

Doktori (PhD) értekezés

Mezei József

2023

NEMZETI KÖZSZOLGÁLATI EGYETEM

Rendészettudományi Doktori Iskola

Mezei József nb. alezredes

A magyar állam kémelhárító tevékenysége 1975 és 1985 között

Doktori (PhD) értekezés

Témavezető:

Dr. habil. Boda József PhD címzetes egyetemi tanár,
nyugállományú nemzetbiztonsági vezérőrnagy

.....

Témavezető aláírása

Budapest, 2023. június

TARTALOM

Bevezetés.....	6
A témaválasztás aktualitása, indoklása	9
A tudományos probléma	12
Kutatási hipotézisek	14
Kutatási célkitűzések.....	16
Tudományterületi besorolás	18
Történeti előzmények, fogalmi alapok.....	20
Szakirodalmi áttekintés	27
Kutatási módszerek	29
1. A csoportfőnökség helye a Magyar Népköztársaság politikai rendszerében, a kémelhárító munka nemzetközi környezete	32
1.1 A Magyar Népköztársaság politikai rendszere; kapcsolat az állampárttal.....	32
1.2 Az állambiztonság pártirányítása.....	38
1.3 A jogszabályi környezet	43
1.4 A nemzetközi környezet	51
1.5 A fejezet összefoglalása, részkövetkeztetések.....	57
2. A Belügyminisztérium III/II. csoportfőnöksége.....	59
2.1 A Főcsoportfőnökség.....	59
2.1.1. Előzmények.....	59
2.1.2. A Belügyminisztérium III. főcsoportfőnöksége	63
2.2 A Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnöksége szervezeti felépítése, az alárendelt szervezetek feladatköre.....	71
2.3 A vonalas, az objektumi és a területi elvek érvényesülése.....	95
2.4 A külföldi hírszerző szolgálatok elleni fellépés	98
2.5 Kémelhárítási kockázatok.....	102
2.5.1 A nagykövetségek, mint a hírszerző tevékenység központjai	103

2.5.2 Az ellenséges szolgálatok által folytatott fellazítás	108
2.5.3 A magyar érdekek védelme külföldön	118
2.5.4 Katonai objektumok védelme	124
2.5.5 A nemzetgazdaság védelme	129
2.6 A Belügyminisztérium III/II. csoportfőnökség feladatai Az Európai Biztonsági és együttműködési Értekezlet kapcsán.....	134
2.7 A fejezet összefoglalása, részkövetkeztetések.....	141
3. A Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség hálózati munkája.....	142
3.1 A titkos együttműködők	142
3.2 A vizsgálat célja.....	144
3.3 A hatályos szabályzók	145
3.4 A hálózat létszámadatai	150
3.5 A hálózat tagjainak foglalkoztatási vonala, funkciói.....	169
3.6 A hálózat jellemzői.....	179
3.7 A konspirált („K”) és találkozási („T”) lakások.....	191
3.8 A fejezet összefoglalása, részkövetkeztetések.....	194
4. A szűrő-kutató munka, az előzetes ellenőrzés és a bizalmas nyomozás	197
4.1. A vizsgálat célja.....	197
4.2 Hatályos szabályzók	198
4.3 Szűrő – kutató munka	200
4.4 Az előzetes ellenőrzés és a bizalmas nyomozás	201
4.4.1 Az ellenőrzések adatai	201
4.4.2 Az ellenőrzött személyek egyes lényeges jellemzői.....	212
4.4.3 Az ellenőrzések befejezésének lehetőségei	221
4.4.4 Rendkívüli esemény -, és ellenőrzési dossziék	234
4.5 A fejezet összefoglalása, részkövetkeztetések.....	237
5. A kutatómunka összegzése.....	238

5.1 Összegzett következtetések	238
5.2 Új tudományos eredmények	240
5.3 Ajánlások a tudományos eredmények további hasznosítására	242
6. Köszönetnyilvánítás	243
7. Felhasznált irodalom	244
7.1 Tudományos munkák, publikációk.....	244
7.2 Jogszabályok.....	255
7.3 Levéltári források	257
7.4 Internetes források	269
A szerzőnek a témakörrel összefüggésben megjelent publikációi	274
Mellékletetek	276
1. sz. melléklet: dokumentumok.....	276
2. sz. melléklet: táblázatok	288
1. A BM III/II. Csoportfőnökség alárendelt szervezetei és feladatkörük	288
2.. A BM III/II. Csoportfőnökség működése	295
3. A MB III/II. Csoportfőnökség által szervezett hálózattal kapcsolatos adatok az 1975-1985 közötti időszakban	296
4. A MB III/II. Csoportfőnökség által folytatott ellenőrzések adatai az 1975-1985 közötti időszakban.....	334
3. sz. melléklet: ábrák jegyzéke.....	350
4. sz. melléklet: dokumentumok jegyzéke.....	351
5. sz. melléklet: diagramok jegyzéke.....	352
6. sz. melléklet: táblázatok jegyzéke	356

„De azt is akarjuk, hogy ennek az agyonsanyargatott magyar hazának minden becsületes polgára felfigyeljen és az ádáz ellenségeink által ellenünk irányított kémkedés elhárításában és kiirtásában segítőkezet nyújtson azoknak, akik erre intézményesen hivatottak.,,

(Pilch Jenő)

BEVEZETÉS

A hírszerzés (felderítés), vagyis a másik fél titkainak rejtett módon történő megismerését célzó tevékenység több ezer évvel ezelőtt jelent meg, elsődlegesen a másik fél katonai képességeinek, - terveinek megismerése céljából.¹ Egyes irodalmakban a kémkedést a prostitúcióval együtt a legősibb mesterségek közé sorolják.² A titkok megismerésére való törekvések pedig szinte azonnal rávilágítottak az ellene való intézkedések bevezetésének szükségességére, elhárításának nélkülözhetetlen voltára.

A 20. században a titkosszolgálatok a két világháború, majd az azt követő hidegháború hatására jelentős átalakuláson mentek keresztül, a kormányok számára meghatározó segítséget nyújtó, nélkülözhetetlen szereplőkké váltak. Fő feladatuk a hatalom politikai, gazdasági, katonai céljai elérésének titokban történő támogatása volt. Ez irányú tevékenységük magában foglalta a szükséges információk megszerzését, érdekérvényesítő műveletek végrehajtását, valamint a kiemelten fontos saját adatok megvédését, és a leplezett törekvések felderítését és elhárítását. A titkosság megőrzése és az eredményesség növelése érdekében speciális (titkosszolgálati) eszközöket, módszereket vehettek igénybe.

A hidegháborús évtizedekben a szembenálló felek komoly erőfeszítéseket tettek a másik gyengítésére, az egyértelmű katonai fölény megszerzésére, befolyási övezetük növelésére, illetve az ellenfelek ez irányú törekvéseinek akadályozására, amelyekben kiemelt szerep jutott a titkosszolgálatoknak. Ezek – mint ahogy azt ebben a dolgozatban igazolni fogom – kihatottak az állambiztonság, szorosabban véve, a magyar kémelhárítás munkamódszereire, munkastílusára is.

Érdeklődési köröm középpontjában a Belügyminisztérium (BM) III/II. Kémelhárító Csoportfőnökség áll, amely szervezet közel harminc évig, 1962-1990 között látta el a kémelhárítás feladatkörét Magyarországon. A teljes időszak vizsgálata szétfeszítené a dolgozat kereteit, ezért ezen belül egy olyan időszakot választottam, amely egyrészt különösen fontos volt Európa, benne Magyarország számára, és így a magyar kémelhárítás tevékenységére is jelentős befolyást gyakorolhatott, másrészt lehetővé teszi a vizsgált területre vonatkozóan érdemi megállapítások megtételét.

---

¹ Dezső Tamás – Kertész István (2019): Információszerzés az ókorban. In: Boda József – Regényi Kund (szerk.): A hírszerzés története az ókortól napjainkig. Budapest: Dialóg Campus Kiadó. 15-34.

² Angyal Pál (1909): A titok védelme anyagi és alaki büntetőjogunkban. Budapest: Athenaeum Irodalmi és Nyomdai Részvénytársaság.

A két világháború pusztító következményeire tekintettel az európai országok az újabb konfliktusok megelőzése érdekében a hidegháború időszakában biztonsági célú együttműködések kialakítására is törekedtek. Az egyik ilyen kezdeményezés az Európai Biztonsági és Együttműködési Értekezlet (Conference on Security and Co-operation in Europe; EBEÉ) életre hívása volt 1973-ban, amely végül az „összeurópai együttműködés fő előmozdítója lett.”³ Az egyeztetések végén, Helsinkiben, 1975. augusztus 1-én aláírt záróokmányban⁴ rögzítették az európai biztonság fenntartásához szükséges alapelveket⁵, továbbá az aláírók közötti együttműködés kérdéseit többek között az emberi jogok, a gazdaság, a tudomány és a technika területein, amely elképzelések „iránytűként” szolgáltak a következő évtizedekben.⁶

Magyarország, az akkori terminológia szerint Magyar Népköztársaság a kezdetektől részt vett az EBEÉ munkájában. A zárónyilatkozatot maga Kádár János írta alá, aki beszédében pozitívan nyilatkozott az értekezlet eredményeiről és az aláírók közötti együttműködés jövőjéről. Ez, illetve, hogy a nyilatkozatot a két hidegháborús tömb vezető hatalmai, és az európai szocialista országok vezetői is aláírták, a nemzetközi kapcsolatok enyhülésének lehetőségét hordozta.

A fentieket figyelembe véve az értekezés keretében megvizsgálom, hogy az EBEÉ és a Helsinkii zárónyilatkozat aláírását követően, vélelmezhetően azok hatására milyen változások történtek az akkori magyar polgári állambiztonsági szervezet kémelhárításért felelős egységének, a BM III/II. Kémelhárító Csoportfőnökség munkájában. Ehhez az állambiztonság adott időszakban legfontosabb operatív eszközének, a hálózatnak⁷, illetve az operatív munka legfontosabb szakaszainak, az előzetes ellenőrzéseknek és a bizalmas nyomozásoknak az

---

³ Remek Éva (2017): Az EBESZ II. Története, helye, szerepe és jellemzői a nemzetközi szervezetek rendszerében. *Hadtudományi Szemle*, (10)2, 143-162., 144.

⁴ Az Európai Biztonsági és Együttműködési Értekezlet Záróokmánya – Forrás: <https://www.osce.org/files/f/documents/5/c/39501.pdf>. (letöltve: 2019.01.13.)

⁵ Az alapelvek: szuverén egyenlőség, illetve a szuverenitásban foglalt jogok tiszteletben tartása; az erőszaktól vagy az azzal való fenyegetéstől történő tartózkodás; a határok sérthetlensége; az államok területi épsége; a viták békés rendezése; a belügyekbe való be nem avatkozás; az emberi jogok és az alapvető szabadságjogok tiszteletben tartása (benne a gondolat, a lelkiismeret, a vallás, és a meggyőződés szabadsága is); a népek egyenjogúsága és önrendelkezése; az államok közötti együttműködés; a nemzetközi jogból származó kötelezettségek jóhiszemű teljesítése.

⁶ Remek Éva (2020): Az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet párbeszéd Vancouvertől Vlagyivosztokig. Budapest: Zrínyi Kiadó. 39.

⁷ „hálózat: az állambiztonsági szervek titkos segítőitársainak összessége. Fő eszköz, amelynek tagjai az állambiztonsági szervek vezetésével és irányításával a szervezetszerű titkos együttműködés keretében vesznek részt a Magyar Népköztársaság védelmének erősítéséhez szükséges információk megszerzésében, a titkos operatív intézkedések végrehajtásában, a külső és a belső ellenség aknamunkájának felderítésében, megelőzésében és megszakításában. — Tagjait az állambiztonsági szervekhez fűződő munkakapcsolatuk alapján minősítjük.” – Forrás: Gergely Attila (1980): *Állambiztonsági Értelmező Kéziszótár*. Budapest: BM Könyvkiadó. 34.

elemzését, értékelését hajtom végre. A két terület vizsgálatának eredményei, mint egy lakmuspapír egyértelműen kimutatják az állambiztonsági szerv munkaintenzitásában, az elhárítási irányokban bekövetkezett esetleges változásokat. Emellett a vizsgálat lehetőséget biztosít arra, hogy a vizsgált szervezetet, annak működését és az azt befolyásoló releváns körülményeket teljes komplexitásukban, összefüggéseikben is megismerjük. Fontos azonban rögzíteni, hogy munkám fókuszában az állambiztonsági tevékenység áll, nem törekszem a nagypolitika minden rezdülésének lekövetésére.

A vizsgálat időtartama 11 év. Kezdetre 1975, a zárónyilatkozat aláírásának éve, amikor megnyílt a lehetősége annak, hogy a hidegháborúban szembenálló felek közötti kapcsolatban érdemi pozitív változás álljon be. A vége pedig 1985, amikor Mihail Szergejevics Gorbacsovot megválasztották a Szovjetunió Kommunista Pártja első titkárává. Az általa bevezetett reformok (glasznosztj - nyilvánosság, peresztrojka - átépítés) vezettek el végül oda, hogy 1990/91-ben a Szovjetunió megszűnt, Magyarországon demokratikus választásokat tartottak és befejeződött a hidegháború.

Az értekezés négy fejezetből áll. Az első két fejezet a vizsgálat eredményeinek értelmezéséhez nélkülözhetetlen alapvető ismereteket összegezi. Az első fejezet a BM III/II. Kémelhárító Csoportfőnökség tevékenységét befolyásoló legfontosabb külső körülményeket veszi sorra. Bemutatja a vizsgált időszakban a nemzetközi és hazai viszonyoknak az állambiztonság szempontjából legfontosabb részterületeit. A kémelhárítás kereteit meghatározó jogszabályi környezetet, valamint az állampárt és az állambiztonság kapcsolatát, mert ez speciális jellemzője volt az időszaknak és jelentősen befolyásolta a magyar állambiztonsági szervezet feladatellátását. A második fejezet a csoportfőnökség szervezeti felépítését, alárendelt szervezeteinek feladatkörét és a vizsgált időszakban érzékelt kihívásokat mutatja be olyan mélységig, amely az értekezés második részében ismertetett vizsgálat megértéséhez, az ott megállapított tények értelmezéséhez szükséges. A harmadik fejezet a tényleges vizsgálat első része, az állambiztonság titkos segítőinek, a hálózatnak az elemzését, értékelését tartalmazza. A negyedik fejezet pedig az operatív munka legfontosabb szakaszainak az előzetes ellenőrzéseknek és a bizalmas nyomozásoknak a vizsgálati eredményeit részletezi.

Figyelemmel arra, hogy a dolgozat tervezet szövegében sok olyan szakmai kifejezés található, amelyekre a helyesírási szabályzatok nem, vagy csak részben adnak magyarázatot, és a szak-, valamint a hétköznapi irodalom különböző eltérő megoldásokat alkalmaz, írásmódban az alábbi szabályzó konkrét és elvi tanácsaira támaszkodtam: Laczkó Krisztina; Mártonfi Attila (2006): Helyesírás. Budapest: Osiris Kiadó.

A TÉMAVÁLASZTÁS AKTUALITÁSA, INDOKLÁSA

A 21. századra a biztonsági kihívások köre jelentősen kibővült,⁸ amelyek sok esetben komplex módon jelentkeznek⁹. Az ezek elleni fellépésben jelentős szerep hárul a titkosszolgálatokra is, amelynek okán feladatkörük kiszélesedett. Az alapvető funkcióik¹⁰ keretében felderíteni és elhárítani szükséges kihívások és kockázatok körében a hagyományosak¹¹ mellett megjelentek a transznacionális¹² veszélyek is.¹³ A titkosszolgálati tevékenység fejlődése, a feladatkör bővülése eredményeként napjainkban a titkosszolgálatok egy szervezetrendszer részeként működnek, amely magában foglalja a szolgálatok irányításáért, ellenőrzésért és a feladataik koordinálásáért felelős személyeket, szervezeteket is.¹⁴

A társadalom biztonságának fenntartásában vállalt szerepükön túl a működésüket alapvetően jellemző titkosság okán is a mindennapi társadalmi párbeszéd homlokterében van a titkosszolgálatok tevékenysége. Ennek egyik kiemelt oka, hogy az általuk használt egyes eszközök és módszerek korlátozzák az állampolgárok alapvető jogait. Ez mellett egy állandó, bár alacsonyabb intenzitású érdeklődés is megfigyelhető a társadalom részéről, amelyet a titkosságból eredő misztikum táplál.

Napjainkban az emberek jelentős száma, különböző motivációk eredményeként széles körben ismerhet meg olyan információkat, amelyek a titkosszolgálatokat, illetve azok tevékenységét érintik. Gondoljunk csak az elmúlt két évet meghatározó világjárványra,¹⁵ a most

---

⁸ Finszter Géza – Sabjanics István szerk. (2017): Biztonsági kihívások a 21. században. Budapest: Dialóg Campus Kiadó.

⁹ Laufer Balázs (2013): A migráció rendvédelmi és nemzetbiztonsági kihívásai. – Doktori értekezés. Budapest: Nemzeti Közsolgálati Egyetem.

¹⁰ A titkosszolgálatok funkciói: az információgyűjtés, azok elemzése, a fedett műveletek végrehajtása és a kémelhárítás. – Forrás: Mark M. Lowenthal (2017): Hírszerzés - A titkóktól a politikai döntésekig. Budapest: Antal József Tudásközpont. Egyes értelmezés szerint azonban az a hírszerzés menedzselését is magában foglalja. – Forrás: Carl J Jensen – David H McElreath – Melissa Graves (2017): Bevezetés a hírszerzésbe. Budapest: Antal József Tudásközpont. 29.

¹¹ Ezek többek között az ország szuverenitását érintő fenyegetések, az alkotmányos rend védelme, illetve a külföldi hírszerző szolgálatok leplezett tevékenységének a felderítése és elhárítása.

¹² Ebbe a körbe tartozik a terrorizmus, a tömegpusztító fegyverek elterjedése, a határokon átnyúló szervezett bűnözés, az illegális migráció, a kibertámadások.

¹³ Béres János (2018): Külföldi nemzetbiztonsági szolgálatok. Budapest: Zrínyi Kiadó. 18.

¹⁴ Béres János (2018): Külföldi nemzetbiztonsági szolgálatok. Budapest: Zrínyi Kiadó. 10.

¹⁵ Az Amerikai Egyesült Államok Nemzeti Hírszerző Igazgató Hivatala nyilvánosságra hozott egy, az amerikai hírszerző közösség által összeállított jelentést a COVID-19 eredetéről. – Forrás: <https://www.dni.gov/files/ODNI/documents/assessments/Declassified-Assessment-on-COVID-19-Origins.pdf> (letöltve: 2019.01.19.)

zajló orosz-ukrán háborúra,¹⁶ vagy például a terrorelhárítás kapcsán elindított biztonságtudatosítási programokra.¹⁷

Az előzőeken túl, Magyarországon leginkább a belpolitikai diskurzus keretében találkozhatunk rendszeresen a titkosszolgálatokat érintő kérdéskörökkel. Ezt az értekezés keretében vizsgált időszakra szűkítve leginkább az ügynökkérdés tematizálja. A párbeszéd lényege, hogy központilag irányítva, teljes körűen nyilvánosságra kell/nem kell, lehet/nem lehet hozni az állambiztonsági szervekkel titkosan együttműködő személyek, vagyis a hálózat tagjainak névsorát, adatait. Mostanra már ez kibővült és az érintettek az ügynökakták nyilvánosságra hozataláról beszélnek inkább.¹⁸ Nem kívánok a vitában állást foglalni, elfogadom, hogy egy helyzetet sokan, sokféle szempontból, különböző érdekek mentén vizsgálhatunk. Emellett azonban a szakmai véleményem az, hogy a titkosszolgálatoknak, bárhol is működjenek a világon, napjainkban is nagyon fontos segítők a titkos együttműködők. Az együttműködés kialakításának pedig egyik fontos eleme a titkosság, amely magában foglalja a szervezet segítőjének tett ígéretét arra vonatkozóan, hogy az együttműködés tényéről, tartalmáról harmadik fél soha nem szerez majd tudomást. Tudjuk-e vajon, hogy milyen hatással lenne a jelenlegi és jövőbeni titkosszolgálati munkára, ezen keresztül pedig az ország nemzetbiztonsági helyzetére, ha az együttműködőket védő, az együttműködés alapját képező ígéretet a szolgálat, illetve a szolgálat irányítói nem tartanak be?

A magyar állambiztonsági szervek, illetve tevékenységük tudományos vizsgálata, az összefüggések feltárása és ezek bemutatása napjainkban több szálon is folyamatban van. Ebben kiemelt szerepe van ezen szervezetek iratanyagai nagy részének kezelését végző Állambiztonsági Szolgálatok Történelmi Levéltára munkatársainak, akik előadások megtartásával, publikációk elkészítésével, az iratanyagok közzétételével és a kutatások támogatásával segítik ennek az időszaknak a megismerését. Ezen túlmenően az adott korszakot kutató történészek, és a témakör után érdeklődő civil személyek is segítik a múlt ezen részének feltárását egy-egy részterület bemutatásával. Emellett az állambiztonsági szervek volt

---

¹⁶ Wasielewski G. Philip – Jones Seth G. – Bermudez Joseph S. Jr (2022): Russia's Gamble in Ukraine. Center for Strategic and International Studies. – Forrás: <https://www.csis.org/analysis/russias-gamble-ukraine>. (letöltve 2021.01.13.)

¹⁷ Nagy Katalin – Mezei József (2020): Nemzetközi kitekintés a terrorelhárítás területén folytatott biztonságtudatosítási programokba. Nemzetbiztonsági szemle, (8)2, 50–65.

¹⁸ Takács Tibor (2017): Miről szólnak az ügynökjelentések? Szempontok az „ügynökakták” értelmezéséhez. ÁBTL - Történelmi Kávéház előadás. Forrás: https://www.abtl.hu/kavehaz/beszamolo/takacs_2017.

munkatársai¹⁹ és a jelenlegi nemzetbiztonsági szolgálatok korábbi és jelenlegi kollégái is aktívak a szakterület, különböző szempontok szerinti feltárásában.²⁰

Összességében tehát kijelenthetjük, hogy a témakör mind a nemzetközi térben, mind pedig Magyarországon egyre nagyobb érdeklődésre tart számot. Kutatásom egyrészt ezen széleskörű és összetett információs igény kielégítését segíti elő a kémelhárításért felelős szervezet működésének bemutatásával, illetve a végrehajtó hatalom és a titkosszolgálatok közötti kapcsolat részterületének vizsgálatával. Másrészt a titkosszolgálatok tevékenységének megítélése a szolgálatokról kialakított kép akkor lehet teljes, ha a megismertetést célzó munkában a levéltárakban dolgozó szakemberek, a történészek és a téma után érdeklődő civilek mellett ezen szolgálatok munkatársai is részt vesznek.

Témaválasztásom személyes oldala pedig, hogy a jelenlegi magyar polgári kémelhárításért is felelős szervezet, az Alkotmányvédelmi Hivatal munkatársaként fontosnak tartom a szakmai múlt megismerését, feltárását, ezzel párhuzamosan személyes szakmai fejlődésem elősegítését.

A kutatást 2016-ban kezdtem és 2022. március 01-én, a polgári nemzetbiztonsági szolgálatok napján fejeztem be.

---

¹⁹ Boda József (2014): A tudomány az állambiztonság és a nemzetbiztonság szolgálatában. Nemzetbiztonsági szemle, (2) Különszám, 81-100.

²⁰ Az egyik ilyen jelentős munka a Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat támogatásával megjelent kiadvány, amelynek keretében feldolgozták a magyar katonai elhárítás 100 éves történetét: Jagodics Péter et al. (2018): A magyar katonai elhárítás története 1918-2018. Budapest: Metropolis Media Group Kft.

A TUDOMÁNYOS PROBLÉMA

A titkosszolgálatok jelentőségét a hatalmi struktúrákban elsődlegesen a titkos tevékenységük adja. Az általuk folytatott információgyűjtés „az állam eredményes és törvényes működését szolgálja”.²¹ Ezeket az információkat úgy szerzik be, hogy az a harmadik fél előtt rejtve marad, így biztosítva a kormány számára a „döntési előnyt”.²² Hasonlóan ehhez, a fedett műveleteket is úgy hajtják végre, hogy az a nyilvánosság előtt hihetően tagadható legyen.²³

Annak érdekében, hogy a fentiek megvalósulhassanak a titkosszolgálatok speciális eszközöket és módszereket alkalmazhatnak²⁴, illetve működésük jelentős része a minősítési rendszerek²⁵ alkalmazása eredményeként nem ismerhető meg a nyilvánosság számára. Ezen kivételezett helyzet miatt a kormányokat és a szolgálatokat a legtöbb kritika az állampolgári jogok védelmével összefüggésben éri. Azonban vizsgáljuk most ezt a problémakört a nemzetközi kapcsolatok területén.

A titkosszolgálatok tevékenysége más országokat és külföldi állampolgárokat is érint. Ennek következményeként időről-időre, – napjainkban egyre gyakrabban – előfordul, hogy az államok közötti párbeszédben is nyilvánosan megjelennek a másik fél által folytatott titkosszolgálati tevékenységet érintő kritikák.²⁶ Nagyobb visszhangja van annak, amikor egymással szövetségben lévő országok esetében kerül nyilvánosságra az, hogy valamelyik fél céljai elérése érdekében a titkosszolgálatokat is igénybe vette.

Emlékezzünk csak Angela Merkel, korábbi német kancellár elhíresült mondására, amelyet az Amerikai Egyesült Államok (USA) Nemzetbiztonsági Ügynökségét (National

---

²¹ Finszter Géza (2019): Állambiztonság – nemzetbiztonság. Nemzetbiztonsági szemle, (7)3, 98-117., 107.

²² Carl J Jensen – David H McElreath – Melissa Graves (2017): Bevezetés a hírszerzésbe. Budapest: Antal József Tudásközpont. 20.

²³ Carl J Jensen – David H McElreath – Melissa Graves (2017): Bevezetés a hírszerzésbe. Budapest: Antal József Tudásközpont. 29.

²⁴ „...az érintett tudta nélkül, leplezett módon gyűjtenek velük információt, amellyel az érintett alkotmányos alapjogait korlátozzák.” – Forrás: Hetesy Zsolt (2011): A titkos felderítés - Doktori értekezés. Pécs: Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Doktori Iskola. 8.

²⁵ Ilyen például a bizonyos adatkörök titkosítását lehetővé tevő nyilvános jogszabályok. Magyarországon ez a 2009. évi CLV. törvény a minősített adat védelméről.

²⁶ Az Amerikai Egyesült Államok polgári hírszerző szolgálata, a Federal Bureau of Investigation igazgatójának, Christopher Wraynek a 2021.07.07-i nyilatkozata szerint 10 óránként indítanak új kínai háttérű kémelhárítási ügyet, illetve az aktuálisan folyamatban lévő 5 000 ügyük közel fele Kínához köthető. – Forrás: <https://www.fbi.gov/news/speeches/the-threat-posed-by-the-chinese-government-and-the-chinese-communist-party-to-the-economic-and-national-security-of-the-united-states>. (letöltve: 2021.09.01.)

Security Agency, NSA) érintő, 2013-ban kirobbant botrány²⁷ kapcsán tett: „spying on friends is not acceptable”²⁸, vagyis a barátok utáni kémkedés nem elfogadható.

Merkel kancellár véleményét elfogadva, de a realitás talaján maradva kijelenthetjük, hogy a titkosszolgálatok lehetőséget biztosítanak a kormányoknak arra, hogy rajtuk keresztül a nemzetközi kapcsolataikban, együttműködéseikben a kinyilvánított állásfoglalásaik, elköteleződéseik, nyílt szándékaik mellett, akár azokkal összhangban nem álló tevékenységet is folytassanak.

Visszatérve az értekezés szorosabban vett témájához az EBEÉ is magában hordozta ennek a kettősségnek a lehetőségét, mivel két, markáns törésvonalak mentén harminc éve szembenálló fél képviselői nyilatkoztak úgy, hogy új alapokra helyezik kapcsolataikat. Az EBEÉ munkájában való részvétel és a zárónyilatkozat aláírása nyilvános vállalásai voltak annak, hogy a résztvevők, – köztük a hidegháborúban szembenálló két tömb tagjai – ténylegesen készek betartani olyan alapelveket, amelyek pozitív irányba mozdíthatják el kapcsolataikat. Az érintett területek, mint például Európa biztonsága; az emberi jogok kérdésköre; vagy az együttműködések fokozása a gazdaság, a tudomány, és a technika területén mind-mind olyan elemek voltak, amelyekkel kapcsolatos terveinek megvalósításában a Magyar Népköztársaság vezetése jelentősen támaszkodott az állambiztonsági szolgálatokra. Így tehát ez érzékelhető változást jelenthetett volna a titkosszolgálatok munkájában is.

A fentiek alapján az értekezésben vizsgálni kívánt tudományos probléma lényege, hogy mennyire volt összhangban a Magyar Népköztársaság EBEÉ-ben való részvétele, a Kádár János által Helsinkiben elmondott beszéd tartalma, illetve a zárónyilatkozat aláírásával vállalt kötelezettségvállalás, valamint a kémelhárító csoportfőnökség 1975 utáni működése.

---

²⁷ Egy 2013. június 06-án indult kiszivárogtatási folyamat eredményeként szerzett tudomást a világ Edward Snowden-től, az NSA munkatársától arról, hogy az államok milyen széles körben és mélységben folytat hírszerző tevékenységet a kibertérben. Ez a tevékenység érintette több szövetségesét, illetve azok vezetőit is, például Angela Merkel német kancellárt. – Forrás: <https://www.theguardian.com/world/2013/jun/06/nsa-phone-records-verizon-court-order>. (letöltve: 2019.02.15.)

²⁸ Merkel tells Obama: 'Spying on friends is unacceptable' – Forrás: <https://www.bbc.com/news/av/world-europe-24659743>. (letöltve: 2021.05.15.)

KUTATÁSI HIPOTÉZISEK

A vizsgált időszakban a két szembenálló tömb közötti viszonyrendszer már több évtizede lényegét tekintve változatlan volt, az álláspontok megmerevedtek. Annak ellenére, hogy mindkét fél tett lépéseket a béke megőrzése érdekében, ezzel együtt is a saját ideológia terjesztésére, illetve a másik fél gyengítésére is törekedtek.

Ezek alapján **első hipotézisem** az, hogy Helsinki szelleme olyan lényeges tartalmi változásokat hozott a két világrendszer kapcsolataiban, amelyeket korábban a szembenállás, majd a békés egymás mellett élés, de 1975-től már a bizalmon alapuló kölcsönös közeledés (a tőke, az emberek és az eszmék szabad áramlása), a konvergencia jellemezhet, amely az állambiztonsági munkában is tetten érhető lehet.

A Magyar Népköztársaság állambiztonsági szerveinek hírszerzési és elhárítási irányát a szocialista országok közösségéhez tartozás, az ezen országokkal megkötött nemzetközi szerződések, elsődlegesen a Kölcsönös Gazdasági Segítség Tanácsa és a Varsói Szerződés egyértelműen kijelölték. Ezek a szerződések 1975 után, a rendszerváltoztatásig életben voltak, azokból a Magyar Népköztársaság nem lépett ki.

Ezek alapján is, a **második feltételezésem**, hogy a kémelhárító csoportfőnökség számára korábban meghatározott elhárítási irányokban nem volt érdemi változás az Európai Biztonsági és Együttműködési Értekezlet zárónyilatkozata aláírását szorosan követő időszakban. Ha a remélt világpolitikai fordulat bekövetkezik, akkor ennek meg kell jelennie a titkosszolgálatok stratégiájában is, ami kimutatható lesz a BM III/II. Csoportfőnökség megváltozott működésében.

Harmadik, az előzővel összefüggő **feltételezésem**, hogy a kémelhárító csoportfőnökség munkaintenzitásában sem volt tapasztalható csökkenés az 1975-öt utáni néhány évben.

A vizsgált időszakban az európai szocialista országok, közöttük a Magyar Népköztársaság is jelentős gazdasági nehézségekkel küzdött, amelyek megoldásában erősen támaszkodtak, illetve számítottak a nyugati kölcsönökre. 1985-ben Mihail Szergejevics Gorbacsovot választották meg a Szovjet Kommunista Párt titkárává, aki ezt követően jelentős irányváltást hajtott végre a Szovjetunió addigi politikájában, amely mintegy elismerése volt a szocialista gazdaságpolitika hibáinak, a súlyos gazdasági problémáknak.

Ezek alapján **negyedik hipotézisem** az, hogy a nyolcvanas években a magyar kémelhárítás munkájában is változásoknak kellett bekövetkezni annak érdekében, hogy a

nyugati diplomatakat érintő tevékenységük ne zavarja meg a kormány gazdasági motivációjú kapcsolatfejlesztési törekvéseit a nyugat-európai országokkal, illetve az Amerikai Egyesült Államokkal.

KUTATÁSI CÉLKITŰZÉSEK

Elsődleges célom a BM III/II. Csoportfőnökség által foglalkoztatott hálózat és az operatív ügyek elemzésének és értékelésének végrehajtása. Ez azonban lehetőséget teremt arra is, hogy a kormányzat nyílt politikája és a titkosszolgálatok rejtett tevékenysége között meglévő eltéréseket feltárjam. Ennek eredménye fontos, alapvető részelem lehet a továbbiakban a titkosszolgálati szervek és a kormányok viszonyrendszerének feltárását, megértését célzó munkákban.

A „hálózat”-ot, mint az állambiztonsági szerv legfontosabb titkos eszközét napjainkban folyamatos érdeklődés övezi, a kémelhárító csoportfőnökség tekintetében azonban ennek átfogó vizsgálata még nem történt meg. Célom, hogy a „hálózat” adatainak elemzésével, értékelésével a lehető legteljesebb mértékben bemutassam a titkos segítők rendszerét, elősegítve ezzel a témakörre irányuló szakmai, kutatói és civil érdeklődés kielégítését.

A vizsgált időszakban az operatív munka legfontosabb szakaszai az előzetes ellenőrzés és a bizalmas nyomozás voltak, amelyek keretében vizsgálták az állambiztonsági kockázatokra utaló gyanúkat, és a látókörbe került személyeket. Ezen eljárások keretében pontosították, ellenőrizték, egészítették ki az állambiztonság szervei azokat az információkat, amelyek a hatáskörükbe tartozó bűncselekmények elkövetésére utaltak. Az operatív ügyek adatainak elemzésével egyértelműen meghatározhatóvá válnak az állambiztonsági szervek elhárítási irányai, az egyes irányokba kifejtett munka intenzitása, ez alapján pedig az egyes területek közötti hierarchia. A kémelhárító csoportfőnökség operatív ügyeit ilyen szempontok szerint, illetve mélységben még nem elemezték, értékelték annak ellenére, hogy a nemzet egészének biztonságát veszélyeztető tényezők megismerése szempontjából releváns részterületről van szó. Az eddigi publikációk a legtöbb esetben a téma politikai jellegű bemutatására koncentráltak, a hivatástörténeti feldolgozás tekintetében még kevésbé feltárt a terület. Munkámmal ezzel összefüggésben az a célom, hogy egyrészt az adatok bemutatásával, a vizsgálat eredményeinek összegzésével alapvető ismereteket tegyek közzé, másrészt ösztönözzem és segítsen ennek a szakterületnek a hivatástörténeti, illetve tudományos feltárását.

A BM III/II. Csoportfőnökség tevékenysége tudományos igényességgel történő feltárása kevésbé kutatott területnek számít.²⁹ Az általam vizsgált részterületeket pedig ilyen

---

²⁹ Ungváry Krisztián (2009): A Kádár-rendszer kémelhárítása. In Tischler János (szerk.): Kádárizmus: mélyfúrások. Budapest: 1956-os Intézet. 353-409. 353.

szemszögből még senki nem dolgozta fel Doctor of Philosophy (PhD) értekezés keretében, ezért az értekezés elkészítésével céloom az is, hogy egy átfogó műben, komplexen bemutassam a csoportfőnökség felépítését, feladatkörét, működését, munkáját, eszközrendszerének legfontosabb elemét és az ezzel összefüggő lényeges belső szabályzókat és jogszabályokat. A kihívások összetettségének, sokszínűségének szemléltetése érdekében egy-egy esetnek, adott gondolatsor szerinti lényegi elemeit is ismertetem. Tekintettel arra, hogy a vizsgált időszak közelsége miatt egyes érintettek még élő személyek lehetnek, így az értekezés egészében a személyeket fedőnevükkel fogom azonosítani. Megtehetem ezt, mert egyrészt az esetekhez maga a név semmilyen plusz információt nem ad, másrészt a pontos forrásmegjelölés lehetővé teszi a személyek, esetek esetleges további tudományos kutatását.

A Belügyminisztérium III. Főcsoportfőnöksége kisebb szervezeti átalakítások mellett, lényegében azonos feladatkörrel, azonos körülmények között közel harminc évig működött. Az időszak időbeli közelsége és a kémelhárítás alapvetéseinek állandósága okán, továbbá amiatt, hogy a Főcsoportfőnökség működési időszaka alatt nagyon sok szakmai információ és tapasztalat halmozódott fel, így a szervezet vizsgálata és az eredmények közzététele – így ez az értekezés is – hasznos lehet a jelenleg ilyen feladatkörrel rendelkező szervezet munkatársai számára.

Az állambiztonsági múlt feltárása folyamatban van. Jelenleg még nem a polgári kémelhárítás van a homlokterében, de a rendszerváltás előtti időszak ezen szegmensének kutatásában, az eredmények nyilvános közlésében itt is vannak már sikerek. A feldolgozott irodalom publikációk általi – nem csupán ezen disszertációk keretein belüli – ismertetésével, a múlt feltárásával és a közelmúlt állambiztonsági tevékenységének elemzésével a nemzet múltunk kutatásának eddig elért eredményeihez is hozzá kívánok járulni.

TUDOMÁNYTERÜLETI BESOROLÁS

A titkosszolgálatok, illetve tevékenységük tudományos vizsgálata során más tudományterületekre kell támaszkodnunk, mivel annak ellenére, hogy számtalan kutató folytatja a tématerület tudományos igényességű vizsgálatát³⁰, jelenleg önálló nemzetbiztonsági tudományág Magyarországon nincs.

A témakörrel összefüggésben korábban készült publikációk legfőképpen szervezettörténeti, működéstörténeti írások voltak, emellett azonban található még jog- és politikatudományi megközelítésűeket, valamint a természettudományok körébe tartozó speciális részterületeket érintőket is.³¹

Az aktuális kutatás során interdiszciplináris megközelítést alkalmaztam. A témakör kapcsolódik a jogtudomány rendészettudományi ágához.³² A jogágiság magyarországi kialakulásával beszélhetünk hazánkban Rendészettudományról, melyet a Magyar Tudományos Akadémia 2017-ben az úgynevezett „*Tudományági nomenklatúrában*” is rögzített.³³ A rendészettudományi kötődés terén Magyarországon visszanyúlhatunk egészen a dualizmus koráig, amikor is Pichler Nándor 1876-ban megjelent munkájában már foglalkozott a „titkos rendészettel”, illetve annak keretében ezen értekezés egyik fő területével, a titkosrendőrség hálózatával is.³⁴ Megemlíthetjük továbbá Fekete Gyulát, aki 1877-ben kiadott, „A titkos rendészet jelentősége és szervezete” című írásában a titkos rendészet polgári- és politikai alrendszeréről beszélt.³⁵ A két terület kapcsolatáról napjainkban pedig többek között Finszter Géza professzor írásai nyújtanak útmutatást.³⁶ Az értekezésben a rendészettudomány elméleteinek felhasználásával vizsgáltam a BM III/II. Csoportfőnökség szervezetét³⁷, működését.³⁸

---

³⁰ Áts József szerk. (2020): Rendészettudományi bibliográfia. Budapest: Nemzeti Közszerológiai Egyetem Közigazgatási Továbbképzési Intézet. 78.

³¹ Boda József (2014): A tudomány az állambiztonság és a nemzetbiztonság szolgálatában. Nemzetbiztonsági szemle, 2 (Különszám), 81-100. 87.

³² Boda József (2014): A tudomány az állambiztonság és a nemzetbiztonság szolgálatában. Nemzetbiztonsági szemle, 2 (Különszám), 81-100. 97.

³³ Tudományági nomenklatúra – Forrá: <https://mta.hu/doktori-tanacs/tudomanyagi-nomenklatura-106809>. (letöltve: 2019.02.15.)

³⁴ Sallai János szerk. (2015): A magyar rendészettudomány története. Budapest: Nemzeti Közszerológiai egyetem Szolgáltató Nonprofit Kft. 19.

³⁵ Sallai János (2015): A magyar rendészettudomány etablációja, Belügyi Szemle 6(3), 5-28., 17.

³⁶ Finszter Géza (2018): Rendészettan. Budapest: Dialóg Campus Kiadó. 264.

³⁷ Boda József et al. (2016): A rendészettudományi kutatások elméleti megalapozása és főbb irányai. Államtudományi Műhelytanulmányok, 1(17), 1-24., 15.

³⁸ Boda József et al. (2016): A rendészettudományi kutatások elméleti megalapozása és főbb irányai. Államtudományi Műhelytanulmányok, 1(17), 1-24., 17.

A katonai titkosszolgálatok és tevékenységük vizsgálata Magyarországon elsődlegesen a hadtudományhoz kötődik.³⁹ A Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar szervezetében működő Rendészettudományi Doktori Iskola 2016-ban történt létrehozását megelőzően Magyarországon ezen szakterületet érintő tudományos kutatásoknak elsősorban a jelenleg a Nemzeti Közszolgálati Egyetemen Hadtudományi és Honvédtisztképző Karán, illetve korábban a jogelőd intézményben működő Hadtudományi Doktori Iskola (HDI) biztosított keretet. A HDI-n belül aktuálisan is megtalálható a Nemzetbiztonsági Kutatási Terület⁴⁰. Ezen értekezés is, a csoportfőnökségnek a katonai területtel való összefüggése okán érinti a hadtudományt, azon belül a Hadtörténet, hadművészet története tudományterületet.

A titkosszolgálatok vizsgálatának egy másik lehetséges megközelítési iránya a politológia, figyelemmel arra, hogy ezen szervezetek a „politika eszközei”.⁴¹ A Dr. Révész Béla által megalkotott, a titkosszolgálati politológia tematikus modelljét elfogadva és alapul véve, az értekezés témaköre az állambiztonság és a párt közötti kapcsolat vizsgálata, valamint az állambiztonsági szervnek az államhatalom nyilvános kommunikációjával ellentétes szándékainak rejtett módon történő támogatása okán a politikatudomány területével is kapcsolatot mutat.⁴²

A hálózat és az operatív ügyek kapcsán rendelkezésre álló adatsorok vizsgálata pedig a matematika tudományokon belül a Valószínűségelmélet és matematikai statisztika területéhez köti a vizsgálatot.

A disszertációt tehát – abban az értelemben, hogy több tudományágat érint – interdiszciplinárisnak tekintem. Ettől eltekintve azonban alapvetően történelmi feldolgozásnak tartom az írásművet, mivel a magyar pártállam úgyneveett puha diktatúrája, nevezetesen a Kádár-korszak állama, elhárító szervezetének és működésének a történetét mutatom be. Írásomat hivatástörténeti alkotásnak tartom.

---

³⁹ Boda József (2014): A tudomány az állambiztonság és a nemzetbiztonság szolgálatában. Nemzetbiztonsági szemle, 2 (Különszám), 81-100., 97.

⁴⁰ Lásd a Hadtudományi Doktori Iskola Kutatási Témáit a 2022/2023-as évre – Forrás: [https://hdi.uni-nke.hu/document/hdi-uni-nke-hu/2022%20t%C3%A9mahirdet%C3%A9s%20\(003\)_0215.pdf](https://hdi.uni-nke.hu/document/hdi-uni-nke-hu/2022%20t%C3%A9mahirdet%C3%A9s%20(003)_0215.pdf). (letöltve: 2022.11.01.)

⁴¹ Révész Béla szerk. (2010): Források a titkosszolgálatok politológiai tanulmányozásához. Szeged: JATEPress. 14.

⁴² Révész Béla szerk. (2010): Források a titkosszolgálatok politológiai tanulmányozásához. Szeged: JATEPress. 31.

TÖRTÉNETI ELŐZMÉNYEK, FOGALMI ALAPOK

A felderítés hatezer évvel ezelőtti megjelenése óta a tevékenység, valamint az ellene való fellépést is magában foglaló elhárítás végig kísérte az emberiség fejlődését. A feladatrendszerek bővültek az ellátásukhoz szükséges eszközök, módszerek pedig a társadalmi változásoknak és a technológiai fejlődésnek köszönhetően egyaránt gyarapodtak. A 17. századra⁴³ néhány államban már megjelentek e titkos tevékenységek intézményesülésének jelei, azonban a titkosszolgálatok szervezeteinek folyamatos jelenléte csak a 19. század második felében valósult meg. A 20. század elején viszont már létrejöttek olyan titkosszolgálatok, amelyek közül több még ma is működik⁴⁴, illetve erre az időszakra tehető a szolgálatok specializációjának⁴⁵ kezdete is.

Ez a folyamat a magyar történelemben is megfigyelhető. A középkorban a titkosszolgálati tevékenység⁴⁶ időszakos, elsődlegesen a háborús tevékenységhez köthető megjelenését láthattuk. Az állandó jelenlét kezdetének a 19. század derekán létrehozott, az Osztrák-Magyar Monarchia hadereje vezérkarának hírszerző szervezeteként működő Evidenzbürot (Nyilvántartó Iroda) tekinthetjük.⁴⁷ Az első világháború végéig fennálló szervezet szoros együttműködésre törekedett a magyar államigazgatási szervekkel is⁴⁸, feladatrendszerében a birodalmi törekvések támogatása részeként jelen volt a magyar érdekek kiszolgálása is, információit pedig a magyar politikai és katonai vezetés is megkapta.

Természetesen már a Dualizmus időszakában is tapasztalható volt, hogy a civil szférában is megjelentek a hírszerzés – ebben az időben még nem vált szét a felderítés és az elhárítás – elemei, azonban az önálló polgári hírszerző szervezet még nem alakult ki. Az

---

⁴³ Kovács Zoltán András (2019): Adalékok az információszerzés történetéhez. In Boda József – Regényi Kund (szerk.): A hírszerzés története az ókortól napjainkig. Budapest: Dialóg Campus Kiadó. 9-14., 11.

⁴⁴ Ilyen például az Amerikai Egyesült Államok Szövetségi Nyomozóirodája (FBI) amelynek hivatalos „születésnapja” 1908. július 26., – Forrás: <https://www.fbi.gov/history/brief-history>. (letöltve: 2021.01.03.)

⁴⁵ Létrejöttek önálló hírszerző és elhárító szolgálatok, szétvált a polgári és a katonai terület, továbbá megjelentek speciális szolgálatok, mint például a csak jelhírszerzéssel foglalkozó szolgálatok.

⁴⁶ A mindenkori társadalmi-hatalmi struktúrák részeként létrejött és egyetemes érvénnyel azóta is folyamatosan működő titkosszolgálatok (államvédelmi, állambiztonsági, nemzetvédelmi, nemzetbiztonsági szervek, elhárítás, hírszerzés, politikai rendőrség stb.) nem nyilvános szabályozás mellett, leplezett intézményi keretek között, titkos állománnyal, operatív módszerekkel, speciális technikákkal vesznek részt a legváltozatosabb típusú szuverén hatalmak védelmében. – Forrás: Révész Béla (2018): Jogtudósok titkai - Történetek a titkosszolgálatok és a jogtudományok neves művelőinek 20. századi kapcsolataiból. Szeged: Iuresperitus kiadó. 7.

⁴⁷ Boda József – Parádi József szerk. (2014): 1972 Felderítő-szolgálati utasítás Anleitung zum Kundschaftsdienste. Budapest: Nemzetbiztonsági Szakszolgálat, Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság.

⁴⁸ Mezei József (2018): A Magyar Királyi Belügyminisztérium 1910-1911-es tevékenysége az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szerve békeidőszaki utasításának elkészítésében. Nemzetbiztonsági Szemle. 6(Különszám), 112-129.

Osztrák-Magyar Monarchia felbomlásával az utódállamok – így a Magyar Királyság is – a monarchiai szisztémát vették át nemzetállamaik hírszerzési testületeinek kialakításaikor.

Az állandó jelleggel működő magyar hírszerzés és elhárítás szervezetét az első világháború végén, 1918. november 1-én, osztrák-magyar minta alapján hozták létre.⁴⁹ A megalakításban⁵⁰, illetve a későbbi szakmai munka során is jelentősen támaszkodtak a Nyilvántartó Iroda állományába tartozó tisztekre.⁵¹ Az önnálló magyar hírszerzés megszervezésekor már tekintettel voltak az elhárító tevékenység önnálló szervezetének kiépítésére, nevezetesen azokra a kezdeményezésekre, melyek részben még az Osztrák-Magyar Monarchia időszakában jöttek létre, egyrészt az első világháborút közvetlenül megelőző, másrészt a nagy háború során. Ezen elhárító szervezet is a magyar haderő kötelékében működött.⁵²

A Horthy korszakban a katonai vonal mellett már állandó jelleggel működött a Magyar Királyi Rendőrség keretében a Politikai Rendészeti Osztály is.⁵³ A Magyar Rendőrség ezen szervezeti egysége azonban nem látta el teljes körűen a klasszikus elhárítási feladatokat. Ezen rendőri szervezeti egység annak köszönhető a létét, hogy – a Magyarországi Tanácsköztársaság következményeként – a magyar törvényhozás törvénybe iktatta a társadalmi rend erőszakos megváltoztatására és a diktatórikus államforma kialakítására valamint gyakorlására irányuló törekvések büntethetőségét.⁵⁴ Ennek megfelelően a törvény által illegalitásba került szervezetek felszámolása, a tagok bíróság elé állítása képezte – a többször átnevezett, átszervezett – rendőri szervezeti egység feladatát. A magyar állam felségterületén kívüli intézményekkel, illetve azok tagjaival abban az esetben foglalkozott a nemzeti rendőrség ezen szervezeti egysége, ha azok beavatkoztak az ország ügyeibe. Tipikusan ilyen szervezet volt a Szovjetunióban működő Komintern, amely támogatta a különböző országokban működő kommunista pártokat. Ebből fakadóan keletkeztek a magyar rendőrségnek a klasszikus elhárító munka teendőit idéző feladatai a Kommunisták Magyarországi Pártja kapcsán. A célok tehát jelenősen eltértek a

---

⁴⁹ Árvai Zoltán – Gyarakai Károly (2019): 100 éves az önálló magyar katonai felderítés, hírszerzés és elhárítás 1918-2018. Budapest: Zrínyi Kiadó. 12.

⁵⁰ Sztójay (Sztójakovics) Döme későbbi nagykövet, külügyminiszter, majd miniszterelnök állította fel, illetve volt az önálló magyar titkosszolgálat első vezetője. – Forrás: Szakály Sándor (2015): A 2. vkf. osztály: tanulmányok a magyar katonai hírszerzés és kémelhárítás történetéből 1918-1945. Budapest: Magyar Napló Kiadó.

⁵¹ Pokorny Hermann nevéhez fűződik a 2. vkf. keretében működő rejtjelrejtő alosztály 1920. novemberi felállítása, majd ő is vezette az „X” csoport 1925 áprilisáig. – Forrás: Bakonyi Péter szerk. (2000): Pokorny Hermann vezérezredes - Emlékeim - A láthatatlan hírszerző. Budapest: Hadtörténelmi Levéltár.

⁵² Lásd: Szabó Szilárd (2015): Az Evidenzbüro - Az Osztrák-Magyar Monarchia felderítő szervezete 1850-1919. Rendvédelem-történeti füzetek 25(43-44-45-46), 127-170.; Szabó Szilárd (2018): Az osztrák-magyar katonai titkosszolgálat szervezeti és hatásköri változásai az I.világháború idején. Rendvédelem-történeti füzetek, 28(55), 87-94.

⁵³ Varga Krisztián (2015): Ellenség a baloldalon: politikai rendőrség a Horthy-korszakban. Budapest: Jaffa Kiadó.

⁵⁴ 1921. évi III. törvénycikk az állami és társadalmi rend hatályosabb védelméről.

honvédség és a rendőrség illetékes szervei tekintetében, azonban a metodika mégis szinte azonos volt, mivel az idegen szervezetek is hasonló módszereket alkalmaztak a Magyar Királysággal szemben.

A kiegyezéstől az ország német, majd szovjet megszállásáig tartó időszakban Magyarországon kontinentális rendvédelmi modell működött. Az 1944. és 1945. évi megszállásokat követően pedig – szuverenitás beszűküléséből adódóan – a megszálló birodalom rendvédelmi szisztémájának a követése került előtérbe, a német megszállás rövid időszaka azonban nem tette lehetővé ennek a kiteljesedését. 1945 után viszont a kommunisták által uralt baloldal a szovjet megszálló erők segítségével a szovjet állam mintá – azon belül pedig a szovjet rendvédelmi modell – átvételére törekedett, mely folyamat 1948-tól teljesedett ki.

A felderítés és elhárítás 1945 után – a katonai felderítés részleges különállásának megtartásával – a belügyi tárcához került oly módon, hogy egy szervezetbe tömörítették az idegen országok elleni felderítés és elhárítás mellett az ideológiai -, társadalmi - és gazdasági bomlasztásra irányuló, a klasszikus hírszerzés témakörén túllépő ellenséges tevékenység elleni teendők is. A korábbiakhoz képest ez új szisztéma volt, a felderítés és elhárítás tevékenységi körének behatárolása, és annak az állam szervezetében való elhelyezése tekintetében egyaránt.

A polgári magyar állam rendvédelmi modellje – az 1867 és 1881. évek közötti időszakot leszámítva – kontinentális típusú rendvédelem volt, mivel annak lényeges elemét tartalmazta.⁵⁵ Az 1945 utáni rendvédelmi modell pedig már nem tekinthető sem kontinentálisnak, sem pedig angolszásznak, mivel az a szovjet típusú proletárdiktatúra pártállamának a rendvédelmi modelljét adaptálta Magyarországra.

A vizsgált időszak kapcsán elmondhatjuk, hogy a titkosszolgálatok a legtöbb országban, így Magyarországon is már a hatalmi struktúrák állandó elemeiként, több tíz éves tapasztalattal a hátuk mögött, folyamatos fejlődést mutatva működtek. Funkcióik rögzültek, amely magában foglalta, az egyébként ma is meghatározókat,⁵⁶ így a:

- hírszerzést;^{57a}
- kémelhárítást;⁵⁸

---

⁵⁵ Parádi József (2015): Katonailag szervezett őrtestület és a polgári őrtestület. Rendvédelem-történeti füzetek, 25(43-44-45-46), 99-118.

⁵⁶ Carl J Jensen – David H McElreath – Melissa Graves (2017): Bevezetés a hírszerzésbe. Budapest: Antal József Tudásközpont. 29.

⁵⁷ „Hírszerzés: politikai, katonai, gazdasági és más fontos → információk tervszerű gyűjtése nyílt és titkos eszközökkel, valamint módszerekkel.” – Forrás: Boda József (2019): Rendészettudományi szaklexikon. Budapest: Dialóg Campus. 253.

⁵⁸ „Kémelhárítás: elvek, → intézkedések, tevékenységek, módszerek (eljárások) és eszközök összessége, amely az ellenérdekelt hírszerző szolgálatok, együttműködők, → kémek felfedésére irányul.” – Forrás: Boda József (2019): Rendészettudományi szaklexikon. Budapest: Dialóg Campus. 309.

- az elemzést, értékelést és a kormányzati szervek tájékoztatását;⁵⁹ valamint a
- a fedett műveleteket.⁶⁰

Míg a hírszerzés a kormányzati döntésekhez szükséges információk, titkos módszerekkel és eszközökkel történő összegyűjtését takarja a politika, a gazdaság és a katonai területeken, addig a kémelhárítás egy ellenséges-, vagy esetleg baráti ország ez irányú törekvéseinek megakadályozását jelenti.

Az alapvető helyzet a pártállam időszakában is hasonló volt, bár az egyes területek jelentőségét tekintve voltak hangsúlyeltolódások. Az ellenséges hírszerző tevékenység konkrét iránya, megjelenési formája, végrehajtásának módja számos külső és belső körülménnyel, folyamattal, jelenséggel (globalizációs törekvések; regionális konfliktusok, problémák; a szövetségi rendszerhez való tartozás; a technikai-, technológiai fejlődés; biztonsági és védelmi kihívások fokozódása; a transznacionális kockázatok megjelenése, mint például a terrorfenyegetettség; ...) volt összefüggésben. Ezen körülmények ismerete, az ezekből adódó, állambiztonsági szempontból relevanciával bíró lehetséges változások előrejelzése, kockázatelemzések végzése és az állambiztonsági helyzet folyamatos, szakszerű értékelése az eredményes elhárító tevékenység szempontjából akkor is nélkülözhetetlen volt.

A dolgozatomban vizsgált időszakban a szovjet minta nyomán kialakított rendvédelmi modellben működött az elhárítás a Belügyi tárca kötelékében. Ebből fakadóan a korabeli szakkifejezések is megváltoztak, vagy tartalmukban módosultak az 1945 előtti terminus technikushoz képest. Dolgozatomban igyekeztem a korabeli fogalmakat használni és terminológiát alkalmazni. Álláspontom szerint ugyanis egyrészt helytelen lett volna a 20. század vizsgált időszakára visszavetíteni a 21. századi körülményeket és fogalmakat, másrészt az állambiztonsági szerv sajátos nyelvezetének bemutatása az értekezés keretében szélesebb körű ismeretbővítést tesz lehetővé, továbbá elősegíti az állambiztonsági gondolkodásmód megismerését, megértését.

---

⁵⁹ „Elemző-értékelő munka: a probléma felismerésével, a feladat megfogalmazásával kezdődő, az → adatok, → információk gyűjtésén, komplex feldolgozásán át, a döntés-előkészítést, a döntést, a megoldási, döntési alternatívák kidolgozását, azok megfelelésének menet közbeni vagy utólagos vizsgálatát támogató folyamatos, ciklikus, tudatos szellemi és/vagy manuális tevékenység.” – Forrás: Boda József (2019): Rendészettudományi szaklexikon. Budapest: Dialóg Campus. 141.

⁶⁰ „Fedett művelet: terrorelhárítási, nemzetbiztonsági vagy más rendvédelmi érdekből összehangolt, előre eltervezett feladatsor végrehajtása, amelyet a végrehajtás sikere érdekében megtévesztő, leplező vagy figyelemelterelő módszerekkel védeni szükséges.” – Forrás: Boda József (2019): Rendészettudományi szaklexikon. Budapest: Dialóg Campus. 179.

A dolgozat szempontjából alapvető szakkifejezéseket, fogalmakat és azok értelmezését alább, míg a többit az előfordulás helyén adom meg:

„**állambiztonság**: az állam biztonsága olyan - a külső és a belső körülmények által determinált - állapot, amelyben az adott állam zavaroktól mentesen, a teljes szuverenitás alapján gyakorolhatja funkcióit.”⁶¹

„**állambiztonsági szolgálat**: a felszabadulás után az Ideiglenes Nemzeti Kormány a 13/1945. számú rendeletével hozta létre a demokratikus rendőrséget. Ennek keretében alakultak meg a politikai rendészeti osztályok az ellenséggel vívott harcra. 1949-53 között a Minisztertanács mellett működő Államvédelmi Hatóságként tevékenykedett. 1953-56 között az egységes Belügyminisztérium részeként szerveződött át. Az 1956. évi ellenforradalmi események után rövid ideig a Politikai Nyomozó Főosztály szervezésében vett részt az ellenforradalom leverésében. 1957 óta a Belügyminisztérium integrált részeként - mint állambiztonsági szolgálat - teljesíti feladatát.”⁶²

„**állambiztonsági munka**: a Magyar Népköztársaság állami, társadalmi, gazdasági rendjének megdöntésére, aláásására, gyengítésére törvő külföldi ellenséges szervek és a velük kapcsolatot tartó belső ellenséges csoportok és személyek felderítése, tevékenységük megelőzése, megszakítása. - A titkos és nyílt nyomozati intézkedések tervszerűen összehangolt és célratorő végrehajtásából, a nyert adatok és információk ellenőrzéséből, értékeléséből, valamint azok felhasználásból (realizálásából) álló folyamat.”⁶³

„**elhárítási elvek**: az állambiztonsági szervek funkcionális tevékenységét az ügyrendekben meghatározott szervezési elvek írják elő, amelyek a következők: vonalas, területi és objektumi elv. - Fontossági sorrendjüket a mindenkori operatív helyzetnek megfelelően változtatják, és egymáshoz szervesen kapcsolódnak.”⁶⁴

„**elhárítási irányok**: az ellenséggel szembeni elhárítási tevékenység irányai, amelyek a következők: a külső és a belső ellenség elleni elhárítási irányok; az ellenséges tevékenység formái szerinti irányok (például: kémkedés, rombolás stb.); a védendő objektumok és vonalak szerinti irányok (például: népgazdaság, fegyveres erők, állam- és szolgálati titkok stb.).”⁶⁵

„**elhárítási tevékenység fajtái**: az állambiztonsági operatív munka céljainak megfelelően tevékenységi fajtákra osztható; ezek: a felderítés (adatszerzés az ellenségről); a

---

⁶¹ Gergely Attila (1980): Állambiztonsági Értelmező Kéziszótár. Budapest: BM Könyvkiadó. 12.

⁶² Gergely Attila (1980): Állambiztonsági Értelmező Kéziszótár. Budapest: BM Könyvkiadó. 12.

⁶³ Gergely Attila (1980): Állambiztonsági Értelmező Kéziszótár. Budapest: BM Könyvkiadó. 13.

⁶⁴ Gergely Attila (1980): Állambiztonsági Értelmező Kéziszótár. Budapest: BM Könyvkiadó. 49.

⁶⁵ Gergely Attila (1980): Állambiztonsági Értelmező Kéziszótár. Budapest: BM Könyvkiadó. 49.

megelőzés (a már megszerzett adatok alapján); a megszakítás (a várható kár csökkentése). - Mindhárom fajtának azonos és eltérő operatív módszerei vannak.”⁶⁶

„**felderítés:** az ellenség és a közeg, a terep - amely működésével összefügg - megállapítása, azonosítása. A politikai harc egyik formája, és az erőszak eszközeihez tartozik. Feltételezi a cselekvés konspirált jellegét. - Lehet: személyes - vizuális, mélységi, széles körű, távol-, közel-, légi, elektronikus, kozmikus felderítés.”⁶⁷

„**felderítési módszerek:** az ellenségről való adatszerzés - megismerés - módszerei: megfigyelés, titkos kikérdezés, meghallgatás, dezinformálás, operatív kombináció és a hálózati beépülés.”⁶⁸

„**hírszerzés:** már felderített (tényleges vagy potenciális) ellenségről híryananyagok, információk tervszerű gyűjtése a titkos nyomozati (operatív) eszközökkel és módszerekkel - a politikai, a katonai, a gazdasági, a tudományos-műszaki, a kulturális, az operatív stb. igények alapján. - A komplex tevékenységbe beletartozik az apparátus, amely ezt végzi, továbbá összegezi, rendszerezi, ellenőrzi, értékeli, és a meghatározott szervek rendelkezésére bocsátja az így keletkezett anyagokat.”⁶⁹

„**kém:** idegen állam (tényleges vagy potenciális ellenség), illetve idegen érdekeltség szolgálatában álló, részére meghatározott és igényelt adatokat gyűjtő, kiszolgáltató személy. Részfeladatokat lát el a felderítésben, a hírszerzésben. — Az együttműködés alapja: anyagi vagy egyéb érdekeltség, illetve terhelő vagy kompromittáló adatok.”⁷⁰

A dolgozatban előforduló, a titkosszolgálati tevékenységhez kötődő egyéb fogalmakat az említés helyén adom, illetve magyarázom meg. A disszertáció egyes helyein pedig a „titkosszolgálat” kifejezést is alkalmazom, tekintettel annak általános jellegére.

A fogalmaknál maradván ki kell még térni arra, hogy a társadalomtudományokban sok esetben okoz nehézséget azon jelenségek megnevezése, amelyeket tanulmányozunk, olykor a kialakított fogalmak definiálása sem egyszerű. A fogalmak esetében a normatív változat a belső-, – és ha van – a jogi szabályozásból vezethető le, míg a materiális, a fogalommal jelölt műveletek gyakorlatban megvalósult tartalmából. A választott kutatási téma megnevezésének kapcsán is találkozunk ilyen problémával. A kémelhárításért is felelős szervezetek megnevezése esetében – annak ellenére, hogy a szakmai tevékenység alapvető jellemzői minden időszakban jelentős átfedéseket mutattak – eltérő fogalmakkal találkozunk a II.

---

⁶⁶ Gergely Attila (1980): Állambiztonsági Értelmező Kéziszótár. Budapest: BM Könyvkiadó. 49.

⁶⁷ Gergely Attila (1980): Állambiztonsági Értelmező Kéziszótár. Budapest: BM Könyvkiadó. 60.

⁶⁸ Gergely Attila (1980): Állambiztonsági Értelmező Kéziszótár. Budapest: BM Könyvkiadó. 60.

⁶⁹ Gergely Attila (1980): Állambiztonsági Értelmező Kéziszótár. Budapest: BM Könyvkiadó. 83.

⁷⁰ Gergely Attila (1980): Állambiztonsági Értelmező Kéziszótár. Budapest: BM Könyvkiadó. 102.

világháborút követően. 1945 után az „államvédelem”, „állambiztonság” jelent meg, míg a rendszerváltást követően a „nemzetbiztonság” használatos. A fogalmak tartalmi meghatározására történtek kísérletek. A dolgozat keretei nem teszik lehetővé, hogy a kérdéskörrel részletesen foglalkozzák, mindazonáltal egyetértve Finszter professzor véleményével az állambiztonság-nemzetbiztonság fogalmak között jelentős tartalmi különbségek vannak. Ezekből talán a legfontosabbat kiemelve, míg az előbbi „a jogállami normákat elutasító önkényes hatalomgyakorlás”-sal⁷¹ azonosítható, addig a „nemzetbiztonság az alkotmányos jogállam szükséglete”.⁷²

---

⁷¹ Finszter Géza (2019): Állambiztonság – nemzetbiztonság. Nemzetbiztonsági szemle, 7(3) 98–117. 100.

⁷² Finszter Géza (2019): Állambiztonság – nemzetbiztonság. Nemzetbiztonsági szemle, 7(3) 98–117. 1.

SZAKIRODALMI ÁTTEKINTÉS

A magyar államvédelmi, állambiztonsági szolgálatok hálózatának témakörével számos publikáció foglalkozott már különböző szempontok szerint, például egyes ügynökök tevékenységének bemutatásán keresztül⁷³, vagy egy-egy szervezet szervezettörténetét taglalva. Csak az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára által kiadott Betekintő című folyóiratának online felületén a hálózat szóra rákeresve 134 találatot kapunk.

Konkréten a hálózat építésével, felépítésével működésével, illetve elemzésével kapcsolatban azonban jóval kevesebb publikációt találhatunk. Ezek közül meg kell említenünk Müller Rolf írását, aki a II. világháborút követő időszak hálózatépítési törekvéseit mutatta be⁷⁴, és Vörös Gézáét, aki az egyházi vonalon foglalkoztatott hálózat 1956 utáni újjáépítésének kérdéskörét taglalta.⁷⁵ Takács Tibor írásában viszont már az 1960-as éveket érintően vizsgálta a hálózat létszámadatainak változásait, azok okait. Elemezte a hálózatot a beszerzési alapok, továbbá a foglalkoztatási irányok szerint.⁷⁶ Szintén Takács Tibor nevéhez köthető egy másik mű is,⁷⁷ amelyben a III. Főcsoportfőnökség teljes hálózatának elemzését végezte el az 1962 – 1989 közötti időszakra vonatkozóan. Ennek keretében összefüggéseket tárt fel és következtetéseket vont le az adatsorokból. Ezen írások ösztönzőleg hatottak és iránymutatásként is szolgáltak az értekezés írása során. Ezek mellett a vizsgált időszakot is érintette a hálózatra vonatkozó szabályzók 1954-1989 közötti áttekintését célul tűző munkájában Orgoványi István,⁷⁸ amely szintén több kiegészítő ismeretet tartalmazott. A hálózat tagjainak, az „ügynököknek” a tudományos kutathatóságát érintő nehézségekről olvashatunk Krahulcsán Zsolttól, amely érintette az ügynöklisták, és az ügynök bűnös, vagy áldozat kérdésköröket.⁷⁹

Az állambiztonság kémelhárító csoportfőnöksége által folytatott operatív ügyek átfogó vizsgálatáról még nem született tanulmány. Több tudományos írás is készült azonban, amelyek kémelhárítási ügyeket mutattak be. Több ezek közül részletesen feltárt egyet-egyét, így például

---

⁷³ Papp István (2015): Szemek a láncban: játszmák a magyar állambiztonság történetében. Budapest: Jaffa Kiadó.

⁷⁴ Müller Rolf (2008): „Mindenkiről mindent tudni” A besúgó hálózat megszervezése Magyarországon a II. világháborút követően. Betekintő, 2(3), 1-11.

⁷⁵ Vörös Géza (2010): Az egyházakban foglalkoztatott ügynökhálózat. Betekintő, 4(2), 1-10.

⁷⁶ Takács Tibor (2013): Az állambiztonsági ügynökhálózat és az 1963-as amnesztia. Betekintő, 7(3), 1-11.

⁷⁷ Takács Tibor (2019): Az állambiztonsági ügynökhálózat létszáma és összetétele a Kádár-korszakban. In Horváth Zsolt – Kiss Réka – Simon István: Az állampárt biztonsága - Tanulmányok a belügy és a kommunista párt kapcsolatrendszeréről a Kádár-korszakban. Budapest: Nemzeti Emlékezet Bizottsága. 265–341.

⁷⁸ Orgoványi István (2010): A politikai rendőrség hálózati munkájának szabályozása 1954 és 1989 között. Betekintő, 4(3), 1-15.

⁷⁹ Krahulcsán Zsolt (2012): Ügynökkérdés a tudományos történetírásban Beszámoló a Történeti Levéltárban tartott kerekasztal-beszélgetésről. Betekintő, 6(2), 1-3.

Krahulcsán Zsolt írásából megismerhettük Aradi István esetét, akit a Német Szövetségi Köztársaság (NSZK) hírszerzése szervezett be. Krahulcsán az ügygel összefüggő eredeti dokumentumokat is közölt írásában.⁸⁰ Az állambiztonsági szerv is bemutatott kémügyeket szakmai folyóiratában, a Belügyi Szemlében, amely értékelésem szerint mindenképpen egy jó kezdeményezés volt az operatív tisztek szakmai ismereteinek szélesítéséhez.⁸¹ Ezek az írások foglalkoztak például a külföldi hírszerző szervezetek beszerző tevékenységével, vagyis, például hogy hol, milyen körülmények között⁸² kiket,⁸³ milyen módon⁸⁴ közelítettek meg az ellenérdekelt hírszerző szervezetek munkatársai. Egyes esetekben a kémkedésben érintett ügynökök írtak le⁸⁵, vagy mondták el nyilvánosan⁸⁶ a tevékenységükkel kapcsolatos információkat. Tabajdi Gábor és Ungvári Krisztián által összeállított Elhallgatott múlt – A pártállam és a belügy című könyv mindkét témakörrel, a hálózattal és az operatív ügyekkel is foglalkozik az állambiztonsági időszak egy-egy részét kiemelve. A műben mindkét terület részletesen elemzik, bemutatják, így az olvasó egy remek áttekintést kaphat, de nem fókuszálnak kimondottan a kémelhárításra, illetve az értekezésben vizsgált időszakra.⁸⁷ Dr. Ungvári Krisztián, a Kádár-rendszer kémelhárítása⁸⁸ című munkájában egy széleskörű áttekintést ad a kémelhárítás tevékenységéről 1945-től kezdve a rendszerváltásig, amely szintén jelentős támogatást adott munkám során.

A kémelhárító csoportfőnökség tevékenysége kapcsán kiemelendő még Professzor Dr. Finszter Géza r. ezredes, korábban a BM III. Főcsoportfőnökség Vizsgálati Osztály kémelhárító alosztályának vezetője által 1984-ben elkészített kandidátusi értekezése „Az állam elleni bűncselekmények kriminológiája” címmel, amely egyrészt az állam elleni bűncselekmények kriminológiai vizsgálatának elméleti megalapozásával, valamint az összeesküvés és a kémkedés kriminológiájával foglalkozott.⁸⁹

---

⁸⁰ Krahulcsán Zsolt (2008): Egy ipari kém az állambiztonság hálójában - Aradi István ügye (1959-1960). *Betekintő*, 2(4), 1-26.

⁸¹ Mezei József (2021): The Appearance of Awareness Related to Counter Intelligence in the Home Affairs Review in the Early 1960s. *Nemzetbiztonsági szemle*, 9(1), 3-15.

⁸² O. Zs. (1964): A kémügynök nyugatnémet turista. *Belügyi Szemle*, 2(7), 96-102., 102.

⁸³ T. I. – R. L. (1964): Az amerikai hírszerzés Horváth János fedőnevű ügynöke. *Belügyi Szemle*, 2(10), 75-81., 75.

⁸⁴ K. F. (1964): A Bundes Nachrichtendienst »Tibet« fedőnevű ügynöke. *Belügyi Szemle*, 2(8), 85-88., 85.

⁸⁵ Belovai István (1998): *Fedoneve-SCORPION*. Budapest: Magánkiadás.

⁸⁶ Papp Gábor Zsigmond: *Kémek a porfészekben – Rimner Gábor története - Dokumentumfilm – Forrás: <https://www.youtube.com/watch?v=In6rpjmbwnc>. (letöltve: 2019.05.1.)*

⁸⁷ Tabajdi Gábor – Ungvári Krisztián: *Elhallgatott múlt: a pártállam és a belügy: a politikai rendőrség működése Magyarországon, 1956-1990*. Budapest: 1956-os Intézet.

⁸⁸ Ungvári Krisztián (2009): *A Kádár-rendszer kémelhárítása*. In Tischler János (szerk.): *Kádárizmus: mélyfúrások*. Budapest: 1956-os Intézet. 353–400.

⁸⁹ Finszter Géza (1984): *Az állam elleni bűncselekmények kriminológiája - Kandidátusi értekezés*. Budapest: Magyar Tudományos Akadémia.

KUTATÁSI MÓDSZEREK

Az értekezésben a rendészettudomány elméleteinek felhasználásával vizsgáltam a BM III/II. Csoportfőnökség szervezetét⁹⁰, működését.⁹¹ Az első két fejezetben kvalitatív módszereket alkalmaztam. Kutatást végeztem az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltárában, ahol tanulmányoztam a BM III/II. Csoportfőnökséggel összefüggésben rendelkezésre álló dokumentumokat. Ez magában foglalta a csoportfőnökség működésével, feladatellátásával összefüggő parancsokat; utasításokat; intézkedéseket; a csoportfőnökség tevékenysége során keletkezett ügydarabokat; kiemelten a doktori értekezés szempontjából fontos jelentéseket. Ezen túlmenően az állambiztonsági munkával összefüggésben oktatási céllal kiadott könyveket. Feldolgoztam a releváns hazai szakirodalmat, a Belügyminisztériumnak a kutatással érintett időszakban megjelenő szakmai folyóiratának, a Belügyi Szemlének a kapcsolódó írásait, és az állambiztonság működését befolyásoló jogszabályokat. Az ezen dokumentumokból felhasználható ismereteket analizáltam, a köztük fellelhető összefüggéseket feltártam, majd az így kapott részismereteket az értekezés céljának megfelelően új egységekké szintetizáltam. A következtetések során a részadatokból általános törvényszerűségeket fogalmaztam meg, illetve általános megállapításokból egyedi következtetéseket vontam le.

A 3. és 4. fejezetben első lépésként kvantitatív vizsgálatot folytattam le. A hálózatok tagjai és az operatív ügyek éves jelentéseiből kinyert adatokat Excel táblázatokba rögzítettem, majd ezen adatbázisokat a matematikai-statisztikai módszerek alkalmazásával feldolgoztam. A vizsgálat időtartamának hossza lehetőséget biztosított arra, hogy mindkét területen bemutassam a lényegi jellemzők változásait, az egymáshoz és az egészhez való viszonyukat a 11 év során. Emellett ezen fejezetekben is feldolgoztam azokat a levéltári forrásokat, állambiztonsági szabályzókat, amelyek az érintett témakörök szempontjából meghatározóak voltak. Az így előálló ismereteket ebben az esetben is elemeztem, majd a részadatokat először összevettem ezen fejezeteken belül egymással, majd az első két fejezetben rögzített ismeretekkel is. Az ennek során feltárt összefüggéseket felhasználva összeállítottam az új ismereteket tartalmazó alfejezeteket. A következtetések során itt is alkalmaztam mind az induktív, mind a deduktív módszereket.

---

⁹⁰ Boda József et al. (2016): A rendészettudományi kutatások elméleti megalapozása és főbb irányai. Államtudományi Műhelytanulmányok, 1(17), 1-24., 15.

⁹¹ Boda József et al. (2016): A rendészettudományi kutatások elméleti megalapozása és főbb irányai. Államtudományi Műhelytanulmányok, 1(17), 1-24., 17.

A kutatás során, az adatok értékelése, az információk értelmezése, az összefüggések feltárása és a következtetések levonása során a nemzetbiztonsági szolgálatnál eltöltött 15 év alatt megszerzett gyakorlati tudást is – amelyet a Rendészettudományi Doktori Iskola oktatása segített tudományosan rendszerezni – felhasználtam.

A vizsgálat során elsődlegesen az ÁBTL-ben található levéltári anyagokra támaszkodtam. Ennek kapcsán fontos néhány körülményt megemlíteni. Történtek egyeztetések az állambiztonsági szolgálatok jogutód szervezetei és a levéltár között az állambiztonság időszakában keletkezett iratok átadásáról, ezzel együtt jelenleg még nem került át minden érintett dokumentum az ÁBTL kezelésébe. Előfordulhat továbbá az is, hogy egy-egy időszak, vagy részterület vonatkozásában elérhető, meglévő anyagok köre nem teljes, egy részük esetleg megsemmisült, vagy selejtezték. Ezek okán az elérhető források köre hiányos lehet. A források feltárása során elsődlegesen az ÁBTL vonatkozásában törekedtem a teljességre.

Az anyagok értelmezése kapcsán felmerülhet az a kérdés is, hogy milyen szempontból vizsgáljuk annak tartalmát. Egy-egy ügyszerű akár több értelmezéssel is bírhat, a megismerési folyamat céljától függően.⁹² A vizsgálat során elsődlegesen a szervezettörténetre, a szervezet működésére koncentráltam, bár az elemzés egyes elemeit, ahogy arra korábban utaltam politológiai szempontból is értékeltem.

Az állambiztonsági időszak levéltári forrásai kapcsán szakmai diskurzus alakult ki azzal kapcsolatban⁹³ – elsődlegesen a hálózat tagjait érintő dokumentumok vonatkozásában –, hogy az azokban foglaltak mennyire felelnek meg a valóságnak, mekkora azok valós értéke.⁹⁴ A vizsgálat során is előkerültek olyan iratok, amelyeket érintően felmerült bennem, hogy azok tartalma esetleg nem felelt meg teljes körűen a valóságnak. Az értekezés keretében folytatott vizsgálat azonban elsődlegesen a hálózat és az operatív ügyek mennyiségi és minőségi, nem pedig a hozzájuk köthető munka vagy vizsgálati dossziék tartalmi elemzését, értékelését jelentette. Így az eredményeket az állambiztonsági iratok kapcsán jelentkező forrásérték problematikája értékelésem szerint érdemben nem befolyásolta.

A források tekintetében alapvetően a levéltári anyagokra támaszkodtam. A korabeli sajtóban – a téma bizalmi jellegéből fakadóan – rendkívül csekély és csupán áttételes, illetve háttérinformációkat tartalmazó írásokra bukkantam.

---

⁹² Slachta Krisztina (2016): Megfigyelt szabadság: a keletnémet és a magyar állambiztonsági szervek együttműködése a Kádár-kori Magyarországon 1956-1990. Pécs: Kronosz Kiadó. 43.

⁹³ Gyarmati György (2012): A titkosszolgálati iratok forrásértékének „filozófiai relativitáselmélete”, Múlt-kor, – Forrás: https://mult-kor.hu/20121229_a_titkosszolgálati_iratok_forrasertekenekbr_. (letöltve: 2019.11.05.)

⁹⁴ Ungváry Krisztián (2014): Források és alulértékelésük. In Horvát Sándor (szerk.): Az ügynök arcai. Libri Kiadó. 89-106.

A dolgozat keretében vizsgált időszak ötven évvel ezelőtt kezdődik. Annak érdekében, hogy a feltárt ismereteket minél hatékonyabban tudjam felhasználni életem az oral history eszközével is. Több olyan személlyel is folytattam beszélgetést, akik a vizsgált időszakban az állambiztonság munkatársaként, a kémelhárítás szakterületén tevékenykedtek és a szervezet működésére kellő rálátással rendelkeztek. Annak ellenére, hogy ezek önálló interjúként végül nem jelentek meg a dolgozatban, komoly segítséget jelentettek a munka során.

A feldolgozásokat illetően a helyzet már kedvezőbb ugyan, azonban e téren elsősorban az érintőleges tartalmú témaköröket bemutató írások bizonyultak leginkább hasznosnak, mivel a vizsgált témával konkrétan foglalkozó átfogó tartalmú írásmű még nem jelent meg.

A vonatkozó tartalmú levéltári iratok, illetve témaorientált tudományos feldolgozások feltárásával, a történelmi témák művelésével kapcsolatos elvárásoknak igyekeztem megfelelni.

A levéltári iratokban, illetve a feldolgozásokban található információk rendszerezésével és értékelésével jutottam olyan következtetésekre, amelyek álláspontom szerint gazdagítják a szakterület történeti ismeretanyagot.

1. A CSOPORTFŐNÖKSÉG HELYE A MAGYAR NÉPKÖZTÁRSASÁG POLITIKAI RENDSZERÉBEN, A KÉMELHÁRÍTÓ MUNKA NEMEZTKÖZI KÖRNYEZETE

1.1 A MAGYAR NÉPKÖZTÁRSASÁG POLITIKAI RENDSZERE; KAPCSOLAT AZ ÁLLAMPÁRTTAL

A második világháborút követően Magyarországon egy szocialista típusú berendezkedés kialakítása kezdődött meg, amelyben a Magyar Kommunista Párt jelentős támogatást kapott a Szovjetuniótól. A hatalom megszerzésének részeként, az ellenzék felszámolása érdekében az 1945. november 04-i választásokat követően⁹⁵ többek között létrehozták a Baloldali Blokkot⁹⁶, amely az 1947-es választásokig funkcionált, másrészt a választásokon győztes Független Kisgazdapárt működésének ellehetetlenítésére, „„leszalámizására” törekedtek⁹⁷, amely 1948 második felére sikerrel is járt.⁹⁸ A folyamat részeként került sor 1947. augusztus 31-én a kékcédulák⁹⁹ használatáról elhíresült választásra, ahol a kommunista párt választási csalással tovább erősítette pozícióját.¹⁰⁰ 1947-ben egy újabb politikai erő, a Független Kisgazdapártból kilépett Pfeiffer Zoltán által életre hívott Magyar Függetlenségi Párt volt az, amelynek „„demokráciaellenes aknamunkáját” Rákosi Mátyás szerint „„meg kell és meg fogjuk hiúsítani””¹⁰¹.

A hatalom megtartásában, az állampárt, illetve annak vezetői által elképzelt irányvonalakkal egyet nem értő, akár a belső ellenzék felkutatásában, elnyomásában, megsemmisítésében a párt nagyban támaszkodott az erőszakszervezetekre, köztük az államvédelmi szervezetekre. 1947. június 12-én, a Dinnyés-kormány programja feletti vitában Sulyok Dezső a következőket mondta: „... az a vélemény, amely a mostani, átalakult kormány véleményével ellentétes, nem tud, nem mer semmiképp megszólalni. Rendőrállammá

⁹⁵ A Független Kisgazdapárt szerezte meg a szavazatok 57,03 százalékát, míg a baloldali pártok közül a Szociáldemokrata Párt 17,41, a Magyar Kommunista Párt 16,95 és a Nemzeti Parasztpárt 6,87 százalékot szerzett.

⁹⁶ A Független Kisgazdapárt gyengítése érdekében 1956. március 5-én hozták létre a Magyar Kommunista Párt, a Szociáldemokrata Párt és a Nemzeti Parasztpárt részvételével.

⁹⁷ Csöngye Attila (2020): Különös választások 75 évvel ezelőtt. – Forrás: https://mnl.gov.hu/mnl/jnszml/hirek/kulonos_valasztasok_75_evvel_ezelott. (letöltve: 2019.11.05.)

⁹⁸ Izsák Lajos (1992): A polgári pártok felszámolása és az egypártrendszer létrehozása Magyarországon. Történelmi Szemle, 34(1-2) 61-93., 82.

⁹⁹ Kékcédulás választás: a lakóhelytől távol történő szavazást lehetővé tevő ideiglenes névjegyzékkivonat nyomtatványainak a színe volt kék. A csalás lényege az volt, hogy egyes kommunista aktivisták fiktív adatokkal, ezen jegyzékek alapján több helyen is szavaztak.

¹⁰⁰ Csöngye Attila (2017): Választási csalások 1947-ben. – Forrás: https://mnl.gov.hu/mnl/jnszml/hirek/valasztasi_csalasok_1947_ben. (letöltve: 2019.11.05.)

¹⁰¹ Izsák Lajos (1992): A polgári pártok felszámolása és az egypártrendszer létrehozása Magyarországon. Történelmi Szemle, 34(1-2) 61-93, 62.

alakultunk át, valóságos rendőrállammá, ahol a rendőrség befolyása nemcsak a közéletre, hanem az egyes emberek magánéletére is elviselhetetlenül ránehezedik és súlyosodik. Tele vagyunk rendőrkémeikkel."¹⁰²

1948. június 12-én Magyar Dolgozók Pártja néven egyesült a Magyarországi Szociáldemokrata Párt és a Magyar Kommunista Párt. Az 1949. május 05-i választásokat követően pedig a kommunista ideológiát követő Magyar Dolgozók Pártja „egyeduralkodóvá, állampárttá vált”¹⁰³ Magyarországon. A tényleges hatalom azonban Rákosi Mátyás és az Államvédelmi Hatóság kezében volt. A következő „»években ők döntöttek – teljhatalommal és minden ellenőrzés nélkül, – az ország és népe sorsát érintő valamennyi kérdésben«”.¹⁰⁴

A kommunista elköteleződést, valamint a Szovjetunióval való kapcsolat jellegét jól mutatja, hogy az, az 1949. augusztus 18-án elfogadott és 1949. augusztus 20-tól hatályos, szovjet minta alapján összeállított alkotmány szövegében is rögzítésre került. „A Szovjetunióra támaszkodva népünk megkezdte a szocializmus alapjainak lerakását s országunk a népi demokrácia útján halad előre a szocializmus felé.”¹⁰⁵ Habár az alkotmányt a dolgozat által vizsgált időszakban többször módosították, de érdemi átdolgozására csak a rendszerváltás során került sor¹⁰⁶.

1949-re tehát a magyar kommunista erők, a Szovjetunió támogatásával, iránymutatásával kialakították Magyarországon az egypártrendszert, megteremtették a szocialista államot¹⁰⁷. Annak ellenére, hogy ezen kezdeti, Rákosi Mátyás nevével jelzett időszakot később nyilvánosan bírálták – „a Rákosi-klikk tevékenysége következtében a marxizmus-leninizmustól idegen eszmék s gyakorlatok is helyt kaptak, amikor eluralkodott a személyi kultusz, s ezzel párhuzamosan törvényerőre emelkedett a gazdasági és társadalmi törvények semmibevétele, lépten-nyomon megsértették a szocialista törvényességet,”¹⁰⁸ – az egypártrendszer, az állampárti berendezkedés ezt követően negyven évig, egészen a rendszerváltoztatás időszakáig fennmaradt.

Az MNK a rendszerváltozásig tagja volt azon európai szocialista országok által életre hívott politikai, katonai, gazdasági közösségeknek (VSZ, KGSZ), amelyek meghatározták

---

¹⁰² Izsák Lajos (1992): A polgári pártok felszámolása és az egypártrendszer létrehozása Magyarországon. Történelmi Szemle, 34(1-2) 61-93, 93.

¹⁰³ Izsák Lajos (1992): A polgári pártok felszámolása és az egypártrendszer létrehozása Magyarországon. Történelmi Szemle, 34(1-2) 61-93., 89.

¹⁰⁴ Izsák Lajos (1992): A polgári pártok felszámolása és az egypártrendszer létrehozása Magyarországon. Történelmi Szemle, 34(1-2) 61-93., 93.

¹⁰⁵ 1949. évi XX. törvény a Magyar Népköztársaság Alkotmánya

¹⁰⁶ Az alkotmány módosítása 1989. október 23-án lépett hatályba.

¹⁰⁷ (1962): A Magyar Szocialista Munkáspárt VIII. kongresszusa. Budapest: Kossuth Könyvkiadó. 113.

¹⁰⁸ Bekő István (1963): Az USA lélektani hadviseléséről. Belügyi Szemle, 1(5), 14-22., 22.

ezen a területeken a politikai vezetés lehetőségeit, fő irányait. Jelen fejezetben a továbbiakban a belpolitika oldaláról csak azon nemzetközi politikai és gazdasági kapcsolatokkal foglalkozom, amelyek kémelhárítási szempontból kiemelkedően fontosak voltak, így az USA-val és az NSZK-val.

Az ország, illetve az államvédelmi szervek szempontjából is meghatározó esemény volt az 1956 októberében kitört forradalom. A leverését követően a Magyar Népköztársaság elszigetelődött, az Egyesült Nemzetek Szervezetében (ENSZ) meglévő tagságát felfüggesztették és a Közgyűlés a magyar kérdést 1962-ig minden évben napirendre tűzte.¹⁰⁹ A helyzet normalizálása, a gazdasági kapcsolatok fejlesztése, a külkereskedelem megindítása érdekében¹¹⁰ a magyar politikai vezetés egyrészt elkezdte tudatosan bővíteni a diplomáciai kapcsolatokat a fejlődő országok irányába, ezzel párhuzamosan pedig egyeztetéseket folytattak az USA-val az ENSZ-ben folyamatosan napirenden lévő magyar kérdés leállítására érdekében.¹¹¹

Az USA-val történt titkos egyeztetések¹¹² eredményeként 1962 decemberében a „magyar ügy lekerült az ENSZ napirendjéről”¹¹³, majd 1963 júliusában az ENSZ főtitkára, U Thant is Magyarországra látogatott, amely események egyértelműen pozitívan hatottak a nemzetközi kapcsolatok bővítésére.

1963-tól elkezdődött a nyugat-európai országokkal való diplomáciai kapcsolatok nagykövetségi szintre emelése, amely az USA esetében 1966-ban történt meg,¹¹⁴ míg az NSZK esetében a diplomáciai kapcsolatokat 1973. december 21-én vették fel.¹¹⁵

Az USA-val kapcsolatos alku részeként az 1963-as választásokat követően „a kormány javaslatot tett az Elnöki Tanácsnak közkegyelmi rendelet kibocsátására”.¹¹⁶ Figyelmet érdemel,

---

¹⁰⁹ Békés Csaba – Kecskés D. Gusztáv szerk. (2006): A forradalom és a magyar kérdés az ENSZ-ben, 1956 - 1963: tanulmányok, dokumentumok és kronológia. Budapest: Magyar ENSZ Társaság. 23.

¹¹⁰ Krahulcsán Zsolt (2020): A kádár-korszak állambiztonsági szervei szervezeti felépítés, működés, állami-és pártirányítás (1956–1990). In Jámor Orsolya Ilona – Tarján G. Gábor szerk.: Megvalósult szűkségszerűség. Az állami rendőrség megszervezése. Budapest: Rendőrség Tudományos Tanácsa. 288-348. 317.

¹¹¹ Fülöp Mihály – Sipos Péter (1998): Magyarország külpolitikája a XX. században. Budapest: Aula. 432-433.

¹¹² Békés Csaba – Kecskés D. Gusztáv szerk. (2006): A forradalom és a magyar kérdés az ENSZ-ben, 1956 - 1963: tanulmányok, dokumentumok és kronológia. Budapest: Magyar ENSZ Társaság. 25.

¹¹³ Békés Csaba – Kecskés D. Gusztáv szerk. (2006): A forradalom és a magyar kérdés az ENSZ-ben, 1956 - 1963: tanulmányok, dokumentumok és kronológia. Budapest: Magyar ENSZ Társaság. 46.

¹¹⁴ Békés Csaba (2006): A Kádári külpolitika, 1956–1968. Országos Széchényi Könyvtár 1956-os Intézet és Oral History, http://www.rev.hu/ords/f?p=600:2:::P2_PAGE_URI:tanulmanyok/kadarrendszer/kadar_kulpolitika.

¹¹⁵ Andreas Schmidt-Schweizer – Dömötörfi Tibor: A magyar-nyugatnémet kapcsolatok dinamikus időszaka: a diplomáciai kapcsolatok felvételétől a határnyitáig, 1973-1989. Külügyi Szemle, 13(4), 19-43.

¹¹⁶ „Kegyelmet kapnak bizonyos feltételek fennforgása esetén a háborús bűnösök is, a személyi kultusz éveiben a hatalommal visszaélő törvénysértők, az ellenforradalmi cselekményben bűnösök, és olyanok is, akik az elmúlt legutóbbi hat évben követtek el államellenes bűncselekményeket. Kegyelmet nyernek azok is, akik az ország területét engedély nélkül hagyták el.” – Forrás: Országgyűlési napló, 1963. I. kötet, 1963.03.21., 19. – Forrás: https://library.hungaricana.hu/hu/view/OGYK_KN-1963_01/?pg=13&layout=s&query=k%C3%A9mked%C3%A9s.

hogy Kádár János ezzel kapcsolatban úgy nyilatkozott, a kémek esetében az amnesztia alkalmazására¹¹⁷ nem nagyon lát lehetőséget.

A nemzetközi kapcsolatok diplomáciai szinten történő javítása mellett a politikai vezetés az elszigeteltségből való kitörés lehetőségeként tekintett az idegenforgalomra is. A kapitalista országok állampolgárai az MNK-ba utazva nem csak az ország valutakészletét növelhették, de a pozitív tapasztalataik megosztásán keresztül az MNK népszerűségét is.¹¹⁸ Míg a turistaként beutazók létszáma 1958-ban nem érte el a 100 00 főt, addig 1960-ban már összesen 1 049 224 külföldi állampolgár érkezett az MNK-ba.¹¹⁹ A beutazások mellett a kiutazó magyar állampolgárok létszámát érintően is egy folyamatos növekedés volt megfigyelhető.¹²⁰

A beutazók és a kiutazók létszámának rövid időn belüli ilyen mérvű növekedése jelentős kihívás elé állította az állambiztonsági szervezeteket, benne a polgári kémelhárítást is. A korábbi helyzetre kidolgozott és működtetett eljárások, a totális szemlélet ezen új helyzetben már nem lehettek eredményesek, szükséges volt a szervezet és az eljárásrendek megújítására.

A kádári időszakban az MNK vezetésének egyik kiemelt célja az volt 1956-ot követően, hogy elérjék azokat a gazdaságpolitikai célokat, amelyek a hatalom megtartásához szükségesek voltak. Az ország erős szálakkal kötődött a Szovjetunióhoz, azonban gazdaságának – mivel Magyarország korábban mindig is a világgazdasághoz, a nyugati világhoz tartozott – a fejlett nyugati technológiákra és kölcsönökre is szüksége volt, így kapcsolatai a Nyugattal a gazdaság területén egyre szélesebbé, erősebbé váltak.¹²¹

A gazdasági tervek megvalósítása és a nehézségek kezelése érdekében a Magyar Nemzeti Bank az 1970-es évektől többször is hitelt vett fel nyugati bankoktól,¹²² amely a nemzetközi kapcsolatok további javítása nélkül nem volt lehetséges. Az 1979-es második olajválság és a Szovjetunió vezetésének azon álláspontja, hogy nem támogatja a nehéz gazdasági helyzetben lévő európai szocialista országokat – ennek oka saját gazdasági nehézségeivel tényszerűen indokolható – pedig egyértelművé tette, hogy az MNK-nak önállóan

---

¹¹⁷ Országgyűlési napló, 1963. I. kötet, 1963.03.21., 540. – Forrás: https://library.hungaricana.hu/hu/view/OGYK_KN-1963_01/?pg=13&layout=s&query=k%C3%A9mked%C3%A9s.

¹¹⁸ Krahulcsán Zsolt (2008): A nemzetközi kapcsolatok állambiztonsági szabályozása (1961–1965). Betekintő, 2(2), 1-23. 1.,

¹¹⁹ Slachta Krisztina (2016): Megfigyelt szabadság: a keletnémet és a magyar állambiztonsági szervek együttműködése a Kádár-kori Magyarországon 1956-1990. Pécs: Kronosz Kiadó. 299.

¹²⁰ Somlai Katain: Go West! A nyugati ösztöndíj-politika diskurzusai az 1960-as – 1970-es évek Magyarországon. 1956-OS Intézet – Oral History Archívum, – Forrás: <http://www.rev.hu/hu/node/138>. (letöltve: 2019.05.15.)

¹²¹ Békés Csaba (2011): Magyar külpolitika a bipoláris világban, 1945–1991. Külügyi Szemle, (4), 95-127., 111.

¹²² Rainer M. János: A Kádár-rendszer válsága. Országos Széchényi Könyvtár 1956-os Intézet és Oral History Archívum – Forrás: http://www.rev.hu/ords/f?p=600:2:::P2_PAGE_URI:tanulmanyok/kadarrendszer/rainer_valsga. (letöltve: 2019.06.01.)

kell megoldást találnia gazdasága működőképességének biztosítására¹²³, pénzügyi problémáinak kezelésére, hitelei visszafizetésére.¹²⁴

Az MNK tehát egyrésztől megbízható szövetségese maradt a Szovjetunióknak mind politikai, mind katonai téren és részt vett a VSZ és a KGST munkájában, illetve bizonyos területeken szorosabbra is fűzte a kapcsolatait ezen országokkal.¹²⁵ Viszont a vizsgált időszakban már szinte minden európai szocialista országot érintettek a gazdasági problémák¹²⁶, némelyeket rendkívül súlyosan.¹²⁷ Ez pedig oda vezetett, hogy ezen a területen bizonyos arányban megbomlott az egység és minden szocialista ország, benne az MNK is a saját elképzelései szerint szervezte gazdasági, pénzügyi kapcsolatait a Nyugattal.¹²⁸

A politikai és katonai szembenállás nem, de a gazdaság működőképességének biztosítása – amelyre mint a hatalom megtartásának egyik alapjára tekintettek – kikényszerítette a magyar politikai vezetést, hogy tovább javítsa politikai kapcsolatait a Nyugattal. Ennek érdekében a vizsgált időszakban szinte minden évben volt valamilyen felsőszintű találkozó a jelentős – állambiztonsági szempontból is kiemelt – nyugat-európai országok, illetve az USA vezetőivel.¹²⁹

Ebből az USA-t, mint a legjelentősebb országot kiemelve azt láthatjuk, hogy a magyar vezetés sikereket ért el a kapcsolatok normalizálása terén. 1978. január 6-án az USA visszaadta a „magyar népnek” a koronázási jelképeket. 1978. július 7-én pedig életbe lépett az MNK USA közötti kereskedelmi szerződés is.¹³⁰ A sokrétű nemzetközi és hazai gazdasági nehézségek következtében 1982-re a fizetésképtelenség határára sodródott MNK kiemelt célja volt a

---

¹²³ A vizsgált időszakba szinte minden évben jelentős áremelkedéseket történtek.

¹²⁴ Lengyel László (2013): A Nemzetközi Valutaalap (IMF) a válságban, vagy válságban az IMF? Korunk, 24(1), 22-32., 24.

¹²⁵ 1978. január 20-án összekötötték a szovjet, a cseh, a lengyel, a magyar, az NDK-beli és a bolgár energiarendszert, ezzel a világ legnagyobb egységes energiarendszere jön létre.

¹²⁶ A népgazdaságban tapasztalható problémák következtében az 1970-es években a külföldi pénzügyi kitettség tervezett csökkentése helyett egy „folyamatosan növekvő tőkés adósságállomány halmozódott fel.” Az 1982. előtti tíz évben az adósságállomány hatszorosára nőtt, amelynek „90 százaléka tőkés pénzpiaci eredetű” volt – Forrás: Az MSZMP Központi Bizottságának határozata külgazdasági kapcsolataink alakulásáról, fejlesztésének feladatairól. In: Vass Henrik (1988): A Magyar Szocialista Munkáspárt határozatai és dokumentumai 1980-1985. Budapest: Kossuth Könyvkiadó. 369.

¹²⁷ Lengyelország és Románia 1980-ra fizetésképtelenné vált. – Forrás: Lengyel László (2013): A Nemzetközi Valutaalap (IMF) a válságban, vagy válságban az IMF? Korunk, 24(1), 22-32., 24.

¹²⁸ A Szovjetunió például 25 évre szóló gazdasági és ipari együttműködést kötött 1978-ban az NSZK-val, míg az NDK 1981-ben Franciaországgal kötött egy egyezményt vállalataik harmadik piaci együttműködéséről. – Forrás: Szemerkényi Réka (2007): Energia- és Biztonságpolitika a hidegháború idején Szénhidrogén- és biztonságpolitikai kölcsönhatások Európa és a KGST kapcsolataiban 1945-1990 - Doktori értekezés. Budapest: Pázmány Péter Katolikus Egyetem. 94.

¹²⁹ Ennek egyik legjelentősebb állomása volt, amikor az USA alelnöke George Bush 1983. szeptember 19-20. hivatalos látogatáson Magyarországon tartózkodott, amelynek során Kádár Jánossal is találkozott.

¹³⁰ Borhi László (2009): Magyar–amerikai kapcsolatok 1945–1989, Magyarország a Szovjet zónában és a rendszerváltás. Budapest: MTA Történettudományi Intézet. 168.

Világbankba és a Nemzetközi Valutaalapba történő felvétel. Végül 1982-ben erre is sor került. Májusban Reagan fogadta Marjai József külügyminisztert¹³¹, majd néhány nap múlva az USA támogatásával és Moszkva utólagos tájékoztatásával¹³² 1982. május 06-án felvették az MNK-t a Nemzetközi Valutaalapba, majd 1982. június 09-én a Világbankba.¹³³ A nemzetközi kapcsolatok ilyen irányú bővítésének égető szükségességét jelezte, hogy a Magyar Nemzeti Bank már 1982 decemberében jelentős, több száz milliós hitelt igényelt a szervezettől, amelynek utolsó részletét 1984. január 08-ig ki is folyósították.¹³⁴

A fentiek alapján kijelenthető, hogy 1982-től az MNK politikai- és állami vezetésének, a gazdaság működőképességének fenntartásához elengedhetetlenül szüksége volt arra, hogy korábbi politikai és katonai ellenfelekkel, azok közül is elsődlegesen a hírszerzés és az elhárítás szempontjából legfontosabbakkal, a lehetőségekhez képest egy rendezett, minél kevesebb, nyílt konfrontációval járó kapcsolatot alakítson ki.

A gazdasági kapcsolatok zavartalansága biztosításának igénye az állambiztonság területén is megjelent. A népgazdaság operatív védelmét érintő 8/1983. belügyminiszter-helyettesi intézkedésben rögzítették az operatív szervek feladatellátása kapcsán azon elvárást, miszerint védelmi munkájuk során „A nyílt és titkos intézkedések megtételénél mindig legyenek figyelemmel azok politikai kihatására is. Az intézkedések ne zavarják a gazdaságpolitikai célkitűzések tervezett ütemű megvalósítását...”¹³⁵

A gazdasági kiszolgáltatottság mellett a vizsgált időszakban állambiztonsági szempontból fokozódó problémát jelentett a belső ellenzék bázisának szélesedése, erősödése. Kémelhárítási szempontból ennek jelentősége abban rejlett, hogy a külföldi titkosszolgálatok kapcsolatokat alakítottak ki és támogatták a magyar ellenzékét.

---

¹³¹ Az MSZMP állásfoglalása szerint Marjai József a politikai, gazdasági kapcsolatok kölcsönös érdekek mentént történő fenntartása és fejlesztése érdekében folytatott tárgyalásokat 1982. május 01-12. között az Amerikai Egyesült Államokba. Ennek során találkozott Malcolm Baldrige kereskedelmi miniszterrel, L. S. Eagleburger külügyminiszter-helyetessel, R. T. McNamara pénzügyminiszter-helyetessel, dr. L. Ieshert-rel az USA Kereskedelmi Kamarájának elnökével. – Forrás: Közlemény az MSZMP Központi Bizottságának üléséről (1982.06.23..). In: Vass Henrik szerk. (1988): A Magyar Szocialista Munkáspárt határozatai és dokumentumai 1980-1985. Budapest: Kossuth Könyvkiadó. 363.

¹³² Az MNK ezt már 1967-ben is felvetette, de akkor Moszkva nem támogatta a tagságot. – Forrás: Kőváriné Ignáth Éva (2010): Az 1969-es budapesti nyilatkozat helye az enyhülés időszakában. *Külügyi Szemle* (2), 175-191., 181.

¹³³ Borhi László (2009): *Magyar–amerikai kapcsolatok 1945–1989, Magyarország a Szovjet zónában és a rendszerváltás*. Budapest: MTA Történettudományi Intézet. 172.

¹³⁴ Csáki György (2013): *Az IMF és a magyar rendszerváltás. XXI. Század – Tudományos Közlemények*, (29), 79-92., 82.

¹³⁵ ÁBTL - 4.2 - 10 - 27/8/1983. - A Magyar Népköztársaság Belügyminiszter-helyettesének 8/1983. számú Intézkedése a népgazdaság és a társadalmi tulajdon védelmével kapcsolatos belügyi feladatok szabályozásáról szóló 10/1983. BM számú utasítás végrehajtásáról.

1.2 AZ ÁLLAMBIZTONSÁG PÁRTIRÁNYÍTÁSA

A titkosszolgálatok eredményességét befolyásoló elemek között jelentős szerepe van a szervezet és a politikai hatalom közötti viszonyoknak.¹³⁶ Ezzel kapcsolatban előljáróban kijelenthető, hogy az 1945 – 1990 között a szovjet minta és szakmai tanácsok alapján létrehozott államvédelmi, állambiztonsági szervek tevékenységük során a demokratikus alapelveket is figyelmen kívül hagyva az állam és a társadalom védelme mellett/helyett az állampárt érdekeit is kiszolgálták.

A rendészettudomány elismert kutatója, az állambiztonság időszakának egyik kiváló ismerője, Professzor Dr. Finszter Géza véleménye szerint: „Aki 1990 előtt ott dolgozott, tudatában volt annak, hogy nem egyszerűen egy szakmát gyakorolt, hanem politikai küldetést teljesített, mégpedig egy olyan politikáét, amely maga volt az önkény.”¹³⁷

A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága (MSZMP KB) 1969 novemberében tartott értekezletén az akkori belügyminiszter, Benkei András kijelentette, hogy a párt kialakította a minisztérium hatékony pártirányításának és ellenőrzésének rendszerét.¹³⁸ Az állampárt és az állambiztonság a vizsgált időszakban is megannyi szállal kötődött egymáshoz, amelynek célja akkor is egyértelműen a párt elképzeléseinek teljesülése, érdekeinek védelme volt. Ennek keretei a főcsoportfőnökség legfontosabb belső szabályozójában, az 1972-es ügyrendben is több helyen rögzítésre kerültek. Beszédese, hogy a BM III/II. Főcsoportfőnökség „munkája eredményességének és ütközésének alapvető feltétele a párt politikájának a tevékenységében való megvalósítása...” volt. A párt megkerülhetetlen helyzetét biztosította, hogy a szabályzó kötelezővé tette a parancsnokoknak az együttműködést a BM és a főcsoportfőnökség párt- és KISZ szervezeteivel, amelyek így közvetlenül tudták érdekeiket érvényesíteni. A parancsnokok feladata volt továbbá az is, hogy gondoskodjanak „a személyi állomány eszmei, politikai egységéről, a politikai és szakmai felkészültség állandó emeléséről...”¹³⁹, illetve tájékoztassák a „párt- és az államigazgatás

---

¹³⁶ Kovács Zoltán András (2019): Adalékok az információszerzés történetéhez. In Boda József – Regényi Kund (szerk.): A hírszerzés története az ókortól napjainkig. Budapest: Dialóg Campus Kiadó. 9-14., 11.

¹³⁷ Finszter Géza (2019): Állambiztonság – nemzetbiztonság és a rendszerváltozás (1989–1990). In Drusza Tamás (szerk.): A magyar elhárítás fejlődése - Tanulmányok a katonai és polgári nemzetbiztonsági elhárítás múltjáról, jelenéről, jövőjéről. Budapest: Dialóg Campus Kiadó. 147-160., 148.

¹³⁸ Simon István (2021): III/1. - A belügyminisztérium állambiztonsági vizsgálati osztálya 1962-1989. Budapest: Állambiztonsági szolgálatok Történeti Levéltára. 38.

¹³⁹ 10-530/1972. A Belügyminisztérium III. Főcsoportfőnöksége Ügyrendje. 5. – Forrás: https://abparancsok.hu/sites/default/files/parancsok/10-530_1972.pdf. (letöltve: 2019.01.30.)

illetékes vezetőit a hatáskörébe utalt kérdésekről”.¹⁴⁰ A párttagok kiemelt helyzetét mutatta továbbá, hogy velük szemben állambiztonsági intézkedéseket csak előzetes engedéllyel hozhatott az állambiztonság.¹⁴¹

Az 1979-es ügyrend a párt fennhatóságát még jobban kihangsúlyozta azzal, hogy a főcsoportfőnökség a munkáját már „a Magyar Szocialista Munkáspárt határozatai, irányelvei, a Magyar Népköztársaság törvényei és más jogszabályai, továbbá a belügyi rendelkezések és iránymutatások alapján végzi.”¹⁴² A sorrend jól mutatja, hogy a párt határozatai megelőzték a törvényeket is. A párttagoknak az intézkedésekkel szembeni kivételezett helyzetét az új szabályzóban is megtartották. A közvetlen szakmai ráhatás úgy módosult, hogy a parancsnokoknak döntéseiknél figyelembe kellett venni az „illetékes pártszervek (szervezetek)...hatásköri és véleményezési listáját.”¹⁴³

A gyakorlatban, a mindennapi működést vizsgálva a következőt tapasztaljuk: az illetékes pártszervek beszámoltatták a csoportfőnökség parancsnokait a politikai nevelő tevékenységről, a gondokról és a problémákról.¹⁴⁴ Szükség szerint az osztályokon pártvizsgálatot folytattak le és ajánlásokat fogalmaztak meg a szerintük problémát jelentő körülmények kezelésére.¹⁴⁵ A pártcsoportbizalmikon keresztül beszerzett ismeretek alapján pedig a párt jelzéseket is küldött a szervezetnek.¹⁴⁶

A főcsoportfőnököt szakmai döntései meghozatalában a csoportfőnöki értekezlet segítette. Az értekezleteken meghívottként részt vett az MSZMP KB Közigazgatási és Adminisztratív Osztályának képviselője, valamint a Belügyminisztérium Politikai Bizottságának első titkára.¹⁴⁷ Ezen személyeken keresztül a párt az aktuális párthatározatok gyakorlati megvalósulását közvetlenül, a legfelsőbb szinten tudta befolyásolni, illetve figyelemmel kísérni. A párt alsóbb szinteken is jelen volt a szakmai megbeszéléseken, így

---

¹⁴⁰ 10-530/1972. A Belügyminisztérium III. Főcsoportfőnöksége Ügyrendje. 10. – Forrás: https://abparancsok.hu/sites/default/files/parancsok/10-530_1972.pdf. (letöltve: 2019.01.30.)

¹⁴¹ 10-530/1972. A Belügyminisztérium III. Főcsoportfőnöksége Ügyrendje. 15. – Forrás: https://abparancsok.hu/sites/default/files/parancsok/10-530_1972.pdf. (letöltve: 2019.01.30.)

¹⁴² ÁBTL - 4.2 - 10 - 22/26/1979. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterének 26/1979. számú Parancsa a BM III. (Állambiztonsági) Főcsoportfőnökség Ügyrendjének kidásáról. 7.

¹⁴³ ÁBTL - 4.2 - 10 - 22/26/1979. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterének 26/1979. számú Parancsa a BM III. (Állambiztonsági) Főcsoportfőnökség Ügyrendjének kidásáról. 30.

¹⁴⁴ ÁBTL 1. 11. 5. 13/2621/79. A BM III/II Csoportfőnök jelentése a személyi állomány körében végzett parancsnoki nevelő munka tapasztalatairól. 15.

¹⁴⁵ ÁBTL 1. 11. 5. 13/2621/79. A BM III/II Csoportfőnök jelentése a személyi állomány körében végzett parancsnoki nevelő munka tapasztalatairól. 16.

¹⁴⁶ ÁBTL 1. 11. 5. 13/2621/79. A BM III/II Csoportfőnök jelentése a személyi állomány körében végzett parancsnoki nevelő munka tapasztalatairól. 17.

¹⁴⁷ ÁBTL -4.2. - 10-1837/1967, A Belügyminisztérium III. Főcsoportfőnöksége Ügyrendje. 2.

például a PB titkár a kémelhárító csoportfőnökség vezetői értekezletén.¹⁴⁸ Az operatív osztályokon évente 2-3 alkalommal parancsnoki értekezleteket tartottak, amelyeken az alosztályvezetőkön, vonalvezetőkön túl részt vettek a párttitkárok, az alapszervezet vezetőségi tagjai és a pártcsoportbizalmik is.¹⁴⁹

A BM III. Főcsoportfőnökségnek a megyei rendőr-főkapitányságok keretében működő szervei pedig tevékenységüket az MSZMP megyei bizottságai ellenőrzése mellett végezték.¹⁵⁰

A párt és a párttagok megkülönböztetett szerepét mutatta, hogy amennyiben a BM III. Főcsoportfőnökség valamelyik operatív szervének egy párttag látókörébe került, akkor annak operatív nyilvántartásba vételéről a párt döntött. A nyilvántartásba vétel előtt a párttagra vonatkozó terhelő adatokat meg kellett küldeni az „illetékes megyei, illetve budapesti, kerületi pártbizottság első titkárának”.¹⁵¹ Amennyiben a pártszerv úgy döntött, hogy a felmerült adatok alapján kizárják a pártból, akkor nyilvántartásba vehette az állambiztonsági szerv, amennyiben nem, akkor nem.¹⁵²

Rendszeresen szerepelt a BM III. Főcsoportfőnökség és a csoportfőnökség anyagaiban, hogy az elért eredmények nagyban köszönhetőek a „párt és a KISZ-szervezetek eszmei- politikai nevelő” munkájának,¹⁵³ illetve, hogy az állomány akkor tudja a munkáját jól végezni, ha érti a párt politikáját.¹⁵⁴

Egy 1978-ban készített dokumentum szerint az állambiztonságnak a pártot és a kormányt megfelelően kell tájékoztatni, hogy a helyzetet reálisan tudják felmérni és megfelelő elképzeléseket tudjanak kialakítani.¹⁵⁵ Az 1980-as évek elején pedig a belügyi tájékoztatási rendszerrel összefüggésben az merült fel, hogy feleljen meg a „párt és a kormány vezető szervei” igényeinek. A szóbeli tájékoztatást növelni kellett az írásos csökkentése mellett.¹⁵⁶ Tehát egyrészt először a pártot, majd a kormányt kellett tájékoztatni, másrészt növelni kellett a

---

¹⁴⁸ ÁBTL 1. 11. 5. 13-1301-2/75. Emlékeztető az 1975. november 27-i III/II. Csoportfőnökség Vezetői Értekezletéről. 1.

¹⁴⁹ ÁBTL 1. 11. 5. 13/2621/79. A BM III/II Csoportfőnök jelentése a személyi állomány körében végzett parancsnoki nevelő munka tapasztalatairól. 6.

¹⁵⁰ ÁBTL-4.2.-211 -157/20/1973. A Nógrád Megyei Rendőrfőkapitányság Ügyrendje. 3.

¹⁵¹ ÁBTL - 4.2 - 10 - 21/2/1974. A Magyar Népköztársaság belügyminiszterének 002. számú Parancsa a BM állambiztonsági szervek operatív nyilvántartási szabályzatának kiadása. 21.

¹⁵² ÁBTL - 4.2 - 10 - 21/2/1974. A Magyar Népköztársaság belügyminiszterének 002. számú Parancsa a BM állambiztonsági szervek operatív nyilvántartási szabályzatának kiadása. 22.

¹⁵³ ÁBTL 1. 11. 1. 6.16. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1977. évi munkájáról. 33.

¹⁵⁴ ÁBTL 1. 11. 5. 13/2621/79. A BM III/II Csoportfőnök jelentése a személyi állomány körében végzett parancsnoki nevelő munka tapasztalatairól. 3.

¹⁵⁵ ÁBTL 1. 11. 5. 13-2585/78. Emlékeztető az 1978. október 18-i III/II. Csoportfőnökség Vezetői Értekezletéről. 2.

¹⁵⁶ Horváth István (1981): Az MSZMP XII. kongresszusa határozatainak végrehajtásából a Belügyminisztériumra háruló feladatok. Belügyi Szemle, 19(1), 3-12., 6.

szóbeli tájékoztatást valószínűleg azért, mert ez amellet, hogy gyorsabb, nehezebben kimutatható.

1980. március 24-én került sor a Magyar Szocialista Munkáspárt XII. kongresszusára. Az állampárt belügyi szervekben folyó szakmai munkára történő ráhatásának meglétét jól mutatta, hogy az akkori belügyminiszter, Dr. Horváth István szerint, a Belügyminisztériummal szemben megfogalmazott korszerűsítési elvárásoknak a kongresszus határozataiban foglaltak szerint kell megvalósulni. Talán ennek a közvetlen ráhatásnak a ködbe burkolását szolgálta, hogy a miniszter ezzel kapcsolatos írásában, ha csak idézőjelben is, de megjelent az a gondolat, miszerint a kongresszus „...határozatai csak pártunk szervezeteire és tagjaira kötelezők”.¹⁵⁷ Természetesen ezt annak tükrében lehet objektíven értékelni, hogy tudjuk az állambiztonsági szervek állományának jelentős része tagja volt az MSZMP-nek.

Habár a párt próbálta a közvetlen irányítást rejtteni, még az 1980-as években is „krízishelyzetekben az MSZMP Politikai Bizottsága formális és informális úton is konkrét utasításokat fogalmazott meg a belügyi vezetés számára”.¹⁵⁸

A témakör kapcsán fontos megemlíteni Kádár János¹⁵⁹ személyét is. Kádár János a két világháború között egyrészt megismerte az illegális tevékenységet, belügyminiszteri ideje alatt (1948-1950) pedig egy jelentős lépés történt az akkori, Péter Gábor nevével fémjelzett állambiztonsági szerv önállóságát érintően. Az addig a Magyar Államrendőrség kötelékébe tartozó Államvédelmi Osztály 1948. szeptember 10-vel átkerült a Belügyminisztérium szervezetébe Államvédelmi Hatóság néven, Kádár János közvetlen alárendeltségébe.¹⁶⁰

---

¹⁵⁷ Horváth István (1981): Az MSZMP XII. kongresszusa határozatainak végrehajtásából a Belügyminisztériumra háruló feladatok. *Belügyi Szemle*, 19(1), 3-12., 3.

¹⁵⁸ Tabajdi Gábor (2019): A Párt nem politizál indulatból. *ember* 24., – Forrás: https://index.hu/techtud/2019/11/24/ha_megtanuljuk_uket_szekalni_meg_vegzalni_panaszkodjanak_a_szabad_europaban/. (letöltve: 2020.01.13.)

¹⁵⁹ Kádár János - 1912. május 26-án született a mai Horvátország területén található Rijekában (Fiume) Édesanyja után a Czermanik nevet kapta. Írógépműszerésznek tanult. 1931-ben belépett az illegálisan működő Kommunista Magyarországi Pártja ifjúsági szervezetébe, amelyet követően egészen 1945-ig részt vett a magyarországi baloldali pártok tevékenységében. 1945. január végétől a budapesti rendőr-főkapitányság helyettes vezetője, majd 1948 augusztusától belügyminiszter. 1951. április 20-án koholt vádak alapján, korábbi párttevékenysége okán letartóztatták, életfogytiglani börtönbüntetésre elítélték, de 1954. július 22-én felmentették, és szabadlábra helyezték, majd a pártban is rehabilitálták. Az 1956-os októberi forradalmat követően, szovjet támogatással megszerezte a kormányfői posztot. 1957. június 27–29-i országos értekezletén a Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottságának és a Pártbizottságának is a tagjává, ezzel párhuzamosan első titkárrá is megválasztották. A továbbiakban haláláig a pártban és az államszervezetben is különböző tisztségeket vállalva, de végig az ország valós vezetőjeként tevékenykedett. Az 1960-as, 1970-es években reformokat vezetett be az életszínvonal emelése érdekében. Ezzel összefüggésben az 1970-es évektől nyitott külpolitikát folytatott és többször tárgyalt nyugati vezetőikkel is. Az így elért színvonal fenntartása, amely egyben a rendszer működtetésének alapja is volt, oda vezetett, hogy az 1973. évi olajválság után az ország eladósodott, az 1980-as évek második felére pedig egyértelművé vált, hogy a nyugati hitelekkel életben tartott gazdaság nem életképes. Kádár János 1989. július 6-án halt meg Budapesten. – Forrás: Kádár János. Nemzeti Emlékezet Bizottsága. <https://neb.hu/asset/php9pkfx.pdf>.

¹⁶⁰ Müller Rolf (2021): *Dokumentumok a magyar politikai rendőrség történetéből 3. A Belügyminisztérium Államvédelmi Hatósága, Közelmúltunk hagyatéka*. Budapest: Kronosz Kiadó. 12.

Letartóztatását követően pedig megismerte az állambiztonság másik arcát is. Hatalomra kerülését követően többször beszélt az állambiztonság körébe tartozó feladatokról, az állambiztonság munkájáról. Néha, egy-egy esetben saját szakmai véleményének is hangot adott.¹⁶¹

---

¹⁶¹ Kádár János 1982. márciusi beszédében konkrét ötleteket fogalmazott meg az ellenség személyekkel kapcsolatosan alkalmazható „kellemetlen” tevékenységeket érintően. – Forrás: <https://mf-cdn.index.hu/podcast/hang2.mp3>.

1.3 A JOGSZABÁLYI KÖRNYEZET

A 20. század második felétől kezdve egyre fontosabb kérdéssé vált a titkosszolgálatok tevékenységének jogi szabályozása. Ennek egyik oka ezen szervezetek titkos működése volt, míg a másik az, hogy az általuk használt speciális eszközök és módszerek közül néhány jelentősen sérti az állampolgárok alapvető jogait.

A titkosszolgálatok, illetve az általuk folytatott tevékenységek vizsgálata során a jogi szabályozás szempontjából az alábbi területek bírnak jelentőséggel:

- a titkosszolgálati szervezetrendszer felépítése;
- az egyes szervezetek feladatrendszere;
- a titkosszolgálatok irányítása,
- a titkosszolgálatok ellenőrzése,
- a titkos információgyűjtés során felhasználható eszközrendszer; és az alkalmazás körülményei;
- a titkos információgyűjtés során keletkezett adatok kezelése, védelme.

A vizsgált időszak és szervezet kapcsán e téren az értekezés céljával összhangban két részterületre koncentráltam. Az állambiztonsági szerv és annak tevékenységét, eszközrendszerét közvetlenül érintő jogszabályok körére, valamint a feladatkörben hangsúlyos kémkedésnek és államtitok védelemnek a megjelenésére a büntetőjogban.

Az 1956. évi 35. törvényerejű rendelet a rendőrségről szóló 1955. évi 22. törvényerejű rendelet kiegészítésének 1. szakasza szerint,¹⁶² 1956. december 30-tól „...az állam belső és külső biztonsága elleni bűncselekmények nyomozása a rendőrség hatáskörébe...” került. Az 1955. évi 22. törvényerejű rendelet¹⁶³ azonban nem tartalmazott érdemi információt arról, hogy az államvédelemi szerveknek milyen konkrét feladatokat kellett ellátnia.

A Belügyminisztérium III. Főcsoportfőnöksége a 3541/1956. (VIII. 22.) MT sz. határozat alapján, a kiadott ügyrend szerint használhatott titkos eszközöket és módszereket.¹⁶⁴

Ezt követően az 1974. évi 17. törvényerejű rendelet kiadásával Magyarország történetében első ízben jelent meg olyan nyilvános jogszabály, amely – ha meglehetősen szűkszavúan is, de – kitért az állam biztonsága érdekében végrehajtandó főbb feladatokra.¹⁶⁵ Az „állam belső rendjének védelme” kapcsán rögzítette, hogy a rendőrségnek:

---

¹⁶² 1956. évi 35. törvényerejű rendelet a rendőrségről szóló 1955. évi 22. törvényerejű rendelet kiegészítéséről.

¹⁶³ 1955. évi 22. törvényerejű rendelet a rendőrségről.

¹⁶⁴ 3541/1956. (VIII. 22.) MT határozat a Magyar Népköztársaság Belügyminisztériumáról.

¹⁶⁵ 1974. évi 17. törvényerejű rendelet az állam- és közbiztonságról.

- „le kell leplezni a hazánkkal szemben álló hatalmak, azok szervezeteinek, egyéb külföldi szervezeteknek, a Magyar Népköztársaság társadalmi, vagy gazdasági rendjének megdöntésére, aláásására, vagy gyengítésére irányuló terveit, tevékenységét és meg kell akadályozni kártevő munkájukat.”

Ezen megfogalmazásba egyértelműen beleérthető a külföldi hírszerző szerveknek a Magyar Népköztársaságot érintő tevékenysége, amely magában foglalta a hírszerző tevékenységet is. Mindazonáltal ez nem tekinthető egyértelműnek.

A törvényerejű rendelet végrehajtásaként kibocsátották a 39/1974 (XI. 1.) minisztertanácsi rendeletet, amely már részletesebben kitért a rendőrség állambiztonsági feladataira:

„6. § A rendőrség az állam biztonsága érdekében:

- a) felderíti és megakadályozza az ellenséges hírszerző szervek és szolgálatukban álló emigrációs szervezetek, csoportok és személyek hazánk, illetve a szocialista közösség ellen irányuló tevékenységét;
- b) felderíti, felszámolja az ország területén az ellenséges tevékenységet, az illegális szervezeteket és csoportokat;
- c) védi a Magyar Népköztársaság honvédelmi érdekeit, fegyveres erőit, fegyveres testületeit és rendészeti szerveit, továbbá a népgazdasági, a tudományos, a kulturális, a külügyi, a külkereskedelmi szerveket és intézményeket a kémek, a hazaárulók, a kártevők, a rombolók, az összeesküvők, valamint más ellenséges elemek tevékenységével és behatolási törekvéseivel szemben;
- d) ellenőrzi, védi és szakszempontról irányítja a minisztériumok, országos hatáskörű szervek államtitkok védelmi munkáját.”¹⁶⁶

Az állam biztonságával összefüggő védelmi feladatok nyilvános jogszabályban történő megjelenését egyébként maga a belügyi apparátus is üdvözölte.¹⁶⁷

Ezen két jogszabály azonban nem adott felhatalmazást az állambiztonsági szerveknek titkos információgyűjtést lehetővé tevő eszközök és módszerek alkalmazására. Az 1975. június 2-án kiadott, titkos 6000/1975. (VI. 2.) MT határozat az 1974. évi 17. tvr. 12. §-ára való hivatkozással egyrészt meghatározta a BM III/II. Főcsoportfőnökségének feladatait, többek között a kémkedés elleni fellépést is:

---

¹⁶⁶ 39/1974. (XI. 1.) MT rendelet a rendőrségről.

¹⁶⁷ Baraczk Róbertné (1981): A hatósági jogalkalmazás helye, szerepe és módjai a közbiztonság védelmében. Belügyi Szemle, 19(4), 33-41., 37.

„d) felderítő és megelőző intézkedések rendszerével védelmezni a Magyar Népköztársaság állami, társadalmi, gazdasági intézményeit és állampolgárait, továbbá fegyveres erőit, fegyveres testületeit és rendészeti szerveit, ezek objektumait, személyi állományát, az állam- és katonai titkokat, a kémek, kártevők és más ellenséges elemek tevékenységével, az imperialista hatalmak fellazítási törekvéseivel szemben”.¹⁶⁸ Másrészt a 9. pont felhatalmazta a minisztertanács elnökhelyettesét, hogy „az állam biztonságának védelmében alkalmazható eszközökről és módszerekről külön utasításban rendelkezzen”.¹⁶⁹

Ugyanezen a napon kiadásra került a minisztertanács elnökhelyettesének 1/1975. számú titkos utasítása is, amely az állam biztonságának védelmében alkalmazható eszközökről és módszerekről rendelkezett.¹⁷⁰

A vizsgált időszakban ezeken felül olyan jogszabályt nem fogadtak el, amely érdemi információt tartalmazott volna az állambiztonsági szervekről, illetve az általuk folytatott tevékenységről, feladatkörükről, vagy a titkos információgyűjtés kérdésköréről. A további kereteket „jogszabályokon alapuló belügyi rendelkezések határozzák meg”.¹⁷¹

Az állampolgári jogok tiszteletben tartása kapcsán fontos megemlíteni az elhárító munka legfontosabb szakaszának tartott előzetes ellenőrzés és bizalmas nyomozások terén az 1973-as utasításban rögzítetteket. Ezen két munkaszakasz keretében vizsgálták a hatáskörbe tartozó bűncselekményekre utaló információkat. Az előzetese ellenőrzés egy adatpontosító, adatkiegészítő tevékenység volt, amely alapján következtetni lehetett a bűncselekményre, vagy annak hiányára. Ezért az állambiztonsági szervek munkatársai nem alkalmazhattak olyan eszközt, módszert „amely az állampolgári jogok érvényesülését korlátozza”, vagy az érintett személlyel szemben „munkahelyén, társadalmi környezetében bizalmatlanságot eredményezhet”. Meghatározták továbbá az előzetes ellenőrzés (magyar állampolgár esetén 2, külföldi állampolgár esetében 4 hónap)¹⁷² és a bizalmas nyomozás (1 év az MNK területén élő magyar állampolgárok esetében)¹⁷³ időtartamát, amellyel az operatív eszközök alkalmazásának időtartamát is korlátozták. Ezen túlmenően az utasításban rögzítették, hogy „Bűncselekmény

---

¹⁶⁸ A Minisztertanács 6000/1975. sz. határozata az állambiztonsági feladatokról. 2. – Forrás: https://www.abtl.hu/sites/default/files/forrasok/1975_6000.pdf. (letöltve: 2019.07.03.)

¹⁶⁹ A Minisztertanács 6000/1975. sz. határozata az állambiztonsági feladatokról. 3. – Forrás: https://www.abtl.hu/sites/default/files/forrasok/1975_6000.pdf. (letöltve: 2019.07.03.)

¹⁷⁰ A Minisztertanács Elnökhelyettesének 1/1975. sz. utasítása az állam biztonságának védelmében alkalmazható eszközökről és módszerekről. – Forrás: https://www.abtl.hu/sites/default/files/forrasok/1975_1.pdf.

¹⁷¹ ÁBTL - 4.2 - 10 - 22/26/1979. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterének 26/1979. számú Parancsa a BM III. (Állambiztonsági) Főcsoportfőnökség Ügyrendjének kidásáról. 13.

¹⁷² ÁBTL - 4.2 - 10 - 21/10/1973/. A Magyar Népköztársaság belügyminiszterének 0010. számú Parancsa az állambiztonsági szervek előzetes ellenőrző és bizalmas nyomozó munkájának szabályozása tárgyában. 10.

¹⁷³ ÁBTL - 4.2 - 10 - 21/10/1973/. A Magyar Népköztársaság belügyminiszterének 0010. számú Parancsa az állambiztonsági szervek előzetes ellenőrző és bizalmas nyomozó munkájának szabályozása tárgyában. 17.

hiányában intézkedni kell a keletkezett anyagok megsemmisítéséről, a személy(ek) törléséről a nyilvántartásból.”¹⁷⁴

Az állambiztonság által felderíteni és elhárítani akart cselekmények, mint például a kémkedés jogszabályokban történő megjelenésére rátérve elmondható, hogy az állam elleni bűncselekmények egyes elemei már Werbőczy Hármaskönyvében is megjelentek.¹⁷⁵ A vizsgált időszak kezdetén az 1961. évi V. törvény a Magyar Népköztársaság Büntető Törvénykönyvéről volt hatályban¹⁷⁶ egészen 1979. július 1-ig.¹⁷⁷

A törvény IX., „Az állam elleni büntettek” fejezete tartalmazta többek között a „Kémkedés”-t, míg a XI., „Az államigazgatás és az igazságszolgáltatás elleni büntettek” fejezet foglalta magában az „Államtitoksértést”-t, amely elleni fellépés a kémelhárítás feladatkörébe tartozott.

A számunkra leginkább fontos „Kémkedés” az 1961. évi V. törvény 131. szakasz megfogalmazása szerint:

„(1) Aki külföldi kormány, külföldi szervezet vagy ezek megbízottja részére hírszerző tevékenységre ajánlkozik vagy vállalkozik, öt évtől tizenkét évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Aki a Magyar Népköztársaság hátrányára felhasználható adatot abból a célból szerez meg, gyűjt vagy szolgáltat ki, hogy az adat külföldi kormánynak, külföldi szervezetnek vagy ezek megbízottjának tudomására jusson, tíz évtől tizenöt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.”

Ezen második esetében a büntetés akár halálbüntetés is lehetett, amennyiben a kémkedés

- „a) államtitok tekintetében,
- b) rendszeresen vagy kémszervezet tagjaként, avagy
- c) háború idején követték el.”

A jogszabály az előkészületet is büntetni rendelte. Fontos, hogy a rendelkezés megadta annak lehetőségét, hogy azon magyar állampolgár esetében, akit külföldi kémszervezet beszerzett ugyan, de a kémtevékenység végrehajtására még nem került sor, és ezt önként a rendőrhatalomnak bejelentette, továbbá a kapcsolatot „teljes egészében” feltárta, nem volt büntetendő. Más szocialista országokat érintően elkövetett állam elleni bűncselekmények esetén

---

¹⁷⁴ ÁBTL - 4.2 - 10 - 21/10/1973/. A Magyar Népköztársaság belügyminiszterének 0010. számú Parancsa az állambiztonsági szervek előzetes ellenőrző és bizalmas nyomozó munkájának szabályozása tárgyában. 28.

¹⁷⁵ Gál István László: (2019): A kémkedés a magyar büntetőjogban. Nemzetbiztonsági szemle, 7(2), 33-41.

¹⁷⁶ 1961. évi V. törvény a Magyar Népköztársaság Büntető Törvénykönyvéről

¹⁷⁷ Az 1979. évi 5. törvényerejű rendelet 2. § (1) helyezte hatályon kívül.

az adott ország jogrendje szerint büntették az elkövetőt, illetve az állam elleni bűncselekmények esetén mellékbüntetésként a vagyonekobzás¹⁷⁸ és a kitiltás is kiszabható volt mellékbüntetésként.

A bűncselekmény megnevezésére a jogalkotó a „kémkedés”-t, míg magára a cselekményre a „hírszerző tevékenység” fogalmat vezette be.¹⁷⁹ A jogellenes tevékenységet a jogszabály szerint „külföldi kormány”, „külföldi szervezet vagy ezek megbízottja” részére lehetett elkövetni. A (külföldi)kormányok számára alapvetően a kormányzati struktúra részeként működő hírszerző szervezetek folytatták az adatgyűjtést a vizsgált időszakban. Az eredményesség érdekében azonban ezen szervezetek által alkalmazott módszer volt, hogy maguk, illetve tevékenységük elrejtése érdekében civil-, vagy gazdálkodó szervezeteket, illetve hozzájuk hivatalosan nem köthető személyeket is bevontak a munkájukba. Előfordult továbbá olyan is, hogy a hírszerzést végző személy egy harmadik ország hírszerző szervének képviselőjeként lépett fel, a harmadik ország állampolgárának adva ki magát.¹⁸⁰

A gazdasági területen folytatott hírszerző tevékenység kapcsán az 1961. évi V. törvény megjelenése óta folyt szakmai gondolkodás arról, hogy egy „adatszolgáltatás” meddig nem tekinthető kémkedésnek. A kérdéskör szorosan kapcsolódott a törvényben használt „idegen szervezet” fogalmához. A szakmai gondolkodás eredményeként született álláspont szerint: „»A kémkedés elkövethető gazdasági adatok tekintetében, ha a hírszerzés olyan adatok megszerzésére, gyűjtésére vagy kiszolgáltatására irányul, amelyek révén a külföldi szervezet a tárgyaláson egyoldalú előnyhöz juthat, az üzleti feltételeket egyoldalúan szabhatja meg, az esetleges gazdasági nehézségeket kihasználhatja vagy éppen gazdasági nehézségeket okozhat. «¹⁸¹»¹⁸² A törvény miniszteri indoklásában foglaltak szerint pedig: „»A külföldi szervezet nemcsak külföldi hírszerző szerveket jelent, hanem átfogja a külföldi gazdasági, kulturális és egyéb szervezeteket is. «”¹⁸³

---

¹⁷⁸ Rendszeresen alkalmazták a kémkedés miatt elítélt magyar állampolgárok esetében a vizsgált időszakban.

¹⁷⁹ Ezeket az elnevezéseket a magyar büntetőjogban a mai napig megtartották, az aktuálisan hatályban lévő jogszabályban is ezek szerepelnek. – Forrás: 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről.

¹⁸⁰ „idegen zászló (lobogó): beszerzésnél a magyar állambiztonsági szervek akciójának konspirálása a jelölt előtt. A beszerzés más ország biztonsági szerveinek nevében történik; például görög állampolgárt angol zászló alatt stb. — Ha baráti állambiztonsági szerv nevében járunk el, akkor ezt előzetesen egyeztetni kell. — Feltétele: a beszerzést végrehajtó képes legyen a jelölt megtévesztésére; például: idegen nyelv ismerete, szokások, megjelenés stb.” – Forrás: Gergely Attila (1980): Állambiztonsági Értelmező Kéziszótár. Budapest: BM Könyvkiadó. 86-87.

¹⁸¹ Az 1978. évi IV. törvény indoklása. Büntető Törvénykönyv. Budapest: Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó. 207.

¹⁸² Zalai Péter (1982): Kémkedés, gazdasági adatgyűjtés. Belügyi Szemle, 20(6), 33-41., 33.

¹⁸³ Az 1978. évi IV. törvény indoklása. Büntető Törvénykönyv. Budapest: Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó. 206.

Általánosan igaz, hogy a hírszerző szolgálatok törekvései között kiemelt helyen szerepel a célország különösen fontos információinak megszerzése. Ezen adatok megvédése érdekében a 20. században az országok különböző adatminősítési rendszereket vezettek be, amelyeket jogszabályokban is rögzítettek. Ahogy korábban említettük a BM III/II. csoportfőnökség feladatkörében is szerepeltek az államtitkok¹⁸⁴ védelmével kapcsolatos feladatok¹⁸⁵, míg a BM III/IV. Katonai Elhárító Csoportfőnökség volt felelős a katonai területen az „állami és szolgálati¹⁸⁶ titkok” megőrzéséért.¹⁸⁷

Az 1961. évi V. törvény az „Államtitok és szolgálati titok megsértése” fejezeten belül foglalkozott ezzel. A 161. szakasz szerint államtitoksértést követett el, aki:

- „ a) államtitkot jogosulatlanul megszerez,
- b) tudomására, illetőleg birtokába jutott államtitkot jogosulatlanul felhasznál, illetéktelen személy részére hozzáférhetővé vagy az arra illetékes személy részére hozzáférhetetlenné tesz.”.

A jogszabály ezen tényállás esetében is különbséget tett a kiszabható büntetési tételek között az elkövetett cselekménnyel okozott kár mértéke szerint. A legkisebb büntetési tétel az előkészület és a gondatlanság esetén „hat hónaptól öt évig terjedő szabadságvesztés” volt, míg a legnagyobb, „öt évtől tizenkét évig terjedő szabadságvesztés” kiszabása akkor vált indokolttá, „ha az államtitok illetéktelen külföldi személy részére vált hozzáférhetővé.” Büntetni rendelte továbbá az államtitoksértés feljelentésének elmulasztását is.

A jogszabályban rögzítésre került az államtitok fogalma:

„(1) Államtitok minden olyan adat, amelynek illetéktelen személy tudomására jutása a Magyar Népköztársaság biztonságát vagy más fontos érdekét veszélyezteti.

(2) Minden esetben államtitoknak minősül a jogszabály vagy jogszabályon alapuló rendelkezés által annak nyilvánított adat.”

---

¹⁸⁴ Az állambiztonsági szerv esetében „államtitok: az állambiztonsági operatív munka minden, szigorúan titkosnak minősített — vagy ennél fokozottabban védett— adata ebbe a fogalomkörbe tartozik.” - Forrás: Gergely Attila (1980): Állambiztonsági Értelmező Kéziszótár. Budapest: BM Könyvkiadó. 14.

¹⁸⁵ 10-530/1972. A Belügyminisztérium III. Főcsoportfőnöksége Ügyrendje. 16. – Forrás: https://abparancsok.hu/sites/default/files/parancsok/10-530_1972.pdf. (letöltve: 2019.01.30.)

¹⁸⁶ Az állambiztonsági szerv esetében „szolgálati titok: a titkosnak minősített szolgálati adatok tartoznak ebbe a fogalomkörbe.” – Forrás: Gergely Attila (1980): Állambiztonsági Értelmező Kéziszótár. Budapest: BM Könyvkiadó. 88.

¹⁸⁷ 10-530/1972. A Belügyminisztérium III. Főcsoportfőnöksége Ügyrendje. 17. – Forrás: https://abparancsok.hu/sites/default/files/parancsok/10-530_1972.pdf. (letöltve: 2019.01.30.)

Jól látható – de a jelenlegi szabályozással¹⁸⁸ összevetve egyértelmű –, hogy az (1) fogalmi meghatározás eléggé tág keretet biztosított a jogalkalmazóknak arra, hogy mely adatok sorolhatók az államtitok körébe.

Külföldi állampolgárok esetében a törvény lehetőséget biztosított a „Kiutasítás”¹⁸⁹-ra azonban a vizsgált állambiztonsági szerv a 11 év alatt mindössze egyszer¹⁹⁰ élt ezzel a lehetőséggel.

Meg kell említeni, hogy az 1961. évi V. törvény az államellenes bűncselekmények és az azzal kapcsolatos ítéletek tekintetében jobb lehetőséget biztosított a korábbiakhoz képest a differenciálásra. Ez megfigyelhető például a kémkedés esetében az ajánlkozás, a tevékeny részvétel és a minősített esetek megkülönböztetésével,¹⁹¹ vagy abban, hogy újként jelent meg a törvényben a kártevés, a rombolás és a merénylet. További fontos változás volt, hogy csak az a bűncselekmény számított állam elleninek, amely az állam, mint jogi tárgy ellen irányult. Az állam elleni büntett olyan cselekedet kellett legyen, amely az állam egészét, illetve az alkotmányban¹⁹² rögzített, a társadalom alappilléreként szereplő értékeket (a társadalom gazdasági rendje és politikai felépítménye) veszélyeztette, mivel ezek a „népi demokratikus államrendszer megingatásának veszélyét” hordozták magukban.¹⁹³

A titkosszolgálatok munkája kapcsán elsődleges célként jelentkezik a megelőzés. Ezzel összefüggésben érdemel figyelmet az 1962. évi 8. törvényerejű rendelet a büntető eljárásról (Be.).¹⁹⁴ Az új jogszabályban hangsúlyt kapott a bűnüldözés terén a megelőzés, amelynek elérését egyrészt a bűncselekményeknek, azok okainak és az azokat lehetővé tevő körülményeknek az elemzésében és az ezzel kapcsolatos szignalizációban¹⁹⁵ látták. Az új Be. előtt az állambiztonság területén nem alkalmazták a szignalizációt, annak ellenére, hogy a szakmai és politikai álláspont alapján a bűnözés megelőzése csak széles körű társadalmi

---

¹⁸⁸ 1995. évi LXV. törvény az államtitokról és a szolgálati titokról.

¹⁸⁹ „Azt az elkövetőt, aki külföldi állampolgár, a Magyar Népköztársaság területéről ki kell utasítani, ha az eset összes körülményeit figyelembe véve eltávolítása az országból kívánatos.” – Forrás: 1961. évi V. törvény a Magyar Népköztársaság Büntető Törvénykönyv 54. §.

¹⁹⁰ 1981-ben 2 kapitalista ország diplomatáját utasították ki viszonzossági alapon.

¹⁹¹ Vágó Tibor (1963): Az államrend elleni izgatás differenciálása és annak egyes kérdései a cselekmények felderítése és értékelése során. *Belügyi Szemle* 1(1), 21-28.

¹⁹² A vizsgált időszakban hatályos alkotmány az 1949. augusztus 20-án életbe léptetett 1949. évi XX. törvény volt (Magyar Népköztársaság Alkotmánya).

¹⁹³ Barna Péter (1962): Állam elleni büntettek az új Btk-ban. *Rendőrségi Szemle*, 10(3) 210-223., 210.

¹⁹⁴ Az 1962. évi 8. törvényerejű rendelet a büntető eljárásról 1962. május 13-án jelent meg a Magyar Közlöny 33. számában.

¹⁹⁵ „szignalizáció (lat.): a megelőzés és a büntetőeljáráson kívüli differenciált felelősségre vonás módszere. A társadalomellenes tevékenységről jelzésadás az illetékes párt-, állami, társadalmi, gazdasági szervnek (szervezetnek).” Forrás: Gergely Attila (1980): *Állambiztonsági Értelmező Kéziszótár*. Budapest: BM Könyvkiadó. 177.

támogatottság mellett lehetett eredményes.¹⁹⁶ A szignalizáció alkalmazásának kérdésköre ezt követően azonban az állambiztonsági munkát érintő szakmai gondolkodásában is szinte azonnal megjelent¹⁹⁷ és éltek is vele az operatív szervek. A vizsgált időszakban belügyminiszter-helyettesi szinten foglalkoztak a szignalizáció fontosságával és hívták fel rá a figyelmet,¹⁹⁸ a BM III/II. Csoportfőnökség is több alkalommal élt ezzel a módszerrel.

1978-ban új büntető törvénykönyvet fogadtak el¹⁹⁹, amely érintette a kémkedés tényállását is. Az új meghatározás (147. § (1)) szerint: „Aki idegen hatalom vagy idegen szervezet részére Magyarország ellen hírszerző tevékenységet végez, büntetést követ el, és két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.” A korábbihoz képest tehát egyrészt konkrétabbá vált, másrészt a büntetési tétel lecsökkent. Öt évre csökkent az előkészület büntethetősége is. Kikerültek a megfogalmazásból a „rendszeresen vagy kémszervezet tagjaként” és a „háború idején” elkövetett meghatározások. Külön szakaszban rögzítették (148. §) viszont a „szövetséges fegyveres erő ellen elkövetett kémkedés”-t. A vizsgált időszakban új Btk. kiadására már nem került sor.

---

¹⁹⁶ Kása Tibor – Fenyvesi István (1964): Szignalizáció az Állam Elleni Bűnügyekben. *Belügyi Szemle*, 2(7), 5-13., 7.

¹⁹⁷ Pásztor Dezsőné (1964): Az állam elleni bűncselekmények megelőzésének néhány kérdése. *Belügyi Szemle* 2(12), 24-30., 25.

¹⁹⁸ ÁBTL - 4.2 -10 - 33/1/1978. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszter - helyettesének 1/1978 számú Elvi Állásfoglalása az állambiztonsági szervek állam elleni és politikai jellegű bűncselekmények megelőzését szolgáló operatív tevékenységének értelmezésére és gyakorlatára. 3.

¹⁹⁹ 1978. évi IV. törvény a büntető törvénykönyvről.

1.4 A NEMZETKÖZI KÖRNYEZET

A titkosszolgálatok által folytatott hírszerzés és kémelhárítás a nemzetközi térben, alapvetően két ország viszonyában jelentkezik. Előfordul azonban, hogy egy ország nem csak önmaga miatt válik fontossá egy másik ország hírszerző szerve számára, hanem egy szövetségben, vagy nemzetközi szervezetben meglévő tagsága okán is. A vizsgált időszakot tekintve a Magyar Népköztársaság esetében is erről beszélhetünk. Nem csak a szocialista berendezkedése miatt volt fontos a nyugat-európai országok, illetve az Amerikai Egyesült Államok (United States of America; USA) számára, hanem azért, mert tagja volt a szocialista országok által létrehozott politikai, gazdasági és katonai szervezeteknek. Az értekezés céljának elérése érdekében szükségesnek tartom röviden áttekinteni a nemzetközi kapcsolatok alakulását a vizsgált időszakban, illetve egyes részterületeket érintően a második világháborútól kezdődően.

A második világháború végére már érzékelhető volt, hogy a három nagyhatalom az Amerikai Egyesült Államok az Egyesült Királyság és a Szovjetunió között a tengelyhatalmak legyőzése érdekében megkötött szövetség nagyon törekeny és a háborút követően nem lesz fenntartható. Sir Winston Churchill 1946. március 05-i, Fulton-i beszédében elhangzott „vasfüggöny”²⁰⁰ kifejezéssel a volt miniszterelnök pedig már ki is mondta a két tömb közötti ideológiai különbségekre épülő szinte teljes elkülönülést Európában. A két külön út hamarosan a gazdasági és a katonai területeken is éreztette hatását.

George Catlett Marshall, az USA külügyminisztere 1947. június 05-i harvardi beszédével vezette fel azt a programot, amely az európai országok második világháborút követő gazdasági megsegítését célozta és Marshall-terv néven vált ismertté.²⁰¹ Kelet-Közép-Európa szocialista államai a Szovjetunió nyomására nem vettek részt a programban.²⁰² Ezt természetesen szovjet nyomásra tették, a Szovjetunió pedig egyértelműen hatalmi okokból döntött a tervben való részvétel elutasítása mellett. A Marshall-terv helyett a népgazdaságaik fejlesztése és az ezt szolgáló együttműködés kereteinek megteremtése céljából 1949. január 25-

---

²⁰⁰ „A Balti-tenger melletti Stettintől az Adriai-tenger mentén fekvő Triesztig vasfüggöny ereszkedik le a kontinensre.” – Forrás: <http://winstonchurchill.org/resources/speeches/1946-1963-elder-statesman/the-sinews-of-peace/>. (letöltve: 2021.03.01.)

²⁰¹ Office of the Historian. Milestones: 1945–1952 — Forrás: <https://history.state.gov/milestones/1945-1952/marshall-plan>. (letöltve: 2021.03.01.)

²⁰² A Marshall-tervet a szocialista országok úgy értékelték, hogy az USA azon keresztül akar befolyást szerezni és a szocialista fejlődést befolyásolni. - Varga József: Az imperialisták fellazítási politikája. Jászkunság, 14(1), 8-15., 9.

én, Moszkvában létrehozták a Kölcsönös Gazdasági Segítség Tanácsát²⁰³. A szervezet megszüntetéséről annak tagjai 1991. június 28-án döntöttek budapesti ülésükön.

A kollektív védelem, mint az egyik legfontosabb cél érdekében 1949. április 04-én létrejött az Észak-atlanti Szerződés Szervezete (North Atlantic Treaty Organisation, NATO).²⁰⁴ Miután a NATO 1955. május 09-én felvette tagjai közé a Német Szövetségi Köztársaságot (NSZK), az európai szocialista országok képviselői 1955. május 14-én Varsóban létrehozták a Varsói Szerződés Szervezetét²⁰⁵, amely keretet teremtett a tagok politikai-katonai együttműködésének.²⁰⁶ A tagállamok képviselői 1991. július 1-én, Prágában döntöttek a szervezet megszüntetéséről.

A második világháborút követően a „világ alapvetően szocialista és tőkés politikai rendszerekre oszlott” és a két tömb szembenállása jelentős hajtóerőt jelentett a hírszerző tevékenység folytatásához.²⁰⁷ Mindkét fél ezirányú törekvései kapcsán elsődlegesen az azt formálisan, és informálisan is vezető hatalom, így az USA és a Szovjetunió elképzelései, tervei számítottak.

Egy ország politikai, gazdasági, katonai kapcsolatai, és az ezeket a területeket érintő tervei, céljai határozzák meg elsődlegesen a titkosszolgálatának hírszerzési, illetve kémelhárítási irányait. A fenti szövetségek tehát amellet, hogy évtizedekre konzerválták a két tömb szembenállását, jelentősen motiválták a titkosszolgálati munkát, egyértelműen kijelölték a Magyar Népköztársaság államvédelmi, állambiztonsági szervei számára a hírszerzés és elhárítás fő irányait az 1949 - 1990 közötti időszakra. Ebben pedig meghatározó elem volt a KGST és a Varsói Szerződéssel összefüggő információk védelme.²⁰⁸

---

²⁰³ „A szocialista országok gazdasági tömörülése, melyet 1949. január 25-én hoztak létre Moszkvában a részt vevő országok szuverén jogegyenlősége alapján. Célja, hogy a tagállamok erőforrásainak összefogása és egybehangolása révén elősegítse a népgazdaságok tervszerű fejlesztését, a gazdasági és műszaki haladást, az iparilag kevésbé fejlett országok iparosítási szintjének emelését, a munka termelékenységének fokozását és a népek jólétének állandó növelését.” – Forrás: <http://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/TenyekKonyve-tenyek-konyve-1/1988-2/nemzetkozi-szervezetek-100D/regionalis-es-egyeb-szervezetek-117A/kolcsonos-gazdasagi-segitseg-tanacs-a-kgst-11BF/>. (letöltve: 2021.07.03.)

²⁰⁴ NATO. A short history of NATO. – Forrás: https://www.nato.int/cps/en/natohq/declassified_139339.htm. (letöltve: 2021.07.03.)

²⁰⁵ „A szocialista országok politikai-katonai szervezetét az 1955. máj. 14-én Varsóban aláírt barátsági, együttműködési és kölcsönös segélynyújtási szerződéssel hozták létre. A szerződés aláírói: Albánia, Bulgária, Csehszlovákia, Lengyelország, Magyarország, az NDK, Románia és a Szovjetunió.” – Forrás: <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/TenyekKonyve-tenyek-konyve-1/1990-7B2E/nemzetkozi-szervezetek-8BC9/regionalis-kormanykozi-nemzetkozi-szervezetek-8DF1/varsoi-szerzodes-szervezete-8E0B/>. (letöltve: 2021.07.05.)

²⁰⁶ Matus János – Szenes Zoltán (1998): A NATO és az európai biztonság. Iskolakultúra, (04), 7.

²⁰⁷ Finszter Géza (1979): Az állam elleni és a politikai jellegű bűncselekmények kriminológiája. Budapest: Rendőrtiszti Főiskola. 30.

²⁰⁸ 10-27/4/1976. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszter-helyettesének 4/1976. számú Intézkedése a népgazdaság és a társadalmi tulajdon védelmével kapcsolatos belügyi feladatok szabályozásáról szóló 7/1976. BM

A hírszerző feladatok egyértelműsítése érdekében azonban már a Varsói Szerződés létrehozása előtt, 1955. március 7-12. között Moszkvában egy egyeztetésre is sor került. Itt Ivan Szerov marsall, a szovjet Állambiztonsági Bizottság (Komitet Goszudarsztvennoj Bezopasznosztyi - KGB) vezetője többek között „közös célként a kapitalista országok állami, politikai, gazdasági és katonai szervezeteibe való beépülést jelölte meg.” A Magyar Népköztársaság állambiztonsági szervei számára elsődleges célországként a Német Szövetségi Köztársaságot, Ausztriát, Franciaországot, Nagy-Britanniát és az Amerikai Egyesült Államokat jelölte ki.²⁰⁹

A hidegháború ideje alatt a két tömb közötti szembenállásból eredő feszültség időközönként változott, hol nőtt, hol csökkent. Az európai szocialista országok értékelése szerint a második világháborút követő elzárkózás időszaka után az 1950-es évek közepétől egy összetett folyamat eredményeként – amelynek során számos, a szocialista rendszer fennmaradásával összefüggő jelentős esemény is történt,²¹⁰ illetve része volt a szocialista országok oldaláról jelentkező gazdasági szükségszerűség is²¹¹ – elkezdődtek²¹² a „békés egymás mellett élés”²¹³ évei.

Titkosszolgálati szempontból lényeges, hogy erre az időszakra a szocialista országok vezetői, mint a „szocializmus és a kapitalizmus közötti osztályharc” egyik formájára tekintettek,²¹⁴ mivel szerintük az „imperialisták”²¹⁵ nem tettek le arról, hogy a szocialista berendezkedésű országokban fellépjenek a rendszerek ellen.²¹⁶ Ehhez felhasználták a politikai és gazdasági nyomásgyakorlást, a katonai fenyegetést, és az „ideológiai harc eszközeit”,

---

utasításban foglalt állambiztonsági feladatok végrehajtására. 4. – Forrás: https://abparancsok.hu/sites/default/files/parancsok/10-27-4_1976.pdf. (letöltve: 2021.06.02.)

²⁰⁹ Jobst Ágnes (2015): A Stasi működése Magyarországon: a keletnémet és a magyar állambiztonság kapcsolata 1955-1989. Budapest: Jaffa Kiadó. 46.

²¹⁰ A Szovjetunió sikeres atombomba kísérlete 1949-ben; a koreai háború 1950-1953 között; a sikertelen forradalom Magyarországon 1956-ban; a Berlini fal felépítése.

²¹¹ Békés Csaba (2006): A Kádári külpolitika, 1956–1968. Országos Széchényi Könyvtár 1956-os Intézet és Oral History, http://www.rev.hu/ords/f?p=600:2:::P2_PAGE_URI:tanulmányok/kadarrendszer/kadar_kulpolitika.

²¹² A Szovjet Kommunista Párt, az 1956. február 14–25. között megtartott XX. kongresszusán feladta a háború elkerülhetetlenségének elvét és kinyilvánította a kapitalista világgal való békés egymás mellett élés lehetőségét.

²¹³ Révész Béla (2017): Pszichológiai elemek a titkosszolgálati munkában. Acta Universitatis Szegediensis : acta juridica et politica, 80. kötet, 199-220., 200.

²¹⁴ MTI (1960): A Kommunista és Munkáspártok Nyilatkozata

²¹⁵ Az értekezésben az „imperialista” és vele összefüggésben az „imperializmus” szavakat a korabeli értelmezés alapján használom. „Imperialista: Az imperializmus alapján álló, annak politikáját folytató »személy, közösség«”. Az „Imperializmus: „Hódításra, gyarmatok szerzésére, népek elnyomására és világuralomra törekvő külpolitika”. – Forrás: Bárczi Géza . – Országgh László szerk. (1959): A magyar nyelv értelmező kéziszótára. Budapest: Akadémiai Kiadó.

²¹⁶ Bekő István (1963): Az USA lélektani hadviseléséről. Belügyi Szemle, 1(5), 14-22.,15.

továbbá intenzív „titkos háború”-t is folytattak, amelyben a kémtevékenység is szerepet kapott.²¹⁷

A békés egymás mellett élés időszaka, a szocialista országok által kimondott negatív tényezők mellett is lehetőséget teremtett arra, hogy fejlődjenek a két tömb országai közötti gazdasági, tudományos, kulturális kapcsolatok. Az Európában bekövetkező rendszerváltozásig hátralévő évtizedeket ez a kettősség jellemezte. Egyrészt a szocialista országoknak szükségük volt a gazdasági kapcsolatokra a Nyugattal. Másrészt viszont folyamatosan attól tartottak, hogy katonai képességek területén hátrányba kerülnek a nyugati országokkal szemben, illetve a kapitalista országok eredményeket tudnak elérni a szocialista rendszerek gyengítésében a fellazítási politikán keresztül. Ezen utóbbi törekvések elleni fellépésben is komoly szerepet kaptak az állambiztonsági szervek az 1960-as évektől.²¹⁸

A magyar állambiztonságnak a vizsgált időszakban is ezen körülmények között kellett feladatait ellátni úgy, hogy a két szembenálló fél közötti viszony hol enyhült, hol fokozódott, amelyre szinte kizárólag az USA és a Szovjetunió kapcsolata volt hatással. Állandó kihívást a technikai fejlődés és a két tömb országai közötti kapcsolatok folyamatos és jelentős kiszélesedése okozott. Ez utóbbi téren a korábbi években bevált módszerek eljárások közül már nem mindegyik volt alkalmazható, hatékony, így az új helyzet a titkosszolgálati munkában is újfajta gondolkodást, hozzáállást igényelt.

Az értekezés keretében vizsgált időszakot tekintve, annak elején egy enyhülési szakaszt figyelhettünk meg, melynek háttérében – az állambiztonság értékelése szerint is – a Szovjetunió és az USA viszonyának javulása állt.²¹⁹ A viszonyok normalizálódását kihasználva, a feszültség további csökkentése, egy esetleges fegyveres összecsapás megelőzése érdekében született meg az Európai Biztonsági és Együttműködési Értekezlet (EBEÉ) 1973-ban, amelynek egyes, meghatározó elemeiről korábban már szó volt.

Az USA és a Szovjetunió közötti enyhülés kapcsán egy érdekes momentum, hogy 1975. július 17-én összekapcsolódott a Szozuz-19 és az Apollo-18²²⁰ űrhajó és több órán keresztül együtt repültek.²²¹ Ennél lényegesebb esemény volt, hogy 1979. június 15-én, Bécsben Jimmy Carter és Leonid Brezsnyev a SALT I. folytatásaként aláírta a SALT II. szerződést a hadászati

---

²¹⁷ Horváth István (1981): Az MSZMP XII. kongresszusa határozatainak végrehajtásából a Belügyminisztériumra háruló feladatok. 19(1), 3-12., 4.

²¹⁸ ÁBTL -4.2. - 10-21/ 24/1966. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterének 0024. számú Parancsa a Belügyminisztérium szerveinek az imperialisták fellazító politikája elleni harcáról és a további feladatairól. 24.

²¹⁹ ÁBTL 1. 11. 1. 6. 13. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1975. évi munkájáról. 2.

²²⁰ Apollo space program. <https://www.britannica.com/science/Apollo-space-program>. (letöltve: 2022.03.22.)

²²¹ Apollo-Soyuz. <https://history.nasa.gov/apollo/apsoyh1.html>. (letöltve: 2022.03.16.)

fegyverek korlátozásáról. A kezdeményezés jelentős és előremutató volt, azonban mivel a szovjet csapatok december 26-án bevonultak Afganisztánba soha nem lépett életbe,²²² helyette elkezdődött a második, vagy kis hidegháborúnak nevezett időszak.

A végül tíz évig tartó afganisztáni háború ismét visszavetette a két fél közötti kapcsolatokat. Ennek hatására többek között 1980. január 4-én az USA gabonaembargót vezetett be a Szovjetunió ellen,²²³ az 1980 nyarán Moszkvában megrendezett XXII. nyári olimpiai játékokat pedig az USA és még 64 ország bojkottálta²²⁴. Erre válaszul az európai szocialista országok – Romániát kivéve – nem vettek részt a 1984-es Los Angeles-i nyári olimpiai játékokon. A nemzetközi viszonyokat tovább bonyolította a Lengyelországban, 1980 augusztusában kitört sztrájk,²²⁵ amelynek kapcsán az USA elnöke, Ronald Reagan 1982. január 20-át a Szolidaritás napjává nevezte ki.²²⁶

A két fél kapcsolata a Reagan adminisztráció ideje alatt olyan mértékben megromlott, hogy egy évvel később az elnök már a „»gonosz birodalmának«” titulálta a Szovjetuniót²²⁷ és meghirdette a Strategic Defense Initiative (Stratégiai Védelmi Kezdeményezés, SDI)²²⁸ nevű programot, amely egy esetleges szovjet nukleáris támadás kivédését célozta.²²⁹

A magyar állambiztonság értékelése szerint a Reagan adminisztráció jobban támaszkodott a hírszerző szolgálatokra is, ami a szolgálatok erősödését hozta magával. Ez érintette a munkatársak képességbeli (pl. nyelvi) fejlesztését, az elemző-értékelő munka hatékonyságának növelését, de technikai fejlesztéseket, pl. számítógépes adatfeldolgozó rendszerek kiépítését, új korszerű titkosszolgálati eszközök beszerzését is magában foglalta.²³⁰

Összességében tehát kijelenthetjük, hogy a vizsgált időszak is két szakaszra bontható a nemzetközi kapcsolatokat érintően. Míg az első felében a kapcsolatok enyhülését láthattuk, 1979-től kezdve a két tömb közötti viszony ismét elhidegült.

---

²²² Kővári László (2019): Az amerikai–orosz fegyverzetkorlátozási, illetve -csökkentési megállapodások helyzete és perspektívája. Honvédségi Szemle, 147(5), 105.

²²³ The Soviet Grain Embargo. <https://www.heritage.org/trade/report/the-soviet-grain-embargo>. (letöltve: 2022.03.22.)

²²⁴ The Olympic Boycott, 1980. <https://2001-2009.state.gov/r/pa/ho/time/qfp/104481.htm>. (letöltve: 2022.03.22.)

²²⁵ Solidarity. <https://polishhistory.pl/solidarity-the-40th-anniversary-of-the-birth-of-the-social-movement/>. (letöltve: 2022.03.22.)

²²⁶ Proclamation 4891 -- Solidarity Day January 20, 1982. <https://www.reaganlibrary.gov/archives/speech/proclamation-4891-solidarity-day-january-20-1982>. (letöltve: 2022.03.22.)

²²⁷ Borhi László (2009): Magyar–amerikai kapcsolatok 1945–1989, Magyarország a Szovjet zónában és a rendszerváltás. Budapest: MTA Történettudományi Intézet. 177.

²²⁸ Strategic Defense Initiative (SDI), 1983. <https://2001-2009.state.gov/r/pa/ho/time/rd/104253.htm>. (letöltve: 2022.03.12.)

²²⁹ Strategic Defense Initiative. <https://www.britannica.com/topic/Strategic-Defense-Initiative>. (letöltve: 2022.03.18.)

²³⁰ ÁBTL A 3007/2040/, 11-4-3/86. Tájékoztató a kémelhárítási operatív helyzet aktuális kérdéseiről. 5.

A magyar állambiztonság értékelése szerint az 1980-as években az USA továbbra is a Szovjetunió és a kommunista rendszerek megdöntését akarta elérni. Ez odáig jutott, hogy „A Reagan-kormányzat alatt az ellenséges tevékenységek szélsőséges formát öltöttek.”²³¹ A NATO és szövetségesei folytatták a fegyverkezési versenyt, az USA pedig továbbra is beleavatkozott más, szuverén országok belügyeibe, felhasználva ehhez a titkosszolgálatokat is.²³²

A kapitalista országokkal való szembenállás mellett volt még egy országcsoport, amely ez időben figyelmet érdemelt a magyar kémelhárítás részéről. Ezek pedig a külön utas szocialista országok voltak beleértve Kínát, Észak-Koreát, Albániát, Jugoszláviát és Romániát. Ezen országok elsődlegesen a Szovjetunióval való viszonyuk miatt voltak relevánsak a magyar állambiztonság számára, bár Jugoszlávia és kiemelten Románia esetén az ott élő magyar kisebbségek helyzete is bonyolította a kapcsolatokat.

Az említett országok közül egyértelműen Kína jelentette a legnagyobb kihívást a Szovjetunió, így közvetetten az európai szocialista országok számára is. A két ország közötti kapcsolatok, annak ellenére, hogy a második világháborút követően még közös platformon voltak az USA-t érintően, 1969-re már oda jutott, hogy majdnem háború tört ki a két ország között²³³. A '70-es, '80-as évekre pedig Kína és az USA „hallgatólagos” együttműködést kötött az Szovjetunióval szemben.²³⁴

---

²³¹ ÁBTL A 3007/2040/, 11-4-3/86. Tájékoztató a kémelhárítási operatív helyzet aktuális kérdéseiről. 1.

²³² ÁBTL A 3007/2040/, 11-4-3/86. Tájékoztató a kémelhárítási operatív helyzet aktuális kérdéseiről. 1.

²³³ 1969. március 2-án egy vitatott határszakaszon az Usszuri folyó szigetén összecsaptak a kínai és a szovjet katonai erők, amely végül majdnem háborúba torkolt. – Forrás: <https://nsarchive2.gwu.edu/NSAEBB/NSAEBB49/index2.html>. (letöltve 2022.03.31.)

²³⁴ Horváth Csaba (2014): The Sino-Russian relationship in the mirror of China's rise and Sino-American rivalry. Társadalomkutatás, 32(3) 247-263., 250.

1.5 A FEJEZET ÖSSZEFOGLALÁSA, RÉSZKÖVETKEZTETÉSEK

A belpolitikai viszonyokat tekintve az állam irányítása továbbra is a pártirányításnak volt alárendelve, nem érvényesült a jog uralma, nem beszélhetünk hatalommegosztásról és nem kaptak kellő védelmet az emberi jogok. A vizsgált időszakban folytatódott az állambiztonság szoros pártfelügyelete és pártirányítása.

A vizsgált időszakban az MNK-t közvetlenül érintő nemzetközi viszonyok egy, már közel 30 éve meglévő állapotot mutattak, amit a szocialista és a kapitalista tömb szembenállása határozott meg. Az időszak első részében a kapcsolatokban egy enyhülés volt megfigyelhető, míg a második felében az USA és a Szovjetunió közötti viszony ismételten elhidegült, amely a két ország szövetségeseire is kihatott. Ezek a változások jól szemléltették a két fél közötti feszültség mélyben gyökerező voltát, amelyet még az EBEÉ zárónyilatkozatának aláírása ellenére sem sikerült érdemben enyhíteni. Ezek a hatások természetesen a szembenálló felek titkosszolgálati aktivitásában is tetten érhetőek voltak.

A két nagyhatalom szembenállásának árnyékában az MNK – a Szovjetunió irányába történt politikai, katonai és gazdasági elköteleződést megtartva –, hasonlóan más európai szocialista országokhoz lépéseket tett a Nyugattal meglévő kapcsolat fejlesztése érdekében is, mivel a gazdasága működőképességének fenntartásához ebben az időszakban már elengedhetetlenül szüksége volt a nyugati hitelekre. A gazdasága miatt így az MNK bizonyos mértékig kiszolgáltatottá vált a Nyugat számára.

A belföldi állapotokat áttekintve, a gazdasági problémák kezelése miatt kiszélesített nemzetközi kapcsolatok – diplomáciai, gazdasági, tudományos, kulturális – komoly kihívást jelentettek a kémelhárításnak. Ezzel összefüggésben és párhuzamosan a belső ellenzék is erősödött. Az állambiztonság és a politikai vezetés értékelése alapján e mögött a külföldi hírszerző szolgálatok jelenléte volt megfigyelhető.

Összességében tehát a kül- és belpolitikai tényezők egy összetett, bonyolult helyzetet teremtettek a kémelhárítás számára. A belpolitikai viszonyrendszer, vagyis az állambiztonság szoros kapcsolata a párttal, és a hatalom önkényes gyakorlása egyrészt bizonyos tekintetben megkönnyítette a kémelhárítás helyzetét, viszont markánsan érintete a jogszerűség, szakmaiság, hatékonyság kérdését is.

A nemzetközi kapcsolatok elhidegülése fokozta a titkosszolgálati tevékenységet. Annak fő irányait pedig az ország szocialista berendezkedése és a nemzetközi szerződések egyértelműen kijelölték. Másrészt viszont ugyanezen országokkal, kiemelten az USA-val az MNK vezetése fejleszteni is kívánta a viszonyt a gazdaság teljesítményének növeléséhez – így

a hatalom megtartásához is – szükséges létfontosságú hitelek megszerzése érdekében, amelyeket viszont megzavarhatott az intenzív titkosszolgálati aktivitás. Erre rakódott még rá belpolitikai területen a külföldi titkosszolgálatok által folytatott „fellazítás” és az ellenzékkel való együttműködés, amely elleni aktív titkosszolgálati fellépés megint csak ronthatna a kapcsolatokat a Nyugattal. Gondoljunk csak Reagan elnöknek a lengyel helyzettel kapcsolatos megnyilvánulásaira.

A kémelhárításnak tehát ebben a kettős helyzetben kellett úgy helytállnia, hogy közben saját értékelése szerint is az USA már amúgy is a „kémhíztéra” lázában égett és tovább fokozta azt a véleményével, hogy a szocialista országok hivatalos szervei és a terrorszervezetek között kapcsolatok vannak.²³⁵

A helyzetet tovább nehezítette, hogy a politikai-, gazdasági-, kulturális kapcsolatok fejlődése a Nyugattal, illetve az idegenforgalom bővítésének megint csak gazdasági oldalról való ösztönzése, vagyis a kiszélesedő kapcsolatok az ellenséggel egyértelműen új szakmai szemléletmódot követeltek meg. Ez mellett a titkosszolgálati tevékenységben a külföldi szolgálatok által használt technikai eszközök folyamatos fejlesztése²³⁶, valamint az e téren való magyar lemaradás²³⁷ is komoly kihívás elé állította a kémelhárítást.

A kémelhárítás eredményes végrehajtásához szükséges keretek a vizsgált időszakban nyilvános és belső szabályozókban rögzítésre kerültek. Mindemellett kritikaként fogalmazhatjuk meg, hogy az állampolgárok alapvető jogait sértő titkosszolgálati eszközök alkalmazásának szabályait nem nyilvános jogszabályok tartalmazták. Ezt még a rendszerváltás időszakában kitört, és „Duna-gate” néven elhíresült titkosszolgálati botrányt vizsgáló bizottság is komoly hiányossággként emelte ki. Értékelésem szerint az azért mindenképpen pozitív e téren, hogy ezen lényegi kérdések az 1970-es években már belső utasításokban megjelentek, bár az is igaz, hogy azok betartását külső szervezet nem ellenőrizte, a végrehajtó állomány szempontjából a szabályozó nyilvános jellege vagy a nyilvános jelleg hiánya pedig semmilyen különbséget nem jelentett.

---

²³⁵ ÁBTL 1. 11. 1. 6. 17. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1978. évi munkájáról. 6.

²³⁶ ÁBTL A 3007/2040/, 11-4-3/86. Tájékoztató a kémelhárítási operatív helyzet aktuális kérdéseiről. 6.

²³⁷ ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés - Ügyek és ügyjelzések felmérése során szerzett tapasztalatokról. 5.

2. A BELÜGYMINISZTERIUM III/II. CSOPORTFŐNÖKSÉGE

2.1 A FŐCSOPORTFŐNÖKSÉG

A szovjet típusú berendezkedés a magyar titkosszolgálatok területén is a II. világháborút követően valósult meg. Habár az 1975-ben működő III. Főcsoportfőnökség nem volt azonos az 1945-ben létrehozott szervezettel, azokat mégis számtalan láthatatlan szál kötötte össze. A Belügyminisztérium keretében 1962-ben létrehozott állambiztonsági²³⁸ szerv és benne a III/II. Csoportfőnökség 1975 – 1985 közötti működését jobban megérthetjük, ha a szervezet létrejöttének vizsgálata keretében a második világháború befejezését követő időszakot is röviden áttekintjük.

Az értekezés keretében vizsgált BM III/II. Kémelhárítási Csoportfőnökség a BM III. Főcsoportfőnökség részeként, másik négy csoportfőnökséggel szoros egységben, közös irányítás alatt működött. Ezt figyelembe véve indokoltnak tartom a Belügyminisztérium III. Főcsoportfőnökségének, illetve a csoportfőnökségek rövid bemutatását is.

2.1.1. ELŐZMÉNYEK

Azzal egy időben, hogy a szovjet csapatok elérték Magyarország területét megkezdődött az országban egy kommunista típusú berendezkedés kialakításának a folyamata, amelyben jelentős feladatokat kaptak a politikai rendészeti, államvédelmi, állambiztonsági szervek. Így, szakítva az addigi osztrák-magyar hagyományokon alapuló titkosszolgálati szemlélettel, a speciális szervek létrehozása során is a szovjet modellt vették alapul, habár a kommunista rendszer ellenes személyekkel szemben folytatott eljárások során igyekeztek a horthysta speciális szervek működési jellemzőit, módszereit, eszközeit is megismerni.²³⁹

---

²³⁸ Az 1970-es évek elején végrehajtott szervezeti átalakítás során kapta a BM III. Főcsoportfőnökség az „Állambiztonsági Szerv” elnevezést. – Forrás: Bálint László (2014): A kommunista párt öklei: Államvédelmi és állambiztonsági tisztek Szegeden és Csongrád megyében, 1944-1990. Budapest: Kárpátia Stúdió. 18.

²³⁹ Ilyen volt például Wayand Tibor detektívfelügyelőnek a PRO fogságában megírt önvallomása. – Forrás: Varga Krisztián (2009) Az 1945 előtti politikai rendőrség Wayand Tibor detektívfelügyelő önvallomásában. Betekintő, 3(1), 1-20. Továbbá Ujszászy István vezérőrnagynak, a VKF/2 vezetőjének az AVO - BM. ÁVH fogságában írott feljegyzései. – Forrás: Haraszi György szerk. (2007): Ujszászy István, Vallomások a holtak házából: Ujszászy István vezérőrnagynak, a 2. vkf. osztály és az Államvédelmi Központ vezetőjének az ÁVH fogságában írott feljegyzései. Budapest: Állambiztonsági Szolgálatok Történelmi Levéltára.

A politikai rendészet megszervezését Péter Gábor kapta feladatul, akit 1945. március 1-én, az 5393/1945. ME. miniszterelnöki rendelettel bíztak meg a budapesti főkapitányságon belül, főkapitány-helyettesi pozícióban a politikai osztály vezetésével.²⁴⁰

Az ezt követő években a politikai rendészeti szerv befolyása folyamatosan nőtt,²⁴¹ lehetőségeihez mérten törekedett a minél nagyobb önállóságra, amelyet fokozatosan el is ért.²⁴² Feladatköre mindeközben számottevően kibővült ezzel párhuzamosan pedig létszáma is jelentősen megnőtt. Végül 1950-től a katonai hírszerzés kivételével az állambiztonsággal összefüggő feladatokat a minisztertanács alárendeltségében működő, az 1949. december 28-án kiadott, 4353/1949. MT sz. rendelettel létrehozott Államvédelmi Hatóság (ÁVH) látta el. Nagyjából négy évvel később – a Szovjetunióban történtek hatására és Péter Gábor 1953. januári letartóztatását követően – a minisztertanács 1953. július 17-i ülésén, az 500/6/1953. sz. határozattal az ÁVH-t összevonta a Belügyminisztériummal, és a szervezet ennek keretében működött egészen az 1956-os forradalomig.²⁴³

A titkosszolgálatok eredményességét jelentősen befolyásolja a társadalommal kialakított viszonya. Ezen szempontból jelentős körülmény, hogy a Rákosi Mátyás nevével jelzett időszakban ez rendkívül mélyre süllyedt. Rákositól, illetve az államvédelmi szolgálatoktól elvárt tevékenységétől később még a belügyi vezetés is egyértelműen elhatárolódott. Úgy foglaltak állást, hogy ebben az időszakban a belügyi apparátus tévesen, „erőszakkal” lépett fel a szocializmus védelme érdekében.²⁴⁴ Az állambiztonsági munkát hibásan tematizálta Rákosi személyes hatalmának fenntartása, a köré szerveződő csoport pedig önkényesen használta az állambiztonsági szerveket olyan ideológiák mentén, hogy „»az ellenséget elsősorban saját sorainkban kell keresni«”, vagy a „»hibák mögött is az ellenség áll«”,²⁴⁵ amelynek következtében az államvédelmi szerv törvénytelenségekben volt érintett. Ez az értékelés figyelhető meg az 1956-os forradalom kitörésekor Nagy Imre beszédében,²⁴⁶ illetve

---

²⁴⁰ Müller Rolf (2017): Az erőszak neve, Péter Gábor: az ÁVH vezetőjének élete. Budapest: Jaffa Kiadó. 105.

²⁴¹ Krahulcsán Zsolt – Müller Rolf szerk. (2015): Az Államvédelmi Osztály 1946-1948, Dokumentumok a magyar politikai rendőrség történetéből 2. Budapest: Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára; L'Harmattan Kiadó.

²⁴² Müller Rolf (2021): Dokumentumok a magyar politikai rendőrség történetéből 3. A Belügyminisztérium Államvédelmi Hatósága, Közelmúltunk hagyatéka. Budapest: ÁBTL, : Kronosz Kiadó. 12.

²⁴³ Gyarmati György – Palasik Mária szerk. (2013): Trójai faló a Belügyminisztériumban: az ÁVH szervezete és vezérkara 1953-1956. Budapest: Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára, L'Harmattan Kiadó. 65.

²⁴⁴ Pap János (1963): A „Belügyi Szemle” elő...”. Belügyi Szemle, 1(1) 5-12., 5.

²⁴⁵ Köteles István (1963): Az állambiztonsági munka alapja - a szocialista törvényesség. Belügyi Szemle, 1(6), 5-12., 6.

²⁴⁶ Nagy Imre a Kossuth rádióban, 1956. október 28-án 17 óra 25-kor elhangzott beszédében kijelentette, hogy: „a rend helyreállítása után egységes, új államrendőrséget szervezünk és az Államvédelmi Hatóságot megszüntetjük.” Érdekesség, hogy Nagy Imre beszédében még Államvédelmi Hatóságról beszélt, holott azt már három évvel

a forradalom leverése után a Kádár-kormány²⁴⁷ is úgy foglalt állást, hogy az Államvédelmi Hatóság szervezetét nem építik újjá. A forradalom leverését követő átszervezések keretében az államvédelmi feladatok végrehajtására a Belügyminisztérium II. (Politikai Nyomozó) Főosztályát hozták létre.²⁴⁸ A szakmai és pártértékelések szerint 1956-ot követően egyrészt az állambiztonsági szerv tevékenységét érintően a törvényesség helyreállt, amellyel kapcsolatban lényegi elemként tekintettek például a „bizonyítás” és a „terhelt jogainak biztosítása”²⁴⁹ terén bekövetkezett változásokra. Másrészt az 1962-es átszervezést követően tovább nőtt az állambiztonsági szervek társadalmi támogatottsága, amelynek eredményeként, – lakossági bejelentések alapján – például több kém is azonosítani tudtak²⁵⁰. Ezen személyek elleni fellépések pedig a „dolgozók teljes egyetértésével” történtek.²⁵¹ Mindemellett azt is kinyilvánították, hogy azért „nem tűnt el teljesen és végleg a bizalmatlanság és a gyanakvás az állambiztonsági szervek munkájával szemben”.²⁵²

A párt tevékenységének támogatása azonban ennek ellenére az 1962-es átszervezést követően is megmaradt, a szervezet munkatársai a párt politikájának szellemében látták el feladataikat.²⁵³ Ez a szemlélet az 1979-es ügyrendben is tetten érhető volt, hiszen az állambiztonsági szerv a munkáját elsődlegesen a „...Magyar Szocialista Munkáspárt határozatai, irányelvei...” szerint végezte.²⁵⁴

A nemzetközi kapcsolatokban az 1960-as években pozitív változások történtek, amelyek, például az idegenforgalom ugrásszerű megnövekedése az állambiztonsági szervekre is komoly terhet rótt. A hatékonyság fokozása érdekében az 1957 – 1962 közötti időszakban is történtek szervezeti kiigazítások,²⁵⁵ de megindult egy átfogó átalakítást célzó tervezőmunka is

---

korábban a Belügyminisztériumba integrálták. Vélelmezhető, hogy ez amiatt volt, mert a társadalom tudatában még ekkor is, mint ÁVH élt az a szervezet, amellyel az őket ért erőszakot azonosították. – Forrás: ÁBTL kiállítás.

²⁴⁷ A Kádár-kormány 1956. november 7-i első ülésén döntött arról, hogy az ÁVH-t nem szervezik újjá (A Magyar Forradalmi Munkás-Paraszti Kormány 5003/1956. (XI. 7.) BM sz. rendelete.), a feladatok ellátása a rendőrségen belül egy osztály keretében fog megtörténni. – Forrás: Baráth Magdolna (2008): „Mi igen is büszkéek vagyunk az Államvédelmi Hatóság harcos munkájára” - Részletek a rendőrség forradalom utáni átszervezéséről tartott értekezlet jegyzőkönyvéből. Betekintő, 2(1), 1.

²⁴⁸ Az addig az Országos Rendőr-főkapitánysághoz tartozó főosztályt 1957. május 6-án rendelték a belügyminiszter első helyettesének felügyelete alá.

²⁴⁹ Köteles István (1963): Az állambiztonsági munka alapja - a szocialista törvényesség. Belügyi Szemle, 1(6), 5-12., 9.

²⁵⁰ Pap János (1963): A „Belügyi Szemle” elé...”. Belügyi Szemle, 1(1), 5-12., 9.

²⁵¹ Pap János (1963): A „Belügyi Szemle” elé...”. Belügyi Szemle, 1(1), 5-12., 10.

²⁵² Köteles István (1963): Az állambiztonsági munka alapja - a szocialista törvényesség. Belügyi Szemle, 1(6), 5-12., 11.

²⁵³ Pap János (1963): A „Belügyi Szemle” elé...”. Belügyi Szemle, 1(1), 5-12., 9.

²⁵⁴ ÁBTL - 4.2 - 10 - 22/26/1979. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterének 26/1979. számú Parancsa a BM III. (Állambiztonsági) Főcsoportfőnökség Ügyrendjének kidásáról. 7.

²⁵⁵ Krahulcsán Zsolt (2020): A kádár-korszak állambiztonsági szervei szervezeti felépítés, működés, állami-és pártirányítás (1956–1990). In Jámor Orsolya Ilona – Tarján G. Gábor szerk.: Megvalósult szükségszerűség. Az állami rendőrség megszervezése. Budapest: Rendőrség Tudományos Tanácsa. 288-348.

Tömpe András vezetésével, amely végül 1962 nyarán a Kádár-korszak legjelentősebb átalakítását hozta magával. Habár ennek céljai között a Rákosi féle belső ellenzék eltávolítása is szerepelt²⁵⁶ és Lapusnyik Béla szökésével²⁵⁷ is indokolták, lehetőséget jelentett az állambiztonság szakmai fejlesztésére is.

Lényeges körülmény, hogy az államvédelmi, állambiztonsági szervek szoros és folyamatos kapcsolatot tartottak fent a szovjet partnerszolgálatokkal. A magyar speciális szervek létrehozása, működtetése során a politikai és a szakmai vezetés a „Szovjetunió állambiztonsági és belügyi szerveitől folyamatosan széles körű támogatást” kapott (szabályzatok; szakkönyvek, tankönyvek; tapasztalatok -, munkamódszerek átadása, képzések keretében).²⁵⁸ A tanácsadók segítettek az új, szovjet minták szerinti állambiztonsági szolgálatok kiépítésében, a megfelelő munkamódszerek kialakításában.²⁵⁹

A szovjet állambiztonsági tanácsadók ad-hoc módon már 1945-től segítették a magyar állambiztonsági szerveket. Szovjet rendőrségi tanácsadó hivatalos igénylése a Szovjetuniótól azonban a Magyar Dolgozók Pártja Központi Vezetősége Titkársága 1948. november 4-i ülésén merült fel, Rákosi Mátyás javaslatára.²⁶⁰ Az Állambiztonsági Bizottság 17-i ülésén már hat szovjet állambiztonsági szakértő kéréséről esett szó. 1949 végén Rákosi a szovjet nagykövetségen keresztül pedig már 14 állambiztonsági szakértő Magyarországra küldését kérte. Végül augusztusban érkezett meg egy tizenkét főből álló csoport, amely mint állandó képviselő tevékenykedett.²⁶¹ A későbbiekben a jelenlétük átalakult és létszámuk is folyamatosan csökkent,²⁶² de a hivatalos álláspont még 1985-ben is az volt, hogy a magyar félnek kiemelkedően fontos a szovjet állambiztonsági szervekkel való kapcsolat ápolása, az együttműködés erősítése.²⁶³

---

²⁵⁶ Krahulcsán Zsolt (2020): A kádár-korszak állambiztonsági szervei szervezeti felépítés, működés, állami-és pártirányítás (1956–1990). In Jámor Orsolya Ilona – Tarján G Gábor szerk.: Megvalósult szükségesség. Az állami rendőrség megszervezése. Budapest: Rendőrség Tudományos Tanácsa. 288-348., 314.

²⁵⁷ 1962. május 9-én Lapusnyik Béla az állambiztonság Figyelő és Környezetanalízis Készítő Osztály rendőr őrmestere Ausztriába szökött. A magyar vezetés valószínűsítette, hogy Lapusnyik mindent elmond az osztrák titkosszolgálatoknak az állambiztonság felépítéséről, működéséről. – Forrás: Palasik Mária (2015): A Budapest Táncpalotától a bécsi boncasztalig A Lapusnyik-ügy – avagy egy titkosszolga disszidálása és halála a kádári konszolidáció kezdetén. Betekintő, 9(2). 1-17.

²⁵⁸ Horváth István (1985): „Internacionalista szövetségben”. Belügyi Szemle, 23(4), 3-9. 8.

²⁵⁹ Baráth Magdolna (2017): A szovjet tényező: szovjet tanácsadók Magyarországon. Budapest: Gondolat Kiadó

²⁶⁰ Gyarmati György – Palasik Mária szerk. (2012): A Nagy Testvér szatócsboltja: tanulmányok a magyar titkosszolgálatok 1945 utáni történetéből. Budapest: Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára. 51.

²⁶¹ Müller Rolf (2021): Dokumentumok a magyar politikai rendőrség történetéből 3. A Belügyminisztérium Államvédelmi Hatósága, Közelmúltunk hagyatéka. Budapest: Kronosz Kiadó. 94.

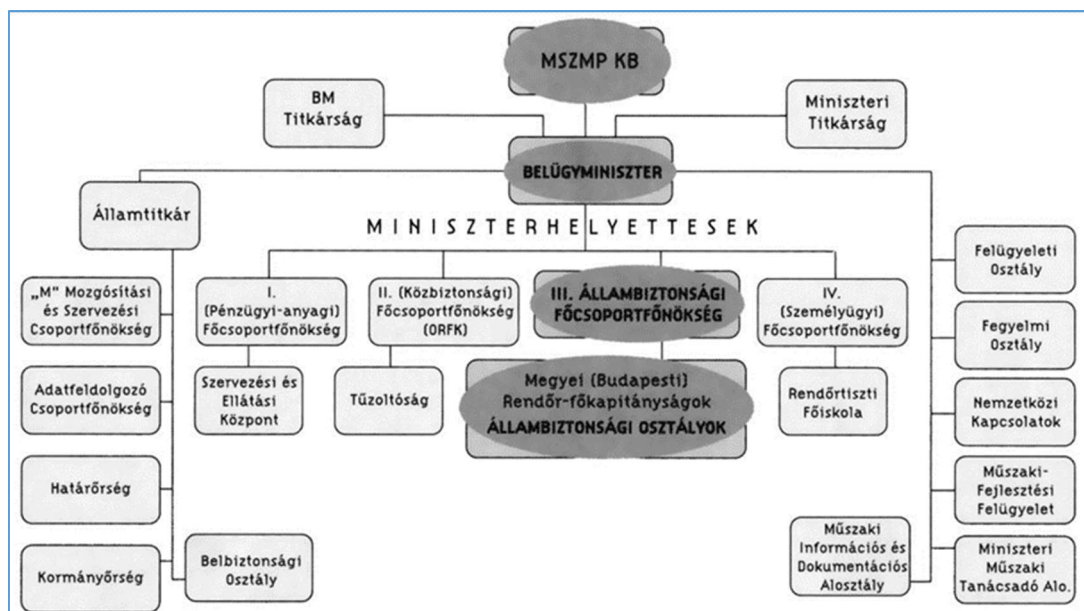
²⁶² A szovjet állambiztonsági szervezet tanácsadóit 1962 után már összekötőknek hívták. Az 1970-es évekre a hírszerzésnél három, a kémelhárításnál és a belső elhárításánál kettő-kettő volt jelen. Ezen túlmenően a csoportfőnökök mellett egy-egy fő, míg a belügyminiszter mellett a 4 fős fő képviselő. – Forrás: Kende Péter (2004): Titkos magyar szolgálatok: rege róka rejtem. Budapest: Hibiszkusz. 57.

²⁶³ Horváth István (1985): „Internacionalista szövetségben”. Belügyi Szemle, 23(4), 3-9., 8.

2.1.2. A BELÜGYMINISZTERIUM III. FŐCSOPORTFŐNÖKSÉGE

A Belügyminisztérium teljes szervezetét érintő, 1962. augusztus 15-vel hatályba lépő átszervezés részeként az állambiztonsági munkával foglalkozó szervezetek a Belügyminisztérium III. Főcsoportfőnöksége keretében folytatták tevékenységüket. (1. ábra)

1. ÁBRA: AZ ÁLLAMBIZTONSÁG HELYE A BELÜGYMINISZTERIUM SZERVEZETI RENDJÉBEN AZ 1979-ES BM ÜGYREND ALAPJÁN²⁶⁴

Biszkú Béla belügyminiszter 1962. augusztus 16-án ismertette a Belügyminisztérium értekezletén a pártvezetés előző napi döntéseit. Másnap a belügyi parancsnokok előtt ismertették a minisztérium új szervezeti felépítését, 1962. augusztus 18-án pedig a belügyminiszternek a BM III. Főcsoportfőnökség vezetői kinevezéséről szóló parancsa alapján az új vezetők átvették az állambiztonsági szervek vezetését.²⁶⁵ A BM III. Főcsoportfőnökség mellett csak a Magyar Néphadsereg Vezérkarának, 2. Csoportfőnöksége látott el államvédelmi feladatokat, hozzájuk tartozott a katonai hírszerzés.²⁶⁶ Az ekkor létrehozott struktúra a rendszerváltásig érdemben nem változott.

²⁶⁴ Urbán Attila (2002): Kádár politikai rendőrsége. A BM III. (Állambiztonsági) Főcsoportfőnökség felépítése és működése. Rubicon, (6-7), 58-67., 61.

²⁶⁵ ÁBTL 4.2. - 10-21/30/1962. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterének 0030. számú Parancsa a BM III. Főcsoportfőnökség vezetőinek kinevezéséről.

²⁶⁶ Tömösváry Zsigmond (2018): Az MNVK 2. Csoportfőnökségtől a Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálatig. Felderítő Szemle, (17), 59-74.

Az átszervezés elsődleges célja a korábbi „»totális elhárítás« szervezeti maradványainak felszámolása volt”, de ezáltal a hírszerző és kémelhárító tevékenység is sokkal hangsúlyosabbá vált.²⁶⁷

Az ekkor létrehozott BM III. (politikai nyomozó) Főcsoportfőnökség a főcsoportfőnökség törzséből, a főcsoportfőnök által közvetlenül felügyelt hat önálló osztályból és öt csoportfőnökségből állt. Feladatkörüket, a felhasználható eszközöket, módszereket az ügyrend, a „politikai szervek egyik legfontosabb okmánya” rögzítette.²⁶⁸ Eszerint a megalakuláskor az Állambiztonság szervezeti felépítése és ezen szervezeti elemek feladatai az alábbiak szerint alakult:

- III. Főcsoportfőnök;
- III. Főcsoportfőnök helyettes;
- III. Főcsoportfőnökség Titkársága;²⁶⁹

A BM III. Főcsoportfőnökség közvetlenül a Belügyminiszter irányítása alatt működött, közvetlen vezetését a főcsoportfőnök végezte, aki egyben a Belügyminiszter állambiztonsági helyettese is volt.²⁷⁰

A Főcsoportfőnök közvetlen irányítása alá tartozó osztályok:

- III/1. Osztály (Vizsgálati);
- III/2. Osztály (Operatív Nyilvántartó);
- III/3. Osztály (Útlevél);
- III/4. Osztály (Értékelő – elemző);
- III/5. Osztály (Felügyeleti);
- III/6. Osztály (Személyzeti).²⁷¹

A III/1. Osztály országos hatáskörrel végezte az „államelleni, béke- és emberiségelleni, a társadalmi tulajdon elleni, valamint a katonai” bűntettek vizsgálatát. Hozzá tartozott a börtönökben a politikai elítéltek elhárítása.²⁷² A III/2. Osztály tartotta nyilván a

---

²⁶⁷ Cseh Gergő Bendegúz (1999): A magyarországi állambiztonsági szervek intézménytörténeti vázlata, 1945-1990. In Gyarmati György (szerk.): A Történeti Hivatal évkönyve - 1999. Budapest: Történeti Hivatal. 79.

²⁶⁸ 10–24/4/1963. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterhelyettesének 004. számú Utasítása a III. Főcsoportfőnökség Ügyrendjének kiadására. – Forrás: https://www.abtl.hu/sites/default/files/forrasok/1963_004.pdf.

²⁶⁹ ÁBTL- 4. 2. - 10-1513/1962. Körlevél. 1.

²⁷⁰ Resperger István szerk. (2018): A nemzetbiztonság elmélete a közszolgálatban. Budapest: Dialóg Campus Kiadó. 24.

²⁷¹ ÁBTL- 4. 2. - 10-1513/1962. Körlevél. 1.

²⁷² 10–24/4/1963. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterhelyettesének 004. számú Utasítása a III. Főcsoportfőnökség Ügyrendjének kiadására. 11. – Forrás: https://www.abtl.hu/sites/default/files/forrasok/1963_004.pdf. (letöltve: 2021.04.03.)

főcsoportfőnökség látókörébe került személyeket, a beszervezett ügynököket, a „K” és „T” lakások tulajdonosait.²⁷³ A III/3. Osztály. bírálta el a magyar állampolgárok útlevélkérelmeit és adta ki azokat. Elbírálta a kivándorlási -, visszahonosítási kérelmeket, kiadta a konzuli útleveleket, döntött a hazatelepülési ügyekben.²⁷⁴ A III/4. Osztály készítette a „párt-, a kormány, valamint a BM vezetői részére” a főcsoportfőnökség tevékenységéről szóló tájékoztatókat. Ez mellett elemezte, értékelte a főcsoportfőnökség feladatkörébe tartozó kockázatokat és az információcsere biztosítása érdekében együttműködött a „baráti” országok belügyi szerveivel.²⁷⁵ A III/5. Osztály ellenőrizte a megyei politikai osztályok tevékenységét,²⁷⁶ illetve a főcsoportfőnökség központi szerveit.²⁷⁷ A III/6. Osztály felelt a „párt káderpolitikai irányelveinek” érvényre juttatásáért, továbbá a személyzeti döntésekkel kapcsolatos anyagok előterjesztéséért.²⁷⁸

A BM III/I. Csoportfőnökséghez négy hírszerző osztály tartozott.²⁷⁹ Feladatai közé tartozott többek között, hogy titkos információkat szerezzen egyes „kapitalista” országok gazdaságáról; politikájáról; tudományos és haditechnikai kutatásokról. Fel kellett derítenie az ellenséges hírszerző szervezeteket; a reakciós magyar emigrációs szervezeteket, ez utóbbiakat gyengítenie, bomlasztania is kellett; továbbá támogatnia kellett a lojális magyar emigrációt. Feladatkörébe tartozott még a „kapitalista” államokban működő magyar külképviseletek védelme is.²⁸⁰

A BM III/II. Csoportfőnökséghez öt osztály tartozott,²⁸¹ feladatait később részletesen taglalom.

²⁷³ 10–24/4/1963. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterhelyettesének 004. számú Utasítása a III. Főcsoportfőnökség Ügyrendjének kiadására. 11. – Forrás: https://www.abtl.hu/sites/default/files/forrasok/1963_004.pdf. (letöltve: 2021.04.03.)

²⁷⁴ 10–24/4/1963. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterhelyettesének 004. számú Utasítása a III. Főcsoportfőnökség Ügyrendjének kiadására. 12. – Forrás: https://www.abtl.hu/sites/default/files/forrasok/1963_004.pdf. (letöltve: 2021.04.03.)

²⁷⁵ 10–24/4/1963. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterhelyettesének 004. számú Utasítása a III. Főcsoportfőnökség Ügyrendjének kiadására. 12. – Forrás: https://www.abtl.hu/sites/default/files/forrasok/1963_004.pdf. (letöltve: 2021.04.03.)

²⁷⁶ 10–24/4/1963. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterhelyettesének 004. számú Utasítása a III. Főcsoportfőnökség Ügyrendjének kiadására. 12. – Forrás: https://www.abtl.hu/sites/default/files/forrasok/1963_004.pdf. (letöltve: 2021.04.03.)

²⁷⁷ 10–24/4/1963. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterhelyettesének 004. számú Utasítása a III. Főcsoportfőnökség Ügyrendjének kiadására. 13. – Forrás: https://www.abtl.hu/sites/default/files/forrasok/1963_004.pdf. (letöltve: 2021.04.03.)

²⁷⁸ 10–24/4/1963. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterhelyettesének 004. számú Utasítása a III. Főcsoportfőnökség Ügyrendjének kiadására. 13. – Forrás: https://www.abtl.hu/sites/default/files/forrasok/1963_004.pdf. (letöltve: 2021.04.03.)

²⁷⁹ ÁBTL- 4. 2. - 10-1513/1962. Körlevél. 2.

²⁸⁰ 10–24/4/1963. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterhelyettesének 004. számú Utasítása a III. Főcsoportfőnökség Ügyrendjének kiadására. 7. – Forrás: https://www.abtl.hu/sites/default/files/forrasok/1963_004.pdf. (letöltve: 2021.04.03.)

²⁸¹ ÁBTL- 4. 2. - 10-1513/1962. Körlevél. 2.

A BM III/III. Csoportfőnök a Belső reakció és a Szabotázselhárító osztályokat vezette.²⁸² Hozzá tartozott a fennálló rend „megdöntésére, vagy gyengítésére” irányuló törekvések felderítése, megszakítása, a politikai bűncselekmények megelőzése. Emellett a népgazdaság, és az ezen területen keletkező államtitok és szolgálati titok, valamint a „párt- és kormány vezetőinek operatív” védelme.²⁸³

A BM III/IV. Csoportfőnök alá öt katnai elhárító osztály tartozott.²⁸⁴ Felelt a Honvédelmi Minisztérium; a Határőrség; a Belső Karhatalom és a fegyveres erők operatív védelméért, beleértve az ellenséges hírszerző szervezetek, a belső ellenség jelentette kockázatokat, a katonai titkokat. Feladatai voltak a hadsereg gyakorlatainak, a katonai szállításoknak a biztosításában, és fellépett a hazaárulások és szökések elkövetése ellen.²⁸⁵

A BM III/V. Csoportfőnökség a Figyelő; a Hír – technika; a Rádió - technika; és a Levélellenőrzésért felelő osztályokból állt.²⁸⁶ A III/V - 1. Osztály végezte többek között a személyek titkos figyelését, részt vett a budapesti kapitalista követségek, operatív akciók, hadgyakorlatok biztosításában.²⁸⁷ „Nagy-Budapest és Pestmegye területén környezettanulmányokat²⁸⁸” készített.²⁸⁹ A III/V - 2. Osztály a helyiség- és a telefon lehallgatást végezte. Ez mellett okmányokat másolt, készített, illetve szakértői tevékenységet is folytatott okmányokat érintően. Írásszakértői tevékenységet, illetve operatív fényképezési feladatokat látott el. Felelt a BM egységes hírendszereinek kialakításáért, biztosította a BM szervek számára a szükséges híreszközöket.²⁹⁰ A III/V - 3. Osztály rádiófelderítést folytatott a Magyar Népköztársaság területéről sugárzott ellenséges adások és a külföldi ellenséges

---

²⁸² ÁBTL- 4 . 2 . - 10-1513/1962. Körlevél. 2.

²⁸³ 10–24/4/1963. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterhelyettesének 004. számú Utasítása a III. Főcsoportfőnökség Ügyrendjének kiadására. 8. – Forrás: https://www.abtl.hu/sites/default/files/forrasok/1963_004.pdf. (letöltve: 2021.04.03.)

²⁸⁴ ÁBTL- 4 . 2 . - 10-1513/1962. Körlevél. 2.

²⁸⁵ 10–24/4/1963. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterhelyettesének 004. számú Utasítása a III. Főcsoportfőnökség Ügyrendjének kiadására. 9. – Forrás: https://www.abtl.hu/sites/default/files/forrasok/1963_004.pdf. (letöltve: 2021.04.03.)

²⁸⁶ ÁBTL- 4 . 2 . - 10-1513/1962. Körlevél. 2.

²⁸⁷ 10–24/4/1963. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterhelyettesének 004. számú Utasítása a III. Főcsoportfőnökség Ügyrendjének kiadására. 9. – Forrás: https://www.abtl.hu/sites/default/files/forrasok/1963_004.pdf. (letöltve: 2021.04.03.)

²⁸⁸ „környezettanulmány: összefoglaló jelentés, amely az állambiztonsági szervek érdeklődési körébe került személyek életkörülményeire, politikai és általános emberi magatartására, személyi tulajdonságaira vagy más kapcsolódó operatív értékű adatokra vonatkozó megállapításokat tartalmaz.” – Forrás: Gergely Attila (1980): Állambiztonsági Értelmező Kéziszótár. Budapest: BM Könyvkiadó. 113.

²⁸⁹ 10–24/4/1963. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterhelyettesének 004. számú Utasítása a III. Főcsoportfőnökség Ügyrendjének kiadására. 10. – Forrás: https://www.abtl.hu/sites/default/files/forrasok/1963_004.pdf. (letöltve: 2021.04.03.)

²⁹⁰ 10–24/4/1963. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterhelyettesének 004. számú Utasítása a III. Főcsoportfőnökség Ügyrendjének kiadására. 10. – Forrás: https://www.abtl.hu/sites/default/files/forrasok/1963_004.pdf. (letöltve: 2021.04.03.)

rádióközpontokat érintően.²⁹¹ Emellett rejtjelfejtést végzett, rejtjeleszközöket készített, illetve ellátta az Országos Rejtjel Központ funkcióit.²⁹² És végül a III/V - 4. Osztálynak a postai levél- és csomagellenőrzések mellett, feladata volt az „ellenséges propagandaanyagok postai úton” történő terjesztésének megakadályozása.²⁹³

A konspiráció fenntartása érdekében a levelezések során a címzésnél csak az adott szervezeti elem hadrendi kódját (pl. „III/I - 1. Osztály”) lehetett használni, a feladata szerinti elnevezését (pl. „Belső reakció”) nem. A BM III. Főcsoportfőnökség szervezeti felépítését ismertető körlevélen rögzítették, hogy arról „...másolatot készíteni tilos!”²⁹⁴

Ezen központi egységek mellett a budapesti és minden megyei rendőr-főkapitányság keretében is működött állambiztonsági szerv. Az 1962-es állapot szerint a tagolásuk az alábbi volt:

- III/II. alosztály (Kémelhárítás);
- III/III - 1. alosztály (Belsőreakció elhárítás);
- III/III - 2. alosztály (Szabotázselhárítás);
- III/2. (Nyilvántartó);
- III/1. alosztály (Vizsgálati);
- III/V - 1. (Környezettanulmányt készítő csoport);
- III/3. Útlevelelőadó;
- III/II - 3. KEOKH-előadó;
- III/V - 4. Levéllenőrzés;
- III/V - 2. Operatív technika.²⁹⁵

A területi kémelhárító szervek a kémelhárítás rendszerének a részét képezték, a csoportfőnökség szakirányításával, a rendőr-főkapitány állambiztonsági helyettesének vezetésével, de nem a BM III/II. Csoportfőnökség területi szerveiként működtek. Teljes

---

²⁹¹ 10–24/4/1963. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterhelyettesének 004. számú Utasítása a III. Főcsoportfőnökség Ügyrendjének kiadására. 10. – Forrás: https://www.abtl.hu/sites/default/files/forrasok/1963_004.pdf. (letöltve: 2021.04.03.)

²⁹² 10–24/4/1963. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterhelyettesének 004. számú Utasítása a III. Főcsoportfőnökség Ügyrendjének kiadására. 11. – Forrás: https://www.abtl.hu/sites/default/files/forrasok/1963_004.pdf. (letöltve: 2021.04.03.)

²⁹³ 10–24/4/1963. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterhelyettesének 004. számú Utasítása a III. Főcsoportfőnökség Ügyrendjének kiadására. 11. – Forrás: https://www.abtl.hu/sites/default/files/forrasok/1963_004.pdf. (letöltve: 2021.04.03.)

²⁹⁴ ÁBTL- 4 . 2 . - 10-1513/1962. Körlevél. 1.

²⁹⁵ ÁBTL- 4 . 2 . - 10-1513/1962. Körlevél. 2.

önállósággal szervezték szakmai tevékenységüket.²⁹⁶ A rendőr-főkapitányságok III., állambiztonsági osztályainak vezetői egyben a rendőrfőkapitányok első helyettesei is voltak.²⁹⁷

A BM III. Főcsoportfőnökség 1962 és 1990 közötti szervezeti változásai a csoportfőnökségek számát, feladataik fő irányait nem, csupán belső szerkezetüket érintették, illetve ezzel összefüggésben (is) az önálló osztályok kapcsán történtek módosulások. A dolgozat kerete nem teszi lehetővé a III. Főcsoportfőnökség közel harminc évet felölelő működési időszaka minden szervezeti változásának bemutatását, ezért a további kutatást az értekezés szempontjából érintett időszakra korlátozom, illetve jelentősége okán röviden ismertetem a főcsoportfőnökség megszűnésének körülményeit.

A vizsgált időszakból szemlélve a változásokat azt látjuk, hogy az MSZMP 1969 végén fogalmazta meg új elvárásait az állambiztonsági szolgálattal szemben, amelyet az MNK és a kapitalista országok megváltozott, kiszélesedett kapcsolataival indokoltak. Az ezeknek való megfelelés érdekében, egy szakmai tervezőmunkát követően az 1970-es évek elején a Belügyminisztériumban ismét kisebb szervezeti átalakítások történtek.²⁹⁸ 1972-től a főcsoportfőnök közvetlen felügyelete alá tartozó önálló osztályok az alábbi szervezeti rend szerint működtek:

- III/1. Osztály (Vizsgálati);
- III/2. Osztály (Operatív Figyelő és Környezettanulmányozó);
- III/3. Osztály ("K" ellenőrzési);
- III/4. Osztály ("X" ellenőrzési);
- III/5. Osztály (Rádióelhárítási);
- III/6. Osztály (Személyzeti); továbbá a
- BM III. Főcsoportfőnökségi Titkárság.²⁹⁹

Az 1979-es ügyrend alapján ez annyiban módosult, hogy az önálló osztályok köre kibővült az „Operatív Rövidhullámú Rádiószolgálati” és az „Országos Rejtjel Központ”

---

²⁹⁶ Rajnai Sándor et al. (1984):, Állambiztonsági ismeretek - Elhárítási ismeretek (ÁBTL - 4.1. - A - 3168/1). Budapest: BM Könyvkiadó. 70.

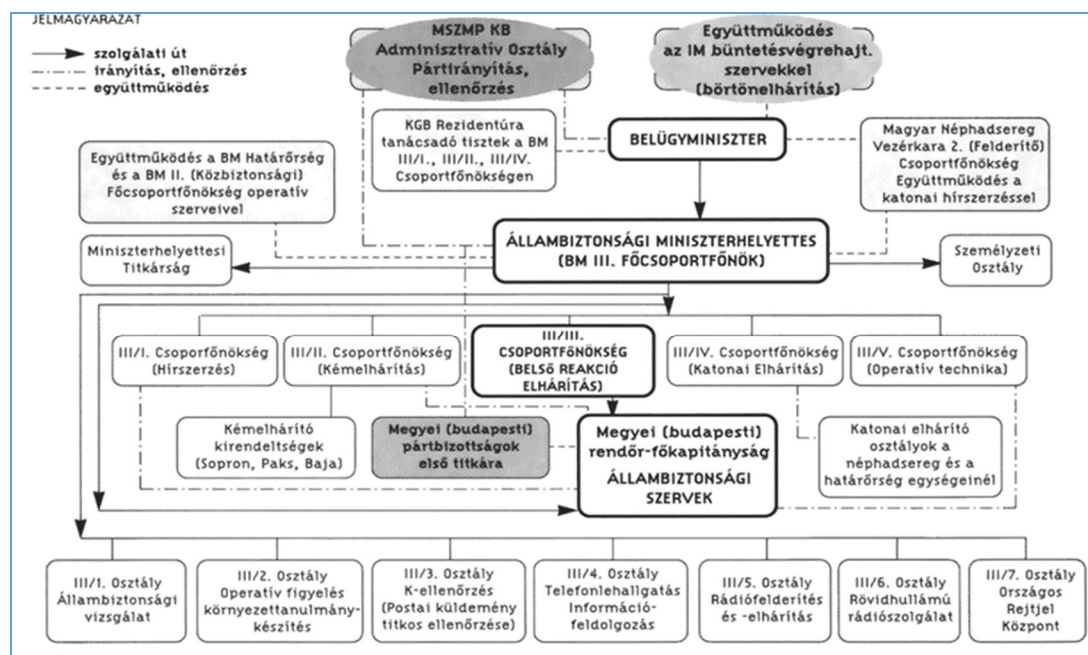
²⁹⁷ Resperger István szerk. (2018): A nemzetbiztonság elmélete a közszolgálatban. Budapest: Dialóg Campus Kiadó. 24.

²⁹⁸ Urbán Attila (2019): Változások a magyar kémelhárítás feladatrendszerében és szervezeti rendjében az 1970-es évek első felében. In Drusza Tamás (szerk.): A magyar elhárítás fejlődése - Tanulmányok a katonai és polgári nemzetbiztonsági elhárítás múltjáról, jelenéről, jövőjéről. Budapest: Dialóg Campus Kiadó. 97-110., 99.

²⁹⁹ 10-530/1972. A Belügyminisztérium III. Főcsoportfőnöksége Ügyrendje. 6. – Forrás: https://abparancsok.hu/sites/default/files/parancsok/10-530_1972.pdf. (letöltve: 2019.01.30.)

feladatait ellátó osztályokkal.³⁰⁰ Az 1979-es szervezeti felépítést és a szervezetek közötti kapcsolatokat a 2. ábra szemlélteti.

2. ÁBRA: A BELÜGYMINISZTERIUM III. (ÁLLAMBIZTONSÁGI) FŐCSOPORTFŐNÖKSÉG SZERVEZETI FELÉPÍTÉSE ÉS EGYÜTTMŰKÖDÉSE MÁS SZERVEKKEL 1979-BEN³⁰¹

A szervezeti változásokkal párhuzamosan az operatív munkát érintő eljárásrendeket is ismételten felülvizsgálták és az operatív munka lényegi területein új belső szabályzókat adtak ki. Ezek közül az értekezés szempontjából relevánsak:

- „A Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség Ügyrendje”³⁰², az
- „állambiztonsági szervek hálózati munkájának alapelvei”-t tartalmazó szabályzat³⁰³, és az
- „állambiztonsági szervek előzetes ellenőrző és bizalmas nyomozó munkájának szabályozása” voltak.³⁰⁴

Ezen két utóbbi szabályzat az értekezés keretében lefolytatott vizsgálat által érintett időszakban végig hatályban volt és a vizsgálatok alapját jelentették.

³⁰⁰ ÁBTL - 4.2 - 10 - 22/26/1979. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterének 26/1979. számú Parancsa a BM III. (Állambiztonsági) Főcsoportfőnökség Ügyrendjének kidásáról. 10.

³⁰¹ Urbán Attila (2002): Kádár politikai rendőrsége. A BM III. (Állambiztonsági) Főcsoportfőnökség felépítése és működése. Rubicon, (6-7),58-67., 62.

³⁰² 38-28/5/1972. A Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség Ügyrendje. – Forrás: https://www.abtl.hu/sites/default/files/forrasok/ugyrend_2.pdf. (letöltve: 2021.03.19.)

³⁰³ 10-21/5/1972. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterének 005. számú Parancsa az állambiztonsági szervek hálózati munkájának alapelveit tartalmazó szabályzat kiadása. – Forrás: https://abparancsok.hu/sites/default/files/parancsok/10-21_5_1972.pdf. (letöltve: 2021.03.19.)

³⁰⁴ ÁBTL - 4.2 - 10 - 21/10/1973/. A Magyar Népköztársaság belügyminiszterének 0010. számú Parancsa az állambiztonsági szervek előzetes ellenőrző és bizalmas nyomozó munkájának szabályozása tárgyában.

A III. Főcsoportfőnökséget végül közel 30 évnyi működés után, 1990-ben szüntették meg, amelynek a „Duna-gate”³⁰⁵ néven elhíresült események adtak jelentős lökést. A Nemzeti Kerekasztal-tárgyalások³⁰⁶ és az új alkotmány elfogadása ellenére a BM III/III. Csoportfőnökség, vagyis a belső elhárításért felelős szervezet 1989 második felében is folytatta az ellenzéki politikusok megfigyeléseit, amiről 1990. január 5-én az SZDSZ és a Fidesz sajtótájékoztatót tartott. A kiobbant botrányt követően néhány héttel két fontos jogszabály született a tszakterületet érintően. Az 1990. évi X. törvény, amely a titkosszolgálati eszközök és módszerek engedélyezését szabályozta³⁰⁷, és a 26/1990 MT rendelet³⁰⁸ amely a nemzetbiztonsági feladatok ellátását. Többek között ezen jogszabályokkal vezették be a „nemzetbiztonság” fogalmát, illetve a rendeletben nevesítették az új nemzetbiztonsági szolgálatkat.³⁰⁹

---

³⁰⁵ Révész Béla (2006): „Duna-gate” ügy jelentősége a rendszerváltás történelmében. *Acta Universitatis Szegediensis : acta juridica et politica*, 68(19) 1-131.

³⁰⁶ Révész Béla: Az Ellenzéki Kerekasztal és az állambiztonsági szervek. – Forrás: <https://mek.oszk.hu/01900/01978/01978.htm> (letöltve:2023.01.28.)

³⁰⁷ 1990. évi X. törvény a különleges titkosszolgálati eszközök és módszerek engedélyezésének átmeneti szabályozásáról.

³⁰⁸ 26/1990. (II. 14.) MT rendelet a nemzetbiztonsági feladatok ellátásának átmeneti szabályozásáról.

³⁰⁹ A Nemzetbiztonsági szolgálat a polgári elhárítás, az Információs szolgálat a polgári hírszerzés, a Katonai biztonsági szolgálat a katonai elhárítás, míg a Katonai felderítő szolgálat a katonai hírszerzés feladataiért felelt.

2.2 A BELÜGYMINISZTERIUM III/II. CSOPORTFŐNÖKSÉGE SZERVEZETI FELÉPÍTÉSE, AZ ALÁRENDELTE SZERVEZETEK FELADATKÖRE

A Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnöksége 1962 és 1990 között a Magyar Népköztársaság kémelhárító szerve volt. A disszertáció keretében vizsgált időszak kezdete 1975, így akár azt is gondolhatnánk, hogy az 1962-től addig eltelt tizenhárom év alatt a szervezet működése kiforrottá, rutinszerűvé válhatott. Azonban ez nem teljesen igaz. Az 1962-es átszervezést követő években a csoportfőnökség jelentős változásokon ment keresztül, egyre újabb és újabb feladatok kerültek hozzá, így szervezete folyamatosan bővült. A vizsgált időszakban érzékelt működés jobban megértéséhez segítséget ad a csoportfőnökség kezdeti évei történéseinek röviden áttekintése.

Ahogy korábban már utaltam rá, az 1962 nyarán, hosszú előkészítés után³¹⁰ végrehajtott átszervezésnek több célja is volt. Egyrészt a belső ellenzék eltávolítása, az addigi totális elhárítás megszüntetése, a kémelhárító - és a hírszerző tevékenység fejlesztése, valamint a szervezetnek az új típusú kihívásokra, a megváltozott körülményekre, így az idegenforgalom dinamikus fejlődéséből, a gazdasági kapcsolatok kiszélesedéséből adódó kihívásokra történő felkészítése.³¹¹

Az 1962-ben felálló új állambiztonsági struktúra részeként a kémelhárításért felelős III/II. Csoportfőnökség³¹² öt osztállyal kezdte meg munkáját. Az elhárítási irányok, feladatok ezek esetében az alábbiak szerint alakultak:

- BM III/II-1. – az Amerikai Egyesült Államok (USA) és egyes latin-amerikai országok;
- BM III/II-2. – a Német Szövetségi Köztársaság és Ausztria;
- BM III/II-3. – az Észak-atlanti Szerződés Szervezetének (NATO) országai és Törökország;
- BM III/II-4. – Közel- és távol-keleti országok, a harmadik világhoz tartozó országok;
- BM III/II-5. – Határon túli operatív intézkedések³¹³.

---

³¹⁰ Krahulcsán Zsolt (2020): A kádár-korszak állambiztonsági szervei szervezeti felépítés, működés, állami-és pártirányítás (1956–1990). In Jámor Orsolya Ilona – Tarján G Gábor szerk.: Megvalósult szükségszerűség. Az állami rendőrség megszervezése. Budapest: Rendőrség Tudományos Tanácsa. 288-348. 312.

³¹¹ Krahulcsán Zsolt (2020): A kádár-korszak állambiztonsági szervei szervezeti felépítés, működés, állami-és pártirányítás (1956–1990). In Jámor Orsolya Ilona – Tarján G Gábor szerk.: Megvalósult szükségszerűség. Az állami rendőrség megszervezése. Budapest: Rendőrség Tudományos Tanácsa. 288-348. 317.

³¹² ÁBTL 4.2. - 10-21/30/1962. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterének 0030. számú Parancsa a BM III. Főcsoportfőnökség vezetőinek kinevezéséről. 1-2.

³¹³ „határon túli intézkedés: a hivatásos állomány vagy a hálózat tagja által minden, külföldön titkosan végrehajtásra kerülő operatív intézkedés, amely a megelőzés, a felderítés vagy a hálózat munkájának

A felosztás azt mutatja, hogy az átszervezést követően a kémelhárítás a kiemelt ellenérdekelt országokra koncentrálva, alapvetően az egyes ellenséges országok szerinti vonalas elv³¹⁴ alapján szervezte meg az elhárító tevékenységét.

Az 1962-es átszervezés szempontjából releváns külső körülmények változásai, úgymint az idegenforgalom növekedése, a nyugati országok irányába történő nyitás és annak fokozatos bővülése és azok állambiztonsági hatásai azonban jelentősebbek voltak annál, hogy azokat az új struktúra keretében teljes körűen, hosszútávon eredményesen kezelni lehessen.

A magyar politikai és állambiztonsági szakmai vezetés 1962-t követően fokozódó kihívásként értékelte a külföldi hírszerző szolgálatok tevékenységének erősödését³¹⁵ és az ezzel is összefüggő, szerintük a szocialista rendszerek megdöntésére irányuló, a nyugat által folytatott tudatos, általuk fellazításnak nevezett tevékenységet. Annak ellenére tehát, hogy az új struktúra felállításának egyik kiemelt célja az volt, hogy az állambiztonság eredményes válaszokat tudjon adni a megváltozott működési környezetben is, a kémelhárítási csoportfőnökség szervezetét -, és működését érintően folyamatos változások történtek már a hatvanas évek első felében is.

Az egyik lényeges terület, amely jelentős mértékben hatott a csoportfőnökség működésére tehát az idegenforgalom volt. A ki- és beutazók létszámának ugrásszerű növekedésére a turizmus mellett a gazdasági-, és a kulturális kapcsolatok kiszélesedése is hatással volt.

Könnyű belátni, hogy ezeknek a területeknek a megjelenése és növekedése jelentősen bővítették a külföldi hírszerző szervek munkatársainak, ügynökeinek beutazási, hírszerzési, befolyásolási lehetőségeit, ezeken belül a kapcsolatépítési, kapcsolattartási folyamat és a tevékenységük fedésének kialakítását, fenntartását. Az addig az elhárítómunka szempontjából jó kiindulási alapot jelentő, egyszerűen behatárolható, hivatalosan kapcsolatot tartó személyek, illetve kormányzati szervezetek ugyan nem vesztek jelentőségükből, de a hírszerzők és ügynökeik a továbbiakban jóval nagyobb számban léphettek fel gazdasági szakemberek, kutatók, újságírók, kultúrával foglalkozó személyek, vagy egyszerűen csak turisták szerepében, akiknek az azonosítása, tevékenységük felderítése, akadályozása már jóval nehezebbé vált.

---

hatékonyaságát szolgálja.” – Forrás: Gergely Attila (1980): Állambiztonsági Értelmező Kéziszótár. Budapest: BM Könyvkiadó. 78.

³¹⁴ „vonalas elv: az állambiztonsági munkának az a szervezési rendszere, amikor az ellenséges tevékenység speciális jellegének, sajátosságainak figyelembevételével szervezik az operatív egységeket (alosztály, csoport vagy operatív tisz) az adott vonalon folytatott ellenséges tevékenység felderítésére és leleplezésére.” – Forrás: Gergely Attila (1980): Állambiztonsági Értelmező Kéziszótár. Budapest: BM Könyvkiadó. 200.

³¹⁵ ÁBTL-4.2.-10-27/1/1963. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterhelyettesének és Honvédelmi Miniszterhelyettesének 001. számú Közös Utasítása - A hadititkok fokozottabb védelme. 1.

Egyes adatok szerint az 1963-ban és 1964-ben feltárt kémkedési ügyekben a „nyugati hírszerző szervek a legális, elsősorban idegenforgalmi kapcsolatokat használták ki a kiválasztott személyek tanulmányozására, beszerzésére”. Az idegenforgalmi szabályok enyhülése következtében ezen időszakban megnőtt a disszidálók³¹⁶ száma is, továbbá a „párt” adminisztratív osztályának jelentése alapján „az amerikai és nyugatnémet turisták között volt sok az álcázott katonai személy”.³¹⁷

Ezen új terület és a vele járó fokozódó állambiztonsági kockázat jelentőségét mutathatja, hogy 1966-tól az idegenforgalmat érintő elhárítási terület önálló elemként megjelent a Kémelhárítás szervezetrendszerében, a BM III/II-8. osztály részeként³¹⁸. A kihívásoknak való megfelelés érdekében azonban már addig is történtek módosítások. 1964-ben döntés született arról, hogy az „... idegenforgalom növekedéséből adódó feladatok eredményesebb végrehajtása, az ellenséges hírszerző szervek elleni munka fokozása, a hazai bázis jobb kiaknázása érdekében...” szervezeti változásokat kellett végrehajtani a BM III. Főcsoportfőnökség központi szerveit érintően, továbbá meg kellett erősíteni a BM. III/I. és III/II. Csoportfőnökségeket.³¹⁹ Hasonló módosításokat figyelhetünk meg a megyei kapitányságok esetében is. Számos, nem a megyeszékhelyen működő kirendeltséget megszüntettek, egyes megyékben a szabotázselhárítási osztályok létszámát csökkentették, máshol csoporttá szervezték át. Hasonlóan, indokoltság szerint csökkentették egyes megyékben a vizsgálati osztály létszámát is. Az így felszabaduló beosztások egy részével itt is a kémelhárítás helyi szervezeteit kellett megerősíteni.³²⁰ 1965.11.01-től azon budapesti szállodák, amelyeket külföldiek használtak, illetve a kiemelt budapesti szórakozóhelyek

---

³¹⁶ „disszidens: a közösségből kilépő, a többséggel szembe helyezkedő személy. Valamilyen politikai pártból a véleménykülönbség miatt kilép. — Politikai értelemben — hazájából engedély nélkül távozik, attól távolmarad. — Főbb hullámai Magyarország viszonylatában: a) 1914 előtt — az agrárproletárok a nyomor miatt; b) 1919. aug. 1. után — a haladó erők a fehérterror elől; c) 1929-1933 között és után — a nincstelenség a gazdasági világválság miatt; d) 1939-1941 között és után — a haladó erők, a faji üldözöttek az üldözés miatt; e) 1944-1945-ben — a fasiszták, a népellenes személyek hazánk felszabadulásával összefüggésben; f) 1956 végén és 1957 elején — az ellenforradalomban részt vett és egyéb személyek az ellenforradalmi cselekmények következtében. — Legtöbb szervezetük jobboldali irányítás alatt áll, és néhányat a titkosszolgálatok is felhasználnak céljaikra; — disszidál, disszidentúra.” – Forrás: Gergely Attila (1980): Állambiztonsági Értelmező Kéziszótár. Budapest: BM Könyvkiadó.41.

³¹⁷ Krahulcsán Zsolt (2010): A be- és kiutazások állambiztonsági és pártellenőrzése (1965–1970), Betekintő, 3(2), 1-18., 2.

³¹⁸ Az ÁBTL munkatársai által a BM III/II. Csoportfőnökséget érintően összeállított archontológia. – Forrás: https://www.abtl.hu/ords/archontologia/f?p=108:10:14681420457258::NO:RP:P10_SZE_ID:3. (letöltve: 2019.05.03.)

³¹⁹ ÁBTL-4.2.-10-21/19/1964. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterének 0019. számú Parancsa. 3.

³²⁰ ÁBTL - 4.2. - 10-21/20/1964., A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterének 0020. számú Parancsa. 3.

védelme is átkerült a BM III/II- 3. Osztályhoz a Budapesti Rendőr Főkapitányság Politikai Osztályától.³²¹

1965-től a BM III/II-7. osztály keretében³²² működött tovább a Külföldieket Ellenőrző Országos Központi Hatóság (KEOKH), amely szervezet a Magyar Népköztársaság (MNK) területére beutazni kívánó, illetve itt tartózkodó külföldiekkel kapcsolatos engedélyezési, nyilvántartási feladatokat végezte³²³. Ez az intézkedés pozitív hatást gyakorolhatott a KEOKH és a kémelhárítási osztályok közötti együttműködésre, az információk koncentrálása hatékonyabbá tette a feladatellátást.

A hírszerző tevékenységgel gyanúsítható személyeket érintő titkosszolgálati feladatok végrehajtása kapcsán kiemelt jelentőséggel bír, hogy az elhárító szervek minél előbb értesüljenek az elhárítás szempontjából figyelmet érdemlő egyéneknek az adott országba érkezéséről. Ennek érdekében a vizsgált időszakban az állambiztonság a látókörükben álló személyeket figyelőztethette³²⁴ a határon. A külföldi állampolgárokat a KEOKH-n keresztül, míg a magyar állampolgárokat a BM III/3. Útleveosztály bevonásával.

Az operatív munka irányítása hatékonyságának növelése, az intézkedések gyorsítása és összehangolása érdekében 1967. május 15-vel létrehozták a III. Főcsoportfőnökség Operatív Hír- és Akcióközpontját (OHK) is. A központ létrehozásának egyik lényeges célja az volt, hogy a soron kívüli intézkedést igénylő állambiztonsági eseményekről az információ a lehető legrövidebb időn belül eljusson az illetékes vezetőkhöz. Ebbe a körbe tartozott többek között a kapitalista országból származó külföldi személyek, diplomaták állambiztonsági szempontból fontos tevékenysége is.³²⁵ A parancs végrehajtási utasítása tételesen felsorolta azokat az eseteket, amelyeket egyértelműen jelezni kellett az operatív szerveknek az OHK-n keresztül. A kémelhárítási feladatok elsődlegességét támasztja alá, hogy a felsorolásban első helyen szerepelt a Központi Kémelhárítási Adattárban szereplő személyek MNK-ba történő belépése, kilépése.³²⁶

---

³²¹ ÁBTL - 4.2. -10 - 24 /15 /1965. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterhelyettesének 0015. számú Utasítása - Egyes kémelhárítási feladatok átcsoportosítása a BRFK-tól a BM III/II- 3. Osztályához.

³²² Az ÁBTL munkatársai által a BM III/II. Csoportfőnökséget érintően összeállított archontológia. – Forrás: https://www.abtl.hu/ords/archontologia/f?p=108:10:14681420457258::NO:RP:P10_SZE_ID:3. (letöltve: 2019.05.03.)

³²³ Krahulcsán Zsolt (2011): A BM KEOKH és Útlevel Osztály szervezettörténete, 1956–1962. Betekintő, 5(4), 1-23.

³²⁴ „határfigyelés: az állambiztonsági szempontból figyelmet érdemlő személyeknek az országba való be- és kilépését vagy átutazását a kérő szervnek jelző figyelő rendszer. — Géptermi figyelés: munkaidőben szolgálati úton ad jelzést. — Szoros figyelés: telex vagy távbeszélő útján azonnal jelzést ad.” - Gergely Attila (1980): Állambiztonsági Értelmező Kéziszótár. Budapest: BM Könyvkiadó. 78.

³²⁵ ÁBTL-4.2.-10-21/9 /1967. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterének 009. számú Parancsa - A BM III. Főcsoportfőnökség Operatív Hír- és Akcióközpontjának létrehozása, szervezete és működése. 2.

³²⁶ ÁBTL-4.2.-10-21/9/A /1967. A 09/1967. számú Belügyminiszteri Parancs Végrehajtási utasítása. 1.

Az operatív helyzetben beállt változásokra válaszul, a Belügyminiszter 0024/1966 számú parancsában foglaltak szerint a III/II. Csoportfőnökségen belül, a munka hatékonyságának fokozása érdekében létrehozták a Központi Kémelhárító Adattárat.

A kémelhárító munka újabb jelentős mérföldköve volt a tiltó névjegyzék létrehozása. A megnövekedett idegenforgalom kapcsán a 60-as évek első felében felmerült az a szakmai gondolat, hogy azok a személyek, akik korábban már az állambiztonság látókörébe kerültek ne utazhassanak be az MNK területére. Ezzel a módszerrel távol tarthatták az országtól azon személyek egy részét, akik esetlegesen problémát jelenthettek volna állambiztonsági szempontból. A felvetés a 24/1966. (IX. 25.) Korm. rendeletben végül rögzítésre is került. A jogszabály 4. §. (1) bekezdése szerint nem kaphatott olyan külföldi személy vízumot, „akinek az ország területén való tartózkodása az állam érdekeit, a közrendet, a közbiztonságot sérti vagy veszélyezteti”.³²⁷

Még 1965-ben a belügyminiszter állambiztonsági helyettese a konspiráció fokozása érdekében szigorította a határfigyelőztetés szabályait, illetve az azzal kapcsolatos adattovábbítás rendjét. Így figyelőztetni csak akkor lehetett, ha az adott személyt a határon fel akarták tartóztatni, vagy valamilyen operatív intézkedést (pl. figyelés,) akartak vele szemben foganatosítani, esetleg a beérkezése más módon nem volt megállapítható.³²⁸

A külföldi személyek, mint az ellenséges hírszerző tevékenység potenciális alanyai kiemelt jelentőségét jól mutatja, hogy 1967-ben a Belügyminiszter kiadott egy 33 oldalas utasítást, amelyben részletesen taglalták a külföldi személyek Magyarországra történő be- és kiutazásával és az itt tartózkodásukkal összefüggő rendészeti feladatokat. Az utasítás ismételten rögzítette, hogy ezen személyek „ellenőrzésével kapcsolatos rendészeti feladatok irányítása a BM III/II. csoportfőnök hatáskörébe tartozik”.³²⁹

Végül eljutott a szervezet oda, hogy „Minden külföldiekkel kapcsolatos állambiztonsági feladatban a kémelhárítás volt illetékes...”,³³⁰ amelybe beletartoztak a szocialista országokban lévő rezidentúrák³³¹, a magyar kolóniák a Külügyminisztérium védelme, illetve a baráti

---

³²⁷ 24/1966. (IX. 25.) Korm. rendelet a külföldiek be- és kiutazásáról, valamint az ország területén való tartózkodásáról.

³²⁸ ÁBTL - 4.2. -1 0 - 24 / 20 /1965. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterhelyettesének 0020. számú Utasítása - A határfigyelőztetés szabályozása. 1.

³²⁹ ÁBTL-4.2.-10-22/1/1967/. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterének 001. számú Utasítása - A külföldiek be- és kiutazásával, valamint az ország területén tartózkodásával kapcsolatos rendészeti feladatok szabályozása. 2.

³³⁰ Ungváry Krisztián (2009): A Kádár-rendszer kémelhárítása. In Tischler János (szerk.): Kádárizmus: mélyfúrások. Budapest: 1956-os Intézet. 353-409. 361.

³³¹ „rezidentúra (lat.): állambiztonsági tisztekből vagy a hálózat tagjaiból álló, meghatározott állambiztonsági — operatív — feladatok ellátására felkészített, konspirált szervezeti forma. Vezetője a rezidens. — Jellege szerint

szocialista országok elhárítás is,³³² amelyet 1967-től, az akkor létrehozott BM III/II-10. osztály látott el.

Az ellenérdekelt hírszerző tevékenység vélt fokozódása kapcsán nem csak a külföldi, hanem az ebből a szempontból releváns magyar állampolgárokra is nagyobb figyelem irányult a 60-as években. A belügyminiszter-helyettes már 1963. december 05-én külön parancsot adott ki a társadalomra veszélyes elemek kiválasztása, nyilvántartásba vétele és folyamatos operatív ellenőrzése érdekében. A dokumentum szerint „Minden esetben” ellenőrzés alá kellett vonni és veszélyes elemként nyilvántartásba venni „az imperialista országok hírszerző és elhárító szerveivel kapcsolatot” tartó személyeket, „A kapitalista országok hírszerző és elhárító szerveinek Magyarországon tartózkodó volt hivatásos tagjait és ügynökeit.” továbbá „A Magyar Népköztársaság állami, társadalmi, vagy gazdasági rendje elleni ... kémkedés miatt több alkalommal elítélt személyeket.”³³³ Az így kiválasztottak operatív ellenőrzését egyrészt meg kellett szervezni, elsősorban hálózatok³³⁴ alkalmazásával, másrészt ezen személyek esetén egyes állampolgári jogokat is korlátozni kellett, így például a „hadiüzemekbe való elhelyezkedés, fontos, bizalmas munkakör betöltése, útlevel, fegyverviselési engedély, jogosítványok megadása”.³³⁵

Érdekeséggé válhat, hogy a 60-as évek közepén a Rendőri szervek is utasításba kapták, hogy fordítsanak kiemelt figyelmet a nyugati turisták tevékenységének a megfigyelésére, kiemelten a Budapest területén kívül megjelenő nyugati, diplomata rendszámú gépjárművekre, utasaikra, fokozottan, ha azok katonai objektumok, hadgyakorlatok, hadiutak környékén tűntek fel. Ugyan így kiemelt feladat volt az amerikai állampolgárok mozgáskorlátozását érintő utasítások betartatása.³³⁶ A Belügyi vezetés elvárta továbbá, hogy a rendőrség szüntesse meg a jogsértő tevékenységet folytató külföldi állampolgárokkal szembeni

---

lehet: belföldi, külföldi, legális és illegális. — Funkcióját tekintve lehet: fő-, irány-, cél- és kiegészítő. – Forrás: Gergely Attila (1980): Állambiztonsági Értelmező Kéziszótár. Budapest: BM Könyvkiadó. 165.

³³² Az ÁBTL munkatársai által a BM III/II. Csoportfőnökséget érintően összeállított archontológia. – Forrás: https://www.abtl.hu/ords/archontologia/f?p=108:10:14681420457258::NO:RP:P10_SZE_ID:3. (letöltve: 2019.05.03.)

³³³ ÁBTL-4.2.-10-23/10/1963. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterhelyettesének 0010. számú Parancsa - A társadalomra veszélyes ellenséges elemek kiválasztása és ellenőrzése. 2.

³³⁴ „hálózat: az állambiztonsági szervek titkos segítőtársainak összessége. Fő eszköz, amelynek tagjai az állambiztonsági szervek vezetésével és irányításával a szervezetszerű titkos együttműködés keretében vesznek részt a Magyar Népköztársaság védelmének erősítéséhez szükséges információk megszerzésében, a titkos operatív intézkedések végrehajtásában, a külső és a belső ellenség aknamunkájának felderítésében, megelőzésében és megszakításában. — Tagjait az állambiztonsági szervekhez fűződő munkakapcsolatuk alapján minősítjük.” – Forrás: Gergely Attila (1980): Állambiztonsági Értelmező Kéziszótár. Budapest: BM Könyvkiadó. 72.

³³⁵ ÁBTL-4.2.-10-23/10/1963. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterhelyettesének 0010. számú Parancsa - A társadalomra veszélyes ellenséges elemek kiválasztása és ellenőrzése. 4.

³³⁶ ÁBTL -4.2. -10-24/ 9/1966. A Magyar Népköztársaság - Belügyminiszterhelyettesének 009. számú Utasítása. 6.

fellépés kapcsán a „liberalizmust és határozatlanságot.”³³⁷ További érdekesség, hogy a rendőröknek „a szocialista építés eredményeit gúnyoló”-kal szemben is fel kellett lépni.³³⁸

Egy másik lényeges változás volt a Csoportfőnökség feladatellátásában a nemzetgazdaság kémelhárítási szempontú védelmének megjelenése. A gazdasági kapcsolatok kiszélesedésével párhuzamosan az állambiztonság úgy érzékelte, hogy az ellenséges hírszerző szervek igyekeztek az ezzel járó lehetőségeket is kihasználni. Ennek ellensúlyozására 1963-ban a BM III/II. Csoportfőnökség 6. osztályként létrehozta a „népgazdaság kiemelt területeinek preventív biztosításáért” felelős szervezetet.

1963. október 1-i hatállyal az államtitokvédelmi feladatokat addig ellátó III/III- 4/d alosztályt is áthelyezték a III/II. Kémelhárító Csoportfőnökséghez. A vonatkozó parancs szerint az „iperalista hírszerző szervek” fokozták a szocialista ország katonai, gazdasági, valamint tudományos-technikai titkainak megszerzését célzó törekvéseiket. A feladatkör magában foglalta a magyar állam és a Kölesönös Gazdasági Segítség Tanácsa titkainak operatív védelmét, valamint az ilyen adatokat tartalmazó dokumentumok adminisztratív ellenőrzését.³³⁹ A feladatkör kiterjedt a katonai területen keletkezett államtitkokra is, amely esetben a Belügyminisztérium és a Honvédelmi Minisztérium közös munkaterv alapján kellett, hogy összehangolja tevékenységét. A BM azon polgári szervek (pl. minisztériumok, vállalatok,...) tekintetében járt el, ahol a honvédelemmel kapcsolatos államtitkokat kezeltek.³⁴⁰

Az ellenérdekelte hírszerzés törekvései között egyrészt mindig, így az állambiztonság időszakába is kiemelt helyen szerepelt az államtitkok megszerzése.³⁴¹ Másrészt egy adott kihívással összefüggő információgyűjtő, elhárító munka egy szervezetben való koncentrációja minden esetben pozitív irányba mozdíthatja el a hatékonyságot. Ezek alapján a feladatkör áthelyezése a belső elhárítástól a kémelhárításhoz szakmai szempontból teljesen logikus lépés volt.

A népgazdasághoz köthető államtitkok védelme nagyon sok részterületet foglalt magában. Polgári területen beletartozott többek között a KGST üléseinek védelme éppúgy, mint a hasadóanyagok lelőhelyeire, készleteire, a valutakészletekre, az új tudományos eredményekre

---

³³⁷ ÁBTL -4.2. -10-24/ 9/1966. A Magyar Népköztársaság - Belügyminiszterhelyettesének 009. számú Utasítása. 3.

³³⁸ ÁBTL -4.2. -10-24/ 9/1966. A Magyar Népköztársaság - Belügyminiszterhelyettesének 009. számú Utasítása. 3.

³³⁹ ÁBTL-4 .2 .-10-23/7/1963. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterhelyettesének 007. számú Parancsa. 7.

³⁴⁰ ÁBTL-4.2.-10-27/1/1963. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterhelyettesének és Honvédelmi Miniszterhelyettesének 001. számú Közös Utasítása - A hadititkok fokozottabb védelme. 1.

³⁴¹ ÁBTL - 4.1 - A- 3169. Az illegális ügynöki tevékenység egyes mozzanatainak felismerhetőségi jegyei a kémelhárítási felderítő, szűrő-kutató munkában. 2.

vonatkozó adatok³⁴². A katonai titkok közé pedig például a haditervezés és haditermelés adatsorai, a hazai és a Varsói Szerződés hadiipari tervei, kapacitásai, a hadiipari kutatások tartoztak.³⁴³ Itt meg kell említeni, hogy már korábban is a csoportfőnökség feladatkörébe tartozott a katonai objektumok vizuális felderítésének akadályozása. Az ezen a területen jelentkező kockázatok fokozódását mutathatja, hogy az ezt érintően 1964-ben kiadott belügyminiszteri parancs sokkal részletesebben szabályozta ezen elhárító tevékenységet, mint a csupán két évvel - 1962-ben kiadott - korábbi. Az anyag szerint egyrészt a „kapitalista országok budapesti követségeinek diplomata fedéssel működő hírszerzői”, a külföldi hírszerző szervezetek által beutaztatott és telepített ügynökök egyaránt törekedtek arra, hogy katonai objektumokat, - gyakorlatokat vizuálisan megfigyeljenek, azokról fénykép-, filmfelvételeket, vázlatokat készítsenek.³⁴⁴

A katonai területet érintően egyéb változások is történtek. 1965-ben még a III/III. Csoportfőnökség feladatkörébe tartozott a vasúti igazgatóságok operatív védelme.³⁴⁵ A 0014/1968-as Belügyminiszteri parancs végrehajtási utasítása³⁴⁶ ezt hatályon kívül helyezte és a továbbiakban a III/II. Csoportfőnökség már nem csak a katonai objektumok külső operatív védelméért, hanem országos szinten a katonai szállítások védelmével kapcsolatos feladatok megszervezéséért, irányításáért is felelőséggel tartozott.³⁴⁷ A vonatkozó utasítás szerint ugyanis az ellenséges hírszerző szervek a katonai vasúti szállításokban érintett vasúti dolgozókkal és az ilyen szállítások fizikai biztosítását végző őrszemélyzet állományában kapcsolatépítésre törekedtek.³⁴⁸

Az államtitkok védelméhez visszatérve, az elhárítómunka részeként a Kémelhárítási Csoportfőnökség nyílt ellenőrzéseket is folytatott azon szervezeteknél, ahol titkos és szigorúan titkos adatokat kezeltek.³⁴⁹

Az elhárítómunka további koncentrálása érdekében 1966 májusában az addig a népgazdaság védelmével foglalkozó III/III-1. osztályt is áthelyezték a III/II. Csoportfőnökség

---

³⁴² ÁBTL-4.2.-10-21/32/1967. A 032/1967 számú Belügyminiszteri Parancs I. számú Végrehajtási Utasítása. 3.

³⁴³ ÁBTL-4.2.-10-21/32/1967. A 032/1967 számú Belügyminiszteri Parancs I. számú Végrehajtási Utasítása. 4.

³⁴⁴ ÁBTL -4.2. -10- 22 /10 /1964. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterének 0010. számú Utasítása - Tiltott helyen történő fényképezéssel kapcsolatos eljárások szabályozása.

³⁴⁵ ÁBTL-4.2.-10-24/1/1965. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterhelyettesének 001. számú Utasítása - A Vasúti igazgatóságok operatív védelme. 1.

³⁴⁶ ÁBTL - 4.2. - 10 - 21 /14/A /1968. A 0014/1968. számú Belügyminiszteri Parancs I. számú végrehajtási utasítása. 7.

³⁴⁷ ÁBTL - 4.2. - 10 - 21 /14/1968. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterének 0014. számú parancsa - Vasúti katonai szállítások biztosításának megszervezése tárgyában. 2.

³⁴⁸ ÁBTL - 4.2. - 10 - 21 /14/A /1968. A 0014/1968. számú Belügyminiszteri Parancs I. számú végrehajtási utasítása. 1.

³⁴⁹ ÁBTL-4.2.-10-21/32/1967. A 032/1967 számú Belügyminiszteri Parancs I. számú Végrehajtási Utasítása. 4.

keretébe.³⁵⁰ A kémelhárítás által operatív védelemmel ellátott ágazatokban („nehézipar, kohó - és gépipar, - különös tekintettel a hadiipar, a KGST - építőipar, közlekedés, hírközlés, külkereskedeleim, belkereskedelem, (idegenforgalom), pénzügyi, mezőgazdaság, továbbá a népgazdaság műszaki- tudományos fejlesztés”) található szervezeteket, gyárakat, üzemeket, kutatóintézeteket, a hatékonyabb feladatellátás érdekében három kategóriába (A, B, C) sorolták³⁵¹ és ezen listákat a következő években aktualizálták.³⁵² Az egyes csoportokhoz meghatározták az ellátni szükséges feladatokat,³⁵³ valamint azok felelőseit. Ez alapján a III/II. Csoportfőnökség a legfontosabb, az „A” kategóriába sorolt szervezeteket érintő operatív feladatok egyedüli felelőse lett, míg a „B” kategória esetén a feladatkör már megoszlott. Az operatív részéért a kémelhárítás, míg a társadalmi tulajdon védelméért már a BM II/I Csoportfőnökség, a Rendőrség felelt.³⁵⁴ A munka fontosságát mutatja, hogy fél évvel később egy Belügyminiszteri utasításban részletesen rögzítették a III/II. Csoportfőnökség által ellátni szükséges feladatokat a népgazdaság és a honvédelem területein. A kiszélesedő gazdasági kapcsolatokat kihasználó ellenérdekelt hírszerzéssel szembeni fellépés részeként például kiemelt figyelmet kellett fordítani azon kapitalista országból beutazó állampolgárokra, akik üzleti tevékenységre hivatkozva kérték beutazásuk engedélyezését, azonban érdemi tevékenységet e területen nem végeztek.³⁵⁵

Mindazonáltal a döntés figyelmet érdemel a tekintetben is, hogy rávilágít azon szemléletváltásra, hogy az állambiztonság a gazdaság területén folytatott elhárító munka esetében a hangsúlyt a belső ellenség helyett a külföldi hírszerző szolgálatokra helyezte.

1968. január 01-től új gazdaságirányítást, Új Gazdasági Mechanizmust indítottak útjára Magyarországon, amelynek célja reformok bevezetése volt. Ennek részét képezte a tervutasításos rendszer megszüntetése, az árak közelítése a szabadpiacon lévőkhöz, illetve a

---

³⁵⁰ ÁBTL -4.2. -10-21/ 23/1966. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterének 0023. számú Parancsa - A népgazdaság területén folyó ellenséges tevékenység elhárításának egyesítése. 23.

³⁵¹ ÁBTL-4.2.-10-21/32/1967. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterének 032. számú Parancsa - A népgazdaság és a társadalmi tulajdon védelmével kapcsolatos feladatok a gazdaságirányítás új rendszerében. 9-12.

³⁵² Az 1967-es besorolásnál az „A” kategóriába 65, a „B” kategóriába 96 szervezet tartozott, az 1969-es besorolásánál egy 30 %-os csökkenés figyelhető meg, az értékek 40-re és, 64-re módosultak. - „ÁBTL-4.2.-10-21/32/1967., 10-21/32-a/1967, A 032/1967 számú Belügyminiszteri Parancs módosított mellékletei” (Belügyminiszter, 1969. december 28.), https://www.abparancsok.hu/sites/default/files/parancsok/10_21_32_1967.pdf.

³⁵³ ÁBTL-4.2.-10-21/32/1967. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterének 032. számú Parancsa - A népgazdaság és a társadalmi tulajdon védelmével kapcsolatos feladatok a gazdaságirányítás új rendszerében. 6.

³⁵⁴ ÁBTL-4.2.-10-21/32/1967. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterének 032. számú Parancsa - A népgazdaság és a társadalmi tulajdon védelmével kapcsolatos feladatok a gazdaságirányítás új rendszerében. 7.

³⁵⁵ ÁBTL-4.2.-10-21/32/1967. A 032/1967 számú Belügyminiszteri Parancs I. számú Végrehajtási Utasítása. 2.

bérek emelése. A reformtörekvések azonban végül nem vezettek sikerre.³⁵⁶ Mindazonáltal ezzel összefüggésben az állambiztonsági is kapott feladatokat. A „népgazdaság irányító és fontosabb termelő objektumainak közvetlen állambiztonsági operatív” védelme, valamint ezen a területen az „állam elleni és politikai jellegű bűntettek megelőzésének, operatív feldolgozásának országos hatáskörrel történő irányítása” a Kémelhárító Csoportfőnökség feladatkörébe került. Ebbe bele tartozott a tőkés országokkal kialakított és fejlődő kapcsolatokat kihasználó ellenséges szervek állami és haditermelési titkok, adatok megszerzésére irányuló törekvéseinek megakadályozása, amelynek érdekében például a szervezetnek „a titkos és szigorúan titkos adatokkal, iratokkal rendelkező irányító szervezetekben és termelő objektumokban állambiztonsági - mindenekelőtt minőségében magasabb szintű – pozíciókat” kellett létesíteni.³⁵⁷ A terület súlyát mutatja, hogy a gazdaság területét érintő operatív feladatok jelentős részét a III/II. csoportfőnök helyettes közvetlen felügyelete alá helyezték.³⁵⁸

A harmadik terület, ami a kémelhárítás feladatkörében az 1960-as években hangsúlyt kapott a nyugat által folytatott fellazítás volt, amely az állampárt és az állambiztonsági vezetők szemében szorosan összefüggött a külföldi ellenséges hírszerző szervek tevékenységével. A problémakör fontosságát mutatja, hogy a Magyar Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány 3215/1966. számú határozata „a kapitalista országok fellazító politikájának visszaszorításáról és a kapcsolatokból adódó ellenséges tevékenység korlátozásáról szól”-t.³⁵⁹ A belügyminiszter is kiadott parancsokat a témakörhöz kötődően, így például a belső reakcióit³⁶⁰, és a fellazítást érintő feladatokról.³⁶¹ A Magyar Szocialista Munkáspárt Politikai Bizottsága (MSZMP PB) is többször foglalkozott a kérdéskörrel. A PB 1966.02.01-i határozata „Az imperialisták fellazító politikájával kapcsolatos intézkedésekről” szólt, amelyet kiegészített az 1966.04.26-i, „Az imperialisták fellazító politikája elleni harc néhány kérdéséről” című határozat.³⁶² Az MSZMP. PB 1966. február 1-én határozatot hozott arról, hogy a pártnak, az állami és társadalmi

---

³⁵⁶ A szocializmus reformkísérlete: Új Gazdasági Mechanizmus (1968). – Forrás: <https://ado.hu/ado/uj-gazdasagi-mechanizmus-1968/>. (letöltve: 2019.05.17.)

³⁵⁷ ÁBTL-4.2.-10-21/32/1967. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterének 032. számú Parancsa - A népgazdaság és a társadalmi tulajdon védelmével kapcsolatos feladatok a gazdaságirányítás új rendszerében. 3.

³⁵⁸ ÁBTL-4.2.-10-21/32/1967. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterének 032. számú Parancsa - A népgazdaság és a társadalmi tulajdon védelmével kapcsolatos feladatok a gazdaságirányítás új rendszerében. 5.

³⁵⁹ Tóth Eszter (2011): A politikai és gazdasági hírszerzés szervezettörténete, 1945 – 1990. Betekintő, 5(2), 1-41., 33.

³⁶⁰ ÁBTL -4.2. -10-21/14/1966. A Belügyminiszter 0014/1966. (III.19.) számú parancsa - A Belső ellenséges erők tevékenységéről, elhelyezkedéséről, az ellenük folyó harcról szóló 1966. február 1-i párthatározat belügyi feladatainak végrehajtása.

³⁶¹ ÁBTL-4.2.-10-21/ 24/1966. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterének 0024. számú parancsa - A Belügyminisztérium szerveinek az imperialisták fellazító politikája elleni harcáról és a további feladatairól.

³⁶² Révész Béla (2017): Pszichológiai elemek a titkosszolgálati munkában. Acta Universitatis Szegediensis : acta juridica et politica, 80. kötet, 199-220., 202.

szervezeteknek milyen tennivalójuk volt a belső reakció elleni harcban. A párthatározat alapján az állambiztonság szakmai vezetése három területet emelt ki, amely esetében fejleszteni kellett a tevékenységüket:

- „az imperializmus „fellazító” taktikája hatásának csökkentésére;
- a népgazdaság fokozottabb védelmére;
- az állambiztonsági operatív munka színvonalának növelésére, tudományos megalapozottságának javítására.”

A kémelhárítás a külföldi hírszerző szolgálatok tevékenységének akadályozása érdekében azon magyar állampolgárokkal szemben is intézkedéseket foganatosított, akik estelegesen informátorként, ügynökként segíthették volna az ellenérdekelt szervezeteket. Ennek részeként, többek között a kapitalista országok külképviselőit felkereső magyar állampolgárok közül azokat, akik kapcsán felmerült, hogy az ellenérdekelt hírszerző szolgálatok tanulmányozzák őket – az „operatív lehetőségektől függő módon” – preventív céllal tájékoztatták.³⁶³ Az útlevelkiadás során is szem előtt tartották az ország szempontjából releváns információk védelmének fontosságát. Például csak kivételes esetben utazhatott magáncélból kapitalista országba olyan személy, aki jelentős államtitok birtokában volt, illetve leszerelését követően 2 évig nem kaphatott útlevelet az, aki a Néphadsereg különleges alakulatainál szolgált.³⁶⁴

Ezt a típusú elhárítómunkát az alábbi ágazatokban kellett folytatni:

- „az iparban: vegyipar, híradástechnika, finommechanika, gépipar, energiaipar, szén - és ásványbányászat, hadiipar, kohászat, műszeripar, erősáramú ipar, járműipar, autotraktoripar, építőipar, könnyűipar, élelmiszeripar ágaiban, illetve objektumaiban,
- a közlekedésben, a posta, hírközlés területén: a közlekedés, hírközlés, mélyépítés irányító szerveiben , objektumaiban,
- a mezőgazdaságban: a jelentősebb termelőszövetkezeteik és állami gazdaságok , a vízügy, erdészet, növénytermelés, állattenyésztés és gépesítés irányító, kutató, tervező és beruházó szerveiben ,

---

³⁶³ ÁBTL -4.2. -10-21/14/1966. A Belügyminiszter 0014/1966. (III.19.) számú parancsa - A Belső ellenséges erők tevékenységéről, elhelyezkedéséről, az ellenük folyó harcról szóló 1966. február 1-i párthatározat belügyi feladatainak végrehajtása. 2.

³⁶⁴ ÁBTL -4.2. -10-21/14/1966. A Belügyminiszter 0014/1966. (III.19.) számú parancsa - A Belső ellenséges erők tevékenységéről, elhelyezkedéséről, az ellenük folyó harcról szóló 1966. február 1-i párthatározat belügyi feladatainak végrehajtása. 4.

- a kereskedelemben: a bel- és külkereskedelem irányító szerveiben,
- az úgynevezett közgazdasági területen: a pénzügy, a tervezés és műszaki fejlesztés fontos irányító szerveiben,
- a Fővárosi és Megyei Tanácsok vonalán: kommunális és városfejlesztési szervezetekben és intézményekben”.³⁶⁵

1966-ban - Belügyminiszteri parancs alapján - december 31-ig az „ellenséges” személyként nyilvántartott munkavállalók közül azokat, akik fontos és bizalmas munkakört töltöttek be el kellett távolítani pozíciójukból. Az érintett területek a „közoktatás, a kulturális irányító szervek, a rádió és a televízió, az újságírás, az államtitok, a KGST -vel foglalkozó intézmények” voltak. Az utasítás az „eltávolítás”-ra vonatkozóan pontos instrukciókat tartalmazott:³⁶⁶

- „a./ eltávolítás a jelenlegi beosztásból és azonos beosztásba helyezés kevésbé fontos területen;
- b./ eltávolítás a jelenlegi beosztásból és alacsonyabb munkakörbe helyezés ugyanazon a területen;
- c./ eltávolítás a jelenlegi beosztásból és alacsonyabb beosztásba helyezés más területen;
- d./ bizonyos ideig nyilvános publikációtól való eltiltás.”³⁶⁷

Az eltávolításokat a megyei pártbizottságok első titkárával egyeztetni kellett, illetve az eltávolításokat követően meg kellett akadályozni, hogy az érintett személyek esetlegesen disszidáljanak.³⁶⁸

A korábban illegálisan külföldre távozó magyar állampolgár, ha kérelmezte, megkaphatta az úgynevezett „Konzuli útlevelet”, amely alkalmas volt a személyazonosság és a magyar állampolgárság igazolására. Az ilyen típusú útlevelekkel Magyarország területére

³⁶⁵ ÁBTL -4.2. -10-21/14/1966. A Belügyminiszter 0014/1966. (III.19.) számú parancsa - A Belső ellenséges erők tevékenységéről, elhelyezkedéséről, az ellenük folyó harcra szóló 1966. február 1-i párthatározat belügyi feladatainak végrehajtása. 7.

³⁶⁶ ÁBTL -4.2. -10-21/14/1966. A Belügyminiszter 0014/1966. (III.19.) számú parancsa - A Belső ellenséges erők tevékenységéről, elhelyezkedéséről, az ellenük folyó harcra szóló 1966. február 1-i párthatározat belügyi feladatainak végrehajtása. 10.

³⁶⁷ ÁBTL -4.2. -10-21/14/1966. A Belügyminiszter 0014/1966. (III.19.) számú parancsa - A Belső ellenséges erők tevékenységéről, elhelyezkedéséről, az ellenük folyó harcra szóló 1966. február 1-i párthatározat belügyi feladatainak végrehajtása. 11.

³⁶⁸ ÁBTL -4.2. -10-21/14/1966. A Belügyminiszter 0014/1966. (III.19.) számú parancsa - A Belső ellenséges erők tevékenységéről, elhelyezkedéséről, az ellenük folyó harcra szóló 1966. február 1-i párthatározat belügyi feladatainak végrehajtása. 11.

beutazó személyeknek azonban magánszálások esetében 48 órán belül be kellett jelentkezniük a területileg illetékes rendőri szerveknél, míg szállodai megszállás esetén 24 órán belül a szállodában kijelölt megbízottnál.³⁶⁹ Ezen körbe tartozó személyeknek az ország elhagyása előtt személyesen meg kellett jelenniük Budapesten a BM Útlevel Osztályánál, illetve megyék esetén az Útlevel csoportoknál és ezen szervek engedélyével hagyhatták csak el az országot.³⁷⁰

A kémelhárítási csoportfőnökség és a megyei III/II. osztályok feladatkörébe tartozott továbbá országosan, illetve illetékességi területükön a tiltott határátlépőkkel és a hazatérést megtagadókkal összefüggő feladatok koordinálása is.³⁷¹

A tevékenység eredményességének fokozása érdekében belső fejlesztések, átalakítások is történtek. 1967-ben például megújították az 1957-ben kiadott Operatív Nyilvántartási Szabályzatot az „operatív helyzetben, az operatív szervek munkájában, az operatív nyilvántartásban bekövetkezett változások” miatt.³⁷² A nyilvántartási rendszer fontosságát mutatta, hogy a teljes operatív állománynak hat hónapon belül le kellett vizsgáznia a szabályzatban foglaltakból.³⁷³

A beszerzett információk feldolgozása kapcsán is történtek előre lépések. Egyrészt 1966-ban a BM III/II-9. osztályaként létrehozták az elemzésért, értékelésért, tájékoztatásért felelős szervezeti elemet³⁷⁴, majd 1967-ben a III. Főcsoportfőnökség keretében is megalakult egy önálló Elemző Értékelő Osztály³⁷⁵. Ezen szervezeti egységek működésével egyértelműen javulhatott a beszerzett információk hasznosulása, az állambiztonsági munka eredményessége. Másrészt az operatív helyzet folyamatos figyelemmel kísérése és tendenciózus változások kimutathatósága érdekében 1967-ben intézkedés történt a kiemelt adatok gépi feldolgozásának megteremtésére. Ennek érdekében az érintett adatköröket (konkrét személyek szervezetek ellen irányuló állambiztonsági intézkedések; az ellenség tervére, szándékára, hírigényére, tevékenységére vonatkozó információk) központilag kiadott kódkönyvek alapján, egységes

---

³⁶⁹ ÁBTL - 4.2. - 50 -100 / 33 /1966. A BM. II/II. Csoportfőnök utasítása - A külföldről látogatóba érkező magyar állampolgárok be- és kijelentkezése. 2.

³⁷⁰ ÁBTL - 4.2. - 50 -100 / 33 /1966. A BM. II/II. Csoportfőnök utasítása - A külföldről látogatóba érkező magyar állampolgárok be- és kijelentkezése. 1.

³⁷¹ ÁBTL-4.2.-10-21/23/1967. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterének 023. számú Parancsa - Hazatérés megtagadásokkal, tiltott határátlépésekkel és útiokmányokkal való visszaéléssel összefüggő eljárásokról. 4.

³⁷² ÁBTL-4.2.-10-21/8/1967. A BM III. Főcsoportfőnökség Operatív Nyilvántartási Szabályzata. 2.

³⁷³ ÁBTL-4.2.-10-21/8/1967. A BM III. Főcsoportfőnökség Operatív Nyilvántartási Szabályzata. 3.

³⁷⁴ Az ÁBTL munkatársai által a BM III/II. Csoportfőnökséget érintően összeállított archontológia. – Forrás: https://www.abtl.hu/ords/archontologia/f?p=108:10:14681420457258::NO:RP:P10_SZE_ID:3. (letöltve: 2019.05.03.)

³⁷⁵ ÁBTL-4.2.-10-21/20/1967. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterének 020. számú Parancsa - A BM. III. Főcsoportfőnökség Elemző Értékelő Osztálya. (BM. III/4. Osztály) létrehozásáról. 2.

adatlapokon rögzítették. 1968. január 01-től első lépésben a nyugatnémet³⁷⁶, majd 1968. július 1-től az amerikai³⁷⁷, 1969. július 1-től az osztrák vonalon beszerzett adatokat is jelenteni kellett.³⁷⁸

A Kémelhárítás elhárítási területeinek kiszélesedése és a feladatkörnek – a hatékonyságnövelő intézkedések hatására történő – bővülése a Főcsoportfőnökség Ügyrendjeiben³⁷⁹ is tetten érhető. Az 1962 nyarán elkezdődött átszervezés után, Belügyminiszterhelyettesi Utasítással,³⁸⁰ 1963. január 01-i hatállyal kiadták a III. Főcsoportfőnökség Ügyrendjét.³⁸¹ Ebben a III/II. Csoportfőnökség feladatait öt alpontban (a.-tól f.-ig) rögzítették. Az 1967-ben kiadott ügyrend azonban már tizenegy (a.-tól l.-ig) alpontban taglalta a kémelhárítás feladatait. Új, önálló alpontokként jelentek meg az idegenforgalom elhárítása, a népgazdaság védelme, a KKA működtetése, a titokvédelemmel kapcsolatos feladatok és a baráti országokban működő magyar kirendeltségek védelme.³⁸²

Tehát annak ellenére, hogy a Belügyminisztérium és benne a III. Főcsoportfőnökség 1962-es átszervezését jelentős előkészítő munka előzte meg azt látjuk, hogy a Kémelhárítási Csoportfőnökséget érintően már a kezdeti időszakban jelentős módosulások történtek. Szervezete, feladatrendszere folyamatosan nőtt, működése részben átalakult.

A kezdeti öt osztály a következő öt év alatt további öt osztállyal bővült, vagyis az alárendelt szervezeti elemek száma megduplázódott:

- 1963-ban a BM III/II-6. - A népgazdaság kiemelt területeinek preventív biztosítása;
- 1965-ben a BM III/II-7. - Külföldieket Ellenőrző Országos Központi Hatóság;
- 1966-ban a BM III/II-8. - Idegenforgalom, kutatás-körözés;
- 1966-ban a BM III/II-9. - Elemzés, értékelés, tájékoztatás;

---

³⁷⁶ ÁBTL-4.2.-10-21/20/1967. (10-21/20/A/1967.) A 020/1967. számú Belügyminiszteri parancs Végrehajtási utasítása. 1-2.

³⁷⁷ ÁBTL-4.2.-10-21/20/B/1967. (10-21/20/B/1967.) A 020 /1967. számú Belügyminiszteri parancs Végrehajtási utasítása kiegészítése. 2.

³⁷⁸ ÁBTL-4.2.-10-21/20/1967. (10-21/20/B/1967.) A 020/1967. számú Belügyminiszteri parancs Végrehajtási utasítása 2. számú kiegészítése. 1.

³⁷⁹ „ügyrend: egy meghatározott állambiztonsági szerv működésének kereteit, funkcionális tevékenységét, alkalmazható eszközeit és módszereit, szervezeti felépítését tartalmazó okmány.” – Forrás: Gergely Attila (1980): Állambiztonsági Értelmező Kéziszótár. Budapest: BM Könyvkiadó. 194.

³⁸⁰ 10–24/4/1963. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterhelyettesének 004. számú Utasítása a III. Főcsoportfőnökség Ügyrendjének kiadására. 7. – Forrás: https://www.abtl.hu/sites/default/files/forrasok/1963_004.pdf. (letöltve: 2021.04.03.)

³⁸¹ 45-160-1/63. A Belügyminisztérium III. Főcsoportfőnökségének Ügyrendje. – Forrás: https://www.abtl.hu/sites/default/files/forrasok/1963_004.pdf.

³⁸² ÁBTL -4.2. - 10-1837/1967, A Belügyminisztérium III. Főcsoportfőnökség Ügyrendje.

- 1967-ben a BM III/II-10. - Szocialista országokban lévő rezidentúrák, magyar kolóniák, elhárítás a KüM és "X" területen.³⁸³

A kémelhárító csoportfőnökség tevékenységének, szervezetének kisebb módosításai, a működési környezethez való igazítása a 70-es évek elején is folytatódott.³⁸⁴ Összefoglalva az 1962-1975 közötti időszakot nem tekinthetjük a Kémelhárítási Csoportfőnökség szempontjából egy nyugodt időszakknak. ekkor kerültek feladatkörébe azok a meghatározó elemek, amelyek a vizsgálat szempontjából is figyelmet érdemelnek.

A vizsgált időszakra rátérve a BM III/II. Csoportfőnökség akkori feladatait tehát a BM III. Főcsoportfőnökség (1972, 1979), és a saját (1972³⁸⁵) ügyrendjei tartalmazták. (Megjegyzés: Kutatásom során ezen három ügyrendet leltem fel.)

Az 1972-es főcsoportfőnökségi ügyrend alapján feladatkörébe a következők tartoztak:

- ellenséges hírszerző szervek elleni fellépés;
- ellenőrző, kutató tevékenység az idegenforgalom, és a nemzetközi érintkezés területein, illetve a magyar és szovjet katonai objektumok környékén;
- a hadiipari, valamint „biztonsági és katonai szempontból fontos közlekedési, hírközlési, valamint a kiemelt objektumok, az államtitkok, a Külügyminisztérium, a Külkereskedelmi Minisztérium és legfontosabb intézményeik” preventív állambiztonsági védelmének megszervezése;
- az ellenség dezinformálása;
- az államtitkok védelem irányítása, ellenőrzése.³⁸⁶

Az 1979-es ügyrendben rögzítésre került, hogy a csoportfőnökség nem csak végrehajtja, hanem „országos hatáskörrel tervezi, szervezi, irányítja” is a külföldi hírszerző szervek elleni operatív munkát. A 1980-as években a belügyi vezetés egyik célja még mindig az „összbelügyi egység” erősítése volt. Megvalósításának fő eleme alatt pedig „a szolgálati ágak” és „a központi és területi szervek” tevékenységének összehangolását értették.³⁸⁷ Ezek egyértelműen a központi

---

³⁸³ Az ÁBTL munkatársai által a BM III/II. Csoportfőnökséget érintően összeállított archontológia. – Forrás: https://www.abtl.hu/ords/archontologia/f?p=108:10:14681420457258::NO:RP:P10_SZE_ID:3. (letöltve: 2019.05.03.)

³⁸⁴ Urbán Attila (2019): Változások a magyar kémelhárítás feladatrendszerében és szervezeti rendjében az 1970-es évek első felében. In Drusza Tamás (szerk.): A magyar elhárítás fejlődése - Tanulmányok a katonai és polgári nemzetbiztonsági elhárítás múltjáról, jelenéről, jövőjéről. Budapest: Dialóg Campus Kiadó. 97-110.

³⁸⁵ A III/II. Csoportfőnökség 1979-es ügyrendjét a kutatás keretében nem találtam meg.

³⁸⁶ 10-530/1972. A Belügyminisztérium III. Főcsoportfőnöksége Ügyrendje. 16. – Forrás: https://abparancsok.hu/sites/default/files/parancsok/10-530_1972.pdf. (letöltve: 2019.01.30.)

³⁸⁷ Horváth István (1981): Az MSZMP XII. kongresszusa határozatainak végrehajtásából a Belügyminisztériumra háruló feladatok. Belügyi Szemle, 19(1), 3-12., 5.

irányítás erősítését, a szemlélet egységesítésére való törekvést, a hatékonyságnövelést, így az eredményesség fokozását célozták. Ennek megfelelően a csoportfőnökség vezetése kiemelten kezelte a kémelhárító munka egységes szemléletének kialakítását és az operatív munka egységes végrehajtását.³⁸⁸ A csoportfőnökség éves munkatervében rögzítésre került, hogy az adott évben a központ mely megyei osztály tevékenységét tekinti át. Az ellenőrzések eredményét jelentésben rögzítették, és a tapasztaltakat csoportfőnöki értekezlet keretében tárgyalták meg. Itt döntöttek az ellenőrzés során esetlegesen feltárt hiányosságok kiküszöböléséhez, és/vagy a hatékonyság, az egységes szemlélet kialakításához szükséges intézkedések köréről. A vizsgált időszakban visszatérő elem volt, hogy emelni kell a megyei osztályokon folyó munka színvonalát.³⁸⁹ A „segítő szándékkal” végzett átfogó ellenőrzések során a vizsgált időszakban többféle hiányosságot is feltártak. Előfordult, hogy a megyei osztály tevékenysége nem fogta át teljes mértékben az ellenséges hírszerzés csatornáit; hiányosságok voltak a hálózati munkában és az információk hasznosításában; sőt, több esetben az érintett megye nem ismerte a valós operatív helyzetet. A vizsgálat ebben az esetben megállapította, hogy a hiányosságok oka a központi irányítás hiánya és a munkatársak tapasztalatlansága volt.³⁹⁰ Egyes esetekben nem volt folyamatban előzetes ellenőrzés, bizalmas nyomozás, amit az érintett osztály vezetője az ellenőrzést megelőző időszakban történt nagyfokú fluktuációval magyarázott. Előfordult továbbá, hogy nem volt megfelelő jelzőrendszer kiépítve a katonai objektumoknál, a népgazdaság szempontjából jelentős szervezeteknél sem.³⁹¹ Néhol hiányzott a kezdeményezés az operatív munkából,³⁹² máshol pedig nem megfelelően értelmezték a szűrő-kutató munkát, és elmaradások voltak az illegális kémtevékenység felderítése terén, továbbá az elemző, értékelő munkát is fejleszteni kellett.³⁹³ Volt ahol a feldolgozások mélysége nem volt elégséges,³⁹⁴ egyes szervezeteknél pedig egyáltalán nem volt folyamatban „kémügy” és összességében is kevés érdemi információt gyűjtöttek össze és küldtek meg a központnak.³⁹⁵ A csoportfőnökség képzésekkel, továbbképzésekkel is próbálta az egységes szemléletet kialakítani, illetve a hatékonyságot

---

³⁸⁸ ÁBTL 1. 11. 5. 13-1488/77. Emlékeztető az 1977. július 04-i III/II. Csoportfőnökség Vezetői Értekezletéről.

³⁸⁹ ÁBTL 1. 11. 5. 13-115/78. Emlékeztető az 1978. január 18-i III/II. Csoportfőnökség Vezetői Értekezletéről.

³⁹⁰ ÁBTL 1. 11. 5. 13-1301-1/75. - Emlékeztető az 1975. szeptember 30-i III/II. Csoportfőnökség Vezetői Értekezletéről. 1.

³⁹¹ ÁBTL 1. 11. 5. 13/1430/80. Emlékeztető az 1980. december 03-i III/II. Csoportfőnökség Vezetői Értekezletéről. 2.

³⁹² ÁBTL 1. 11. 5. 430/44/78. Emlékeztető az 1979. május 29-i III/II. Csoportfőnökség Vezetői Értekezletéről.

³⁹³ ÁBTL 1. 11. 5. 13-1132/78. Emlékeztető az 1978. május 10-i III/II. Csoportfőnökség Vezetői Értekezletéről.

³⁹⁴ ÁBTL 1. 11. 5. 13-2537/77. Emlékeztető az 1977. október 19-i III/II. Csoportfőnökség Vezetői Értekezletéről.

³⁹⁵ ÁBTL 1. 11. 5. 13-1347/77. Emlékeztető az 1977. június 09-i III/II. Csoportfőnökség Vezetői Értekezletéről.

növelni.³⁹⁶ Az 1979-es ügyrendre és a feladatkörre visszatérve, új feladatként, illetve a korábbi feladatok egyértelműsítéseként új, önálló sorban rögzítették a „népgazdaság” védelmét, amellyel a terület egyértelműen hangsúlyt kapott. A katonai objektumok tekintetében viszont a feladatkör leszűkült a szovjet katonai objektumok környezetének védelmére úgy, hogy önálló sorként jelent meg, ami ezen esetben is a kiemelt státuszt jelzi. Ezzel függ össze, hogy kimaradtak az új feladatkörből az idegenforgalom és a nemzetközi érintkezés területei. Az, hogy az 1972-es szabályzóban ezek külön soron szerepeltek azt mutatja, hogy a politikai, szakmai vezetés milyen nagy jelentőséget tulajdonított ezeknek. Mindazonáltal sem az idegenforgalom, sem önmagában a „nemzetközi érintkezés” nem veszélyeztetett a hírszerzés által, nem konkrét, közvetlen célterületei annak, csupán a tevékenységének elősegítéséhez, rejtéséhez veszi igénybe, így az 1979-es módosítás e területen teljesen érthető. Természetesen 1979-et követően is folytatott a csoportfőnökség ezeken a területeken operatív tevékenységet, illetve információgyűjtő munkát, de azt a szűrő-kutató munka keretében, vagy valamilyen konkrét elhárítási feladathoz kötöttette.³⁹⁷ Figyelmet érdemel, egyben szakmai szempontból teljességgel érthető az is, hogy mindkét ügyrendben, külön soron szerepelt a feladatok között a dezinformációs tevékenység. Ez a kémelhárításon belül egy támadólagos szemléletű részterület, amellyel destabilizálható, félrevezethető az ellenfél, illetve leköthetők az ellenérdekelt hírszerző szolgálatok erői, eszközei, így kevesebb energiát tud fordítani a valós információk megszerzésére.³⁹⁸ Szintén kiemelt kémelhárítási feladat volt a vizsgált időszakban az államtitok védelem, hiszen az mindkét ügyrendben külön-külön soron szerepelt. Összességében elmondhatjuk, hogy az 1979-es szabályzóban tömörebben, letisztultabban, egyértelműbben fogalmazták meg a feladatokat, és azok szakmai szempontból is átgondoltabbnak tűnnek. A csoportfőnökségen belül osztály, azokon belül pedig alosztály szintű szervezeteket hoztak létre. Általában minden osztálynak három alosztálya volt. Ezek hadrendi számát és feladatukat az 1. táblázat mutatja. (Megjegyzés: a részletes feladatokat a Mellékletekben az 1. sz. dokumentum tartalmazza)

---

³⁹⁶ ÁBTL 1. 11. 5. 13/1430/80. Emlékeztető az 1980. december 03-i III/II. Csoportfőnökség Vezetői Értekezletéről. 2.

³⁹⁷ ÁBTL - 4.2 - 10 - 22/26/1979. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterének 26/1979. számú Parancsa a BM III. (Állambiztonsági) Főcsoportfőnökség Ügyrendjének kidásáról. 25.

³⁹⁸ Carl J Jensen – David H McElreath – Melissa Graves (2017): Bevezetés a hírszerzésbe. Budapest: Antal József Tudásközpont. 214.

I. TÁBLÁZAT: A BM III/II. CSOPORTFŐNÖKSÉG ALÁRENDELT SZERVEZETI EGYSÉGEI ÉS FELADATKÖRÜK³⁹⁹

Az alárendelt szervezet neve:	Működés időtartama:		Elhárítási területe:
BM III/II-1.	1962	1990	USA és egyes latin-amerikai országok hírszerző szerveinek elhárítása.
BM III/II-2.	1962	1990	NSZK és Ausztria hírszerző szerveinek elhárítása.
BM III/II-3.	1962	1990	NATO-országok és Törökország hírszerző szerveinek elhárítása.
BM III/II-4.	1962	1990	Közel- és távol-keleti országok, a harmadik világhoz tartozó országok hírszerző szerveinek elhárítása.
BM III/II-5.	1962	1990	Határon túli operatív intézkedések, 1984-től: támadólagos elhárítás.
BM III/II-6.	1963	1990	A népgazdaság kiemelt területeinek preventív biztosítása.
BM III/II-7.	1987	1990	Közlekedés, hírközlés.
	1971	1987	Külkereskedelem, KGST- védelme.
	1963	1971	Külföldieket Ellenőrző Országos Központi Hatóság (KEOKH)
BM III/II-8.	1966	1990	Idegenforgalom, kutatás-körözés, 1984-től idegenforgalom, kutatás, körözés, katonai objektumok külső védelme, elhárítás az amnesztiával hazatértek körében.
BM III/II-9.	1966	1990	Elemzés, értékelés, tájékoztatás.
BM III/II-10.	1967	1990	Szocialista országokban lévő rezidentúrák, magyar kolóniák, elhárítás a KÜM és "X" területen, 1987-től terrorelhárítás, idegenforgalom
BM III/II-11.	1970	1990	Országos Hírközpont, 1972.07.01-én a Titkárság beolvad az osztályba. 1985-től feladata: anyagi, technikai, pénzügyi, TÜK, üdültetés.
BM III/II-12.	1985	1990	Rezidentúrák, K-vonalak, újságírók.
BM III/II-13.	1989	1990	Terrorelhárítása, A III/II-10/A (terrorelhárító) alosztályt önálló osztállyá szervezték.
BM III/II-A.	1977	1990	államtitok-védelem, 1977-ben a III/II-7/C alosztályból szervezték önálló alosztállyá.
BM III/II. Titkárság	1962	1972	1988-tól ismét önálló szervezeti egységként működött.

³⁹⁹ Az ÁBTL munkatársai által a BM III/II. Csoportfőnökséget érintően összeállított archontológia. – Forrás: https://www.abtl.hu/ords/archontologia/f?p=108:10:14681420457258::NO:RP:P10_SZE_ID:3. (letöltve: 2019.05.03.)

A csoportfőnökség ügyrendjének osztályokra lebontott feladatköréből látható, hogy a kémelhárítás szempontjából legfontosabb országok az USA, az NSZK, Ausztria, a NATO tagországai és Törökország voltak. A NATO országokon belül pedig Nagy-Britannia, Franciaország, Olaszország, és a Benelux államok.⁴⁰⁰

A kémelhárítás keretében az ezen vonalakkal foglalkozó osztályok kiemelt feladata volt az MNK területén a külképviseltek és egyéb legális fedést⁴⁰¹ biztosító szervezetek keretében működő hírszerzők és ügynökeik, illetve az illegális rezidentúrák⁴⁰² azonosítása, az alkalmazott módszereik, eszközeik megismerése. Továbbá támadó intézkedések végrehajtása „hazai bázisról” és a kémkedéssel kapcsolatos bizalmas nyomozások irányítása.⁴⁰³ A határon túl végrehajtott operatív tevékenység kapcsán pedig elsődleges cél volt az ellenérdekelt hírszerző szervezetek, elsődlegesen a nyugat-németországi, ausztriai és olaszországi apparátusának felderítése, illetve az ezekbe történő beépülés.⁴⁰⁴ Ezen feladatok megszervezése, végrehajtása során az 5. osztály szorosan együttműködött a BM III/I. Hírszerző Csoportfőnökséggel, illetve felügyelte minden kémelhárító szerv ez irányú törekvéseit.⁴⁰⁵

A népgazdaság területén folytatott elhárítással érintett vonalakhoz tartoztak még a fenti táblázatban foglaltakon kívül az ipar, az építőipar, a népgazdaság tervezésében érintett intézmények, a pénzügyi terület, a mezőgazdaság, az élelmiszeripar, illetve az országos hatáskörű szervezetek.⁴⁰⁶

Itt elsődlegesen szintén az adott szervezetet érintő ellenséges hírszerző tevékenység felderítése és elhárítása volt a cél.⁴⁰⁷ Ezen túlmenően bizonyos gazdasági bűncselekmények

---

⁴⁰⁰ Rajnai Sándor et al. (1984); Állambiztonsági ismeretek - Elhárítási ismeretek (ÁBTL - 4.1. - A - 3168/1). Budapest: BM Könyvkiadó. 67.

⁴⁰¹ „diplomáciai fedésű hírszerzés: az államok közötti kapcsolatokból adódó hírszerzési lehetőség, amelyet a küldő állam missziója a fogadó állam ellen a legális és az illegális eszközök komplex igénybevételével folytat. A hírszerző tevékenységre a diplomáciai fedés (fedő foglalkozás) ad lehetőséget.” – Forrás: Gergely Attila (1980): Állambiztonsági Értelmező Kéziszótár. Budapest: BM Könyvkiadó. 40.

⁴⁰² „illegális rezidentúra: külföldön egymáshoz kapcsolt hálózati személyek csoportja, akiknek működése semmilyen vonatkozásban nem utal a küldi vagy megbízó országra”. - Gergely Attila (1980): Állambiztonsági Értelmező Kéziszótár. Budapest: BM Könyvkiadó. Gergely Attila, *ÁBTL AB 842, 13-68/115/76, Állambiztonsági Értelmező Kéziszótár*, (Budapest: BM Könyvkiadó, 1980), 88.

⁴⁰³ 38-28/5/1972. A Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség Ügyrendje. Forrás: https://www.abtl.hu/sites/default/files/forrasok/ugyrend_2.pdf. (letöltve: 2021.03.19.) 12.

⁴⁰⁴ 38-28/5/1972. A Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség Ügyrendje. Forrás: https://www.abtl.hu/sites/default/files/forrasok/ugyrend_2.pdf. (letöltve: 2021.03.19.) 13.

⁴⁰⁵ Rajnai Sándor et al. (1984); Állambiztonsági ismeretek - Elhárítási ismeretek (ÁBTL - 4.1. - A - 3168/1). Budapest: BM Könyvkiadó. 67.

⁴⁰⁶ Rajnai Sándor et al. (1984); Állambiztonsági ismeretek - Elhárítási ismeretek (ÁBTL - 4.1. - A - 3168/1). Budapest: BM Könyvkiadó. 68.

⁴⁰⁷ 38-28/5/1972. A Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség Ügyrendje. Forrás: https://www.abtl.hu/sites/default/files/forrasok/ugyrend_2.pdf. (letöltve: 2021.03.19.) 13.

felderítésével is foglalkoztak, például a vesztegetéssel, amelyek több esetben összefüggtek a külföldi hírszerző szolgálatok tevékenységével.⁴⁰⁸

Speciális feladatot jelentett a szocialista országokba tartósan kihelyezett magyar állampolgárok védelme, de az elsődleges feladat itt is a külföldi hírszerzés behatolási kísérleteinek felderítése volt.⁴⁰⁹

Ahogy már említettem, az ügyrendekben meghatározott feladatok körében önálló soron szerepelt az államtitok védelme. A feladatkörrel egy alosztály foglalkozott, amely magában foglalta az állami -, és a társadalmi szervezeteknél folytatott titokvédelmi munka támogatását, szükség szerinti irányítását, és ellenőrzését.⁴¹⁰

Az operatív szervek által, az ellenséges szervezetek tevékenységéről, eszközeiről, céljairól beszerzett információkat a 9. osztály elemezte és értékelt. Ezen túlmenően felelős volt az információcsere és az együttműködések megszervezéséért a csoportfőnökségen belül és kívül, továbbá összefogta a kémelhárítási célzatú propagandatevékenységet és kezelte a korábban már említett Központi Kémelhárítási Adattárat (KKA).⁴¹¹

A KKA-ról, annak a kémelhárító munka eredményessége szempontjából meghatározó jelentősége okán érdemes néhány szót külön is ejteni.

A KKA-t a vizsgált időszakban az operatív helyzetben beállt változásokra válaszul, a belügyminiszter 0024/1966 számú parancsában foglaltak szerint kellett működtetni.⁴¹² Ezen adattárba kellett rögzíteni a III. Főcsoportfőnökség szervei által beszerzett⁴¹³ illetve a tásszolgálatoktól és a baráti állambiztonsági szervektől tudomásukra jutott⁴¹⁴ adatokat az ellenséges külföldi hírszerző szervezetekről, személyekről, releváns tevékenységekről⁴¹⁵.

A KKA-ban az adatokat a feladatellátás szempontjából releváns részterületekre bontva, a következők szerint tárolták:

---

⁴⁰⁸ Rajnai Sándor et al. (1984);, Állambiztonsági ismeretek - Elhárítási ismeretek (ÁBTL - 4.1. - A - 3168/1). Budapest: BM Könyvkiadó. 68.

⁴⁰⁹ 38-28/5/1972. A Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség Ügyrendje. Forrás: https://www.abtl.hu/sites/default/files/forrasok/ugyrend_2.pdf. (letöltve: 2021.03.19.) 15.

⁴¹⁰ Rajnai Sándor et al. (1984);, Állambiztonsági ismeretek - Elhárítási ismeretek (ÁBTL - 4.1. - A - 3168/1). Budapest: BM Könyvkiadó. 69.

⁴¹¹ Rajnai Sándor et al. (1984);, Állambiztonsági ismeretek - Elhárítási ismeretek (ÁBTL - 4.1. - A - 3168/1). Budapest: BM Könyvkiadó. 69.

⁴¹² ÁBTL -4.2. - 10-21/ 24/1966. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterének 0024. számú Parancsa a Belügyminisztérium szerveinek az imperialisták fellazító politikája elleni harcáról és a további feladatairól. 4-5.

⁴¹³ ÁBTL A-3016/48. A Központi Kémelhárítási Adattár szerepe, feladata. Gépi adatfeldolgozás a kémelhárító munkában. 6.

⁴¹⁴ ÁBTL - 4.2 - 10 - 721/1973. Szabályzat a Központi Kémelhárítási Adattár (KKA) adattározási rendszerére és az adatok felhasználásának rendjére. 7.

⁴¹⁵ ÁBTL - 4.2 - 10 - 721/1973. Szabályzat a Központi Kémelhárítási Adattár (KKA) adattározási rendszerére és az adatok felhasználásának rendjére. 7-9.

1. kartonrendszer vonalas alapon a releváns adatok tárolására.⁴¹⁶ A kartonokat az adattár töltötte ki.
  - a. minden adat kapott egy kódkartont a kódoláshoz, amely lehetővé tette a gépi kereshetőséget, illetve egy törzskartont a kapcsolódó adatok rendszerbe illeszthetősége érdekében,
  - b. prioráló karton készült a kódkartonra felvett minden adatról, amit abc sorrendben tároltak,
2. film irattár, amely a lényegi adatok fótókópiáit tartalmazta. Ezeket a helyszínen lehetett elolvasni.
3. operatív címtár, az ellenséges hírszerző szervekhez köthető ingatlanok, úgy mint K- és T-lakásaik, fedőszerveik, ügynökeik lakásainak címeit tartalmazta,
4. ellenséges hírszerzők és ügynökeik személyleírásának nyilvántartása,⁴¹⁷
5. az ellenséges hírszerzők, ügynökeik gépjárműveinek nyilvántartása,
6. az ellenséges hírszerzők, illetve a hírszerző szervezetek objektumaiban működő telefonszámok nyilvántartása,
7. kémelhárítási ügyek nyilvántartása,⁴¹⁸
8. idegen országismereti és módszertani könyvtár⁴¹⁹.

A KKA-n belül történt meg az adatok rendszerezése, értékelése, illetve abból a BM III. Főcsoportfőnökség operatív szerveinek tájékoztatása. A KKA egyik kiemelt feladata volt a 017/1967. számú belügyminiszter-helyettesi utasítás szerint, hogy segítségével meghatározható legyen, hogy kik azok a Magyar Népköztársaságba beutazó személyek közül, akik korábban már ezen szempontból az állambiztonság látókörébe kerültek, illetve akik kapcsán feltételezhető, „hogy beutazásukat hírszerző, vagy egyéb ellenséges tevékenység folytatására kívánják felhasználni”.⁴²⁰

Az OHK és a KKA lehetőséget biztosítottak egyéb hatékonyságfokozó intézkedés bevezetésére is. Szintén már 1967 májusától a KEOKH és az Idegenforgalom területének

---

⁴¹⁶ ÁBTL A-3016/48. A Központi Kémelhárítási Adattár szerepe, feladata. Gépi adatfeldolgozás a kémelhárító munkában. 19.

⁴¹⁷ ÁBTL A-3016/48. A Központi Kémelhárítási Adattár szerepe, feladata. Gépi adatfeldolgozás a kémelhárító munkában. 20.

⁴¹⁸ ÁBTL A-3016/48. A Központi Kémelhárítási Adattár szerepe, feladata. Gépi adatfeldolgozás a kémelhárító munkában. 21.

⁴¹⁹ ÁBTL A-3016/48. A Központi Kémelhárítási Adattár szerepe, feladata. Gépi adatfeldolgozás a kémelhárító munkában. 22.

⁴²⁰ ÁBTL -4.2. - 10-24/17/1967. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszter-helyettesének 017. számú Utasítása - Az idegenforgalom differenciáltabb ellenőrzését szolgáló „KKA Értesítés” megszervezése tárgyában. 1.

elhárításáért felelős 8. Osztály együttműködése eredményeként a KKA minden nap 9 órakor rendelkezett azon személyek névsorával, akik előző nap beutaztak az országba és egyben szerepeltek a KKA rendszerében, tehát relevánsak voltak a kémelhárítás számára. A priorálás⁴²¹ alapján ellenőrzésre javasolt személyekről pedig az Operatív Hír- és Akcióközpont minden megyének, illetve a Budapesti Rendőrfőkapitányságnak is listát küldött, amit a KEOKH előadók kezeltek.⁴²² Ez a „KKA Értesítés”-i rendszer nevet viselte.⁴²³ Az operatív szerveknek a névsorok alapján figyelőlistákat kellett felállítani és a rendelkezésre álló adatok alapján meghatározni és végrehajtani a személyek vonatkozásában megtenni szükséges operatív intézkedéseket.⁴²⁴

A BM értékelése szerint a rendszer működésében voltak fennakadások. Előfordult, hogy az érintett szervek jelentős számban nem találták meg az értesítőkből szereplő személyeket, illetve, hogy nem fogantatosítottak velük szemben operatív intézkedéseket. Ennek megszüntetése érdekében újabb utasítást adott ki a belügyminiszterhelyettes, amelyben egyrészt állambiztonsági szempontú fontosságuk szerint három kategóriába sorolták a beutazókat:

- a) „megbízható adatok szerint ellenséges hírszerzőszerv tisztje, ügynöke...”;
- b) „...olyan személy, aki nem kellően ellenőrzött, vagy nem többoldalúan megerősített adatok szerint kémkedés, vagy más ellenséges tevékenység végrehajtásával gyanúsítható.”;
- c) „olyan személy, akire indokolatlannak látszó gyakori beutazás, figyelmet keltő érdeklődés, mozgás ad okot a gyanúra.”

továbbá előírták, hogy az egyes kategóriákba tartozó személyeket érintően milyen feladatokat kötelesek az operatív szervek végrehajtani.⁴²⁵

A gyors adatszolgáltatáson túl az operatív munka hatékonyságának fokozását jelentette az is, hogy az adattár használatával nyilvánosságra kerülhettek és megszüntethetők lettek az esetleges párhuzamos munkavégzések, amikor is két külön szakterület ugyanazon személy

---

⁴²¹ „...Priorál — az előéletre vonatkozó nyilvántartási adatokat összegyűjti.” – Forrás: Gergely Attila (1980): Állambiztonsági Értelmező Kéziszótár. Budapest: BM Könyvkiadó. 155.

⁴²² ÁBTL A-3016/48. A Központi Kémelhárítási Adattár szerepe, feladata. Gépi adatfeldolgozás a kémelhárító munkában. 17.

⁴²³ ÁBTL - 4.2 - 10 - 721/1973. Szabályzat a Központi Kémelhárítási Adattár (KKA) adattározási rendszerére és az adatok felhasználásának rendjére. 17.

⁴²⁴ ÁBTL -4.2. - 10-24/17/1967. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterhelyettesének 017. számú Utasítása - Az idegenforgalom differenciáltabb ellenőrzését szolgáló „KKA Értesítés” megszervezése. 1-2.

⁴²⁵ ÁBTL - 4.2. - 10 - 24/15/1968. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterhelyettesének 015. számú Utasítása - Intézkedések az idegenforgalom differenciáltabb ellenőrzését szolgáló „KKA Értesítés”-i rendszer hatékonyságának növelésére. 1-3.

vonatkozásában folytatott operatív munkát.⁴²⁶ A KKA fejlesztésével a külföldi hírszerző szervek módszerei is bekerültek az adattárba, illetve az egyes szervezeteknél keletkező részadatok a KKA-ban egy egészé állhattak össze.⁴²⁷ Az adatbázis alkalmas volt arra is, hogy az elhárító munka egészére vonatkozó következtetéseket lehessen levonni.⁴²⁸ Az 1966-os belügyminiszteri parancs azt is előírta, hogy „gondoskodni kell ennek a szolgáltatnak mielőbbi gépesítéséről.”⁴²⁹ Ez meg is történt, kezdetben Hollerit-rendszerű lyukkártyás géppel, amely bevezetésének céldátuma 1967-volt. Később, 1970 októberében a belügyminiszter jóváhagyta a KKA számítógépes fejlesztését a „Titán”-terv keretében, amely a „Szignál 8” fedőnevet kapta. A KKA használata az idő múlásával kibővült, többek között a rendszerben kezelték az ellenséges hírszerző szervek „módszereire, kísérőjelenségeire, megvalósulásának mozzanataira vonatkozó ismereteket” is, amelyek alapján meghatározhatták a kémtevékenységek ismérveit ezzel segítve a valós kémtevékenység felderítését.⁴³⁰ Ezen túlmenően a KKA-ban az egyes szervezeteknél keletkező részadatok egy egészé állhattak össze,⁴³¹ illetve alkalmas volt arra is, hogy a benne tárolt információkból az elhárító munka egészére vonatkozó következtetéseket lehessen levonni.⁴³² Érdekesség, hogy az adatfeldolgozás kapcsán már a 60-as években felmerült, hogy milyen hasznos lenne a „gondolkodó gép” alkalmazása, bár akkor még inkább a „gondolkodó ember”-ben bíztak. Figyelemre méltó változást hozott egy 1973-ban kiadott belügyminiszter-helyettesi utasítás, miszerint onnantól azokat az információkat is meg kellett küldeni a KKA-nak, amelyek kémelhárítási szempontból fontosak voltak, de valamilyen módon az ellenséges hírszerző szolgálatok tudomására jutottak. Szintén ebben került rögzítésre, hogy a megyei rendőrfőkapitányságok kémelhárító szerveinek is létre kellett hozni a helyi adattáraikat. Ezeknek összhangban kellett működni a központi adattárral, illetve csak olyan adatot tartalmazhatott, ami már a központiban is megtalálható volt.⁴³³ Elsődlegesen a helyi

---

⁴²⁶ ÁBTL A-3016/48. A Központi Kémelhárítási Adattár szerepe, feladata. Gépi adatfeldolgozás a kémelhárító munkában. 11.

⁴²⁷ ÁBTL A-3016/48. A Központi Kémelhárítási Adattár szerepe, feladata. Gépi adatfeldolgozás a kémelhárító munkában. 12.

⁴²⁸ ÁBTL A-3016/48. A Központi Kémelhárítási Adattár szerepe, feladata. Gépi adatfeldolgozás a kémelhárító munkában. 14.

⁴²⁹ ÁBTL A-3016/48. A Központi Kémelhárítási Adattár szerepe, feladata. Gépi adatfeldolgozás a kémelhárító munkában. 6.

⁴³⁰ ÁBTL - 4.2 - 10 - 721/1973. Szabályzat a Központi Kémelhárítási Adattár (KKA) adattározási rendszerére és az adatok felhasználásának rendjére. 18.

⁴³¹ ÁBTL A-3016/48. A Központi Kémelhárítási Adattár szerepe, feladata. Gépi adatfeldolgozás a kémelhárító munkában. 12.

⁴³² ÁBTL A-3016/48. A Központi Kémelhárítási Adattár szerepe, feladata. Gépi adatfeldolgozás a kémelhárító munkában. 14.

⁴³³ ÁBTL - 4.2 - 10 - 24/16/1973. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszter-helyettesének 0016. számú utasítása - A Központi Kémelhárítási Adattárral kapcsolatos feladatok. 4.

szervek közvetlen operatív szükségleteit biztosították⁴³⁴, azokból más szerv részére csak a KKA-n keresztül történhetett adatszolgáltatás.⁴³⁵ A helyi adattárakat is a KKA felügyelte. Egy 1973-ban kiadott csoportfőnöki szabályzat egyértelműen rögzítette, hogy a KKA-ban található adatokat csak operatív céllal lehetett felhasználni priuszként nem.⁴³⁶ A látókörbe került, illetve figyelmet érdemlő személyek száma kapcsán viszonyítási alapot jelent, hogy az adattár 1980-ban 7 800, 1985-ben pedig 8 300 tételt tartalmazott. A rendszer kihasználását mutatja, hogy 1987-ben 635 592 alkalommal végeztek priorálást az adatbázisban.⁴³⁷ A Nemzetbiztonsági Hivatal által átvett, később a jogutód szerv által az ÁBTL-nek átadott mágnesszalagokon a „K” jelű, kémelhárítási adattárában 4 896 rekord volt.⁴³⁸

Az 1970-es években a Kémelhárítási Csoportfőnökség létrehozta a „Kémelhárítási modus operandi” (KMO-451) számítógépes keresőrendszert is.⁴³⁹ Ennek lényege az volt, hogy a rendszerben folyamatosan vizsgálták az ellenséges hírszerző szervek módszereit és tevékenységeit, amelyek alapján információt lehetett kinyerni a hírszerzés elhárításához alapvetően szükséges hírigényről, módszerekről összekötetési csatornákról.⁴⁴⁰

A kémelhárító csoportfőnökség feladataira visszatérve azt állapíthatjuk meg, hogy összességében két nagy csoportba voltak sorolhatók, és a szakmai vezetés is így kezelte őket. Ez a kettő:

- az ellenséges hírszerző szervek tevékenységének elhárítása, és a
- népgazdaság állambiztonsági védelme voltak. Ezen két feladatkör bővült ki az 1970-es évek végétől a terrorelhárítással.⁴⁴¹

---

⁴³⁴ ÁBTL - 4.2 - 10 - 721/1973. Szabályzat a Központi Kémelhárítási Adattár (KKA) adattározási rendszerére és az adatok felhasználásának rendjére. 12.

⁴³⁵ ÁBTL - 4.2 - 10 - 721/1973. Szabályzat a Központi Kémelhárítási Adattár (KKA) adattározási rendszerére és az adatok felhasználásának rendjére. 20.

⁴³⁶ ÁBTL - 4.2 - 10 - 721/1973. Szabályzat a Központi Kémelhárítási Adattár (KKA) adattározási rendszerére és az adatok felhasználásának rendjére. 5.

⁴³⁷ A Nemzeti Emlékezet Bizottsága és az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára közös munkacsoportjának jelentése - az 1990 előtti állambiztonsági szervek mágnesszalagokon megőrzött adatállományának vizsgálatáról. 45. – Forrás: www.abtl.hu/sites/default/files/pdf/Magnesszalag_jelentes.pdf. (letöltve: 2021.01.13.)

⁴³⁸ A Nemzeti Emlékezet Bizottsága és az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára közös munkacsoportjának jelentése - az 1990 előtti állambiztonsági szervek mágnesszalagokon megőrzött adatállományának vizsgálatáról. 82. – Forrás: www.abtl.hu/sites/default/files/pdf/Magnesszalag_jelentes.pdf. (letöltve: 2021.01.13.)

⁴³⁹ A Nemzeti Emlékezet Bizottsága és az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára közös munkacsoportjának jelentése - az 1990 előtti állambiztonsági szervek mágnesszalagokon megőrzött adatállományának vizsgálatáról. 34. – Forrás: www.abtl.hu/sites/default/files/pdf/Magnesszalag_jelentes.pdf. (letöltve: 2021.01.13.)

⁴⁴⁰ ÁBTL - 4.2 - 10 - 721/1973. Szabályzat a Központi Kémelhárítási Adattár (KKA) adattározási rendszerére és az adatok felhasználásának rendjére. 18.

⁴⁴¹ ÁBTL A 3007/2040/ 11-4-3/86. Tájékoztató a kémelhárítási operatív helyzet aktuális kérdéseiről.

2.3 A VONALAS, AZ OBJEKTUMI ÉS A TERÜLETI ELVEK ÉRVÉNYESÜLÉSE

Az állambiztonsági szervek az operatív munkát meghatározott elvek (vonalas, objektumi, területi) szerint végezték, amelyeket azonban nem lehetett elkülöníteni egymástól, mert az egyes területeken vizsgált kockázatok összefüggtek, átfedéseket mutattak. Így a szervezeti egységeknek, bármilyen elv szerint is végezték a feladatukat együtt kellett működniük más szervezeti elemekkel. Vonalas elv szerint dolgoztak az ellenséges hírszerző szervezetek elhárításáért felelős 1-4. és a határon túli feladatokért felelős 5. osztályok. Minden osztály egy-egy adott országra, például az USA-ra, Ausztriára,..., illetve ezen országok hírszerző szervezeteire koncentrált.⁴⁴² Tehát egy-egy ország, egy-egy terület (NATO, Közel-Kelet) egy vonalat jelölt. Szintén vonalas elvek szerint dolgoztak a kémelhárítás szempontjából fontos ágazatokban, például a népgazdaság, vagy az idegenforgalom területein.

A vonalas szervezési mód lehetővé tette, hogy egy adott országgal, hírszerző szervezettel, a kémelhárítás szempontjából releváns ágazattal kapcsolatos információk, tevékenységek egy szervezeti elemnél, alosztálynál összpontosuljanak, így növelve az operatív munka hatékonyságát.

Az operatív védelmet objektumi elven szinte kizárólag a katonai objektumok, illetve ezzel összefüggésben a közlekedés és a hírközlés területén meghatározó szervezetek esetében látták el.⁴⁴³ Az objektumi elven folytatott munka középpontjában a védett objektum állt. Ezen szervezeteknél az állambiztonsági kockázatok felderítését szolgáló szűrő-kutató munka mellett egyéb, szintén a preventív védelmet szolgáló feladatokat is elvégeztek. Így például véleményezték az államtitok védelemmel és a nemzetközi kapcsolattartással összefüggő belső szabályzókat.⁴⁴⁴ Részt vettek az objektumok védelmi rendszereinek a kialakításában, ellenőrizték a biztonságra vonatkozó rendszabályok betartását.⁴⁴⁵

Területi elven folytatott védelmi munka a megyei rendőr-főkapitányságok keretében működő államvédelmi szervek esetében értelmezhető. Jelentése, hogy az adott szervezet az

---

⁴⁴² Rajnai Sándor et al. (1984):, Állambiztonsági ismeretek - Elhárítási ismeretek (ÁBTL - 4.1. - A - 3168/1). Budapest: BM Könyvkiadó. 66.

⁴⁴³ Rajnai Sándor et al. (1984):, Állambiztonsági ismeretek - Elhárítási ismeretek (ÁBTL - 4.1. - A - 3168/1). Budapest: BM Könyvkiadó. 68.

⁴⁴⁴ ÁBTL - 4.2 -10 - 33/1/1978. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszter - helyettesének 1/1978 számú Elvi Állásfoglalása az állambiztonsági szervek állam elleni és politikai jellegű bűncselekmények megelőzését szolgáló operatív tevékenységének értelmezésére és gyakorlatára. 2.

⁴⁴⁵ ÁBTL - 4.2 -10 - 33/1/1978. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszter - helyettesének 1/1978 számú Elvi Állásfoglalása az állambiztonsági szervek állam elleni és politikai jellegű bűncselekmények megelőzését szolgáló operatív tevékenységének értelmezésére és gyakorlatára. 3.

illetékességi területén látta el azokat a feladatokat, amelyeket számára az ügyrend, illetve egyéb belső szabályzók meghatároztak.⁴⁴⁶

A kémelhárító csoportfőnökség a feladatkörébe tartozó elhárítási területeken folytatott tevékenységével kapcsolatos dokumentumok, ügdarabok kezelésére, tárolására iratgyűjtőt, úgynevezett „Objektum (vonal)” dossziét állított fel. A szabályzó alapján objektumdossziét állítottak fel:

- „A kém elhárítás területén meghatározott objektumokra, vonalakra és kategóriákra.
- A nem baráti államok külképviseleti szerveire.
- A népgazdaság, a néphadsereg operatív szempontból fontosabb szakterületeire, jelentősebb kiemelt objektumaira”.⁴⁴⁷

Amennyiben egy így megnyitott dosszié (iratgyűjtő) betelt, akkor megnyitották a dosszié következő kötetét.⁴⁴⁸ Abban az esetben pedig, ha valamelyik objektum, vagy vonal esetében az állambiztonsági szerv további operatív tevékenységet már nem folytatott, akkor a dossziét az operatív szervnek le kellett zárni és a központi nyilvántartóba le kellett adni.⁴⁴⁹

Egy adott pillanatban nyilvántartott dossziék száma megegyezett az operatív védelemben részesített, vagy elhárított szervezetek, intézmények, objektumok, vonalak összesített számával. Ez a vizsgált időszakban 306 és 367 között változott. (1. diagram)

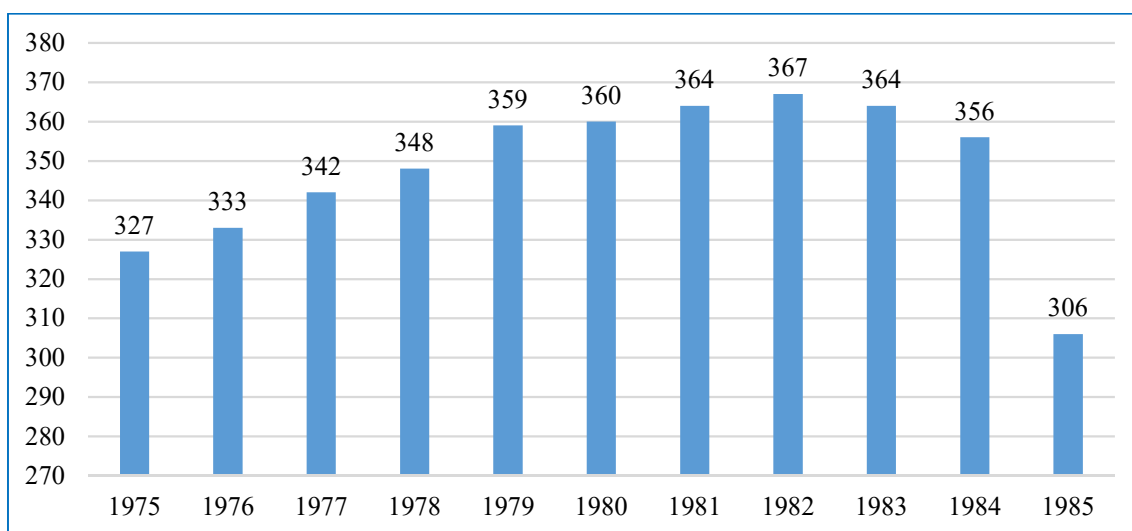
⁴⁴⁶ Rajnai Sándor et al. (1984):, Állambiztonsági ismeretek - Elhárítási ismeretek (ÁBTL - 4.1. - A - 3168/1). Budapest: BM Könyvkiadó. 71.

⁴⁴⁷ ÁBTL - 4.2 - 10 - 21/2/1974, A Magyar Népköztársaság belügyminiszterének 002. számú Parancsa: A BM állambiztonsági szervek operatív nyilvántartási szabályzatának kiadása 42.

⁴⁴⁸ ÁBTL - 4.2 - 10 - 21/2/1974, A Magyar Népköztársaság belügyminiszterének 002. számú Parancsa: A BM állambiztonsági szervek operatív nyilvántartási szabályzatának kiadása. 45.

⁴⁴⁹ ÁBTL - 4.2 - 10 - 21/2/1974, A Magyar Népköztársaság belügyminiszterének 002. számú Parancsa: A BM állambiztonsági szervek operatív nyilvántartási szabályzatának kiadása. 48.

I. DIAGRAM: A BM III/II. CSOPORTFŐNÖKSÉG ÁLTAL KEZELT OBJEKTUM (VONAL) DOSSZIÉK SZÁMA ÉVES BONTÁSBAN AZ 1975 – 1985 KÖZÖTTI IDŐSZAKBAN (SAJÁT KÉSZÍTÉS)⁴⁵⁰

A számadatok alapján kijelenthető, hogy 1975-öt követően egyenletesen 12 %-al (40 új dossziéval, védett szervezettel) nőtt 1982-ig a kémelhárító csoportfőnökség feladatellátása, ami a védelmi tevékenység fokozását, kiterjesztését jelentette. Ezt követően azonban egyértelmű az irányváltás, ami 1985-re már 16,7 %-os visszaesést jelent.

A főcsoportfőnökség középtávú és éves tervek alapján tevékenykedett,⁴⁵¹ amelynek elkészítése során mindig figyelembe vették az előző évi tapasztalatokat, a beszerzett információk alapján készített elemzéseket.⁴⁵²

⁴⁵⁰ Éves jelentések a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség szervénél lévő operatív ügyek és »F« dosszié alapján ellenőrzött személyek számában történt változásokról 1975-1985 között. ÁBTL - I. - 1.11.10.2.1. 40-15-9/76; 40-15/31/77.; 40-15-12/1978.; 40-15-6/1979.; 40-15-8/1980.; 40-15-1442/1980.; 40-15-1445/1981.; 40-15-14/1983.; 40-15-2/1984.; 40-15-5/1985.; 40-15-8/86.

⁴⁵¹ ÁBTL 1. 11. 1. 6. 17. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1978. évi munkájáról. 2.

⁴⁵² ÁBTL 1. 11. 1. 6. 14. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1976. évi munkájáról. 19.

2.4 A KÜLFÖLDI HÍRSZERZŐ SZOLGÁLATOK ELLENI FELLÉPÉS

A külföldi hírszerző szolgálatok elleni fellépés során elsődleges fontosságú azon szervezetek és területek egyértelmű azonosítása, amelyek egyrészt forrásai, másrészt támogatói lehetnek az ellenséges szervezetek illegális, vagy legális törekvéseinek, továbbá amelyek célpontjai lehetnek annak. Ezek az operatív munka tervezésének alapját jelentik, az ahhoz felhasználható erőket és eszközöket az eredményesség érdekében ezen területekre kell koncentrálni.

A vizsgált időszakban e tekintetben az alábbiakat határozták meg:

a.) a hivatalos nemzetközi kapcsolatok érintkezések felületei az MNK területén és külföldön, például, az

- MNK területén akkreditált külföldi képviseletek (diplomáciai, kereskedelmi, kulturális...);
- külföldi hírszerző szervezetek objektumai;
- külföldi hírszerző szervezetek által felhasznált szervezetek, objektumok (például menekülttáborok, tudományos intézetek,...);
- az MNK területére beutazó ösztöndíjasok, diákok;
- külföldön élő magyar emigráns szervezetek;
- a tőkés országokban működő magyar külképviseletek;
- tartósan külföldön élő magyar állampolgárok;
- magyar állami, társadalmi, gazdálkodó szervezetek (minisztériumok, vállalatok, kutatóintézetek,...)⁴⁵³

b.) az idegenforgalom; ami magában foglalta az idegenforgalom szempontjából meghatározó irányító és végrehajtó szervezeteket külföldön és az MNK területén (például az Idegenforgalmi Beszerzési Utazási és Szállítási Rt. (IBUSZ) irodái,...) ⁴⁵⁴ és a

c.) a magyar állampolgárok egyes csoportjai, például titokhordozók, a szervezet hírigényébe tartozó információk birtokában lévő, vagy azt megszerezni képes személyek, hazatérést megtagadó magyar állampolgárok.⁴⁵⁵

---

⁴⁵³ Rajnai Sándor et al. (1984); Állambiztonsági ismeretek - Elhárítási ismeretek (ÁBTL - 4.1. - A - 3168/1). Budapest: BM Könyvkiadó. 73.

⁴⁵⁴ Rajnai Sándor et al. (1984); Állambiztonsági ismeretek - Elhárítási ismeretek (ÁBTL - 4.1. - A - 3168/1). Budapest: BM Könyvkiadó. 74.

⁴⁵⁵ Rajnai Sándor et al. (1984); Állambiztonsági ismeretek - Elhárítási ismeretek (ÁBTL - 4.1. - A - 3168/1). Budapest: BM Könyvkiadó. 75.

Szintén rendkívül fontos az ellenséges hírszerző szervezetek hírigényének⁴⁵⁶ feltérképezése, mivel ezen ismeret alapján tovább lehet szűkíteni az operatív védelmet, illetve elhárító munkát azon személyekre és szervezetekre, amelyek ezen ismeretek birtokában vannak, illetve ahol ezek előfordulnak. A hírszerzés elsődlegesen a politika, a gazdaság és a katonai területeket célozza meg. A kémelhárító csoportfőnökség rendszeresen, az éves jelentésekben összesítette az erre vonatkozó információkat, kiegészítve az időszakra jellemző ideológiai fellazításra vonatkozó ismeretekkel.

A vizsgált időszakban, az USA és az NSZK hírszerző szervei voltak a legaktívabbak, illetve gyűjtöttek információt a legszélesebb körben az MNK-t érintően. Az értékelés szerint a hírigényük „totális” volt, és a „társadalmi struktúra” egészét érintette.⁴⁵⁷

A külföldi szolgálatok hírigényéről teljes körű képet kaphatunk egy, a BM III/II. Kémelhárító Csoportfőnökség által 1986-ban az operatív helyzetről készített anyagából. Az összefoglaló szerint a hírigényt az alábbi részterületek alkották:

„Katonai területen: a fegyveres erők – beleértve a rendőri, állambiztonsági és határőrizeti szerveket – politikai, felszerelési és morális állapota, tevékenysége; az irányítási és vezetési rendszerek helyzete, az „M” tervek tartalma, a harckészültségi fokozatok elrendelésére utaló jelek, a Magyar Néphadsereg és a DHSCS⁴⁵⁸ egységeire – elsősorban az elsőlépcsős rakéta-, harckocsizó és repülő, valamint a honi légvédelem alakulására – vonatkozó adatok; a Varsói Szerződés egészét érintő katonai és katonapolitikai döntések; mindenekelőtt az erőegyensúlyt befolyásoló elemek. Kiemelten az első helyre került minden olyan adat utáni érdeklődés és megszerzésére irányuló törekvés, amely a mozgósításra, a háborús felkészülésre vonatkozik.”⁴⁵⁹

„Gazdasági területen: a népgazdaság belső és külső egyensúlya, teherbíró- és fizetőképessége, pénzügy és hitelpolitika; az új gazdasági szabályzók hatékonysága; tervezés, beruházások helyzete, külgazdasági kapcsolataink alakulása embargós termékek beszerzési forrásai, a népgazdaság sebezhető pontjai, a tőkés gazdasági függőhelyzet megteremtéséhez lehetőségek és pozíciók felkutatása; az energiagazdálkodás helyzete, gondjai, a fontos ágazatok

---

⁴⁵⁶ „hírigény: a hírszerző központok a mindenkori politikai, gazdasági és katonai helyzetnek megfelelő információigényt állítanak össze rezidentúráiknak és hálózatuknak. - Témája szerint lehet: politikai, gazdasági-kereskedelmi, katonai-haditechnikai, tudományosműszaki és operatív vonatkozású. Típusa szerint lehet: hosszú vagy rövid távlatú, általános, folyamatos, sürgős, valamint speciális hírigény”. – Forrás: Gergely Attila (1980): Állambiztonsági Értelmező Kéziszótár. Budapest: BM Könyvkiadó. 82.

⁴⁵⁷ ÁBTL I. 11. 1. 6. 16. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1977. évi munkájáról. 4.

⁴⁵⁸ A DHSCS, a szovjet hadsereg Magyarországon állomásozó Déli Hadseregcsoportját jelentette. A Magyar Néphadsereg önálló szervezet volt, mely természetesen együttműködött a szovjet hadseregcsoporttal.

⁴⁵⁹ ÁBTL A 3007/2040/ 11-4-3/86. Tájékoztató a kémelhárítási operatív helyzet aktuális kérdéseiről. 6-7.

– kiemelten a hadiipar, az elektronika, a közlekedés és szállítás – a termelési és egyéb adatai; a KGST döntései, együttműködés gondjai, feszültségei; Magyarország részvétele a Szovjetunió beruházási programjában; a gazdasági nehézségek milyen mértékben befolyásolják a politikai felépítményt, mennyire hatnak a lakosság tudatára, gondolkodásmódjára.”⁴⁶⁰

„Politikai területen:

Belpolitika: Az MSZMP belső helyzete, a vezetésen belüli »erőviszonyok«, személyi pozíciók alakulása, a politikai irányvonal kialakításában folyó viták, és egyes személyek által képviselt álláspontok; az »utódlás« kérdése, és ennek nyomán várható politikai irányvonal változások; a különböző társadalmi osztályok, rétegek hangulata, társadalmi feszültségek alakulása, hatásainak mérése; a belső ellenzéki erők helyzete, bázisa, akcióképessége és készsége, a velük kapcsolatos politikai döntések.”

„Külpolitika: a szövetségi kapcsolataink alakulása, a Varsói Szerződés döntései, ellentétek, nézeteltérések, gondok, problémák kutatása; az MNK tervezett külpolitikai lépései; a szocialista országok közötti nézetkülönbségek, elsősorban a Szovjetunióval folytatott pártközi tárgyalásokon; a magyar politikai irányvonal bírálata a szocialista országok részéről, ennek hatásai; a nemzetiségek kérdésében lévő viták helyzete és várható hatásai.”⁴⁶¹

„Tudományos élet területén:

Kutatóintézetek, műszaki fejlesztési témák, lézertechnika, elektrotechnika; minden téma, amelynek katonai vonatkozása is van.”⁴⁶²

„Ideológiai téren:

Az ellenséges propaganda és ideológiai diverziós tevékenység hatásfoka, történelmi ellentétek szítására alkalmas lehetőségek kutatása, az eszméinktől idegen nézetek – elsősorban a nacionalizmus – terjedésének mértéke és hatásfoka; az oktatásügy helyzete, gondjai; a kulturális és művészeti élet problémái.”⁴⁶³

Jól látszik, hogy a külföldi hírszerző szolgálatok hírigénye mennyire összetett és egyes területeken részletekbe menő volt. Az egészset áttekintve egyértelműen kirajzolódik, hogy az MNK-ban érzékelt hírszerző tevékenység célpontja nem csak az MNK volt, hanem rajta keresztül az európai szocialista országok is. A hírszerzés általánosságban a saját érdekek támogatását, védelmét célozza. Sajátságos helyzet alakult ki e téren a hidegháború idején, mivel itt a két tömb tagjai saját ideológiájuk, hatókörük terjesztésére, és a másik fél gyengítésére is

---

⁴⁶⁰ ÁBTL A 3007/2040/ 11-4-3/86. Tájékoztató a kémelhárítási operatív helyzet aktuális kérdéseiről. 7.

⁴⁶¹ ÁBTL A 3007/2040/ 11-4-3/86. Tájékoztató a kémelhárítási operatív helyzet aktuális kérdéseiről. 7.

⁴⁶² ÁBTL A 3007/2040/ 11-4-3/86. Tájékoztató a kémelhárítási operatív helyzet aktuális kérdéseiről. 8.

⁴⁶³ ÁBTL A 3007/2040/ 11-4-3/86. Tájékoztató a kémelhárítási operatív helyzet aktuális kérdéseiről. 8.

törekedtek, amelyben alkalmanként a háború lehetősége is megjelent. Ez köszön vissza abban, hogy a hírigényben kiemelt jelentőséget kapott a nehézségek, a problémák feltárása. A háborútól való „félelem” jelenlétét pedig a háború megindításával, illetve annak megvívásával kapcsolatos lényegi információk hírigényben meglévő jelentős részaránya mutatta.

A BM III/II. csoportfőnökség az állambiztonsági felderítés területét érintően a vizsgált időszak végén az alábbi feladatokat tűzte ki maga elé:

- a kémügynökök felderítését célzó munka fokozása; ennek fő területei:
  - Nyugaton, illetve a tartós kiküldetésen lévő, titokkoncentrált helyen dolgozó személyek ellenőrzése, kiemelten hazatérésüket követően;
  - tőkés és harmadik országba rendszeresen kiutazók;
  - engedéllyel hazatért személyek, akiket külföldi hírszerző szervek kihallgattak;
  - vezető NATO országok nagykövetsége munkatársainak magánjellegű magyar kapcsolatai;
  - menekülttáborokban kihallgatott titokhordozók itthoni kapcsolatai;
  - gyakran beutazó külföldi állampolgárok magyar kapcsolatai;
- a titokvédelem kapcsán a titkok körének és a hozzáférő személyi kör pontosítása;
- a kapcsolati kontingens bővítése a titokkoncentrált, így az ellenséges hírszerzők várható megjelenésének területein.⁴⁶⁴

Az elhárító szolgálatoktól elvárt megelőző fellépés csak az operatív helyzet folyamatos vizsgálata, és az alapján a titokkoncentrált helyek, behatolási csatornák egyértelmű azonosítása eredményeként lehet sikeres. A vizsgált időszakban e tekintetben kiemelt jelentősége volt például az egyre bővülő kapcsolatoknak a nyugati országokkal, illetve a folyamatos technikai fejlődésnek.

---

⁴⁶⁴ ÁBTL A 3007/2040/. 11-4-3/86. Tájékoztató a kémelhárítási operatív helyzet aktuális kérdéseiről. 24.

2.5 KÉMELHÁRÍTÁSI KOCCÁZATOK

A hidegháború időszaka nem volt egységes, homogén a két ideológiai alapon szembenálló tömb közötti kapcsolatot tekintve. A 45 év alatt többször, jelentősen megváltozott, amely hatással volt a két fél közötti titkosszolgálati munkára is. A hírszerző szerveknek mindig az adott körülmények között kellett a feladataikat ellátni, amely más-más megoldást kívánt és amelyre természetesen a kémelhárításnak is eltérő válaszokat kellett adni.

A magyar kémelhárítás az ellenséges hírszerző szervezetek tevékenységének jellemzői alapján három jól elkülöníthető szakaszra osztotta ezt az időszakot:

- 1945 – 1950 között volt a klasszikus hidegháború időszaka, amelyet az „ellenséges aknamunka” jellemezett;
- 1950 – 1960 között volt a kémek „illegális bedobásának” időszaka; amelyet további két szakaszra osztottak:
  - o a Lodge törvény⁴⁶⁵ megszavazásától az 1956-os forradalomig terjedő 6 év;⁴⁶⁶ és
  - o a forradalomtól a „fellazítási politika” kezdetéig terjedő időszak (1956-1959);
- 1960-tól pedig, a kapcsolatok kiszélesedésének elindulásával megkezdődött a „fellazítás”, a „legális csatornák” felhasználásának időszaka.⁴⁶⁷

Az értekezés keretében vizsgált időszak ezen harmadik szakaszba esett, amikor az MNK által is ösztönzött nyitás – az idegenforgalom, a gazdasági -, és a kulturális kapcsolatok területein – komolyan kiszélesítette a lehetőséget a kapitalista országok hírszerző szervei előtt tevékenységük fejlesztésére, fokozására.⁴⁶⁸ Tevékenységük jellege is alapvetően megváltozott, hiszen: „Korábban főleg beküldött ügynökökkel próbáltak ügynökségeket, hálózatokat szervezni. Most a kimenő és bejövő turista forgalmat próbálják kihasználni erre a célra”.⁴⁶⁹

Mivel ezen szakasz eleje és a vizsgált időszak között 15 év telt el, így kijelenthetjük, hogy mind a külföldi hírszerzés, mind az ellene fellépő magyar kémelhárítás jelentős

---

⁴⁶⁵ Pub. L. No. Public Law 597 (1950). An Act to provide for the enlistment of aliens in the Regular Army.

⁴⁶⁶ Az 1950. június 30-án elfogadott, az előterjesztőjéről elnevezett Lodge-törvény lényege az volt, hogy lehetővé tette külföldi állampolgárok számára, hogy belépjenek az USA hadseregébe. Amennyiben ezek a személyek leszolgáltak 5 évet, akkor állampolgárságot kaphattak. Az amerikai hadsereg az így kiszélesített kulturális és nyelvi képességeit felhasználhatta a hidegháború során a Szovjetunió ellen. – Forrás: Dalgleish Charles K. (2004): „New »Lodge Act« for the U.S. Army - Strategic Tool for the Global War on Terrorism. National Defense University.

⁴⁶⁷ ÁBTL 1.11. 9. 355/1/1969. Értékelő jelentés - Az 1964. január 1-től 1968. december 31-ig terjedő időszakban vizsgált kémkedési ügyek tapasztalatai. 8.

⁴⁶⁸ H.P. (1963): Polarizáció a nyugaton élő magyarság körében. Belügyi Szemle, 1(12) 28-31., 31.

⁴⁶⁹ Szabó László (1964): Adalék a rendőrség és a sajtó vitához. Belügyi Szemle, 2(3) 72-76., 76.

tapasztalatra, gyakorlatra tett szert, és a tevékenységükben – a folyamatos technikai fejlődés általi változás mellett – kiforrott gyakorlatokkal találkozhattunk.

2.5.1 A NAGYKÖVETSÉGEK, MINT A HÍRSZERZŐ TEVÉKENYSÉG KÖZPONTJAI

Ahogy napjainkban, 2022-ben úgy a hidegháború idején is a nagykövetségek voltak a központjai egy adott országban, a valós térben folytatott⁴⁷⁰ hírszerző tevékenységnek⁴⁷¹. Onnan szervezték, koordinálták az ezzel kapcsolatos feladatokat.

A magyar kémelhárítás szerint a vizsgált időszakban is a budapesti nagykövetségekben koncentrálódott a hírszerzés irányítása, megvalósítása. Szervezték és a gyakorlatban végre is hajtották az ott dolgozók az ügynöki beszerzéseket, a beszerezett személyek foglalkoztatását, a fellazítást, a katonai objektumokat és a nemzetgazdaságot érintő legális és illegális adatgyűjtést, a minősített és érzékeny információk megszerzését célzó munkát.

Az állambiztonság ismeretei szerint az USA, az NSZK, Anglia, Olaszország és Ausztria hírszerző szervei az információgyűjtés terén együttműködtek egymással. Az 1980-as évekre ebben egyfajta igazodást is megfigyeltek, miszerint az együttműködő felek az USA irányvonalainak megfelelően folytatták tevékenységüket, illetve előfordult, hogy titkosszolgálati képességeiket is az USA hírszerző szerveinek rendelkezésére bocsátották.⁴⁷² Ezt támasztja alá, hogy egy az olasz hírszerzés által feldolgozott ügyet például a német Bundesnachrichtendienst (Szövetségi Hírszerző Szolgálat; BND) realizált.⁴⁷³ Az 1980-as években az MNK elhárítása számára a két legveszélyesebb vonallá az USA és az NSZK vált.⁴⁷⁴

A vizsgált időszakban az ellenséges hírszerző tevékenység lefedte a politikai, gazdasági, katonai területeket⁴⁷⁵ Emellett jelen volt a fellazítás, illetve az MNK-n keresztül a Szovjetunió

---

⁴⁷⁰ A technikai fejlődés, a kibertér jelentősége okán a jelentősebb hírszerző szolgálatok már hosszú ideje rendelkeznek olyan képességekkel, amelyek lehetővé teszik, hogy a globálisan folytatott hírszerző tevékenységük során a hírszerzőknek nem kell fizikailag jelen lenni a megtámadott országban, szervezetben. A tevékenység minden eleme a kibertérben történik. – Forrás: Significant Cyber Incidents. Center for Strategic and International Studies. <https://www.csis.org/programs/strategic-technologies-program/significant-cyber-incidents>. (letöltve: 2022.04.10.)

⁴⁷¹ A nagykövetségeken szolgálatot teljesítő diplomaták között megtalálhatóak a külföldi hírszerző szolgálatok munkatársai. A hidegháború idején is éltek azzal a megoldással, ami napjainkba is rendszeresen előfordul, hogy a hírszerző tevékenységet végző diplomatákat szakmai, vagy akár politikai okokból nyilvánosan kiutasítják az országból. Legutóbbi ilyen az ukrán-orosz háború bucsai mézárálása kapcsán történt. – Forrás: <https://www.dw.com/en/ukraine-germany-expels-russian-diplomats-with-bucha-deaths-in-focus-as-it-happened/a-61348480>. (letöltve: 2022.04.10.)

⁴⁷² ÁBTL A 3007/2040/. 11-4-3/86. Tájékoztató a kémelhárítási operatív helyzet aktuális kérdéseiről. 17.

⁴⁷³ ÁBTL 1. 11. 1. 6. 14. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1976. évi munkájáról. 3.

⁴⁷⁴ ÁBTL A 3007/2040/. 11-4-3/86. Tájékoztató a kémelhárítási operatív helyzet aktuális kérdéseiről. 23.

⁴⁷⁵ ÁBTL 1. 11. 1. 6. 16. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1977. évi munkájáról. 4.

és más szocialista országokban folytatott tevékenységek támogatása.⁴⁷⁶ Törekedtek továbbá a belső ellenzékkel való kapcsolatok kiszélesítésére is.⁴⁷⁷

A legális hírszerzőmunka részeként, az ellenséges hírszerző szervek munkatársai a nagykövetség minden olyan szervezeti egységénél jelen voltak, ahol ügyfélforgalom volt. A hivatalos eljárások keretében kérdőíveket és személyes interjúkat használtak az információgyűjtésre. A nagykövetséggel legális felületeken kapcsolatba került, illetve kapcsolatban álló állampolgárokat már 1983-ban több nagykövetségen számítógépen tartották nyilván.⁴⁷⁸ A követség társadalmi kapcsolatait pedig rendszeresen meghívták a követségi fogadásokra, de ez mellett négy szemközti, illetve nyilvános találkozót is lebonyolítottak velük. Ezen túl például a Central Intelligence Agency (Központi Hírszerző Ügynökség, CIA⁴⁷⁹) a legális hírszerzés keretében figyelemmel kísérte a rádió és tv műsorokat és a sajtóban megjelent információkat. Az állambiztonság ismeretei szerint a nagykövetség „valamennyi magyarországi napi,- heti,- havi,- és időszakos sajtóterméket” megrendelte, az abban talált releváns ismereteket értékelte.⁴⁸⁰

A legális lehetőségek nem a titkok megszerzésére irányultak, azonban ezek az ismeretek kiegészítették a klasszikus hírszerző tevékenység eredményeként beszerzett adatokat, másrészt ez által tehermentesítették az ügynökeiket, illetve az így beszerzett információkat felhasználva orientálhatták a klasszikus hírszerzési tevékenységet.⁴⁸¹

A hírszerző szolgálatok az ügynöki beszerzések terén is aktívak voltak. Ennek bázisa:

- a harmadik világ országaiban tartós kiküldetésen lévők;
- nyugati országokban szolgáló diplomaták és a diplomaták gyermekei;
- rokonlátogatók, turisták, csereprogramok résztvevői, a gazdasági szférából tartósan külföldön tartózkodó személyek;
- külföldre kiutazó titkhordozók;
- külföldre nem utazó olyan titkhordozók, akik nyugati országok állampolgáraival tartottak kapcsolatot.⁴⁸²

---

⁴⁷⁶ ÁBTL A 3007/2040/. 11-4-3/86. Tájékoztató a kémelhárítási operatív helyzet aktuális kérdéseiről. 6.

⁴⁷⁷ ÁBTL 1. 11. 5. 13/2621/79, A BM III/II Csoportfőnök jelentése a személyi állomány körében végzett parancsnoki nevelő munka tapasztalatairól. 2.

⁴⁷⁸ ÁBTL A 3007/2040/. 11-4-3/86. Tájékoztató a kémelhárítási operatív helyzet aktuális kérdéseiről. 12.

⁴⁷⁹ „CIA — Central Intelligence Agency (ang.): az Amerikai Egyesült Államok központi, az egész világot behálózó hírszerző szerve. Elődje 1947-ig az OSS volt. Első vezetője Allen Dulles, a hidegháborút szorgalmazó külügyminiszter testvére volt. — Lásd: OSS — Office of Strategic Service.” – Forrás: Gergely Attila (1980): Állambiztonsági Értelmező Kéziszótár. Budapest: BM Könyvkiadó. 33.

⁴⁸⁰ ÁBTL A 3007/2040/. 11-4-3/86. Tájékoztató a kémelhárítási operatív helyzet aktuális kérdéseiről. 13.

⁴⁸¹ ÁBTL A 3007/2040/. 11-4-3/86. Tájékoztató a kémelhárítási operatív helyzet aktuális kérdéseiről. 13.

⁴⁸² ÁBTL A 3007/2040/. 11-4-3/86. Tájékoztató a kémelhárítási operatív helyzet aktuális kérdéseiről. 9.

A kiválasztás alapját elsősorban a rendszerrel való szembenállás, a kapitalista ideológia iránti rokonszenv, a fokozott anyagi igények, a káros szenvedélyek képezték. Az együttműködésre vonatkozó meggyőzés folyamatában megjelent, hogy a titkosszolgálat veszély esetén megvédi majd az ügynököt, illetve annak családját, és segíti a külföldre jutását és az ottani letelepedését.⁴⁸³

Könnyen belátható, hogy a külföldi hírszerző szolgálatok miért külföldön közelítették meg az ügynöki szerepre kiválasztott személyeket. Egyrészt a saját országukban, vagy a velük baráti kapcsolatban lévő országok területén a hírszerző szervek sokkal jobb pozícióban voltak, sokkal jobb lehetőségekkel rendelkeztek titkos tevékenységük folytatáshoz. Például könnyebben tudtak olyan élethelyzetet mesterségesen előidézni, amelynek keretében a kiválasztott személlyel kapcsolatba kerülhettek, vagy érdekkörükbe vonhatták. Ezzel szemben a magyar elhárítás sokkal nehezebb helyzetben volt ezen országokba kiküldött magyar állampolgárok védelmét célzó munkája során.

Az ügynöki munka szervezését főleg az NSZK-ból, Ausztriából és Olaszországból irányították, de az amerikai hírszerzés frankfurti és bécsi alközpontjai közösen is szerveztek be magyar állampolgárokat.⁴⁸⁴ A beszervezések során az állambiztonság azt figyelte meg, hogy törekedtek a mélyebb konspirációval járó, hosszabb távra tervezett ellenséges bázis kiépítésére.⁴⁸⁵ A nyugati speciális szolgálatok közötti együttműködés a titkosszolgálati munka ezen meglehetősen kényes, egyúttal fontos területén is megfigyelhető volt. Előfordult ugyanis, hogy egy az izraeli hírszerzés által előkészített beszervezést az amerikai szolgálat hajtott végre.⁴⁸⁶

Kiemelt figyelmet érdemel, hogy az adatok szerint a külföldi hírszerző szervek fokozottan törekedtek ügynöki pozíciókat létesíteni a Magyar Néphadsereg és az állambiztonsági szervek állományában is.⁴⁸⁷

Az ellenséges hírszerző szolgálatok, elsődlegesen az amerikaiak szakmai együttműködések kialakítása eredményeként⁴⁸⁸ magyar állampolgárokat érintően beszerzési és hírszerzési titkosszolgálati akciókat szerveztek Afrikában, a Közel-Keleten, és Dél-

---

⁴⁸³ ÁBTL A 3007/2040/. 11-4-3/86. Tájékoztató a kémelhárítási operatív helyzet aktuális kérdéseiről. 9.

⁴⁸⁴ ÁBTL 1. 11. 1. 6. 13. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1975. évi munkájáról. 6.

⁴⁸⁵ ÁBTL 1. 11. 1. 6. 14. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1976. évi munkájáról. 3.

⁴⁸⁶ ÁBTL 1. 11. 1. 6. 14. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1976. évi munkájáról. 3.

⁴⁸⁷ ÁBTL 1. 11. 1. 6. 17. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1978. évi munkájáról. 24.

⁴⁸⁸ ÁBTL 1. 11. 1. 6. 17. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1978. évi munkájáról. 6.

Amerikában is.⁴⁸⁹ Ezen harmadik országos tevékenységek⁴⁹⁰ az MNK-t is érintették, előfordult, hogy a nyugati hírszerző szervek itt léptek kapcsolatba más szocialista országok állampolgáraival, de olykor beszerzéseket és ügynöki találkozókat is végrehajtottak az MNK területén.⁴⁹¹

A CIA, mint a legfontosabb ellenséges hírszerző szervezet⁴⁹², az általa kiválasztott személyek beszerzésére igénybe vette a nagykövetségek épületeit, az amerikai diplomaták lakásait, „K” lakásokat, szállodai szobákat, de olykor a nyilvános helyeket is. A beszerzés fokozatos és gyors módszerét is alkalmazták. A kiképzés a körülményektől függően, átlagban 2-6 alkalmat tett ki, alkalmanként 1,5-2 óra volt. Előfordult, hogy az alap- és a konspirált összeköttetésre vonatkozó kiképzésre írásban került sor, amelyet az ügynök konténerben⁴⁹³ kapott meg.

Az összeköttetések terén a személyes- és a személytelen kapcsolattartást is alkalmazták. A személyes találkozók helyszínei között megtalálhatók voltak a parkok, szállodák, éttermek, kirándulóhelyek, „K” lakás, vagy éppen a diplomata lakása.⁴⁹⁴ A személytelen kapcsolattartás is gyakran alkalmazott módszer volt a vizsgált időszakban, előfordult, hogy az ügynökök a postán keresztül, levélben küldték el kémjelentéseiket. Ez mellett előfordultak egy - és kétirányú rádióadások⁴⁹⁵ is, habár ezen utóbbiak száma a vizsgált időszakban fokozatosan csökkent.⁴⁹⁶ Használatban voltak továbbá a tárgyi postaládák⁴⁹⁷, amely kapcsán az

---

⁴⁸⁹ ÁBTL 1. 11. 1. 6. 17. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1978. évi munkájáról. 8.

⁴⁹⁰ „A harmadik országos tevékenység: „egy közbeeső ország területének vagy lehetőségeinek igénybevétele, felhasználása a konspirált feladatok ellátásának, vagy az imperialista hírszerző szervek részéről egy-egy bűncselekmény elkövetésének megkönnyítésére. Például egyes NATO országok Ausztria területét használják fel; vagy Jugoszláviából magyar állampolgárok tudnak disszidálni Olaszország felé stb.” – Forrás: Gergely Attila (1980): Állambiztonsági Értelmező Kéziszótár. Budapest: BM Könyvkiadó. 78.

⁴⁹¹ ÁBTL 1. 11. 1. 6. 12. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1974. évi munkájáról. 7.

⁴⁹² ÁBTL 1. 11. 1. 6. 14. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1976. évi munkájáról. 3.

⁴⁹³ „konténer (ang.): szállításhoz, raktározáshoz használatos tartó, tartály. — Híryanag, titkos eszköz, utasítás, pénz stb. rejtésére preparált használati tárgy (például: ruhakefe, szerszám stb.) vagy más tárgy (például: halkonzerv, szobor, erre a célra kialakított fadarab, esetleg élő állat). — A konténer iránti követelmények: illeszkedjen a személy által használt eszközök, tárgyak logikai köréhez; rendeltetészerű használatra alkalmas legyen; gyártmánya legyen legalizálható.—A rejtekhelyen elhelyezett konténer típusai: ráhelyező, behelyező és dobó”. – Forrás: Gergely Attila (1980): Állambiztonsági Értelmező Kéziszótár. Budapest: BM Könyvkiadó. 111.

⁴⁹⁴ ÁBTL A 3007/2040/. 11-4-3/86. Tájékoztató a kémelhárítási operatív helyzet aktuális kérdéseiről. 10.

⁴⁹⁵ Ezen adások felderítésére az MNK államvédelmi, állambiztonsági szervei is fenntartottak rádiófelderítési képességeket. 1955. szeptember 20-án, Varsóban pedig elkezdődött egy 30 évig tartó együttműködés az európai szocialista országok között ezen a területen. – Forrás: Dobák Imre – Endrődi Ferenc (2014): A magyar rádióelhárítás nemzetközi együttműködésének története (1955-1990). Budapest: Nemzeti Közszerzői Társaság. 111.

⁴⁹⁶ ÁBTL 1. 11. 1. 6. 13. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1975. évi munkájáról. 7.

⁴⁹⁷ „»postaláda«”: a személytelen összeköttetés egyik eszköze. — Tárgyi „»postaláda«” vagy rejtekhely — olyan titkos hely, amely jelentések, utasítások, eszközök elhelyezésére, kicserélésére alkalmas. — Személyi „»postaláda«” — erre a célra kiválasztott, alkalmas, megbízható személy, akit a beszerzés után az operatív tiszt és a hálózati személy közötti összeköttetés fenntartására alkalmazunk. – Forrás: Gergely Attila (1980): Állambiztonsági Értelmező Kéziszótár. Budapest: BM Könyvkiadó. 154.

állambiztonság megállapította, hogy a budapesti amerikai nagykövetség állományában fedésben dolgozó hírszerzők ügynöktartással összefüggő rejtkehely töltés-ürítés feladatokat is végrehajtottak.⁴⁹⁸

A kémelhárítás eredményességét azonban ebben az időszakban már nem csak az nehezítette meg jelentősen, hogy az ügynöki beszervezések külföldön történtek, hanem az is, hogy a technikai fejlődés következtében az ügynöki kapcsolattartás is egyre nehezebben volt felfedhető.⁴⁹⁹

Az 1980-as években a nyugati hírszerző szerveknél már teret nyert az elektronika, a mikroelektronika; széles körben alkalmazták a mobil -, és stabil számítástechnikai eszközöket, amelyek alapján a magyar kémelhárítás a nyugati hírszerző szervek tevékenységét érintően „ugrásszerű fejlődés”-t valószínűsített.⁵⁰⁰ Az elhárításnak a kapcsolattartás felfedésén túl is komoly gondokat okozott a nyugati hírszerző szervek technikai fölénye. Az USA hírszerzői által használt eszközök (például a „Boomerang”, vagy a „Super Scout” elnevezésű), már akkor képesek voltak meghatározni a lehallgató eszközök helyét attól függetlenül, hogy az vezetékes, vagy vezeték nélküli volt. Továbbá a „Tape Recorder Nullifier” eszközük lehetetlenné tette a lehallgatást, akár rejtetten, telefonon keresztül történt, akár magnetofonnal próbáltak felvételt készíteni.⁵⁰¹

A technológiai fejlődés által már ebben az időben is elérhetővé vált a hírszerző szolgálatok részére, hogy technikai eszközöket alkalmazva folytassanak adatgyűjtést. Ezek telepítésében a kémelhárítás a diplomata fedésű hírszerzők részvételét feltételezte.⁵⁰²

A nyugati hírszerző szervezetek mellett a kémelhárítás azonosította más külföldi hírszerző szervezetek aktivitását is az MNK-ban. Így többek között az egyiptomi, török, és iraki rezidentúra került a vizsgált időszakban látókörbe. Utóbbi például annak okán, mert az MNK területén élő irakiakból szervezett hálózatot.⁵⁰³

A magyar kémelhárítás a kémelhárítási kockázatok csökkentése érdekében a gazdasági kapcsolatokra ráépülő ellenséges tevékenységek felderítésére fókuszálva többek között megerősítette pozícióit a népgazdaság kiemelt, kémkedésre érzékeny ágazataiban, részt vettek a nemzetközi érintkezés szabályzóinak kidolgozásában, és felkészítették, illetve hazaérkezésük

---

⁴⁹⁸ ÁBTL 1. 11. 1. 6. 13. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1975. évi munkájáról. 6.

⁴⁹⁹ Finszter Géza (1979): Az állam elleni és a politikai jellegű bűncselekmények kriminológiája. Budapest: Rendőrtiszti Főiskola. 32.

⁵⁰⁰ ÁBTL A 3007/2040/. 11-4-3/86. Tájékoztató a kémelhárítási operatív helyzet aktuális kérdéseiről. 38.

⁵⁰¹ ÁBTL A 3007/2040/. 11-4-3/86. Tájékoztató a kémelhárítási operatív helyzet aktuális kérdéseiről. 40.

⁵⁰² ÁBTL A 3007/2040/. 11-4-3/86. Tájékoztató a kémelhárítási operatív helyzet aktuális kérdéseiről. 11.

⁵⁰³ ÁBTL 1. 11. 1. 6. 17. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1978. évi munkájáról. 9.

után beszámoltatták a külföldre kiutazó magyar állampolgárokat. 1974-ben ez 2 500 főt érintett.⁵⁰⁴ Továbbá védelmi terveket dolgoztak ki az operatív és rezsimintézkedésekre.⁵⁰⁵ Az idegenforgalom területén pedig hírszerző pozíciókat létesítettek azokon a helyeken, ahol az idegenforgalomra ráépülő ellenséges szervek hírszerző tevékenysége azonosítható volt.⁵⁰⁶

Az állambiztonsági szolgálat munkatársai a támadólagos elhárítás részeként, a beépülés érdekében tanulmányozásokat kezdeményeztek az érintett nagykövetségek munkatársai körében is. A fedésben dolgozó hírszerzők mellé kapcsolatokat tudtak bevezetni, továbbá felderítették ezen személyek társadalmi kapcsolatait.⁵⁰⁷ Lépéseket tettek diplomáták beszerzésére,⁵⁰⁸ továbbá játszás ügyeket is folytattak.⁵⁰⁹ Ellenőrzés alá vonták a magyar lakosság és a hírszerzési szempontból releváns követségek levélforgalmát, mely 1974-ben 150 000 darab/év volt.⁵¹⁰

A támadó tevékenységekhez kihasználták az NSZK-val és az Ausztriával kialakított kétoldalú kapcsolatokat, továbbá a Dél-Vietnámban lévő állomány érintkezését az USA hírszerző szerveivel.⁵¹¹

Annak ellenére, hogy a NATO országok budapesti külképviseletei fejlesztették külképviseleteik fizikai és technikai őrzés-védelmi rendszereit, a magyar állambiztonság törekedett ezen rendszerek áttörésére és ellenőrzésére a hír-összeköttetési eszközök megismerése, továbbá érdemi információt tartalmazó dokumentumok megszerzésére.⁵¹² Az 1978-ban végrehajtott 317 dokumentumszerzési és rendszertelepítési célú akció eredményeként 450 dokumentumot terjesztettek fel a párt- és kormányzerveknek, az akciók a legális tevékenységre vonatkozó ismereteket növelték, a rezidentúra irataihoz azonban nem fértek hozzá.⁵¹³

2.5.2 AZ ELLENSÉGES SZOLGÁLATOK ÁLTAL FOLYTATOTT FELLAZÍTÁS

A szocialista országok vezetőinek álláspontja szerint a nyugati országok a második világháborút követően folyamatosan törekedtek arra, hogy megingassák a szocialista országokban működő állampártokba, kormányokba és a társadalmi rendszerekbe vetett hitet. A

---

⁵⁰⁴ ÁBTL 1. 11. 1. 6. 12. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1974. évi munkájáról. 19.

⁵⁰⁵ ÁBTL 1. 11. 1. 6. 17. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1978. évi munkájáról. 22.

⁵⁰⁶ ÁBTL 1. 11. 1. 6. 17. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1978. évi munkájáról. 23.

⁵⁰⁷ ÁBTL 1. 11. 1. 6. 12. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1974. évi munkájáról. 19.

⁵⁰⁸ ÁBTL 1. 11. 1. 6. 12. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1974. évi munkájáról. 19.

⁵⁰⁹ ÁBTL 1. 11. 1. 6. 12. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1974. évi munkájáról.

⁵¹⁰ ÁBTL 1. 11. 1. 6. 12. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1974. évi munkájáról. 9.

⁵¹¹ ÁBTL 1. 11. 1. 6. 12. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1974. évi munkájáról. 8.

⁵¹² ÁBTL 1. 11. 1. 6. 16. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1977. évi munkájáról. 16.

⁵¹³ ÁBTL 1. 11. 1. 6. 17. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1978. évi munkájáról. 21.

Belügyminisztérium álláspontja szerint a terv a következő volt: „»Egyenesen a kommunista ideológia szívébe kell behatolni, más szóval ki kell terjeszteni az eszmék háborúját a szocialista országokra. Míg azelőtt a stratégia alapja az ellenség bekerítése volt, most az a feladat, hogy beszivárognunk idegen országokba és ott bomlasszuk a társadalmat. «”⁵¹⁴ A Nyugat ezen törekvését a fellazítás politikájának nevezték el.⁵¹⁵

Leonyid Iljics Brezsnyev, a Szovjetunió Kommunista Pártja Központi Bizottságának főtitkára a VSZ Politikai Tanácskozó Testületének 1966. januári ülésén a következőket mondta: „»az imperialisták bővíteni igyekeznek kapcsolataikat a szocialista országokkal, hogy gazdasági, technikai és tudományos lehetőségeiket felhasználva az általuk kívánatos irányban befolyásolják országaink belső életének alakulását, lazítsák egységünket. Ezért különösen fontos az ideológiai behatolás, a fellazítás megelőzése és kivédése.«”⁵¹⁶ A gazdasági kapcsolatok bővítése a szocialista országok céljait is szolgálták, hogy hozzáférjenek a fejlett technológiákhoz és később a nyugati hitelekhez. A fentiekből az viszont egyértelműen látszik, hogy az érintkezési felületek bővülésében rejlő veszélyeket, a fellazítást komoly kihívásként értékelték.

A szovjet álláspontok visszaköszöntek a hivatalos magyar álláspontokban is, vagyis a Nyugat, az USA-val az élén az 1960-as években a szembenállás területén a hangsúlyt Európában a társadalom szintjére helyezte.⁵¹⁷ Elsődleges lett az ideológiai harc. Az MSZMP Politikai Bizottsága 1966. február 01-jei ülésén határozatot fogadott el: „Az imperialisták fellazító politikájával kapcsolatos intézkedések”-ről, amelyet 1966. április 26-án, „Az imperialisták fellazító politikája elleni harc néhány kérdéséről” című határozatával egészített ki.⁵¹⁸ Továbbá a Magyar Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány 3215/1966. számú határozata is a tárgykörben készült, „amely a kapitalista országok fellazító politikájának visszaszorításáról és a kapcsolatokból adódó ellenséges tevékenység korlátozásáról szól”-t.

A politikai irányvonal az állambiztonság szintjén is megjelent. A belügyminiszter 1966-ban két parancsot is kiadott az irányítása alá tartozó egyes szervezeteknek, a belső „reakció”⁵¹⁹,

---

⁵¹⁴ R.L. (1965): Az imperializmus aknamunkájáról. *Belügyi Szemle*, 3(3), 12-18., 16.

⁵¹⁵ Bedő János et al. (1968): *Az imperialisták fellazítási taktikája*. Budapest: Kossuth Könyvkiadó. 6.

⁵¹⁶ Békés Csaba (2006): *A Kádári külpolitika, 1956–1968*. Országos Széchényi Könyvtár 1956-os Intézet és Oral History, http://www.rev.hu/ords/f?p=600:2:::P2_PAGE_URI:tanulmanyok/kadarrendszer/kadar_kulpolitika.

⁵¹⁷ Révész Béla (2017): *Pszichológiai elemek a titkosszolgálati munkában*. *Acta Universitatis Szegediensis : acta juridica et politica*, 80. kötet, 199-220., 201.

⁵¹⁸ Révész Béla (2017): *Pszichológiai elemek a titkosszolgálati munkában*. *Acta Universitatis Szegediensis : acta juridica et politica*, 80. kötet, 199-220., 202.

⁵¹⁹ ÁBTL -4.2. -10-21/14/1966. A Belügyminiszter 0014/1966. (III.19.) számú parancsa - A Belső ellenséges erők tevékenységéről, elhelyezkedéséről, az ellenük folyó harcról szóló 1966. február 1-i párthatározat belügyi feladatainak végrehajtása.

valamint a fellazítás elleni fellépés tárgyában⁵²⁰. Mindkét utasítás részletes, egyes elemeiben – így például a feladatokban és a munka hatékonyságát segítő tevékenységeket érintően – konkrét, szakmai elvárásokat fogalmazott meg a belügyi szervek felé. Egyes esetekben a szóhasználat – „azonnal kell reagálni”⁵²¹ – is jól mutatja a problémakör jelentette kihívás politikai szempontú súlyát.

A korabeli belügyi értelmezés szerint „A fellazítási taktika arra irányul, hogy a szocialista országokat elválassza egymástól, és a szocialista közösségtől, mindenekelőtt pedig a szocialista demokrácia fejlődését liberalizálássá változtassa, megvalósítsa a rendszer békés átalakulását, a tőke restaurálását.”⁵²²

Az ideológiai harc már a második világháború végétől jelen volt a két tömb közötti szembenállásban, amikor is a témáját a személyi kultusz köré építették.⁵²³ Később a kapitalista társadalmak népszerűsítése, a kommunista rendszer hibáinak feltárása és a szocialista országok közötti véleménykülönbségek kiemelése⁵²⁴ voltak a középpontjában.⁵²⁵ Ezen információk terjesztése a magán és a szakmai személyes és üzleti kapcsolatokon keresztül, a nyomtatott termékek, szórólapok, újságok⁵²⁶, könyvek, illetve a tömegtájékoztató rendszerek, például a rádió által valósult meg.⁵²⁷

A fellazítás az államelleni bűncselekmények közül az izgatás⁵²⁸ tényállásához volt leginkább köthető, amely megvalósulhatott szóban⁵²⁹, írásban.⁵³⁰ Az írásban elkövetett izgatás körébe tartozott a röpcédula (röplap, röpirat) terjesztés, a falfirka és a névtelen levél.⁵³¹

---

⁵²⁰ ÁBTL -4.2. - 10-21/ 24/1966. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterének 0024. számú Parancsa a Belügyminisztérium szerveinek az imperialisták fellazító politikája elleni harcáról és a további feladatairól.

⁵²¹ ÁBTL -4.2. - 10-21/ 24/1966. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterének 0024. számú Parancsa a Belügyminisztérium szerveinek az imperialisták fellazító politikája elleni harcáról és a további feladatairól. 2.

⁵²² Bruzsa Gábor (1966): A "fellazítási" taktika egyes megjelenési formái. Belügyi Szemle, 4(1), 10-15., 10.

⁵²³ Bedő János et al. (1968): Az imperialisták fellazítási taktikája. Budapest: Kossuth Könyvkiadó. 8.

⁵²⁴ Beletartozott például a szovjet-kínai viszony megromlása – Forrás: Orgoványi István (2012): A társadalomra különösen veszélyes ellenséges elemek ellenőrzése 1959–1989. Betekintő, 6(4).

⁵²⁵ Borhi László (2010): Hadüzenettől rendszerváltásig - Az Egyesült Államok és Magyarország, 1941–1991. Budapest: MTA. Akadémiai doktori értekezés. 194.

⁵²⁶ A Német Demokratikus Köztársaságban a nyugati lapokat is a fellazítás egyik jelentős felületeként tartották számon, mivel a „a magas életszínvonal bemutatásával túlságosan is csábító hatást fejtettek ki a keletnémet lakosságra.” – Forrás: Jobst Ágnes (2015): A Stasi operatív csoportja Magyarországon – és a „Balaton-brigád”. Betekintő, 9(1) 13.

⁵²⁷ Bruzsa Gábor (1966): A "fellazítási" taktika egyes megjelenési formái. Belügyi Szemle, 4(1), 10-15., 13.

⁵²⁸ Bruzsa Gábor (1966): A "fellazítási" taktika egyes megjelenési formái. Belügyi Szemle, 4(1), 10-15., 10.

⁵²⁹ A korabeli hazai gyakorlatban úgy ítélték meg, hogy a viccek használata is alkalmas volt arra, hogy a „... gazdasági eredményeinket lejárassa, a munkafegyelmet és állami fegyelmet rombolja...” Azok „... társadalmi rendünk lejáratajáról, arra való felhívásról, hogy ne dolgozzanak becsületesen az emberek...” szöveget. – Forrás: Bruzsa Gábor (1966): A "fellazítási" taktika egyes megjelenési formái. Belügyi Szemle, 4(1), 10-15., 14.

⁵³⁰ Kada Mihály – Hegedűs Kálmán (1963): Névtelen fenyegető levelek és izgató röpcédulaterjesztők felderítése. Belügyi Szemle, 1(4) 102.

⁵³¹ Deák Zsigmond et al. (1988): ÁBTL - 4.1. - A – 3168/4. Állambiztonsági ismeretek - Elhárítási ismeretek. Budapest: BM Könyvkiadó. 102-105., 105.

Ez mellett a kémkedés⁵³² volt az a kategória, amely az állambiztonsági szervek álláspontja szerint szoros kapcsolatot mutatott a fellazítással⁵³³. A fellazítás kapcsán teljesen érthetően elsősorban a rendszerkritikusok, a „reakciós⁵³⁴ egyházi személyek”⁵³⁵, az értelmiség és a fiatalok kerültek az állambiztonsági szervek látókörébe.

Az állambiztonság fellazítás elleni fellépésének fő elemét az izgatással összefüggő⁵³⁶ és kémkedési ügyekben történő információgyűjtés és realizálás⁵³⁷, vagyis a határon belül a hazai rendszerellenes személyek és külföldi hírszerző szervek magyarországi ügynökeinek azonosítása, figyelése, tevékenységük felfedése, akadályozása és az ilyen ügyek megelőzése képezték⁵³⁸.

A vizsgált időszakra a szakmai értékelés szerint a fellazítási politika „méreteit és intenzitását tekintve globális és totális” jellegűvé vált, mivel az antikommunista ideológia minden országban jelen volt, és a szocialista országok társadalmi életének valamennyi szegmensét „ideológiai, politikai, gazdasági, tudományos, kulturális, vallási, nemzetiségi...” érintette.⁵³⁹

A nyolcvanas évekre a titkosszolgálati tevékenységekben érintett amerikai elhárító-, hírszerző-, és propaganda szervezetek által folytatott fellazító tevékenységben látta a „legnagyobb állambiztonsági” veszélyt a szakmai vezetés.⁵⁴⁰ Az USA intenzitása e téren ösztönzőleg hatott a többi NATO tagországra is, melyek közül kiemelkedett az NSZK és a nyugatnémet titkosszolgálat. Ennek megfelelően a szakmai vezetés a magyar állambiztonság kémelhárítási és hírszerzési képességeinek fejlesztését tartotta szükségesnek.⁵⁴¹

Az operatív tapasztalatok alapján a fellazításban a hírszerzőszolgálatok mellett részt vettek a nagykövetségek, a kulturális képviselők, egyes alapítványok, a beutazó személyek és

---

⁵³² F.L. (1971): A fellazítástól a kémkedésig. *Belügyi Szemle*, 9(4),90-95., 90.

⁵³³ Bán Ernő (1966): *Kémek – hazaárulók*. Budapest: Zrínyi Katonai Kiadó.

⁵³⁴ A dolgozatban az „reakció”-t a korabeli értelmezés alapján használom. Reakció: „A hanyatló v. kül. a forradalomban legyőzött osztályok részéről törekvés, mozgalom az elavult, idejétmúlt rendszer, intézmények, politikai uralom fenntartására vagy visszaállítására, a haladó erők visszaszorítására, elnyomására.” – Forrás: Bárczi Géza – Országh László (1959): *A magyar nyelv értelmező kéziszótára*. Budapest: Akadémiai Kiadó.

⁵³⁵ Bruzsa Gábor (1966): A „fellazítási” taktika egyes megjelenési formái. *Belügyi Szemle*, 4(1), 10-15., 12.

⁵³⁶ Kastyák János (1963): Feliratos izgatás büntetvének nyomozása a helvéciai állami gazdaságban. *Belügyi Szemle*, 1(1), 83-89.

⁵³⁷ Belügyminisztérium Tanulmányi és Propaganda Csoportfőnökség (1972): *A.L. USA. kém ügye*. Budapest: Belügyminisztérium.

⁵³⁸ ÁBTL -4.2. - 10-21/ 24/1966. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterének 0024. számú Parancsa a Belügyminisztérium szerveinek az imperialisták fellazító politikája elleni harcáról és a további feladatairól. 3.

⁵³⁹ Dankó László (1981): A fellazítási politika kialakulása, ideológiai háttere, szakaszai II. rész. *Belügyi Szemle*, 19(1) 37-44., 39.

⁵⁴⁰ ÁBTL A 3007/2040/ 11-4-3/86. Tájékoztató a kémelhárítási operatív helyzet aktuális kérdéseiről. 4.

⁵⁴¹ Simon István (2021): III/1. - A belügyminisztérium állambiztonsági vizsgálati osztálya 1962-1989. Budapest: Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára. 38.

az ellenséges ideológiai központok.⁵⁴² A tevékenységbe bevonták továbbá az ellenséges emigrációt, akik korábbi kapcsolataikat kihasználva könnyebben elérhették az MNK-ban élő ellenzék körébe tartozó személyeket.⁵⁴³

Az USA egyik legfontosabb eszköze a fellazítási taktikában a Szabad Európa Rádió (SZER), illetve annak magyar nyelvű adásai voltak⁵⁴⁴, amelynek okán szinte a kezdetektől az állambiztonság látókörében volt. A 80-as években a SZER, a műsorai hatásáról visszajelzéseket kapott egyrészt az MNK-ba akkreditált diplomatáktól, újságíróktól és az ellenzéktől.⁵⁴⁵ Maguk is folytattak adatgyűjtést a hatékonyság fokozása érdekében, amelynek keretében például kérdőíves felméréseket készítettek. Közvéleménykutató cégek 1967-77 között 1 500 nyugatra kiutazott magyar állampolgárt kérdeztek ki ilyen céllal.⁵⁴⁶ Emellett a fellazítást folytató központok tevékenységét a hírszerző szervek is támogatták, az adott szocialista országból beszerzett információkkal.⁵⁴⁷ Az így megszerzett tudás alapján például az ellenséges rádióadások, fokozták azon adásaik műsoridejét, amelyekkel bővíthették hallgatóságukat, meglévő kapcsolataikat.⁵⁴⁸

A fellazítás kapcsán egy másik fontos tényező volt az MNK-ban élő ellenzék. Az MSZMP az 1980-as évek elején a korábbi politikai ellenfeleiről úgy nyilatkozott, hogy ideológiai ellenségeik jelen vannak aktuálisan is, „hatásuk elenyésző, de létező”. Megjelent viszont több olyan kisebb csoport, amelyek a belügyi vezetés szerint megpróbálják hatásukat kiterjeszteni és együttműködnek más szocialista országban létrejött ellenzékkel. Ezek az „»ellenzékieskedő«” elemek „veszélyesebbé válhatnak”. A politikai vezetés ezen csoportok érveiben, módszereiben felfedezni vélte a külföldi hírszerző szervezetek támogatását.⁵⁴⁹

A gondolkodásmód érzékeltetése szempontjából említést érdemel, hogy az ellenzékkel szembeni fellépés kapcsán a belügyi vezetés álláspontja az volt, hogy „a téves, vitatható nézetek” ellen az „eszméink erejével”, azonban a „rendszer elleni, törvényeinkbe ütköző szervezett” akciókkal szemben „állami erőszakot alkalmazó intézményként, adminisztratív eszközökkel lépünk fel”,⁵⁵⁰ ami az állambiztonságot, benne a kémelhárítást is magában foglalta.

---

⁵⁴² ÁBTL 1. 11. 1. 6. 12. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1974. évi munkájáról. 8.

⁵⁴³ ÁBTL 1. 11. 1. 6. 14. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1976. évi munkájáról. 4.

⁵⁴⁴ Bruzsa Gábor (1966): A „fellazítási” taktika egyes megjelenési formái. Belügyi Szemle, 4(1), 10-15., 13.

⁵⁴⁵ ÁBTL A 3007/2040/. 11-4-3/86. Tájékoztató a kémelhárítási operatív helyzet aktuális kérdéseiről. 38.

⁵⁴⁶ ÁBTL 1. 11. 1. 6. 16. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1977. évi munkájáról. 7.

⁵⁴⁷ Dankó László (1981): A fellazítási politika kialakulása, ideológiai háttere, szakaszai II. rész. Belügyi Szemle, 19(1) 37-44., 40.

⁵⁴⁸ ÁBTL 1. 11. 1. 6. 13. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1975. évi munkájáról.

⁵⁴⁹ Horváth István (1981): Az MSZMP XII. kongresszusa határozatainak végrehajtásából a Belügyminisztériumra háruló feladatok. Belügyi Szemle, 19(1), 3-12., 7.

⁵⁵⁰ Horváth István (1981): Az MSZMP XII. kongresszusa határozatainak végrehajtásából a Belügyminisztériumra háruló feladatok. Belügyi Szemle, 19(1), 3-12., 7.

Az érzékelt aktivitás és az ezzel kapcsolatban kinyilatkoztatott hivatalos álláspont szerint a fellazítás eredményessége érdekében a külföldi hírszerző szolgálatok kihasználták a szélesedő nemzetközi kapcsolatokat és ennek keretében építettek ki csatornákat a belső ellenzék felé. Céljuk ezzel a szocialista rendszer megváltoztatása volt.⁵⁵¹

Ahogy korábban már említésre került a fellazításba a vezető szerepet az USA látta el,⁵⁵² míg Európában a fő felelős az NSZK volt. Az USA-ban több keletkutató intézet is foglalkozott a politikai fellazítás kérdéskörével. Jelentős részüket a CIA támogatta, munkájuk kapcsán széleskörű információgyűjtést folytattak, amely a magyar kémelhárítás értékelése szerint egyes szervezetek esetében kimerítette a politikai hírszerzést is. Az NSZK-ban koordinációs bizottságot hoztak létre a fellazítással foglalkozó intézmények munkájának összehangolására, amelynek fő kutatási iránya a nacionalizmus felhasználásának lehetősége a szocialista országok közötti kapcsolatok rombolására.⁵⁵³

Az ideológiai bomlasztást az állampárt és ennek megfelelően az állambiztonság is két területre vonatkoztatta. Egyrészt az USA a magyar rendszert akarta gyengíteni, és ennek kapcsán támogatta, ösztönözte az ellenzékot, hogy lépjenek fel a további liberalizálódás érdekében.⁵⁵⁴ Az 1980-as években ennek elérése érdekében a nyugati hírszerző szervek (amerikai, angol, olasz, nyugatnémet) a klasszikus hírszerzési feladatokon túl kapcsolatként kezdtek el működni az állampártra veszélyes „külső és belső ellenséges erők” között, illetve a „belső ellenséges ellenzék” és a külföldön található ellenséges központok között. Ebben leginkább a diplomata fedéssel rendelkező hírszerzők és a beutazó ügynökök voltak aktívak.⁵⁵⁵ A csoportfőnökség ezen kihívásoknak, és a fellazítási propagandának is a további erősödését vélelmezte.⁵⁵⁶

Ez mellett a külföldi hírszerzés a szocialista országok közötti egység megbontására, a feszültség növelése érdekében is lépéseket tett. A vizsgált időszak második felében a taktika az volt, hogy Magyarországot „»kivételezett«” országnak tüntették fel, ahol a leginkább „érvényesülnek az emberi jogok és a demokrácia.” Más szocialista ország számára a magyar példa követését javasolták, amellyel az állambiztonság szerint az egységet kívánták gyengíteni.⁵⁵⁷ A fellazítás tartalmában így megjelent a szocialista országok közötti különbségek

---

⁵⁵¹ ÁBTL 1. 11. 1. 6. 13. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1975. évi munkájáról. 2.

⁵⁵² ÁBTL 1. 11. 1. 6. 13. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1975. évi munkájáról. 13.

⁵⁵³ ÁBTL 1. 11. 1. 6. 17. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1978. évi munkájáról. 4.

⁵⁵⁴ ÁBTL 1. 11. 1. 6. 16. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1977. évi munkájáról. 2.

⁵⁵⁵ ÁBTL A 3007/2040/. 11-4-3/86. Tájékoztató a kémelhárítási operatív helyzet aktuális kérdéseiről. 13-14.

⁵⁵⁶ ÁBTL A 3007/2040/. 11-4-3/86. Tájékoztató a kémelhárítási operatív helyzet aktuális kérdéseiről. 16.

⁵⁵⁷ ÁBTL A 3007/2040/. 11-4-3/86. Tájékoztató a kémelhárítási operatív helyzet aktuális kérdéseiről. 14.

hangsúlyozása⁵⁵⁸, az hogy miben más az MNK politikája a többi szocialista országéhoz képest.
559

Az „ellenséges” emigráción keresztül pedig részévé tették az emberi jogok kérdését és a magyar kisebbségek helyzetét más szocialista országokban, kiemelten Romániában, Erdélyben. Ezen másodikkal a magyar párt és állami vezetőket akarták vitára készíteni a szomszédos szocialista országokkal.⁵⁶⁰ Az állambiztonság úgy értékelte, hogy a külső ellenség és a belső ellenzék a „nacionalizmusban”, a nemzeti sajátosságok hangsúlyozásában, a nemzeti szuverenitás elsődlegességében, a nemzeti hagyományok fontosságában egy platformra került.⁵⁶¹ Ezen álláspont a belső megosztott ellenzék is egységesíteni tudta.⁵⁶²

A pozitívumok ellenére a magyar rendszer gyengítése céljából jelen volt az a valós vélemény is, hogy bár az MNK-ban érvényesülnek leginkább az emberi jogok, a szocializmus itt is „életképtelen» gazdasági, politikai, társadalmi problémákkal küzd.⁵⁶³

A kémelhárítás az ellenségesnek tartott emigrációs csoportok propaganda tevékenysége kapcsán azt tapasztalta, hogy míg a szélsőjobboldal egy része Kínára, mint megmentőre tekintett, a hungaristák kémkedési céllal próbáltak kapcsolatokat építeni a magyar ellenzék körében, a trockista és egyházi csoportok pedig propagandaanyagok tömeges terjesztésével kívánták hazai bázisaikat bővíteni.⁵⁶⁴ Az emigráció egységes fellépése érdekében 1978 novemberében az USA-ban konferenciát is szerveztek az emigrációban élő jelentősebb politikusoknak, személyeknek.⁵⁶⁵

Az állambiztonság és benne a kémelhárítás feladatköre a fellazítási központok, a speciális szolgálatok, az ellenséges emigráció és a belső ellenzék ezirányú tevékenységének akadályozása volt.⁵⁶⁶

A hatályos belügyminiszteri parancs alapján a BM III/II. csoportfőnökségnek a fellazítás elleni fellépés érdekében fokozni kellett a hatékonyságot a kapitalista országból érkező ellenséges személyek kiszűrése terén. Kiemelten kellett kezelni többek között a NATO államok diplomatáit, újságíróit, a rokonlátogatókat, államközi, gazdasági, kereskedelmi

---

⁵⁵⁸ Az európai szocialista országok közül az MNK volt az a 80-as években, amely ugyan szintén szegény volt, de viszonylag jól élt. Ekkor ragadtak rá a „legvidámabb barakk” és a „gulyáskommunizmus” jelzők. – Forrás: Kopátsy Sándor (2000): Kádár és kora. Budapest: Belvárosi Kiadó. 71.

⁵⁵⁹ ÁBTL 1. 11. 1. 6. 16. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1977. évi munkájáról. 2.

⁵⁶⁰ ÁBTL 1. 11. 1. 6. 17. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1978. évi munkájáról. 4.

⁵⁶¹ ÁBTL 1. 11. 1. 6. 17. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1978. évi munkájáról. 12.

⁵⁶² ÁBTL 1. 11. 1. 6. 17. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1978. évi munkájáról. 13.

⁵⁶³ ÁBTL 1. 11. 1. 6. 17. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1978. évi munkájáról. 12.

⁵⁶⁴ ÁBTL 1. 11. 1. 6. 13. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1975. évi munkájáról.

⁵⁶⁵ ÁBTL 1. 11. 1. 6. 17. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1978. évi munkájáról. 4.

⁵⁶⁶ ÁBTL 1. 11. 1. 6. 16. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1977. évi munkájáról. 19.

egyezmények alapján hazánkban tartózkodó szakembereket, és az évenként több alkalommal is beutazó személyeket.⁵⁶⁷ Jó példa erre a „SÜTŐ” fedőnéven, 1978. június 5-től a BM III/II. Csoportfőnökség által ellenőrzés alatt tartott, Magyarországr gyakran beutazó svéd állampolgárságú újságíró esete.⁵⁶⁸ Az ellenőrzés egyik célja annak meghatározása volt, hogy a személy „fellazító újságírói tevékenységét kémkedési célzattal végezte-e”?⁵⁶⁹ A bizalmas nyomozást végül 1987-ben zárták le⁵⁷⁰, azonban a kémkedésre utaló érdemi információt nem tudtak beszerezni.⁵⁷¹

Az idegenforgalmat kihasználó ellenséges tevékenység felderítése érdekében létszámában és minőségében is fejleszteni kellett a hálózatot például a gazdaság szempontjából fontos objektumokban, a katonai létesítmények környezetében, a szállodákban, a Balaton parton és a Dunakanyarban.⁵⁷² Intézkedéseket kellett hozni továbbá a kapitalista országok budapesti külképviseletei látogatásának „erőteljes” csökkentése érdekében.⁵⁷³

A BM III/II. Csoportfőnökség ellenőrzés alá is vonta a releváns külképviseleteket. A kapitalista országok követségeivel „szemben kémelhárító csoport települt, mindenkit lefényképeztek, aki az intézményeket meglátogatta, ugyanígy totális ellenőrzésnek vetették alá a normál, de követségekre irányuló postaforgalmat is. Ez az intézkedés egészen 1989-ig tartott”.⁵⁷⁴ A bejárók száma enyhén növekvő tendenciát mutatva a vizsgált időszakot közvetlenül megelőző évben 220 000 fő volt.⁵⁷⁵ Az érintett nagykövetségek munkatársai munkájuk során a vizsgált időszakban 2-3 000 fős társadalmi kapcsolatot alakítottak ki, amely szám szintén növekvő tendenciát mutatott. Az 1980-as években az USA nagykövetsége által legálisan terjesztett propagandaanyag a korábbi időszakhoz képest a négyszeresére nőtt, amelyben a legfontosabb a magyar nyelvű „USA” című folyóirat volt. Érdekes szakmai

---

⁵⁶⁷ ÁBTL -4.2. - 10-21/ 24/1966. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterének 0024. számú Parancsa a Belügyminisztérium szerveinek az imperialisták fellazító politikája elleni harcáról és a további feladatairól. 2.

⁵⁶⁸ Solti István(2022): Egy nem igazolt kémgyanú története: Esettanulmány egy svéd újságíró és a magyar kémelhárítás viszonyáról. Nemzetbiztonsági Szemle, 10(4), 43-64., 46.

⁵⁶⁹ Solti István(2022): Egy nem igazolt kémgyanú története: Esettanulmány egy svéd újságíró és a magyar kémelhárítás viszonyáról. Nemzetbiztonsági Szemle, 10(4), 43-64., 48.

⁵⁷⁰ Solti István(2022): Egy nem igazolt kémgyanú története: Esettanulmány egy svéd újságíró és a magyar kémelhárítás viszonyáról. Nemzetbiztonsági Szemle, 10(4), 43-64., 62.

⁵⁷¹ Solti István(2022): Egy nem igazolt kémgyanú története: Esettanulmány egy svéd újságíró és a magyar kémelhárítás viszonyáról. Nemzetbiztonsági Szemle, 10(4), 43-64., 63.

⁵⁷² ÁBTL -4.2. -10-21/14/1966. A Belügyminiszter 0014/1966. (III.19.) számú parancsa - A Belső ellenséges erők tevékenységéről, elhelyezkedéséről, az ellenük folyó harcról szóló 1966. február 1-i párthatározat belügyi feladatainak végrehajtása. 3.

⁵⁷³ ÁBTL -4.2. - 10-21/ 24/1966. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterének 0024. számú Parancsa a Belügyminisztérium szerveinek az imperialisták fellazító politikája elleni harcáról és a további feladatairól. 7.

⁵⁷⁴ Ungváry Krisztián (2009): A Kádár-rendszer kémelhárítása. In Tischler János (szerk.): Kádárizmus: mélyfúrások. Budapest: 1956-os Intézet. 353-409. 364.

⁵⁷⁵ ÁBTL 1. 11. 1. 6. 13. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1975. évi munkájáról. 7.

megjegyzést olvashatunk ezzel kapcsolatban az egyik belső szakmai anyagban, miszerint a kiadványok nem ellenséges hangvétele még inkább fogékonnyá tette azokat a magyar állampolgárok számára az amerikai életforma népszerűsítésére.⁵⁷⁶

Az USA a propagandatevékenységéhez felhasználta a tavaszi és őszi Budapesti Nemzetközi Vásárokat, a követség hivatalos feladatellátása által teremtett alkalmakat, az általuk szervezett kulturális rendezvényeket, filmvetítéseket, és a „magán fogadásokat» is. A nagykövetség kapcsolatairól vezetett adatbázis segítette a diplomatákat, hogy ezen alkalmakkor a meghívotti kör a neki megfelelő ajándékot kapja.⁵⁷⁷ A követségi diplomaták a társadalmi kapcsolatokon keresztül, a sötét hírszerzés⁵⁷⁸ módszerével információgyűjtést is folytattak.⁵⁷⁹ A kémelhárítás értékelése szerint a vizsgált időszakban nem sikerült csökkenteniük a nagykövetségi látogatók számát.⁵⁸⁰

A fellazítás elleni fellépés keretében tehát a postaforgalmat is ellenőrizték azzal a céllal, hogy az ellenséges propagandaanyagokat még azelőtt lefoglalják, mielőtt az a belső ellenzékhez elér. 1977-ben ez 175 000 darab volt,⁵⁸¹ amelynek egy része az NSZK-ból érkezett (98 000),⁵⁸² egy részét pedig a magyar emigráció küldte, amelynek mennyisége az évek során megduplázódott. Az emigrációs szervezetek közül a vizsgált években aktív volt az „Erdélyi Világszövetség» elnevezésű, illetve újra jelentkezett a trockista „Szocialista Forradalomért» nevű szervezet.⁵⁸³ A propagandaanyagok küldésében a budapesti amerikai, a nyugatnémet, az angol és a francia nagykövetségek is részt vettek. Egy esetben, operatív módon a belső ellenzék aktivizálásának csökkentése érdekében korlátozták a Francia Intézet előadássorozatát.⁵⁸⁴

Az MSZMP részéről a vizsgált időszakban folyamatos elvárás volt az állambiztonság felé a társadalommal való együttműködés,⁵⁸⁵ illetve annak fejlesztése. Ehhez a

---

⁵⁷⁶ ÁBTL A 3007/2040/. 11-4-3/86. Tájékoztató a kémelhárítási operatív helyzet aktuális kérdéseiről. 15.

⁵⁷⁷ ÁBTL A 3007/2040/. 11-4-3/86. Tájékoztató a kémelhárítási operatív helyzet aktuális kérdéseiről. 15.

⁵⁷⁸ „sötét» hírszerzés: a hírszerző vagy ügynök beszélgetés során szerez meg értékes adatokat, értesüléseket olyan módon, hogy a partner nincsen tudatában annak, hogy ellenséggel áll szemben, és számára jelentős hírszerző szolgáltatott ki. Nem ismeri az ellenség »sötét» szándékát. A beszélgetést a hírszerző vagy az ügynök megtervezi és előkészíti». - Lásd: interjú. – Forrás: Gergely Attila (1980): Állambiztonsági Értelmező Kéziszótár. Budapest: BM Könyvkiadó. 169.

⁵⁷⁹ ÁBTL 1. 11. 1. 6. 14. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1976. évi munkájáról. 8.

⁵⁸⁰ ÁBTL 1. 11. 1. 6. 12. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1974. évi munkájáról. 19.

⁵⁸¹ ÁBTL 1. 11. 1. 6. 16. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1977. évi munkájáról. 20.

⁵⁸² ÁBTL 1. 11. 1. 6. 16. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1977. évi munkájáról. 21.

⁵⁸³ ÁBTL 1. 11. 1. 6. 16. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1977. évi munkájáról. 20.

⁵⁸⁴ ÁBTL 1. 11. 1. 6. 17. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1978. évi munkájáról. 26.

⁵⁸⁵ ÁBTL -4.2. - 10-1837/1967, A Belügyminisztérium III. Főcsoportfőnökség Ügyrendje. 1.

tömegkommunikációt és a propagandaeszközöket vették igénybe, amelyeken keresztül a lakosságot gyorsan és széles körben lehetett tájékoztatni.⁵⁸⁶

Az 1977-1980 közötti időszakra vonatkozó propaganda irányelveket tartalmazó utasításban első helyen szerepelt, hogy fokozni kell a hatékonyságot az „imperialista kormányok és hírszerző szerveik fellazítási politikája ellen, illetve az ideológiai diverzió elleni támadólagos tevékenység” területén.⁵⁸⁷ Az irányelv több területet is megcélzott, például be kívánták mutatni a „CIA és más imperialista hírszerző szervek »botrányait«”.⁵⁸⁸ Könyveket is kiadtak a propaganda keretében, amelynek szükségességét az előszóban azzal indokolták, „hogy a politikát, az osztályharcot és ezen belül az ideológiai küzdelmet nem lehet merevnek, sematikusnak tekinteni, s mint az élet minden szférájában, itt is jellemző az állandó mozgás, a fejlődés”.⁵⁸⁹ A vizsgált időszakban a Kossuth Kiadónál tervezték megjelentetni az „Egy tiszt a kémközpontban” címűt,⁵⁹⁰ ami végül meg is jelent. A kéziratot szakmailag a BM III/II. Csoportfőnökség véleményezte. Bár címe némileg módosult a külföldi speciális szolgálatok második világháborút követő, Magyarországot érintő tevékenységét mutatta be.⁵⁹¹ 1979-ben, Budapesten egy nyilvános állambiztonsági kiállítás is terveztek, amelynek egyik témája a fellazítás volt.⁵⁹² A terület fontosságát jelzi, hogy az 1980-1985 közötti időszakra vonatkozó propaganda célkitűzései között az állambiztonság területén egyedülként maradt meg a „Tájékoztasson az ellenséges szervek politikai és ideológiai behatolási kísérleteiről, minden eszközzel segítse az ellenséges propaganda cáfolatát” témakör.⁵⁹³

---

⁵⁸⁶ Horváth István (1981): Az MSZMP XII. kongresszusa határozatainak végrehajtásából a Belügyminisztériumra háruló feladatok. *Belügyi Szemle*, 19(1), 3-12., 6.

⁵⁸⁷ ÁBTL - 4.2 - 10 - 24/1/1977. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszter-helyettesének 1/1977. számú Parancsa a Belügyminisztérium külső - a lakosság körében végzendő - propagandamunkájának 1977-1980. évekre szóló irányelveiről. 11.

⁵⁸⁸ ÁBTL - 4.2 - 10 - 24/1/1977. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszter-helyettesének 1/1977. számú Parancsa a Belügyminisztérium külső - a lakosság körében végzendő - propagandamunkájának 1977-1980. évekre szóló irányelveiről. 12.

⁵⁸⁹ Benjamin Róbert (1978): *A fellazítás elve, módszerei, gyakorlata és az ellene folyó harc*. Budapest: BM Tanulmányi és Propaganda Csoportfőnökség.

⁵⁹⁰ ÁBTL - 4.2 - 10 - 24/1/1977. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszter-helyettesének 1/1977. számú Parancsa a Belügyminisztérium külső - a lakosság körében végzendő - propagandamunkájának 1977-1980. évekre szóló irányelveiről. 9.

⁵⁹¹ „A táborokban, magyarul a vidékeken gyakran jelentek meg a hírszerző, kémelhárító szervezetek: az amerikai Central Intelligence Corps, az angol Intelligence Service és a Military Intelligence, valamint a francia Deuxième Bureau hivatásos munkatársai és a magyar ügynökei. Egymást érték a kihallgatások; a külföldi hírszerzők adatokat gyűjtöttek Magyarország közéleti személyiségeiről, a polgári pártok, csoportosulások ismertebb vezetőiről; felkutatták az ügynököknek alkalmas személyeket...” – Forrás: Szigeti János (1977): *Egy tiszt a kémközpontból: bűnügyi elbeszélésciklus*. Budapest: Kossuth. 5.

⁵⁹² ÁBTL - 4.2 - 10 - 24/1/1977. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszter-helyettesének 1/1977. számú Parancsa a Belügyminisztérium külső - a lakosság körében végzendő - propagandamunkájának 1977-1980. évekre szóló irányelveiről. 13.

⁵⁹³ ÁBTL - 4.2 - 10 - 94/4/1981. A BM Titkáság Vezetőjének Körlevele a Belügyminisztérium külső - a lakosság körében végzendő - propagandamunkájának 1981-1985. évekre szóló irányelveiről. 10.

A tudatosítás és az utánpótlás biztosítása érdekében előadásokat tartottak a végzős középiskolai osztályoknak, az osztályfőnöki órák keretében. Az előadások érintették a politikai bűnözést, benne az ideológiai fellazítást és a megelőzés lehetőségeit.⁵⁹⁴ Ezen túlmenően az országban több száz filmvetítéssel, kiállítással egybekötött előadást is megszerveztek, amelynek keretében bemutatták a nemzetközi kapcsolatokban rejlő veszélyeket, például a nemzetközi érintkezésben jelentős intézeteknél jelentkező kockázatokat.⁵⁹⁵

2.5.3 A MAGYAR ÉRDEKEK VÉDELME KÜLFÖLDÖN

Könnyen belátható, hogy egy idegen országban a helyi speciális szolgálatok sokkal előnyösebb helyzetben vannak a külföldi állampolgárokat érintő titkosszolgálati munka folytatása tekintetében, mint ezen személyek titkosszolgálati védelmét ellátni hivatott szervezetek.

A külföldön lévő állampolgárok kapcsán jelentkező kémelhárítási szempontú kockázatok körébe tartoztak elsődlegesen az ország biztonságát érintő információk ellenérdekelt fél általi megismerése és a saját állampolgárok irányába folytatott információgyűjtő, kapcsolatépitő tevékenység.

A vizsgált időszakban a magyar állampolgárok turistaként, hivatalos kiküldetés okán, illetve azért utaztak külföldre, hogy menekültstátuszt kérjenek. A BM III/II. Csoportfőnökség ezek tekintetében az alábbi kockázatokat érzékelte.

A menekültstátuszt megszerezni akaró magyar állampolgárokat a nyugat-európai menekülttáborokban, illetve az ott folyó rendészeti eljárások keretében a nyugati hírszerző szolgálatok szervezetszerűen kikérdezték,⁵⁹⁶ amelynek során kihasználták a menekült azon kiszolgáltatottságát, miszerint, ha az adott országban kívánt letelepedni, úgy kötelesek voltak a hivatalos szervek rendelkezésére állni.⁵⁹⁷

Az NSZK-ban és Olaszországban található „lágerekben” folyamatosan működtették ezeket a rendszereket, minden magyar állampolgár átesett a hírszerzők, katonai szakértők általi kihallgatáson, ellenőrzésen.⁵⁹⁸ Az NSZK-ban az USA katonai szakértői is részt vettek az információk gyűjtésében, feldolgozásában. Azoknak a személyeknek, akik 5 évnél nem régebbi katonai ismeretekkel rendelkeztek kedvezményt biztosítottak az együttműködés fejében,

---

⁵⁹⁴ ÁBTL - 4.2 - 10 - 24/1/1977. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszter-helyettesének 1/1977. számú Parancsa a Belügyminisztérium külső - a lakosság körében végzendő - propagandamunkájának 1977-1980. évekre szóló irányelveiről. 19.

⁵⁹⁵ ÁBTL 1. 11. 1. 6. 12. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1974. évi munkájáról. 22.

⁵⁹⁶ ÁBTL 1. 11. 1. 6. 12. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1974. évi munkájáról. 5.

⁵⁹⁷ Erdős János (1988): Gondolatok a jogellenesen külföldön maradókról. Belügyi Szemle, 26(3), 92-94., 94.

⁵⁹⁸ ÁBTL 1. 11. 1. 6. 16. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1977. évi munkájáról. 7.

mentesülhettek az általános menekültügyi eljárás alól, viszont velük a CIA munkatársai külön foglalkoztak. 1976-ban 129 ilyen státuszú személy maradt külföldön,⁵⁹⁹ míg 1978-ban már a hazatérést megtagadó 1579 főből 369 személy teljesített sorkatonai szolgálatot, aki közül 59 jelentősebb katonai titkok birtokában is volt. A később mégis hazatért 507 főből 338-at meghallgatott az elhárítás, ami alapján kiderült, hogy a nyugati speciális szolgálatok egyértelműen hírforrásként tekintettek a menedéket kérők csoportjára.⁶⁰⁰ Az elhárítás információi szerint a zirndorfi táborban a vizsgált időszakban egy, a disszidensekkel külön foglalkozó hírszerző, elhárító központot is terveztek felállítani.

Összességében az elhárítás úgy értékelte, hogy ezen kihallgatások során a magyar állampolgárok sok esetben osztottak meg olyan információkat a külföldi hírszerzéssel, amelyek károsan hatottak a Magyar Népköztársaság biztonságára.⁶⁰¹

A jelenség azonban nem volt ismeretlen az állambiztonsági szervek előtt, voltak tapasztalataik e téren. Az 1956-os forradalom során, illetve utána az országot elhagyó magyar állampolgárokat is ugyanígy hallgatták ki a menekülttáborokban a nyugati hírszerző szervezetek munkatársai, hogy tőlük egyrészt releváns katonai, politikai és gazdasági információkat szerezzenek be. Másrészt olyan embereket is kerestek közöttük, akik hajlandóak lettek volna akár tevékenyen is fellépni a kommunista rendszer ellen. Az így nyert információkat rendkívül hasznosnak ítélték, és előfordult, hogy egyes hírszerző műveletek lebonyolításához is fel tudták őket használni. Ezen túlmenően egyes személyeket sikerrel vontak be hírszerző tevékenységbe, például magyar állampolgárok beszerzésébe.⁶⁰²

Egy másik csoportot képeztek a hivatalos feladattal kiküldött személyek. A vizsgált időszakban tartós kiküldetésben lévőknek, „kiküldöttnek” tekintették azon személyeket, akik 6 hónapot meghaladó időtartamot töltöttek külföldön, valamilyen feladat végrehajtása érdekében, illetve ezen személyek 16 évesnél idősebb közvetlen hozzátartozóját.⁶⁰³

A kiküldöttek azért voltak, lehettek célpontjai külföldi hírszerző szolgálatoknak, mert egyrészt, mint az ország hivatalos képviselői, vélelmezhető volt, hogy beosztásukból, kapcsolatrendszerükből fakadóan szakterületükön érdemi információk birtokában voltak,

---

⁵⁹⁹ ÁBTL 1. 11. 1. 6. 14. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1976. évi munkájáról. 11.

⁶⁰⁰ ÁBTL 1. 11. 1. 6. 17. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1978. évi munkájáról. 23.

⁶⁰¹ ÁBTL A 3007/2040/. 11-4-3/86. Tájékoztató a kémelhárítási operatív helyzet aktuális kérdéseiről. 4.

⁶⁰² Mezei József (2021): The Appearance of Awareness Related to Counter Intelligence in the Home Affairs Review in the Early 1960s. Nemzetbiztonsági szemle, 9(1), 3-15., 7.

⁶⁰³ ÁBTL - 4.2 - 10 - 27/9/1982. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszter-helyettesének 9/1982. számú Intézkedése a tartós külföldi kiküldetést teljesítő magyar állampolgárok, valamint a külföldön levő államtitkaink és szolgálati titkaink védelméről szóló 17/1981. BM számú utasítás állambiztonsági feladatainak végrehajtásáról. 4.

illetve ilyenhez hozzá tudtak jutni. Másrészt a hat hónap elég hosszú idő volt ahhoz, hogy a külföldi hírszerző szolgálatok akár jelentős mennyiségű és mélységű információt gyűjtsenek össze az adott személyről, amit aztán egy esetleges ügynöki beszerzéshez is fel tudtak használni.

A kiküldöttek állambiztonsági védelme megoszlott a BM III. Főcsoportfőnökség szervei között. A kémelhárító csoportfőnökség feladatai közé tartozott a kiküldésre tervezett személy előzetes ellenőrzése, a biztonsági felkészítése, a titokvédelem hatékonyságát segítő szabályzók kidolgozása, a kiküldöttek beszámoltatása,⁶⁰⁴ illetve hálózat, rezidentúrák szervezése azon szervezeteknél, akik nagy számban küldtek ki külföldre magyar állampolgárokat.⁶⁰⁵

A biztonsági felkészítés magában foglalta többek között a célországgal kapcsolatos általános ismereteket; a fontosabb jogszabályokat; a szokásokat; az adott országban jogszerű ellenőrzés során tanúsítandó magatartást; a személyes okmányok; tárgyak megőrzésének szabályait és az elvesztésük esetén követendő teendők ismertetését.⁶⁰⁶

A kémelhárítás rendszeresen tartott előadásokat az állambiztonsági kockázatokról, a külföldi hírszerző szolgálatok jelentette veszélyekről. 1975-ben ez például 2000 előadást jelentett, amelyet 200 000 személy hallgatott meg, de ide tartozott a „kiutazók védelmében” címet viselő vándorkiállítás is.⁶⁰⁷

A kiküldöttek kapcsán jelentkező kockázatokra példa a Dél-Vietnámban szolgáló magyar állampolgárok esete. A vizsgált időszak előtt született meg a párizsi egyezmény a vietnami háború befejezése érdekében. Az egyezményben foglaltak megvalósításának biztosítása céljából felállították a Nemzetközi Ellenőrző és Felügyelő Bizottságot (NEFB), amelynek munkájában az MNK is részt vett.⁶⁰⁸ 1973. január 28. és 1975. május 9. között három váltásban összesen 636 magyar állampolgár, katonák, diplomaták és más polgári alkalmazottak

---

⁶⁰⁴ ÁBTL - 4.2 - 10 - 27/9/1982. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszter-helyettesének 9/1982. számú Intézkedése a tartós külföldi kiküldetést teljesítő magyar állampolgárok, valamint a külföldön levő államtitkaink és szolgálati titkaink védelméről szóló 17/1981. BM számú utasítás állambiztonsági feladatainak végrehajtásáról. 6.

⁶⁰⁵ ÁBTL - 4.2 - 10 - 27/9/1982. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszter-helyettesének 9/1982. számú Intézkedése a tartós külföldi kiküldetést teljesítő magyar állampolgárok, valamint a külföldön levő államtitkaink és szolgálati titkaink védelméről szóló 17/1981. BM számú utasítás állambiztonsági feladatainak végrehajtásáról. 7.

⁶⁰⁶ Bajor Keresztély et al. (1984): ÁBTL - 4.1. - A - 3168/2. Állambiztonsági ismeretek - Elhárítási ismeretek. Budapest: BM Könyvkiadó. 184.

⁶⁰⁷ ÁBTL 1. 11. 1. 6. 13. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1975. évi munkájáról.

⁶⁰⁸ Agreement on Ending the War and Restoring Peace in Vietnam (Paris, 27 January 1973). 9. – Forrás: https://www.cvce.eu/content/publication/2001/10/12/656ccc0d-31ef-42a6-a3e9-ce5ee7d4fc80/publishable_en.pdf (letöltve: 2021.10.18.)

vettek részt a feladatokban.⁶⁰⁹ Meg kívánom említeni – az értekezés témájából kitekintve –, hogy sajnálatos módon a misszió során két hivatásos személy, Dylski Aurél határőr százados és Cziboly Csaba főhadnagy életét vesztette.⁶¹⁰

A BM III. Főcsoportfőnökség számára a jelentős létszám, a hosszú időtartam és az ellenséges hírszerző szervezetek folyamatos jelenléte miatt a feladat komoly kihívást jelentett. A Dél-Vietnámban működő Nemzetközi Ellenőrző és Felügyelő Bizottság magyar tagjait érintően az amerikai hírszerző szervezetek a kezdetektől aktív lépéseket tettek. A nagykövetség attaséi a magyar tisztekkel hosszútávú kapcsolatok kialakítására törekedtek. A helyi szervek az USA-val együttműködtek, a magyar személyeket megfigyelték, a szálláshelyükön ügynököket foglalkoztattak.⁶¹¹ A parancsnokokat technikai és egyéb úton is folyamatosan ellenőrizték.⁶¹² Öt személy esetében derült fény arra, hogy az amerikaiak dezertálásra akarták rábírnival,⁶¹³ ez egy tartalékos tiszt esetében sikerült is.⁶¹⁴ Az USA hírszerzése a Dél-Vietnámban kialakított kapcsolatokat felhasználva néhány személlyel hazatérésük után is kapcsolatfelvételt kezdeményezett.⁶¹⁵ A kémelhárítás később felderítette, hogy az amerikai hírszerző szervek a NEFB magyar tagjai közül néhány főt sikeresen be is szerveztek.⁶¹⁶

Hasonló, de fokozottabb kockázatok jelentkeztek a nyugati országokba utazók körében. A külföldi hírszerző szolgálatok a magyar állampolgárokat érintő információgyűjtés során sok esetben operatív eszközöket⁶¹⁷, ügynököket is igénybe vettek.⁶¹⁸ Elsődlegesen a hírszerzés hírigényébe tartozó ismeretekkel bíró személyek voltak célpontjai ezen tevékenységeknek. Az USA-ban, a magyar nagykövetségeken dolgozókkal szemben például 1975-ben 212 esetben, 1976-ban 457 esetben alkalmaztak operatív eszközt.⁶¹⁹

---

⁶⁰⁹ Botz László (2013): A Magyar Néphadsereg szerepvállalása a dél-vietnámi Nemzetközi Ellenőrző és Felügyelő Bizottság munkájában, 1973-1975. Rendvédelem-történeti füzetek, 23(31-32-33-34), 41-46., 43.

⁶¹⁰ A NEFB állományába tartozó és szolgálatteljesítés közben elhunyt Dylski Aurél határőr századost és Cziboly Csaba főhadnagyot a Népköztársaság Elnöki Tanácsa hősi halottá nyilvánította és kitüntette a Vörös Csillag Érdemrenddel. – Forrás: A Magyar Népköztársaság Honvédelmi Miniszterének és Belügyminiszterének 16. számú Parancsa. – Forrás: https://abparancsok.hu/sites/default/files/parancsok/sz.n._16_1973_HM_BM.pdf. (letöltve: 2021.11.01.)

⁶¹¹ ÁBTL 1. 11. 1. 6. 12. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1974. évi munkájáról. 8.

⁶¹² ÁBTL 1. 11. 1. 6. 13. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1975. évi munkájáról. 9.

⁶¹³ ÁBTL 1. 11. 1. 6. 13. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1975. évi munkájáról. 9.

⁶¹⁴ ÁBTL 1. 11. 1. 6. 12. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1974. évi munkájáról. 8.

⁶¹⁵ ÁBTL 1. 11. 1. 6. 16. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1977. évi munkájáról. 7.

⁶¹⁶ ÁBTL 1. 11. 1. 6. 17. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1978. évi munkájáról. 9.

⁶¹⁷ ÁBTL 1. 11. 1. 6. 16. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1977. évi munkájáról. 5.

⁶¹⁸ ÁBTL 1. 11. 1. 6. 13. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1975. évi munkájáról. 6.

⁶¹⁹ ÁBTL 1. 11. 1. 6. 14. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1976. évi munkájáról. 6.

A nyugati hírszerző szervek a nemzetközi terrorizmus kapcsán bevezetett szigorúbb ellenőrzéseket is felhasználták a szocialista külképviseltek, illetve az ott dolgozók fokozottabb ellenőrzésére.⁶²⁰

A tanulmányozás és az ügynöki beszerzés szempontjából is a tőkés országba tartózkodó, vagy oda rendszeresen kiutazó állampolgárok voltak a legvesélyeztetettebb helyzetben. Az amerikai hírszerzés például az ösztöndíjasok körében is folytatott kutató-tanulmányozó munkát.⁶²¹

Az adatgyűjtés, tanulmányozás pozitív eredményeire alapozva több esetben, kísérletet tettek – előfordult, hogy sikerrel – a személyek beszerzésére is külföldön. Speciális esete volt ennek, amikor a nyugati hírszerzés egy másik nyugati országban akarta a beszerzést végrehajtani. 1975-ben a nyugatnémet hírszerzés madridi rezidentúrája kísérelt meg például egy magyar diplomátát beszerezni Spanyolországban⁶²², illetve az izraeli hírszerzés osztrák állampolgárságú ügynöke a magyar kereskedelmi kirendeltség egyik magyar munkatársát akarta titkos együttműködésre rábírní Ausztriában. Az MNK-t is használták néha harmadik országgént, például egy esetben a nyugatnémet hírszerzés Budapesten akart egy csehszlovák állampolgárt beszerezni.⁶²³

Felhasználtak továbbá a beszerzésekre a semleges országokat is.⁶²⁴ Például az amerikai hírszerzés több magyar állampolgár beszerzésére tett kísérletet a harmadik világ országaiban.⁶²⁵ Az USA ezen tevékenységének következményeként tekintett a kémelhárítás Pataki János ghánai magyar nagykövet⁶²⁶ „hazaárulására” is.⁶²⁷

Amennyiben a kint tartózkodás alatt valamiért nem történt meg a beszerzés, de a kiválasztott magyar állampolgár alkalmasnak tűnt az együttműködésre, úgy a személyt, illetve tevékenységét az MNK-ba történt visszatérése után is figyelemmel kísérték.⁶²⁸

---

⁶²⁰ ÁBTL 1. 11. 1. 6. 16. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1977. évi munkájáról. 6.

⁶²¹ ÁBTL 1. 11. 1. 6. 16. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1977. évi munkájáról. 6.

⁶²² ÁBTL 1. 11. 1. 6. 13. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1975. évi munkájáról. 6.

⁶²³ ÁBTL 1. 11. 1. 6. 13. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1975. évi munkájáról. 10.

⁶²⁴ ÁBTL 1. 11. 1. 6. 14. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1976. évi munkájáról. 6.

⁶²⁵ ÁBTL 1. 11. 1. 6. 14. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1976. évi munkájáról. 6.

⁶²⁶ Pataki János ghánai nagykövet 1975 nyarán családjával Svájcba disszidált, majd az USA-ban telepedett le. „A Fővárosi Bíróság Pataki Jánost állami szolgálat felhasználásával elkövetett hazaárulás vádjával 1976-ban távollétében 10 év fegyházbüntetésre, feleségét hazatérés megtagadása büntette vádjával 3 év börtönbüntetésre ítélte.” – Forrás: Rendkívüli események dosszié.

https://www.abtl.hu/sites/default/files/raktari_jegyzekek/3_2_9.pdf. (letöltve: 2021.10.01.)

⁶²⁷ ÁBTL 1. 11. 1. 6. 14. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1976. évi munkájáról. 6.

⁶²⁸ ÁBTL 1. 11. 1. 6. 12. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1974. évi munkájáról. 6.

A problémakör sokszínűségét mutatta, hogy az olasz hírszerző szolgálat egy esetben formális beszerzés nélkül akarta meggyőzni a személyt, hogy segítséget nyújtson a titkos információgyűjtésben.⁶²⁹

Természetesen a rövidebb időszakra és akár turista céllal kiutazók is a külföldi hírszerző szervezetek látókörébe kerülhettek. Az NSZK hírszerző szervei például a német kisebbséghez tartozó és az NSZK-ban élő rokonaikhoz kilátogató magyar állampolgárok körében is végeztek tanulmányozó munkát⁶³⁰, illetve hajtottak végre beszerzéseket.

A hírszerző szervek több esetben provokációkat⁶³¹ is végrehajtottak magyar állampolgárokkal szemben. Az USA-ban 1977-ben 78 ilyen eset történt, míg Franciaországban 33. Ez utóbbi keretében például betörték a párizsi Magyar Intézetbe, a nantes-i Magyar Napokra érkező hivatalos delegáció tagjainak átkutatták a személyes holmiját, a MALÉV párizsi irodájának egyik munkatársát megkísérelték beszervezni, több esetben pedig beidéztek kihallgatásra a magyar állampolgárokat, akiktől ennek keretében az állambiztonság titkos kapcsolatairól is érdeklődtek.⁶³²

Az akciók jól szervezettek, előkészítettek voltak és sok esetben titokhordozókat érintettek. A BM III. Főcsoportfőnökség a francia elhárítást végül csak a viszonyosság alkalmazásával tudta rávenni arra, hogy befejezze a magyar külképviselet és az ott dolgozó magyar és francia állampolgárok ellen folytatott akcióit.⁶³³

Az ilyen típusú cselekmények jelentős része az USA, az NSZK, Olaszország, Franciaország és Ausztria területén történt.⁶³⁴ Figyelemre méltó, hogy ez a felsorolás megegyezik a BM III/II. Csoportfőnökség kémelhárító munkája szempontjából kiemelt országokkal.

Annak ellenére, hogy a BM III/II. Csoportfőnökség folyamatosan végezte a külföldre utazók felkészítését és beszámoltatását⁶³⁵ - 1975-ben 2098 külföldre utazót készítettek fel

---

⁶²⁹ ÁBTL 1. 11. 1. 6. 13. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1975. évi munkájáról. 6.

⁶³⁰ ÁBTL 1. 11. 1. 6. 16. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1977. évi munkájáról. 6.

⁶³¹ „provokáció (lat.): kihívás, bujtogatás, ingerlés, izgatás, előidézés. - A kapitalista országok rendőrsége és titkosszolgálati ügynökségének ún. beugrató cselfogása. - Alkalmazása az állambiztonsági munkában szigorúan tilos!; - provokál, provokálás, provokáló, provokatív, provokátor”. – Forrás: Gergely Attila (1980): Állambiztonsági Értelmező Kéziszótár. Budapest: BM Könyvkiadó. 156.; „inzultus (lat.): tetteleg bántalmaz, durván sérteget. - A provokáció durva megnyilvánulása például kiutazó állampolgáraink ellen: őrizetbe vétel koholt áruházi lopásért, a tüntetés körzetében való tartózkodásért, hazaárulásra való rábírás visszautasítása esetén stb.; - inzultál”. – Forrás: Gergely Attila (1980): Állambiztonsági Értelmező Kéziszótár. Budapest: BM Könyvkiadó. 93.

⁶³² ÁBTL 1. 11. 1. 6. 16. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1977. évi munkájáról. 6.

⁶³³ ÁBTL 1. 11. 1. 6. 17. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1978. évi munkájáról. 7.

⁶³⁴ ÁBTL 1. 11. 1. 6. 17. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1978. évi munkájáról. 6.

⁶³⁵ ÁBTL 1. 11. 1. 6. 16. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1977. évi munkájáról. 17.

számoltattak be⁶³⁶ – úgy értékelték, hogy a külföldön tartósan élő magyar állampolgárok operatív védelme nem megoldott.⁶³⁷

Ezt támasztotta alá „HOMÉROSZ” fedőnevű magyar állampolgár ügye is, aki 1982. szeptember és 1984. júliusa között Londonban tartózkodott hivatalos kiküldetésen, mint a katonai attasé helyettese. Kint tartózkodása alatt az amerikai hírszerzés tanulmányozta, beszervezte, majd foglalkoztatta. Tanulmányozást segítettek más nyugat-európai szolgálatok, illetve a munkában részt vett egy magyar származású CIA tiszt is. A személy végül a „K” ellenőrzés⁶³⁸ eredményeként látókörbe került és az állambiztonság munkájának eredményeként a bíróság 1985. december 17-én életfogytig tartó fegyházbüntetésre, teljes vagyonek kobzásra ítélte és a közügyektől 10 évre eltiltotta. A Magyar Népköztársaság Legfelsőbb Bírósága az ítéletet 1986. január 13-án helybenhagyta.⁶³⁹

Az ügygel kapcsolatosan 1985-ben az operatív szerv többek között az alábbi tanulságokat vontta le:

- az ügy megerősítette, hogy a legnagyobb kockázat a kémelhárítási vonalon a nyugatra és a harmadik világ országaiba tartósan kihelyezett magyar állampolgárok esetében jelentkezik.⁶⁴⁰

- a CIA számára fontos a katonai titkok közvetlen megszerzésére alkalmas személyek ügynöki beszerzése.⁶⁴¹

2.5.4 KATONAI OBJEKTUMOK VÉDELME

A titkosszolgálatoknak a kezdetektől feladata volt az ellenség katonai képességeivel, terveivel, fejlesztéseivel összefüggő információk megszerzése. Ennek a tevékenységnek a folytatása a hidegháború időszakában mindkét szembenálló fél számára különösen fontos jelentőséggel bírt. Ebből viszont az következett, hogy az elhárítás feladatkörében az ilyen típusú információk megvédése is kiemelt helyen szerepelt.

A vizsgált időszak első évében, 1975-ben ezzel összefüggésben kiadott belügyminiszteri parancs alapján ez „a Magyar Néphadsereg és a hazánkban ideiglenesen állomásozó szovjet Déli Hadseregcsoport objektumainak, létesítményeinek...és

⁶³⁶ ÁBTL 1. 11. 1. 6. 13. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1975. évi munkájáról.

⁶³⁷ ÁBTL 1. 11. 1. 6. 17. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1978. évi munkájáról. 24.

⁶³⁸ A „K” ellenőrzés a levelek és a csomagok titkos ellenőrzését jelentette. – Forrás: Bikki István (2010): A titkos operatív technikai rendszabályok és módszerek, valamint a K-ellenőrzés alkalmazására vonatkozó szabályok 1945–1990 között (rövid áttekintés). Betekintő, 4(1), 1.

⁶³⁹ ÁBTL A 3007/2040/. 11-4-3/86. Tájékoztató a kémelhárítási operatív helyzet aktuális kérdéseiről. 32.

⁶⁴⁰ ÁBTL A 3007/2040/. 11-4-3/86. Tájékoztató a kémelhárítási operatív helyzet aktuális kérdéseiről. 32.

⁶⁴¹ ÁBTL A 3007/2040/. 11-4-3/86. Tájékoztató a kémelhárítási operatív helyzet aktuális kérdéseiről. 33.

harcgyakorlatainak” külső védelmét és biztosítását jelentette. Ennek országos szintű megszervezése, irányítása, összehangolása a BM III/II. Csoportfőnökség feladata lett. Ez magában foglalta többek között az ellenséges személyek azonosítását, illetve a vizuális megfigyeléseik felderítését. A problémakör bemutatása, a feladat fontosságának hangsúlyozása érdekében a BM a védendő katonai objektumok környezetében található településeken propagandatevékenységet is folytatott.⁶⁴² A parancs végrehajtási utasításában elrendelték továbbá, hogy a katonai objektumokat veszélyeztetettségük, fontosságuk szerint ismételtén értékeljék, kategorizálják,⁶⁴³ amely a rendelkezésre álló erők és eszközök hatékony, koncentrált alkalmazását célozta.

A kémelhárítás ez irányú feladatai – tekintettel a katonai objektumok elhelyezkedésére, illetve a gyakorlatok helyszíneire – elsődlegesen nem a központot, hanem a megyei rendőr-főkapitányságokon működő állambiztonsági szerveket érintették. A feladatellátás során a kémelhárítás szervei együttműködtek a BM III/IV. Csoportfőnökséggel, a DHSCS Különleges Osztályával és a rendőrséggel. Az utóbbi szervvel való közös munkát a kémelhárítás a vizsgált időszakban eredményesnek ítélte.⁶⁴⁴

De mit is jelentett a katonai információk kémelhárítási szempontú védelme a gyakorlatban, a számok alapján. A vizsgált időszak kezdetén, 1975-ben a vizuális felderítések akadályozása, detektálása mellett 9 harcgyakorlatot és 1000 katonai szállítást kellett biztosítani.⁶⁴⁵ A Pest Megyei Rendőr-főkapitányság keretében működő III/II. Osztályon – ahogy már említettem a legtöbb ilyen jellegű feladatot a megyei állambiztonsági szervek végezték – az ott dolgozó 31 főből 10 foglalkozott katonai objektumok védelmével.⁶⁴⁶

A legnagyobb kihívást az ellenséges céllal végzett vizuális megfigyelések felderítése jelentette. Ezzel összefüggésben, a tiltott helyen történő fényképezéssel kapcsolatos operatív feladatokat az 1964-ben kiadott belügyminiszteri utasítás⁶⁴⁷ rögzítette. Az abban foglaltak egységes értelmezése, illetve a hatékonyabb feladatellátás érdekében 1981-ben a BM III/II. és III/IV. főcsoportfőnökei közös intézkedést adtak ki. Ez foglalkozott a katonai objektumok

---

⁶⁴² 10-21/23/A/1975 . A katonai objektumok, létesítmények és harcgyakorlatok külső operatív védelméről szóló 0023/1975. számú parancs végrehajtási utasítása. 4. – Forrás: <https://abparancsok.hu/node/1869>. (letöltve: 2021.11.13.)

⁶⁴³ 10-21/23/A/1975 . A katonai objektumok, létesítmények és harcgyakorlatok külső operatív védelméről szóló 0023/1975. számú parancs végrehajtási utasítása. 2. – Forrás: <https://abparancsok.hu/node/1869>. (letöltve: 2021.11.13.)

⁶⁴⁴ ÁBTL 1. 11. 1. 6. 17. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1978. évi munkájáról. 24.

⁶⁴⁵ ÁBTL 1. 11. 1. 6. 13. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1975. évi munkájáról.

⁶⁴⁶ ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés - Ügyek és ügyjelzések felmérése során szerzett tapasztalatokról. 1.

⁶⁴⁷ ÁBTL -4.2. -10- 22 /10 /1964. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterének 0010. számú Utasítása - Tiltott helyen történő fényképezéssel kapcsolatos eljárások szabályozása.

környékén a tiltótáblák kihelyezésétől kezdve a diplomaták ilyen esetben történő szakszerű feltartóztatásán, az esemény megfelelő dokumentálásán keresztül a nem diplomata státuszú személyek motozása során figyelmet érdemlő, hírszerző tevékenységre utaló eszközök körével. Tettezés esetén a feladatokat a BM III/II-8. Osztály koordinálta, felügyelte.⁶⁴⁸

A jogellenes megfigyelések terén elsősorban a Budapesten akkreditált NATO országok légügyi és katonai attaséi voltak aktívak. Rendszeresen megjelentek magyar, szovjet katonai objektumok, gyakorlatok környezetében. 1978-ban 2000 ilyen eset volt, ebből 400 konkrét felderítés. Az esetek 85-90 %-ban fotók, filmek készítésére is törekedtek a diplomaták, de több esetben technikai hírszerző eszközöket is alkalmaztak.⁶⁴⁹ Az eszközkészletükben megtalálhatók voltak speciális fényképezőgépek, térképek, távcsövek, hangrögzítő berendezések.⁶⁵⁰

Az információgyűjtés során előfordult, hogy vázlatokat is készítettek, illetve gépjárműveikkel besoroltak a katonai menetoszlopokba, egyes esetekben behatoltak lezárt területekre is.⁶⁵¹ Előfordult továbbá, hogy a diplomaták talaj és vízmintákat is begyűjtöttek.⁶⁵² A NATO államok katonai diplomatáinak az elsődleges célpontjai a szovjet, magyar harckocsizó és rakéta bázisok voltak. A tevékenységet az amerikai Defense Intelligence Agency (Védelmi Hírszerző Ügynökség, DIA⁶⁵³) hangolta össze és a NATO országok katonai diplomatái rendszeresen közösen értékelték ki a beszerzett adatokat.⁶⁵⁴

Az MNK területén működő diplomaták mellett a külföldi hírszerzés élt a beutazó ügynökök alkalmazásával is, akiket elsődlegesen a hadgyakorlatok⁶⁵⁵ idején aktivizáltak. A

---

⁶⁴⁸ ÁBTL - 4.2 - 40 - 29 - a - 2/1981. A Belügyminisztérium II/II. és III/IV. Csoportfőnök 1. számú együttes Intézkedése - a tiltott helyen történő fényképezéssel, vázlat készítéssel összefüggő eljárásokat szabályozó 0010/1964. számú BM utasításban foglaltak egységes értelmezéséről és végrehajtásáról.

⁶⁴⁹ ÁBTL 1. 11. 1. 6. 17. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1978. évi munkájáról. 10.

⁶⁵⁰ ÁBTL A 3007/2040/. 11-4-3/86. Tájékoztató a kémelhárítási operatív helyzet aktuális kérdéseiről. 12.

⁶⁵¹ ÁBTL 1. 11. 1. 6. 13. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1975. évi munkájáról. 8.

⁶⁵² ÁBTL 1. 11. 1. 6. 13. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1975. évi munkájáról. 8.

⁶⁵³ „DIA — Defence Intelligence Agency: Védelmi Hírszerző Ügynökség. Az Amerikai Egyesült Államok hadügyminisztériumának hírszerző csoportfőnöksége. — Feladata: a haderőnemi — szárazföldi, légi és tengerészeti — hírszerző szervek irányítása.” – Forrás: Gergely Attila (1980): Állambiztonsági Értelmező Kézisótár. Budapest: BM Könyvkiadó. 39.

⁶⁵⁴ ÁBTL A 3007/2040/. 11-4-3/86. Tájékoztató a kémelhárítási operatív helyzet aktuális kérdéseiről. 12.

⁶⁵⁵ A vizsgált időszakban több jelentősebb katonai gyakorlat is volt az MNK területén. Például 1979. május 12-19. között a „Pajzs '79” elnevezésű, amely a Varsói Szerződés közös hadgyakorlata volt bolgár, magyar, román, szovjet és csehszlovák katonai alakulatok részvételével. - Forrás: Befejeződött a Pajzs '79 hadgyakorlat. Délmagyarország, 1979.05.20., 1. A gyakorlat jelentőségét mutatja, hogy befejezését követően a Belügyminiszter egy díszparancsot is kiadott. - Forrás: ÁBTL - 4.2 - 10 - 22/12/1979. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterének 12. számú Parancsa. https://abparancsok.hu/sites/default/files/parancsok/10_22_12_1979.pdf. Érdekesség, illetve a hírszerzés szempontjából kiemelt jelentőséggel bírt, hogy az abban az évben beszerzett szovjet fejlesztésű Mi-24D Hind harci helikopterrel felszerelt magyar alegység ezen a gyakorlaton mutatkozott be először.

beutazó ügynökök/hírszerzők között az osztrák és NSZK állampolgárok voltak a legnagyobb számban.⁶⁵⁶

A vizuális felderítés kapcsán cél volt a személyek tettenérése, amely sok esetben sikerült is. 1976-ban például a 337 regisztrált esetből 20 alkalommal még a helyszínen volt a diplomata, amikor a hivatalos szervek odaértek.⁶⁵⁷ 1977-ben 1000 megfigyelést detektáltak és a „Barátság ’77” gyakorlaton sikerült tetten érni az USA és az olasz katonai attasék együttes felderítő tevékenységét is.⁶⁵⁸

A NATO diplomaták mellett egy-egy esetben más országok hivatalos képviselői is folytattak vizuális felderítéseket magyar katonai objektumok környékén. 1977-ben például 19 alkalommal észlelték egyiptomi diplomaták ez irányú tevékenységét magyar katonai objektumok környékén. Ezek közül több olyan raktárbázis mellett történt, például Heves megyében, ahonnan vélelmezték, hogy Egyiptom politikáját ellenző közel-keleti országokba szállíthatnak haditechnikai eszközöket.⁶⁵⁹

A kémelhárítás a védelem keretében egyes eseményeket érintően dezinformációt is alkalmazott. Ennek ellenére egyes katonai attasék „időben” érkeztek ezen eseményekre, mintha előre tudták volna, mikor kell az adott helyszínen lenni.⁶⁶⁰ A kémelhárítás ebből azt vélelmezte, hogy a diplomaták valószínűleg ügynöki információval is rendelkeztek a katonai eseményekről.⁶⁶¹

Az alkalmoszerű vizuális megfigyelések mellett megtörtént, hogy kapitalista országok állampolgárai üdülőtelkeket vásároltak fontos katonai objektumok, illetve katonatisztek hétvégi háza mellett.⁶⁶²

A helsinki záróokmány aláírását követően a kémelhárítás változásokat tapasztalt a katonai attasék működésében. Aktivitásukat fokozták, a katonai terület utáni érdeklődésüket a helsinki megállapodással és az enyhüléssel indokolták.⁶⁶³ 1975-ben az USA hírszerzési központjából 3 alkalommal érkezett látogató az MNK-ba. A NATO országok diplomatái közül az USA, brit, francia attasék azzal a kéréssel fordultak a magyar hivatalos szervekhez, hogy meglátogathassák a katonai objektumokat, megnézhessek a gyakorlatokat és személyes kapcsolatokat alakíthassanak ki a magasabb katonai egységek vezetőivel. Emellett gyakorlattá

---

⁶⁵⁶ ÁBTL 1. 11. 1. 6. 13. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1975. évi munkájáról. 8.

⁶⁵⁷ ÁBTL 1. 11. 1. 6. 14. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1976. évi munkájáról. 14.

⁶⁵⁸ ÁBTL 1. 11. 1. 6. 16. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1977. évi munkájáról. 18.

⁶⁵⁹ ÁBTL 1. 11. 1. 6. 16. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1977. évi munkájáról. 18.

⁶⁶⁰ ÁBTL 1. 11. 1. 6. 13. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1975. évi munkájáról. 8.

⁶⁶¹ ÁBTL 1. 11. 1. 6. 17. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1978. évi munkájáról. 10.

⁶⁶² ÁBTL 1. 11. 1. 6. 12. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1974. évi munkájáról. 7.

⁶⁶³ ÁBTL 1. 11. 1. 6. 13. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1975. évi munkájáról. 7.

vált, hogy magas beosztású katonai parancsnokokat hívtak meg rendezvényeikre, lakásaikra. Előfordult, hogy a Magyar Néphadsereg Vezérkarának Külügyi Osztályán tiltakoztak, mert nem kapták meg a szerintük szükséges támogatást.⁶⁶⁴

A fentiekén túl a csoportfőnökség más csatornákon is beszerzett olyan, katonai adatok jogellenes megszerzésére/megosztására utaló információkat, amelyek további ellenőrzése szerintük indokolt volt. A vizsgált időszakban látókörbe került például „CSIRIZ” fedőnevű magyar állampolgár, bélyegkereskedő, aki egyrészt széleskörű nyugati kapcsolatrendszerrel rendelkezett, beleértve a budapesti angol nagykövetség diplomatáit is. Emellett testvére katonai objektumokban folyamatban lévő építési projektek vezetője volt.⁶⁶⁵ „TÖRTÉNÉS” fedőnevű személyről 1977-ben a „K” ellenőrzés eredményeképpen keletkeztek olyan adatok, amelyek felvetették a gyanúját annak, hogy külföldi tartózkodása során az USA-nak katonai adatokat szolgáltatott ki.⁶⁶⁶ „UTAZÓ” fedőnevű magyar állampolgár pedig a Szovjetunióba utazott zárt katonai területre, majd ezt követően az NSZK-ba küldött levelében olyan információk szerepeltek, amelyek a Stuttgartban állomásozó USA hadsereg hírigényébe tartoztak.⁶⁶⁷ „SZOLID” magyar állampolgár késve tért haza az NSZK-ból, amely felvetette annak a gyanúját, hogy kapcsolatba került ellenérdekelt hírszerző szervekkel. Kiderült, hogy a személy korábban a tapolcai⁶⁶⁸ katonai bázison teljesített szolgálatot és erről az NSZK-ban – jegyzőkönyvbe – adatokat szolgáltatott.⁶⁶⁹

A csoportfőnökség éves téma- és ütemtervet készített a csoportfőnökség vezetői értekezleteire, amelyben az év során végrehajtani szükséges kiemelt feladatokat rögzítették.⁶⁷⁰ 1980-ban feladatként szerepelt a katonai objektumok védelme, a harcgyakorlatok biztosítása⁶⁷¹ kérdésköröknek az áttekintése is.

---

⁶⁶⁴ ÁBTL 1. 11. 1. 6. 13. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1975. évi munkájáról. 8.

⁶⁶⁵ ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés az 1978. évi hálózati és operatív adatokról a statisztikai jelentés kiegészítéséhez. 2.

⁶⁶⁶ ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés az 1978. évi hálózati és operatív adatokról a statisztikai jelentés kiegészítéséhez. 3.

⁶⁶⁷ ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés az 1977. évi hálózati és operatív adatokról a statisztikai jelentés kiegészítéséhez. 2.

⁶⁶⁸ A tapolcai alakulat fontosságát mutatta, hogy 1963-ban ide települt a Magyar Néphadsereg 5. Önálló Hadműveleti Rakétadandárja (MN 1480), amely atomtöltet hordozására is képes SCUD-A, majd SCUD-B rakétákkal volt elszerelve. – Forrás: <http://honvedlap.tapolcanet.hu/helyorsegtortenet05.html>. (letöltve: 2021 07.07.)

⁶⁶⁹ ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés az 1977. évi hálózati és operatív adatokról a statisztikai jelentés kiegészítéséhez. 3.

⁶⁷⁰ ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1.A BM III/II. Csoportfőnökség Vezetői Értekezletének 1980 évi téma- és ütemterve.

⁶⁷¹ ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1.A BM III/II. Csoportfőnökség Vezetői Értekezletének 1980 évi téma- és ütemterve. 1.

2.5.5 A NEMZETGAZDASÁG VÉDELME

A népgazdaság védelmével kapcsolatos belügyi feladatokat külön belügyminiszteri szabályzókból rögzítették. A vizsgált időszak elején, az 1976-ban kiadott utasítás szerint a BM III/II. Kémelhárító Csoportfőnökség feladatkörébe tartozott az állam elleni, a politikai, illetve mindazon gazdasági jellegű bűncselekmény felderítése és elhárítása, amely a népgazdaság egészét, vagy valamely fontos ágazatát súlyosan érintette, veszélyeztette. Így többek között a kémkedés, az államtitoksértés és szolgálati titoksértés, illetve a gazdasági bűncselekmények közül a jogosulatlan külkereskedelmi tevékenység, a vesztegetés.⁶⁷² Emellett el kellett látnia a népgazdaság szempontjából releváns ágazatok meghatározó szervezeteinek a megelőző védelmét, amelybe beletartoztak többek között az irányításért felelős minisztériumok, a kutató-fejlesztő intézetek⁶⁷³, pénzügyi szervezetek, meghatározó vállalatok, haditechnikai üzemek.⁶⁷⁴ 1976. évi 7. sz. BM parancs alapján a népgazdaságot érintő feladatok megnövekedtek, ezzel együtt az operatív védelmi feladatok is.⁶⁷⁵

Az 1983-as szabályzóban az érintett területek nem változtak, a gazdasági jellegű bűncselekmények viszont kikerültek a feladatkörből.

A népgazdaságot érintő feladatok ellátásában a Belügyminisztérium több szervezete is érintett volt, amelyek munkáinak „szervezése, koordinálása, irányítása, szakfelügyelete és ellenőrzése” a BM III/II. Csoportfőnökségre hárult.⁶⁷⁶

Figyelmet érdemel, hogy mindkét, a vizsgált időszakban érvényben lévő szabályzóban a felvezetőkben rögzítésre került, miszerint az állambiztonság ezen feladatokkal a párt azon törekvéseit támogatta, amelyek többek között a gazdaság egyensúlyi helyzetének javítását

---

⁶⁷² 10-21/7/1976. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterének 7/1976. szám Utasítása - A népgazdaság és társadalmi tulajdon védelmével kapcsolatos belügyi feladatok szabályozásáról. 3. – Forrás: https://abparancsok.hu/sites/default/files/parancsok/10-21-7_1976.pdf. (letöltve: 2021.07.12.)

⁶⁷³ Érdekes körülmény, hogy a Magyar Tudományos Akadémia Természettudományi Kutatóhelyek I. és II. Főosztálya irányítása alá tartozó, a népgazdasági ágakhoz kapcsolódó kutatóintézetek elhárítása csupán 1976-tól került át a BM III/III. Csoportfőnökségtől a BM III/II. Csoportfőnökséghez. – Forrás: 10-27/4/1976. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszter-helyettesének 4/1976. számú Intézkedése a népgazdaság és a társadalmi tulajdon védelmével kapcsolatos belügyi feladatok szabályozásáról szóló 7/1976. BM utasításban foglalt állambiztonsági feladatok végrehajtására. 4. – Forrás: https://abparancsok.hu/sites/default/files/parancsok/10-27-4_1976.pdf. (letöltve: 2021.06.02.)

⁶⁷⁴ 10-21/7/1976. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterének 7/1976. szám Utasítása - A népgazdaság és társadalmi tulajdon védelmével kapcsolatos belügyi feladatok szabályozásáról. 4. – Forrás: https://abparancsok.hu/sites/default/files/parancsok/10-21-7_1976.pdf. (letöltve: 2021.07.12.)

⁶⁷⁵ ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés az 1976. évi hálózati és operatív adatokról a statisztikai jelentés kiegészítéséhez. 14.

⁶⁷⁶ ÁBTL - 4.2 - 10 - 27/8/1983. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszter-helyettesének 8/1983. számú Intézkedése a népgazdaság és a társadalmi tulajdon védelmével kapcsolatos belügyi feladatok szabályozásáról szóló 10/1983. BM számú utasítás végrehajtásáról. 1.

célozták.⁶⁷⁷ A szabályzókat összevetve az látszik még, hogy a belügyi vezetés 1983-ban már nagyobb veszélyt látott a népgazdaság területén: „a külső- és belső ellenséges tevékenységben felerősödött a népgazdaság elleni támadás”.⁶⁷⁸

A kémelhárítás információi szerint a külföldi hírszerző szolgálatok bevonták az információgyűjtésbe az MNK-ban élő, oda rendszeresen beutazó kereskedelmi, ipari, műszaki-tudományos tevékenységet folytató kapitalista állampolgárokat. Ezeknél a szervezeteknél fedőpozíciókat létesítettek hírszerzőik számára, vagy ügynöki kapcsolatokat építettek ki a munkatársak körében.⁶⁷⁹ Ezen személyek aztán a magyar partnereiknél keresték a döntési pozícióban, illetve bizalmas adatok birtokában lévő egyének megkönyékezésének, megvesztegetésének, kompromittálásának⁶⁸⁰ lehetőségeit.⁶⁸¹ Előfordult olyan eset, hogy egy magyar állampolgár számára 150 000 nyugatnémet márkát adtak át bizonyos előnyök érdekében. A korrupciós tevékenységek közül több súlyos népgazdasági kárral járt.⁶⁸²

Ezen munkában fontos szerep jutott a nagyvállalatok keleti osztályainak is, amelyek egy részét 1978-ban átszervezték, irányításukat korábbi, vagy aktív hírszerzők végezték.⁶⁸³

Tapasztalhatók voltak előnytelen gazdasági szerződések megkötésére, káros befolyásolásra utaló törekvések is. Elsődlegesen amerikai, nyugatnémet gazdasági társaságok törekedtek monopolhelyzet, függőség kialakítására.⁶⁸⁴

A kockázatokat megvizsgálva e területen a kémelhárítás azt is tapasztalta, hogy a külföldi hírszerző szolgálatok a népgazdaság területén az ügynöki hírszerző tevékenység mellett éltek a legális keretek között folytatott információgyűjtés lehetőségével is. Ennek szereplői a gazdaság területén tevékenykedő személyek voltak, akik a legális gazdasági kapcsolatok keretében tudtak információt gyűjteni a hírszerző szervek számára. Fő hírigényük a gazdaság, illetve az abból levezethető politikai szálak voltak, de a hírigényeikben a katonai vonal is megjelent.⁶⁸⁵ A pénzügyi szektort tekintve például az állambiztonság látókörébe került „BRUNO” fedőnevű amerikai állampolgár, aki a First National Bank több kirendeltségének is a vezetője volt a vizsgált időszakban. A személyt ellenőrzés alá vonták, mivel felmerült a

---

⁶⁷⁷ 10-21/7/1976. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterének 7/1976. szám Utasítása - A népgazdaság és társadalmi tulajdon védelmével kapcsolatos belügyi feladatok szabályozásáról. 1. – Forrás: https://abparancsok.hu/sites/default/files/parancsok/10-21-7_1976.pdf. (letöltve: 2021.07.12.)

⁶⁷⁸ ÁBTL-4.2- 10-21/10/1983. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterének 10/1983. számú Utasítása a népgazdaság és a társadalmi tulajdon védelmével kapcsolatos belügyi feladatokról. 1.

⁶⁷⁹ ÁBTL 1. 11. 1. 6. 17. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1978. évi munkájáról. 9.

⁶⁸⁰ ÁBTL 1. 11. 1. 6. 14. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1976. évi munkájáról. 6.

⁶⁸¹ ÁBTL 1. 11. 1. 6. 16. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1977. évi munkájáról. 5.

⁶⁸² ÁBTL 1. 11. 1. 6. 14. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1976. évi munkájáról. 8.

⁶⁸³ ÁBTL 1. 11. 1. 6. 17. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1978. évi munkájáról. 11.

⁶⁸⁴ ÁBTL 1. 11. 1. 6. 16. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1977. évi munkájáról. 4.

⁶⁸⁵ ÁBTL A 3007/2040/. 11-4-3/86. Tájékoztató a kémelhárítási operatív helyzet aktuális kérdéseiről. 11.

gyanúja annak, hogy nyilvános feladatai mellett hírszerző tevékenységet folytat.⁶⁸⁶ Hasonló okok miatt foglalkozott a kémelhárítás „BOSTON” fedőnevű osztrák állampolgárral is, aki a budapesti Creditanstalt-Bankverein⁶⁸⁷ vezető munkatársa volt. Az adatgyűjtés során megállapítást nyert, hogy szoros kapcsolatot tartott fent a budapesti osztrák nagykövetséggel és az MNK szocialista gazdaságpolitikája iránt érdeklődött.⁶⁸⁸

Az 1980-as évekre egyre nagyobb számban fordult elő, hogy a nyugati gazdasági társaságok kérdőívekben kértek információkat a magyar gazdálkodó szervezetektől. Ez a módszer a kérdések által az érzékeny adatok megszerzésén túl, az ügynöki munkára alkalmas személyek kiválasztásához is szolgáltatott információkat. Egyes ügyleteket felhasználtak az adott gazdasági szervezet elleni nyomásgyakorlásra, zsarolással, megvesztegetéssel információk beszerzésére, illetve érdekérvényesítésre. Továbbá volt, hogy a korrumpálással elért információátadás titoksértést is eredményezett.⁶⁸⁹

A magyar népgazdaság állambiztonsági védelme kapcsán meg kell említeni az európai szocialista országokat sújtó multilaterális embargót, a COCOM listát. Nevét az exportellenőrzések koordinálására 1949-ben létrehozott Multilaterális Exportellenőrzések Koordinációs Bizottságról (Coordinating Committee for Multilateral Export Controls) kapta. A listán szereplő termékeket és technológiákat nemzetbiztonsági okokból tilos volt az embargó alatt álló országokba szállítani, mivel azokat a katonai fejlesztések területén is fel lehetett használni. Az exporttilalom érintette az európai szocialista országokat, így az MNK-t is, bár néha előfordult, hogy a tilalom ellenére az USA engedélyezte a listán lévő termékek leszállítását.⁶⁹⁰ A fejlett technológiákhoz való hozzáférés érdekében a szocialista országok hírszerző szolgálataikon keresztül tettek kísérletet ezen termékek megszerzésére, sok esetben eredményesen.

Mivel ez a katonai erőviszonyokat is érintette, így a CIA az 1980-as években külön részleget hozott létre ezen embargós eszközök beszerzési csatornáinak a felderítésére.⁶⁹¹ „»Operation Exodus«”⁶⁹² néven 1981. októberét követően az USA biztonsági szervei a vám

---

⁶⁸⁶ ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés az 1976. évi hálózati és operatív adatokról a statisztikai jelentés kiegészítéséhez. 3.

⁶⁸⁷ A vizsgált időszakban osztrák kereskedelmi bank volt, amely meghatározó volt a gazdaság szempontjából és amelyben az osztrák állam is tulajdonnal rendelkezett. – Forrás: The Vienna banking house. <https://guide-to-the-archive.rothschildarchive.org/the-vienna-banking-house/depts/the-creditanstalt/history-of-the-creditanstalt>. (letöltve: 2022.03.14.)

⁶⁸⁸ ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés az 1976. évi hálózati és operatív adatokról a statisztikai jelentés kiegészítéséhez. 4.

⁶⁸⁹ ÁBTL A 3007/2040/. 11-4-3/86. Tájékoztató a kémelhárítási operatív helyzet aktuális kérdéseiről. 18.

⁶⁹⁰ Orbán-Schwarzkopf Balázs (2017): Merénylet a kolumbiai nagykövet ellen. Betekintő, 11(3).

⁶⁹¹ ÁBTL A 3007/2040/. 11-4-3/86. Tájékoztató a kémelhárítási operatív helyzet aktuális kérdéseiről. 18.

⁶⁹² ÁBTL - 3.2.5. - O-8-414/4. »ATLANTIK« USA-ra vonatkozó speciális szolgálati anyagok.

szervekkel közösen próbálták felderíteni a szocialista országok által folytatott ez irányú beszerzések csatornáit.⁶⁹³ A „Rampart terv” keretében pedig az eltérített termékek végső felhasználóit, illetve a szállítási útvonalakat akarták felderíteni. Ennek érdekében például a szállítmányokba miniatürizált rádió jeladót szereltek be, amelyet műholdon keresztül nyomon követhettek. Kísérletet tettek az ellenséges szocialista országokban működő titkos polgári és katonai objektumok helyének azonosítására is hasonló módon úgy, hogy ezen esetekben a megrendelt tudományos műszerekbe rejtettek el jeladókat.⁶⁹⁴ Hasonló céllal az NSZK-ban a külföldi állomásokkal folytatott telefonbeszélgetéseket lehallgatták és kulcsszavakat (pl. chip, computer) kerestek benne. Ezen szavak elhangzása és bizonyos körülmények megléte esetén a beszélgetést érintően további ellenőrzéseket kezdtek. Az MNK állambiztonsági szervei által folytatott ilyen típusú beszerzések felderítésében az USA budapesti nagykövetségének kereskedelmi attaséja is részt vett.⁶⁹⁵

A külföldi hírszerző szolgálatoknak a népgazdaság területét érintő tevékenységében is tétlen érhetőek voltak az európai szocialista országokat, illetve a KGST-t érintő hírigyek. Megjelent a szocialista országok gazdasági együttműködésének zavarása, a Szovjetuniótól való függetlenedés ösztönzése,⁶⁹⁶ a szocialista közösség lejáratása, a gyenge, sebezhető pontok azonosítása.⁶⁹⁷

A népgazdaság védelme területén folytatott kémelhárító munka kapcsán a csoportfőnökség vezetése elvárta, hogy az szakszerű és célirányos legyen.⁶⁹⁸ Ennek érdekében a vizsgált időszak tapasztalatai alapján az alábbi megállapításokat rögzítették:

- a súlyterületeken belül az operatív munkát a titokvédelemre kellett koncentrálni. Ez biztosítható, hogy a lényeges információk megszerzését célzó ellenséges törekvéseket, valamint a hanyagságból, figyelmetlenségből származó információszivárgást fel tudják deríteni;⁶⁹⁹
- azon szervezetekre és munkatársaira kellett összpontosítani, akik rendszeresen kapcsolatba kerültek nyugati gazdasági szervezetekkel, és az MNK területén is

---

⁶⁹³ ÁBTL A 3007/2040/. 11-4-3/86. Tájékoztató a kémelhárítási operatív helyzet aktuális kérdéseiről. 35.

⁶⁹⁴ ÁBTL A 3007/2040/. 11-4-3/86. Tájékoztató a kémelhárítási operatív helyzet aktuális kérdéseiről. 36.

⁶⁹⁵ ÁBTL A 3007/2040/. 11-4-3/86. Tájékoztató a kémelhárítási operatív helyzet aktuális kérdéseiről. 37.

⁶⁹⁶ ÁBTL 1. 11. 1. 6. 17. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1978. évi munkájáról. 10.

⁶⁹⁷ ÁBTL 1. 11. 1. 6. 17. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1978. évi munkájáról. 11.

⁶⁹⁸ ÁBTL 1. 11. 5. 13/2621/79, A BM III/II Csoportfőnök jelentése a személyi állomány körében végzett parancsnoki nevelő munka tapasztalatairól. 3.

⁶⁹⁹ ÁBTL A 3007/2040/. 11-4-3/86. Tájékoztató a kémelhárítási operatív helyzet aktuális kérdéseiről. 25.

rendelkeztek a népgazdaság azon területein releváns kapcsolatokkal, ahol titkok koncentráálódtak;

- kiemelt figyelmet kellett fordítani a hosszabb ideje az MNK-ban tartózkodó külföldi állampolgárokra (diplomaták, kereskedelmi képviselők munkavállalói, ösztöndíjasok, munkavállalók), illetve ezek olyan magyar kapcsolataira, akik titkokkoncentrált helyen dolgoztak.⁷⁰⁰

---

⁷⁰⁰ ÁBTL A 3007/2040/. 11-4-3/86. Tájékoztató a kémelhárítási operatív helyzet aktuális kérdéseiről. 26.

2.6 A BELÜGYMINISZTERIUM III/II. CSOPORTFŐNÖKSÉG FELADATAI AZ EURÓPAI BIZTONSÁGI ÉS EGYÜTTMŰKÖDÉSI ÉRTEKEZLET KAPCSÁN

Az Európai Biztonsági és Együttműködési Értekezlet (EBEÉ) 1973. július 03-án kezdődött Helsinkiben, célja a megosztott Európa országai közötti kapcsolatok fejlesztése volt. Első szakasza július 7-ig tartott, amelyen 35 európai ország külügyminisztere továbbá az Egyesült Államok és Kanada képviselői ismertették kormányaik véleményét az európai biztonságról és együttműködésről, majd elfogadták a helsinki konzultációra vonatkozó javaslatokat. Ezzel kezdetét vette a „helsinki folyamat”.⁷⁰¹ A helsinki tárgyalások második szakasza 1973. szeptember 18-tól 1975. július 21-ig tartott, amelynek során elkészítették a záróokmányt,⁷⁰² amelyet a kidolgozásában részt vevő államok vezetői 1975. augusztus 01-én írtak alá.⁷⁰³

A záróokmányban rögzített alapelvek:

- Szuverén egyenlőség, a szuverenitásban rejlő jogok tisztelete.
- Erőszakkal való fenyegetéstől vagy erőszak alkalmazásától való tartózkodás.
- A határok sérthetetlensége.
- Az államok területi integritása.
- A viták békés rendezése.
- A belügyekbe való be nem avatkozás.
- Az emberi jogok és az alapvető szabadságok tiszteletben tartása (beleértve a gondolat-, lelkiismeret-, vallás- vagy meggyőződés szabadságot).
- A népek egyenlő jogai és önrendelkezése.
- Az államok közötti együttműködés és a nemzetközi jog szerinti kötelezettségek jóhiszemű teljesítése.⁷⁰⁴

---

⁷⁰¹ Stage I of the CSCE - Final Recommendations of the Helsinki Consultations adopted. – Forrás: https://www.osce.org/event/mc_1973. (letöltve: 22.03.26.)

⁷⁰² Stage II of Helsinki Negotiations Begins – Forrás: <https://www.osce.org/mc/58470>. (letöltve: 22.03.26.)

⁷⁰³ Helsinki Final Act signed by 35 participating States. – Forrás: <https://www.osce.org/mc/58376>. (letöltve: 22.03.26.)

⁷⁰⁴ Conference on Security and Co-operation in Europe Final Act. – Forrás: <https://www.osce.org/files/f/documents/5/c/39501.pdf>. (letöltve: 2022.01.13.)

A zárónyilatkozatot magyar részről Kádár János írta alá úgy, hogy a rendezvényen beszédet is mondott.⁷⁰⁵ A felszólalásában Kádár megköszönte a Szovjetuniónak és valamennyi európai országnak, továbbá az USA-nak és Kanadának, hogy a zárónyilatkozat megszületett. Kijelentette, hogy a magyar delegáció azért is vett részt folyamatosan a munkában, így a záróokmány elkészítésében is, mert az MNK-nak fontos volt a békés egymás mellett élés és a leszerelés. Üdvözölte a Szovjetunió és az USA közeledését. Úgy vélte, hogy „az európai biztonsági és együttműködési értekezlet eredményességétől, és a jelen értekezlet szellemében végzendő további munkától függ népeink, főlrészünk, Európa, és nem túlzás, ha azt mondjuk, nem kis mértékben az emberiség jövője”.⁷⁰⁶

Utalt arra, hogy 1969-ben a budapesti nyilatkozat már az európai biztonsági értekezlet összehívását javasolta.⁷⁰⁷ Felhívta a figyelmet arra, hogy az MNK-ban mindenki nyitott kapukat talál, aki „becsületes szándékkal” érkezik az MNK-ba. Ezt mutatta szerinte a 8 millió beutazó és a 3 millió külföldre utazó magyar. Értékelése szerint „ez az értekezlet lezárja a múlt egy szakaszát, és egy új, jobb, békésebb világ korszakjelzőjeként kerülhet a történelembe.” Ígérte, hogy az MNK mindent megtesz, hogy az értekezlet céljai „valóra váljanak”⁷⁰⁸ Kijelentette, az „MNK kész ezeknek az elveknek következetes betartására.”⁷⁰⁹

Az 1969-es budapesti nyilatkozat, az EBEÉ munkájában való magyar részvétel, Kádár János nyilatkozata és a zárónyilatkozatban rögzített alapelvek alapján úgy tűnt, hogy ténylegesen pozitív irányba mozdulhatnak el az európai országok közötti kapcsolatok.

Ezt a lehetőséget tovább erősítette, hogy az EBEÉ záróokmányával kapcsolatban az MSZMP PB 1975. augusztus 12-i, valamint a minisztertanács 1975. augusztus 14-i

---

⁷⁰⁵ Kádár János (1975): Az Európai és Biztonsági Együttműködés Értekezlet Záróokmánya. Budapest: Kossuth Könyvkiadó. 107-114.

⁷⁰⁶ Kádár János (1975): Az Európai és Biztonsági Együttműködés Értekezlet Záróokmánya. Budapest: Kossuth Könyvkiadó. 107-114., 110.

⁷⁰⁷ 1966. július 5-én a Varsói Szerződés Politikai Tanácskozó Testülete (VSZ PTT) bukaresti ülésén nyilatkozatot fogadott el, amely az európai béke és biztonság erősítésére hívta fel a figyelmet. Érdekes, hogy a nyilatkozatban a biztonság fejlesztése kapcsán nem csak a katonai területen megtenni ajánlott lépésekkel foglalkoztak, hanem a két tömb közötti gazdasági kapcsolatok fejlesztésének kérdéskörével, mint a biztonság erősítésére közvetlenül ható tényezővel is. Ezt követően a VSZ PTT, fennállása alatt először, 1969. március 15. és 17. között Budapesten ülésezett. A végén elfogadott nyilatkozat az összeurópai értekezlet összehívása kapcsán nagyban hasonlított a bukarestire, azonban kevesebb negatív jelzót tartalmazott a nyugati országokat érintően, illetve az értekezlet összehívása kapcsán sem tartalmazott előfeltételeket, így könnyebben elfogadhatóvá tette azt a nyugati országok körében. Az elfogadás után a magyar nagykövetek szinte minden európai országban átadták a nyilatkozatot az ottani külügyminisztériumban és ösztönözték az abba foglaltak támogatását. Összességében tehát a budapesti nyilatkozat ténylegesen fontos lépés volt az EBEÉ létrejöttéhez. – Forrás: Kőváriné Ignáth Éva (2010): Az 1969-es budapesti nyilatkozat helye az enyhülés időszakában. Külügyi Szemle (2), 175-191.

⁷⁰⁸ Kádár János (1975): Az Európai és Biztonsági Együttműködés Értekezlet Záróokmánya. Budapest: Kossuth Könyvkiadó. 107-114., 114.

⁷⁰⁹ Kádár János (1975): Az Európai és Biztonsági Együttműködés Értekezlet Záróokmánya. Budapest: Kossuth Könyvkiadó. 107-114., 112.

határozataiba rögzítésre került, hogy az MNK támogatta és a „nemzetközi érintkezésben kezdeményezően végrehajtja a záróokmányban foglaltakat”.

A BM III/II. Kémelhárító Csoportfőnökség levéltári iratainak tanulmányozása során az ÁBTL-ben egy külön iratgyűjtőbe rendezve megtalálhatók az EBEÉ-vel összefüggésben megjelent nyilvános és saját készítésű dokumentumok. Ezek között van két feladatterv, amelyeket elemezve megállapítható, hogy az MSZMP az EBEÉ kapcsán kétutas megoldást választott. Egyrészt a nyilvános felületeken lépéseket tettek a kapcsolatok normalizálása irányába. Másrészt az állambiztonsági munkában – a korábbi elhárítási irányok megtartásával – hatékonyságnövelő eljárásokat vezettek be, félve attól, hogy az EBEÉ által megindított változást az ellenséges országok fokozott hírszerzési tevékenységre használják ki.

3112/1976. számon minisztertanácsi határozat született az EBEÉ záróokmányában foglalt feladatok kapcsán. Erre hivatkozva 1976-ban a BM III/II. Kémelhárító Csoportfőnökség feladatba kapta, hogy vizsgálja meg:

- a magyar határátkelőhelyeken a biztonság szintjének fenntartása mellett a határrendészet és a vám eljárás fejlesztését a kulturáltabb, gyorsabb beléptetés érdekében;⁷¹⁰

- mely államokkal lehetne idegenforgalmi és betegellátási egyezmények megkötését kezdeményezni;

- hogyan lehetne a kiutazást tovább egyszerűsíteni;⁷¹¹

- mely országok vonatkozásában lehetne eltörölni a vízumkényszert (A felmerült országok: Ausztria, Svédország, Svájc, Olaszország.);

- mely ország esetében lehetne konzuli egyezményt, polgári -, családjogi - és bűnügyi jogsegélyegyezményt kötni (A felmerült országok: Görögország, USA, Svájc, Svédország, Hollandia, Franciaország, NSZK, Kanada, Olaszország, Törökország, Belgium.);

- milyen lépéseket lehetne tenni a jogellenesen külföldön tartózkodó magyar állampolgárok útlevéllel történő ellátásához.⁷¹²

Ezeken túl a külügyminiszter a belügyminiszterrel egyetértésben – a kölcsönösség biztosítása mellett – újra szabályozta a külföldi újságírók akkreditálásának és beutazásának körülményeit.⁷¹³

---

⁷¹⁰ ÁBTL 1. 11. 5. 45-148/1/76. 45-148/1/76. Javaslat - EBEÉ. 1.

⁷¹¹ ÁBTL 1. 11. 5. 45-148/1/76. 45-148/1/76. Javaslat - EBEÉ. 2.

⁷¹² ÁBTL 1. 11. 5. 45-148/1/76. 45-148/1/76. Javaslat - EBEÉ. 3.

⁷¹³ ÁBTL 1. 11. 5. 45-148/1/76. 45-148/1/76. Javaslat - EBEÉ. 5.

Az állambiztonság számára előírták még, hogy a továbbiakban a családegyesítés, kivándorlás eseteiben jobban vegye figyelembe az érintett tőkés országgal összefüggő politikai és gazdasági érdekeket.⁷¹⁴

Az EBEÉ záróokmányával összefüggésben a BM III. Főcsoportfőnökség 1975 végén készített egy feladattervet, amely a Belügyminisztérium EBEÉ-vel kapcsolatosan kiadott irányelvére⁷¹⁵ épült. Ebben rögzítésre került, hogy a záróokmány célkitűzései ellenére az „imperialisták” továbbra is törekszenek céljaik elérésére és az osztályharc folytatódik, amelynek növekedését sem zárták ki. Azzal számoltak, hogy a kialakult új helyzetet az „imperialisták” ellenséges tevékenységre használják ki⁷¹⁶ azzal a céllal, hogy „politikai előnyhöz” és „katonai fölényhez” jussanak⁷¹⁷.

A helyzet kapcsán az MSZMP Központi Bizottsága 1969. november 28-i határozatát tartották irányadónak, miszerint „...a Belügyminisztérium vezetése legyen különös tekintettel az imperializmus stratégiai célkitűzéseire, amely változó taktikával továbbra is a szocialista országok, a Magyar Népköztársaság államhatalmának gyengítésére, aláásására, megdöntésére irányul...«”.⁷¹⁸

A helsinki záróokmányra, mint a nemzetközi helyzet fontos tényezőjére tekintettek⁷¹⁹, de az abban érintett, korábbi szembenálló feleket ugyan úgy „ellenség”-ként kezelték, és célként fogalmazódott meg, hogy a záróokmány hatására kiszélesedő lehetőségeket az ellenség ne használhassa pozíciók szerzésére, illetve ne növelhesse, fejlesztesse ellenséges tevékenységét.⁷²⁰ Az enyhülési politika adta új lehetőségek ellenség általi kihasználásának felderítése mellett az operatív munka fejlesztését és a társadalmi kapcsolatok⁷²¹ kiszélesítését látták indokoltnak.⁷²² Az EBEÉ által előállt új helyzetben a kockázatok kapcsán kiemelt

---

⁷¹⁴ ÁBTL 1. 11. 5. 45-148/1/76. 45-148/1/76. Javaslat - EBEÉ. 2.

⁷¹⁵ ÁBTL 1. 11. 5. 45-148/1/76. 10-75-/7/1975. Feladatterv az Európai Biztonsági és Együttműködési Értekezlet záróokmányával kapcsolatban.

⁷¹⁶ ÁBTL 1. 11. 5. 45-148/1/76. 10-75-/7/1975. Feladatterv az Európai Biztonsági és Együttműködési Értekezlet záróokmányával kapcsolatban. 2.

⁷¹⁷ ÁBTL 1. 11. 5. 45-148/1/76. 10-75-/7/1975. Feladatterv az Európai Biztonsági és Együttműködési Értekezlet záróokmányával kapcsolatban. 11.

⁷¹⁸ ÁBTL 1. 11. 5. 45-148/1/76. 10-75-/7/1975. Feladatterv az Európai Biztonsági és Együttműködési Értekezlet záróokmányával kapcsolatban. 3.

⁷¹⁹ ÁBTL 1. 11. 5. 45-148/1/76. 10-75-/7/1975. Feladatterv az Európai Biztonsági és Együttműködési Értekezlet záróokmányával kapcsolatban. 4.

⁷²⁰ ÁBTL 1. 11. 5. 45-148/1/76. 10-75-/7/1975. Feladatterv az Európai Biztonsági és Együttműködési Értekezlet záróokmányával kapcsolatban. 3.

⁷²¹ „társadalmi kapcsolatnak nevezzük azt a szocializmushoz hű személyt, aki felkérésre vagy önként folyamatosan segíti, tájékoztatja az állambiztonsági szerveket.” – Forrás: Gergely Attila (1980): Állambiztonsági Értelmező Kéziszótár. Budapest: BM Könyvkiadó. 183.

⁷²² ÁBTL 1. 11. 5. 45-148/1/76. 10-75-/7/1975. Feladatterv az Európai Biztonsági és Együttműködési Értekezlet záróokmányával kapcsolatban. 5.

területként tekintettek az idegenforgalomra,⁷²³ a katonai információk védelmére⁷²⁴, a társadalmi kapcsolatok fejlesztésére, kiemelve a társadalom tájékoztatását az ellenséges tevékenységről a sajtót és a televíziót is igénybe véve.⁷²⁵

Az EBEÉ kapcsán már a következő év első félévére új feladatokat határoztak meg az állambiztonság, benne a kémelhárítás számára, amely a következőket tartalmazta:

- Erősíteni kellett a kémelhárítási munkát a nemzetközi kapitalista érintkezés felületén, a népgazdaság kiemelt objektumaiban, a hadiiparban, a tudományos kutatóintézetekben és a nemzetközi szervezetekben.

- Fokozni kellett a kémelhárítás hatáskörébe tartozó külképviselőken a biztonsági intézkedéseket és erősíteni a technikai védelmet.⁷²⁶

- Együttműködéseket kellett kidolgozni az érintett szervezetekkel az államtitok védelem és a nemzetközi népgazdasági célok teljesülése érdekében.

- A kapitalista országokba rendszeresen, hivatalos ügyben kiutazókat fel kellett készíteni, hogy a támadólagos célokat segítsék.

- Az MNK-ba akkreditált diplomáciai és egyéb külképviseleti szervek vonatkozásában azonosítani kellett az olyan változásokat, amelyek a záróokmány következtében történtek. Ennek érdekében:

- a. A kapitalista külképviselőtek vonalán erősíteni kellett a hálózati és szigorúan titkos (SZT) tiszti pozíciókat.⁷²⁷
- b. A külképviselőtet érintő elhárító munkában fokozottan törekedni kellett a konspirációs és biztonsági szabályok betartására.
- c. Ezen követségek ellenséges propagandatevékenységét meg kell akadályozni.⁷²⁸

- A határon túli célobjektumok irányába fokozni kellett a tevékenységet az ellenség terveinek megismerése érdekében.⁷²⁹

---

⁷²³ ÁBTL 1. 11. 5. 45-148/1/76. 10-75-/7/1975. Feladatterv az Európai Biztonsági és Együttműködési Értekezlet záróokmányával kapcsolatban. 6-7.

⁷²⁴ ÁBTL 1. 11. 5. 45-148/1/76. 10-75-/7/1975. Feladatterv az Európai Biztonsági és Együttműködési Értekezlet záróokmányával kapcsolatban. 9.

⁷²⁵ ÁBTL 1. 11. 5. 45-148/1/76. 10-75-/7/1975. Feladatterv az Európai Biztonsági és Együttműködési Értekezlet záróokmányával kapcsolatban. 9-10.

⁷²⁶ ÁBTL 1. 11. 5. 45-148/1/76. 10-75-/7/1975. Feladatterv az Európai Biztonsági és Együttműködési Értekezlet záróokmányával kapcsolatban. 13.

⁷²⁷ ÁBTL 1. 11. 5. 45-148/1/76. 10-75-/7/1975. Feladatterv az Európai Biztonsági és Együttműködési Értekezlet záróokmányával kapcsolatban. 14.

⁷²⁸ ÁBTL 1. 11. 5. 45-148/1/76. 10-75-/7/1975. Feladatterv az Európai Biztonsági és Együttműködési Értekezlet záróokmányával kapcsolatban. 15.

⁷²⁹ ÁBTL 1. 11. 5. 45-148/1/76. 10-75-/7/1975. Feladatterv az Európai Biztonsági és Együttműködési Értekezlet záróokmányával kapcsolatban. 15.

- A támadólagos elhárításban érintett szervezetek kötelmeit, az együttműködés rendjét ki kellett dolgozni.⁷³⁰

A tapasztalatokat felhasználva 1977-re hatékonyabb elhárító rendszert kellett kialakítani a katonai objektumokat, a gazdasági szervezeteket és a kutatóintézeteket érintően, továbbá javaslatokat kidolgozni a tanintézetek és kulturális intézmények védelmének hatékonyságának fokozására is.⁷³¹ Fejlesztési igény fogalmazódott meg a hálózatnak, mint a bonyolult operatív helyzet áttekintésének egyik eszközének,⁷³² illetve az előzetes ellenőrzések és a bizalmas nyomozások végrehajtása, eredményessége tekintetében is. Ebben a hangsúly a belső és külső ellenség közötti kapcsolat feltárása és a közös tevékenységük akadályozása területekre került.

A BM III/II. Csoportfőnökség 1976. évi összefoglaló jelentésében rögzítették, hogy az állambiztonság kidolgozta és megkezdte a helsinki záróokmány végrehajtásával kapcsolatos állambiztonsági feladatokat.⁷³³ Azok kapcsán megfigyelhető, hogy egyértelműen elvált egymástól, illetve ellentétes tartalmú volt a nyilvános politika és a politikai hatalmat titkosan támogató állambiztonsági szerv munkája.

Az EBEÉ-vel összefüggő magyar álláspont kettőssége a külpolitika mellett a belpolitika területén is megmutatkozott. A záróokmány 10 éves évfordulóján, 1985-ben Budapest adott otthont az Európai Kulturális Fórumnak, amely a helsinki záróokmányba foglalt humanitárius és kulturális együttműködések területét értékelte. Amellett, hogy a fórumot megelőzően jelentős előkészületek történtek, egyeztetések folytak a szocialista országok között is.⁷³⁴ A magyar hatóságok ugyanezen időpontban nem engedélyezték az ellenzék azon rendezvényét megtartani, amely a hazai jogsértésekkel foglalkozott volna.⁷³⁵

A kettősség mögött meghúzódó beidegződést erősíthette, hogy a kémelhárítás a zárónyilatkozat aláírását követően érzékelt olyan változásokat, amelyek szerintük a helsinki folyamathoz voltak köthetők. Így például a nyugati hírszerző szervek hírigényében azonosították a helsinki záróokmány megsértésére vonatkozó területeket,⁷³⁶ illetve a szocialista országok tevékenységében található, a záróokmány elveivel kapcsolatos állításokkal és

---

⁷³⁰ ÁBTL 1. 11. 5. 45-148/1/76. 10-75-/7/1975. Feladatterv az Európai Biztonsági és Együttműködési Értekezlet záróokmányával kapcsolatban. 16.

⁷³¹ ÁBTL 1. 11. 5. 45-148/1/76. 10-75-/7/1975. Feladatterv az Európai Biztonsági és Együttműködési Értekezlet záróokmányával kapcsolatban. 22.

⁷³² ÁBTL 1. 11. 5. 45-148/1/76. 10-75-/7/1975. Feladatterv az Európai Biztonsági és Együttműködési Értekezlet záróokmányával kapcsolatban. 23.

⁷³³ ÁBTL 1. 11. 1. 6. 14. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1976. évi munkájáról. 24.

⁷³⁴ Müller Rolf (2005): Európai Kulturális Fórum és ellenfórum Budapest, 1985. Budapest: Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára.

⁷³⁵ Nem várt hatás: 45 éves a Helsinki Záróokmány. OSA Archivum. – Forrás: <https://www.osaarchivum.org/node/1525>. (letöltve: 2022.03.26.)

⁷³⁶ ÁBTL 1. 11. 1. 6. 13. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1975. évi munkájáról. 5.

szándékokkal való ellentmondásokat, különösen a személyes kapcsolatok fejlesztése, az információcsere és a fegyverzetcsökkentés kérdéseiben.⁷³⁷ Ez utóbbi esetében például olyan információk beszerzésére törekedtek, amelyek alátámasztották volna az egyoldalú katonai fölényt.⁷³⁸

Úgy értékelték, hogy a nyugati hírszerző szolgálatok a helsinki zárónyilatkozatban foglaltak végrehajtásának felügyeletére tettek kísérletet, amelynek kapcsán a belügyekbe is be akartak avatkozni,⁷³⁹ illetve ilyen jellegű információgyűjtéseik során az ez „»természetes és jogszerű«” álláspontot tapasztalták részükről.⁷⁴⁰

A negatív tapasztalatok/vélemények a helsinki folyamat kapcsán nagyon gyorsan megjelentek a Belügyminisztérium propaganda tevékenységében is. Az 1977-1980 közötti időszakra vonatkozó belső szabályzó témakörei között szerepelt például, hogy „Mutassa be, hogyan sértik meg az említett körök az európai biztonsági értekezlet záróokmányában foglaltakat”.⁷⁴¹

A magyar diplomácia ott volt az EBEÉ születésének előkészítésénél, ösztönözte és tevékenyen fel is lépett az EBEÉ érdekében, ennek ellenére, amikor az megvalósult, az ország fokozta a titkosszolgálati tevékenységet azon entitásokkal szemben, amelyekkel a kapcsolatát a záróokmány alapján normalizálni szeretne volna. A kettősség mögött rejlő okok között megtalálható volt az, hogy a magyar politikai vezetésnek is szüksége volt arra, kiemelten a gazdasági problémái miatt, hogy javítsa a viszonyát a nyugat-európai országokkal és az USA-val. Mindazonáltal a szocialista berendezkedésre épülő hatalmát is féltette, amely gyengítésére az EBEÉ keretében lerakott alapok további lehetőséget teremtettek.

---

⁷³⁷ ÁBTL 1. 11. 1. 6. 15. Jelentés az Állambiztonsági szervek 1976. évi munkájáról. 5.

⁷³⁸ ÁBTL 1. 11. 1. 6. 14. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1976. évi munkájáról. 5.

⁷³⁹ ÁBTL 1. 11. 1. 6. 14. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1976. évi munkájáról. 2.

⁷⁴⁰ ÁBTL 1. 11. 1. 6. 14. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1976. évi munkájáról. 8.

⁷⁴¹ ÁBTL - 4.2 - 10 - 24/1/1977. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszter-helyettesének 1/1977. számú Parancsa a Belügyminisztérium külső - a lakosság körében végzendő - propagandamunkájának 1977-1980. évekre szóló irányelveiről. 12.

2.7 A FEJEZET ÖSSZEFOGLALÁSA, RÉSZKÖVETKEZTETÉSEK

A BM III. Főcsoportfőnökség létrehozását célzó átszervezést a politikai érdekek mellett szakmai indokok is motiválták. A nemzetközi kapcsolatokban bekövetkezett változások szükségessé tették a szervezet, de elsősorban a szakmai gondolkodás megújítását. A kémelhárítás tekintetében az 1960-as évektől az országba beutazók számának jelentős növekedése miatt a személyek ellenőrzése kapcsán a totális elhárítás már nem volt alternatíva.⁷⁴² A kémelhárítás számára a belső szabályzóiban leképezték a hidegháború keretei által már korábban kijelölt elhárítási irányokat, amely a vizsgált időszak végéig nem változott. A kémelhárító csoportfőnökség szervezeti felépítése megfelelt az elvárt feladatoknak, amit mi sem mutat jobban, hogy a vizsgált időszakban már érdemi átszervezés nem történt, csupán az újonnan megjelent állambiztonsági kockázat, a kémelhárítás indukált érdemi szervezeti kiigazítást. A külföldi, ellenséges hírszerző szolgálatok magyar irányban kifejtett tevékenysége két területre koncentrált. Egyrészt az MNK-ra, másrészt rajta keresztül az európai szocialista országok meghatározó nemzetközi együttműködéseire és magukra a szocialista országokra, azon belül is kiemelten a Szovjetunióra. A kémelhárító csoportfőnökség által azonosított kockázatok, illetve idegen titkosszolgálati törekvések kapcsán beszerzett ismeretek azt mutatják, hogy az ellenséges hírszerző szervezetek minden, az ország eredményes működése szempontjából lényeges területen jelen voltak, és az eszközök és módszerek széles körét alkalmazva folytatták tevékenységüket. Ez mellett előfordult, hogy egyes esetekben a szövetségeseikkel együttműködve tovább fokozták a kihívásokat. Figyelembe kel venni, hogy mindegyik kiemelt elhárítási irányban található szolgálat jobb anyagi és technikai helyzetben volt a magyarnál, amely különbségek az idő múlásával csak nőttek, így kijelenthető, hogy ez a védelmi tevékenység eleve egyenlőtlen küzdelmet jelentett.

Az EBEÉ jelentette enyhülési lehetőség, amelyet kezdetben a magyar vezetés is ösztönzött, az azzal összefüggésben készített politikai intézkedési tervek, illetve az azokra épülő állambiztonsági intézkedési tervek alapján a kezdetektől ellenszélben volt. Egyértelműen kiderült, hogy a magyar politikai és állampárti vezetés félt attól, hogy az enyhülést a nyugati ellenfelek kihasználják a rendszereik gyengítésére.

---

⁷⁴² ÁBTL A-3016/48. A Központi Kémelhárítási Adattár szerepe, feladata. Gépi adatfeldolgozás a kémelhárító munkában. 13.

3. A BELÜGYMINISZTERIUM III/II. CSOPORTFŐNÖKSÉG HÁLÓZATI MUNKÁJA

3.1 A TITKOS EGYÜTTMŰKÖDŐK

A felderítő, hírszerző tevékenység a kezdetektől az ember által folytatott információgyűjtésen alapult⁷⁴³. Szun Ce, kínai hadvezér és stratégia – aki időszámításunk előtt valamikor 722-481 között élt⁷⁴⁴ – a „Hadviselés tudománya” című írásában már önálló fejezetet szentelt a kémkedésnek. Leírta, hogy a háború megnyeréséhez elengedhetetlenül szükséges kémeket alkalmazni, ennek fontosságát hangsúlyozva kitért arra, hogy a kémeknek kell a „legnagyobb adományokat adni” és a kémekkel kapcsolatos ügyeket kell a „legnagyobb titokban” tartani. Osztályozta is a kémeket feladataik, pozíciójuk szerint és ötfélet⁷⁴⁵ különböztet meg,⁷⁴⁶ amelyekre mind találunk példát az állambiztonság időszakában is.

Nemcsak a hírszerző, de az elhárító szervezeteknek is mindig szükségük volt információra feladataik ellátásához. Ezen cél érdekében, hasonlóan a hírszerző szolgálatokhoz titkos módon foglalkoztattak olyan személyeket is, akik az elhárítás számára szükséges ismeretek birtokában voltak, vagy azokat be tudták szerezni, esetleg feladataikat más módon tudták támogatni.

Szun Ce művére visszatérve, a szerző a kémelhárítás kapcsán is megfogalmazott lényeges, időálló gondolatokat. Egyrészt rögzítette, hogy a hadvezérnek a siker eléréséhez meg kell találni az ellenség kémtevékenységet folytató ügynökeit.⁷⁴⁷ Ez az értekezés által vizsgált időszakban is a kémelhárítás egyik fő feladata volt. Másrészt, amennyiben megtalálták őket, akkor lehetőség szerint meg kellett győzni a kémeket arról, hogy működjenek együtt, így egyrészt „kettős ügynökökre” tehetek szert, akik érdemben tudták támogatni a kémelhárító tevékenységüket. Rajtuk keresztül újabb „kémeket” tudott a saját szolgálatába állítani, illetve ezen személyeket felhasználhatta az „ellenség megtévesztésére”. Ezen törekvések szintén

---

⁷⁴³ A vélelmezetten első, írásos, titkos, felderítésre/hírszerzésre vonatkozó jelentést Egyiptomban találták meg, amelyet időszámításunk előtt 2 000 évvel egy agyagtáblára jegyeztek fel. Egy sivatagi járőr Bannum nevű parancsnoka tájékoztatta uralkodóját a következőkről: „A benjamiták határ menti falvai tűzjelzéseket váltanak egymással és szándékomban áll kideríteni, hogy mi megy ott végbe, mert még nem világos számomra ezeknek a jelzéseknek a jelentése.” – Forrás: Janusz Piekalkiewicz (1997): A kémkedés világtörténete. Budapest: Zrínyi Kiadó. 14.

⁷⁴⁴ Szun Ce (2012): A hadviselés tudománya. Budapest: Göncöl Kiadó. 7.

⁷⁴⁵ 1. Helyi kémek, akik az adott célterületről származnak. 2. Belső kémek – akik a kormányzatban dolgozó embereket ismerik. 3. Átállt kém – az ellenség által alkalmazott kém. 4. Feláldozható kémek – akiken keresztül dezinformáljuk, félrevezetjük az ellenséget. 5. Élő kémek – akik jelentéssel térnek vissza.

⁷⁴⁶ Szun Ce (2012): A hadviselés tudománya. Budapest: Göncöl Kiadó. 7. 122-123.

⁷⁴⁷ Szun Ce (2012): A hadviselés tudománya. Budapest: Göncöl Kiadó. 7. 124.

részét képezték az állambiztonsági szerv kémelhárító munkájának és a „játszma”⁷⁴⁸, valamint a „dezinformáció”⁷⁴⁹ fogalmakat használták rájuk.

A hírszerzés és a kémelhárítás területén foglalkoztatott titkos együttműködőkkel összefüggő alapvetések az elmúlt 2500 évben kevésbé változtak. Az információgyűjtést érintően módosítást elsősorban a technikai -, technológiai fejlődés eredményezett, a hírszerzéshez felhasználható eszközök, módszerek köre általuk jelentősen kibővült.⁷⁵⁰ Az emberi forrásból történő információgyűjtés jelentősége azonban a 20. századra is megmaradt, sőt a titkos információgyűjtés legfontosabb elemei az állambiztonság időszakában is a titkos együttműködő személyek voltak⁷⁵¹, bár az alkalmazás egyes körülményei a társadalmi és technológiai fejlődések hatására egyes elemeiben megváltoztak, átalakultak.⁷⁵²

---

⁷⁴⁸ „operatív játszma: olyan alapvető és összetett támadólagos kémelhárítási intézkedés, amellyel hálózati úton az ellenséges hírszerző szervek fedőszerveibe vagy az ügynöki hálózatába történő beépüléssel, a hálózat kezdeményező irányításával és az ellenség megtévesztésével lényeges felderítő információkat szerez az állambiztonsági szerv az ellenség tevékenységéről, terveiről, módszereiről.” – Forrás: Gergely Attila (1980): Állambiztonsági Értelmező Kéziszótár. Budapest: BM Könyvkiadó. 143.

⁷⁴⁹ „dezinformáció (lat.): megtévesztő, félrevezető információ (adat, tény, eszköz, támpont, rajz stb.) a politikai, a gazdasági, a társadalmi, a kulturális életről, a tudományos-technikai munkáról, a katonai kérdésekről, saját operatív helyzetünkről, céljainkról. – Az ellenséget megtéveszti, és hatása (vagy több dezinformáció) dezorientálhatja. Téves irányban köti le az ellenség figyelmét, erőit, eszközeit, és időszakos védelmet nyújt a valóságos titkoknak. – Követelményei: állja ki az ellenség ellenőrzését; legyen hitele és aktualitása; megszerzésének módja legyen legalizálható; feleljen meg az ellenség hírigényének, és jusson a célba; — dezinformál, dezinformatív”. – Forrás: Gergely Attila (1980): Állambiztonsági Értelmező Kéziszótár. Budapest: 38.

⁷⁵⁰ Dobák Imre szerk. (2014): A nemzetbiztonság általános elmélete. Budapest: Nemzeti Közszerzői Egyetem, Nemzetbiztonsági Intézet. 121.

⁷⁵¹ Kovács Zoltán András (2019): Adalékok az hírszerzés történetéhez. In Boda József – Regényi Kund (szerk.): A hírszerzés története az ókortól napjainkig. Budapest: Dialóg Campus Kiadó. 9-14., 10.

⁷⁵² Regényi Kund et al. (2019): Információszerzés kapcsolati forrásai. Budapest: Nemzeti Közszerzői Egyetem; Közigazgatási Továbbképzési Intézet.

3.2 A VIZSGÁLAT CÉLJA

A kémelhárító csoportfőnökség által foglalkoztatott hálózatot érintő elemzés és értékelés az egyik kulcseleme az értekezésnek. Az állambiztonsági szolgálat hatalmi struktúrában elfoglalt helye és szerepe alapján a hálózat – mint legfontosabb operatív eszköz⁷⁵³ – jellemzői egyértelmű összefüggéseket mutattak a nemzetközi eseményekre reagáló politikai reakciókkal és az azon alapuló szakmai elvárásokkal.

A hálózat vizsgálatát elvégeztem mennyiségi szempontból, a foglalkoztatás célját tekintve, továbbá a hálózati személyek jellemzői vonatkozásában is, mivel így egyrészt pontosabb válaszokat kaphattunk a kutatási kérdésekre, másrészt a csoportfőnökség működését is mélyrehatóbban megismerhetjük.⁷⁵⁴ A foglalkoztatott hálózat létszámadatai, tekintsük azt az egész szervezet, vagy egyes elhárítási irányok esetén, mindig szorosan összefüggött a munka intenzitással, az ellenőrzés alatt tartható terület nagyságával. A mennyiségi mutatók vizsgálata tehát az államvédelem/állmbiztonság esetében arra tekintettel is releváns, hogy ezen szervezetek egyik irányelve az 1960-as évekig a totális elhárítás volt.

A hálózat vizsgálatához a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség hálózatának létszámában történt változásokat rögzítő, 1975-től 1985-ig terjedő időszakban készített papíralapú, éves összesítő jelentéseket használtam fel. A nyilvántartásokban találtam egy-egy pontatlanságot, de ezek a vizsgálatot érdemben nem befolyásolták. A létszámadatok minden év december 31-i állapotát mutatták.

Az EBEÉ zárónyilatkozata aláírása 1975 augusztusában történt, így az operatív szervek munkájában esetlegesen ezzel kapcsolatban bekövetkező érdemi változásokra egyrészt csak 1976-tól számíthattunk, másrészt az 1975. évre referenciaévként tekinthetünk.

---

⁷⁵³ ÁBTL 1. 11. 1. 6. 13. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1975. évi munkájáról.

3.3 A HATÁLYOS SZABÁLYZÓK

Az állambiztonság szervek a minisztertanács elnökhelyettesének 1/1975. számú titkos utasítása⁷⁵⁵ alapján, a belügyminiszter által kiadott ügyrendekben meghatározott speciális, titkos eszközöket és módszereket is alkalmazhattak. Ezek nem csak egyszerűen támogatták az operatív feladatok ellátását, jóval hatékonyabbá is tették azt. Jellemzőiknél fogva az alkalmazásukról az érintett személyek az esetek jelentős részében nem szereztek tudomást, vagyis biztosították a titkosan történő információgyűjtés lehetőségét az operatív szervek számára, amely elengedhetetlen volt a politikai döntéshozók döntési előnyének megtartásához.

A vizsgált időszak első felében hatályban lévő, 1972-ben kiadott ügyrend az igénybe vehető eszközöket és módszereket két csoportba sorolta. Az operatív eszközök között az első helyen szerepelt a „hálózat”, habár az 1967-es utasításhoz képest a megnevezése a „szervezett titkos együttműködés létesítése magyar és külföldi állampolgárokkal”⁷⁵⁶ meghatározásra változott. Ezen felül a titkos együttműködőkre korábban használt „ügynökség” gyűjtőfogalmat „hálózat”-ra módosították.⁷⁵⁷

A 1979-es új szabályzóban az eszközrendszert kibővítették, és a differenciálás részeként három csoportba sorolták. Az elsőben voltak a nyílt eszközök és módszerek, úgy, mint a belügyi munkával összefüggő, nyílt jogszabályokban rögzített lehetőségek alkalmazása, továbbá az operatív szervek hivatalos és társadalmi kapcsolatok kialakítására vonatkozó engedélye. A második csoport az 1972-es eszközrendszer kibővített változata volt. A harmadik csoport pedig a másodikban felsoroltak alkalmazása során felhasználható eszközöket rögzítette. Itt is első helyen szerepelt a „magyar és külföldi állampolgárokkal szervezett, titkos kapcsolatot létesíteni és együttműködést fenntartani (hálózat), magyar állampolgárokat hírszerzés végett külföldre telepíteni”⁷⁵⁸, mint eszköz. Ez a felosztás és megfogalmazás a hálózat kiemelt szerepét mutatta a szakmai gondolkodásban. Innentől nem csak egy eszköz volt a többi között, hanem egy olyan, amelyet az összes többivel együtt lehetett alkalmazni. Egyértelműbbé is tették a meghatározást, hiszen 1979-től már nem csak létesíthettek ilyen kapcsolatot az operatív szervek, hanem azt

---

⁷⁵⁵ A Minisztertanács Elnökhelyettesének 1/1975. sz. utasítása az állam biztonságának védelmében alkalmazható eszközökről és módszerekről. – Forrás: https://www.abtl.hu/sites/default/files/forrasok/1975_1.pdf.

⁷⁵⁶ 10-530/1972. A Belügyminisztérium III. Főcsoportfőnöksége Ügyrendje. 8. – Forrás: https://abparancsok.hu/sites/default/files/parancsok/10-530_1972.pdf. (letöltve: 2019.01.30.)

⁷⁵⁷ Az állambiztonsági szervekkel titkos módon együttműködő személyekre 1972-ig az „ügynök” kifejezést használták. Az új, 1979-es szabályzó kiadásakor azonban ezt, annak „dehonesztáló jellege” miatt „hálózatra” változtatták. – Forrás: Tabajdi Gábor – Ungváry Krisztián: Elhallgatott múlt: a pártállam és a belügy: a politikai rendőrség működése Magyarországon, 1956-1990. Budapest: 1956-os Intézet. 171.

⁷⁵⁸ ÁBTL - 4.2 - 10 - 22/26/1979. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterének 26/1979. számú Parancsa a BM III. (Állambiztonsági) Főcsoportfőnökség Ügyrendjének kidásáról. 12.

fenn is tarthatták. Ez mellett pedig az új szabályzó lehetővé tette, hogy magyar állampolgárságú hálózati személyt külföldön is foglalkoztassanak, ami az operatív munka támadólagos⁷⁵⁹ szemléletének erősödésére is utalt. A „hálózat”, mint operatív eszköz fontosságát mutatta még, hogy mindkét szabályzóban az eszközök között az első helyen szerepelt. A korábbi szabályzóhoz képest figyelemre méltó változás volt az is, amire már a jogszabályi keretknél is utaltam, hogy az 1979-es ügyrendben az állampolgári jogok tiszteletben tartása is hangsúlyt kapott a titkosszolgálati eszközök alkalmazása terén.

Az eszközökkel kapcsolatos információk „szigorú államtitkot” képeztek. Az állambiztonsági szervek munkatársai is csupán annyit tudhattak róluk, amennyi a munkájukhoz szükséges volt. Az így beszerzett információk felhasználása pedig csak úgy volt lehetséges, hogy abból ne lehessen visszakövetkeztetni a titkos eszközre, módszerre.⁷⁶⁰

Az ügyrendekben rögzített eszközök, igénybevételek módja szerint két csoportba voltak sorolhatók. Az egyikbe tartoztak azok, amelyeket a főcsoportfőnökség más szervezeti szolgáltatásként nyújtottak a csoportfőnökségeknek. Ilyen volt például a külső figyelés (BM III/2.), vagy a postai küldemények titkos ellenőrzése (BM III/3.). A másikba a csoportfőnökségek által kialakított, kezelt, fejlesztett eszközöket sorolhatjuk, úgy, mint például a nyilvántartásokat, vagy a titkos együttműködők alkotta hálózatot.

A hálózati munka alapelveit a belügyminiszter 1972. évi 005. számú, 1972. április 05-én kelt parancsával kiadott szabályzat⁷⁶¹ tartalmazta, amely a vizsgált időszak alatt végig hatályban volt és az állambiztonsági főcsoportfőnökség minden szervezeti egységére kiterjedt⁷⁶². A szabályzat értelmében a „hálózat” a szervezet által vezetett, azzal szervezetszerűen, titkosan együttműködő személy volt, aki több területen segíthette az állambiztonság munkáját. A hálózatra, mint a legfontosabb operatív eszközre tekintettek, mivel

---

⁷⁵⁹ „támadólagos elhárítás: az állambiztonsági szervek aktív, kezdeményezést biztosító, a megelőzést szolgáló harcmodora.” – Forrás: Gergely Attila (1980): Állambiztonsági Értelmező Kéziszótár. Budapest: BM Könyvkiadó. 182.

⁷⁶⁰ ÁBTL - 4.2 - 10 - 22/26/1979. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterének 26/1979. számú Parancsa a BM III. (Állambiztonsági) Főcsoportfőnökség Ügyrendjének kidásáról. 13.

⁷⁶¹ 10-21/5/1972. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterének 005. számú Parancsa -Az állambiztonsági szervek hálózati munkájának alapelveit tartalmazó szabályzat kiadása. – Forrás: https://abparancsok.hu/sites/default/files/parancsok/10-21_5_1972.pdf. (letöltve: 2021.03.19.)

⁷⁶² Egy részletes tanulmányt olvashatunk az 1956-1989 közötti időszak állambiztonsági szervei által foglalkoztatott hálózat témaköréről Takács Tibornak, az ÁBTL munkatársának tollából. – Forrás: Takács Tibor (2019): Az állambiztonsági ügynökhálózat létszáma és összetétele a Kádár-korszakban. In Horváth Zsolt – Kiss Réka – Simon István: Az állampárt biztonsága - Tanulmányok a belügy és a kommunista párt kapcsolatrendszeréről a Kádár-korszakban. Budapest: Nemzeti Emlékezet Bizottsága. 265–341.

rajta keresztül kerültek közvetlen kapcsolatba az „ellenséggel”, vagyis azokkal a személyekkel, szervezetekkel, akiknek a tevékenységét fel kellett deríteni, szükség szerint akadályozni.⁷⁶³

A hálózat, jellemzőinél fogva biztosította a mélyeségi információgyűjtés lehetőségét, illetve jelentős előnye volt a többi eszközzel és módszerrel szemben az, hogy sokrétűen lehetett alkalmazni. Egy kiképzett hálózati személyt több elhárítási vonalon és akár több funkcióban is foglalkoztathattak, amely tulajdonságok összessége a többi operatív eszköz esetében nem állt fent.

A hálózattal szembeni elvárás az volt, hogy képes legyen az ellenséges tevékenység irányának, módszereinek megismerésére. A bűncselekmények felderítésére, bizonyítására, az állambiztonság szempontjából fontos területek, az államtitkok, a szolgálati titkok, valamint a titkordozók védelmére és az ellenséges hírszerzésben érintett külföldi személyek, valamint magyar kapcsolatainak azonosítására.⁷⁶⁴

A hálózatnak az állambiztonsági munka legfontosabb részében, a bizalmas nyomozás végrehajtása során is kiemelkedő szerepet tulajdonítottak.⁷⁶⁵

Fontos, hogy itt az elején elhatároljuk a hálózat tagjait az állambiztonsággal szintén együttműködő, annak céljai elérését segítő többi kategóriától. A hivatalos -, és társadalmi kapcsolatok⁷⁶⁶ nyíltan működtek együtt az állambiztonság szerveivel⁷⁶⁷, míg a szigorúan titkos (SZT) tiszti állomány ugyan hasonlóan a hálózat tagjaihoz titkosan működött együtt az állambiztonsággal, de a hálózattól eltérően az operatív szerv állományába tartoztak.⁷⁶⁸

---

⁷⁶³ 10-21/5/1972. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterének 005. számú Parancsa - Az állambiztonsági szervek hálózati munkájának alapelveit tartalmazó szabályzat kiadása. 9. – Forrás: https://abparancsok.hu/sites/default/files/parancsok/10-21_5_1972.pdf. (letöltve: 2021.03.19.)

⁷⁶⁴ ÁBTL - 4.2 - 10 - 27/8/1983. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszter-helyettesének 8/1983. számú Intézkedése a népgazdaság és a társadalmi tulajdon védelmével kapcsolatos belügyi feladatok szabályozásáról szóló 10/1983. BM számú utasítás végrehajtásáról. 6.

⁷⁶⁵ ÁBTL - 4.2 - 10 - 21/10/1973/. A Magyar Népköztársaság belügyminiszterének 0010. számú Parancsa az állambiztonsági szervek előzetes ellenőrző és bizalmas nyomozó munkájának szabályozása tárgyában. 13.

⁷⁶⁶ ÁBTL - 4.2 - 10 - 22/26/1979. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterének 26/1979. számú Parancsa a BM III. (Állambiztonsági) Főcsoportfőnökség Ügyrendjének kidásáról. 11.

⁷⁶⁷ A nem hálózati jellegű kapcsolatok hivatali beosztásuk, hírszerző lehetőségeik és a társadalmi hierarchiában elfoglalt pozíciójuk alapján, önként segítették az állambiztonság munkáját. Az operatív szervek munkatársai a hivatalos kapcsolatokat (intézmények, gyárak, kutatóintézetek vezető munkatársait) rendszeresen, havonta felkeresték és beszélgettek velük az állambiztonság figyelmére érdemes eseményekről. Így például az adott szervezethez érkező külföldiekről, illetve a szervezettől külföldre utazókról, akik között az állambiztonsági szervek szűrő-kutató munkát folytathattak. Aki hivatalos útra utazott ki külföldre, annak a hazatérését követően újtjelentést kellett írnia, amiben rögzítenie kellett például, hogy kivel, mikor hol, miért találkozott és miről beszélgettek. Ezek a jelentések is a hivatalos kapcsolatokon keresztül jutottak el az állambiztonsági szervekhez. Kapcsolatuk az állambiztonsággal nem volt titkos, azonban az átadott információk tekintetében titoktartás kötelezte őket is. – Forrás: Sz. Iván András (2002): „Ügynök” voltam Magyarországon. Budapest: PallasAntikvárium Kft. 154-155.

⁷⁶⁸ Orgoványi István (2011): A Belügyminisztérium III. Főcsoportfőnökségének szigorúan titkos állománya. Betekintő, 5(1), 1-15., 2.

A belügyminiszter parancsa tartalmazott egy utasítást, amely alapján az állambiztonsági szerveknek a hálózatukat ezen új szabályzóban foglaltak szerint felül kellett vizsgálniuk 1973. július 31-ig. A felülvizsgálat következményeként az 1972 végén meglévő 9 412 főből kizártak 3 495 személyt.⁷⁶⁹ Ez alapján a vizsgált időszakban a hálózattal kapcsolatos nyilvántartásokban rögzített adatok egyrészt egységesnek, teljesnek és pontosnak tekinthetők. Másrészt kijelenthetjük, hogy a felülvizsgálat a hálózat minőségét is – arányaiban legalábbis mindenképpen – pozitív irányba mozdította el.

1977. november 29-én, miniszterhelyettesi értekezleten tárgyalták a 005/1972 sz. BM parancs végrehajtásának és a hálózati munka minőségi fejlesztésének kérdéskörét.⁷⁷⁰ A megállapítások szerint az utasítás hatására a hálózati munka egyértelműen fejlődött.

A hálózat tagjairól központosított, név szerinti, másrészt statisztikai nyilvántartást vezetett a BM Központi Nyilvántartó 1. osztálya. Ezen túlmenően nyilvántartották a személyek képzettségét, hírszerző lehetőségeit, személyes tulajdonságait.⁷⁷¹ A hálózati nyilvántartásban rögzített képességek, készségek lehetőséget adtak arra, hogy bizonyos szempont szerint, például amennyiben egy feladathoz valamilyen speciális szaktudásra⁷⁷² volt szükség, kereséseket lehessen lefolytatni a titkos együttműködők között a feladatra alkalmas személy kiválasztása érdekében. A nyilvántartások alapját az úgynevezett „6”-os kartonok jelentették. A BM központi nyilvántartása mellett a csoportfőnökségek, megyei osztályok is ugyan ilyen rendszer szerint nyilvántartották saját hálózatukat.⁷⁷³

A hálózatokkal összefüggésben keletkezett dokumentumokat a beszerzési („B”) és a munkadossziékban („M”) tárolták. A „B” dossziéban kerültek lefűzésre a hálózat tagjával kapcsolatos anyagok, így a kiválasztásával, tanulmányozásával, beszerzésével kapcsolatos ügyszerkezetek, a foglalkoztatás ideje alatt a biztonságát érintően készített jelentések, illetve például a részére adott ajándékokról szóló anyagok.⁷⁷⁴ Az „M” dossziéban pedig a személy által végzett munkával összefüggő jelentéseket gyűjtötték.⁷⁷⁵

---

⁷⁶⁹ Orgoványi István (2010): A politikai rendőrség hálózati munkájának szabályozása 1954 és 1989 között. *Betekintő*, 4(3), 1-15., 3. 9.

⁷⁷⁰ ÁBTL 1. 11. 5. 13-1488/77. Emlékeztető az 1977. július 04-i III/II. Csoportfőnökség Vezetői Értekezletéről.

⁷⁷¹ 10-21/12/1972. Hálózati Nyilvántartás Szabályzata. 8. – Forrás: https://abparancsok.hu/sites/default/files/parancsok/10-21_12_1972.pdf. (letöltve: 2021.05.12.)

⁷⁷² ÁBTL-I.- 1.11.10. 2. 1. - 394-24968. Kimutatás.

⁷⁷³ 10-21/12/1972. Hálózati Nyilvántartás Szabályzata. 9. – Forrás: https://abparancsok.hu/sites/default/files/parancsok/10-21_12_1972.pdf. (letöltve: 2021.05.12.)

⁷⁷⁴ 10-21/12/1972. Hálózati Nyilvántartás Szabályzata. 15. – Forrás: https://abparancsok.hu/sites/default/files/parancsok/10-21_12_1972.pdf. (letöltve: 2021.05.12.)

⁷⁷⁵ 10-21/12/1972. Hálózati Nyilvántartás Szabályzata. 16. – Forrás: https://abparancsok.hu/sites/default/files/parancsok/10-21_12_1972.pdf. (letöltve: 2021.05.12.)

A BM III/II. Csoportfőnökség Operatív Nyilvántartó szerve meghatározott időközönként ellenőrizte a „B” és „M” dossziékat. Az ellenőrzés a szabályzóknak való adminisztratív megfelelés mellett érintett operatív területeket is. ⁷⁷⁶ Így például annak vizsgálatát, hogy az operatív tisztek minősítették-e az ügynököket⁷⁷⁷, informátorokat,⁷⁷⁸ továbbá rögzítették-e a hálózati személyek operatív szempontból lényegi kapcsolatait.⁷⁷⁹ Az ellenőrzéseket követően összegző jelentés és a feltárt hiányosság megszüntetésére a feladatokat és a határidőket rögzítő javaslat készült.

---

⁷⁷⁶ ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés a BM. III/II-6/b. alosztály által foglalkoztatott hálózat „B” és „M” dossziék ellenőrzéséről. 1.

⁷⁷⁷ ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés a BM. III/II-6/b. alosztály által foglalkoztatott hálózat „B” és „M” dossziék ellenőrzéséről. 3.

⁷⁷⁸ ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés a BM. III/II-6/b. alosztály által foglalkoztatott hálózat „B” és „M” dossziék ellenőrzéséről. 7.

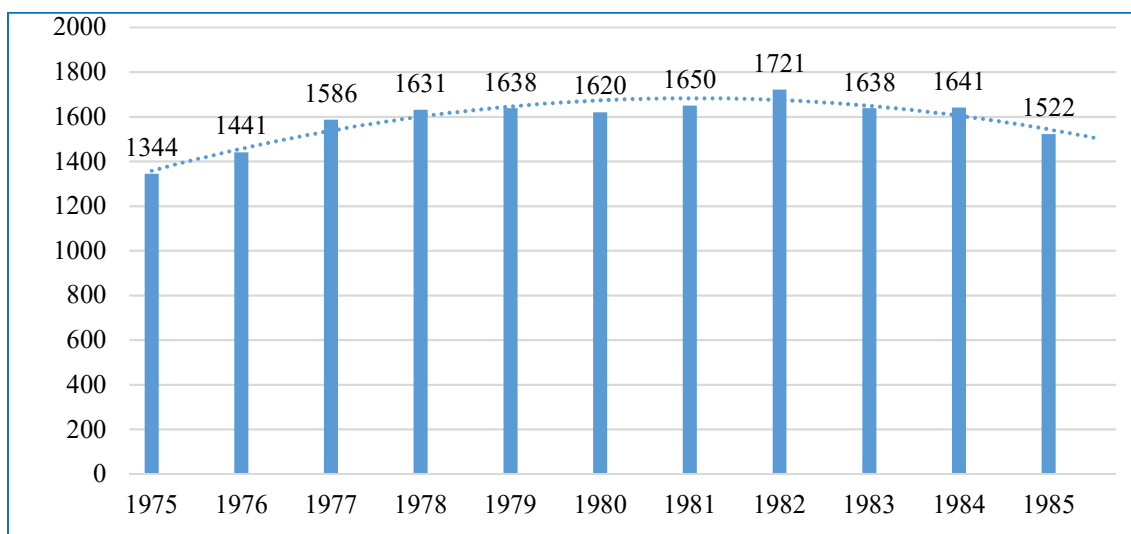
⁷⁷⁹ ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés a BM. III/II-6/b. alosztály által foglalkoztatott hálózat „B” és „M” dossziék ellenőrzéséről. 9.

3.4 A HÁLÓZAT LÉTSZÁMADATAI

A kémelhárító csoportfőnökség létszámadatainak vizsgálata előtt a viszonyítási alap megteremtése, illetve a BM III. Főcsoportfőnökség munka intenzitása változásának megismerése miatt is érdemes a főcsoportfőnökség által foglalkoztatott hálózat összlétszámát is érinteni. Ez 1975-ben körülbelül 6 000 fő volt, ami 1980-ra egy viszonylag egyenletes növekedési pályán megközelítően 8 000 főre nőtt. Az 1981 és 1985 közötti időszakban a hálózat létszáma átlagosan 8 500 körül volt, jelentősebb csökkenés, vagy növekedés ezen időszakban már nem jelentkezett.⁷⁸⁰

A kémelhárító csoportfőnökség által foglalkoztatott hálózat létszáma 1975-ben, vagyis a vizsgált időszak kezdetén 1 344 volt.⁷⁸¹ A 2. diagram alapján jól látszik, hogy a csoportfőnökség hálózati létszáma 1975-től 1982-ig követte a főcsoportfőnökség hálózata létszámának növekedési pályáját. Ott elérte a csúcspontot, ahonnan pedig csökkenő tendenciát vette kezdetét.⁷⁸²

2. DIAGRAM: A BM III/II. CSOPORTFŐNÖKSÉG ÁLTAL FOGLALKOZTATOTT HÁLÓZAT LÉTSZÁMADATAI ÉVES BONTÁSBAN AZ 1975 – 1985 KÖZÖTTI IDŐSZAKBAN (SAJÁT KÉSZÍTÉS)⁷⁸³

⁷⁸⁰ Takács Tibor (2019): Az állambiztonsági ügynökhálózat létszáma és összetétele a Kádár-korszakban. In Horváth Zsolt – Kiss Réka – Simon István: Az állampárt biztonsága - Tanulmányok a belügy és a kommunista párt kapcsolatrendszeréről a Kádár-korszakban. Budapest: Nemzeti Emlékezet Bizottsága. 265–341. 305.

⁷⁸¹ ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség hálózatának létszámában 1974. év XII. hó 31. napjától 1975. év XII. hó 31. napjáig történt változásokról.

⁷⁸² ÁBTL-I.- 1.11.10. 2. 1. Jelentés a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség hálózatának létszámában 1981. év XII. hó 31. napjától 1982. év XII. hó 31. napjáig történt változásokról.

⁷⁸³ Éves jelentések a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség hálózatának létszámában történt változásokról 1975-1985 között: ÁBTL - I. - 1.11.10.2.1. - 40-15-9/76.; 40-15/31/77.; 40-15-12-/1978.; 40-15-6/79.; 40-15-8/1980.; 40-15-1442/80.; 40-15-1445/81.; 40-15-14/82.; 40-15-2/1984.; 40-15-5/1985.; 40-15-8/86.

Az 1975-1982 közötti időszak növekedése szinte lineáris, nagysága összességében több, mint 20 % volt, ami jelentősnek mondható. Az 1975-öt követő növekedés összhangot mutat a III/II. Csoportfőnökségnek az EBEÉ után elfogadott szakmai feladattervében foglaltakkal, illetve az annak alapját képező belügyminisztériumi irányelvvel is. Úgy tűnik, hogy a kémelhárítás az EBEÉ-t követő öt évben tehát intenzíven fokozta tevékenységét. Ezzel szemben 1982-től éppen egy ellentétes, egy csökkenési folyamat indult el, amely 1985-re már meghaladta a 12 %-ot.

A hálózat létszámadatainak éves változása, növekedése és csökkenése több területből állt össze. A növekedés történhetett:

- saját beszerzés által,
- más szervezettől⁷⁸⁴ történő átvétellel,
- a kapcsolat felújításával, (korábban kizárt, vagy pihentetett kapcsolat esetén) és
- átminősítéssel.⁷⁸⁵

A hálózat saját beszerzéssel történő bővítése egy folyamat eredménye volt, amely az alkalmasnak tűnő jelölt kiválasztásával⁷⁸⁶ kezdődött. A kiválasztás alapját az jelentette, hogy a hálózat bővítése mindig egy meghatározott feladat végrehajtása, egy cél elérése érdekében, vagyis célirányosan⁷⁸⁷ történt, valamely elhárítási vonalhoz, vagy valamely védett objektumhoz köthetően. Erre tekintettel az alkalmas jelölt kiválasztása során az operatív tiszteknek egyrészt azt kellett mérlegelni, hogy kik azok a személyek, akiknek lehetősége volt például azokat az információkat megszerezni, vagy azokat a (rész)feladatokat elvégezni, amire a csoportfőnökségnek az adott területen szüksége volt, illetve ezen emberek közül személyiségük, értékrendjük, képességeik alapján ki lehet alkalmas hálózati munkára.⁷⁸⁸

---

⁷⁸⁴ A nyilvántartásokban a következő három szervezetet nevesítették, amelyektől hálózati személyt vehettek át: BM II. Főcsoportfőnökség, vagyis a rendőrség; a BM III. Főcsoportfőnökség, vagyis az állambiztonság egyéb szervei; és az MNVK-t, vagyis a Magyar Néphadsereg Vezérkarát, amelynek 2. Csoportfőnöksége volt a katonai hírszerzés.

⁷⁸⁵ „átminősítés: a hálózati személy átminősítése azt jelenti, hogy megváltoztak a titkos együttműködés alapjai; például: elévültek a terhelő adatok; a hálózati személy magasabb kvalifikáltságot ért el, s ezért bonyolultabb feladatok végrehajtására is alkalmas. Mindegyik hálózati kategóriába át lehet minősíteni.” – Gergely Attila (1980): Állambiztonsági Értelmező Kéziszótár. Budapest: BM Könyvkiadó. 17.

⁷⁸⁶ „kiválasztás: a hálózati feladatok végrehajtására az állambiztonsági szervek látókörébe került személyek közül beszerzési jelöltként arra esik a választás, aki a feladat teljesítésére alkalmasnak látszik, és a titkos együttműködés kialakítását nem zárja ki valamilyen körülmény - A kiválasztás elvei: a célirányosság, a jelölt alkalmassága, a titkos együttműködés kialakításának feltételei.” - Gergely Attila (1980): Állambiztonsági Értelmező Kéziszótár. Budapest: BM Könyvkiadó. 106.

⁷⁸⁷ ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Tájékoztató jelentés a III/II. Csfség. által 1957-től, 1966. június 30-ig kizárt hálózati személyek számáról, a kizárások okairól. 2.

⁷⁸⁸ 10-21/5/1972. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterének 005. számú Parancsa az állambiztonsági szervek hálózati munkájának alapelveit tartalmazó szabályzat kiadása. 17. – Forrás: https://abparancsok.hu/sites/default/files/parancsok/10-21_5_1972.pdf. (letöltve: 2021.03.19.)

Az így kiválasztott személyeket kezdték el a következő lépésben tanulmányozni⁷⁸⁹. Ez egy, a jelölt tudta nélkül zajló információgyűjtő folyamat volt, amelynek keretében igyekeztek mindazon körülményeket feltárni, amely a hálózat foglalkoztatása szempontjából relevanciával bírt.⁷⁹⁰ Beletartozott a jelölt személyisége, jellege, értékrendje, szenvedélye/hobbija,⁷⁹¹ az esetlegesen káros szenvedélye, értelmi képessége, életkörülménye, biztonsági helyzete⁷⁹² megismerése, feltérképezése, továbbá annak megállapítása is, hogy milyen érvekkel lehet majd a személyt az együttműködésre felkérni, illetve az együttműködésben megtartani. A szabályzó lehetőséget biztosított arra, hogy az operatív szerv munkatársai a tanulmányozás során keletkezett információk ellenőrzése, kiegészítése, illetve személyes benyomások szerzése érdekében személyesen is találkozzanak a jelölttel. Ez történhetett úgy, hogy az állambiztonsági szerv nevében keresték fel, valamilyen életszerű, valós, vagy általuk megalkotott ügy kapcsán, esetlegesen az állambiztonsági szervhez történő tartozás elleplezésével, egy másik állami szerv, vagy intézmény munkatársaként. Ezen második esetben a személy beszerzés utáni kapcsolattartója a találkozáson nem lehetett jelen. A megfelelő személy kiválasztásának jelentőségét mutatta, hogy a tanulmányozás során minden nyílt és titkos operatív eszközt és módszert igénybe lehetett venni.⁷⁹³

A beszerzés/foglalkoztatás alapjára visszatérve három kategóriát különböztettek meg:

- „hazafias,
- terhelő, vagy kompromittáló”,⁷⁹⁴

---

⁷⁸⁹ „tanulmányozás: az a munkafolyamat, amelynek során az igénybe vett titkos nyomozati (operatív) eszközök és módszerek révén beszerzett, ellenőrzött adatok választ adnak arra, hogy a kiválasztott jelölt beszerzéséhez az alapok, továbbá a jelölt alkalmassága, személyi tulajdonságai és a titkos együttműködés kialakításának feltételei milyen mértékben adóttak. - Elvei: konspirált, célirányos, tervszerű és folyamatos.” - Gergely Attila (1980): Állambiztonsági Értelmező Kéziszótár. Budapest: BM Könyvkiadó. 182.

⁷⁹⁰ 10-21/5/1972. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterének 005. számú Parancsa az állambiztonsági szervek hálózati munkájának alapelveit tartalmazó szabályzat kiadása. 17. – Forrás: https://abparancsok.hu/sites/default/files/parancsok/10-21_5_1972.pdf. (letöltve: 2021.03.19.)

⁷⁹¹ Egy 1966-ban, a BM. III. Főcsoportfőnök helyettesnek készített kimutatásból kiderül, hogy a hálózat tagjai közül 720 főnek, 47,7%-nak volt operatív szempontból hasznos, figyelmet érdemlő szokása, érdeklődési köre. Fotó és rádióamatörködéssel 19 fő, bélyeggyűjtéssel 13 fő, turisztikával 19 fő, horgászattal-vadászattal 15 fő, műgyűjtéssel 8 fő, míg állatidomítással szintén 8 fő foglalkozott. 101 fő a művészetek iránt, 170 fő az irodalom és a nyelvtanulás iránt érdeklődött. Megemlítsre került, hogy voltak modellezéssel, kártyázással, rózsanemesítéssel foglalkozó hálózati személyek is. – Forrás: ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Kimutatás a BM III/II. Csoportfőnökség hálózatának számáról, összetételéről.

⁷⁹² 10-21/5/1972. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterének 005. számú Parancsa az állambiztonsági szervek hálózati munkájának alapelveit tartalmazó szabályzat kiadása. 16. – Forrás: https://abparancsok.hu/sites/default/files/parancsok/10-21_5_1972.pdf. (letöltve: 2021.03.19.)

⁷⁹³ 10-21/5/1972. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterének 005. számú Parancsa az állambiztonsági szervek hálózati munkájának alapelveit tartalmazó szabályzat kiadása. 18. – Forrás: https://abparancsok.hu/sites/default/files/parancsok/10-21_5_1972.pdf. (letöltve: 2021.03.19.)

⁷⁹⁴ 10-21/5/1972. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterének 005. számú Parancsa az állambiztonsági szervek hálózati munkájának alapelveit tartalmazó szabályzat kiadása. 18. – Forrás: https://abparancsok.hu/sites/default/files/parancsok/10-21_5_1972.pdf. (letöltve: 2021.03.19.)

- „anyagi érdekeltség”.⁷⁹⁵

A hazafias alapon beszervezhető egyének hazaszeretetből, állampolgári kötelességből segítették az állambiztonsági szervezetet. Terhelő, vagy kompromittáló alap esetén olyan adatokat használtak fel az együttműködés kialakítására, amelyek alkalmasak voltak büntetőeljárás megindítására, vagy arra, hogy általuk az érintett jelentős erkölcsi, anyagi hátrányt szenvedjen. Anyagi érdekeltség esetén viszont pénzt, és/vagy egyéb előnyöket ajánlottak fel.

Amennyibe a tanulmányozás, vagy a személyes megismerés során nem keletkezett olyan információ, amely alapján a személyt alkalmatlannak ítélték volna, akkor sor került a beszerzésére⁷⁹⁶, azaz egy (vagy több) személyes találkozáson az együttműködésre történő felkérésére. Abban az esetben, ha a személy ezen találkozó(k) során nyitottnak mutatkozott arra, hogy segítse az állambiztonság munkáját, úgy megtörtént a kapcsolat kialakítása és az egyén a hálózat tagjává vált. Ezt követően elkezdődött a személy kiképzése és foglalkoztatása.

Előfordultak olyan esetek is, amikor az ellenőrzés, vagy a személyes megismerés érdekében lebonyolított találkozó(k) során olyan adatok keletkeztek, amelyek miatt az operatív szerv elállt a beszerzéstől, de olyan is, hogy a felkérésre a jelölt mondott nemet. Ezen utóbbi kapcsán említhető meg például „TAMÁSI REZSŐ” fedőnevű magyar állampolgár, egyetemi diplomával rendelkező, tudományos kutató. „TAMÁSI REZSŐ” 1977-ben a beszerzési találkozáson azzal tért ki az együttműködés elől, hogy „az országban a belső rend szilárd, nincs szükség konspirált munkára.” Ez a válasz az állambiztonsági szerv értékelése szerint az adott időszak nemzetközi kapcsolataira használt „békés egymás mellett élés” fogalmának helytelen értelmezéséből is fakadhatott. Ezen eset miatt is indokoltnak tartották a kiemelt objektumokban az ezzel összefüggő felvilágosító munka fokozását.⁷⁹⁷ Érdekességként említem meg, hogy volt olyan eset, amikor a tanulmányozás során alkalmazott titkos figyelmet a jelölt észrevette, félreértette ezért a kémelhárításnak el kellett állnia az érintett beszerzésétől.⁷⁹⁸

---

⁷⁹⁵ 10-21/5/1972. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterének 005. számú Parancsa az állambiztonsági szervek hálózati munkájának alapelveit tartalmazó szabályzat kiadása. 19. – Forrás: https://abparancsok.hu/sites/default/files/parancsok/10-21_5_1972.pdf. (letöltve: 2021.03.19.)

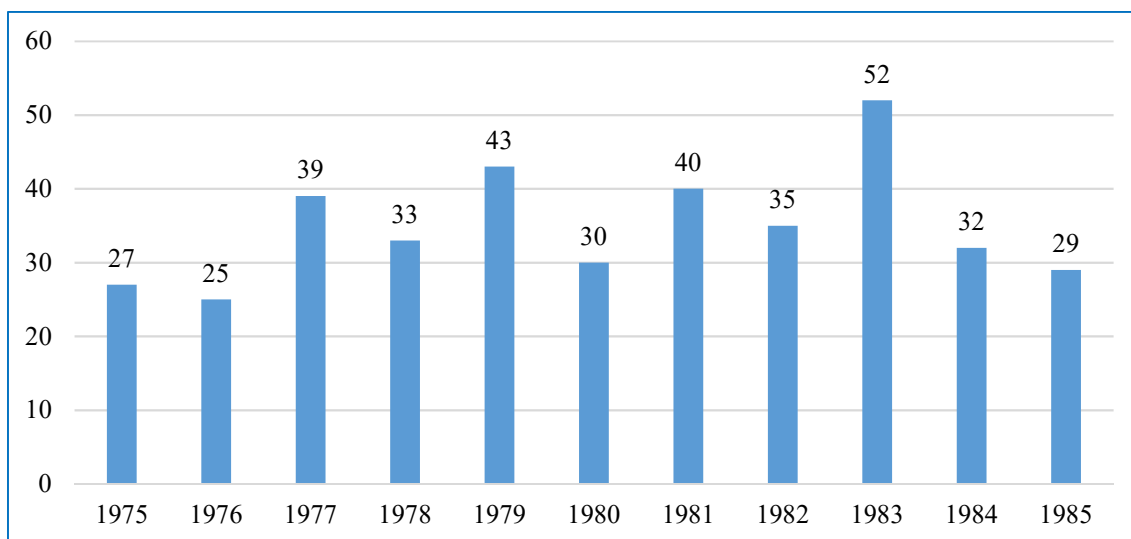
⁷⁹⁶ „beszerzés: titkos, tervszerű és célratörő munkafolyamat, amelyben az operatív tiszt a rendelkezésére álló, ellenőrzött adatok, körülmények birtokában a szervezetszerű, titkos együttműködés vállalását eléri a beszerzési jelölnél.” - Gergely Attila (1980): Állambiztonsági Értelmező Kéziszótár. Budapest: BM Könyvkiadó. 22.

⁷⁹⁷ ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés az 1977. évi hálózati és operatív adatokról a statisztikai jelentés kiegészítéséhez. 16.

⁷⁹⁸ ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés az 1975. évi hálózati és operatív adatokról a statisztikai jelentés kiegészítéséhez. 19.

Az éves adatok alapján (3. diagram) a vizsgált időszakban 385 főt tanulmányoztak úgy, hogy végül a beszerzésükre nem került sor. A tanulmányozott, de be nem szervezett személyek aránya az újonnan foglalkoztatni kezdett hálózat létszámának arányában egyes években jelentős értéket mutatott. Így az ebből a szempontból ideálisnak tekinthető évben, 1976-ban is minden hat új hálózati személyre egy tanulmányozott, de be nem szervezett személy jutott. Ez az érték a legrosszabb az 1979-es és 1983-as években volt, ahol minden második, harmadik sikeres beszerzésre jutott egy-egy sikertelen. Összességében az összes új beszerzés 21,78 %-a volt a tanulmányozott, de be nem szervezett személyek aránya. Ezen szám mögött egyrészt a gondos, precíz ellenőrzéstől kezdve, a hálózatokkal szembeni magas elvárásokon át, a nem megfontolt jelöltválasztás is meghúzódhatott.

3. DIAGRAM: A BM III/II. CSOPORTFŐNÖKSÉG ÁLTAL TANULMÁNYOZOTT, DE BE NEM SZERVEZETT SZEMÉLYEK LÉTSZÁMADATAI ÉVES BONTÁSBAN AZ 1975 – 1985 KÖZÖTTI IDŐSZAKBAN (SAJÁT KÉSZÍTÉS)⁷⁹⁹

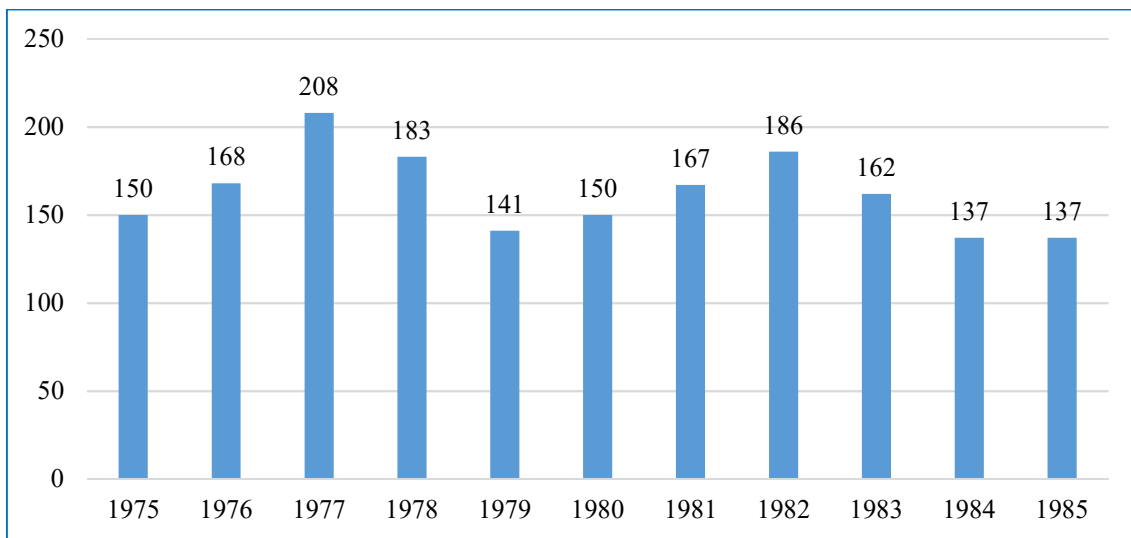
A tanulmányozás általánosan egy hosszabb, akár több hónapig is tartó folyamat volt, amely jelentős munkaóra igényvel, illetve operatív eszközök alkalmazásával, így költséggel járt. Ezt figyelembe véve, illetve, hogy a kiválasztás célirányosan történt – és így a beszerzéstől történő elállás akár az operatív feladatok végrehajtását is akadályozhatta – a kapott eredmények nagynak mondhatók. Másrészt viszont a kieső személyek aránya akár egy nagyon pozitív képet is festhet a csoportfőnökség hálózatépítő tevékenységéről, hiszen azt is mutathatja, hogy komolyan vették az együttműködésre alkalmas személyek kiválasztását. Egy, nem az elvárások szerint dolgozó, vagy esetlegesen árulóvá váló hálózati személy vélhetően

⁷⁹⁹ Éves jelentések a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség hálózatának létszámában történt változásokról 1975-1985 között: ÁBTL - I. - 1.11.10.2.1. - 40-15-9/76.; 40-15/31/77.; 40-15-12-/1978.; 40-15-6/79.; 40-15-8/1980.; 40-15-1442/80.; 40-15-1445/81.; 40-15-14/82.; 40-15-2/1984.; 40-15-5/1985.; 40-15-8/86.

jelentősebb energiaveszteséget, hatékonyságromlást, illetve kárt okozott volna az állambiztonság számára, mint a kiválasztásába fektetett energia.

A III/II. Csoportfőnökség esetében a vizsgált időszakban a hálózat növekedése és az új beszervezések a következőképpen alakultak. A hálózat összes növekedése a tizenegy év alatt 2 634 fő volt, évente átlagosan 239. Ebből a saját beszerzés összesen 1 789 fő volt, évente átlagosan 163. (4. diagram). Az új beszervezések aránya az összes növekedésen belül 63,72 % és 72,05 % között változott, tehát a hálózat növekedésének nagyjából kétharmada minden évben új kapcsolat létesítését jelentette.

4. DIAGRAM: A BM III/II. CSOPORTFŐNÖKSÉG ÁLTAL AZ ADOTT ÉVBEN ÚJONNAN BESZERVEZETT HÁLÓZATI SZEMÉLYEK LÉTSZÁMADATAI ÉVES BONTÁSBAN AZ 1975 – 1985 KÖZÖTTI IDŐSZAKBAN (SAJÁT KÉSZÍTÉS)⁸⁰⁰

Az 1975 utáni éveket vizsgálva megállapítható, hogy a csoportfőnökség egy intenzív kapcsolatépítő szakaszba kezdett. 1975-ről 1976-ra egy 12 %-os 1976-ról 1977-re pedig egy 23,81 %-os növekedést ért el az új beszervezések tekintetében, ami összesen 38,66 %-os bővülés. Innen viszont egy komoly visszaesés következik, ami 1979-re majdnem eléri a 33 %-ot. Az 1982-től induló időszakot vizsgálva itt is megállapítható a tendenciában egy egyértelmű váltás, az addigi növekedési szakasz csökkenőbe vált át. Az 1982-t követő csökkenés következtében az új beszervezések száma 1984-re 27%-al esett vissza, ami jelentősnek mondható.

Az új beszervezések száma az adott évben foglalkoztatott hálózat összlétszámának arányában az 1984-es évben volt a legkisebb, 8,35 %, és az 1977-es évben volt a legnagyobb,

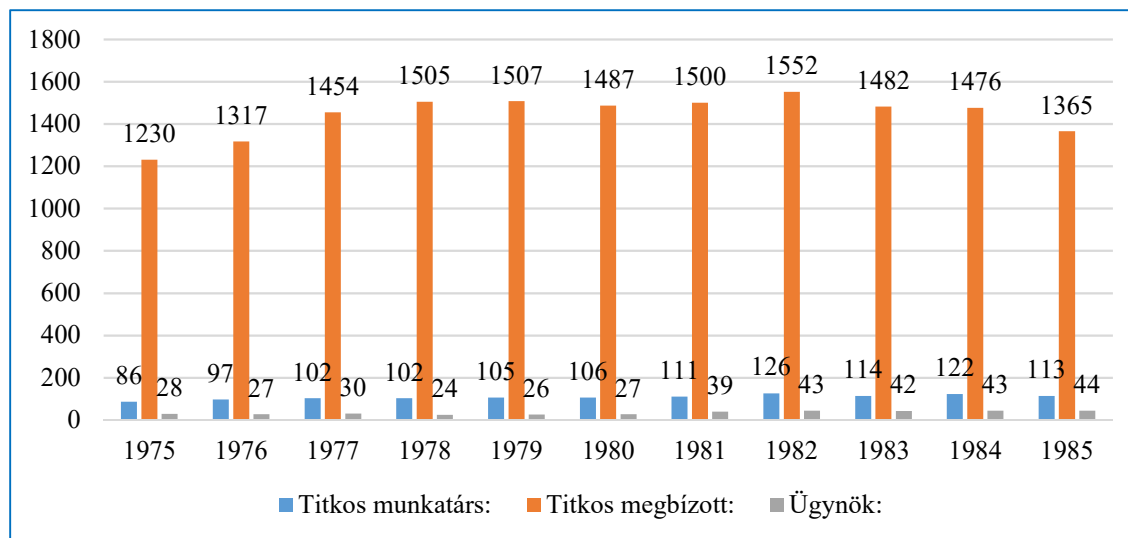
⁸⁰⁰ Éves jelentések a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség hálózatának létszámában történt változásokról 1975-1985 között: ÁBTL - I. - 1.11.10.2.1. - 40-15-9/76.; 40-15/31/77.; 40-15-12-/1978.; 40-15-6/79.; 40-15-8/1980.; 40-15-1442/80.; 40-15-1445/81.; 40-15-14/82.; 40-15-2/1984.; 40-15-5/1985.; 40-15-8/86.

13,11 %. Az adatok alapján átlagban a hálózat 10,29 %-a volt új. A hálózat kiképzése, valamint az operatív munkában való jártasság megszerzése annak speciális jellemzői miatt hosszabb időt vett igénybe. Így az évi átlagos tíz százalékos állománycsere soknak tűnhet. Mivel közvetlenül érintette a munkavégzés mennyiségét, és minőségét, így ez vélelmezhetően az operatív munkában is érezte hatását. Ebben az arányszámban nincs benne az átvett kategória, amelynek tagjait is – függetlenül attól, hogy a BM III. Főcsoportfőnökségtől, az MNVK-2-től, vagy a rendőrségtől érkeztek – valamilyen mértékben újaknak kellett tekinteni és ki kellett képezni, amely tovább növelte ezt a típusú feladatot, és növelte az ilyen irányú nehézségeket.

A hálózat tagjait az általuk végzett feladatok és az állambiztonsági szervvel való együttműködés alapja szerint három kategóriába sorolták: titkos munkatárs, titkos megbízott, ügynök. Ez egy hierarchiát is jelentett, amelyben a titkos munkatárs volt a leglojálisabb és a legképzettebb.⁸⁰¹

A hálózatban a legnagyobb létszámban a titkos megbízottak voltak jelen, amely kategóriának az aránya az összlétszámon belül 89,68 - 92,27 % között volt, míg a legkisebb az ügynököké volt 1,47 – 2,89 % közötti százalékban (5. diagram).

5. DIAGRAM: A BM III/II. CSOPORTFŐNÖKSÉG ÁLTAL FOGLALKOZTATOTT HÁLÓZAT MINŐSÍTÉS SZERINTI LÉTSZÁMADATAI ÉVES BONTÁSBAN AZ 1975 – 1985 KÖZÖTTI IDŐSZAKBAN (SAJÁT KÉSZÍTÉS)⁸⁰²

⁸⁰¹ 10-21/5/1972. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterének 005. számú Parancsa az állambiztonsági szervek hálózati munkájának alapelveit tartalmazó szabályzat kiadása. 11. – Forrás: https://abparancsok.hu/sites/default/files/parancsok/10-21_5_1972.pdf. (letöltve: 2021.03.19.)

⁸⁰² Éves jelentések a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség hálózatának létszámában történt változásokról 1975-1985 között: ÁBTL - I. - 1.11.10.2.1. - 40-15-9/76.; 40-15/31/77.; 40-15-12-/1978.; 40-15-6/79.; 40-15-8/1980.; 40-15-1442/80.; 40-15-1445/81.; 40-15-14/82.; 40-15-2/1984.; 40-15-5/1985.; 40-15-8/86.

A csoportfőnökség – annak ellenére, hogy sokukat operatív nyilvántartásba is vették – a hálózatépítés során érthető módon támaszkodott a korábbi rendszerek szakembereire is.⁸⁰³ Ez mögött akár az is meghúzódhatott, hogy az ellenérdekelt felet az abból a körből származó, ahhoz tartozó emberek révén könnyebb felderíteni.

A hálózatban nőket is foglalkoztattak, azonban egyértelműen a férfiak voltak túlsúlyban. A hálózat összlétszámában a férfiak aránya 82 % és 84% körül változott, vagyis a férfiak átlagban négyszer annyian voltak, mint a nők.⁸⁰⁴

A kémelhárító csoportfőnökség feladatainak jelentős része a külföldi eredetű, háttérű kockázatok felderítésére, és elhárítására irányult. Ebből a szempontból figyelmet érdemel, hogy a hálózatban, illetve az évenkénti beszervezésekben mekkora arányban voltak jelen külföldi állampolgárok. Szintén jelentősége van, hogy ezen belül a hálózat tagjai mely ország állampolgárai voltak.

1975-1984⁸⁰⁵ között 144 külföldi állampolgárt szerveztek be 29 országból, ami éves átlagban 14 főt jelentett. Ez a szám az összes új beszervezések 5,56 %-a (1975) és 13,16-a % (1981) között változott. (6. diagram)

A hálózat új, külföldi személyekkel történő bővítésének trendje is ugyanazt a képet mutatja, mint a hálózat összlétszámáé. Megfigyelhető az 1975-ös évet követő növekedés, valamint az, hogy a tendencia 1982-ben ismét megváltozik és csökkenő szakaszba vált.

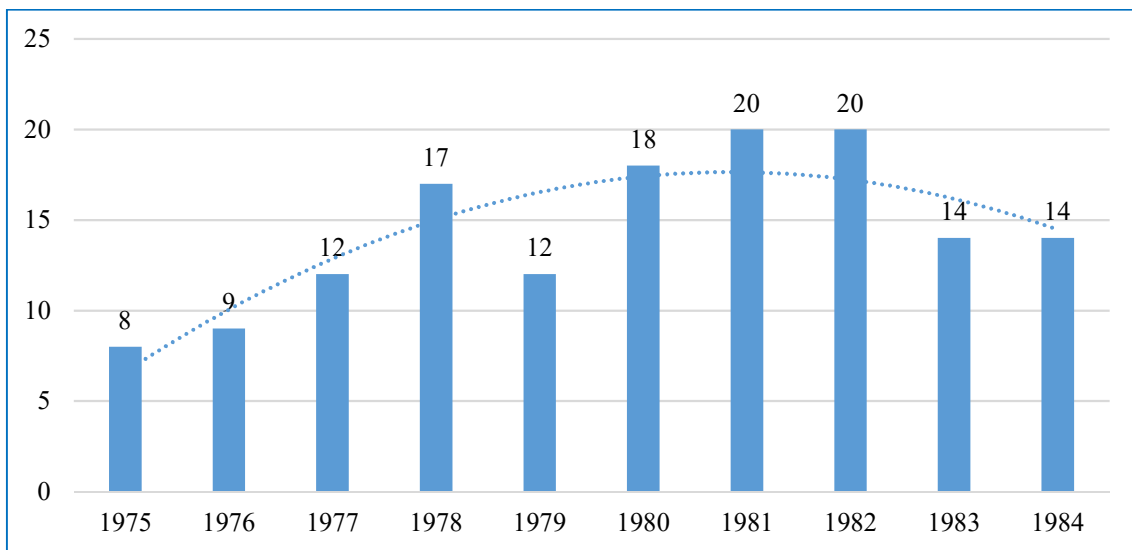
---

⁸⁰³ Például „KOVÁCS JÓZSEF” fedőnevű ügynök, mint volt VKF/2-es a hálózati nyilvántartás mellett szerepelt az operatív nyilvántartásban is. „ZÁDOR” fedőnevű személy a Signum Laudiussal kitüntetett Horthysta tiszt szintén a hálózat tagja volt. – Forrás: ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés a BM. III/II-6/b. alosztály által foglalkoztatott hálózat „B” és „M” dossziék ellenőrzéséről összefoglaló. 4.

⁸⁰⁴ ÁBTL - I. - 1.11.10. 2.1. Jelentés a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség hálózatának létszámában 1976. év XII. hó 31. napjától 1977. év XII. hó 31. napjáig történt változásokról.

⁸⁰⁵ A disszertáció lezárásáig a kutatás során az 1985-ös adatokat nem leltem fel.

6. DIAGRAM: A BM III/II. CSOPORTFŐNÖKSÉG ÁLTAL BESZERVEZETT KÜLFÖLDI ÁLLAMPOLGÁROK LÉTSZÁMADATAI ÉVES BONTÁSBAN AZ 1975 – 1984 KÖZÖTTI IDŐSZAKBAN (SAJÁT KÉSZÍTÉS)⁸⁰⁶

A külföldi állampolgárok közül a legtöbb beszervezett a vizsgált időszakban osztrák állampolgár volt (50 fő, ebből 5 fő osztrák-magyar kettős állampolgár). Őket követték a nyugatnémetek (25 fő, ebből 7 fő nyugatnémet - magyar kettős állampolgár), majd az olaszok (7), az amerikaiak (6), a szíriaiak (6) és az egyiptomiak (5). Előfordult még többek között perui, japán, indonéziai, uruguayi, de természetesen a korábban említett külön utas szocialista politika, illetve az MNK ellen folytatott hírszerző tevékenység okán megtalálhatóak voltak a beszervezettek között jugoszláv (3), szovjet (2) és kínai (1) állampolgárok is.⁸⁰⁷

A beszervezett külföldi állampolgárok létszámadatai is – még ha nem is beszélhetünk nagy értékekről – alátámasztják azt, hogy az 1975-1985 közötti időszakban az EBEÉ hatásának ellenére is a Moszkvában, 1955-ben rögzített irányok voltak meghatározóak a magyar állambiztonsági szervek számára.

Az évenkénti bontást elemezve megállapíthatjuk, hogy a vizsgált időszakban tendenciaszerű változás sem történt, vagyis a beszervezések a lényegi irányokba nem koncentráálódtak, illetve szűntek meg, ami egy esetleges érdemi irányváltást, vagy akár csak egy esetlegesen hangsúlyeltolódást jelezhetne. (2. táblázat)

⁸⁰⁶ A diagramban rögzített adatok forrása a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség hálózati és operatív adatokról készített statisztikai jelentéssel összefüggésben összeállított kiegészítő jelentései az 1975-1985 közötti időszakban: ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. - 40-15-9/1976.; 40-15-31/1977.; 40-15-12/1978.; 40-15-6/1978.; 40-15-8/1980.; 40-15-1442/1980.; 40-15-1445/1981.; 40-15-14/1983.; 40-15-2/1983.; 40-15-5/1985.; 40/15-8/1986.

⁸⁰⁷ Az adatok forrása a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség hálózati és operatív adatokról készített statisztikai jelentéssel összefüggésben összeállított kiegészítő jelentései az 1975-1985 közötti időszakban: ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. - 40-15-9/1976.; 40-15-31/1977.; 40-15-12/1978.; 40-15-6/1978.; 40-15-8/1980.; 40-15-1442/1980.; 40-15-1445/1981.; 40-15-14/1983.; 40-15-2/1983.; 40-15-5/1985.; 40/15-8/1986.

2. TÁBLÁZAT: A BM III/II. CSOPORTFŐNÖKSÉG ÁLTAL BESZERVEZETT KÜLFÖLDI ÁLLAMPOLGÁROK LÉTSZÁMADATAI ÉVES BONTÁSBAN AZ 1975 – 1984 KÖZÖTTI IDŐSZAKBAN (SAJÁT KÉSZÍTÉS)⁸⁰⁸

Állampolgárság:	1975	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984
osztrák	3	4	5	6	4	5	5	5	4	4
nyugatnémet	3	1	1		3	3	3	4		
nyugatnémet - magyar							6	1		
olasz		1			2	1	2		1	
amerikai (USA)				1		2		3		
szíriai				1				2	1	2
egyiptomi			1					1	1	2
jordáni			1		1	1			1	1
osztrák-magyar				1				1		3
svájci		1		1					1	1

A hálózat külföldi tagjai közül legtöbbnek, 89%-nak a feladata a titkos információgyűjtés volt. 9 %-a foglalkozott ellenséges tevékenységet folytató személyek azonosításával, és 2 %-ot vontak be operatív kombinációkba. A legtöbbjüket, az összlétszám 84 %-át a kémelhárítás területén foglalkoztatták, ebből 27 %-ot hazai, 57 %-ot külföldi bázison. A nemzetközi érintkezésben 12 %-ot, a népgazdaság védelme, terrorelhárítás és a kiemelt objektumok védelmével összefüggésben 1-2 %-ot.⁸⁰⁹

A hálózat összlétszámában, illetve a minősítés szerinti részadatokban csökkenés az alábbiak miatt történhetett:

- kizárás,⁸¹⁰
- más szervezetnek⁸¹¹ történő átadás,

⁸⁰⁸ Az adatok forrása a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség hálózati és operatív adatokról készített statisztikai jelentéssel összefüggésben összeállított kiegészítő jelentései az 1975-1985 közötti időszakban: ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. - 40-15-9/1976.; 40-15-31/1977.; 40-15-12/1978.; 40-15-6/1978.; 40-15-8/1980.; 40-15-1442/1980.; 40-15-1445/1981.; 40-15-14/1983.; 40-15-2/1983.; 40-15-5/1985.; 40/15-8/1986.

⁸⁰⁹ Az adatok forrása a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség hálózati és operatív adatokról készített statisztikai jelentéssel összefüggésben összeállított kiegészítő jelentései az 1975-1985 közötti időszakban: ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. - 40-15-9/1976.; 40-15-31/1977.; 40-15-12/1978.; 40-15-6/1978.; 40-15-8/1980.; 40-15-1442/1980.; 40-15-1445/1981.; 40-15-14/1983.; 40-15-2/1983.; 40-15-5/1985.; 40/15-8/1986.

⁸¹⁰ „kizárás: a hálózati személy kizárása a hálózatból a titkos együttműködés végleges megszakítását jelenti. – Oka: a hálózati személy a titkos együttműködésre véglegesen alkalmatlanná válik. A kizárást indokoló tényezők esetleges megváltozása esetén ismételten aktivizálni lehet a hálózati személyt – újrafelvétellel.” – Forrás: Gergely Attila (1980): Állambiztonsági Értelmező Kéziszótár. Budapest: BM Könyvkiadó. 106.

⁸¹¹ A nyilvántartásokban a következő három szervezetet nevesítették: BM II. Főcsoportfőnökség, vagyis a Rendőrség; a BM III. Főcsoportfőnökség, vagyis az állambiztonságot; és az MNVK-t, vagyis a Magyar Néphadsereg Vezérkarát, amelynek 2. Csoportfőnöksége volt a katonai hírszerzés.

- a foglalkoztatás megszüntetése, (például pihentetése) és az
- átminősítés.

A III/II. Csoportfőnökség esetében a vizsgált időszakban a hálózat csökkenése és a kizárások a következőképpen alakultak. A hálózat összes csökkenése a tizenegy év alatt 2 373 fő volt (216 fő/év), amelyből a kizárás 1 629 főt érintett (148 fő/év). A kizárások aránya az összes csökkenésen belül a vizsgált időszakban éves átlagban 69,34 % volt. Ez alapján minden, csökkentésben érintett 10 személy közül 7-et úgy zártak ki. Ez mindenképpen jelentősnek mondható.⁸¹²

Amennyiben a hálózat valamely tagjával véglegesen meg kellett szakítani az együttműködést, akkor zárták ki a hálózatból. A kizárásról szóló döntést személyesen kellett közölni az érintettekkel, amelynek során az együttműködés keretében megismert titkok megőrzése érdekében titoktartási nyilatkozatot vett tőlük az operatív tiszt.⁸¹³

A kizárás indokaként a nyilvántartásokban huszonhét ok szerepelt, közöttük többek között az „Információszerző lehetősége megszűnt” kategória – amely a legnagyobb arányban fordult elő a vizsgált időszakban –, a „Dekonspirálódott”⁸¹⁴, vagy például az, hogy a hálózati személy „MSZMP tag lett”. Több esetben zártak ki személyt azért, mert megbetegedett, vagy meghalt.

„VÁROSI” fedőnevű osztrák állampolgárt a vizsgált időszakban egy ideig eltűntként tartottak nyilván. A személyt 1967-ben szervezték be. Az állambiztonsági szerv értékelése szerint több értékes információt is átadott az együttműködés ideje alatt. 1979-ben a fia meghalt, ami vélelmezhetően feldolgozhatatlan törést okozott az életében. A személy 1984-ben tűnt fel, majd ugyan előkerült, jelentkezett, de a viselkedése alapján arra a következtetésre jutottak az állambiztonság munkatársai, hogy a továbbiakban a személy az állambiztonsági munkára már nem volt alkalmas, ezért kizárták.⁸¹⁵

---

⁸¹² Éves jelentések a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség hálózatának létszámában történt változásokról 1975-1985 között: ÁBTL - I. - 1.11.10.2.1. - 40-15-9/76.; 40-15/31/77; 40-15-12-/1978; 40-15-6/79.; 40-15-8/1980.; 40-15-1442/80.; 40-15-1445/81.; 40-15-14/82.; 40-15-2/1984.; 40-15-5/1985.; 40-15-8/86.

⁸¹³ 10-21/5/1972. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterének 005. számú Parancsa az állambiztonsági szervek hálózati munkájának alapelveit tartalmazó szabályzat kiadása. 33. – Forrás: https://abparancsok.hu/sites/default/files/parancsok/10-21_5_1972.pdf. (letöltve: 2021.03.19.)

⁸¹⁴ „dekonspirálódás (lat.): lelepleződés az ellenség vagy arra illetéktelen személy előtt. – Nemcsak a titkokra vonatkozó adat lelepleződését jelenti, hanem az arra utaló körülmény, tény stb. nyilvánosságra kerülését is. – Oka lehet: a konspirációs szabályok megsértése, a gondatlanság, a szakszerűtlenség, az ésszerűtlen kockázat vállalása.” – Forrás: Gergely Attila (1980): *Állambiztonsági Értelmező Kéziszótár*. Budapest: BM Könyvkiadó. Gergely Attila, *ÁBTL AB 842, 13-68/115/76, Állambiztonsági Értelmező Kéziszótár*, 37.

⁸¹⁵ ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés az 1984. évi hálózati és operatív adatokról a statisztikai jelentés kiegészítéséhez. 3.

Amennyiben valamilyen – a foglalkoztatásával összeegyeztethetetlen – negatív körülmény jelent meg a személy életvitelében, tevékenységében akkor is megszakították vele az együttműködést. Ezzel később részletesen foglalkozom.

A hálózat tagjainak kizárása kapcsán merült fel 1977-ben az a szakmai igény, hogy a tisztek minden egyes kizárásról készítsenek jelentést, mivel ez addig nem minden esetben történt meg. Ennek jelentősége abban rejlett, hogy az újra foglalkoztatás lehetőségének felmerülése esetén, a korábbi kapcsolat lezárásának körülményei jelentős segítséget adhattak az újbóli kapcsolatfelvételhez.⁸¹⁶

Egyes esetekben az operatív tisztek a kiválasztás, tanulmányozás⁸¹⁷, vagy akár a foglalkoztatás során vétettek olyan hibát, ami miatt a személyt később ki kellett zárni.⁸¹⁸ Előfordult az is, hogy az adott feladatra kiválasztott személyt tanulmányozták, beszervezték, végül a foglalkoztatása során derült ki, hogy a kiválasztása az adott feladatra nem volt jó.⁸¹⁹

Egyrészt érdekes, másrészt megdöbbentő, hogy a nyilvántartás szerint 1983-ban két főt azért zártak ki a hálózatból, mert (kézirással, tollal rá volt vezetve a jelentésre, hogy) a „dosszié eltűnt”.⁸²⁰ Ez egy olyan szervezetnél, ahol szinte minden adat minősített volt, illetve a dossziék személyes, érzékeny és akár különleges adatokat is tartalmazhattak számos kérdést felvet.

A kizárt hálózati személyek száma tehát a tizenegy év alatt 1 629 fő volt (7. diagram).

---

⁸¹⁶ ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés az 1977. évi hálózati és operatív adatokról a statisztikai jelentés kiegészítéséhez. 26.

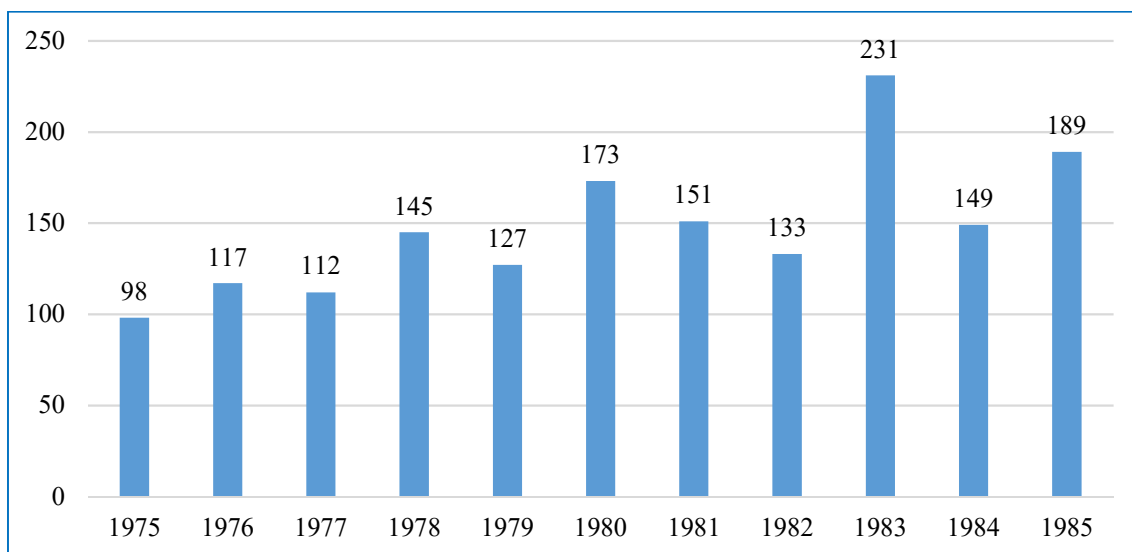
⁸¹⁷ Ilyen volt például „VÁNDOR” fedőnevű, az USA nagykövetségén dolgozó magyar állampolgár esete is, akit az '50-es évek közepén szerveztek be. A szakmai értékelés szerint a tanulmányozás során nem fordítottak figyelmet arra, hogy a személyt régóta fűzték kapcsolatok az USA-hoz. A foglalkoztatása során érdemi információkat nem adott át, így mint „alkalmatlant” ki kellett zárni. – Forrás: ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Tájékoztató jelentés a III/II. Csfség. által 1957-től, 1966. június 30-ig kizárt hálózati személyek számáról, a kizárások okairól. 3.

⁸¹⁸ ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Tájékoztató jelentés a III/II. Csfség. által 1957-től, 1966. június 30-ig kizárt hálózati személyek számáról, a kizárások okairól. 3.

⁸¹⁹ ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés az 1977. évi hálózati és operatív adatokról a statisztikai jelentés kiegészítéséhez. 18.

⁸²⁰ ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség hálózatának létszámában 1982. év XII. hó 31. napjától 1983 év XII. hó 31. napjáig történt változásokról.

7. DIAGRAM: A BM III/II. CSOPORTFŐNÖKSÉG ÁLTAL KIZÁRT HÁLÓZAT LÉTSZÁMADATAI ÉVES BONTÁSBAN AZ 1975 – 1985 KÖZÖTTI IDŐSZAKBAN (SAJÁT KÉSZÍTÉS)⁸²¹

Ebből a titkos megbízotti kategóriában volt a legtöbb, 1 494 fő, messze meghaladva a titkos munkatársak számát, amely 84 és az ügynökökét, ami 47 főt érintett.

Figyelemre méltó, hogy a vizsgált tizenegy év alatt kizárt hálózati tagok összlétszáma meghaladta a tizenegy év alatt foglalkoztatott hálózat létszámának átlagát, az 1 585 főt. Vagyis a tizenegy év alatt a létszámok alapján – természetesen vélelmezhető, hogy a gyakorlatban ez nem történt meg – lecserélődött a csoportfőnökség által foglalkoztatott hálózat személyi állományának egésze.

Az 1975 utáni időszakban a kizárások száma növekedett, amely első gondolatra úgy tűnhet, hogy ellene hatott az EBEÉ-vel kapcsolatos törekvéseknek. A főcsoportfőnökség éves jelentéseiből azonban egyértelműen kiderült, hogy a szakmai vezetés ezt „bátor” kezdeményezésnek tartotta az operatív szervek részéről, mivel folyamatos igény volt a hálózat minőségi megújítása. A kizárások magas száma ellenére is, az új beszerzések miatt a hálózat létszáma összességében nőtt.

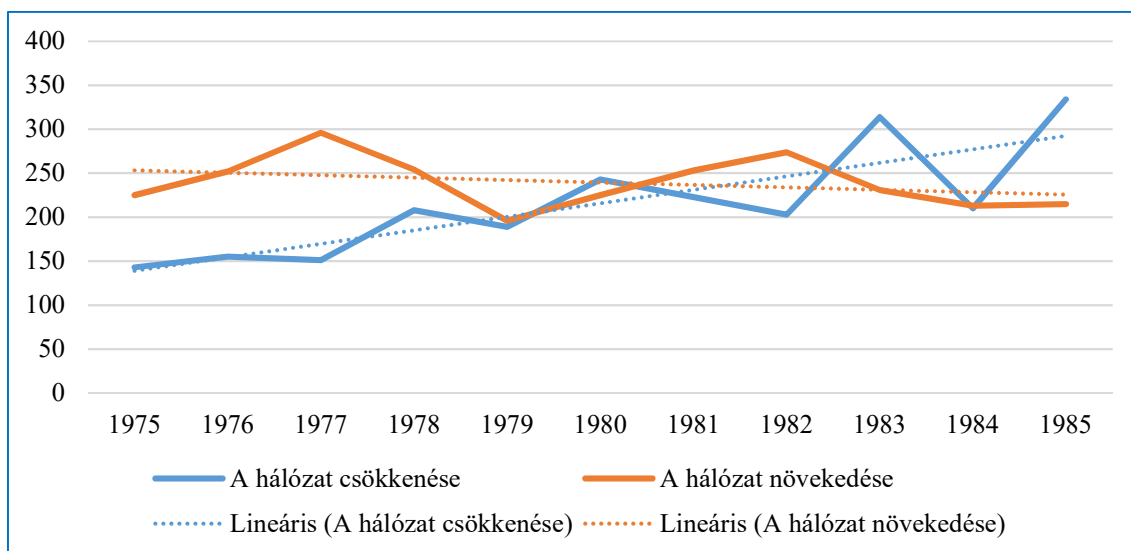
A korábbi adatsorokban az 1982-es év kapcsán megfigyelt tendenciaváltás itt is jól látszik, ugyanis 1982-től kezdődően a kizárások létszámadatai az azt megelőző időszak csökkenési irányától eltérően jelentősen emelkedtek, amely a hálózat összlétszámának csökkenésében is jelentkezett.

Ha megnézzük egy-egy évben a hálózat növekedésének és csökkenésének létszámadatait (8. diagram), akkor jól látható, hogy a trendvonalak alapján a hálózat

⁸²¹ Éves jelentések a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség hálózatának létszámában történt változásokról 1975-1985 között: ÁBTL - I. - 1.11.10.2.1. - 40-15-9/76.; 40-15/31/77.; 40-15-12-/1978.; 40-15-6/79.; 40-15-8/1980.; 40-15-1442/80.; 40-15-1445/81.; 40-15-14/82.; 40-15-2/1984.; 40-15-5/1985.; 40-15-8/86.

összlétszámának alakulása a hálózat növekedési ütemének csökkenése és a hálózat csökkenési ütemének növekedése eredménye. Továbbá, hogy a két trendvonal az 1981-1982 közötti időszakban metszi egymás, tehát ebben az időszakban kell keresni a változás okát.

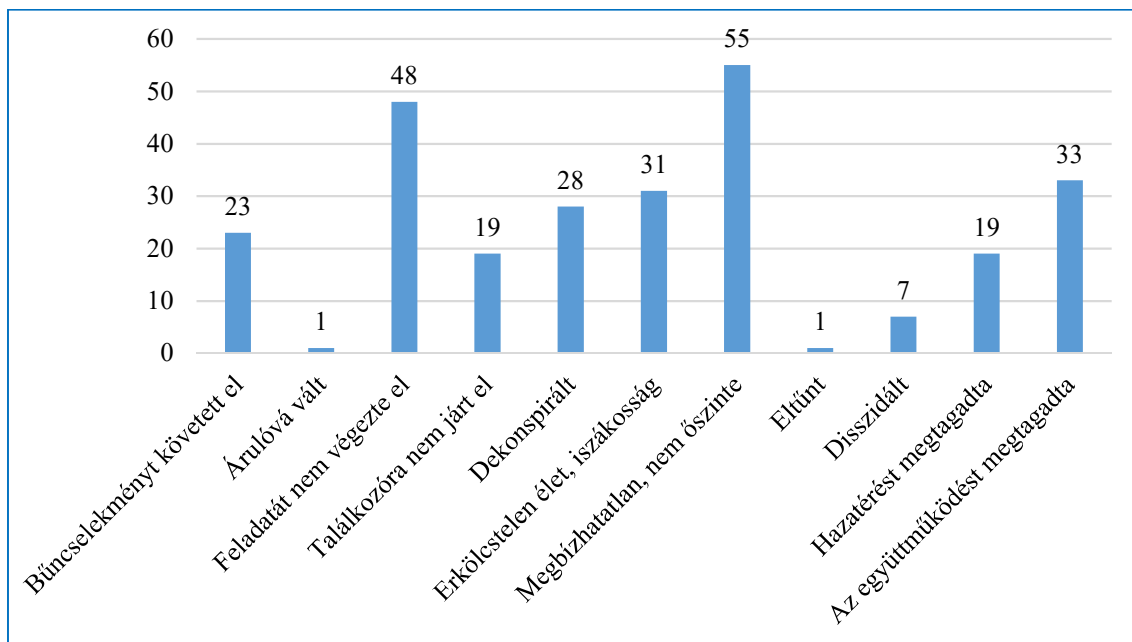
8. DIAGRAM: A BM III/II. CSOPORTFŐNÖKSÉG ÁLTAL FOGLALKOZTATOTT HÁLÓZAT NÖVEKEDÉSÉNEK ÉS CSÖKKENÉSÉNEK LÉTSZÁMADATAI ÉVES BONTÁSBAN AZ 1975 – 1985 KÖZÖTTI IDŐSZAKBAN (SAJÁT KÉSZÍTÉS)⁸²²

A csoportfőnökség a kizárások kapcsán külön nyilvántartotta létszám és kategória szerint a negatív okból történt kizárásokat. (9. diagram) A negatív kizárások mögött meghúzódó okok elsődlegesen az együttműködők személyiségéhez, magatartásához, értékrendjéhez kötődtek, amelyek feltérképezése a jelölti kiválasztás és a beszerzése előtti ellenőrzés (tanulmányozás) fő feladata volt. Így ez a statisztika felveti ezen folyamatok során elkövetett hibák lehetőségét, egyúttal segítséget is jelentett az ellenőrzés hatékonyságának növeléséhez.

⁸²² Éves jelentések a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség hálózatának létszámában történt változásokról 1975-1985 között: ÁBTL - I. - 1.11.10.2.1. - 40-15-9/76.; 40-15/31/77.; 40-15-12-/1978.; 40-15-6/79.; 40-15-8/1980.; 40-15-1442/80.; 40-15-1445/81.; 40-15-14/82.; 40-15-2/1984.; 40-15-5/1985.; 40-15-8/86.

9. DIAGRAM: A BM III/II. CSOPORTFŐNÖKSÉG ÁLTAL FOGLALKOZTATOTT HÁLÓZATBÓL NEGATÍV OKOKBÓL KIZÁRT SZEMÉLYEK LÉTSZÁMADATAI A NEGATÍV OKOK BONTÁSÁBAN (SAJÁT KÉSZÍTÉS)⁸²³

A tizenegy év során 265 hálózati tagot kellett kizárni negatív okok miatt, ami éves átlagban 24 főt jelentett. Az összes kizáráson belül a legnagyobb arányban 26,53 %-ban 1975-ben történt ilyen okokból kizárás,⁸²⁴ ami összefügghet a szakmai vezetés által megfogalmazott minőségi megújulási igénnyel. A következő tizenegy évben azonban ez az arány folyamatosan javult és 1985-re az érték már csupán 12,17 % volt. Tehát tizenegy év alatt több, mint 50 %-al csökkent ez a mutató, ami jelentősnek mondható,⁸²⁵ és utalhat a kiválasztás, a tanulmányozás és a foglalkoztatás minőségi fejlődésére.

A legtöbb kizárt személy ebben a kategóriában az állambiztonsági szervvel való együttműködés terén követett el valamilyen negatív dolgot. A legnagyobb létszám a „Megbízhatatlan, nem őszinte” kategóriában szerepelt, ezt követték a „Feladatát nem végezte el” és az „Együttműködést megtagadta”. Ide tartozott még a „Dekonspirált”, és a „Bűncselekményt követett el”, – amelynél külön jelezni kellett, ha az politikai volt –, illetve az „Erkölcstelen élet, iszákosság” is.⁸²⁶ Nézzünk néhány példát: A „Hazatérést megtagadta” csoportba sorolták „SZÁSZ ÉVA” fedőnevű magyar állampolgárt, akit 1968-ban szerveztek be

⁸²³ Éves jelentések a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség hálózatának létszámában történt változásokról 1975-1985 között: ÁBTL - I. - 1.11.10.2.1. - 40-15-9/76.; 40-15/31/77; 40-15-12-/1978; 40-15-6/79.; 40-15-8/1980.; 40-15-1442/80.; 40-15-1445/81.; 40-15-14/82.; 40-15-2/1984.; 40-15-5/1985.; 40-15-8/86.

⁸²⁴ ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség hálózatának létszámában 1974. év XII. hó 31. napjától 1975. év XII. hó 31. napjáig történt változásokról.

⁸²⁵ ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség hálózatának létszámában 1984. év XII. hó 31. napjától 1985. év XII. hó 31. napjáig történt változásokról.

⁸²⁶ ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség hálózatának létszámában 1983. év XII. hó 31. napjától 1984. év XII. hó 31. napjáig történt változásokról.

hazafias alapon. Követségi vonalon foglalkoztatták. 1980-ban, kiküldetése során megismerkedett egy személlyel külföldön, aki házassági ajánlatot tett neki. „SZÁSZ” ezt követően, amikor haza kellett volna térnie külföldön maradt.⁸²⁷ „MOLNÁR” fedőnevű magyar állampolgárt 1979-ben szervezték be, hazafias alapon. Ezt követően három alkalommal utazott nyugat-európai országokba, végül 1982-ben, családjával Csehszlovákiába, majd onnan az NSZK-ba ment és többet nem tért vissza. Vélhetően ezen döntésében az is közrejátszott, hogy felesége testvére kint élt az NSZK-ban.⁸²⁸ A „Dekonspirált”⁸²⁹ kategóriában szerepeltetett személyek legtöbbször a közvetlen hozzátartozójuk (férj, feleség) előtt fedték fel titkos együttműködésüket az állambiztonsággal. Ebbe a körbe tartozott „ROLAND” fedőnevű hálózati személy, akit 1972-ben egy célszemély⁸³⁰ mellé szerveztek be. Feladatát a jeentés szerint kényszerűségből hajtotta végre, 1978-ban pedig elmondta feleségének, hogy együttműködik az állambiztonsággal. „NÓRA” fedőnevű személy férjének,⁸³¹ míg „HARGITAI JÁNOS” apósa előtt tárta fel állambiztonsági szerepét.⁸³² „KEREKES LÁSZLÓ” fedőnevű ügynököt két időszakban is alkalmazta a kémelhárítás a belga követség vonalán. Az első időszakban többször dekonspirált amiért kizárták. Ezt követően 1960-ban ismét elkezdték foglalkoztatni, de a '60-as évek közepén ismét dekonspirált, így a követségen elvesztette munkaviszonyát, így hírszerző lehetőségét is. Az értékelés szerint a foglalkoztatásáért felelős operatív tiszt is hibázott, mivel nem megfelelően képezték ki például a konspirációs szabályokra.⁸³³ Egyes esetekben előfordult az is, hogy a hálózati személyek munkatársaiknak, sőt néha azon személynek is elmondták titkos feladataikat, akinek a megfigyelésével megbízták. „KONRÁD” fedőnevű magyar állampolgárt 1980-ban szervezték be hazafias alapon. Az NSZK-ba történt tartós kiküldetése kapcsán határon túli feladatokat hajtott végre. 1981-ben aztán munkahelyi vezetőjének elmesélte kapcsolatát a Belügyminisztériummal, amiről végül több személy is tudomást szerzett. Dekonspirálása okaként a vele kapcsolatot tartó

---

⁸²⁷ ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés az 1981. évi hálózati és operatív adatokról a statisztikai jelentés kiegészítéséhez. 5.

⁸²⁸ ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés az 1982. évi hálózati és operatív adatokról a statisztikai jelentés kiegészítéséhez. 4.

⁸²⁹ „dekonspiráció (lat.): árulás, fecsegés vagy egyéb titoksértő magatartás következtében operatív értékű adat lelepleződése az ellenség előtt. Emiatt az adott területen lépéshátrányba kerülünk; - dekonspirál.” Forrás: Gergely Attila (1980): Állambiztonsági Értelmező Kéziszótár. Budapest: BM Könyvkiadó. 37.

⁸³⁰ „célszemély: akire a tanulmányozás vagy a bizalmas nyomozás irányul.” – Forrás: Gergely Attila (1980): Állambiztonsági Értelmező Kéziszótár. Budapest: BM Könyvkiadó. 33.

⁸³¹ ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés az 1980. évi hálózati és operatív adatokról a statisztikai jelentés kiegészítéséhez. 7.

⁸³² ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés az 1978. évi hálózati és operatív adatokról a statisztikai jelentés kiegészítéséhez. 13.

⁸³³ ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Tájékoztató jelentés a III/II. Csfség. által 1957-től, 1966. június 30-ig kizárt hálózati személyek számáról, a kizárások okairól. 5.

operatív tisztnek rossz idegállapotát nevezte meg. Volt olyan együttműködő is, aki a megírt állambiztonsági jelentését átadta a minisztériumi vezetőjének.⁸³⁴ „GÁBOR LÁSZLÓ” fedőnevű személy pedig, akit 1973-tól először csak, mint hálózaton kívüli kapcsolatot foglalkoztattak, majd 1975-ben be is szervezték, 1978-ban a célszemélyével külföldre távozott és nem tért vissza. Tevékenysége a dekonspirálás mellett felvetette az árulás gyanúját is.⁸³⁵ A bűncselekmények elkövetése miatt kizárt hálózati személyek esetében előfordult többek között csempészet,⁸³⁶ közokirat hamisítás, lopás, orrgazdaság,⁸³⁷ csalás,⁸³⁸ deviza bűncselekmény,⁸³⁹ népgazdasági károkozás, okirat hamisítás, korrupció,⁸⁴⁰ üzérkedés.⁸⁴¹ Ugyanezen kategóriába tartozott „FEHÉR LÁSZLÓ” fedőnevű magyar állampolgár, hálózati személy is, aki titoksértést követet el. 1972-ben szervezték be, 1975-ben az NSZK-ba utazott. Az engedélyezett kint tartózkodáshoz képest másfél hónappal később érkezett vissza Magyarországra. Az ilyen típusú cselekmények jelzésértékűek voltak az állambiztonsági szolgálat számára és a külföldi hírszerzés jelenlétét vélelmezték mögötte. „FEHÉR LÁSZLÓ”-ról is kiderül 1976-ban, hogy kint tartózkodása alatt, Nürnbergben kihallgatták a speciális szervek munkatársai, ahol államtitkokat mondott el.⁸⁴² Előfordult, hogy az állambiztonság operatív érdekből azután is fenntartotta a hálózati személlyel az együttműködést, miután bizonyossá vált, hogy bűncselekményt követett el. Erre példa az egyik kiemelt célszág budapesti nagykövetségének magyar állampolgárságú munkatársa, akivel az árulás megelőzése miatt formális kapcsolatot tartottak fent egészen addig, amíg az általa elkövetett bűncselekmény miatt el nem ítélték.⁸⁴³ A „Megbízhatatlan, nem őszinte” kategóriába tartozott „BAKOS LÁSZLÓ” fedőnevű magyar állampolgár, akit 1967-ben szerveztek be hazafias alapon vonalas területre. Több esetben látott

---

⁸³⁴ ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés az 1977. évi hálózati és operatív adatokról a statisztikai jelentés kiegészítéséhez. 19.

⁸³⁵ ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés az 1978. évi hálózati és operatív adatokról a statisztikai jelentés kiegészítéséhez. 11.

⁸³⁶ ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés az 1975. évi hálózati és operatív adatokról a statisztikai jelentés kiegészítéséhez. 23.

⁸³⁷ ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés az 1977. évi hálózati és operatív adatokról a statisztikai jelentés kiegészítéséhez. 18.

⁸³⁸ ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés az 1979. évi hálózati és operatív adatokról a statisztikai jelentés kiegészítéséhez. 6.

⁸³⁹ ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés az 1980. évi hálózati és operatív adatokról a statisztikai jelentés kiegészítéséhez. 7.

⁸⁴⁰ ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés az 1981. évi hálózati és operatív adatokról a statisztikai jelentés kiegészítéséhez. 2.

⁸⁴¹ ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés az 1982. évi hálózati és operatív adatokról a statisztikai jelentés kiegészítéséhez. 4.

⁸⁴² ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés az 1977. évi hálózati és operatív adatokról a statisztikai jelentés kiegészítéséhez. 17.

⁸⁴³ ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés az 1977. évi hálózati és operatív adatokról a statisztikai jelentés kiegészítéséhez. 18.

el külföldön feladatokat. Jellemzése szerint széleskörű kapcsolatokkal rendelkező, polgári beállítottságú személy volt, de emellett személyiségében olyan elemek is megtalálhatóak voltak, amelyek a hálózati munka szempontjából nem voltak előnyösek. Nevezett például egy alkalommal ittas állapotban rendőrnek adta ki magát és belügyminisztériumi kapcsolatairól beszélt, továbbá kiderült róla az is, hogy nem minden esetben volt őszinte, nem jelentette például tartótisztjének nyugati kapcsolatait. Előfordult az is, hogy a hálózati személytől azért kellett megválni, mert gyakran váltogatta szexuális kapcsolatait a diplomaták körében,⁸⁴⁴ illetve egy esetben az egyik hálózati személy beleszeretett egy amerikai állampolgárságú diplomatába. Az együttműködést, a jelentéseket az állambiztonság sok esetben anyagilag ellentételezte. A megbízhatatlanság miatt kizárt hálózati személyek esetében így többször előfordult, hogy valótlan jelentéseket írtak, ami mögött a legtöbb esetben az egyéni érdek, az anyagi haszonszerzés állt.⁸⁴⁵ A jelentések alapján a vizsgált időszakban egy esetben fordult elő, hogy a hálózat tagja árulóvá vált. „OLIMPIA” fedőnevű volt magyar, a nyomozás idején amerikai állampolgár mellé beszervezett „FENYVESI GÁBOR” fedőnevű hálózati személy tájékoztatta a célszemélyt arról, hogy az állambiztonság megfigyeli. Ezen túlmenően 1974-ben a budapesti amerikai nagykövetségen is beszámolt a BM-el meglévő kapcsolatáról.⁸⁴⁶ Az esetleges árulás gyanúja, illetve az azzal összefüggő következmények felmerültek „RED ILKA” fedőnevű magyar állampolgár esetében is, aki külföldi kiküldetése során megtagadta a hazatérést, ami azért volt érzékeny a csoportfőnökség számára, mert „1970-től ismerte a követségi elhárítás módszereit”.⁸⁴⁷ Az árulás az állambiztonsági szerv számára komoly veszéllyel járt, mivel így többek között az ellenséges hírszerző szervek megismerhették a titkos eszközöket, módszereket, eljárásokat és akár a folyamatban lévő ügyeket is.⁸⁴⁸ Előfordult, hogy a hálózat tagját időszakosan, átmenetileg nem tudta foglalkoztatni az állambiztonsági szerv a személy körülményiben bekövetkezett változás, vagy a kialakult operatív helyzet miatt. Amennyiben várható volt, hogy a negatív helyzet belátható időn belül megszűnik, abban az esetben a kapcsolatot nem zárták ki, csupán „pihentették”.⁸⁴⁹ A pihentetés mögött a tartós

---

⁸⁴⁴ ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés az 1982. évi hálózati és operatív adatokról a statisztikai jelentés kiegészítéséhez. 4.

⁸⁴⁵ ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés az 1975. évi hálózati és operatív adatokról a statisztikai jelentés kiegészítéséhez. 21.

⁸⁴⁶ ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés az 1976. évi hálózati és operatív adatokról a statisztikai jelentés kiegészítéséhez. 17.

⁸⁴⁷ ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés az 1975. évi hálózati és operatív adatokról a statisztikai jelentés kiegészítéséhez. 21.

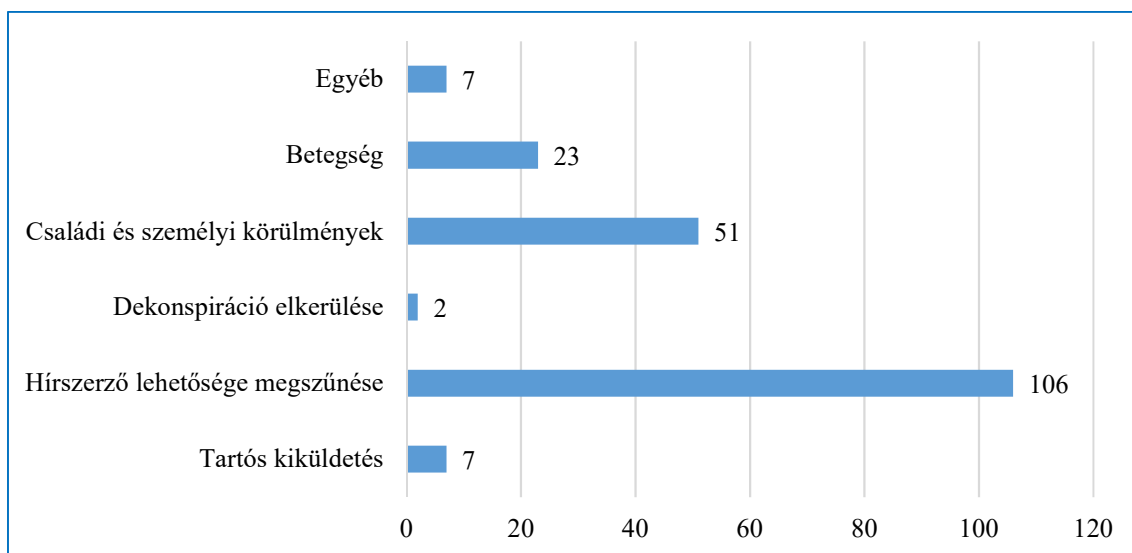
⁸⁴⁸ Lásd a korábban említett Lapusnyik Béla ügyét.

⁸⁴⁹ 10-21/5/1972. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterének 005. számú Parancsa az állambiztonsági szervek hálózati munkájának alapelveit tartalmazó szabályzat kiadása. 33. – Forrás: https://abparancsok.hu/sites/default/files/parancsok/10-21_5_1972.pdf. (letöltve: 2021.03.19.)

kiküldetés, a hírszerző lehetőség átmeneti megszűnése, a hálózat lelepleződése elkerülésének indoka, vagy esetleg családi- egészségügyi okok álltak. A vizsgált időszakban a legtöbb személyt a hírszerző lehetősége megszűnése miatt pihentettek (10. diagram).

10. DIAGRAM: A BM III/II. CSOPORTFŐNÖKSÉG ÁLTAL PIHENTETETT HÁLÓZATI SZEMÉLYEK ÖSSZESÍTETT LÉTSZÁMADATAI A PIHENTETÉS OKAI SZERINTI BONTÁSBAN AZ 1975 – 1985 KÖZÖTTI IDŐSZAKBAN (SAJÁT KÉSZÍTÉS)⁸⁵⁰

A pihentetett személyek aránya a hálózat összlétszámán belül 0,44 % (1977) és 2,23 % (1985) között változott, ami elhanyagolható. Fontos azonban, hogy ezzel a megoldással az állambiztonsági szerv megteremtette annak a lehetőségét, hogy az értékes, kiképzett titkos segítőitől, átmenetinek tűnő problémák miatt, ne kelljen megválnia. Ennek ellenére a vizsgált időszakban is sokszor előfordult, hogy a körülmények nem változtak pozitívan, így a pihentetett személyt végül kizárták.⁸⁵¹

⁸⁵⁰ Az adatok forrása a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség hálózati és operatív adatokról készített statisztikai jelentéssel összefüggésben összeállított kiegészítő jelentései az 1975-1985 közötti időszakban: ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. - 40-15-9/1976.; 40-15-31/1977.; 40-15-12/1978.; 40-15-6/1978.; 40-15-8/1980.; 40-15-1442/1980.; 40-15-1445/1981.; 40-15-14/1983.; 40-15-2/1983.; 40-15-5/1985.; 40/15-8/1986.

⁸⁵¹ Például 1981-ben a pihentetett személyek közül 10 főt zártak ki. – Forrás: ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés az 1981. évi hálózati és operatív adatokról a statisztikai jelentés kiegészítéséhez. 7.

3.5 A HÁLÓZAT TAGJAINAK FOGLALKOZTATÁSI VONALA, FUNKCIÓI

A hálózat foglalkoztatása kapcsán három alapvető kérdésre kerestem a választ. Milyen területeken, milyen irányban és milyen feladatokat kellett ellátniuk. Ahogy arra korábban már utaltam, a külföldi hírszerző tevékenység három nagy területet veszélyeztetett a vizsgált időszakban. Ezek a politika, a katonai terület, és a gazdaság. Ez utóbbin belül a 20. században kiemelt jelentőséget kapott a más országok által elért tudományos-technológiai eredmények titkos módon történő megismerése és megszerzése is.⁸⁵²

Azon gazdasági -, politikai -, katonai szövetségi rendszerek (KGST, VSZ), amelyeknek az adott időszakban Magyarország tagja volt egyértelműen kijelölték a Magyar Népköztársaság hírszerzési és elhárítási irányait, amelyek alapvetően a kapitalista országokat jelentették. Ezen belül kémelhárítási szempontból az USA, az NSZK, Ausztria, Olaszország, Franciaország, Anglia és Izrael jelentősége volt kiemelt.

A csoportfőnökség a hálózat foglalkoztatási vonala kapcsán a következő öt területet különböztette meg:

- „Kémelhárítás (hazai és külföldi bázison);
- Nemzetközi érintkezést felhasználó ellenséges tevékenység;
- Kiemelt objektumok, területek és államtitkok védelme;
- Egyéb”.⁸⁵³

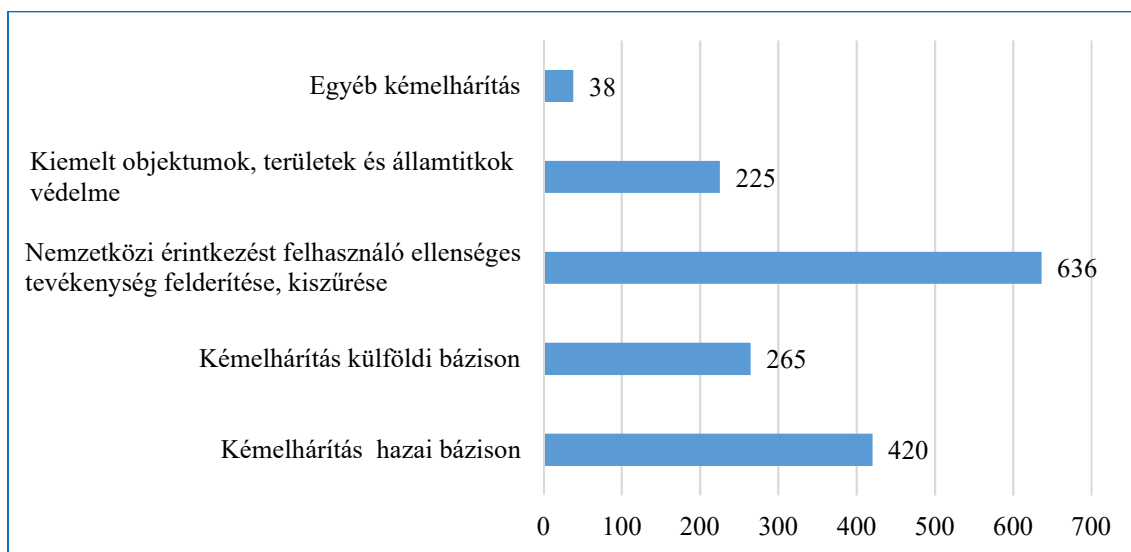
Az egész időszakot vizsgálva, a kategóriák egy évre vetített átlagadatai alapján a legtöbb hálózati személyt, átlagban évente 636 főt a nemzetközi érintkezés területén jelentkező kockázatok felderítése és elhárítása érdekében foglalkoztatták. (11. diagram)

---

⁸⁵² Gondoljunk csak például a második világháború kapcsán a szovjet hírszerzés ilyen jellegű erőfeszítéseire az USA által kifejlesztett atombombát érintően. – Forrás: <https://www.fbi.gov/history/famous-cases/atom-spy-caserosenbergs>. (letöltve: 2022.02.17.) Az ilyen jellegű adatok megszerzése a magyar hírszerzésnek is feladata volt és a III. Főcsoportfőnökség éves, összefoglaló jelentéseiben konkrét számokat is olvashatunk erről. 1977-ben például a magyar hírszerzés 947 kutatás-fejlesztési dokumentációt, mintadarabot és anyagmintát szerzett meg külföldről. Ennek egy részét átadták a magyar népgazdaságnak, amelynek szereplői ellenértékként 43 700 000,- forintot utaltak át a Belügyminisztérium számlájára, ami akkor egy hatalmas összeg volt. 166 stratégiai dokumentumot a szovjet KGB-nek is megküldtek, amelyből 43 „igen értékes”, illetve „értékes” minősítést kapott a partnerszolgálatától. – Forrás: ÁBTL 1. 11. 1. 6. 16. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1977. évi munkájáról. 14.

⁸⁵³ ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés az 1976. évi hálózati és operatív adatokról a statisztikai jelentés kiegészítéséhez.

11. DIAGRAM: A BM III/II. CSOPORTFŐNÖKSÉG ÁLTAL FOGLALKOZTATOTT HÁLÓZAT FOGLALKOZTATÁSI VONAL SZERINTI LÉTSZÁMADATAINAK ÁTLAGA AZ 1975 – 1985 KÖZÖTTI IDŐSZAKOT VIZSGÁLVA (SAJÁT KÉSZÍTÉS)⁸⁵⁴

Az értékeket százalékra vetítve az átlagos, éves összlétszám 40,14 %-át a nemzetközi érintkezéssel összefüggően jelentkező feladatokkal kapcsolatban, 26,53 %-ot a hazai, 16,7 %-ot a külföldi bázisú kémelhárítás, 14,23 %-ot a kiemelt objektumok védelme vonalán és 2,4 %-ot egyéb feladatok kapcsán foglalkoztattak.

Abban az esetben, ha a klasszikus kémelhárítás esetében összevonnuk a hazai bázison (420 fő) és a külföldi bázison (265 fő) foglalkoztatott személyek számát, akkor viszont már azt láthatjuk, hogy a klasszikus kémelhárítási feladatok keretében foglalkoztatták a legtöbb kapcsolatot (665 fő, 43,23 %).

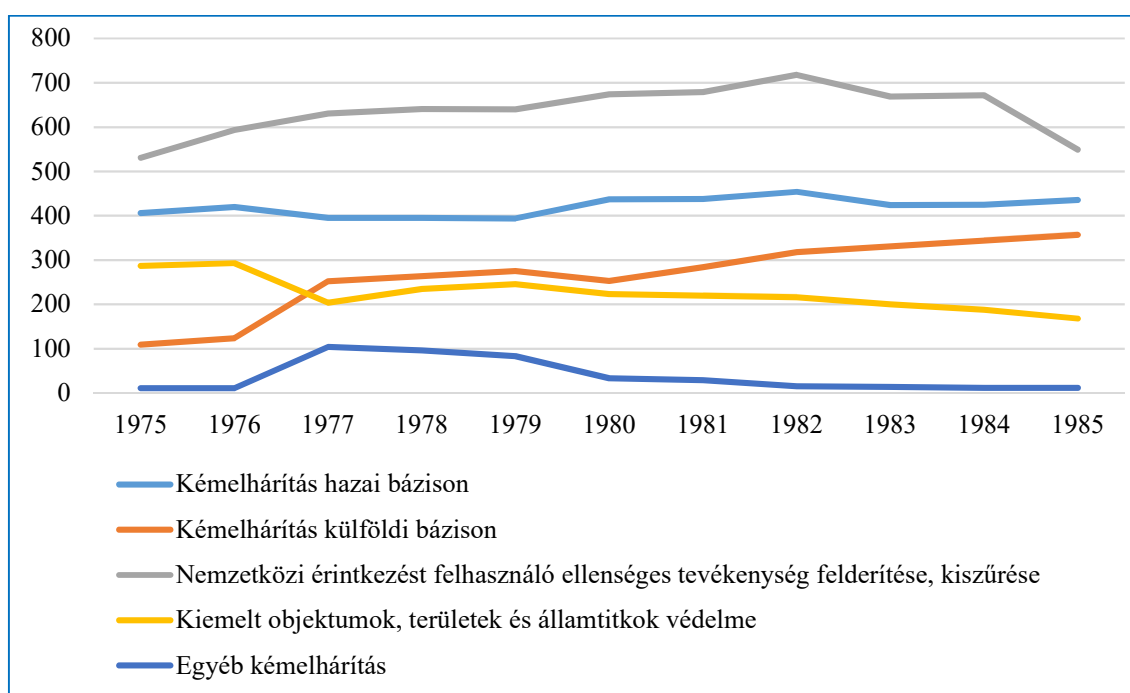
A hálózat létszámadatai alapján felállított sorrend azonban nem jelentett egyértelműen fontossági sorrendet is. A hálózat létszámának alakulását az egyes vonalakon ugyanis nem csak az elhárítási terület kiemelt jellege, hanem a terület nagysága is befolyásolta. Gondoljunk a hazai bázison folytatott kémelhárítás esetén belül a budapesti nagykövetségeken dolgozó hírszerzők számára, vagy a nemzetközi érintkezés kategóriájában az idegenforgalomra. Az MNK területén dolgozó, kémelhárítási szempontból releváns diplomaták számánál nagyságrendekkel nagyobb volt a beutazó, külföldi turisták létszáma. Kádár János 1975-ben, az EBEÉ zárónyilatkozata aláírásakor mondott beszédében 8 millió külföldi turista beutazásáról beszélt, megjegyezve azt, hogy közülük „nyitott kapukat talál, aki becsületes szándékkal

⁸⁵⁴ Éves jelentések a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség hálózatának létszámában történt változásokról 1975-1985 között: ÁBTL - I. - 1.11.10.2.1. - 40-15-9/76.; 40-15/31/77; 40-15-12-/1978; 40-15-6/79.; 40-15-8/1980.; 40-15-1442/80.; 40-15-1445/81.; 40-15-14/82.; 40-15-2/1984.; 40-15-5/1985.; 40-15-8/86.

érkezik hozzánk.”⁸⁵⁵ Ebből közvetetten az is következik, hogy a nem becsületes külföldiek ebben a hatalmas tömegben valakiknek meg kellett találni, többek között a Kémelhárítási Csoportfőnökség munkatársainak.

A 1975 utáni néhány év kapcsán már tudjuk, hogy a hálózat összlétszáma intenzíven emelkedett. A foglalkoztatási vonalak adatait éves bontásban vizsgálva (12. diagram) pedig már az is látszik, hogy ezen belül a külső bázison folytatott kémelhárítás és a nemzetközi kapcsolatokra épülő hírszerző tevékenység elleni fellépés területein volt a legnagyobb fejlődés.

12. DIAGRAM: A BM III/II. CSOPORTFŐNÖKSÉG ÁLTAL FOGLALKOZTATOTT HÁLÓZAT FOGLALKOZTATÁSI VONAL SZERINTI LÉTSZÁMADATAINAK VÁLTOZÁSA ÉVES BONTÁSBAN AZ 1975 – 1985 KÖZÖTTI IDŐSZAKBAN (SAJÁT KÉSZÍTÉS)⁸⁵⁶

A külföldi bázison folytatott kémelhárító munkával összefüggésben foglalkoztatott hálózati személyek létszámadatai alapján egy meredek fejlődési görbét tudunk felrajzolni. Ezen a területen a kiinduló és befejező év létszámadatait tekintve a fejlődés 327 %, vagyis a hálózat létszáma itt megháromszorozódott. A külföldi bázison folytatott kémelhárítás a védekezés határainak az országhatáron kívülre helyezését jelentette, ami rendkívül fontos minden védelmi rendszer esetében. Ezzel, a támadólagosságot is magában hordozó szemlélettel többek között

⁸⁵⁵ Kádár János (1975): Az Európai és Biztonsági Együttműködés Értekezlet Záróokmánya. Budapest: Kossuth Könyvkiadó. 114.

⁸⁵⁶ Éves jelentések a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség hálózatának létszámában történt változásokról 1975-1985 között: ÁBTL - I. - 1.11.10.2.1. - 40-15-9/76.; 40-15/31/77.; 40-15-12-/1978.; 40-15-6/79.; 40-15-8/1980.; 40-15-1442/80.; 40-15-1445/81.; 40-15-14/82.; 40-15-2/1984.; 40-15-5/1985.; 40-15-8/86.

jelentősen növelhető volt a hatékonyság, illetve csökkenthető a kockázatoknak az országhatáron belül történő megjelenése. A kiutaztatott hálózati személyek célja az ellenséges szervezetek objektumairól, munkatársairól, tevékenységéről és összeköttetési rendszereiről történő információgyűjtés volt.⁸⁵⁷ Fontos szempont volt azonban e téren, hogy az ellenséges külföldi hírszerző szervezetek tagjaival közvetlenül kapcsolatba kerülő hálózati személyek esetében számítani kellett arra, hogy különböző személyes, és/vagy technikai⁸⁵⁸ ellenőrzésnek vetik alá őket, amelyen át kellett menniük.⁸⁵⁹

A nemzetközi érintkezés vonalán az 1975 – 1982 közötti szakaszban egy jelentős 35,2 %-os létszámbővülést figyelhetünk meg, amely egyértelműen a nemzetközi kapcsolatok kiszélesedésével mutat párhuzamot. Az ez irányú létszámfejlesztés tükrözte a belügyi vezetésnek az 1970-es évekbeli azon álláspontját, hogy a nyugati országok jelentős összefogással a szocialista országok gyengítésére törekuszenek, amely a nyílt, fegyveres összeütközés helyett az ideológiai fellazításban és széleskörű titkos információgyűjtésben ölt testet és ennek kiemelt területe a nemzetközi érintkezés. Ezen törekvések mögött az MNK politikai vezetése a korábban említettek szerint elsősorban az amerikai és a nyugatnémet titkosszolgálatokat azonosította.⁸⁶⁰ Ennek megfelelően az állambiztonság kémelhárítási és hírszerzési képességeinek ez irányú fejlesztését tartották szükségesnek.⁸⁶¹

Csupán csak az idegenforgalom adatait vizsgálva azt láthatjuk, hogy az 1975. évben az MNK-ba beutazó külföldi állampolgárok 9 404 000 fős létszáma 1985-re közel 60,8 %-al nőtt. Amennyiben ezt a kémelhárítás szempontjából relevánsabb csoportra, a nem szocialista országok állampolgáira szűkítjük, ott egy még jelentősebb növekedést láthatunk. A kezdeti 1 166 000 fő a 11 év alatt 3,2-szeresére nőtt, amely így 1985-re elérte a 3 749 000 főt (13. diagram).

---

⁸⁵⁷ Gergely Attila et al. (1986): ÁBTL - 4.1. - A - 3168/5. Állambiztonsági ismeretek - Elhárítási ismeretek. Budapest: BM Könyvkiadó. 21.

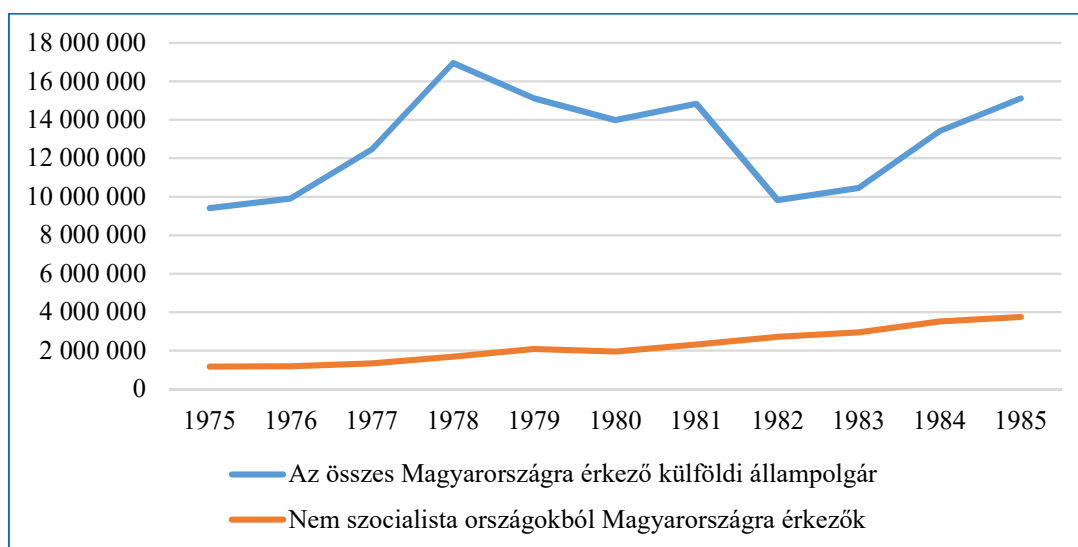
⁸⁵⁸ Asbóth Lászlót 1964-ben szervezte be az amerikai hírszerzés az USA-ban élő testvére bevonásával Ausztriában katonai területen folytatandó információgyűjtés céljával. A személyes találkozókat Ausztriában bonyolították le vele. 1965-ben a beszámoltatása, a kiképzése folytatását megelőzően egy „doktor” nevezetű személy hazugságvizsgálatot végzett el rajta. – Forrás: Bán Ernő (1966): Kémek hazaárulók. Budapest: Zrínyi Katonai Kiadó.

⁸⁵⁹ Rajnai Sándor et al. (1984):, Állambiztonsági ismeretek - Elhárítási ismeretek (ÁBTL - 4.1. - A - 3168/1). Budapest: BM Könyvkiadó. 95.

⁸⁶⁰ Simon István (2021): III/1. - A belügyminisztérium állambiztonsági vizsgálati osztálya 1962-1989. Budapest: Állambiztonsági szolgálatok Történelmi Levéltára. 38.

⁸⁶¹ Simon István (2021): III/1. - A belügyminisztérium állambiztonsági vizsgálati osztálya 1962-1989. Budapest: Állambiztonsági szolgálatok Történelmi Levéltára. 38.

13. DIAGRAM: AZ MNK TERÜLETÉRE BEUTAZÓ SZEMÉLYEK LÉTSZÁMADATAI ÉVES BONTÁSBAN AZ 1975 – 1985 KÖZÖTTI IDŐSZAKBAN (SAJÁT KÉSZÍTÉS)⁸⁶²

A problémakör azonban már korábban megjelent. Az MNK és a kapitalista országok közötti gazdasági és kulturális kapcsolatok, illetve az idegenforgalom az 1960-as évektől kezdődően dinamikus bővülésnek indult. Az idegenforgalom a kezdeti politikai szerepéből – vagyis az elszigeteltségből való kitörés egyik eszközéből – az ország valutaigényének fokozódásával párhuzamosan egyre inkább gazdasági kérdéssé vált és fontos célként jelentkezett a bevételek növelése ezen a téren.⁸⁶³ Ez mellett viszont megmaradt a beutazó személyek állambiztonsági szempontú ellenőrzésére vonatkozó elvárás is, mivel a szakmai álláspontok szerint az „imperialista” hírszerzőszervek sokoldalúan felhasználták az idegenforgalomból adódó lehetőségeket,⁸⁶⁴ hírszerzőket és ügynököket küldtek az MNK területére „»futár, felderítő, tanulmányozó és beszerző«” feladatokkal.⁸⁶⁵

A vizsgált időszakban a szakmai és politikai vezetés ez irányú elvárásait, illetve a területnek tulajdonított jelentőséget jól mutatta az a körülmény, amiről már korábban említést tettünk, hogy „az idegenforgalom és általában a nemzetközi érintkezés” területein folytatandó operatív munka a csoportfőnökség feladatkörét meghatározó 1972-es ügyrendben önálló sorban

⁸⁶² Slachta Krisztina (2016): Megfigyelt szabadság: a keletnémet és a magyar állambiztonsági szervek együttműködése a Kádár-kori Magyarországon 1956-1990. Pécs: Kronosz Kiadó. 300.

⁸⁶³ Slachta Krisztina (2016): Megfigyelt szabadság: a keletnémet és a magyar állambiztonsági szervek együttműködése a Kádár-kori Magyarországon 1956-1990. Pécs: Kronosz Kiadó. 73.

⁸⁶⁴ ÁBTL-4.2.-10-21/22/1967. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterének 022. számú parancsa - Új koordinációs rendszer bevezetése a FEP pontokon.

⁸⁶⁵ Slachta Krisztina (2016): Megfigyelt szabadság: a keletnémet és a magyar állambiztonsági szervek együttműködése a Kádár-kori Magyarországon 1956-1990. Pécs: Kronosz Kiadó. 79.

szerepelt.⁸⁶⁶ A központi osztályok közül a BM III/II-8. foglalkozott ezen feladatokkal.⁸⁶⁷ Ezen túl a megyei osztályok munkája is magában foglalta „az idegenforgalom felhasználásával folytatott ellenséges tevékenység felderítését és az ehhez szükséges operatív lehetőségek biztosítását”.⁸⁶⁸ Ez utóbbi pedig egyet jelentett a kapcsolati rendszer, azon belül is hálózat kialakításával, bővítésével.

Az idegenforgalom és a nemzetközi kapcsolatok állambiztonsági szempontú ellenőrzését érintően meghatározó volt az IBUSZ vállalat szerepe,⁸⁶⁹ amelynek belföldi irodáiban és külföldi kirendeltségein is foglalkoztattak hálózati személyeket. A belügyi vezetés kezdetben e téren elvárásaként fogalmazta meg a kémelhárítással szemben, hogy akadályozzák meg például az IBUSZ utazási irodákon keresztül azt is, hogy külföldiek védett katonai objektumok közelébe, illetve ilyen objektumok melletti településekre jussanak.⁸⁷⁰ Az 1980-as évekre azonban ez a fajta szemlélet az évi több millióra nőtt beutazóra tekintettel megváltozott, az ellenőrzés „fokozatosan enyhült”.⁸⁷¹

Ami az éves adatokból még egyértelműen látszik, az az objektumvédelem területén látható, szinte lineáris csökkenés. Ennek mértéke a kezdő és a befejező évet figyelembe véve 41,5 %, ami jelentősnek mondható. Érdekes, hogy ezzel szemben az objektum és vonaldossziék száma fokozatos növekedést mutatott, amely egy hangsúlyeltolódásra utalhat a feladatkörön belül.

Az egyes részterületek létszámadatainak évenkénti változását megvizsgálva azt látjuk, hogy a kémelhárításnak mind a hazai, mind a külföldi bázisról folytatott tevékenységet érintően emelkedtek az adatok. A hazai bázist nézve kisebb emelkedésről beszélhetünk az első és az utolsó évet vizsgálva ez 7,1 %.

Az 1982-es évvel kapcsolatosan megfigyelt korábbi tendenciaváltás itt is tetten érhető, egyedül a külföldi bázison folytatott kémelhárítás fejlődését nem érintette.

---

⁸⁶⁶ 10-530/1972. A Belügyminisztérium III. Főcsoportfőnöksége Ügyrendje. 16. – Forrás: https://abparancsok.hu/sites/default/files/parancsok/10-530_1972.pdf. (letöltve: 2019.01.30.)

⁸⁶⁷ A központi szervek állományára vonatkozó adatok alapján 1979-ben a legnagyobb létszámú központi szerv volt. – Forrás: ÁBTL 1. 11. 5. 13/2621/79, A BM III/II Csoportfőnök jelentése a személyi állomány körében végzett parancsnoki nevelő munka tapasztalatairól.

⁸⁶⁸ 38-28/5/1972. A Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség Ügyrendje. Forrás: https://www.abtl.hu/sites/default/files/forrasok/ugyrend_2.pdf. (letöltve: 2021.03.19.) 19.

⁸⁶⁹ Egy 1966-os jelentés szerint az 1600 fős hálózati állományból 190 főt a Szálloda-Vendéglátóipar-IBUSZ területén foglalkoztatták, amelyből 124 fő vezető pozícióban volt. – Forrás: „ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Kimutatás a BM III/II. Csoportfőnökség hálózatának számáról, összetételéről. 4.

⁸⁷⁰ ÁBTL 4. 2. -10-23/21/1962. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszter-helyettesének 0021. számú parancsa. - A Magyar Néphadsereg objektumai fokozottabb védelmének megszervezése.

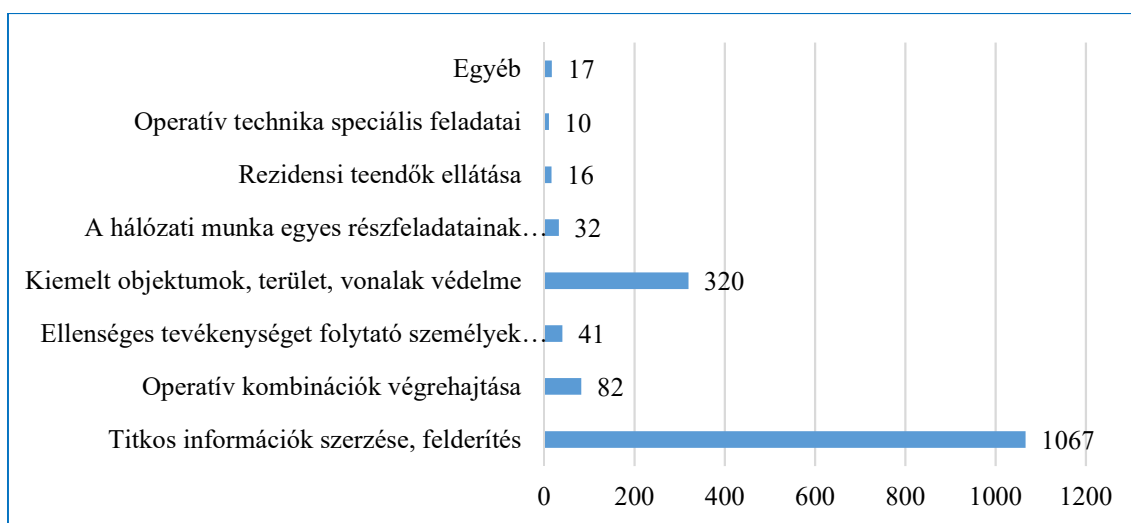
⁸⁷¹ Slachta Krisztina (2016): Két világ határán: a magyar idegenforgalom az 1970-es években. Múltunk, (2), 85-112., 95.

A foglalkoztatás vonalain belül a hálózat tagjai (a nyilvántartás szerint) az alábbi funkciókat láthattak el:

- „Titkos információk szerzése, felderítés,
- Operatív kombinációk végrehajtása,
- Ellenséges tevékenységet folytató személyek felismerése, felkutatása,
- Kiemelt objektumok, terület, vonalak védelme,
- A hálózati munka egyes részfeladatainak teljesítése,
- Rezidensi⁸⁷² teendők ellátása,
- Operatív technika speciális feladatai,
- egyéb”.⁸⁷³

Az egész időszakot vizsgálva, a kategóriák egy évre vetített átlagadatai alapján a legtöbb hálózati személyt, átlagban 1 067 főt a titkos információk szerzésére foglalkoztatták. Ami ez mellett még jelentős volt, az az objektumok védelme az átlag 320 fővel. (14. diagram)

14. DIAGRAM: A BM III/II. CSOPORTFŐNÖKSÉG ÁLTAL FOGLALKOZTATOTT HÁLÓZAT FOGLALKOZTATÁSI FUNKCIÓ SZERINTI LÉTSZÁMADATAINAK ÁTLAGA AZ 1975 – 1985 KÖZÖTTI IDŐSZAKOT VIZSGÁLVA (SAJÁT KÉSZÍTÉS)⁸⁷⁴

Az adatokat tovább vizsgálva látható, hogy az ezzel foglalkozó együttműködő személyek aránya 1982-ig folyamatosan, közel lineárisan majdnem 10%-al nőtt, ezt követően

⁸⁷² „rezidens (lat.): helytartó, ügyvivő. — Hálózati funkció; a hozzá kapcsolt – 3-6 fő – hálózati személyek operatív feladatainak végrehajtását irányítja, nevelését végzi az operatív tiszt útmutatása szerint.” - Gergely Attila (1980): Állambiztonsági Értelmező Kéziszótár. Budapest: BM Könyvkiadó. 164.

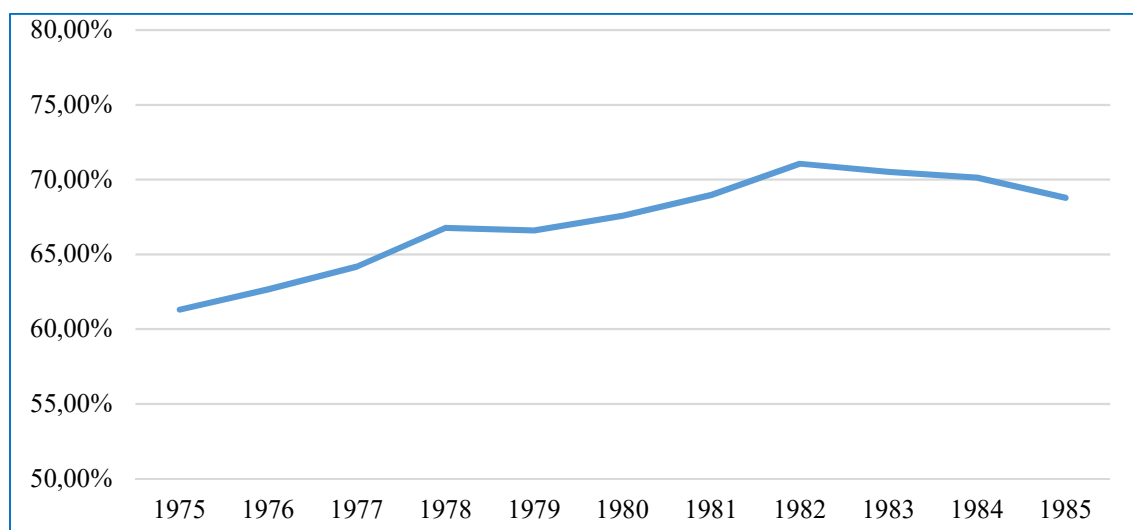
⁸⁷³ ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés az 1980. évi hálózati és operatív adatokról a statisztikai jelentés kiegészítéséhez.

⁸⁷⁴ Éves jelentések a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség hálózatának létszámában történt változásokról 1975-1985 között: ÁBTL - I. - 1.11.10.2.1. - 40-15-9/76.; 40-15/31/77; 40-15-12-/1978; 40-15-6/79.; 40-15-8/1980.; 40-15-1442/80.; 40-15-1445/81.; 40-15-14/82.; 40-15-2/1984.; 40-15-5/1985.; 40-15-8/86.

viszont az utolsó három évben, még ha csak csekély mértékben is (3 %), de csökkent a hálózat összlétszámán belül. (15. diagram)

15. DIAGRAM: A BM III/II. CSOPORTFŐNÖKSÉG ÁLTAL A „TITKOS INFORMÁCIÓK SZERZÉSE, FELDERÍTÉS” FELADATKÖRBE FOGLALKOZTATOTT SZEMÉLYEK RÉSZARÁNYA AZ ÖSSZLÉTSZÁMBAN ÉVES BONTÁSBAN AZ 1975 – 1985 KÖZÖTTI IDŐSZAKBAN (SAJÁT KÉSZÍTÉS)⁸⁷⁵

Az ellenséges hírszerző szervezetek által folytatott ellenséges tevékenységek felderítéséhez és elhárításához elsődlegesen információra van szükség. Úgy tűnik a vizsgált időszakban is egyértelmű elvárásként fogalmazták meg a hálózaton keresztüli információgyűjtés erősítését.

De kik látták el a „Titkos információk szerzése, felderítés” feladatait a gyakorlatban? Azt kell, hogy mondjuk, hogy a kémelhárítási terület szélessége és sokszínűsége okán nagyon sokféle hivatás, szakma képviselői megtalálhatóak voltak a hálózat tagjai között. Így a teljesség igénye nélkül volt közöttük például TV rendező,⁸⁷⁶ légiutas kíséző,⁸⁷⁷ orvos, rabbi, felszolgáló és raktáros a Magyar Államvasutaknál,⁸⁷⁸ jogász, az egyik kiemelten fontos „kapitalista” követség fűtője,⁸⁷⁹ francia szakos tanár, külkereskedő,⁸⁸⁰ fordító, főportás. Az MNK-ban tanuló

⁸⁷⁵ Éves jelentések a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség hálózatának létszámában történt változásokról 1975-1985 között: ÁBTL - I. - 1.11.10.2.1. - 40-15-9/76.; 40-15/31/77; 40-15-12-/1978; 40-15-6/79.; 40-15-8/1980.; 40-15-1442/80.; 40-15-1445/81.; 40-15-14/82.; 40-15-2/1984.; 40-15-5/1985.; 40-15-8/86.

⁸⁷⁶ ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés az 1975. évi hálózati és operatív adatokról a statisztikai jelentés kiegészítéséhez. 20.

⁸⁷⁷ ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés az 1975. évi hálózati és operatív adatokról a statisztikai jelentés kiegészítéséhez. 21.

⁸⁷⁸ ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés az 1975. évi hálózati és operatív adatokról a statisztikai jelentés kiegészítéséhez. 22.

⁸⁷⁹ ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés az 1975. évi hálózati és operatív adatokról a statisztikai jelentés kiegészítéséhez. 23.

⁸⁸⁰ ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés az 1976. évi hálózati és operatív adatokról a statisztikai jelentés kiegészítéséhez. 16.

külföldi főiskolai hallgató,⁸⁸¹ üzletkötő,⁸⁸² az egyik „ellenséges” ország nagykövetségének villanyszerelője,⁸⁸³ a Külkereskedelmi Minisztérium kereskedelmi titkára,⁸⁸⁴ külföldön tanuló magyar diák,⁸⁸⁵ a VIDEOTON-nál szerelőként dolgozó személy,⁸⁸⁶ kerületi felvigyázó,⁸⁸⁷ lakatos,⁸⁸⁸ matróz.⁸⁸⁹

A funkciók szerinti adatokat tovább vizsgálva azt láthatjuk, hogy a „Kiemelt objektumok, terület, vonalak védelme” feladatokkal foglalkozó személyek létszámadatai 1977-től (364) csökkenő tendenciát mutatnak egészen 1985-ig (287) ami összességében 21,2 %-ot jelentett.

A „Rezidensi teendők ellátása” funkció az 1976-os 30-as létszámról folyamatos csökkenéssel 1983-ra 8-ra esett vissza, ami az utolsó két évben már nem változott. Az is megfigyelhető, hogy míg 1975-ben és 1976-ban a titkos megbízott is elláthatott ilyen feladatkört, 1977-től már csak a titkos munkatársi kategóriába tartozók, akik a leglojálisabb és legképzettebb tagjai voltak a hálózatnak. A rezidens több titkos együttműködő munkáját vezette, így egyrészt jelentős titokhordozó volt, másrészt munkája érdemben hatott egy-egy terület esetében az operatív munka hatékonyságára. Az adatok alapján látható változásokból levonható egyértelmű következtetés, hogy a csoportfőnökség szakmai vezetése a csoportfőnökség hatáskörébe kívánta vonni ezen kritikus pozíciókat, így csökkenve az abból esetlegesen eredeztethető kockázatokat, és növelve a munka hatékonyságát. Ez a minőségi fejlődés mindenesetre együtt járt a szigorúan titkos tisztek (SZT) és az operatív tisztek feladatainak növekedésével.

A rezidensi feladatok visszaesésével párhuzamosan azonban egy azonos nagyságú, de ellentétes irányú változás is megfigyelhető a „A hálózati munka egyes részfeladatainak

---

⁸⁸¹ ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés az 1976. évi hálózati és operatív adatokról a statisztikai jelentés kiegészítéséhez. 17.

⁸⁸² ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés az 1977. évi hálózati és operatív adatokról a statisztikai jelentés kiegészítéséhez. 13.

⁸⁸³ ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés az 1977. évi hálózati és operatív adatokról a statisztikai jelentés kiegészítéséhez. 18.

⁸⁸⁴ ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés az 1977. évi hálózati és operatív adatokról a statisztikai jelentés kiegészítéséhez. 19.

⁸⁸⁵ ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés az 1979. évi hálózati és operatív adatokról a statisztikai jelentés kiegészítéséhez. 6.

⁸⁸⁶ ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés az 1979. évi hálózati és operatív adatokról a statisztikai jelentés kiegészítéséhez. 14.

⁸⁸⁷ ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés az 1981. évi hálózati és operatív adatokról a statisztikai jelentés kiegészítéséhez. 6.

⁸⁸⁸ ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés az 1982. évi hálózati és operatív adatokról a statisztikai jelentés kiegészítéséhez. 3.

⁸⁸⁹ ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés az 1982. évi hálózati és operatív adatokról a statisztikai jelentés kiegészítéséhez. 4.

teljesítése” funkcionál. Itt az 1975-ös 23-as létszám 1985-re 43-ra nőtt. Ezeknek a feladatoknak az ellátásához nem volt szükség a rezidensi funkciók ellátásához szükséges képességekre, tapasztalatokra, azonban így is komoly támogatást jelentett az operatív munkában.

3.6 A HÁLÓZAT JELLEMZŐI

Az együttműködés hatékonysága, eredményessége, valamint az egyes funkciók betöltése szempontjából kiemelt jelentőségű volt, hogy a hálózat tagja milyen indokok, érdekek miatt vállalta az együttműködést az állambiztonsági szervvel. A korábbiakban említettek szerint a hatályos szabályzó három együttműködési alapot nevesített, amelyek a hazafias; a terhelő vagy kompromittáló; és az anyagi érdekeltségen alapulók voltak.

Ezzel szemben a hálózati nyilvántartásban jobban differenciáltak e téren. Megtalálható volt a:

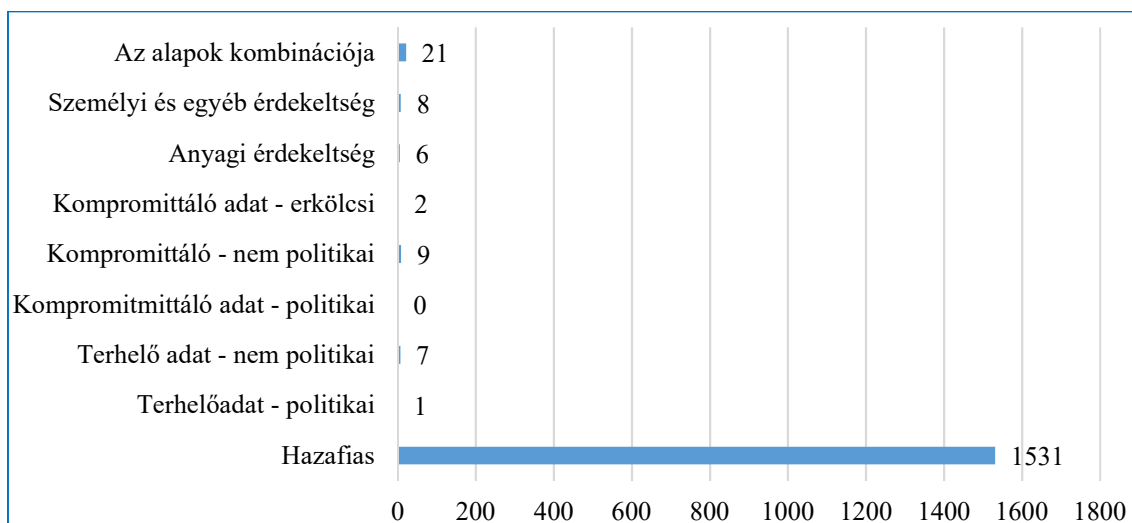
- „Hazafias,
- Terhelő adat,
  - o Politikai,
  - o Nem politikai,
- Kompromittáló adat,
  - o Politikai,
  - o Nem politikai,
- Anyagi érdekeltség,
- Személyi és egyéb érdekeltség,
- Az alapok kombinációja.”⁸⁹⁰

Az egész időszakot vizsgálva a kategóriák egy évre vetített átlagadatai alapján a legtöbb hálózati személyt, átlagban évente 1 531 főt hazafias alapon foglalkoztatták. 1978-tól ugyan egy folyamatos csökkenés figyelhető meg ezen a téren, de az érték így is 97,92 % és 95,2 % (1975) között változott a vizsgált időszakban (16. diagram).

---

⁸⁹⁰ ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés az 1981. évi hálózati és operatív adatokról a statisztikai jelentés kiegészítéséhez.

16. DIAGRAM: A BM III/II. CSOPORTFŐNÖKSÉG ÁLTAL FOGLALKOZTATOTT HÁLÓZAT FOGLALKOZTATÁSI ALAP SZERINTI LÉTSZÁMADATAINAK EGY ÉVRE VETÍTETT ÁTLAGA AZ 1975 – 1985 KÖZÖTTI IDŐSZAKOT VIZSGÁLVA (SAJÁT KÉSZÍTÉS)⁸⁹¹

Csupán érdekességként jegyzem meg, hogy a 11 évet tekintve 1985-ben volt 1 fő titkos munkatárs, akit nem hazafias alapon, hanem az alapok kombinációjával foglalkoztattak. Ettől eltekintve a rendelkezésre álló adatok alapján a hálózat jelentős része „eszmei, politikai beállítottsága” miatt, illetve „hazaszeretet”-től vezérelve működött együtt a csoportfőnökséggel.⁸⁹² Ez az operatív munka eredményessége szempontjából egyértelműen pozitív lehetett. A nyilvántartás adatait azért némileg árnyalja, hogy a vizsgált időszakban több olyan személy is volt, akit ugyan hazafias alapon szerveztek be a hálózatba, de később negatív tevékenységük miatt ki kellett zárni. A hazafias alapon történő beszerzés további magyarázatot nem kíván. A terhelő alapon és az anyagi érdekeltség esetében azonban változatos volt a meggyőzésre felhasznált érv, indok.

Terhelő alap esetén a hálózati munkára kiválasztott személy által elkövetett bűncselekmény kapcsán tett az állambiztonsági szerv „ajánlatot”. Amennyiben a személy együttműködött az állambiztonsági szervvel, úgy a hatóság eltekintett a felelősségre vonástól. Erre az 1979-es ügyrend lehetőséget biztosított.⁸⁹³ Ilyenek volt például „FISCHER” fedőnevű egyiptomi és „HELMUTH” fedőnevű osztrák állampolgárok esete, akik vám- és deviza

⁸⁹¹ Éves jelentések a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség hálózatának létszámában történt változásokról 1975-1985 között: ÁBTL - I. - 1.11.10.2.1. - 40-15-9/76.; 40-15/31/77; 40-15-12-/1978; 40-15-6/79.; 40-15-8/1980.; 40-15-1442/80.; 40-15-1445/81.; 40-15-14/82.; 40-15-2/1984.; 40-15-5/1985.; 40-15-8/86.

⁸⁹² 10-21/5/1972. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterének 005. számú Parancsa az állambiztonsági szervek hálózati munkájának alapelveit tartalmazó szabályzat kiadása. 18. – Forrás: https://abparancsok.hu/sites/default/files/parancsok/10-21_5_1972.pdf. (letöltve: 2021.03.19.)

⁸⁹³ ÁBTL - 4.2 - 10 - 22/26/1979. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterének 26/1979. számú Parancsa a BM III. (Állambiztonsági) Főcsoportfőnökség Ügyrendjének kidásáról. 12.

büntettet követtek el.⁸⁹⁴ „LAKATOS TIBOR” magyar állampolgárt, hálókocsi kalauzt 1978-ban, hazafias és terhelő adatok kombinációjával szervezték be. Nevezett munkaköréből adódóan állandóan nyugatra utazhatott, de vámszabálysértést követett el, amelynek következtében ez a lehetősége megszűnt volna.⁸⁹⁵ A különböző kedvezmények nyújtása területén éltek például az üzleti tevékenység lehetővé tételével. „RITA” fedőnevű osztrák állampolgár, aki kereskedőként rendszeresen beutazott az MNK területére, beszerzése során ígéretet kapott arra, hogy ezt a tevékenységét a továbbiakban is lehetővé teszik neki.⁸⁹⁶ Az ilyen típusú meggyőzés része volt az anyagi kompenzáció nyújtása is. „LAMPERT” fedőnevű osztrák, korábban magyar állampolgárt hazafias és anyagi alapon szervezték be, mivel magánnyomozó irodája remek lehetőségeket kínált arra, hogy nyugat-európai országokban a csoportfőnökség érdekeinek megfelelően operatív munkát lehessen végezni.⁸⁹⁷ „CEMENTES” fedőnevű nyugatnémet, volt magyar állampolgár pedig külkereskedőként dolgozott. Cégének szoros kapcsolata volt több magyar külkereskedelmi vállalattal is és anyagi érdekből vállalta, hogy segíti a magyar állambiztonság munkáját.⁸⁹⁸ A személyes érdekek is sokféleséget mutattak. „PALOTÁS” fedőnevű hálózati személy, egy, a kémelhárítás szempontjából releváns kapitalista ország állampolgára a második világháborút követő időszakban 10 évig hazája katonai hírszerzésénél dolgozott. Magyar felesége, családja az MNK területén élt. 1970-től társadalmi kapcsolata volt az állambiztonságnak majd, kombinált alapokkal, melyben családi körülményeinek rendezése volt az egyéni érdek 1977-ben szervezték.⁸⁹⁹ „KOVÁCS LÁSZLÓ” fedőnevű hontalan, korábban magyar állampolgár viszont azzal kereste meg a hatóságokat, hogy honvágya van, szeretne beutazni az MNK területére, de tiltólistán⁹⁰⁰ szerepel. Az állambiztonság segítette a kérése teljesítését.⁹⁰¹ Hasonló volt „YVONE” fedőnevű

---

⁸⁹⁴ ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés az 1977. évi hálózati és operatív adatokról a statisztikai jelentés kiegészítéséhez. 13.

⁸⁹⁵ ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés az 1978. évi hálózati és operatív adatokról a statisztikai jelentés kiegészítéséhez. 9.

⁸⁹⁶ ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés az 1978. évi hálózati és operatív adatokról a statisztikai jelentés kiegészítéséhez. 10.

⁸⁹⁷ ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés az 1976. évi hálózati és operatív adatokról a statisztikai jelentés kiegészítéséhez. 13.

⁸⁹⁸ ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés az 1975. évi hálózati és operatív adatokról a statisztikai jelentés kiegészítéséhez. 16.

⁸⁹⁹ ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés az 1976. évi hálózati és operatív adatokról a statisztikai jelentés kiegészítéséhez. 13.

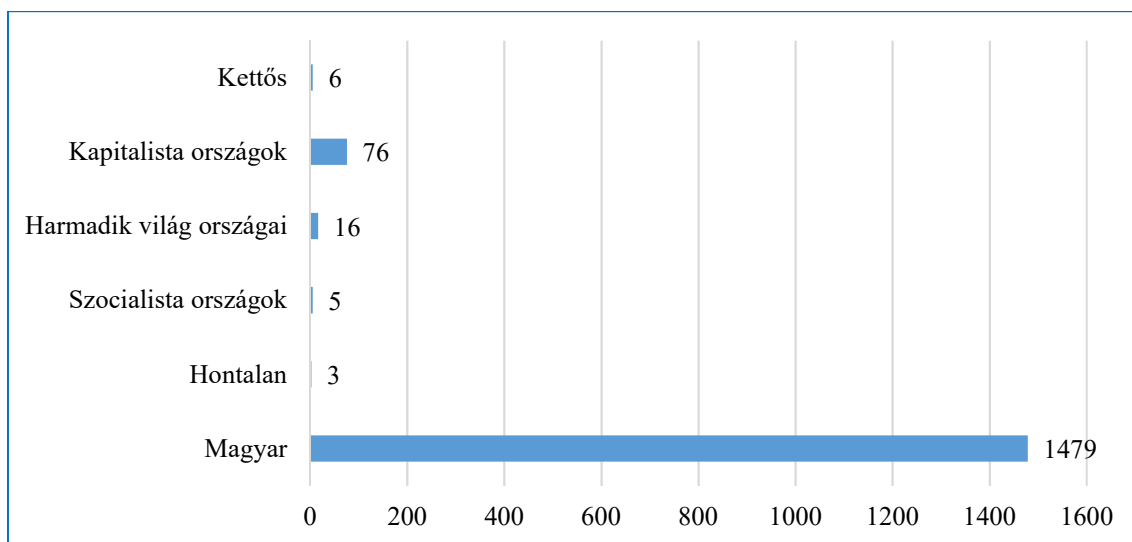
⁹⁰⁰ „Tiltó névjegyzék: azon személyek adatainak összesítője, akiket a Magyar Népköztársaság területéről valamilyen ok miatt kiutasítottak, vagy akiknek a belépése az ország területére ellenséges, bűnöző magatartásuk miatt nem kívánatos”. - Gergely Attila (1980): Állambiztonsági Értelmező Kéziszótár. Budapest: BM Könyvkiadó. 186.

⁹⁰¹ ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés az 1975. évi hálózati és operatív adatokról a statisztikai jelentés kiegészítéséhez. 16.

osztrák állampolgár esete is, aki 1968-tól tiltójegyzéken szerepelt, de családi körülményei miatt szeretett volna beutazni az MNK területére.⁹⁰²

A nyilvántartásban rögzítették a hálózat tagjainak állampolgársági adatait is. Az egész időszakot vizsgálva a kategóriák egy évre vetített átlagadatai alapján a legtöbb hálózati személy, átlagban évente 1 479 fő magyar állampolgár volt. 1976-tól ugyan egy folyamatos csökkenést lehetett megfigyelni ebben a kategóriában, de az értékek így is 97,4 % és 91,5 % (1975) között változtak a vizsgált időszakban az összlétszámon belül ami teljesen érthető. (17. diagram)

17. DIAGRAM: A BM III/II. CSOPORTFŐNÖKSÉG ÁLTAL FOGLALKOZTATOTT HÁLÓZAT ÁLLAMPOLGÁRSÁG SZERINTI LÉTSZÁMADATAINAK ÁTLAGA AZ 1975 – 1985 KÖZÖTTI IDŐSZAKOT VIZSGÁLVA (SAJÁT KÉSZÍTÉS)⁹⁰³

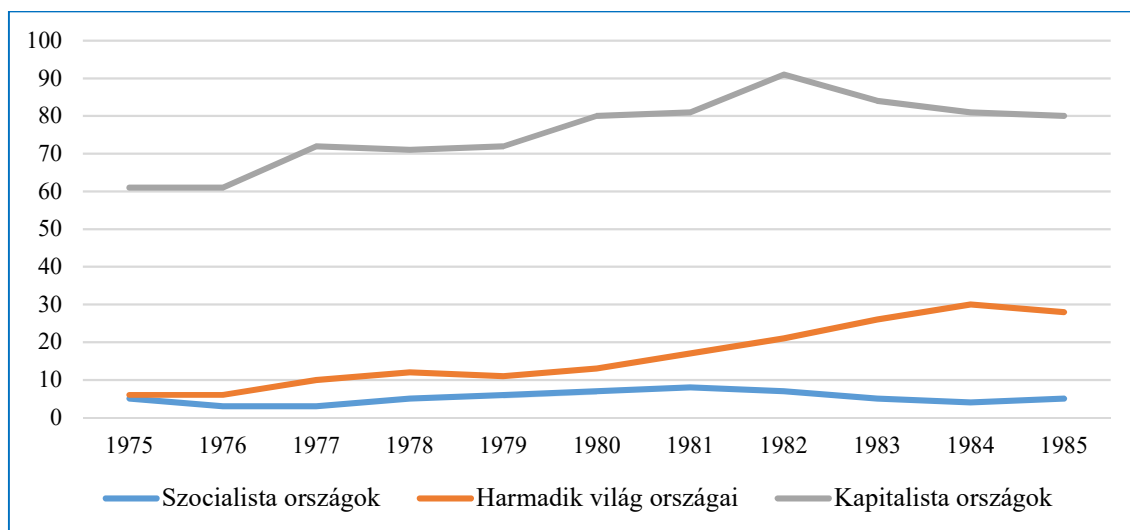

A hálózat külföldi állampolgárságú tagjait három kategóriába sorolták: kapitalista -, szocialista -, és harmadik ország állampolgára. (18. diagram)

⁹⁰² ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés az 1977. évi hálózati és operatív adatokról a statisztikai jelentés kiegészítéséhez. 13.

⁹⁰³ Éves jelentések a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség hálózatának létszámában történt változásokról 1975-1985 között: ÁBTL - I. - 1.11.10.2.1. - 40-15-9/76.; 40-15/31/77; 40-15-12-/1978; 40-15-6/79.; 40-15-8/1980.; 40-15-1442/80.; 40-15-1445/81.; 40-15-14/82.; 40-15-2/1984.; 40-15-5/1985.; 40-15-8/86.

18. DIAGRAM: A BM III/II. CSOPORTFŐNÖKSÉG ÁLTAL FOGLALKOZTATOTT HÁLÓZAT KÜLFÖLDI ÁLLAMPOLGÁRSÁGGAL RENDELKEZŐ TAGJAINAK LÉTSZÁMADATAI ÉVES BONTÁSBAN AZ 1975 – 1985 KÖZÖTTI IDŐSZAKBAN (SAJÁT KÉSZÍTÉS)⁹⁰⁴

A diagramra ránézve első pillantásra láthatjuk azt is, hogy a külföldiek közül a legnagyobb csoportot a kapitalista országok állampolgárai jelentették. Létszámuk egy folyamatos fejlődés mellett a kezdeti 61-ről 1982-re 91-re emelkedett, ami 49,1 %-os bővülést jelentett. Ezt követően a tendencia csökkenőbe váltott és a létszám 1985-re visszaesett 80 főre. Habár a létszám a magyar állampolgárokénak még a tíz százalékát sem érte el, ezen adatok a kapitalista országok irányába kifejtett elhárító munka fokozását, és a védelmi tevékenység mindinkább országhatáron kívülre helyezését mutatja az 1975-öt követő időszakban. A harmadik világ országainak állampolgárai kapcsán is fejlődés látható. A kezdeti 6 fő 1984-re 30 főre nőtt, ami a kapcsolatok számának megötszörözését jelentette. Ennek oka lehetett egyrészt, hogy a vizsgált időszakban fokozódott a kapitalista országoknak az MNK-t érintő titkosszolgálati tevékenysége a harmadik országokban, másrészt egyes harmadik országok is folytattak magyar irányultságú hírszerző tevékenységet. A szocialista országok állampolgárainak létszáma egyik évben sem haladta meg a 10 főt. Az, hogy egyáltalán ilyen kategória létezett, ahogy már említettem az „X”-es vonalakat (Kína, Jugoszlávia, Románia,...) érintő elhárító tevékenység magyarázza.

A hírszerző tevékenység elleni fellépés megszervezése kapcsán az egyik fontos tényező, amit figyelembe kell venni az az, hogy az ellenérdekelt hírszerző szervek munkatársai általában jól képzett, felkészített, munkájukat hivatásszerűen végző személyek. Fedőpozíciójuk nagyon sok esetben valamilyen nemzetközi védettséggel járó státusz, vagy más, a hírszerzéshez

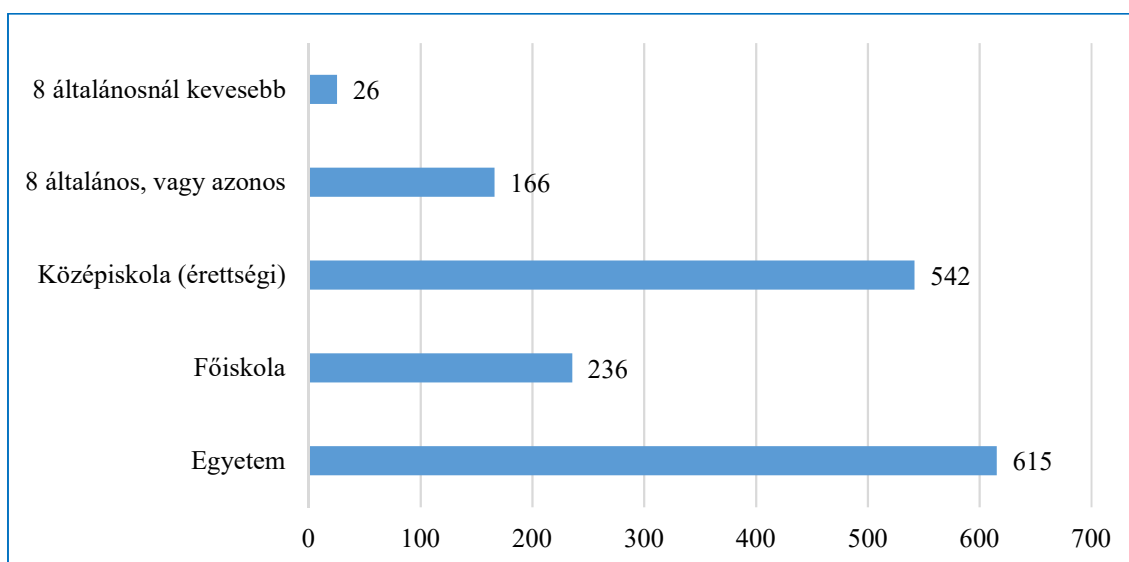
⁹⁰⁴ Éves jelentések a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség hálózatának létszámában történt változásokról 1975-1985 között: ÁBTL - I. - 1.11.10.2.1. - 40-15-9/76.; 40-15-31/77.; 40-15-12-/1978.; 40-15-6/79.; 40-15-8/1980.; 40-15-1442/80.; 40-15-1445/81.; 40-15-14/82.; 40-15-2/1984.; 40-15-5/1985.; 40-15-8/86.

szükséges kapcsolatépítést lehetővé tevő beosztás. Az általuk megcélzott, az állam biztonsága szempontjából érzékeny adatokat ismerő személyi kör is legnagyobb részben magasabb beosztásokat betöltő, jellemzően diplomával rendelkező emberek. Ezen körülményekre tekintettel fontos, hogy az elhárítás is rendelkezzen olyan titkos segítőkkel, akik egyrészt kapcsolatba kerülhetnek ezen személyekkel, másrészt ilyen esetekben egyenlő partnerei lehessenek az ellenfél munkatársainak. Ennek egyik függvénye a képzettség.

Az egész időszakot vizsgálva a kategóriák egy évre vetített átlagadatai alapján a legtöbb hálózati személy, átlagban évente 851 fő rendelkezett főiskolai, vagy egyetemi diplomával. Jelentős volt a középiskolát végzettek száma is (542) és körülbelül az összlétszám 12,1 %-a volt átlagban azon személyek aránya, akik legfeljebb 8 általánossal rendelkeztek. (19. diagram)

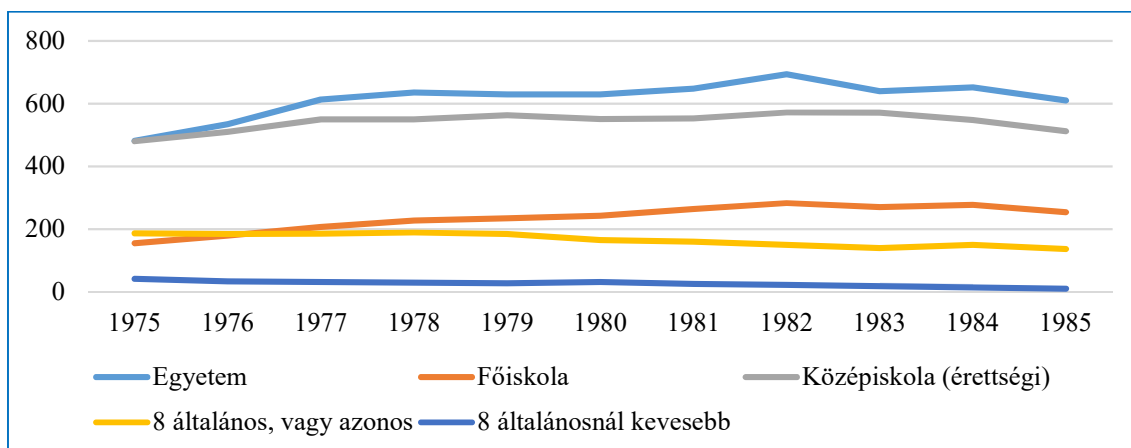
19. DIAGRAM: A BM III/II. CSOPORTFŐNÖKSÉG ÁLTAL FOGLALKOZTATOTT HÁLÓZAT KÉPZETTSÉG SZERINTI LÉTSZÁMADATAINAK ÁTLAGA AZ 1975 – 1985 KÖZÖTTI IDŐSZAKOT VIZSGÁLVA (SAJÁT KÉSZÍTÉS)⁹⁰⁵

A létszámadatokat évenkénti bontásban vizsgálva (20. diagram) az is látszik, hogy az egyetemi-, főiskolai diplomával és középiskolai végzettséggel rendelkezők létszámadatai folyamatos növekedést mutattak 1982-ig, majd a trend itt is csökkenőbe váltott. A 8 általánossal, vagy kevesebbrel rendelkező hálózati személyek létszáma viszont a kezdetektől folyamatosan csökkent.

⁹⁰⁵ Éves jelentések a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség hálózatának létszámában történt változásokról 1975-1985 között: ÁBTL - I. - 1.11.10.2.1. - 40-15-9/76.; 40-15/31/77; 40-15-12-/1978; 40-15-6/79.; 40-15-8/1980.; 40-15-1442/80.; 40-15-1445/81.; 40-15-14/82.; 40-15-2/1984.; 40-15-5/1985.; 40-15-8/86.

20. DIAGRAM: A BM III/II. CSOPORTFŐNÖKSÉG ÁLTAL FOGLALKOZTATOTT HÁLÓZAT KÉPZETTSÉG SZERINTI LÉTSZÁMADATAI ÉVES BONTÁSBAN AZ 1975 – 1985 KÖZÖTTI IDŐSZAKBAN (SAJÁT KÉSZÍTÉS)⁹⁰⁶

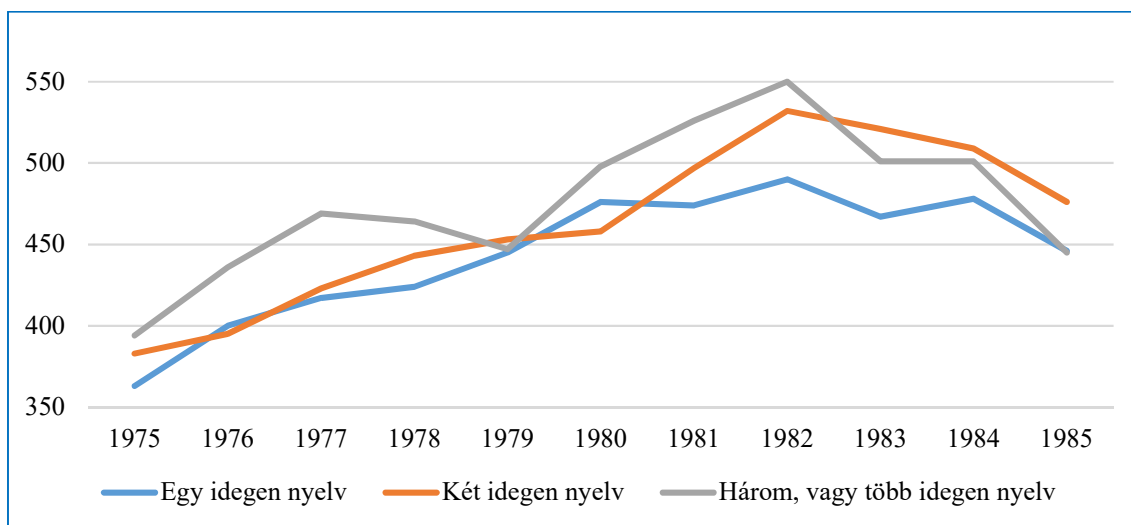

A főiskolai - és egyetemi végzettséggel rendelkezők összlétszámon belüli arányának vizsgálata eredményeként pedig azt is megállapíthatjuk, hogy az 1975-ös 47,4 %-ról egy nagyjából folyamatos, közel lineáris fejlődés mellett közel 10 %-al 1985-re 56,7 %-ra nőtt. Az adatok alapján egyértelműen kijelenthető, hogy a kémelhárító csoportfőnökség hálózatának 1975 – 1982 közötti létszámfejlesztési időszakában a mennyiségi növekedés mellett a képzettség tekintetében is egy minőségi fejlődés történt.

A kockázatok eredetére tekintettel könnyen belátható, hogy a kémelhárítás eredményessége szempontjából a képzettség mellett, illetve annak részeként kiemelt jelentősége volt a nyelvtudásnak. A nyilvántartásban három kategóriát különböztettek meg ezen a területen: egy-; kettő -,; három, illetve több nyelven beszélő hálózati személyt. Itt az adatok átfedést mutatnak, így annak egyértelmű meghatározása, hogy összesen hány személy beszélt idegen nyelvet a rendelkezésre álló adatok alapján nem volt lehetséges. Azonban az adatok éves változását áttekintve (21. diagram) egyértelműen látszik, hogy mindhárom kategória folyamatos növekedést mutatott az 1975 – 1982 közötti időszakban. Az egy idegen nyelvet beszélők esetében a növekedés 34,9 %-os, a két idegen nyelvet beszélők esetében 38,9 %-os, míg a három, vagy több idegen nyelvet beszélők esetében 39,5 %-os volt. Ez utóbbinál ez számszerűen 550 főt jelentett, tehát a hálózat tagjainak közel egyharmada három idegen nyelven is beszélt, ami értékelésem szerint egy nagyon jó arány, még akkor is, ha erősen vélelmezhető, hogy ebből sok esetben az orosz nyelv lehetett az egyik. A hálózat ilyen téren történő fejlesztése összességében jelentős volt, értékei pedig összhangban voltak a hálózat összlétszámának változásaival.

⁹⁰⁶ Éves jelentések a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség hálózatának létszámában történt változásokról 1975-1985 között: ÁBTL - I. - 1.11.10.2.1. - 40-15-9/76.; 40-15/31/77; 40-15-12-/1978; 40-15-6/79.; 40-15-8/1980.; 40-15-1442/80.; 40-15-1445/81.; 40-15-14/82.; 40-15-2/1984.; 40-15-5/1985.; 40-15-8/86.

21. DIAGRAM: A BM III/II. CSOPORTFŐNÖKSÉG ÁLTAL FOGLALKOZTATOTT HÁLÓZAT NYELVTUDÁS SZERINTI LÉTSZÁMADATAI ÉVES BONTÁSBAN AZ 1975 – 1985 KÖZÖTTI IDŐSZAKBAN (SAJÁT KÉSZÍTÉS)⁹⁰⁷

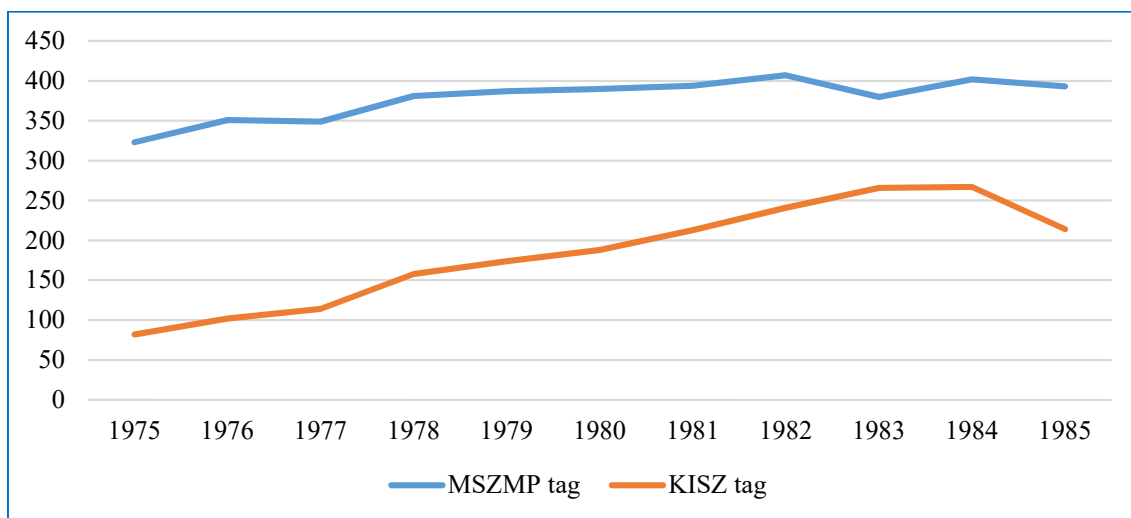
Ha megvizsgáljuk a hálózat összlétszámán belüli arányokat is, akkor azt kapjuk, hogy a két idegen nyelvet beszélők aránya 26,67 % és 31,81 %, a három idegen nyelvet beszélők aránya pedig 27,29 % és 31,96% között változott a vizsgált időszakban. Az adatok összességében tehát azt mutatják, hogy a hálózat létszámbővítése során nemcsak, hogy megtartották az összlétszámon belül a nyelveket beszélők arányát, hanem azt néhány százalékkal még növelni is tudták. Ez ismételten a hálózat minőségi fejlesztésére utal egy olyan területen, ami a feladat jellegéből adódóan alapvető fontosságú. Itt is megfigyelhető azonban a korábbi jellemzőknél már azonosított 1982-es tendenciaváltás.

A BM III. Főcsoportfőnökség szervezetét, működését, tevékenységét átszötte az MSZMP-vel való kapcsolat. Ez a hálózatépítésben is jelen volt. A hálózati nyilvántartásban rögzítésre került, hogy az együttműködő személyek közül ki tagja az MSZMP-nek, illetve a Magyar Kommunista Ifjúsági Szövetségnek⁹⁰⁸. A számadatok szerint mindkét kategória folyamatos növekedést mutatott a vizsgált időszakban (22. diagram). Az MSZMP tagok száma az 1975-ös 323-ról 1982-re 407-re nőtt, ami 26 %-os fejlődést jelentett. Az ezt követő három évben a létszám csupán minimálisan csökkent. A KISZ tagok száma viszont jelentősen növekedett. A kezdeti 86-ról 1984-re érte el a csúcspontot, ami 267 főt jelentett, tehát a létszámuk 325 %-ra bővült.

⁹⁰⁷ Éves jelentések a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség hálózatának létszámában történt változásokról 1975-1985 között: ÁBTL - I. - 1.11.10.2.1. - 40-15-9/76.; 40-15/31/77.; 40-15-12-/1978.; 40-15-6/79.; 40-15-8/1980.; 40-15-1442/80.; 40-15-1445/81.; 40-15-14/82.; 40-15-2/1984.; 40-15-5/1985.; 40-15-8/86.

⁹⁰⁸ A KISZ, a Magyar Kommunista Ifjúsági Szövetség a Magyar Szocialista Munkáspárt 1957. március 21-én alapított ifjúsági, politikai tömegszervezete volt. – Forrás: <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/TenyekKonyve-tenyek-konyve-1/1988-2/magyarorszag-3C8C/tarsadalmi-es-tomegszervezetek-4387/magyar-kommunista-ifjusagi-szovetseg-kozponti-bizottsaga-4391/>. (letöltve: 2022.02.02.)

22. DIAGRAM: A BM III/II. CSOPORTFŐNÖKSÉG ÁLTAL FOGLALKOZTATOTT HÁLÓZAT MSZMP ÉS KISZ TAGJAINAK LÉTSZÁMADATAI ÉVES BONTÁSBAN AZ 1975 – 1985 KÖZÖTTI IDŐSZAKBAN (SAJÁT KÉSZÍTÉS)⁹⁰⁹

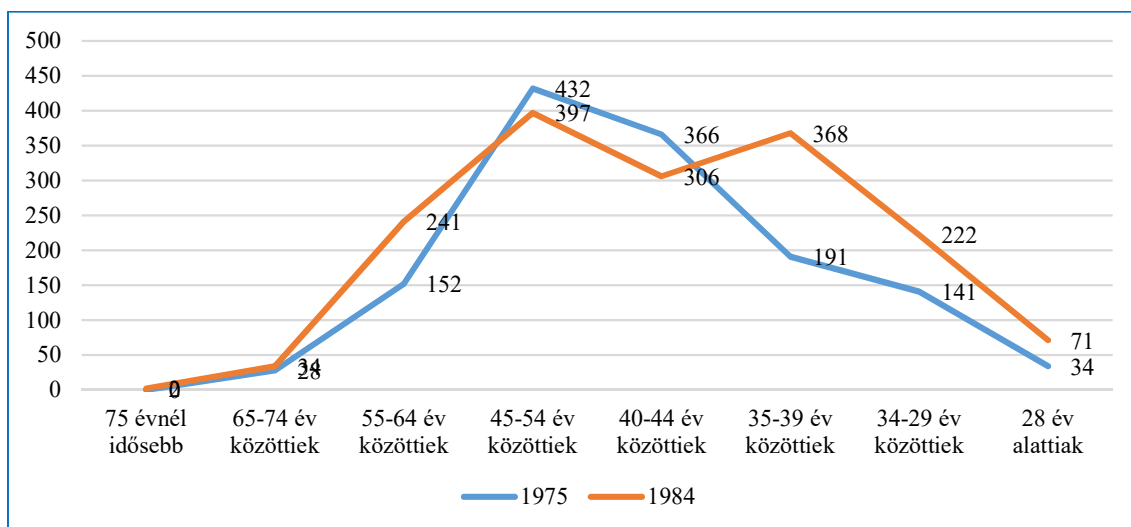

Ennek kapcsán, ha megnézzük a hálózat korfáját⁹¹⁰ (23. diagram), akkor azt láthatjuk, hogy az 1975-ben meglévő 1344-es összlétszám mellett szinte egy normális eloszlási görbét mutat. A legtöbb kapcsolat (432 fő) 45-54 év közötti volt. 1984-ben ez a csúcs csökkent, a görbe enyhén ellaposodott és eltolódott a fiatalabb korcsoportok irányába. Továbbra is a 45-54 év közötti korosztályba tartoztak a legtöbben (397 fő), de megjelent mellette a függvényben egy másik „csúcs” is a 34-39 korosztálynál (368 fő). Az 1984-es évben közel háromszáz fővel nagyobb volt a hálózat összlétszáma. A két görbe jól mutatja, hogy ezen létszámnövekedés mögött elsődlegesen a 44 évnél fiatalabb személyek létszámának emelkedése húzódott meg. Összességében elmondható, hogy a hálózatban a vizsgált időszakban egy fiatalítás történt, amelynek részeként érdemben bővült az ifjúkommunisták száma is.

⁹⁰⁹ Éves jelentések a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség hálózatának létszámában történt változásokról 1975-1985 között: ÁBTL - I. - 1.11.10.2.1. - 40-15-9/76.; 40-15/31/77; 40-15-12-/1978; 40-15-6/79.; 40-15-8/1980.; 40-15-1442/80.; 40-15-1445/81.; 40-15-14/82.; 40-15-2/1984.; 40-15-5/1985.; 40-15-8/86.

⁹¹⁰ Az 1975-ös és 1984-es adatokat hasonlítottam össze, így 10 év alatti változásokat figyelhetjük meg.

23. DIAGRAM: A BM III/II. CSOPORTFŐNÖKSÉG ÁLTAL FOGLALKOZTATOTT HÁLÓZAT ÉLETKOR SZERINTI LÉTSZÁMADATAI 1975-BE ÉS 1984-BEN (SAJÁT KÉSZÍTÉS)⁹¹¹

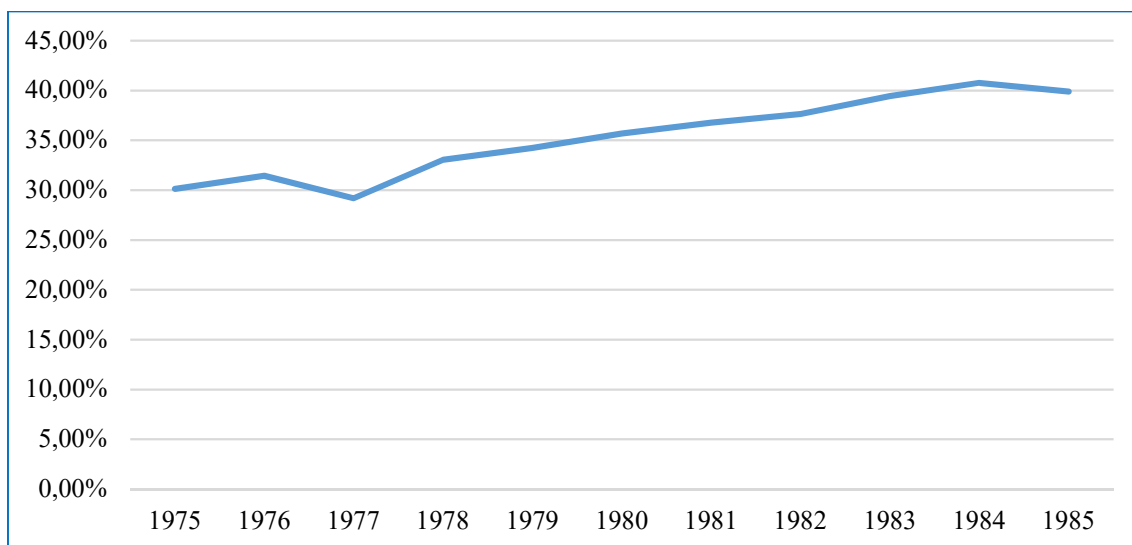

A megfelelő korfa megtartásának – benne a fiatalok megfelelő arányával – operatív szempontból több jelentősége is lehetett. Egyrészt a fiatalok, életkorukra tekintettel hosszú távon tudták segíteni a kémelhárítás munkáját. Emellett a fiatalabb generáció mindig nyitottabb az új dolgokra, így könnyebben igazodhattak a külső változásokhoz, amelyekből a vizsgált időszakban számos volt. Másrészt az idő múlásával egyre több tapasztalatot, jártasságot szerezhettek, így munkájuk hatékonyabb lehetett. Harmadrészt szakmai pályafutásuk elején voltak, ami annak a lehetőségét is magában hordozta, hogy később – akár az állambiztonság segítségével – jobb hírszerző pozícióba kerülhessenek.

A hálózat kommunista szervezetekhez kötődő tagjaihoz visszatérve (24. diagram) létszámadatuk növekedése nagyobb ütemű volt, mint a hálózat összlétszámának bővülése. Ennek eredményeként arányuk is folyamatosan nőtt a hálózat összlétszámán belül. Az 1975-ös 30 %-ról közel egyenletes emelkedés mellett 1985-re elérte a 40 %-ot.

⁹¹¹ Éves jelentések a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség hálózatának létszámában történt változásokról 1975-1985 között: ÁBTL - I. - 1.11.10.2.1. - 40-15-9/76.; 40-15-31/77.; 40-15-12-/1978.; 40-15-6/79.; 40-15-8/1980.; 40-15-1442/80.; 40-15-1445/81.; 40-15-14/82.; 40-15-2/1984.; 40-15-5/1985.; 40-15-8/86.

24. DIAGRAM: A BM III/II. CSOPORTFŐNÖKSÉG ÁLTAL FOGLALKOZTATOTT HÁLÓZAT MSZMP ÉS KISZ TAGJAINAK ARÁNYA AZ ÖSSZLÉTSZÁMON BELÜL ÉVES BONTÁSBAN AZ 1975 – 1985 KÖZÖTTI IDŐSZAKBAN (SAJÁT KÉSZÍTÉS)⁹¹²

A BM III. Főcsoportfőnökség munkatársainak kommunista nevelése folyamatos elvárás volt a párt- az államszervek, és a főcsoportfőnökség vezetése részéről is. Ennek érdekében az állambiztonsági szervek együttműködtek az MSZMP és a KISZ szervezetekkel, amelyek a legalsóbb szintekig jelen voltak a szervezetben. A párt hitte, vagy legalábbis ezt kommunikálta, hirdette, hogy a KISZ-szervezetek is fontos feladatokat látnak el a fiatalok személyiségének alakításában.⁹¹³ A politikai nevelés kérdéskörének kiemelt státuszát jelentette, hogy annak helyzetével a vizsgált időszakban készített, a BM III. Főcsoportfőnökség tevékenységét összefoglaló éves jelentésekben is külön foglalkoztak. A politikailag így felkészített operatív tisztek számára pedig előírták, hogy a hálózat tagjait is részesítsék „alapos” politikai nevelésben,⁹¹⁴ amelyre bár adataim nincsenek, de ennek valós értéke több, mint kérdéses. A rendszerrel való ideológiai azonosulás a szakmai és politikai vezetőkben erősíthette azt a hitet, hogy ezen személyek lojalitása erősebb a párthoz, az állambiztonság szervezetéhez, illetve ezek céljaihoz. Ez a szemlélet ölthetett testen abban is, hogy a hálózat létszám bővítése során jobban törekedtek a kommunista szervezetekben tagként nyilvántartott személyek beszerzésére. Tették ezt annak ellenére is, hogy olyan, a párttagok beszerzésének korlátozására vonatkozó miniszteri parancs volt érvényben, miszerint párttaggal csak indokolt esetben lehetett operatív

⁹¹² Éves jelentések a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség hálózatának létszámában történt változásokról 1975-1985 között: ÁBTL - I. - 1.11.10.2.1. - 40-15-9/76.; 40-15/31/77; 40-15-12-/1978; 40-15-6/79.; 40-15-8/1980.; 40-15-1442/80.; 40-15-1445/81.; 40-15-14/82.; 40-15-2/1984.; 40-15-5/1985.; 40-15-8/86.

⁹¹³ (1986): A belügyi KISZ szervezetekről. Belügyi Szemle 24(5) 23.

⁹¹⁴ 10-21/5/1972. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterének 005. számú Parancsa az állambiztonsági szervek hálózati munkájának alapelveit tartalmazó szabályzat kiadása. 27. – Forrás: https://abparancsok.hu/sites/default/files/parancsok/10-21_5_1972.pdf. (letöltve: 2021.03.19.)

céllal titkos együttműködést kialakítani. A csoportfőnökségen belül ettől csak a 10/A, terrorelhárítással foglalkozó alosztály tekintetében térhettek el, mert ott „elengedhetetlen követelmény volt a politikai megbízhatóság”.⁹¹⁵

A csoportfőnökség szakmai vezetésének értékelése a hálózatot érintően a vizsgált időszak elején kettős volt. Egyrészt elismerték a mennyiségi növekedést, másrészt elvárásként fogalmazták meg azt, hogy emellett a minőségi összetételt is javítani kell, mivel szerintük a hálózat kevésbé felelt meg az operatív igénynek. Elsődlegesen a külföldiek, diplomaták valamint azok kapcsolatai körében vártak el létszámbővítést, mivel a vizsgált időszak kezdetén kevés volt a hálózatban a diplomata.⁹¹⁶ Ezen túlmenően jónak ítélték meg a hálózati személyek alkalmazását a szűrő-kutató munkában, de nem fogalmaztak meg jó véleményt a titkos segítők előzetes ellenőrzésbe és bizalmas nyomozásba történő bevonása kapcsán.⁹¹⁷ 1976-ban azonban már a minőség terén is pozitívnak látták az elmozdulást. Dicsérték, hogy a csoportfőnökség munkatársai amellet, hogy „bátran éltek” a kizárás lehetőségével, növelték a felsőfokú végzettségűek, nyelvet beszélők arányát az állományon belül. Ezt a véleményt az általunk elvégzett és fent bemutatott vizsgálat is alátámasztotta. Újabb igényként merült fel azonban részükről egyrészt, hogy a jó hírszerző lehetőségek ellenére kevés a hálózat által szolgáltatott operatív értékű adat,⁹¹⁸ másrészt, hogy alacsony a titkos együttműködők száma a népgazdaság és a katonai objektumok külső védelme területén.⁹¹⁹ 1978-ban viszont már további pozitív értékelést fogalmaztak meg. Célirányosabbnak, tervszerűbbnek látták a hálózatfejlesztést és üdvözölték, hogy növekedett a fiatal, kvalifikált hálózati személyek száma.⁹²⁰ Elégedettségüket fejezték ki amiatt is, hogy nőtt az operatív értékkel bíró, hálózattól származó adatok mennyisége és egyre több hálózati személyt foglalkoztattak a bizalmas nyomozásokban. Szintén pozitívan ítélték meg, hogy növekedett a vezetői állomány részvétele a kapcsolattartásban és fokozódott a kapcsolattartás konspirációja.⁹²¹

---

⁹¹⁵ ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés az 1977. évi hálózati és operatív adatokról a statisztikai jelentés kiegészítéséhez. 14.

⁹¹⁶ ÁBTL 1. 11. 1. 6. 12. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1974. évi munkájáról. 22.

⁹¹⁷ ÁBTL 1. 11. 1. 6. 13. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1975. évi munkájáról. 27.

⁹¹⁸ ÁBTL 1. 11. 1. 6. 14. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1976. évi munkájáról. 18.

⁹¹⁹ ÁBTL 1. 11. 1. 6. 14. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1976. évi munkájáról. 19.

⁹²⁰ ÁBTL 1. 11. 1. 6. 17. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1978. évi munkájáról. 30.

⁹²¹ ÁBTL 1. 11. 1. 6. 17. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1978. évi munkájáról. 31.

3.7 A KONSPIRÁLT („K”) ÉS TALÁLKOZÁSI („T”) LAKÁSOK

A hálózati személyekkel kialakított kapcsolat titkosságát a foglalkoztatás során fent kellett tartani. A kapcsolattartás háromféle módon történhetett: személyesen, technikai eszköz alkalmazásával, és közvetítőn keresztül. A személyes találkozókat az operatív tiszteknek a titkos munkatársakkal és az ügynökökkel a vonatkozó szabályzó szerint „T”⁹²² vagy „K”⁹²³ lakásokban kellett lebonyolítani.⁹²⁴ A témakör jelentőségét mutatja, hogy külön belügyminiszteri parancsban rögzítették ezek létesítésének, használatának szabályait.⁹²⁵ Ezek olyan ingatlanok voltak, amelyeket elsődlegesen az operatív tisztek és a kapcsolataik közötti találkozók lebonyolítására használtak⁹²⁶, és jellemzőiknél fogva biztosította, hogy a találkozót harmadik fél ne tudja megfigyelni.

Ezeknek a lakásoknak a létesítését, kiemelten a „K” lakásokét széleskörű ellenőrzés előzte meg. Amennyiben szükség volt a „K” lakás legalizálására, úgy az ezt ellátó személyt a feladtára fel kellett készíteni, a „T” lakás tulajdonosa pedig a hálózat tagja kellett legyen. A szabályzat kiadásának egyik deklarált célja volt, hogy segítse a hálózati személyek konspirált védelmét. Annak ellenére, hogy a vezetőknek ellenőriznie kellett azt, hogy a hálózatokkal a találkozókat ezekben az ingatlanokban tartják meg,⁹²⁷ az operatív tisztek nem minden esetben tettek ennek eleget. Így, ha a szakmai vezetés ösztönzésére a „T” és „K” lakásokon tartott

---

⁹²² „A találkozási lakás: természetes, vagy jogi személy tulajdonát, bérleményét képező olyan helyiség, amelyet a bérlő, vagy tulajdonos írásbeli (szóbeli) megállapodás alapján a Belügyminisztérium és a rendőr-főkapitányságok állambiztonsági szervei rendelkezésére bocsát anyagi ellenszolgáltatásért, vagy ellenszolgáltatás nélkül.” – Forrás: 10-22/22/1976. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterének 22/1976 . számú Parancsa - A BM állambiztonsági szervei konspirált villái, lakásai, állandó figyelő- és tartózkodási helyei, találkozási lakásai létesítésének, szervezésének, felhasználásának szabályzata. 9. – Forrás: https://abparancsok.hu/sites/default/files/parancsok/10-22-22_1976.pdf. (letöltve: 2021.12.01.)

⁹²³ „A konspirált lakás az állambiztonsági szervek fedés alatt működtetett olyan bérleménye, amelyet hálózati személyek és „SZT” állományú tisztek fogadására, operatív akciók lefolytatására, ellenséges objektumok, személyek időszakos figyelésére használnak.” – Forrás: 10-22/22/1976. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterének 22/1976 . számú Parancsa - A BM állambiztonsági szervei konspirált villái, lakásai, állandó figyelő- és tartózkodási helyei, találkozási lakásai létesítésének, szervezésének, felhasználásának szabályzata. 9. – Forrás: https://abparancsok.hu/sites/default/files/parancsok/10-22-22_1976.pdf. (letöltve: 2021.12.01.)

⁹²⁴ 10-21/5/1972. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterének 005. számú Parancsa az állambiztonsági szervek hálózati munkájának alapelveit tartalmazó szabályzat kiadása. 30. – Forrás: https://abparancsok.hu/sites/default/files/parancsok/10-21_5_1972.pdf. (letöltve: 2021.03.19.)

⁹²⁵ 10-22/22/1976. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterének 22/1976 . számú Parancsa - A BM állambiztonsági szervei konspirált villái, lakásai, állandó figyelő- és tartózkodási helyei, találkozási lakásai létesítésének, szervezésének, felhasználásának szabályzata. – Forrás: https://abparancsok.hu/sites/default/files/parancsok/10-22-22_1976.pdf (letöltve: 2021.12.01.)

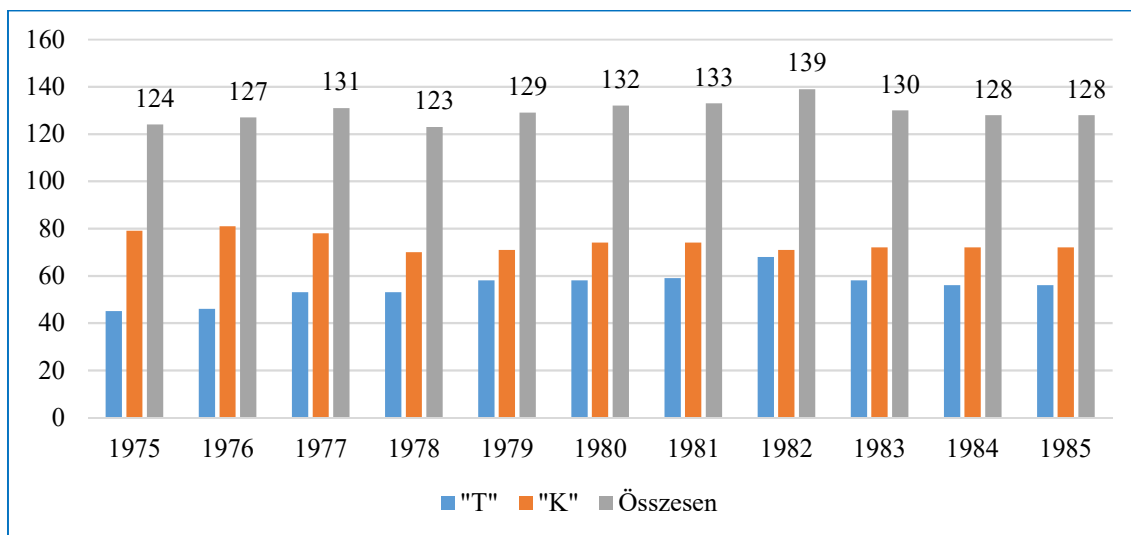
⁹²⁶ 10-22/22/1976. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterének 22/1976 . számú Parancsa - A BM állambiztonsági szervei konspirált villái, lakásai, állandó figyelő- és tartózkodási helyei, találkozási lakásai létesítésének, szervezésének, felhasználásának szabályzata. 10. – Forrás: https://abparancsok.hu/sites/default/files/parancsok/10-22-22_1976.pdf (letöltve: 2021.12.01.)

⁹²⁷ Forrás: ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés a BM. III/II-6/b. alosztály által foglalkoztatott hálózat „B” és „M” dossziék ellenőrzéséről összefoglaló. 4.

találkozók száma növekedett is a vizsgálat időszak elején, egyes lakások nem voltak kellően kihasználva.⁹²⁸ A csoportfőnökség által létesített operatív lakások száma 120 és 140 között változott a vizsgált időszakban (25. diagram).

25. DIAGRAM: A BM III/II. CSOPORTFŐNÖKSÉG ÁLTAL LÉTESÍTETT „T” ÉS „K” LAKÁSOK SZÁMA ÉVES BONTÁSBAN AZ 1975 – 1985 KÖZÖTTI IDŐSZAKBAN (SAJÁT KÉSZÍTÉS)⁹²⁹

1975-től egy kismértékű, szinte folyamatos növekedés figyelhető meg a számokban, amely a „T” lakások számának emelkedő tendenciájából, és a „K” lakások számának csökkenéséből állt össze. Ezt a pozitív tendenciát a csoportfőnökség vezetése részéről megfogalmazott kritika, illetve szakmai elvárás is ösztönözte.⁹³⁰ Ez azt jelenti, hogy 1975-től a csoportfőnökség a biztonságosabb „T” lakások arányának növelése irányába indult el. A lakások számának növekedése történhetett új lakás létesítése által, más operatív szervvel történt csere eredményeként, esetleg társszervtől való átvétellel. A csökkenés esetében pedig a megszüntetés/kizárás, a csere és a társszervi átadás lehetőségei voltak.⁹³¹ Az adatok összevetésével azt látjuk, hogy évente 8-10 főre jutott egy operatív lakás. A kizárás mögötti okok itt is széles skálán mozogtak. Például „SZÉPLAK” fedőnevű „T” lakást 1951-ben létesítették. 1976-ig 8 operatív tiszt 25 hálózati személlyel tartott ott kapcsolatot. A lakásban egy egyedülálló nő élt, így a nagyszámú férfi látogató felkeltette a lakókörnyezetben élők

⁹²⁸ ÁBTL 1. 11. 1. 6. 14. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1976. évi munkájáról. 18.

⁹²⁹ Éves jelentések a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség hálózatának létszámában történt változásokról 1975-1985 között: ÁBTL - I. - 1.11.10.2.1. - 40-15-9/76.; 40-15/31/77.; 40-15-12-/1978.; 40-15-6/79.; 40-15-8/1980.; 40-15-1442/80.; 40-15-1445/81.; 40-15-14/82.; 40-15-2/1984.; 40-15-5/1985.; 40-15-8/86.

⁹³⁰ ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés az 1977. évi hálózati és operatív adatokról a statisztikai jelentés kiegészítéséhez. 22.

⁹³¹ ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség hálózatának létszámában 1974. év XII. hó 31. napjától 1975. év XII. hó 31. napjáig történt változásokról.

figyelmét.⁹³² Egy másik „T” lakás további használatától a lakásgazda hazlátogató, disszidált testvére miatt álltak el.⁹³³ „FENYŐFA” fedőnevű „K” lakás pedig üzlethelyiségként üzemelt, azonban a tulajdonos 1979-től más célra kívánta felhasználni, így a használatát be kellett fejezni.⁹³⁴ Figyelmet érdemel, hogy a titkos lakásokat érintően az 1978-as szabályzóban több területen is szigorítást láthatunk. Így például csak államtitkár vagy a főcsoportfőnök engedélyezhette új „K” lakás létesítését, illetve megszüntetését,⁹³⁵ míg „K” villát (házat) a belügyminiszter engedélyével lehetett létesíteni, vagy megszüntetni.⁹³⁶ A „K” lakásokat, villákat innentől már „kizárólag” csak hálózati munkára lehetett igénybe venni.⁹³⁷ A lakások kihasználtságát a vezetőknek ellenőrizni kellett, és indokoltság esetén intézkedni a megszüntetésre.⁹³⁸ Az állambiztonság munkatársai a társadalmi-, a hivatalos kapcsolataik segítségével egyéb ingatlant is igénybe tudtak venni feladataik ellátása során.⁹³⁹

---

⁹³² ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés az 1976. évi hálózati és operatív adatokról a statisztikai jelentés kiegészítéséhez. 19.

⁹³³ ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés az 1975. évi hálózati és operatív adatokról a statisztikai jelentés kiegészítéséhez. 25.

⁹³⁴ ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés az 1978. évi hálózati és operatív adatokról a statisztikai jelentés kiegészítéséhez. 16.

⁹³⁵ 10-22/8/1978. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterének 8/1978. számú parancsa - Az állambiztonsági szervek „B” ellátmány-, „K” és „T” lakásgazdálkodási szabályzata. 11. – Forrás: https://abparancsok.hu/sites/default/files/parancsok/10_22_8_1978.pdf. (letöltve: 2021.11.01.)

⁹³⁶ 10-22/8/1978. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterének 8/1978. számú parancsa - Az állambiztonsági szervek „B” ellátmány-, „K” és „T” lakásgazdálkodási szabályzata. 17. – Forrás: https://abparancsok.hu/sites/default/files/parancsok/10_22_8_1978.pdf. (letöltve: 2021.11.01.)

⁹³⁷ 10-22/8/1978. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterének 8/1978. számú parancsa - Az állambiztonsági szervek „B” ellátmány-, „K” és „T” lakásgazdálkodási szabályzata. 13. – Forrás: https://abparancsok.hu/sites/default/files/parancsok/10_22_8_1978.pdf. (letöltve: 2021.11.01.)

⁹³⁸ 10-22/8/1978. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterének 8/1978. számú parancsa - Az állambiztonsági szervek „B” ellátmány-, „K” és „T” lakásgazdálkodási szabályzata. 14. – Forrás: https://abparancsok.hu/sites/default/files/parancsok/10_22_8_1978.pdf. (letöltve: 2021.11.01.)

⁹³⁹ Tabajdi Gábor (2012): Titkos lakások Budapesten, 1956 – 1978. In Boda József – Csóka Ferenc (szerk.): Szakszolgálat Magyarországon, avagy tanulmányok a hírszerzés és a titkos adatgyűjtés világából 1785 - 2011. Budapest: Nemzetbiztonsági Szakszolgálat. 393.

3.8 A FEJEZET ÖSSZEFOGLALÁSA, RÉSZKÖVETKEZTETÉSEK

Az állambiztonsági főcsoportfőnökség eredményes működéséhez, feladatai ellátásához nélkülözhetetlen volt, hogy titkos, szervezetszerű kapcsolatokat alakítson ki olyan személyekkel, akik az elhárítás munkáját érdemben segíteni tudták. Ez a személyi kör volt az „ügynökség”, illetve 1972-től a „hálózat”, amelyre mint a legfontosabb operatív eszközre tekintettek.

Ebben a fejezetben elsődlegesen arra kerestem a választ, hogy az EBEE zárónyilatkozatának aláírását követő 1975 – 1985 közötti időszakban történt-e érzékelhető változás a kémelhárító csoportfőnökség tevékenységében a hálózati munka adatainak elemzése, értékelése alapján.

A kémelhárító csoportfőnökség által foglalkoztatott hálózat létszámadatai 1975-öt követően egyértelműen, jelentősen növekedtek. A csoportfőnökség intenzív kapcsolatépítésbe kezdett, amelynek eredményeként két év alatt 38,66 %-al bővült az újonnan beszervezett titkos együttműködők száma. A kezdeti időszak hálózatépítési aktivitása alapján kirajzolódhatott volna egy, a totális elhárítás irányába történő visszarendeződés képe, azonban a számok alapján ez végül nem történt meg. Ennek kapcsán le kell szögezni, hogy totális elhárítás esetén nem lehet szakszerű alkotmányvédelemről beszélni, az így végzett munka nem minősülhet az alkotmányos jogállam kémelhárításának.

Az adatok kapcsán fontos kiemelni még, hogy ennek részeként nőtt az újonnan beszervezett kapitalista országok állampolgárainak a száma is. Ezek sorában első helyeken az 1955-ben, Moszkvában meghatározott célországok, így Ausztria, az NSZK és az USA szerepeltek, tehát a kémelhárítási irányok a vizsgált időszakban nem változtak. Lényegi körülmény, hogy ezen országok állampolgárait érintő beszervezések kapcsán a vizsgált időszakban egyenletesség volt megfigyelhető, tehát az ilyen irányokba történő kapcsolatépítés a vizsgált időszakban végig jelen volt.

A foglalkoztatás vonalát tekintve megállapítható, hogy érdemi létszámnövekedés történt a külföldi bázisról folytatott kémelhárítás – amely a támadólagos szemlélet egyik részterülete –, és a nemzetközi érintkezésből adódó kockázatok felderítése területeken.

A hálózat, kémelhárítási szempontból lényeges minőségi jellemzőit vizsgálva kijelenthető, hogy az 1975-öt követő években folyamatosan nőtt a felsőfokú végzettségűek, és a három vagy több idegen nyelven beszélők részaránya a hálózat egészében, amely az eredményesség szempontjából kiemelt tényező.

Összességében tehát mind mennyiségében, mind minőségében fejlődött a kémelhárítás hálózata úgy, hogy az elhárítási irányok nem változtak.

Meg kell továbbá említeni azt, hogy a hálózatban folyamatosan nőtt a kommunista társadalmi szervezetekhez köthető személyek száma is, amely a párt és az állambiztonsági szerv, illetve céljaik iránti lojalitás szempontjából bírt kiemelt jelentőséggel.

Úgy értékelem, hogy az elvégzett vizsgálat eredménye egyértelműen alátámasztja, hogy Kádár Jánosnak a zárónyilatkozat aláírásakor megtartott, az enyhülés irányába ható beszéde ellenére a kémelhárító csoportfőnökség tevékenységének iránya nem változott, sőt aktivitása fokozódott, ami megfelelt az EBEÉ kapcsán készített munkatervben foglaltaknak.

A kémelhárító csoportfőnökség hálózati munkájának a fő kutatási kérdések szerinti vizsgálata során adatok keletkeztek arra vonatkozóan, hogy az állambiztonsági szerv tevékenységében egy jól kimutatható változás történt az 1983-as évben. Mivel az egyes évkörök a december 31-i állapotokat mutatták, így vélelmezhető, hogy a változás mögött álló döntés 1982-ben születhetett meg.

A hálózat létszámát ebből a nézőpontból vizsgálva azt láthatjuk, hogy az 1982-ben érte el a maximumát, majd onnan csökkenő tendenciába váltott. 1983-ban volt a legtöbb olyan személy, az újonnan beszervezettek 32,1 %-a, akinek elvégezték ugyan a tanulmányozását, de beszervezését már nem hajtották végre. Szintén 1982-t követően váltott csökkenő szakaszba a csoportfőnökség új beszerzéseinek száma is. A beszerzéseknél tapasztalható negatív tendencia a hálózat alapfeladatának szempontjából lényeges minőségi jellemzőkben is kimutathatók voltak. Így a diplomával rendelkező, illetve a három, vagy több idegen nyelvet beszélő hálózati személyek számának csökkenésében. A hálózat tagjai közül a kapitalista országok állampolgárainak létszámadata is 1982 után váltott csökkenő szakaszba. A legtöbb kizárás is 1983-ban történt, amely több mint kétszer annyi személyt érintett, mint 1975-ben.

Ezen változások egyértelműen a kémelhárító csoportfőnökség tevékenysége intenzitásának csökkenésére utalnak. Kutatásaim során azonban erre vonatkozó párt-, állami- vagy szakmai utasítást a kézirat lezárásáig nem találtam.

A csoportfőnökség feladataiba elsődlegesen a külföldi, azon belül is a kapitalista országok irányából érkező, az állam biztonságát veszélyeztető kockázatok felderítése és elhárítása tartozott. A szervezet erős párt- és állami kontrollja miatt nehezen elképzelhető, hogy ilyen döntést a BM III. Főcsoportfőnökség szakmai vezetése önállóan meghozhatott volna. Ezek alapján nem zárható ki annak a lehetősége, hogy az 1983-ban érzékelt változások mögött olyan, a kapitalista országokkal kapcsolatos nemzetközi esemény állhatott, amelyre tekintettel

a párt- és az állami vezetés döntött úgy, hogy a kémelhárítás feladatellátásában ilyen irányú módosítást kell végrehajtani.

Az időszak nemzetközi téren történt és az MNK-t is érintő jelentős eseményeit vizsgálva megemlíthető a korábban már taglalt 1979-es második olajválság, és az ennek hatására is fokozódó gazdasági nehézségek az európai szocialista országokban, köztük az MNK-ban. Moszkva a kialakult helyzetben nemet mondott az európai szocialista országok megsegítésére, így az MNK-nak is, mivel 1982-ben már csödközeli helyzetben volt, más megoldást kellett keresni. Jelentős erőfeszítések árán az USA támogatásával, Moszkva utólagos tájékoztatásával 1982 májusában a Nemzetközi Valutaalap és a Világbank tagja lett.

Fentiek alapján összességében elképzelhetőnek tartom, hogy az állambiztonság munkájában bekövetkezett intenzitáscsökkentés célja az volt, hogy minimalizálják, elkerüljék az MNK gazdasága szempontjából releváns kapitalista államokkal az összeütközéseket a titkosszolgálatok szintjén. Talán nem akarták ezzel sem gyengíteni az ország gazdasága szempontjából életbevágó nemzetközi, elsődlegesen a nyugati forrásokból történő kölcsönök megszerzésért folytatott tárgyalásokat. Ezt erősítheti, hogy az állampárt a hatalom megtartásának egyik fontos fundamentumaként tekintett az állampolgárok életszínvonalának fenntartására, amely ebben az időszakban már külföldi kölcsönök nélkül nem volt megoldható.

4. A SZŰRŐ-KUTATÓ MUNKA, AZ ELŐZETES ELLENŐRZÉS ÉS A BIZALMAS NYOMOZÁS

A vizsgált időszakban a kémelhárító munka három, egymástól jól elkülöníthető, mégis összefüggő szakaszra volt osztható. Ezek: a szűrő-kutató munka, az előzetes ellenőrzés és a bizalmas nyomozás.⁹⁴⁰ Az értekezés fő célja, illetve a rendelkezésre álló keret szűkössége okán a fejezetben a három terület közül ezen utóbbi kettőre helyezem a hangsúly azzal, hogy a szűrő-kutató munka lényegi elemeit is ismertetni fogom.

4.1. A VIZSGÁLAT CÉLJA

A kémelhárító csoportfőnökség látókörébe került személyeket érintő ellenőrzések elemzése és értékelése az értekezés célja szempontjából kiemelten fontos. Az ellenőrzések közvetlen kapcsolatot mutatnak a csoportfőnökség elhárítási irányjaival, a részterületek egymáshoz és az összes ellenőrzésen belüli súlyával és az ezekben történt változásokkal. A vizsgálat eredményeként azon túl, hogy kirajzolódik a csoportfőnökség fő feladatának képe, a kapott mutatók alapján egyértelmű válaszokat kapunk arra is, hogy a helsinki záróokmány aláírását követően történt-e érdemi változás az állambiztonság munkájának ezen részterületén. A vizsgálat során – a hálózat létszámadatainak az 1982. évtől beálló markáns változásaira tekintettel – külön figyelemmel kísértem az 1982. év utáni időszakot is.

Az EBEÉ záróokmányának aláírása 1975 augusztusában történt, így az operatív ügyek kapcsán érdemi változásokra szintén csak 1976-tól számíthattunk, másrészt az 1975. évre itt is referenciaévként tekinthetünk.

Az operatív ügyek vizsgálatához a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség által, az 1975-től 1985-ig terjedő időszakban készített papíralapú, éves összesítő jelentéseket használtam fel. A nyilvántartásokban találtam egy-egy pontatlanságot, de ezek a vizsgálatot érdemben nem befolyásolták. Az operatív ügyekben érintett személyek adatai minden év december 31-i állapotát mutatták.

---

⁹⁴⁰ Rajnai Sándor et al. (1984):, Állambiztonsági ismeretek - Elhárítási ismeretek (ÁBTL - 4.1. - A - 3168/1). Budapest: BM Könyvkiadó. 92.

4.2 HATÁLYOS SZABÁLYZÓK

A szabályzók tekintetében az előzetes ellenőrzést és a bizalmas nyomozást helyeztem fókuszba. A vizsgált időszakban a 0010/1973. (VI.30.) belügyminiszteri parancs volt életben, amelynek tárgya: „Az állambiztonsági szervek előzetes ellenőrző és bizalmas nyomozó munkájának szabályozása” volt. A parancs alapján a szabályzatban foglaltakat az operatív állománynak 1973. december 31-ig el kellett sajátítani, a szabályzó pedig csak ezt követően 1974. január 01-én lépett hatályba. A személyellenőrzések jelentőségét mutatja, hogy az ezzel kapcsolatos tevékenységeket részletesen szabályozták. Az oktatás végrehajtására például kiadtak egy belügyminiszter-helyettesi intézkedést. Ebben meghatározták az oktató személyét (osztályvezető) az oktatás időtartamát (3 óra, plusz 1 óra konzultáció) és a képzés tematikáját. A képzés végén a megszerzett tudásról az operatív állománynak még egy bizottság előtt is számot kellett adni, a szabályzatban rögzített kérdéssor alapján.⁹⁴¹ A belügyminiszteri parancsban szabályozták a vezetői tájékoztatás érdekében a nyomozásokkal kapcsolatos információ-feldolgozás rendjét.⁹⁴² Sőt, az adatszolgáltatás egységesítése, valamint a számítógépes adattárak kialakítása, működtetése érdekében a BM információfeldolgozó csoportfőnöksége még egy rendkívül részletes (53 oldalas) kitöltési jegyzéket is kiadott az adatszolgáltatási nyomtatványok⁹⁴³ egységes kitöltése érdekében.⁹⁴⁴ Jól látszik tehát, hogy mennyire fontos területe volt ez az állambiztonsági munkának.

Az állambiztonsági szervek a hatáskörükbe tartozó bűncselekményekre utaló információk megerősítését, vagy kizárását az „előzetes ellenőrzés”, vagy „bizalmas nyomozás” keretében tették meg. Ezekre, mint az elhárító munka legfontosabb szakaszára tekintettek.⁹⁴⁵ Az előzetes ellenőrzés egy adat kiegészítő, adat pontosító tevékenység volt, amelynek keretében az operatív szerv vizsgálta a bűncselekményre utaló információ forrásának megbízhatóságát; a jogellenes tevékenység létezését, illetve az elkövető személyét. Ezen ismeretek birtokában már következtetni lehetett a „bűncselekmény elkövetésére, vagy annak

---

⁹⁴¹ ÁBTL - 4.2 - 10 - 24/23/1973. A Magyar Népköztársaság belügyminiszter-helyettesének 0023. számú Utasítása, Az állambiztonsági szervek előzetes ellenőrző és bizalmas nyomozó munkája szabályzatának oktatása. 3.

⁹⁴² 10-21/18/1975. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterének 0018. számú Parancsa - Az állambiztonsági szervek előzetes ellenőrző és bizalmas nyomozó munkája információ-feldolgozásának szabályozása.

⁹⁴³ A lényegi adatokat kódolták, ami lehetővé tette a gépi adattárolást és az abban történő gyors keresést.

⁹⁴⁴ 10-21/18/A/1975. Kitöltési jegyzék előzetes ellenőrző és bizalmas nyomozás adatszolgáltatásához. – Forrás: <https://abparancsok.hu/node/1864>. (letöltve: 2021.05.18.)

⁹⁴⁵ ÁBTL - 4.2 - 10 - 21/10/1973/. A Magyar Népköztársaság belügyminiszterének 0010. számú Parancsa az állambiztonsági szervek előzetes ellenőrző és bizalmas nyomozó munkájának szabályozása tárgyában. 7.

hiányára”.⁹⁴⁶ A bizalmas nyomozás célja ezzel szemben olyan adatok összegyűjtése volt, amelyek alkalmasak voltak a jogellenes tevékenység bizonyítására vagy megcáfolására.⁹⁴⁷ Az ellenőrzést⁹⁴⁸ és a nyomozást⁹⁴⁹ is elrendelheték ismert vagy ismeretlen személy, vagy csoporttal szemben.

A bizalmas nyomozás során az operatív szervek minden operatív eszközt és módszert igénybe vehettek,⁹⁵⁰ azonban „az állampolgári jogok érvényesülését” korlátozó intézkedéseket csak indokolt esetben.⁹⁵¹ Előzetes ellenőrzés esetében pedig csak azokat az operatív eszközöket és módszereket lehetett alkalmazni, amelyek nem korlátozták az érintett személy állampolgári jogait, és nem eredményeztek az ellenőrzött személyt érintően „bizalmatlanságot” a kapcsolatrendszerében.⁹⁵² Vagyis ebben az esetben például a „K” ellenőrzés; az operatív technikai eszközök; vagy az operatív figyelés lehetőségével nem élhettek. Az ellenőrzések során igénybe vehető eszközök körének ilyen céllal történő korlátozása, vagyis a gyanú jellegéhez történő illesztése, arányosítása az állampolgári jogok tiszteletben tartása irányába tett fontos lépés volt. Szintén az állampolgári jogok tiszteletben tartására való törekvést, vagy az erre való hivatkozás szükséges voltát mutatta, ahogyan azt már a jogszabályi környezetben ismerttettem, hogy időbeli korlátozásokat vezettek be a magyar állampolgárokat érintő ellenőrzések tekintetében. Külföldi, diplomáciai mentességet élvező személyek ellenőrzése során azonban ilyen időbeli korlát nem volt.⁹⁵³

Az előzetes ellenőrzésekkel és a bizalmas nyomozásokkal kapcsolatos tapasztalatok folyamatosan megjelentek a BM III. Főcsoportfőnökség tevékenységéről készített éves jelentésekben. Több esetben előfordult, hogy a szakmai vezetés negatívan értékelt egyes szervezetek ez irányú munkáját. Az egységes szemléletmód kialakítását a szakirányítás fokozásán túl egy elvi állásfoglalás kiadásával is segítették.

---

⁹⁴⁶ ÁBTL - 4.2 - 10 - 21/10/1973/. A Magyar Népköztársaság belügyminiszterének 0010. számú Parancsa az állambiztonsági szervek előzetes ellenőrző és bizalmas nyomozó munkájának szabályozása tárgyában. 8.

⁹⁴⁷ ÁBTL - 4.2 - 10 - 21/10/1973/. A Magyar Népköztársaság belügyminiszterének 0010. számú Parancsa az állambiztonsági szervek előzetes ellenőrző és bizalmas nyomozó munkájának szabályozása tárgyában. 11.

⁹⁴⁸ ÁBTL - 4.2 - 10 - 21/10/1973/. A Magyar Népköztársaság belügyminiszterének 0010. számú Parancsa az állambiztonsági szervek előzetes ellenőrző és bizalmas nyomozó munkájának szabályozása tárgyában. 8.

⁹⁴⁹ ÁBTL - 4.2 - 10 - 21/10/1973/. A Magyar Népköztársaság belügyminiszterének 0010. számú Parancsa az állambiztonsági szervek előzetes ellenőrző és bizalmas nyomozó munkájának szabályozása tárgyában. 11.

⁹⁵⁰ ÁBTL - 4.2 - 10 - 21/10/1973/. A Magyar Népköztársaság belügyminiszterének 0010. számú Parancsa az állambiztonsági szervek előzetes ellenőrző és bizalmas nyomozó munkájának szabályozása tárgyában. 12.

⁹⁵¹ ÁBTL - 4.2 - 10 - 21/10/1973/. A Magyar Népköztársaság belügyminiszterének 0010. számú Parancsa az állambiztonsági szervek előzetes ellenőrző és bizalmas nyomozó munkájának szabályozása tárgyában. 16.

⁹⁵² ÁBTL - 4.2 - 10 - 21/10/1973/. A Magyar Népköztársaság belügyminiszterének 0010. számú Parancsa az állambiztonsági szervek előzetes ellenőrző és bizalmas nyomozó munkájának szabályozása tárgyában. 10.

⁹⁵³ ÁBTL - 4.2 - 10 - 21/10/1973/. A Magyar Népköztársaság belügyminiszterének 0010. számú Parancsa az állambiztonsági szervek előzetes ellenőrző és bizalmas nyomozó munkájának szabályozása tárgyában. 18.

4.3 SZŰRŐ – KUTATÓ MUNKA

Az operatív munka kezdeti, legalapvetőbb szakasza, az operatív osztályok fő feladata a szűrő-kutató⁹⁵⁴ munka volt⁹⁵⁵, amely a kémelhárítás operatív állománya által ellátott összes feladat 60-70 %-át tette ki. Védelmi funkciója mellett, illetve annak keretében az állambiztonság szempontjából releváns információkat hozott felszínre.⁹⁵⁶ Elsődlegesen nem személyekre, hanem olyan történésekre koncentrált, amely a hatáskörbe tartozó bűncselekményekre utalt. A szűrő-kutató munkát az operatív szerv az adott vonal, vagy objektum vonatkozásában folyamatosan végezte.⁹⁵⁷ Jelentőségét jól mutatta, hogy belügyminiszteri értekezleten,⁹⁵⁸ illetve csoportfőnöki szinten is vizsgálták és értékelték annak minőségét. 1975-ben elvárásként fogalmazta meg a kémelhárító csoportfőnökség vezetői értekezlete, hogy meg kell határozni a szűrő-kutató munka területét a kémelhárító munka egészében, továbbá az információáramlás vonatkozásában.⁹⁵⁹ Rögzíteni kellett továbbá a célját, tárgyát, irányát, területeit, eszközeit. 1976-ban pedig országos értekezlet keretében kívánták vizsgálni a témakört.⁹⁶⁰

Amennyiben a szűrő-kutató munka eredményeként hatáskörbe tartozó bűncselekményekre utaló információk keletkeztek, akkor azt az információ jellegétől függően előzetes ellenőrzés, vagy bizalmas nyomozás – operatív ügyek – keretében vizsgálták.⁹⁶¹

---

⁹⁵⁴ „szűrés-kutatás: a differenciált operatív felderítés rendszere, amely komplex módon alkalmazza (felhasználja) az operatív erőket, eszközöket és módszereket abból a célból, hogy a legális nemzetközi érintkezési felületeken kiválassza az állambiztonsági szempontból figyelemreméltó személyeket és jelenségeket”. - Gergely Attila (1980): Állambiztonsági Értelmező Kéziszótár. Budapest: BM Könyvkiadó. 180.

⁹⁵⁵ 38-28/5/1972. A Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség Ügyrendje. Forrás: https://www.abtl.hu/sites/default/files/forrasok/ugyrend_2.pdf. (letöltve: 2021.03.19.) 19.

⁹⁵⁶ ÁBTL 1. 11. 5. 13-1301-2/75. - Emlékeztető az 1975. november 27-i III/II. Csoportfőnökség Vezetői Értekezletéről. 2.

⁹⁵⁷ Rajnai Sándor et al. (1984):, Állambiztonsági ismeretek - Elhárítási ismeretek (ÁBTL - 4.1. - A - 3168/1). Budapest: BM Könyvkiadó. 92.

⁹⁵⁸ ÁBTL 1. 11. 5. 13-1488/77. - Emlékeztető az 1977. július 04-i III/II. Csoportfőnökség Vezetői Értekezletéről. 3.

⁹⁵⁹ ÁBTL 1. 11. 5. 13-1301/75. - Emlékeztető az 1975. június 11-i III/II Csoportfőnökség Vezetői Értekezletéről. 1.

⁹⁶⁰ ÁBTL 1. 11. 5. 13-1301-2/75. - Emlékeztető az 1975. november 27-i III/II. Csoportfőnökség Vezetői Értekezletéről. 2.

⁹⁶¹ ÁBTL - 4.2 -10 - 33/1/1978. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszter - helyettesének 1/1978 számú Elvi Állásfoglalása az állambiztonsági szervek állam elleni és politikai jellegű bűncselekmények megelőzését szolgáló operatív tevékenységének értelmezésére és gyakorlatára. 4.

4.4 AZ ELŐZETES ELLENŐRZÉS ÉS A BIZALMAS NYOMOZÁS

4.4.1 AZ ELLENŐRZÉSEK ADATAI

A vizsgálat a kémelhárító csoportfőnökség éves nyilvántartásai alapján készült, amely éves bontásban tartalmazta az ellenőrzött személyek számát. A nyilvántartás külön- külön táblázatában rögzítették a:

- bizalmas nyomozásokat (beleértve az előzetes ellenőrzéseket);
- a figyelő (F) dossziék alapján folytatott ellenőrzéseket;
- a rendkívüli ügyeket;
- az ellenőrzési- és objektum dossziékat.

A bizalmas nyomozásokon belül két kategóriát különítettek el, a „Személyi ügyet” és a „Csoport ügyet”. Ez utóbbiban több olyan személyt ellenőriztek, akiknek a tevékenysége valamilyen módon összefüggött. A nyilvántartásban szerepeltették a csoportfőnökség által körözött személyek számát is.

A külföldi állampolgárok, illetve külföldön tartózkodó személyek esetében indított bizalmas nyomozások esetében az időtartam nem volt korlátozva. Emiatt ezek az esetek az ellenőrzések több év létszámadataiban is jelen lehettek. Ennek ellenére, mivel az éves ellenőrzési adatokat összeadva kialakuló összlétszám 93,2 %-a külföldi volt, 76,4 százalékuk diplomata, vagy szolgálati útlevéllel rendelkező személy (3. táblázat), illetve mivel a vizsgálat szempontjából leginkább releváns kémelhárítás esetében vélelmezhető a diplomaták, külföldi személyek országokénti egyenletes eloszlása, továbbá a vizsgált esetek összlétszáma kellően nagy (4 089), ezért a vizsgálat eredményét az irányok, az intenzitás és az ügyek minőségi jellemzőire tekintettel elfogadhatónak tartom.

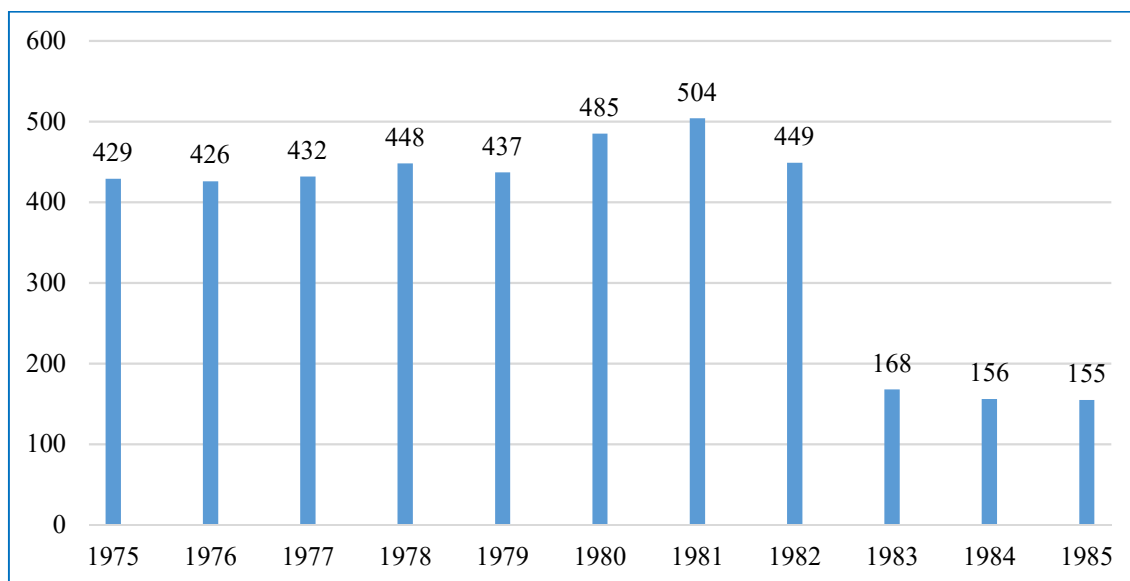
3. TÁBLÁZAT: A BM III. FŐCSOPORTFŐNÖKSÉG ÁLTAL FOLYTATOTT SZEMÉLYELLENŐRZÉS LÉTSZÁMADATAI AZ IDŐTARTAM SZERINT ÉVES BONTÁSBAN AZ 1975 – 1985 KÖZÖTTI IDŐSZAKBAN (SAJÁT KÉSZÍTÉS)⁹⁶²

Az ellenőrzés időtartama											
	1975	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985
Magyar állampolgárok - korlátozott	11	14	26	31	25	14	17	14	12	17	21
Diplomata v. szem. mentesség - nem korlátozott	365	372	369	367	351	369	384	334	60	54	48
Tartósan Magyarországon működő személyek - nem korlátozott	24	11	10	16	24	28	27	21	14	10	10
Külföldön élő ellenséges hírszerzők - nem korlátozott	10	17	17	25	15	15	18	15	14	13	12
Időszakosan beutazó külföldiek - felfüggeszthető	19	12	10	9	22	59	58	65	68	62	64

Az ellenőrzésekben érintett személyek létszámadatait, illetve változásait vizsgálva megállapítható, hogy az 1975. évet követően 17,4 %-os növekedést eredményező emelkedő szakasz figyelhető meg, ami 1981-ig tartott. Ezt követően azonban egy csökkenési periódus vette kezdetét. Az ellenőrzött személyek száma 1982-re 89 %-ra, míg 1985-re az 1981-es adat 30 %-ra esett vissza. (26. diagram)

⁹⁶² A felhasznált adatok forrása a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség szervénél lévő operatív ügyek és "F" dosszié alapján ellenőrzött személyek kapcsán készített éves jelentések az 1975-1985 közötti időszakban. i.m. (330. lábjegyzet)

26. DIAGRAM: A BM III/II. CSOPORTFŐNÖKSÉG ÁLTAL FOLYTATOTT ELLENŐRZÉSEK SZÁMADATAI 1975 – 1985 KÖZÖTTI IDŐSZAKBAN (SAJÁT KÉSZÍTÉS)⁹⁶³

A hálózat létszámaiban az 1982. évtől bekövetkező negatív irányú tendenciaváltás itt is megfigyelhető, de az sokkal drasztikusabb. A hálózat létszáma 1982 és 1985 között 12 %-al csökkent, míg az ellenőrzés alatt álló személyek esetében ez az érték 70 % volt.

A saját kíváncsiságom kielégítése miatt is kicsit előre ugrottam a vizsgálatban az okok megállapítása érdekében. A nyilvántartásban az ellenőrzések megszüntetését rögzítő táblázatban az 1983-as adatsorban volt egy, a korábbi években nem szereplő, kiugróan magas, 185-ös érték az „Egyéb” kategóriában. Ezen sor mellé, kézzel, tollal odaírták, hogy „Nem indokolt”.⁹⁶⁴ Ez a kizárás – a nyilvántartásokban az 1983-as éves adatokat az egy évvel korábbiakkal összevetve – egyértelműen olyan kapitalista állampolgárokat érintett, akik diplomata, illetve szolgálati útleveles pozícióban voltak. Ezek alapján 1983-ban kellett, hogy legyen egy felülvizsgálat, amelynek célja a külföldi, kapitalista, diplomata státuszú ellenőrzés alatt álló személyek esetében a folyamatban lévő ellenőrzés indokoltságának értékelése volt. Tekintve, hogy az új ellenőrzések létszámaiban is ezen évtől változtak meg drasztikusan, így ez egy olyan újfajta szakmai hozzáállás, gondolkodásmód megjelenését erősíti, amely nem csak a múlt, de az újonnan indított ellenőrzésekre is kihatott.

Értékelésem szerint ez, a körülményeket figyelembe véve nagyon komoly változás. A hidegháborúban, a két tömb vezető országai közötti szembenállás felerősödése idején ilyen

⁹⁶³ Éves jelentések a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség szervénél lévő operatív ügyek és „F” dosszié alapján ellenőrzött személyek számában történt változásokról 1975-1985 között. ÁBTL - I. - 1.11.10.2.1. 40-15-9/76; 40-15/31/77.; 40-15-12/1978.; 40-15-6/1979.; 40-15-8/1980.; 40-15-1442/1980.; 40-15-1445/1981.; 40-15-14/1983.; 40-15-2/1984.; 40-15-5/1985.; 40-15-8/86.

⁹⁶⁴ ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség szervénél lévő operatív ügyek és „F” dosszié alapján ellenőrzött személyek számában 1982. év XII. hó 31. napjától 1983. év XII. hó 31. napjáig történt változások.

arányban csökkenteni a hírszerző tevékenység szempontjából leginkább releváns kategória ellenőrzését kérdéseket vet fel. A Magyar Szocialista Munkáspárt 1982-ben még úgy értékelte, hogy a nemzetközi helyzet feszült⁹⁶⁵, a kapcsolatokat az „imperialisták” a katonai erőfölény megszerzésére és a fegyverkezési verseny fokozására irányuló törekvéseikkel rombolják,⁹⁶⁶ a békét pedig az USA és a NATO politikája veszélyezteti.⁹⁶⁷ Ezen álláspont 1983-ban sem változott pozitív irányba,⁹⁶⁸ sőt, a pártértékelés szerint a „nemzetközi légkör tovább romlott”⁹⁶⁹ és az USA nyugat-európai rakétatelepítése okán „megfelelő ellenlépéseket” terveztek tenni.⁹⁷⁰

A bizalmas nyomozások elemzéséhez visszatérve, azt elrendelhetők ismert személyek, illetve csoport ellen.⁹⁷¹ A csoportokat érintően indított ügyek száma 1975 és 1982 között 5 és 10 között volt, ami az összes ellenőrzés 1,45 %-a és 2,54 %-a, ami nem tekinthető jelentősnek. A csoport ügyekben érintett személyek száma ugyanezen időszakban viszont fokozatos emelkedést mutatott, 21-ről több mint háromszorosára, 65-re nőtt. Ez az összes ellenőrzött személy 4,9 %-át és 14,48 %-át jelentette. Az 1982-t követő csökkenés a személy ügyeket érintette, így a csoportügyek aránya az összes ügyön belül 1983-ra 10 %-ra nőtt, ami az utolsó két évben csak minimálisan változott. A csoportügyekben érintett személyek aránya viszont jelentősen megemelkedett. Létszámuk az összlétszámon belül 1983-ra 41,7 %-ra emelkedett, 1985-ben pedig már 45,81 % volt. Összességében megállapítható, hogy a vizsgált időszakban 1982-ig az ellenőrzések elsődlegesen egyes személyeket érintettek, majd jelentősen megnőtt a hatáskörbe tartozó bűncselekményekkel gyanúsítható csoportokat érintő ellenőrzés aránya. Az ellenőrzések drasztikus csökkentése lehetővé tette az erők és eszközök koncentráltabb alkalmazását a fennmaradt ügyekben. Figyelmet érdemel, hogy 1983-tól az ellenőrzés alatt tartott személyek több mint 40%-a esetében a jogellenes tevékenységük valamilyen módon összefüggött. Ez, az esetleges szervezethez, összetettség, összehangoltság miatt nehezíthette a felderítő tevékenységet.

---

⁹⁶⁵ Közlemény az MSZMP Központi Bizottságának üléséről. (1982.06.23..) In: Vass Henrik (1988): A Magyar Szocialista Munkáspárt határozatai és dokumentumai 1980-1985. Budapest: Kossuth Könyvkiadó. 361.

⁹⁶⁶ Közlemény az MSZMP Központi Bizottságának üléséről (1982.04.07.) In: Vass Henrik (1988): A Magyar Szocialista Munkáspárt határozatai és dokumentumai 1980-1985. Budapest: Kossuth Könyvkiadó. 362.

⁹⁶⁷ Az MSZMP KB Politikai Bizottságának határozata a nemzetközi kérdésekről folytatott agitáció és propaganda további feladataira (1982.04.14..) In: Vass Henrik (1988): A Magyar Szocialista Munkáspárt határozatai és dokumentumai 1980-1985. Budapest: Kossuth Könyvkiadó. 335.

⁹⁶⁸ Közlemény az MSZMP Központi Bizottságának üléséről (1983.06.06.) In: Vass Henrik (1988): A Magyar Szocialista Munkáspárt határozatai és dokumentumai 1980-1985. Budapest: Kossuth Könyvkiadó. 507.

⁹⁶⁹ ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség hálózatának létszámában 1976. év XII. hó 31. napjától 1977. év XII. hó 31. napjáig történt változásokról.

⁹⁷⁰ Közlemény az MSZMP Központi Bizottságának üléséről (1983.12.07.) In: Vass Henrik (1988): A Magyar Szocialista Munkáspárt határozatai és dokumentumai 1980-1985. Budapest: Kossuth Könyvkiadó. 586.

⁹⁷¹ ÁBTL - 4.2 - 10 - 21/10/1973/. A Magyar Népköztársaság belügyminiszterének 0010. számú Parancsa az állambiztonsági szervek előzetes ellenőrző és bizalmas nyomozó munkájának szabályozása tárgyában. 11.

A személyellenőrzések indokai kapcsán az éves jelentésekben az alábbi fő- és alkategóriákat tartották nyilván. Ez a felsorolás az ügyrendben meghatározott feladatok gyakorlati leképeződését is megadja:

- „Kémkedés:
  - o Amerikai;
  - o Angol;
  - o Francia;
  - o Nyugat-német;
  - o Osztrák;
  - o Más kapitalista ország részére folytatott;
- Terror;
- Izgatás;
- Tiltott határátlépési kísérlet;
- Hazaárulás;
- Állam-, és szolgálati titoksértés;
- Népgazdaság elleni tevékenység;
- Cionista jellegű ellenséges tevékenység;
- Egyéb ellenséges tevékenység⁹⁷².

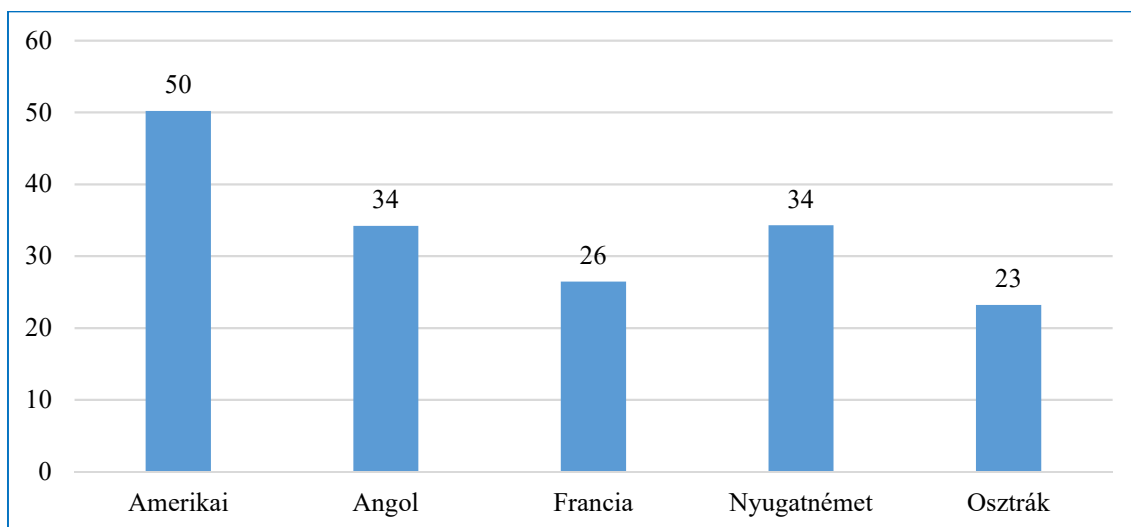
Ezen létszámadatok vizsgálata során figyelembe kell vennünk, hogy ezek a számok az adott ország kapcsán folytatott ügyekben érintett összes személyt jelentették, amelybe beletartozott az adott ország állampolgára, a magyar állampolgárok, és az esetlegesen érintett harmadik országok állampolgárai is.

A kémkedés alkategóriái alapján a kémelhárítás számára a fő irányokat a kapitalista országokon belül az USA; Nagy-Britannia; Franciaország; az NSZK; és Ausztria jelentette. A tizenegy év átlagadatait megvizsgálva (27. diagram) látható, hogy ezen belül a legtöbb személyt amerikai kötődésű kémkedési ügyekben ellenőrizték. A sorban második angol és nyugatnémet irányban végrehajtott ellenőrzések száma jelentősen, 30 %-al kevesebb volt.

---

⁹⁷² ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség szervénél lévő operatív ügyek és „F” dosszié alapján ellenőrzött személyek számában 1974. év XII. hó 31. napjától 1975. év XII. hó 31. napjáig történt változásokról.

27. DIAGRAM: A BM III/II. CSOPORTFŐNÖKSÉG ÁLTAL KIEMELT KÉMELHÁRÍTÁSI IRÁNYOKBAN ELLENŐRZÖTT SZEMÉLYEK EGY ÉVRE VETÍTETT ÁTLAGADATAI ORSZÁGOK SZERINTI BONTÁSBAN AZ 1975-1985 KÖZÖTTI IDŐSZAKBAN (SAJÁT KÉSZÍTÉS)⁹⁷³

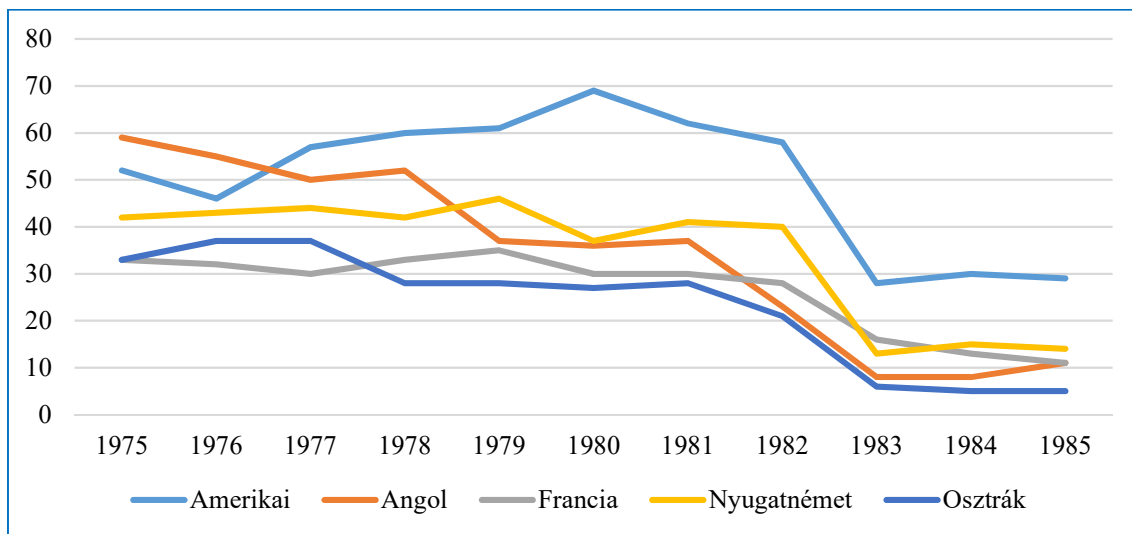

Az értekezés célja szempontjából a kémelhárítás számára releváns célországok körének meghatározásán, és ezen országok létszám (fontosság) szerinti sorrendjén túl, azt is meg kell vizsgálni, hogy hogyan változott ezekben az irányokban a munka intenzitása. Az országokat sorra véve látható, hogy a változás nem volt egységes (28. diagram).

A vizsgált időszak első felében, 1980-ig egyedül az amerikai ügyekben ellenőrzött személyek létszáma mutatott emelkedő tendenciát. 52-ről 69-re nőtt, ami 32,6 %-os bővülést jelentett. A többi négy ország közül a nyugatnémet és a francia érdekeltségű ügyek létszámadataiban 1979-ig egy kvázi állandóság, majd csökkenés, míg az angol és az osztrák esetében a kezdetektől egy csökkenő tendencia figyelhető meg. 1982-t követően pedig minden ország esetében meredeken estek a létszám adatok, majd 1983-tól kvázi állandósultak. Az amerikai kötődésű ügyek 30 fős létszámon, a másik négy ország esetében pedig 10 - 10 fő körül.

⁹⁷³ Éves jelentések a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség szervénél lévő operatív ügyek és »F« dosszié alapján ellenőrzött személyek számában történt változásokról 1975-1985 között. ÁBTL - I. - 1.11.10.2.1. 40-15-9/76; 40-15/31/77.; 40-15-12/1978.; 40-15-6/1979.; 40-15-8/1980.; 40-15-1442/1980.; 40-15-1445/1981.; 40-15-14/1983.; 40-15-2/1984.; 40-15-5/1985.; 40-15-8/86.

28. DIAGRAM: A BM III/II. CSOPORTFŐNÖKSÉG ÁLTAL ELLENŐRZÖTT SZEMÉLYEK LÉTSZÁMADATAI ORSZÁGONKÉNT, ÉVES BONTÁSBAN AZ 1975 – 1985 KÖZÖTTI IDŐSZAKBAN (SAJÁT KÉSZÍTÉS)⁹⁷⁴

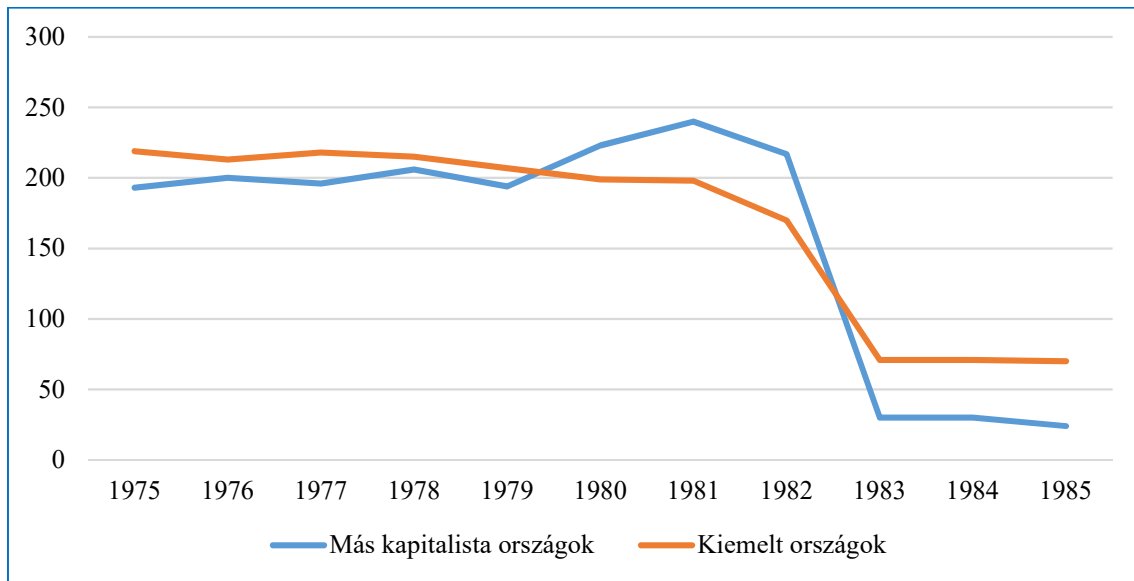
Összességében kijelenthető, hogy az öt legjelentősebb ország közül három esetében nem figyelhető meg csökkenő tendencia az EBEÉ után, habár az összes létszám tekintetében már a kezdetektől lassú visszaesés látszik. Az osztrák és angol ügyekben érintett személyek létszámában jelentkezett kezdeti csökkenést az amerikai növekedés nagyjából ellensúlyozta. Viszont nagyon markáns visszaesés figyelhető meg a vizsgált időszak második felében, ami 1983-ban a leglátványosabb. A utolsó év létszámadatai a töredékei (amerikai 55,77 %, angol 18,64 %, a francia és a nyugatnémet 33 %, osztrák 15,15 %) az első évének.

A kiemelt országok mellett az összes többi kapitalista országgal kapcsolatos ellenőrzéseket a „Más kapitalista ország részére folytatott” csoportban tartották nyilván. A kiemelt országokat érintő ügyekben ellenőrzött személyek adatait összeadva és a más kapitalista országokéval összevetve (29. diagram) azt látjuk, hogy a vizsgált időszak nagy részében az öt kiemelt ország kapcsán több embert ellenőriztek, mint az összes többi kapitalista országgal kapcsolatos ügyekben együttvéve.

⁹⁷⁴ Éves jelentések a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség szervénél lévő operatív ügyek és »F« dosszié alapján ellenőrzött személyek számában történt változásokról 1975-1985 között. ÁBTL - I. - 1.11.10.2.1. 40-15-9/76.; 40-15/31/77.; 40-15-12/1978.; 40-15-6/1979.; 40-15-8/1980.; 40-15-1442/1980.; 40-15-1445/1981.; 40-15-14/1983.; 40-15-2/1984.; 40-15-5/1985.; 40-15-8/86.

29. DIAGRAM: A BM III/II. CSOPORTFŐNÖKSÉG ÁLTAL KÉMELHÁRÍTÁSI ÜGYEKBEN ELLENŐRZÖTT SZEMÉLYEK LÉTSZÁMADATAI ÉVES BONTÁSBAN AZ 1975 – 1985 KÖZÖTTI IDŐSZAKBAN (SAJÁT KÉSZÍTÉS)⁹⁷⁵

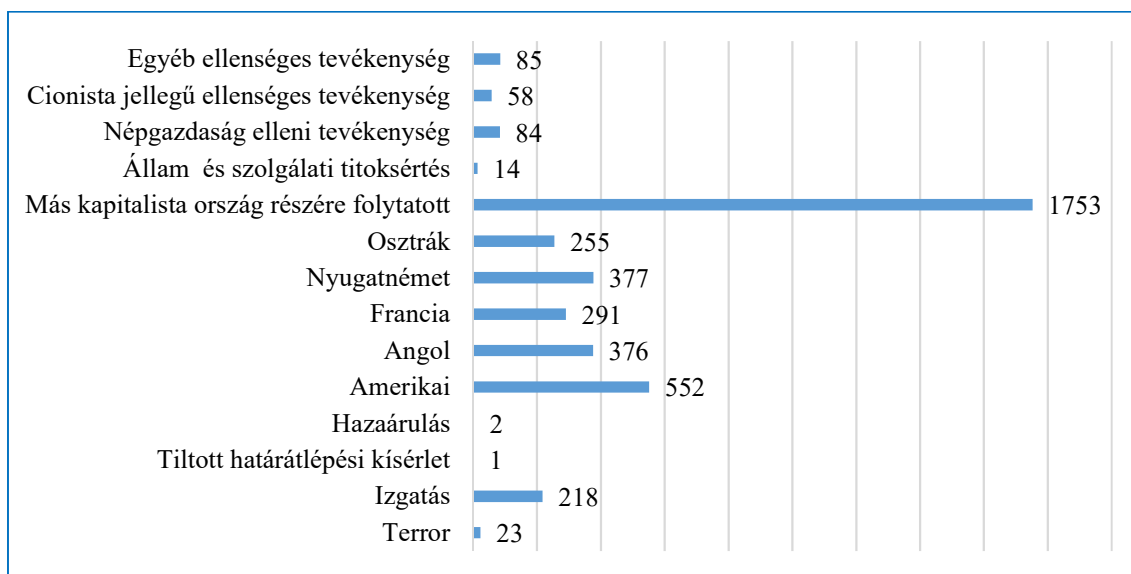

A „Más kapitalista ország részére folytatott” csoport 1982-es létszáma is rendkívül nagy mértékben, 86 %-al csökkent 1983-ban. Ez jóval nagyobb visszaesés, mint a kiemelt országok összlétszámaé. Ez, illetve az, hogy 1983-tól is jelentősen meghaladta az öt kiemelt ország létszámadata a többi kapitalista ország létszámadatát, szintén azt jelzi, hogy az USA; Nagy-Britannia; Franciaország; az NSZK; és Ausztria voltak a legfontosabb országok az egész időszakban a kémelhárítás területén belül.

A kémelhárító csoportfőnökség által folytatott összes területének létszámadatait (az évenkénti létszámadatok összeadva) megvizsgálva láthatjuk, hogy a kémelhárítás kapcsán vonták ellenőrzés alá a legtöbb személyt. (30. ábra) Ez az összes ellenőrzés 88,14 %-át jelenti. A második helyen az izgatás állt 5,33 %-al, amely tevékenység mögött a külföldi, elsősorban az USA és az NSZK speciális szervei álltak.

⁹⁷⁵ Éves jelentések a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség szervénél lévő operatív ügyek és „F” dosszié alapján ellenőrzött személyek számában történt változásokról 1975-1985 között. ÁBTL - I. - 1.11.10.2.1. 40-15-9/76; 40-15/31/77.; 40-15-12/1978.; 40-15-6/1979.; 40-15-8/1980.; 40-15-1442/1980.; 40-15-1445/1981.; 40-15-14/1983.; 40-15-2/1984.; 40-15-5/1985.; 40-15-8/86.

30. DIAGRAM: A BM III/II. CSOPORTFŐNÖKSÉG ÁLTAL FOLYTATOTT ELLENŐRZÉSEK TERÜLETEK SZERINTI ÖSSZESÍTETT LÉTSZÁMADATAI AZ 1975 – 1985 KÖZÖTTI IDŐSZAKBAN (SAJÁT KÉSZÍTÉS)⁹⁷⁶

A teljesebb kép érdekében releváns, hogy az „Izgatás” kategóriáján belül csak 1979-től folytattak ellenőrzéseket, míg a terrorelhárítás kapcsán folytatott ellenőrzések csupán 1981-ben jelentek meg önálló alcsoportként. Ez utóbbit érintően megjegyzendő azonban az is, hogy egy-egy személy esetében már korábban is folytattak ellenőrzéseket ezen a téren, az „Egyéb ellenséges tevékenység” kategórián belül. Például a „FEKETÉK” fedőnevű csoportdosszié keretében már 1978-tól ellenőriztek Magyarországon tanuló jordániai, szír és libanoni diákokat terrorszervezethez tartozás gyanúja miatt.⁹⁷⁷

Szintén az „Egyéb ellenséges tevékenység” kategóriában számolták -, illetve rejtették el az „X”-es vonalához köthető ellenőrzéseket. A kapitalista országok mellett ugyanis egyes szocialista országokkal szemben is folytatott elhárító tevékenységet a magyar állambiztonság. A nyilvántartásokban ezen országokat nem nevesítették, „X”-el jelölték. Például Jugoszlávia volt a „X-200”, Románia az X-300; míg Kína az X-700.

A vizsgált időszakban az állambiztonság látókörében volt Kína az MNK területén folytatott aktivitása miatt. A jelentések alapján propagandamunkát folytatott a Szovjetunió ellen, a szocialista országok közötti egység megbontására törekedett,⁹⁷⁸ valamint a szovjet-magyar érdekellentét fokozása érdekében is erőfeszítéseket tett.⁹⁷⁹ Másrészt a kínai hírszerzés

⁹⁷⁶ Éves jelentések a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség szervénél lévő operatív ügyek és „F” dosszié alapján ellenőrzött személyek számában történt változásokról 1975-1985 között. ÁBTL - I. - 1.11.10.2.1. 40-15-9/76; 40-15/31/77.; 40-15-12/1978.; 40-15-6/1979.; 40-15-8/1980.; 40-15-1442/1980.; 40-15-1445/1981.; 40-15-14/1983.; 40-15-2/1984.; 40-15-5/1985.; 40-15-8/86.

⁹⁷⁷ ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés az 1978. évi hálózati és operatív adatokról a statisztikai jelentés kiegészítéséhez. 5.

⁹⁷⁸ ÁBTL 1. 11. 1. 6. 13. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1975. évi munkájáról. 3.

⁹⁷⁹ ÁBTL 1. 11. 1. 6. 13. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1975. évi munkájáról. 12.

információgyűjtést folytatott többek között azzal kapcsolatban, hogy a magyar párt- és állami vezetés miként értékelte Kína külpolitikáját.⁹⁸⁰ A kínai hírszerzés harmadik országos találkozók lebonyolítására is felhasználta az MNK területét.⁹⁸¹

Az állambiztonság adatai szerint Románia is tényleges hírszerző tevékenységet folytatott az MNK területén elsődlegesen politikai és katonai témaköröket érintően.⁹⁸² Emellett Budapestre akkreditált diplomataik az MNK területén találkoztak NATO országokhoz köthető és japán diplomatákkal, akiknek tudatosan kiszivárogtattak a KGST-vel és a VSZ-el kapcsolatos adatokat is. Nem csak belföldön, hanem külföldön is adott munkát Románia a magyar kémelhárításnak, mivel a romániai magyar külképviseleteket a román titkosszolgálat fokozottan ellenőrizte, (levéllenőrzés, titkos figyelés) illetve kísérletet tettek az ott dolgozók körében ügynöki pozíciók létesítésére is.⁹⁸³ Ezen irányban speciális helyzet alakult ki amiatt is, hogy a belső ellenzék közül egyesek Erdély autonómiáját tűzték zászlójukra. Ennek keretében kutató csoportot is létrehozott Erdély önállóságának tudományos felvetése érdekében. Fokozták továbbá tevékenységüket a szlovákiai magyarság durva asszimilációjának bizonyítására. Egy 10 főből álló „magot” is létrehozott, ezen csoportban azonban a román és a csehszlovák elhárítás is aktivizálódott.⁹⁸⁴

A jugoszláv hírszerzés politikai⁹⁸⁵ és katonai területen is aktív volt. Érdeklődést mutatott például az országát érintő magyar katonai tervek iránt.⁹⁸⁶ Propaganda tevékenysége megegyezett a románokéval, a külön útról és az el nem kötelezettségről szólt. A céljai között szerepelt a szocialista országok közötti kapcsolatok gyengítése, a véleménykülönbségek szítása. A hírszerző tevékenység folytatásához felhasználták a diplomáciai kereskedelmi fedésekből adódó legális lehetőségeket.⁹⁸⁷ Diplomataik szintén az MNK területén találkoztak kapitalista országok diplomataival, akik rajtuk keresztül magyar és a szocialista tömböt érintő lényegi információkra is szert tettek.⁹⁸⁸

Az albán és koreai titkosszolgálatok pedig elsődlegesen propaganda tevékenységet folytattak az MNK területén a külön út lényegének magyarázata, a szovjet-magyar érdekellentét fokozása érdekében.⁹⁸⁹

---

⁹⁸⁰ ÁBTL 1. 11. 1. 6. 17. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1978. évi munkájáról. 11.

⁹⁸¹ ÁBTL 1. 11. 1. 6. 13. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1975. évi munkájáról. 10.

⁹⁸² ÁBTL 1. 11. 1. 6. 12. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1974. évi munkájáról.

⁹⁸³ ÁBTL 1. 11. 1. 6. 13. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1975. évi munkájáról. 12.

⁹⁸⁴ ÁBTL 1. 11. 1. 6. 17. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1978. évi munkájáról. 15.

⁹⁸⁵ ÁBTL 1. 11. 1. 6. 12. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1974. évi munkájáról.

⁹⁸⁶ ÁBTL 1. 11. 1. 6. 13. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1975. évi munkájáról. 12.

⁹⁸⁷ ÁBTL 1. 11. 1. 6. 17. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1978. évi munkájáról. 11.

⁹⁸⁸ ÁBTL 1. 11. 1. 6. 17. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1978. évi munkájáról. 12.

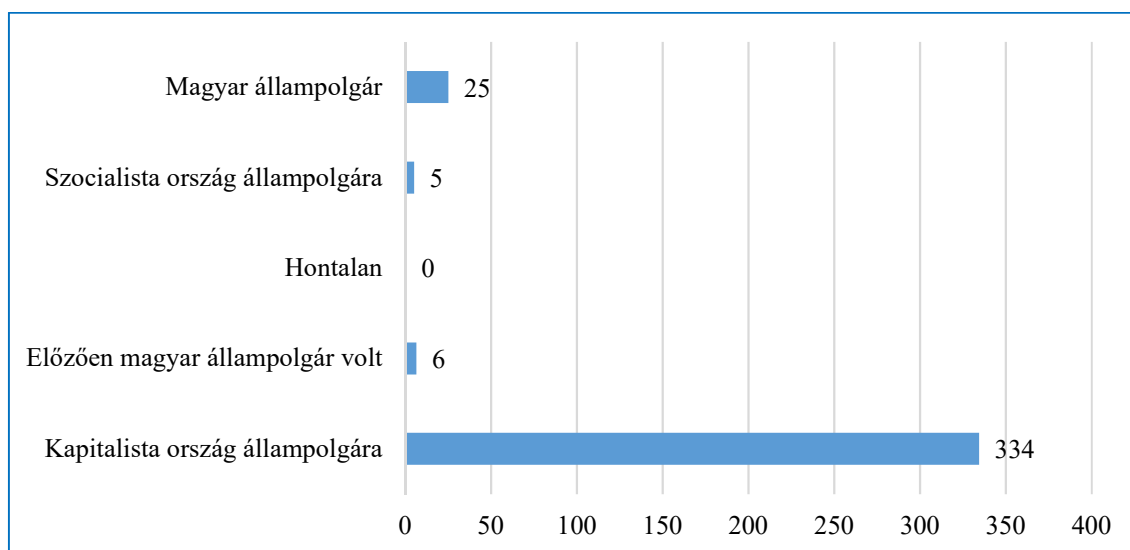
⁹⁸⁹ ÁBTL 1. 11. 1. 6. 13. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1975. évi munkájáról. 12.

Az elemzésre, azon belül a más kapitalista országok vonatkozásában folytatott ellenőrzésekre visszatérve, abban 34 ország állampolgárai voltak érintettek. A létszám adatok alapján az első 10 ország a következő volt: Olaszország; Irak; Kanada; Egyesült Arab Köztársaság; Japán; Görögország; Svájc; Törökország; Brazília; India. A kémelhárítás kapcsán kiemelt országokkal együtt így összesen 39 ország vonatkozásában folytatott ellenőrzést 1975 és 1985 között a kémelhárító csoportfőnökség, ami jelentősnek mondható. A NATO tagok közül csak Luxemburg és Izland nem voltak érintettek.

Összegezve, a kémelhárító csoportfőnökség legfontosabb mutatója szerint a vizsgált időszakban végig a kémelhárítás kapcsán ellenőrizték a legtöbb személyt, így a nevének megfelelően ténylegesen ez volt a csoportfőnökség legfontosabb feladata.

Az ellenőrzésekben érintett személyek egy évre vetített, állampolgárság szerinti átlag adatait vizsgálva azt kapjuk, hogy kiemelkedően a „kapitalista” országok állampolgárai voltak érintve (31. diagram).

31. DIAGRAM: A BM III/II. CSOPORTFŐNÖKSÉG ÁLTAL ELLENŐRZÖTT SZEMÉLYEK EGY ÉVRE VETÍTETT ÁTLAGADATAI ÁLLAMPOLGÁRSÁG SZERINT AZ 1975- 1985 KÖZÖTTI IDŐSZAKBAN (SAJÁT KÉSZÍTÉS)⁹⁹⁰

Az összes ellenőrzésen belül a „kapitalista” országok állampolgárainak aránya 89,97 % volt, míg az összes külföldi állampolgáré pedig 93,13%. Ez alapján egyértelműen kijelenthetjük, hogy a csoportfőnökség fókuszában a külföldi állampolgárok álltak, ami teljesen összhangban volt a feladatkörével. Az ellenérdekelt hírszerző tevékenységet ugyanis a külföldi

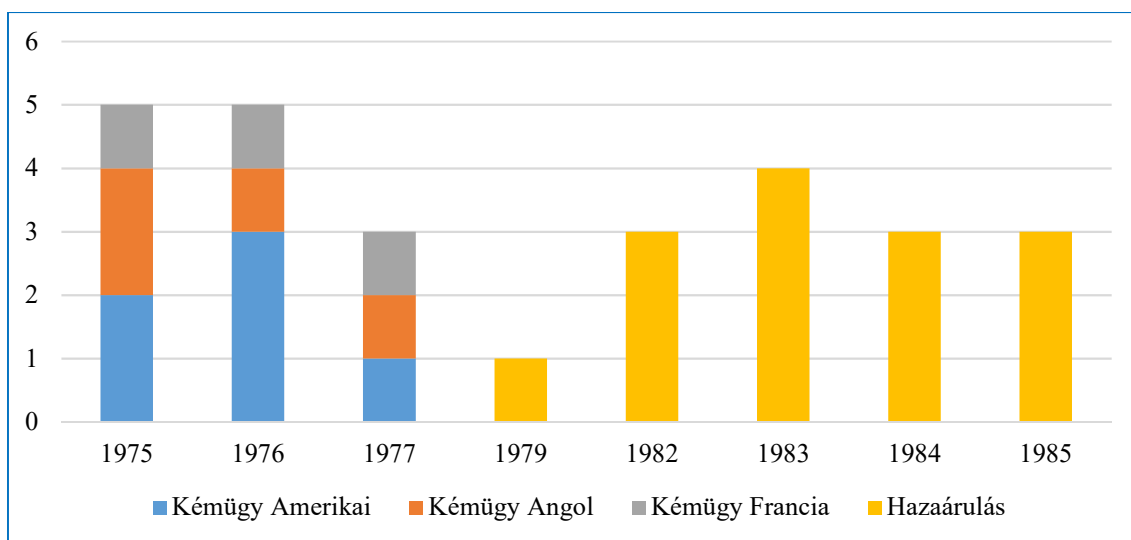
⁹⁹⁰ Éves jelentések a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség szervénél lévő operatív ügyek és „F” dosszié alapján ellenőrzött személyek számában történt változásokról 1975-1985 között. ÁBTL - I. - 1.11.10.2.1. 40-15-9/76; 40-15/31/77.; 40-15-12/1978.; 40-15-6/1979.; 40-15-8/1980.; 40-15-1442/1980.; 40-15-1445/1981.; 40-15-14/1983.; 40-15-2/1984.; 40-15-5/1985.; 40-15-8/86.

hírszerző szolgálatok munkatársai végezték, amelybe szükség szerint szerveztek be magyar állampolgárokat.

A kapitalista országok állampolgárait érintő ellenőrzések éves adatait megvizsgálva az látszik, hogy az 1975 és 1979 között 400 fő környékén állandósult. Innen 1982-re 20,9 %-os növekedés következett, majd a tendencia csökkenőbe váltott és 1983-ra 129-re, 1985-re pedig 112-re esett vissza, vagyis 1985-ben az ellenőrzött létszám az 1982-es adatnak csupán a 26,6 %-a volt.

A vizsgált időszakban a csoportfőnökség tevékenysége kapcsán előfordult, hogy egyes személyek tartózkodási helye nem volt ismert. Ebben az esetben körözést adtak ki ellene (32. diagram). Az érintett személyek magyar, illetve (2 fő) korábban magyar állampolgárok voltak. Az 1984-ben és 1985-ben körözött személyek közül 1-1 fő volt aktuálisan MSZMP tag, illetve a pártból kizárt személy.

32. DIAGRAM: DIAGRAM: A BM III/II. CSOPORTFŐNÖKSÉG TEVÉKENYSÉGÉVEL ÖSSZEFÜGGÉSBEN ELRENDELTE KÖRÖZÉSEK SZÁMA ÉS OKAI ÉVES BONTÁSBAN AZ 1975 – 1985 KÖZÖTTI IDŐSZAKBAN (SAJÁT KÉSZÍTÉS)⁹⁹¹

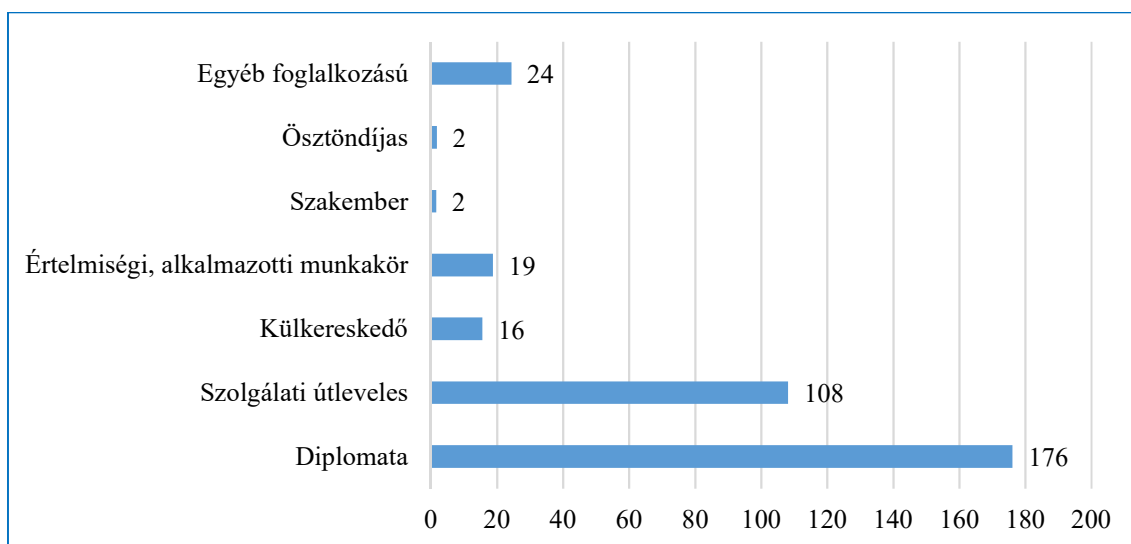
4.4.2 AZ ELLENŐRZÖTT SZEMÉLYEK EGYES LÉNYEGES JELLEMZŐI

Az ellenőrzésekben érintett külföldi állampolgárokat a nyilvántartásban munkakör és foglalkozás szerint hét csoportba sorolták, ami a kémelhárítás szempontjából fontos területeket is (diplomata, külkereskedők, ösztöndíjasok, értelmiségi munkakört betöltők) megmutatja (33.

⁹⁹¹ Éves jelentések a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség szervénél lévő operatív ügyek és „F” dosszié alapján ellenőrzött személyek számában történt változásokról 1975-1985 között. ÁBTL - I. - 1.11.10.2.1. 40-15-9/76; 40-15/31/77.; 40-15-12/1978.; 40-15-6/1979.; 40-15-8/1980.; 40-15-1442/1980.; 40-15-1445/1981.; 40-15-14/1983.; 40-15-2/1984.; 40-15-5/1985.; 40-15-8/86.

diagram). Jól látszik, hogy a hírszerzés gyanúja nagyobb részt az értelmiségi munkakört betöltők esetében merült fel. A létszámadatok egy évre vetített átlaga alapján a kémelhárítási feladatok során elsődlegesen a diplomata és az adott ország számára hivatalos feladatokat végrehajtó személyek, vagyis a szolgálati útlevelel rendelkezők kerültek látókörbe.⁹⁹²

33. DIAGRAM: A BM III/II. CSOPORTFŐNÖKSÉG ÁLTAL FOLYTATOTT SZEMÉLYELLENŐRZÉSEK BEN ÉRINTETT KÜLFÖLDI ÁLLAMPOLGÁROK MUNKAKÖR ÉS FOGLALKOZÁS SZERINTI ÁTLAGOS LÉTSZÁMADATAI AZ 1975 – 1985 KÖZÖTTI IDŐSZAKBAN (SAJÁT KÉSZÍTÉS) ⁹⁹³

Ezen két kategóriába tartozó személyek tették ki az összes külföldi állampolgár 82 %-át, ami érthető, hiszen ezek a státuszok egyrészt bizonyos fokú védettséget jelentettek a fogadó ország rendészeti szerveivel szemben,⁹⁹⁴ másrészt olyan pozíciót, amely a hírszerző tevékenység végzéséhez, az ehhez szükséges kapcsolatrendszer kiépítéséhez is kiváló volt.

A vizsgált időszakban a NATO országok budapesti nagykövetségeinek diplomata státuszban lévő munkatársait preventív céllal, rutinszerűen ellenőrizte a kémelhárító csoportfőnökség. Az elhárítás szempontjából releváns külképviselet munkatársát a szolgálati

⁹⁹² Adott ország állampolgára amennyiben valamilyen hivatalos céllal utazott be egy másik országba, azonban nem volt diplomata státusza szolgálati útlevelet kaphatott. Szolgálati útlevelel rendelkeztek például a katonai irodák beosztottai.

⁹⁹³ Éves jelentések a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség szervénél lévő operatív ügyek és „F” dosszié alapján ellenőrzött személyek számában történt változásokról 1975-1985 között. ÁBTL - I. - 1.11.10.2.1. 40-15-9/76; 40-15/31/77.; 40-15-12/1978.; 40-15-6/1979.; 40-15-8/1980.; 40-15-1442/1980.; 40-15-1445/1981.; 40-15-14/1983.; 40-15-2/1984.; 40-15-5/1985.; 40-15-8/86.

⁹⁹⁴ „diplomáciai mentességet élveznek: a Magyar Népköztársaság területén működő külképviseletek diplomáciai személyzetének tagjai és ezek közvetlen családtagjai; a Magyar Népköztársaság területén átutazó külföldi diplomaták és közvetlen családtagjaik; a KGST-tagállamok képviselői és tisztségviselői; a diplomáciai misszió helyiségei, futárya, a diplomata lakása és gépkocsija.” – Forrás: Gergely Attila (1980): Állambiztonsági Értelmező Kézisótár. Budapest: BM Könyvkiadó. 40.

hely elfoglalását követően alapnyilvántartásba vették, a hírszerző tevékenységgel gyanúsíthatót pedig bizalmas nyomozás alá vonták.⁹⁹⁵

A tevékenységet, illetve annak volumenét jól szemlélteti az egyik kis, NATO ország nagykövetséget érintő operatív munka. Az ellenőrzött személyek között voltak a nagykövetek, a titkárnők, az I. titkárok, a II. titkárok, a gazdasági attasék. Az ellenőrzés keretében egyrészt megfigyelték a követséget, az oda belépő személyek azonosítása érdekében. Ezen túlmenően megfigyelték a nagykövetség munkatársait is külön, szükség és lehetőség függvényében az információgyűjtés keretében hálózati személyt is igénybe vettek, illetve a személy által használt telefonokat is lehallgatták. Előfordult továbbá, hogy a személyt érintően „titkos kutatást”⁹⁹⁶ is végrehajtottak. Ellenőrizték például „BÁRÓ” fedőnevű személyt, „Mivel beosztásánál fogva potenciálisan számolni kell ellenséges tevékenység kifejtésével...”. Szinte minden ellenőrzés ezen ok miatt indult, tehát jól látszik, hogy az állambiztonság egyes diplomatákat egyszerűen a beosztásuk miatt ellenőrzés alá vont. A diplomatákon belül kiemelt célpontok voltak például a rejtjelezéssel foglalkozó, vagy a nagykövetség épülete bejáratainak kulcsival rendelkező személyek. Velük szemben akár többször is alkalmazták a titkos kutatást, sőt egyesek tevékenységét technikai úton is dokumentálták. „BÁRÓ”-ra visszatérve esetében kilenc hónappal később az ellenőrzést lezárták, mivel „Ellenőrzése során ellenséges tevékenység folytatására utaló adat nem jutott tudomásunkra.” Az ellenőrzések eredményeként csupán egy személyt érintően tudtak kockázatot jelentő információkat megszerezni. Ilyen volt például „DUDÁS”, aki felderítő tevékenységet folytatott a Duna-86 hadgyakorlatot érintően. Összességében a tanulmányozott NATO ország diplomatáit érintő ellenőrzések eredményeként megállapított, kockázatra utaló információkhoz jelentős operatív munkát kellett elvégezni.⁹⁹⁷

A beosztások szerinti kategóriák éves létszámadataira visszatérve, azok azt mutatják, hogy érdemi változás a két legnagyobb létszámú kategóriát érintően történt (34. diagram).

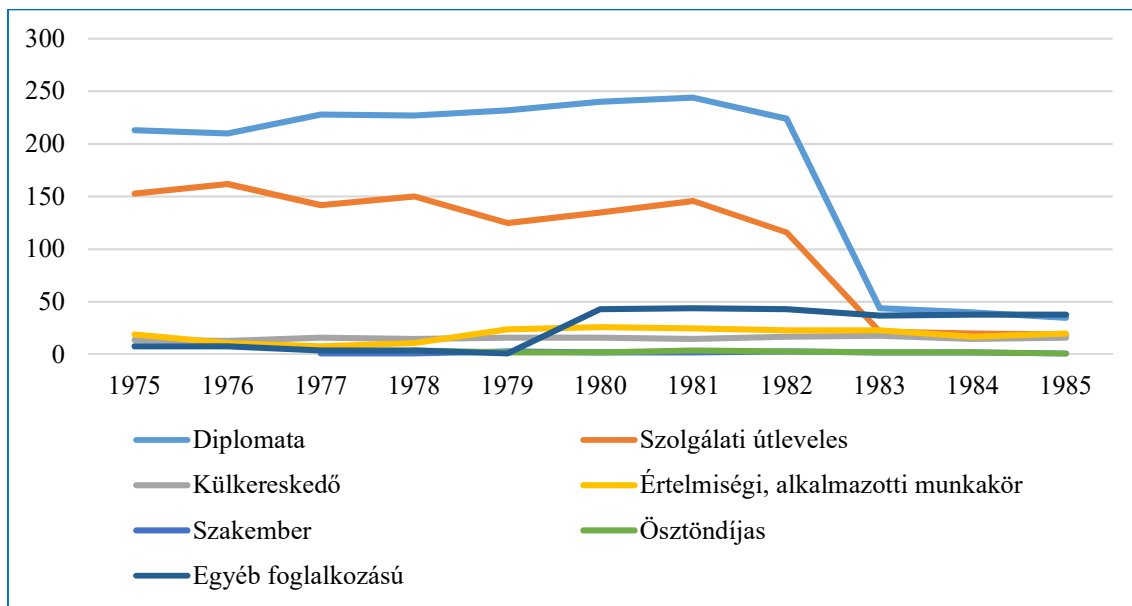
---

⁹⁹⁵ Bajor Keresztély et al. (1988): ÁBTL - 4.1. - A - 3168/3. Állambiztonsági ismeretek - Elhárítási ismeretek. Budapest: BM Könyvkiadó. 157.

⁹⁹⁶ „titkos kutatás: az állambiztonsági szerveknek az a tevékenysége, amelynek során az ellenséges tevékenység elkövetésével gyanúsított személy lakását, lakrészét, munkahelyét, szállodai szobáját, ruházatát, csomagját, illetve poggyászát átvizsgálják. Ebbe a körbe tartozik a járművek és a szállítóeszközök átvizsgálása is”. – Forrás: Gergely Attila (1980): Állambiztonsági Értelmező Kéziszótár. Budapest: BM Könyvkiadó. 187

⁹⁹⁷ Sz Kovács Éva (2022): A budapesti holland nagykövetség diplomatáit érintő ellenőrzésekkel összefüggő kutatás - Az anyagot még nem publikálták.

34. DIAGRAM: A BM III/II. CSOPORTFŐNÖKSÉG ÁLTAL FOLYTATOTT SZEMÉLYELLENŐRZÉSEKBEN ÉRINTETT KÜLFÖLDI ÁLLAMPOLGÁRSÁGÚ MUNKAKÖR ÉS FOGLALKOZÁS SZERINTI ÁTLAGOS LÉTSZÁMADATAI AZ 1975 – 1985 KÖZÖTTI IDŐSZAKBAN (SAJÁT KÉSZÍTÉS)⁹⁹⁸

Az értekezés szempontjából fontos időszakot, az 1975-öt követő éveket vizsgálva megállapíthatjuk, hogy az ellenőrzött diplomaták számában 1975 és 1981 között egy 14,5 %-os emelkedés figyelhető meg, míg a szolgálati útlevéllel rendelkezők létszáma a kezdetektől csökkent. Érdekes, hogy az „Egyéb foglalkozású” kategória esetében 1979-ről 1980-ra egy jelentős változás történt (1 főről 43-ra nőtt), majd erről az értékről kezdett lassú csökkenésbe.

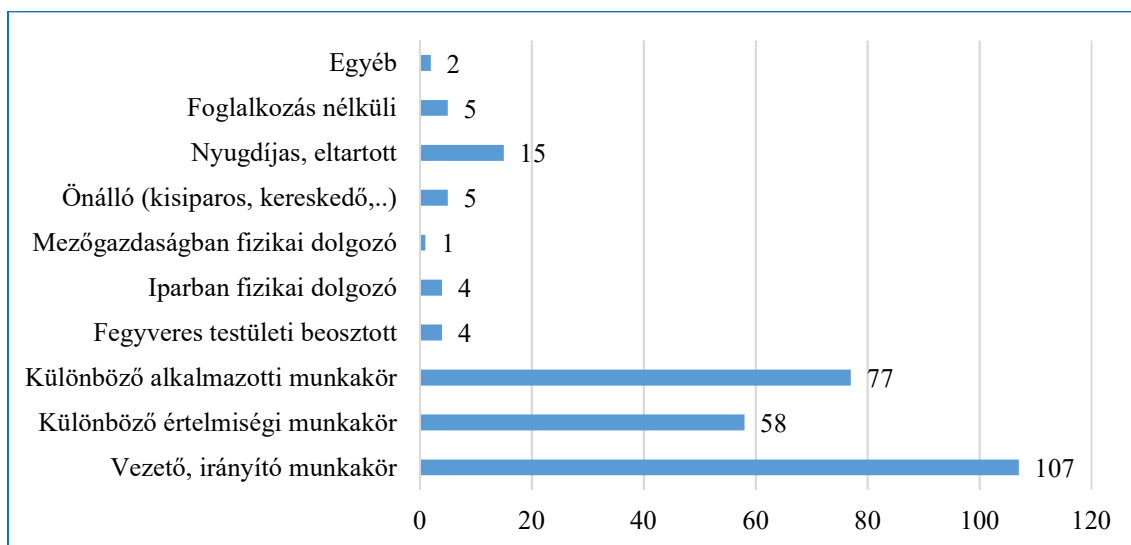
Az 1981-et, 1982-t követő trendváltás itt is megfigyelhető és egyben jól látható, hogy az ellenőrzések számában bekövetkezett változás elsődlegesen a diplomatákat és a szolgálati útlevéllel rendelkezőket érintette.

A magyar állampolgárokat vizsgálva, esetükben a legtöbb ellenőrzés a vezető, irányító munkakörben foglalkoztatott személyeket érintette (35. diagram), azonban még ez sem érte el az évi 10 főt. A magyar állampolgárokat érintő adatokban sem az 1975-öt, sem az 1981-et követő időszakban nem volt érdemi változás, illetve az alacsony számok miatt sem lehetett ilyet kimutatni.

⁹⁹⁸ Éves jelentések a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség szervénél lévő operatív ügyek és „F” dosszié alapján ellenőrzött személyek számában történt változásokról 1975-1985 között. ÁBTL - I. - 1.11.10.2.1. 40-15-9/76; 40-15/31/77.; 40-15-12/1978.; 40-15-6/1979.; 40-15-8/1980.; 40-15-1442/1980.; 40-15-1445/1981.; 40-15-14/1983.; 40-15-2/1984.; 40-15-5/1985.; 40-15-8/86.

35. DIAGRAM: A BM III/II. CSOPORTFŐNÖKSÉG ÁLTAL FOLYTATOTT SZEMÉLYELLENŐRZÉSEKBEN ÉRINTETT MAGYAR ÁLLAMPOLGÁROK MUNKAKÖR ÉS FOGLALKOZÁS SZERINTI ÖSSZLÉTSZÁMA AZ 1975 – 1985 KÖZÖTTI IDŐSZAKBAN (SAJÁT KÉSZÍTÉS)⁹⁹⁹

Az érintettek foglalkozása, munkaköre és a velük kapcsán felmerült gyanút érintően nézzünk ismét néhány konkrét esetet, amely segít szemléltetni a valóság sokszínűségét. A csoportfőnökség két fő feladata tehát a népgazdaság védelme és az ellenséges hírszerző tevékenység felderítése voltak. Ezek egyes esetekben együttesen jelentek meg. A népgazdaság területét érintően kerültek látókörbe a „PAZARLÓK” fedőnevű csoport ügyben „RAB” és „FOGOLY” vezető beosztású magyar állampolgárok az MNK gazdaságára hátrányos külkereskedelmi tevékenység és államtitoksértés gyanúja miatt.¹⁰⁰⁰ „MÁRKÁS” fedőnevű magyar állampolgár, műszaki tanácsadó ellen viszont a gazdálkodás rendjét sértő büntett miatt indult bizalmas nyomozás. A személyt végül 1976-ban előzetes letartóztatásba helyezték, majd a Fővárosi Bíróság vesztegetés büntett elkövetése miatt 2 év szabadságvesztésre ítélte.¹⁰⁰¹ „JEGES” fedőnevű magyar állampolgárt, kútkezelőt érintően üzérkedés, devizagazdálkodás szabályait sértő büntett miatt indult vizsgálat, majd büntetőeljárás. Végül 1 év 6 hónap szabadságvesztésre ítélték.¹⁰⁰² „PÉNZES” fedőnevű magyar állampolgár külkereskedő a népgazdaság kárára korrupt kapcsolatokat alakított ki külföldi állampolgárokkal.¹⁰⁰³

⁹⁹⁹ Éves jelentések a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség szervénél lévő operatív ügyek és „F” dosszié alapján ellenőrzött személyek számában történt változásokról 1975-1985 között. ÁBTL - I. - 1.11.10.2.1. 40-15-9/76; 40-15/31/77.; 40-15-12/1978.; 40-15-6/1979.; 40-15-8/1980.; 40-15-1442/1980.; 40-15-1445/1981.; 40-15-14/1983.; 40-15-2/1984.; 40-15-5/1985.; 40-15-8/86.

¹⁰⁰⁰ ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés az 1976. évi hálózati és operatív adatokról a statisztikai jelentés kiegészítéséhez. 5.

¹⁰⁰¹ ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés az 1976. évi hálózati és operatív adatokról a statisztikai jelentés kiegészítéséhez. 9.

¹⁰⁰² ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés az 1976. évi hálózati és operatív adatokról a statisztikai jelentés kiegészítéséhez. 9.

¹⁰⁰³ ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés az 1977. évi hálózati és operatív adatokról a statisztikai jelentés kiegészítéséhez. 4.

„BOTOND” fedőnevű ügyben pedig két magyar állampolgárt ellenőriztek vesztegetés és jogosulatlan külkereskedelmi tevékenység miatt.¹⁰⁰⁴ A gazdasági bűncselekmények a pártot is elérték, 1974-ben bizalmas nyomozás indult három vezető beosztású párttaggal szemben devizagazdálkodást sértő büntett, vámbüntett, továbbá hátrányos üzletkötések elősegítésének alapos gyanúja miatt. 1975-ben a Budapesti Katonai Bíróság I. fokon 1-3 évig terjedő szabadságvesztésre ítélte az elkövetőket.¹⁰⁰⁵ „MÉRGES” fedőnevű magyar állampolgár viszont 1976-ban a gazdaság egy szegmensének eredményes működését kívánta akadályozni. Egyrészt megszerzett egy szovjet eredetű, államtitoknak minősülő leírást „fodorlatos módon”. Ezen túlmenően az általa irányított technológiai folyamatot úgy módosította, hogy annak eredménye végül a követelményeknek nem felelt meg, így tevékenysége jelentős politikai és gazdasági károkozásra volt alkalmas.¹⁰⁰⁶ A gazdasági kapcsolatokat használta ki „TANÁCSADÓ” fedőnevű nyugatnémet állampolgár, aki bizalmas gazdasági adatok megszerzése mellett magyar szakemberek tanulmányozásával is foglalkozott.¹⁰⁰⁷

Az ellenséges hírszerző tevékenység felderítése során, azon belül is a titokvédelem kapcsán került látókörbe „MINERVA” fedőnevű magyar állampolgár, aki a Gehlen¹⁰⁰⁸ szervezet tagjának, „KAMÉLEON” fedőnevű volt magyar, a vizsgálat idején német állampolgárnak a korábbi címére küldött kémjelentéseket.¹⁰⁰⁹ A bizalmas nyomozás megállapította, hogy az egyetemi végzettségű zenetanárt, „MINERVA”-t az NSZK hírszerzése 1973-ban beszervezte, aki egészen 1976. június 19-ig rendszeresen szolgáltatott ki az MNK hátrányára felhasználható adatokat. A Budapesti Katonai Bíróság 1976. november 09-én nem jogerősen elítélte „államtitok tekintetében, kémszervezet tagjaként elkövetett kémkedés és devizagazdálkodást sértő” büntett miatt 10 évi fegyházban letöltendő szabadságvesztésre.¹⁰¹⁰

---

¹⁰⁰⁴ ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés az 1977. évi hálózati és operatív adatokról a statisztikai jelentés kiegészítéséhez. 6.

¹⁰⁰⁵ ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés az 1975. évi hálózati és operatív adatokról a statisztikai jelentés kiegészítéséhez. 9.

¹⁰⁰⁶ ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés az 1977. évi hálózati és operatív adatokról a statisztikai jelentés kiegészítéséhez. 4.

¹⁰⁰⁷ ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés az 1976. évi hálózati és operatív adatokról a statisztikai jelentés kiegészítéséhez. 4.

¹⁰⁰⁸ „Gehlen-szervezet: Reinhard Gehlen, a hitleri keleti hadseregcsoport katonai hírszerző osztályának főnöke 1946-ban az Amerikai Egyesült Államok megbízásából és anyagi segítségével létrehozta hírszerzőszervezetét. A Szovjetunió, a Német Demokratikus Köztársaság és a többi szocialista ország elleni hírszerző tevékenység és szabotázsakciók révén vált hírhedtté. A szervezetet Adenauer kancellár 1956-ban beépítette a bonni államapparátusba. Gehlen tábornok 1971-ben nyugdíjba vonult.” – Forrás: Gergely Attila (1980): Állambiztonsági Értelmező Kéziszótár. Budapest: BM Könyvkiadó. 69.

¹⁰⁰⁹ ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés az 1976. évi hálózati és operatív adatokról a statisztikai jelentés kiegészítéséhez. 8.

¹⁰¹⁰ ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés az 1976. évi hálózati és operatív adatokról a statisztikai jelentés kiegészítéséhez. 8.

Egy másik ügy során, 1978 nyarán „ÜZLETKÖTŐ” fedőnevű magyar állampolgár szekrényében találtak a Külügyminisztériumhoz köthető szigorúan titkos, és szigorúan bizalmas iratokat. „DIÁK” fedőnevű magyar állampolgár pedig az osztrák nagykövetség dolgozóinak adott át állam- és szolgálati titkokat tartalmazó dokumentumokat.¹⁰¹¹

Kiemelt területe volt a kémelhárításnak a külföldi diplomaták és magyar állampolgárok közötti kapcsolatok esetleges jogellenes részének feltárása is. „GITÁROS” fedőnevű magyar állampolgár azért került a csoportfőnökség látókörébe, mert bizalmas kapcsolatot alakított ki latin-amerikai diplomatákkal.¹⁰¹² Hasonlóan „SIMON” fedőnevű magyar állampolgárhoz, aki 1971-1975 között indiai kiküldetése alatt került a baráti kapcsolaton túlmutató viszonyba amerikai állampolgárokkal, köztük a CIA munkatársával.¹⁰¹³ „FRICI” fedőnevű magyar állampolgár 1972-be fél évet töltött ösztöndíjjal az USA-ban, ahol kapcsolatba került hírszerző gyanús személyekkel, intézményekkel. Hazaérkezése után is rendszeres kapcsolatot tartott az USA budapesti nagykövetségének hírszerző gyanús munkatársával.¹⁰¹⁴ Előfordult, hogy a korábban látókörben tartott külföldi diplomata újra visszatért az MNK-ba. Ekkor a korábbi bizalmas nyomozást újra nyitották. Ilyen volt például „VADÁSZ” fedőnevű amerikai diplomata esete.¹⁰¹⁵ „HULLÁM” fedőnevű amerikai állampolgár, diplomatára pedig azért figyelt fel a csoportfőnökség, mert 1975-ben pozícióját felhasználva kapcsolatokat épített ki fontos beosztást betöltő emberekkel, majd egyik kapcsolatától állam- és szolgálati titkot tartalmazó térképet kért.¹⁰¹⁶

Az európai szocialista országok szolgálataitól is érkeztek jelzések hírszerző gyanús személyekről, tevékenységekről. „OKI” fedőnevű magyar állampolgár kapcsán az egyik baráti szerv arról tájékoztatta a magyar állambiztonságot, hogy nevezett személyt az angol hírszerzés tanulmányozza.¹⁰¹⁷ Az NDK állambiztonsági szerve pedig azt közölte, vizsgálataik eredményeként megállapították, hogy a Daimler Benz AG egyik nyugatnémet vezetője az

---

¹⁰¹¹ ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés az 1978. évi hálózati és operatív adatokról a statisztikai jelentés kiegészítéséhez. 2.

¹⁰¹² ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés az 1976. évi hálózati és operatív adatokról a statisztikai jelentés kiegészítéséhez. 4.

¹⁰¹³ ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés az 1975. évi hálózati és operatív adatokról a statisztikai jelentés kiegészítéséhez. 13.

¹⁰¹⁴ ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés az 1975. évi hálózati és operatív adatokról a statisztikai jelentés kiegészítéséhez. 3.

¹⁰¹⁵ ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés az 1977. évi hálózati és operatív adatokról a statisztikai jelentés kiegészítéséhez. 6.

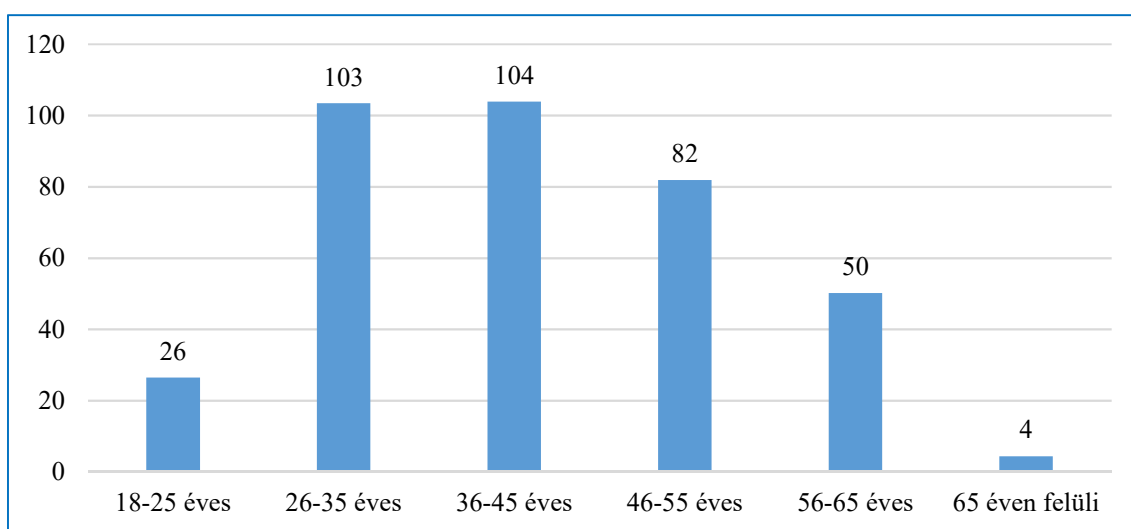
¹⁰¹⁶ ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés az 1977. évi hálózati és operatív adatokról a statisztikai jelentés kiegészítéséhez. 2.

¹⁰¹⁷ ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés az 1975. évi hálózati és operatív adatokról a statisztikai jelentés kiegészítéséhez. 14.

NSZK hírszerzésének a kapcsolata,¹⁰¹⁸ illetve, hogy a nyugatnémet INTERUNION cég a német hírszerzés fedőcége. Ez utóbbi vállalat munkatársai rendszeresen beutaztak az MNK-ba és közülük többen kapcsolatot tartottak a „HALÁSZNÉ” fedőnéven ellenőrzés alá vont magyar állampolgárral.¹⁰¹⁹

Az adatok elemzésére visszatérve, az ellenőrzés alatt álló személyek életkorát a 11 év átlagadatai alapján elemezve megállapíthatjuk, hogy teljesen érthetően az aktív, érett korban lévő személyek kerültek elsődlegesen látókörbe (36. diagram).

36. DIAGRAM: A BM III/II. CSOPORTFŐNÖKSÉG ÁLTAL ELLENŐRZÖTT SZEMÉLYEK ÉLETKOR SZERINTI LÉTSZÁMADATAI AZ 1975- 1985 KÖZÖTTI IDŐSZAKRA VONATKOZÓ ÁTLAGADATOK ALAPJÁN (SAJÁT KÉSZÍTÉS)¹⁰²⁰

A hírszerzést, kémkedést végző személy akkor tudja a feladatát eredményesen végrehajtani, amennyiben hozzáfér a hírszerzés szempontjából fontos információkhoz. Ez pedig általánosságban egy diploma megszerzését, majd az adott szakterületen néhány év tapasztalatszerzést, a szakmai pályafutásban való előrelépést feltételez. Érdekes körülmény, hogy az 1975 és az 1981-es csúcás közötti időszak éves adatait elemezve azt tapasztalhatjuk, hogy a 26-35 és a 36-45 éves kategóriák esetén egy emelkedő tendencia (az előbbinél 32,1 %-os, az utóbbinál 45,6 %-os) volt megfigyelhető.

¹⁰¹⁸ ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés az 1976. évi hálózati és operatív adatokról a statisztikai jelentés kiegészítéséhez. 7.

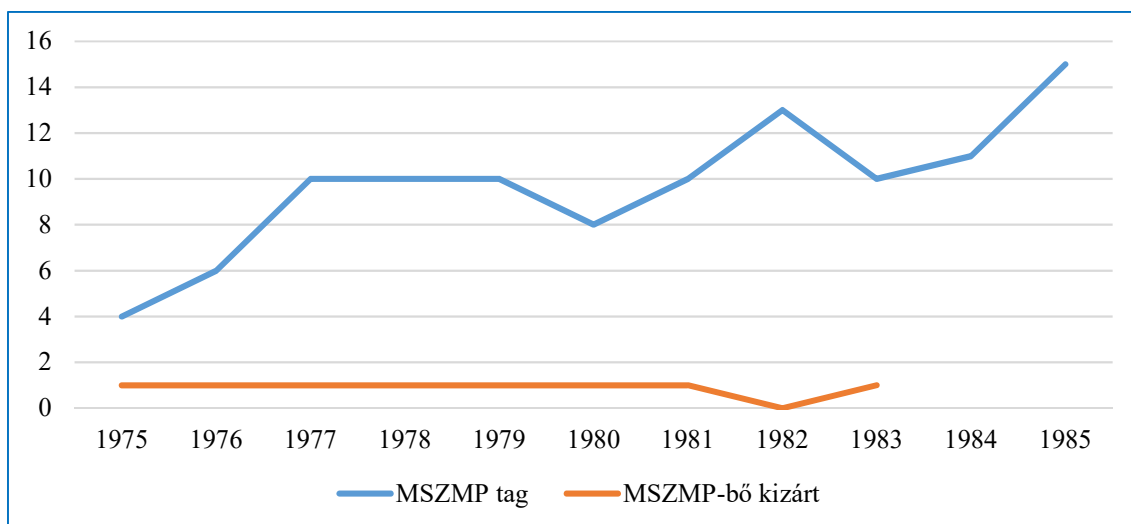
¹⁰¹⁹ ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés az 1975. évi hálózati és operatív adatokról a statisztikai jelentés kiegészítéséhez. 4.

¹⁰²⁰ Éves jelentések a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség szervénél lévő operatív ügyek és „F” dosszié alapján ellenőrzött személyek számában történt változásokról 1975-1985 között. ÁBTL - I. - 1.11.10.2.1. 40-15-9/76; 40-15-31/77.; 40-15-12/1978.; 40-15-6/1979.; 40-15-8/1980.; 40-15-1442/1980.; 40-15-1445/1981.; 40-15-14/1983.; 40-15-2/1984.; 40-15-5/1985.; 40-15-8/86.

A csoportfőnökség nyilvántartotta az ellenőrzött személyek esetén a képzettségre vonatkozó adatokat is három kategóriában: „Egyetem, vagy főiskola, Középiskola, vagy gimnázium 8 általános, vagy kevesebb”. Az adatsorok azonban ezen kategóriában hiányosak voltak, így érdemi következtetést nem lehetett belőlük levonni azon túl, hogy a diplomával rendelkezők létszáma minden évben meghaladta a másik két kategória összesített adatát is.

A személyellenőrzések kapcsán a szakmai minőségi és mennyiségi mutatók mellett nyilvántartották a magyar állampolgárok MSZMP-hez tartozásának tényét is. (37. diagram) Az aktív MSZMP tagok közül összesen 107, míg a kizárt párttagok közül 8 volt érintve személyellenőrzésben. Habár itt is igaz az, hogy a naptári éven áthúzódó ellenőrzések valamelyest torzíthatják az adatokat.

37. DIAGRAM: A BM III/II. CSOPORTFŐNÖKSÉG ÁLTAL ELLENŐRZÖTT SZEMÉLYEK MSZMP KÖTÖDÉS SZERINTI LÉTSZÁMADATAI ÉVES BONTÁSBAN AZ 1975- 1985 KÖZÖTTI IDŐSZAKBAN (SAJÁT KÉSZÍTÉS)¹⁰²¹

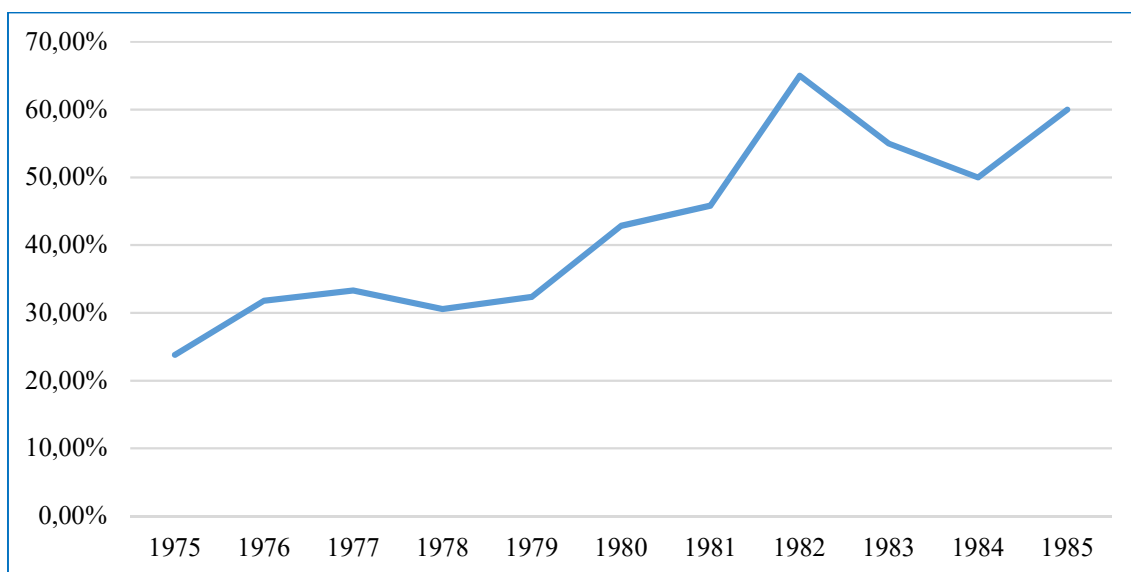

Figyelmet érdemel, hogy az ellenőrzés alá vont személyek száma az aktív párttagsággal rendelkezők körében növekedő tendenciát mutatott. A kezdeti évi 4 főből 1985-re évi 15 lett, ami ha nem is nagy érték, mégis több mint háromszorosa a kiinduló állapotnak.

A magyar állampolgárokat érintő ellenőrzés létszámadataival összevetve megállapítható, hogy az MSZMP-hez köthető személyek részaránya is folyamatosan nőtt a vizsgált időszakban. Meglepőnek tűnik, hogy volt olyan év (1982), amelynek során az ellenőrzés alatt álló magyar állampolgárok közel kétharmada (65 %-a) aktuálisan, vagy korábban párttag volt (38. diagram).

¹⁰²¹ Éves jelentések a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség szervénél lévő operatív ügyek és „F” dosszié alapján ellenőrzött személyek számában történt változásokról 1975-1985 között. ÁBTL - I. - 1.11.10.2.1. 40-15-9/76; 40-15-31/77.; 40-15-12/1978.; 40-15-6/1979.; 40-15-8/1980.; 40-15-1442/1980.; 40-15-1445/1981.; 40-15-14/1983.; 40-15-2/1984.; 40-15-5/1985.; 40-15-8/86.

38. DIAGRAM: A BM III/II. CSOPORTFŐNÖKSÉG ÁLTAL ELLENŐRZÖTT MAGYAR ÁLLAMPOLGÁROKON BELÜL AZ MSZMP-HEZ KÖTHETŐ SZEMÉLYEK ARÁNYA ÉVES BONTÁSBAN AZ 1975- 1985 KÖZÖTTI IDŐSZAKBAN (SAJÁT KÉSZÍTÉS)¹⁰²²

4.4.3 AZ ELLENŐRZÉSEK BEFEJEZÉSÉNEK LEHETŐSÉGEI

A hazai jogszabályi környezet fejezetben áttekintettem a kémkedés tényállását a vizsgált időszak büntetőjogi szabályozásában. A kémelhárítás által elvégzett feladatok eredményessége szempontjából is – mint minden rendőri szerv esetében – egy fontos mutató lehetett volna az adott évre vetített nyílt nyomozások és büntetőügyek száma. Ez azonban a titkosszolgálatok esetében nem ennyire egyszerű.

Általánosságban igaznak fogadhatjuk el, hogy egy államnak mindig nagyobb érdeke fűződik ahhoz, hogy egy bűncselekmény ne következzen be, mint ahhoz, hogy az elkövetőt a cselekedetért megbüntessék. Ez fokozottan igaz a nemzetbiztonság területére, azon belül is az állambiztonság időszakában elkövetett kémkedési ügyekre. Egyszerű belátni, hogy egy, az állam biztonsága szempontjából kritikus jelentőségű minősített adat – például az ország, vagy rajta keresztül egy katonai szövetség védelmi/támadási terve – ellenséges külföldi hírszerző szerv általi megszerzése úgy, hogy annak még a tényéről sem tud az érintett ország, milyen jelentős károkat okozhat.¹⁰²³

¹⁰²² Éves jelentések a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség szervénél lévő operatív ügyek és „F” dosszié alapján ellenőrzött személyek számában történt változásokról 1975-1985 között. ÁBTL - I. - 1.11.10.2.1. 40-15-9/76; 40-15/31/77.; 40-15-12/1978.; 40-15-6/1979.; 40-15-8/1980.; 40-15-1442/1980.; 40-15-1445/1981.; 40-15-14/1983.; 40-15-2/1984.; 40-15-5/1985.; 40-15-8/86.

¹⁰²³ A közelmúltban a svájci korány is elismerte, hogy évtizedekig a CIA állt a svájci, titkosító berendezéseket gyártó Crypto Ag vállalat mögött. – Forrás: Politische Mitverantwortung der schweizer behörden für die aktivitäten der Crypto AG: Die geschäftsprüfungsdelegation schliesst ihre inspektion ab. A sajtóban közzétett

Ezekben az esetekben, ha a titkosszolgálat tudomást is szerez utólag az adatvesztésről, az adatok felhasználásával járó károk megelőzésére az államnak szinte minden esetben jelentős energiákat, anyagi eszközöket kellene fordítania, sőt előfordulhat, hogy a kár bekövetkezése még ebben az esetben sem lenne megelőzhető.¹⁰²⁴

A vizsgált időszokról is ezt mondhatjuk el, vagyis, hogy az állam elleni bűncselekményeket érintően elsődleges célként fogalmazta meg a politikai és szakmai vezetés a megelőzést.

Az ezt lehetővé tevő intézkedéseket két csoportba sorolták:

- büntetőjogi eszközök,¹⁰²⁵
- nem jogi eszközök.¹⁰²⁶

A büntetőjogi eszköz esetében a megelőzést maga a büntetés szolgálta, amely egyrészt eltántorította az elkövetőt, hogy az adott cselekményt még egyszer elkövesse, illetve az a társadalom többi tagjának is egy erős figyelmeztetésként szolgált arra vonatkozóan, hogy tartózkodjon a jogellenes magatartásoktól.¹⁰²⁷ Annak érdekében, hogy ennek hatékonyságát növeljék és ezek az információk minél több emberhez eljussanak a tömegtájékoztatás eszközeit is igénybe vették.¹⁰²⁸

A nem jogi eszközök esetén megkülönböztették az „össztársadalmi méretekben” folytatott megelőző tevékenységet, „a társadalmi és az állami élet” fórumait. Ide tartozott továbbá a Belügyminisztérium állambiztonsági szerveinek munkája is. Ezek az eszközök egymásra épültek. Az össztársadalmi méretű megelőző tevékenység keretében lehetett a

---

jelentés szerint több, mint száz kormány volt ügyfele a vállalatnak, több titkosszolgálat és katonai szervezet is használta az általuk gyártott titkosító berendezéseket, akiknek az érzékeny üzeneteihez a CIA és partnerei hozzáfértek. Példaként említik a sajtóban az 1982. áprilisban kezdődött Falkland-szigeteki háborút, amely során a CIA továbbította a briteknek az argentin fegyveres erők üzeneteit. – Forrás: <https://www.parlament.ch/press-releases/Pages/mm-gpdel-2020-11-10.aspx>, <https://www.zdf.de/nachrichten/politik/cryptoleaks-bnd-cia-operation-rubikon-100.html>. (letöltve: 2020.11.10.).

¹⁰²⁴ Gondoljunk csak például az osztrák - magyar titkosszolgálat, a Nyilvántartó Iroda egykori helyettes vezetőjének, Alfred Redl ezredesnek az esetére. Aki az általa kiszolgáltatott információkkal úgy is mekkora kárt okozott, hogy arra még az első világháború előtt fény derült. – Forrás: Drusza Tamás – Regényi Kund (2018): Adalékok Redl ezredes esetéhez, avagy a Monarchia leghíresebb árulójának máig ható tanulságai. Nemzetbiztonsági Szemle. 6(Különszám), 40.

¹⁰²⁵ Finszter Géza (1979): Az állam elleni és a politikai jellegű bűncselekmények kriminológiája. Budapest: Rendőrtiszti Főiskola. 57.

¹⁰²⁶ Finszter Géza (1979): Az állam elleni és a politikai jellegű bűncselekmények kriminológiája. Budapest: Rendőrtiszti Főiskola. 58.

¹⁰²⁷ Finszter Géza (1979): Az állam elleni és a politikai jellegű bűncselekmények kriminológiája. Budapest: Rendőrtiszti Főiskola. 57.

¹⁰²⁸ 1966-ban három magyar állampolgárt is elítéltek hazánkban az amerikai hírszerzés részére folytatott kémkedés miatt. Az esetekről széles körben tájékoztatták a nyilvánosságot. Elkészült például egy dokumentumfilm, amelyben megszólaltatták az érintetteket. A filmet a Magyar Televízió 1967.03.22-én be is mutatta. A bírósági tárgyalásokról cikkek jelentek meg az újságokban. - Forrás: Amerikai hírszerzők a bíróság előtt. Békés Megyei Népszás, 21(124),

legtöbb embert megszólítani, és könnyen belátható, hogy a fajlagos költsége ennek volt a legkevesebb. Ezzel szemben az operatív szervezet már célirányosan, a kockázatok által veszélyeztetett helyeken jelent meg, így sokkal kevesebb személyt tudott elérni a preventív jellegű intézkedésekkel. Ebbe a körbe a kockázatokra történő felhívások, a megelőzést lehetővé tevő javaslatok mellett az azok feltárását célzó ellenőrzések is beletartoztak.¹⁰²⁹

Az állambiztonsági szervek megelőző tevékenysége kapcsán tehát megállapítható, hogy annak egy részét maguk az előzetes ellenőrzések, bizalmas nyomozások és az „F” dosszié alapján végrehajtott ellenőrzések jelentették. Ezt tekinthetjük a megelőző tevékenységek közül a legdrasztikusabb módszereknek, gondoljunk csak a titkosszolgálati eszközök alkalmazásának lehetőségére.

Ezen ellenőrzések célja tehát az volt, hogy az állambiztonsági kockázat meglétét, annak jellegét, súlyosságát, vagy a már elkövetett bűncselekményt feltárja. Mivel a szervezet – a prevenció elsődlegessége okán – széles körben vizsgálta a kockázatokat, így az is eredmény volt, ha az ellenőrzés azt állapította meg, hogy a látókörükbe került személy, illetve tevékenysége nem jelent kockázatot az állam biztonságára.

A bizalmas nyomozás befejezése négyféleképpen történhetett:¹⁰³⁰

- valamilyen megelőző, akadályozó, korlátozó, megszakító intézkedés által, amelyet az operatív szerv tett meg,
- az állambiztonsági szerv tájékoztatása alapján valamely más állami, vagy társadalmi szerv intézkedésével,
- büntetőeljárás kezdeményezésével,
- megszüntetéssel.

Külföldi személyek esetében, bizonyos körülmények fennállása során lehetőség volt az eljárás felfüggesztésére is, amellyel mindössze 3 alkalommal éltek a vizsgált időszakban.

a.) Az akadályozó, korlátozó, megszakító intézkedések körébe tartoztak:

- „Befolyásolás, lejáratás, bomlasztás;
- Szignalizáció;
- Nevelő jellegű beszélgetés;

---

¹⁰²⁹ Finszter Géza (1979): Az állam elleni és a politikai jellegű bűncselekmények kriminológiája. Budapest: Rendőrtiszti Főiskola.

¹⁰³⁰ Az előzetes ellenőrzés lezárására rendelkezésre álló intézkedések köre szűkebb volt ugyan, de azok részét képezték a bizalmas nyomozás esetén használt lehetőségeknek. Ezért, mivel a vizsgálat szempontjából nincs jelentősége, hogy egy adott intézkedést előzetes ellenőrzés, vagy bizalmas nyomozás végén alkalmaztak, így a továbbiakban ebben a fejezetben az egyszerűség kedvéért csak a bizalmas nyomozás megnevezést használom. – Forrás: ÁBTL - 4.2 - 10 - 21/10/1973/. A Magyar Népköztársaság belügyminiszterének 0010. számú Parancsa az állambiztonsági szervek előzetes ellenőrző és bizalmas nyomozó munkájának szabályozása tárgyában. 11.

- Rendőrhatalósági figyelmeztetés;
- Titkos, vagy leplezett előállítás;
- Rendőri felügyelet, vagy kitiltás;
- Kiutazásból történő kizárás;
- Beutazási engedély megtagadása;
- Kiutasítás;
- Tartózkodási engedély megtagadása¹⁰³¹ megoldások.

Ezeket a megoldásokat akkor alkalmazta az állambiztonsági szerv, ha a bűncselekmény még nem valósult meg, de a ráutaló magatartás már látszott (megelőzés)¹⁰³², vagy a bűncselekmény valamilyen mértékben már megvalósult, de a tevékenység megszakítására (akadályozás, korlátozás), illetve nyilvános megszakítására nem volt mód.¹⁰³³ A megelőző intézkedések közül a védelmit, az akadályozót, például a tiltó névjegyzékre vételt, vagy a hatósági jellegű kényszerintézkedést, például a kiutasítást minden esetben alkalmazhatták,¹⁰³⁴ az akadályozót azonban csak akkor, ha a „többoldalú és ellenőrzött operatív bizonyíték” rendelkezésre állt.¹⁰³⁵ A vizsgált időszakban 25 alkalommal éltek ezen megoldások valamelyikével, (39. diagram) amely szám, az évenként rögzített létszámok összességének (4089) nagyon kis hányada, mindössze 0,61 %-a volt.

---

¹⁰³¹ ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség szervénél lévő operatív ügyek és „F” dosszié alapján ellenőrzött személyek számában 1983. év XII. hó 31. napjától 1984. év XII. hó 31. napjáig történt változásokról.

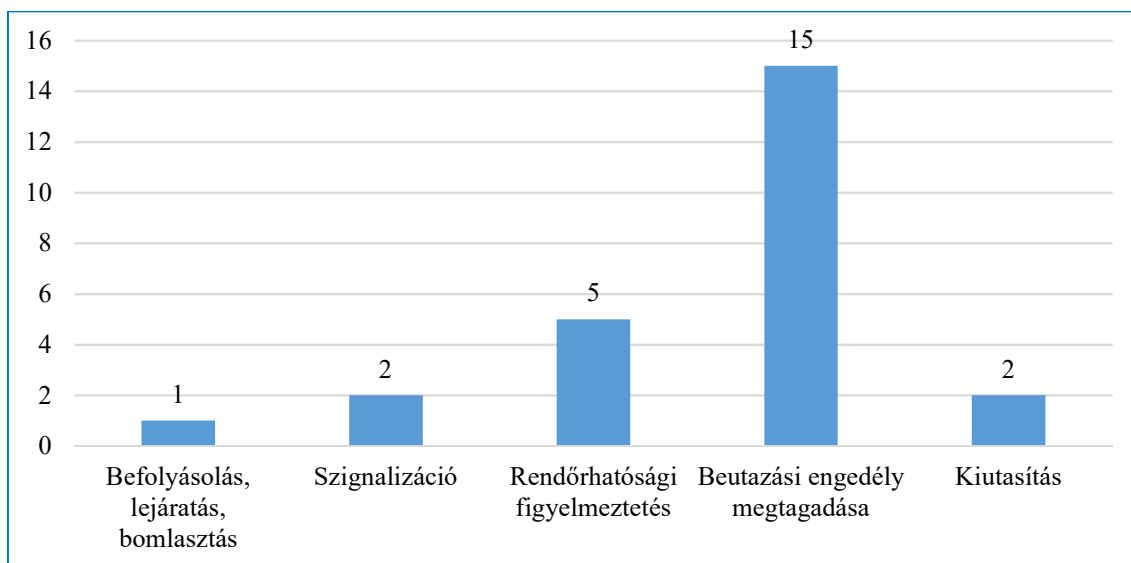
¹⁰³² ÁBTL - 4.2 - 10 - 21/10/1973/. A Magyar Népköztársaság belügyminiszterének 0010. számú Parancsa az állambiztonsági szervek előzetes ellenőrző és bizalmas nyomozó munkájának szabályozása tárgyában. 17.

¹⁰³³ ÁBTL - 4.2 - 10 - 21/10/1973/. A Magyar Népköztársaság belügyminiszterének 0010. számú Parancsa az állambiztonsági szervek előzetes ellenőrző és bizalmas nyomozó munkájának szabályozása tárgyában. 18.

¹⁰³⁴ ÁBTL - 4.2 -10 - 33/1/1978. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszter - helyettesének 1/1978 számú Elvi Állásfoglalása az állambiztonsági szervek állam elleni és politikai jellegű bűncselekmények megelőzését szolgáló operatív tevékenységének értelmezésére és gyakorlatára. 4.

¹⁰³⁵ ÁBTL - 4.2 - 10 - 21/10/1973/. A Magyar Népköztársaság belügyminiszterének 0010. számú Parancsa az állambiztonsági szervek előzetes ellenőrző és bizalmas nyomozó munkájának szabályozása tárgyában. 21.

39. DIAGRAM: A BM III/II. CSOPORTFŐNÖKSÉG ÁLTAL MEGELŐZŐ, KORLÁTOZÓ, AKADÁLYOZÓ CÉLLAL MEGSZÜNTET BIZALMAS NYOMOZÁSOK SZÁMADATAI AZ 1975- 1985 KÖZÖTTI IDŐSZAKBAN (SAJÁT KÉSZÍTÉS)¹⁰³⁶

Ezen módszerek évenkénti eloszlásából érdemi következtetést nem lehetett levonni azon túl, hogy a „Beutazási engedély megtagadása” módszert a vizsgálati időszak második felében alkalmazták leginkább.

Az egyes alkategóriákat vizsgálva a „Beutazási engedély megtagadása” esetén a megoszlás a következő volt. 6-6 személynek kémkedés, és egyéb ellenséges tevékenység miatt korlátozták a beutazását, míg 1-1 személy esetében a népgazdaság védelme, illetve a cionista jellegű ellenséges tevékenység miatt. A korlátozás alá eső személyek között külkereskedők (5 fő), értelmiségi pozícióban lévők (3 fő) és egyéb munkakört betöltők (6 fő) szerepeltek. A kémkedés kapcsán 2-2 osztrák és nyugatnémet, valamint 1-1 amerikai és brit állampolgár volt érintett. „RICHARD” fedőnevű brit állampolgárról a lengyel állambiztonsági szerv azt állította, hogy az „angol hírszerzés ügynöke”, ezért a csoportfőnökség ellenőrzés alá vonta. A személyt végül tiltónévjegyzékre tették, így akadályozták meg a beutazását.¹⁰³⁷

Szignalizáció két esetben fordult elő. Ezt alkalmazták például „GITÁROS” fedőnevű magyar állampolgár kapcsán, akinek „súlyos erkölcsi kompromitállódás”-áról tájékoztatták a Külügyminisztériumban munkahelyi vezetőit.¹⁰³⁸ „TERJESZTŐ” illegális politikai

¹⁰³⁶ Éves jelentések a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség szervénél lévő operatív ügyek és „F” dosszié alapján ellenőrzött személyek számában történt változásokról 1975-1985 között. ÁBTL - I. - 1.11.10.2.1. 40-15-9/76; 40-15/31/77.; 40-15-12/1978.; 40-15-6/1979.; 40-15-8/1980.; 40-15-1442/1980.; 40-15-1445/1981.; 40-15-14/1983.; 40-15-2/1984.; 40-15-5/1985.; 40-15-8/86.

¹⁰³⁷ ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés az 1976. évi hálózati és operatív adatokról a statisztikai jelentés kiegészítéséhez. 7.

¹⁰³⁸ ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés az 1977. évi hálózati és operatív adatokról a statisztikai jelentés kiegészítéséhez. 8.

sajtótermékek készítésében, terjesztésében vett részt. A „politikai helyzetre tekintettel” a rendőrhatalmas eljárás helyett a munkahelyét tájékoztatták.¹⁰³⁹

A befolyásolás¹⁰⁴⁰, bomlasztás¹⁰⁴¹ módszerét egy esetben, egy osztrák irányultságú kémügyben alkalmazták egy kapitalista ország külkereskedőjével szemben 1977-ben. Kiutasítással¹⁰⁴² pedig 1981-ben élt az operatív szerv két, más kapitalista ország diplomatájával szemben akiket – addig „TENGERÉSZ” és „MARCI” fedőneveken tartottak ellenőrzés alatt – , mint nem kívánatos személyeket kiutasították¹⁰⁴³ viszonzási alapon¹⁰⁴⁴.

b.) A más állami, vagy társadalmi szerv bevonásával elért megszüntetés magában foglalta a fegyelmi -; és a szabálysértési eljárás megindítását; a kiszorítást¹⁰⁴⁵ és az egyéb intézkedéseket. A vizsgált időszakban csupán egy-egy esetben éltek a fegyelmi eljárás kezdeményezése és a kiszorítás lehetőségével. Ez volt egyrészt „FECSEGŐ” fedőnevű magyar állampolgár esete, aki a Magyar Államvasutak (MÁV) középvezetőjeként egy polgári védelmi tanfolyamon tartott előadás keretében, az elmondottak kiegészítéseként, magyarázataként államtitkot képező részadatokat közölt a hallgatósággal. Az ellenőrzés a szándékosságot kizárta. A MÁV Vezérigazgatóságának küldött tájékoztató alapján a személlyel szemben fegyelmi eljárást folytattak le.¹⁰⁴⁶ A kiszorításra szintén egy magyar állampolgárságú, de vezető beosztású személy esetében került sor egy osztrák irányultságú ügyben.

---

¹⁰³⁹ ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés az 1976. évi hálózati és operatív adatokról a statisztikai jelentés kiegészítéséhez. 9.

¹⁰⁴⁰ „befolyásolás: operatív módszer a megelőzésre. A politikailag ingatag, kedvezőtlen személyi tulajdonságokkal rendelkező, a negatív tendenciák felé sodródó emberek akaratanak, állásfoglalásának, érzelmeinek megváltoztatása a kedvező irányban.” – Forrás: Gergely Attila (1980): Állambiztonsági Értelmező Kéziszótar. Budapest: BM Könyvkiadó. 21.

¹⁰⁴¹ „bomlasztás: az ellenséges tevékenység büntetőeljárson kívüli megszakításának módszere. Az ellenséges csoport egységét, akcióképességét, belső rendjét és fegyelmét komplex ellenintézkedésekkel, a belső emberi kapcsolatok megbontásával fellazítja. — Részintézkedéseikhez tartozik: a lejáratás, a befolyásolás, az elszigetelés, a leválasztás.” – Forrás: Gergely Attila (1980): Állambiztonsági Értelmező Kéziszótar. Budapest: BM Könyvkiadó. 30.

¹⁰⁴² „kiutasítás: védelmi kényszerintézkedés olyan diplomatával szemben, aki visszaél a fogadó ország vendégzeretével, és védettséget ellenséges tevékenységre használja fel. — Az állambiztonsági szervek kezdeményezik a Külügyminisztérium számára. — Lásd: persona non grata. — Viszonzási alapon kiutasítás akkor történik, ha saját külképviseleti beosztottunkat egy másik állam kiutasítja, és ezért — ellenrendszabályként — mi is kiutasítunk egy, azonos rangban, beosztásban levő külképviseleti beosztottat.” – Forrás: Gergely Attila (1980): Állambiztonsági Értelmező Kéziszótar. Budapest: BM Könyvkiadó. 105.

¹⁰⁴³ ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés az 1981. évi hálózati és operatív adatokról a statisztikai jelentés kiegészítéséhez. 3.

¹⁰⁴⁴ A folyamatban lévő orosz – ukrán háború kapcsán több európai ország is kiutasított kémkedéssel gyanúsított orosz diplomatákat, amelyre válaszul „viszonzási alapon” Moszkva is hasonló lépéseket tett. – Forrás: Ukraine War: Dozens of Russian Diplomats Expelled by Four EU Nations. <https://www.bbc.com/news/world-europe-60920588>. (letöltve: 2022.03.29.)

¹⁰⁴⁵ „kiszorítás: büntetőeljárson kívüli adminisztratív intézkedés ellenséges, megbízhatatlan személyeknek meghatározott munkaterületről, objektumból való távoltartására.” – Forrás: Gergely Attila (1980): Állambiztonsági Értelmező Kéziszótar. Budapest: BM Könyvkiadó. 105.

¹⁰⁴⁶ ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés az 1975. évi hálózati és operatív adatokról a statisztikai jelentés kiegészítéséhez. 13.

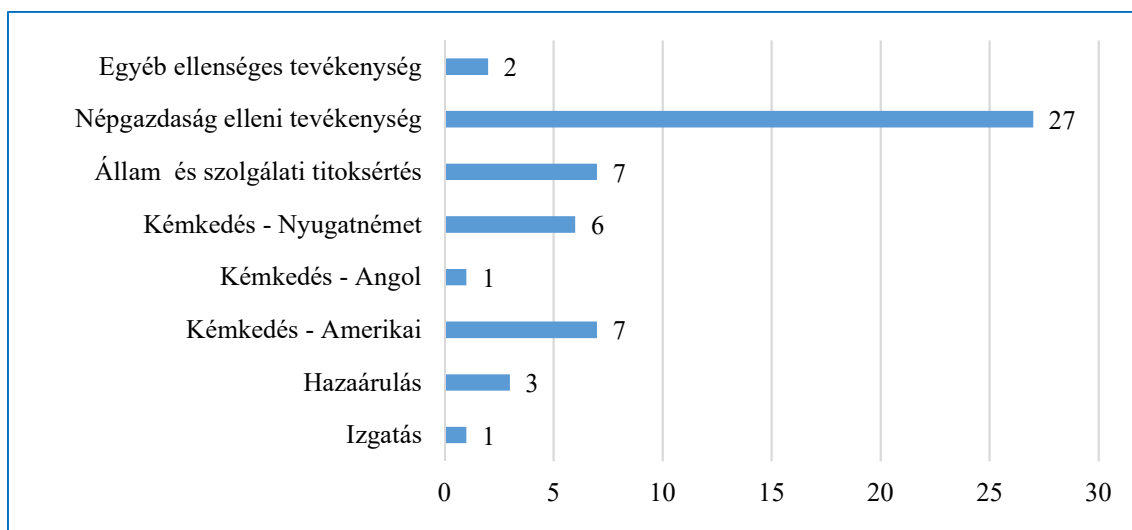
1975 és 1985 között mindössze 3 esetben függesztették fel a nyomozást.

c.) Büntetőeljárást abban az esetben kezdeményezett az állambiztonsági szerv, amennyiben az operatív ellenőrzés keretében összegyűjtöttek annyi bizonyítékot, amely a bűncselekmény kapcsán az alapos gyanú megállapításához elég volt, és az elkövetőt is azonosították.¹⁰⁴⁷

A vizsgált időszakban 54 esetben történt ilyen, ami az éves összes ellenőrzések számának a 0,45 % (1978) és 3,85 %-a (1984) között változott. A legtöbbet, 14-et 1980-ban, míg 1985-ben egyet sem. A kezdeményezett büntetőügyek számának évenkénti alakulásában tendenciózus változás nem volt megfigyelhető.

A legtöbb eljárást a népgazdaság védelme területén kezdeményezték (40. diagram).

40. DIAGRAM: A BM III/II. CSOPORTFŐNÖKSÉG ÁLTAL KEZDEMÉNYEZETT BÜNTETŐELJÁRÁSOK SZÁMA AZ ELHÁRÍTÁSI VONAL SZERINT AZ 1975- 1985 KÖZÖTTI IDŐSZAKBAN (SAJÁT KÉSZÍTÉS)¹⁰⁴⁸

A kémelhárítás kapcsán amerikai, nyugatnémet és angol kötődésű ügyekben történt feljelentés. Ilyen volt például 1977-ben „FEHÉR LÁSZLÓ” fedőnevű magyar állampolgár ügye, akivel szemben 1976-ban felmerült, hogy kémtevékenységet folytat az NSZK számára. 1977. május 30-án előzetes letartóztatásba helyezték a Btk 160 (1) bekezdésébe ütköző

¹⁰⁴⁷ ÁBTL - 4.2 - 10 - 21/10/1973/. A Magyar Népköztársaság belügyminiszterének 0010. számú Parancsa az állambiztonsági szervek előzetes ellenőrző és bizalmas nyomozó munkájának szabályozása tárgyában. 21.

¹⁰⁴⁸ Éves jelentések a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség szervénél lévő operatív ügyek és „F” dosszié alapján ellenőrzött személyek számában történt változásokról 1975-1985 között. ÁBTL - I. - 1.11.10.2.1. 40-15-9/76; 40-15/31/77.; 40-15-12/1978.; 40-15-6/1979.; 40-15-8/1980.; 40-15-1442/1980.; 40-15-1445/1981.; 40-15-14/1983.; 40-15-2/1984.; 40-15-5/1985.; 40-15-8/86.

államtitoksértés büntette alapos gyanú miatt.¹⁰⁴⁹ De ekkor folytak a nyilvánosság által jobban ismert Belovai István¹⁰⁵⁰, vagy Rimner Gábor¹⁰⁵¹ esete is.

A feljelentett személyek közül huszonhat rendelkezett egyetemi, vagy főiskolai diplomával, tizenhárom középiskolai végzettséggel, míg két fő legfeljebb a nyolc általánost végezte el. A büntetőfeljelentések negyvenegy magyar, hét kapitalista, egy korábban magyar és egy szocialista ország állampolgárát érintették. A magyarok között tizenegy aktív, és két kizárt MSZMP tag volt. A külföldi állampolgárok közül öt fő külkereskedelemmel foglalkozott, egy fő „Értelmiségi, alkalmazotti munkakör”-be tartozott, és két fő „Egyéb foglalkozású” volt. A magyar állampolgárok közül 15 fő volt vezető, irányító pozícióba, míg kilenc valamilyen értelmiségi munkakört töltött be.¹⁰⁵²

A nyílt eljárások kapcsán fontos körülmény volt, hogy a BM III. Főcsoportfőnökség nem minden szervezeti egysége folytatott nyílt nyomozati munkát. Amennyiben az egyes szervezeteknek az operatív munka során olyan információkat sikerült beszerezniük, amelyek nyílt eljárás megindítását alapozhatták meg, akkor az ügyet átadták a III/1. Vizsgálati Osztálynak, amely a főcsoportfőnökségen belül a nyílt nyomozati cselekmények végrehajtásáért felelt. Az osztály feladatrendszerébe tartoztak még az őrizetesk fogva tartásával kapcsolatos feladatok, a börtönökben folytatott információgyűjtés, összefoglaló jellegű tájékoztatók készítése a vezetés számára, szakmai segítségnyújtás az operatív szerveknek jogi kérdésekben. Ehhez az osztály országos hatáskörrel rendelkezett.¹⁰⁵³

Az állambiztonsági szolgálat által büntetőeljárás alá vont személyek létszámának vizsgálata alapján megállapítható, hogy az, az 1975-öt követő időszakban egy dinamikus emelkedést mutatott 1982-ig. 1982-re a létszám a kezdetihez képest jelentősen 58,64 %-al nőtt. 1982-t követően a tendencia viszont csökkenő szakaszba váltott. (41. ábra)

---

¹⁰⁴⁹ ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés az 1977. évi hálózati és operatív adatokról a statisztikai jelentés kiegészítéséhez. 7.

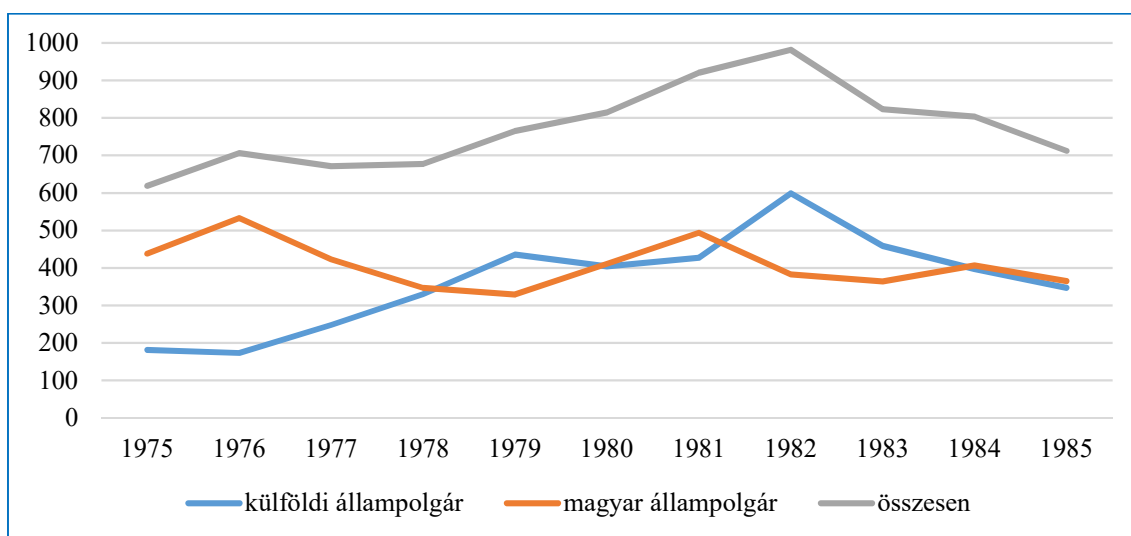
¹⁰⁵⁰ ÁBTL 3.1.9. V-165079/1-5. Belovai István.

¹⁰⁵¹ ÁBTL 3.1.9. V-163430/1-5. Rimner Gábor és társai.

¹⁰⁵² Az adatsor nem volt teljes.

¹⁰⁵³ ÁBTL -4.2. - 10-1837/1967, A Belügyminisztérium III. Főcsoportfőnökség Ügyrendje. 26.

41. DIAGRAM: AZ ÁLLAMBIZTONSÁGI SZERV ÁLTAL BÜNTETŐELJÁRÁS ALÁ VONT MAGYAR ÉS KÜLFÖLDI ÁLLAMPOLGÁROK LÉTSZÁMADATAI ÉVES BONTÁSBAN AZ 1975 – 1985 KÖZÖTTI IDŐSZAKBAN¹⁰⁵⁴

Az összlétszám változásával nagyjából párhuzamosan haladtak a külföldi állampolgárok létszámadatai, míg a magyar állampolgároké a 300-500 közötti sávban mozgott tendenciaszerű változás nélkül.

A kémelhárító csoportfőnökség elsődleges feladata a külföldi hírszerző szolgálatok által folytatott hírszerző tevékenység felderítése és elhárítása volt. Az ezzel elsődlegesen összefüggő kémkedés a vizsgált időszakban az állam elleni bűncselekmények körébe tartozott.

Az állambiztonság által ilyen ügyekben kezdeményezett büntetőfeljelentések száma az 1975. évi 135-ről 1985-re 18-ra esett, vagyis az esetszámok a 11 év alatt szinte exponenciálisan csökkentek (42. diagram). Ennek egyik oka az 1979. július 01-én hatályba lépő új Btk. volt.¹⁰⁵⁵

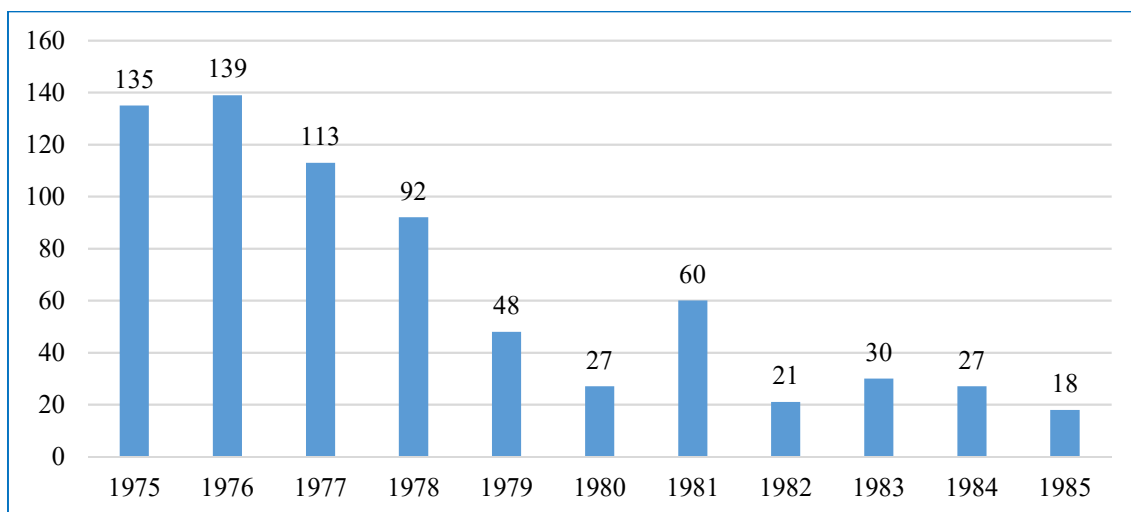
A vizsgált időszakban az állam elleni bűncselekmények az összes bűncselekmények 1 %-át sem érték el, amely alapján a szakmai álláspont már akkor is az volt, hogy az nem „tekinthető tömegjelenségnek.”¹⁰⁵⁶

¹⁰⁵⁴ Simon István (2021): III/1. - A belügyminisztérium állambiztonsági vizsgálati osztálya 1962-1989. Budapest: Állambiztonsági szolgálatok Történeti Levéltára. 75.

¹⁰⁵⁵ Simon István (2021): III/1. - A belügyminisztérium állambiztonsági vizsgálati osztálya 1962-1989. Budapest: Állambiztonsági szolgálatok Történeti Levéltára. 91.

¹⁰⁵⁶ Finszter Géza (1979): Az állam elleni és a politikai jellegű bűncselekmények kriminológiája. Budapest: Rendőrtiszti Főiskola. 6.

42. DIAGRAM: AZ ÁLLAMBIZTONSÁGI VIZSGÁLATI SZERVEK ÁLTAL ÁLLAM ELLENI ÉS HÁBORÚS BŰNCSELEKMÉNYEKÉRT BÜNTETŐELJÁRÁS ALÁ VONT SZEMÉLYEK SZÁMA ÉVES BONTÁSBAN AZ 1975 – 1985 KÖZÖTTI IDŐSZAKBAN¹⁰⁵⁷

A bizalmas nyomozásokat megszüntették, amennyiben:

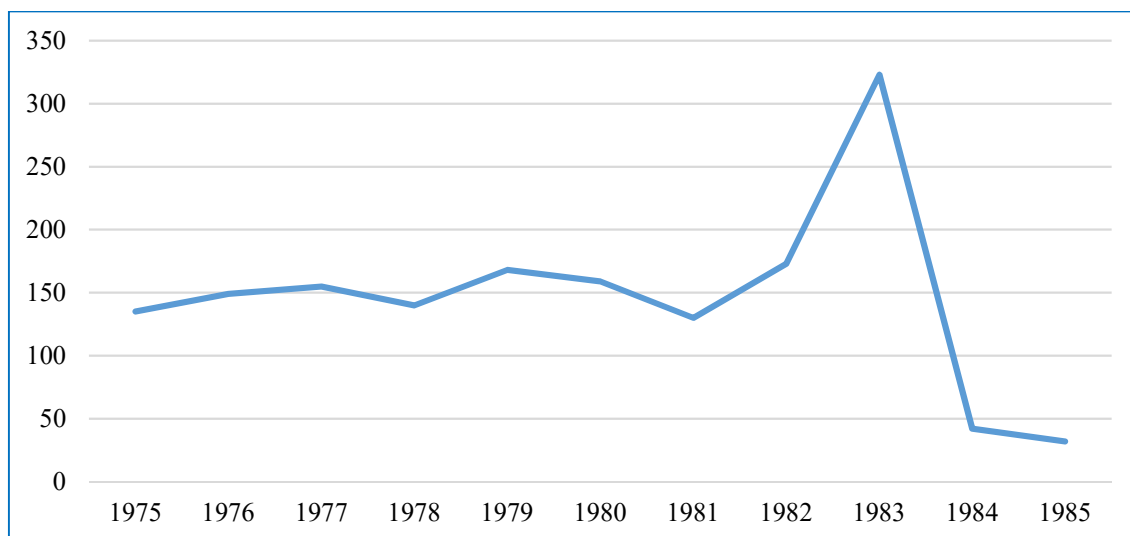
- „megállapítást nyert, hogy nincs, vagy nem történt bűncselekmény;
- annak alapját képező társadalomra veszélyes magatartás miatt korábban büntetőeljáráson kívüli eredményes felelősségre vonás, vagy büntetőeljárás folyt;
- a társadalomra veszélyes magatartás elkövetőjét felderíteni nem sikerült és nincs arra kilátás, hogy ezután felderítsék;
- a törvény szerint büntethetőséget kizáró, vagy megszüntető ok forog fenn és az nyílt nyomozás nélkül megállapítható;
- a gyanúsítható személy végleg elhagyta az ország területét, vagy beutazása nem várható és a bizalmas nyomozás folytatását más érdek nem indokolja;
- a bűncselekmény bizonyítására nincs mód, illetve, ha a bizonyítás a bekövetkezett, vagy a feltételezett társadalmi sérelemnél nagyobb sérelmet magában rejtő dekonspirációt eredményezne;
- a bizalmas nyomozás alá vont személyt operatív célra használják fel”.¹⁰⁵⁸

A vizsgált időszakban megszüntetéssel befejezett személyellenőrzések száma 1975 és 1982 között átlagosan 151 volt. 1983-ban ez több mint a kétszeresére nőtt, amely komoly intenzitásváltozást jelentett (43. diagram).

¹⁰⁵⁷ Simon István (2021): III/1. - A belügyminisztérium állambiztonsági vizsgálati osztálya 1962-1989. Budapest: Állambiztonsági szolgálatok Történeti Levéltára. 91.

¹⁰⁵⁸ ÁBTL - 4.2 - 10 - 21/10/1973/. A Magyar Népköztársaság belügyminiszterének 0010. számú Parancsa az állambiztonsági szervek előzetes ellenőrző és bizalmas nyomozó munkájának szabályozása tárgyában. 23-24.

43. DIAGRAM: A BM III/II. CSOPORTFŐNÖKSÉG ÁLTAL FOLYTATOTT BIZALMAS NYOMOZÁSOK MEGSZÜNTETÉSÉNEK LÉTSZÁMADATAI ÉVES BONTÁSBAN AZ 1975 – 1985 KÖZÖTTI IDŐSZAKBAN (SAJÁT KÉSZÍTÉS)¹⁰⁵⁹

Az alkategóriákat elemezve 4 személy esetében döntöttek az operatív hasznosítás mellett. 14 esetben az ellenőrzés folytatásától eredményt már nem vártak, 16 személy pedig meghalt az ellenőrzés során. 58 esetet soroltak „A bűncselekmény bizonyítására nincs mód, illetve dekonspirációt eredményezne” kategóriába. 86 esetben állapították meg azt, hogy nem történt bűncselekmény. Az éves létszámadat ebben az alkategóriában 2 (1976) és 17 (1982) között változott. Ezen adatsorokban tendencia, vagy kiugró érték nem volt felfedezhető.

A hatályos szabályzó lehetőséget biztosított arra, hogy „fontos állami, társadalmi, vagy gazdasági érdek” esetén a felelősségre vonásra később, vagy esetlegesen más módon kerüljön sor.¹⁰⁶⁰ Ebbe tartozott az „operatív hasznosítás” módszere, amely azt jelentette, hogy a csoportfőnökség eltekintett a személy tevékenysége által jelentett kockázat további vizsgálatától, a felelősségre vonásától, aminek viszonzásául az érintett vállalta bizonyos feladatok végrehajtását. 1975-ben a népgazdaság védelme és a cionista ellenséges tevékenység kapcsán két külföldi állampolgár esetében alkalmazták a bizalmas nyomozás megszüntetésének ezen módját. Mindkét személy kapitalista ország állampolgára volt és külkereskedőként tevékenykedtek. 1976-ban pedig egy magyar állampolgárságú, alkalmazottként foglalkoztatott személyt érintően éltek ezzel a lehetőséggel.

¹⁰⁵⁹ Éves jelentések a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség szervénél lévő operatív ügyek és „F” dosszié alapján ellenőrzött személyek számában történt változásokról 1975-1985 között. ÁBTL - I. - 1.11.10.2.1. 40-15-9/76; 40-15-31/77.; 40-15-12/1978.; 40-15-6/1979.; 40-15-8/1980.; 40-15-1442/1980.; 40-15-1445/1981.; 40-15-14/1983.; 40-15-2/1984.; 40-15-5/1985.; 40-15-8/86.

¹⁰⁶⁰ ÁBTL - 4.2 - 10 - 21/10/1973/. A Magyar Népköztársaság belügyminiszterének 0010. számú Parancsa az állambiztonsági szervek előzetes ellenőrző és bizalmas nyomozó munkájának szabályozása tárgyában. 21.

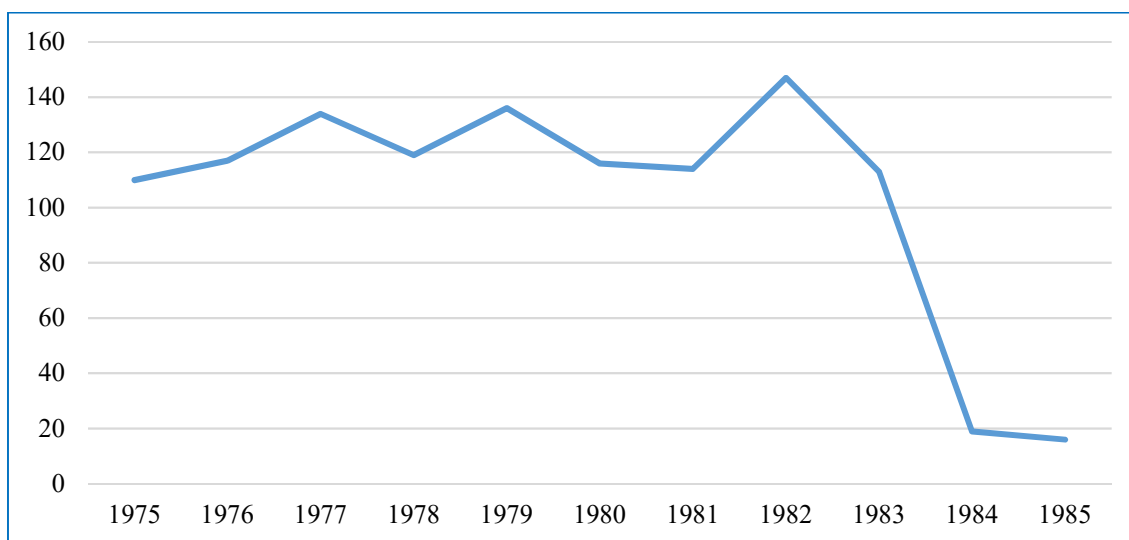

A „Végleg elhagyta az ország területét, vagy kiutazása nem várható” kategóriában szerepelt a legtöbb személy. A 11 év alatt 1141 személy esetében szüntették meg ezzel az okkal az ellenőrzést. Az éves adatok alapján (44. diagram) 1975-öt követően tendenciaszerű változás nem következett be, azonban 1982-től indulva jelentős visszaesés kezdődött el. Az 1982-es csúcs (147 fő) 1983-ra 23,2 %-al, 1984-re pedig már 87,1 %-al, esett vissza, majd ezen a nagyságrenden meg is maradt. Ebbe a kategóriába elsődlegesen az MNK-ba akkreditált külföldi diplomaták tartoztak, így ez jelentős változásnak tekinthető a kémelhárítást érintően.

Az 1983-as visszaesésre az „Egyéb” kategóriában találhatjuk meg a választ.

A csökkenés okára az új ügyek indításában bekövetkezett változások adnak magyarázatot. Ezek elemzése során ugyanis egyértelműen látszott, hogy közel hasonló nagyságrendű csökkenés történt a kapitalista országokból érkezett, diplomata státuszú, kémelhárítási vonalon ellenőrzött személyek számában. Tehát 1983-tól éves szinten jóval kevesebb diplomatát vont ellenőrzés alá a kémelhárítás és ebből következően kevesebbet is tudtak ilyen okkal megszüntetni.

44. DIAGRAM: A BM III/II. CSOPORTFŐNÖKSÉG ÁLTAL „VÉGLEG ELHAGYTA AZ ORSZÁG TERÜLETÉT, VAGY KIUTAZÁSA NEM VÁRHATÓ” OK MIATT MEGSZÜNTETETT BIZALMAS NYOMOZÁSOK LÉTSZÁMADATAI ÉVES BONTÁSBAN AZ 1975 – 1985 KÖZÖTTI IDŐSZAKBAN (SAJÁT KÉSZÍTÉS)¹⁰⁶¹

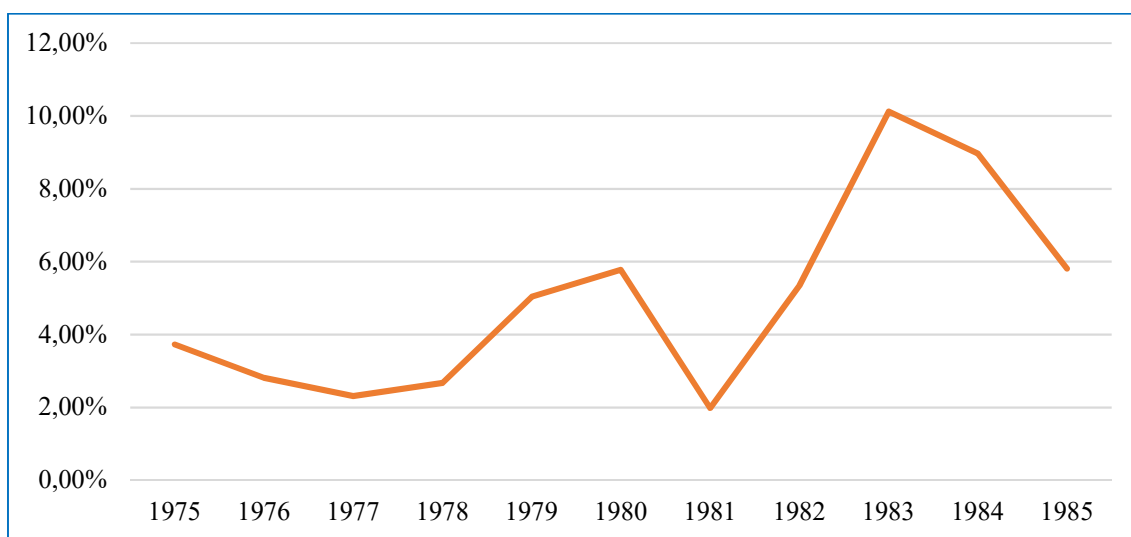
A változás oka pedig az lehetett, amit az elemzés elején már megfogalmaztunk. Az 1983-as jelentésben a 185-ös érték megjelenése az „Egyéb” kategóriában és mellette a kézzel,

¹⁰⁶¹ Éves jelentések a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség szervénél lévő operatív ügyek és „F” dosszié alapján ellenőrzött személyek számában történt változásokról 1975-1985 között. ÁBTL - I. - 1.11.10.2.1. 40-15-9/76; 40-15/31/77.; 40-15-12/1978.; 40-15-6/1979.; 40-15-8/1980.; 40-15-1442/1980.; 40-15-1445/1981.; 40-15-14/1983.; 40-15-2/1984.; 40-15-5/1985.; 40-15-8/86.

tollal odaírtak: „Nem indokolt”.¹⁰⁶² Ez a kizárás és az ezzel összhangban lévő (kapitalista, diplomata, kémelhárítási vonal) csökkenés az új ellenőrzések körében értékelésem szerint a hálózat ellenőrzésénél már felvetett, az MNK gazdasági nehézségeiből fakadó politikai elvárásnak való megfelelés következménye.

Az adott évben ellenőrzött és az aktív intézkedésekkel lezárt ügyekben érintett személyek számát összevetve az látható, hogy minden évben 100 ellenőrzött személyre vetítve 2-10 fő esetében azonosítottak kockázatot és tettek valamilyen intézkedést (45. diagram). Az 1983-as kiugró adat az új ellenőrzések számában beállt drasztikus csökkenésnek és vélelmezhetően annak az eredménye, hogy abban nem(csak) az adott évben indított új ellenőrzések eredménye jelent meg, hanem a korábbi éveké is.

45. DIAGRAM: A BM III/II. CSOPORTFŐNÖKSÉG ÁLTAL AKTÍV INTÉZKEDÉSEKKEL LEZÁRT ELLENŐRZÉSEK ARÁNYA AZ ÖSSZES ELLENŐRZÉSBN ÉVES BONTÁSBAN AZ 1975- 1985 KÖZÖTTI IDŐSZAKBAN (SAJÁT KÉSZÍTÉS)¹⁰⁶³

Csupán a számok alapján gondolhatnánk, hogy a kémelhárító csoportfőnökség munkavégzése kevésbé volt hatékony. Azonban nem szabad elfelejtenünk, hogy a titkosszolgálatok a nemzet biztonságát érintő kockázatok feltárását végzik, így a hatékonyság értékelése során a fel nem tárt kockázat miatt bekövetkező kár mértékét is figyelembe kell venni.

¹⁰⁶² ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség szervénél lévő operatív ügyek és „F” dosszié alapján ellenőrzött személyek számában 1982. év XII. hó 31. napjától 1983. év XII. hó 31. napjáig történt változásokról.

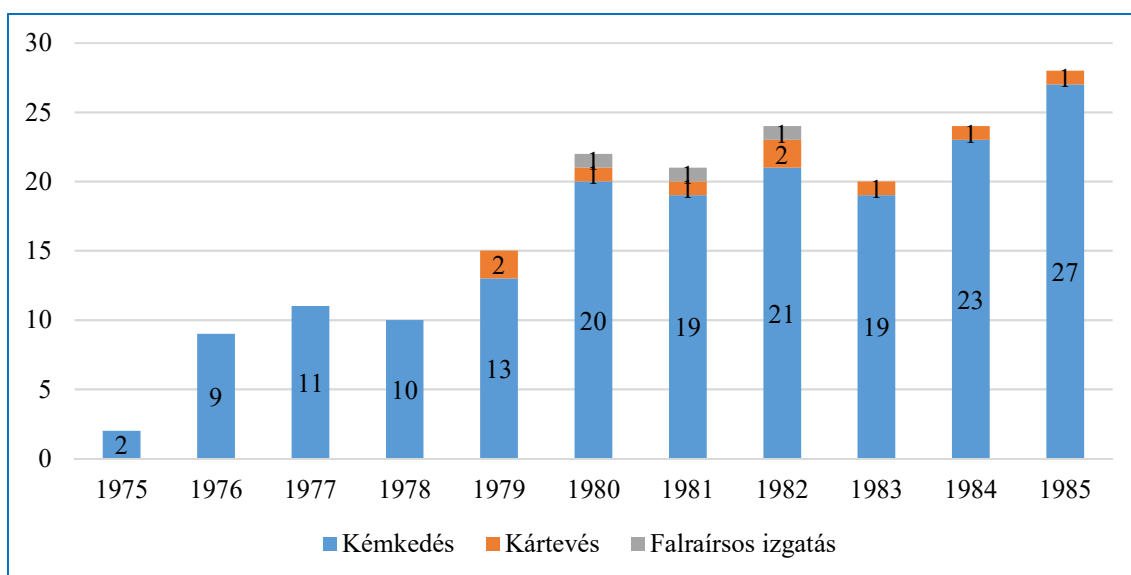
¹⁰⁶³ Éves jelentések a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség szervénél lévő operatív ügyek és „F” dosszié alapján ellenőrzött személyek számában történt változásokról 1975-1985 között. ÁBTL - I. - 1.11.10.2.1. 40-15-9/76; 40-15-31/77.; 40-15-12/1978.; 40-15-6/1979.; 40-15-8/1980.; 40-15-1442/1980.; 40-15-1445/1981.; 40-15-14/1983.; 40-15-2/1984.; 40-15-5/1985.; 40-15-8/86.

4.4.4 RENDKÍVÜLI ESEMÉNY -, ÉS ELLENŐRZÉSI DOSSZIÉK

Az állambiztonsági szerv több esetben derített fel feladatkörébe tartozó bűncselekményt úgy, hogy annak elkövetője még nem volt ismert. Ezekben az esetekben „Rendkívüli esemény” dossziét nyitottak és az ellenőrzést annak keretében kellett folytatni egészen addig, amíg az érintett személyt, vagy személyeket nem azonosították. Amennyiben ez megtörtént, a dossziét átminősítették személyi vagy csoport dossziévé. Előfordult, hogy az elkövetőt végül nem tudták azonosítani, ilyenkor a dossziét lezárták.¹⁰⁶⁴

A vizsgált időszakban is történtek ilyen, ismeretlen személy által elkövetett, felderíteni szükséges cselekmények. Az éves számadatokat (46. diagram) az összes ellenőrzéshez viszonyítva nem lehet kiugrónak mondani, azonban a csoportfőnökség tevékenységének megelőző jellege miatt az mindenképpen figyelmet érdemel, hogy emelkedő tendenciát láthatunk.

46. DIAGRAM: A BM III/II. CSOPORTFŐNÖKSÉG SZERVEI ÁLTAL MEGNYITOTT RENDKÍVÜLI ESEMÉNY DOSSZIÉINAK SZÁMA ÉS OKAI ÉVENKÉNTI BONTÁSBAN AZ 1975 - 1985 KÖZÖTTI IDŐSZAKBAN (SAJÁT KÉSZÍTÉS)¹⁰⁶⁵

A rendkívüli ügyek indokai között első helyen szerepeltek a kémkedéssel összefüggésben detektált események. „FÖNIX” fedőnéven rendkívüli esemény dossziét nyitottak például azért, mert a levéllenőrzés során, a nemzetközi forgalomból a „K”

¹⁰⁶⁴ ÁBTL - 4.2 - 10 - 21/2/1974, A Magyar Népköztársaság belügyminiszterének 002. számú Parancsa: A BM állambiztonsági szervek operatív nyilvántartási szabályzatának kiadása. 32.

¹⁰⁶⁵ Éves jelentések a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség szervénél lévő operatív ügyek és „F” dosszié alapján ellenőrzött személyek számában történt változásokról 1975-1985 között. ÁBTL - I. - 1.11.10.2.1. 40-15-9/76; 40-15/31/77.; 40-15-12/1978.; 40-15-6/1979.; 40-15-8/1980.; 40-15-1442/1980.; 40-15-1445/1981.; 40-15-14/1983.; 40-15-2/1984.; 40-15-5/1985.; 40-15-8/86.

ellenőrzésért felelős szerv kiemelt egy gyanús postai küldeményt. Az elvégzett vizsgálatok segítségével megállapították, hogy a boríték titkosírással készített kémjelentést tartalmazott. Az így látókörbe került nyugatnémet címre az év során összesen három, titkosírással írt levelet küldtek ki, amelyben magyar vonatkozású politikai és gazdasági információk szerepeltek. A feladót a kémelhárítás egy általános iskola élelmezésvezetőjeként azonosította.¹⁰⁶⁶ Szintén nyugat-németországi fedőcímmel küldött ki katonai adatokat titkosírással valaki, akinek a személyazonosságát a „MÁTYÁSFÖLD” fedőnevű dosszié keretében próbálták meghatározni sikertelenül.¹⁰⁶⁷ Amerikai kötődést mutatott a „TAROKK” fedőnevű dosszié keretében felderíteni kívánt személy, akinek az USA hírszerzése egy rejtkehelyet alakított ki az MNK területén, amelyben kémutasítást és kémeszközöket helyezett el. Illetve az amerikai hírszerzés számára küldött titkosírással jelentés miatt nyitották meg a „HERTZ” fedőnevű rendkívüli ügy dossziét is, ismeretlen személy ellen.¹⁰⁶⁸ „HÓVIRÁG” fedőnevű ügyben vizsgálták azt az amerikai kötődésű esetet, amelynek kiindulási pontját szintén a „K” ellenőrzés adta. Felderítettek egy konspirált levélfeladást, amelynek során olyan levélpapírt és borítékot használt a küldő, mint amilyeneket más esetekben az amerikai hírszerzés adott át ügynökeinek a konspirált kapcsolattartás érdekében. A dosszié keretében elsődlegesen a levelet feladó ügynök kilétét próbálták azonosítani.¹⁰⁶⁹

Esemény dossziéból indult és bizalmas nyomozásként folytatták „ÁRULÓ” fedőnevű magyar állampolgár ellenőrzését, mivel személyében azonosították azt, aki 1975-ben a budapesti USA nagykövetség részére levelet küldött, benne államtitkokat képező adatokkal. „ÁRULÓ” a MALÉV-hoz köthető vezető tanácsadó volt, nem melleleg párttag.¹⁰⁷⁰ 1976. december 15-én őrizetbe is vették.

A kémelhárító csoportfőnökség feladatainak része volt a megyei rendőr-főkapitányságok állambiztonsági szervei által folytatott munka ellenőrzése, szakirányítása, koordinálása, amely a bizalmas nyomozásokra is kiterjedt. Amennyiben egy ügy különösen

---

¹⁰⁶⁶ ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés az 1975. évi hálózati és operatív adatokról a statisztikai jelentés kiegészítéséhez. 5.

¹⁰⁶⁷ ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés az 1975. évi hálózati és operatív adatokról a statisztikai jelentés kiegészítéséhez. 10.

¹⁰⁶⁸ ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés az 1976. évi hálózati és operatív adatokról a statisztikai jelentés kiegészítéséhez. 7.

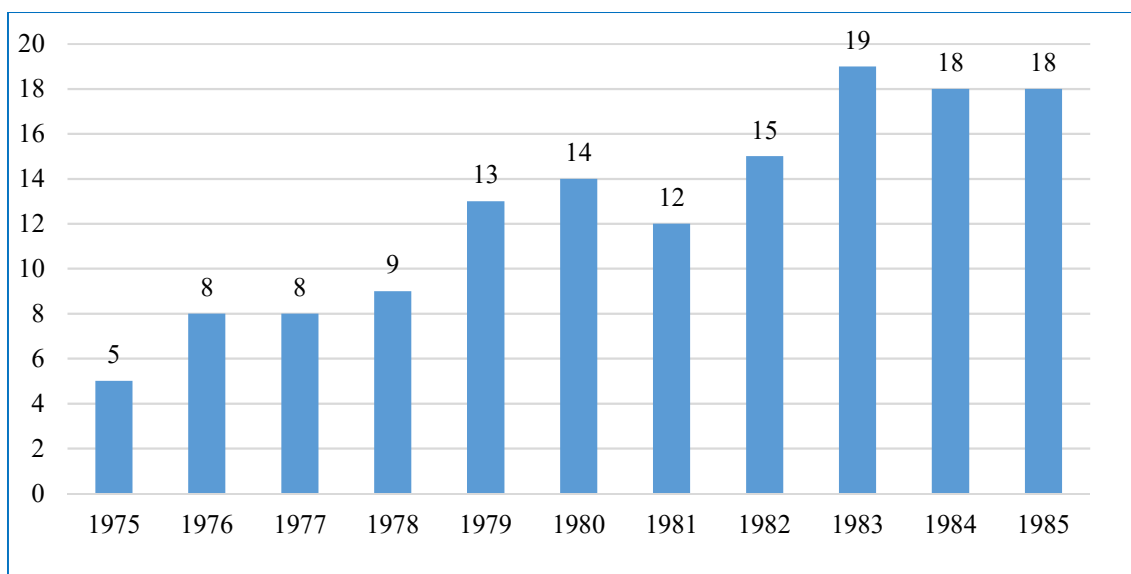
¹⁰⁶⁹ ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés az 1977. évi hálózati és operatív adatokról a statisztikai jelentés kiegészítéséhez. 9.

¹⁰⁷⁰ ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés az 1976. évi hálózati és operatív adatokról a statisztikai jelentés kiegészítéséhez. 5.

fontos volt, esetleg több szervet is érintett, akkor a csoportfőnökség központi szervei ellenőrzési dossziét nyitottak az ügyben folyó operatív tevékenység irányítása, ellenőrzése céljából.¹⁰⁷¹

A vizsgált időszakban a csoportfőnökségnél folyamatosan jelen volt az igény a megyei szerveknél folyó operatív munka hatékonyságának fejlesztésére. Ezzel összhangban van, hogy az évente megnyitott ellenőrzési dossziék száma emelkedő tendenciát mutatott a 11 év során (47. diagram). A számuk 1975-től 1985-ig közel négyszeresére nőtt.

47. DIAGRAM: A BM III/II. CSOPORTFŐNÖKSÉG KÖZPONTI SZERVEI ÁLTAL MEGNYITOTT ELLENŐRZÉSI DOSSZIÉK SZÁMA ÉVENKÉNTI BONTÁSBAN AZ 1975 - 1985 KÖZÖTTI IDŐSZAKBAN (SAJÁT KÉSZÍTÉS)¹⁰⁷²

¹⁰⁷¹ ÁBTL - 4.2 - 10 - 21/2/1974, A Magyar Népköztársaság belügyminiszterének 002. számú Parancsa - A BM állambiztonsági szervek operatív nyilvántartási szabályzatának kiadása. 33.

¹⁰⁷² Éves jelentések a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség szervénél lévő operatív ügyek és „F” dosszié alapján ellenőrzött személyek számában történt változásokról 1975-1985 között. ÁBTL - I. - 1.11.10.2.1. 40-15-9/76; 40-15/31/77.; 40-15-12/1978.; 40-15-6/1979.; 40-15-8/1980.; 40-15-1442/1980.; 40-15-1445/1981.; 40-15-14/1983.; 40-15-2/1984.; 40-15-5/1985.; 40-15-8/86.

4.5 A FEJEZET ÖSSZEFOGLALÁSA, RÉSZKÖVETKEZTETÉSEK

A személyellenőrzéseket érintően elvégzett vizsgálat alapján kijelenthető, hogy a BM III/II. Kémelhárítási Csoportfőnökség célkeresztjében a vizsgált időszak egészét tekintve elsődlegesen a kapitalista országok, azon belül is a diplomaták, szolgálati útlevéllal rendelkező személyek álltak.

A vizsgálat eredménye egyértelműen rámutatott arra, hogy az MNK EBEÉ-ben való részvételét követően a nemzetközi kapcsolatokban történő enyhülés irányába mutató pozitív érdemi változás nem következett be a kémelhárítás területén. Az ellenőrzési létszám adatok azt mutatták, hogy a kémelhárító csoportfőnökség tevékenysége és az EBEÉ záróokmány tartalma, illetve Kádár János beszéde nem voltak összhangban egymással. Viszont az adatsorok alátámasztották az állambiztonsági szervek által az EBEÉ kapcsán elkészített feladattervekben foglaltakat, vagyis azt, hogy fokozni kell az elhárító munkát.

A kiemelt kémelhárítási irányok az USA, az NSZK, Franciaország, Anglia és Ausztria voltak és maradtak is a vizsgált időszak teljes egészében. Közülük a szám adatok alapján az USA jelentette a legnagyobb kihívást. Az elhárítás intenzitását tekintve az látszott, hogy az amerikai kötődésű ügyekben ellenőrzés alá vont személyek száma egyértelműen nőtt az EBEÉ-t követő 1975 – 1980 közötti időszakban.

A hálózat vizsgálata során feltárt, az 1983-as évhez köthető jelentős visszaesés a személyellenőrzések területén is megfigyelhető volt. Az ellenőrzött személyek évenkénti összlétszáma 1981-ben kezdett csökkenni, de 1982-től meredek esésbe váltott, ami 1985-re elérte a 70 %-ot. A csökkenés egyértelműen a külföldi, kapitalista országokból származó diplomatákat érintette. Ez a változás tovább erősítette azt az álláspontot, amit a hálózat kapcsán az 1983-as visszaesést érintően már megfogalmaztam.

Az értekezés célja szempontjából nem releváns, de nemzetbiztonsági szempontból mindenképpen fontos, hogy erre az időszakra tehető a terrorelhárítás elleni szervezett, operatív fellépés megjelenése a kémelhárítási csoportfőnökség feladatkörében. A kezdetben megalakított csoport, később alosztály, majd osztály szervezetté fejlődött. 1981-től pedig már ezen fejezet alatt is személyellenőrzéseket végzett a szakterület.

5. A KUTATÓMUNKA ÖSSZEGZÉSE

5.1 ÖSSZEGZETT KÖVETKEZTETÉSEK

Az elmúlt hatezer év alatt a titkosszolgálati munka, illetve az azt ellátó szervezet is sok mindenben változott, azonban az alapfeladat nem. A 20. század második felében a titkosszolgálatoknak, amelyek már kormányzati szervekként működtek a feladata még mindig ugyan az volt, mint a kezdetekkor, az adott állam vezetésének támogatása olyan információkkal, amely az állam biztonságának megőrzését, céljainak elérését segíti, illetve olyan műveletek végrehajtása, amely előmozdítja az állam érdekeinek érvényre jutását.¹⁰⁷³

Ez mellett azonban a megváltozott biztonsági kihívások hatására a titkosszolgálatok szerepe megnőtt. A hatalom számára fontosságukat több körülmény is egyértelműen jelezte, például, hogy irányításuk a végrehajtó hatalom legfelsőbb szintjén rögzült.

A hidegháborút, benne a vizsgált időszakot is a két nagyhatalom szembenállása határozta meg. Ez, a szocialista tömbhöz tartozás és a szocialista országokkal megkötött nemzetközi szerződések egyértelműen kijelölték az MNK nemzetközi mozgásterének határait, egyben az állambiztonság szerveinek hírszerzési, elhárítási irányait. A belpolitikát az állampárt dominanciája, a kommunista berendezkedés fenntartása mellett a fokozódó gazdasági nehézségek uralták. Az állambiztonság közvetlen pártirányítással, a klasszikus titkosszolgálati feladatok mellett, a párt uralmának fenntartásában is meghatározó szerepet töltött be. A népgazdaság – amelyre az MSZMP vezetése, mint a hatalom megtartásának alappilléreként tekintett – az 1970-es évekre jelentős nehézségekkel küzdött, amely az 1980-as évekre már a külpolitikára is komoly hatást gyakorolt.

Az európai biztonság fenntartását célzó törekvések részeként életre hívott EBEÉ magában hordozta a lehetőségét annak, hogy a két tömb közötti feszültség enyhüljön, illetve normalizálódjon. Mivel azonban egyik fél sem adta fel azt, hogy a saját ideológiáját terjessze, illetve a másik felet gyengítse, ezért a törekvések a zárónyilatkozat aláírását követően érdemi előrelépést nem hoztak. A magyar állambiztonsági szerv az EBEÉ-t követően a párt- és az állami vezetés elvárásainak megfelelően egyáltalán nem csökkentette, sőt még fokozta is a kémelhárító tevékenységét. Ennek egyértelmű jele volt az adott korban legfontosabb titkosszolgálati eszköznek, a hálózatnak a mennyiségi és minőségi fejlesztése. Hasonlóan ez irányba hatott az operatív ügyekben – ha kisebb intenzitással is – tapasztalt fokozott

---

¹⁰⁷³ Bérés János (2018): Külföldi nemzetbiztonsági szolgálatok. Budapest: Zrínyi Kiadó. 12.

tevékenység. Érdemi változást mindkét területen az 1983-as év hozott, amikor is mind a hálózat létszáma, mind pedig az ellenőrzés alá vont személyek létszáma jelentősen csökkent. Ezt a külpolitikai változásokkal és a belföldi helyzettel összevetve a hazai gazdasági nehézségek és a nyugati hitelek megszerzésére irányuló törekvések okozhatták.

Ez alapján úgy tűnik, hogy a gazdaság működtetéséhez szükséges nyugati tőke biztosítása jelentősebb hatást gyakorolt az ország vezetésére, a pártra és ezeken keresztül az állambiztonság munkájára, mint az európai szocialista országok szövetségén belül évtizedek óta meglévő politikai, katonai, gazdasági kapcsolatok. Úgy tűnik, hogy a nyugati partnerek a kölcsön feltételül a titkosszolgálati munka intenzitásának, tényleges határfokának csökkentését szabták meg. Nyilvánvaló, hogy ezt írásban nem adhatták, így a forrásokban nem jelenhetett meg. Másként fogalmazva, a helsinki folyamat a két világrend békés egymás mellett éléséről, a Világbanki és Valutaalap csatlakozás pedig a Szovjetunió és a szocialista tábor legyőzéséről, annak szándékáról, illetve történelmi távlatból nézve annak sikeréről szólt.

5.2 ÚJ TUDOMÁNYOS EREDMÉNYEK

A hipotéziseket és a kutatási célkitűzések figyelembe véve az alábbi új tudományos eredmények keletkeztek:

1. Az első hipotézisem, miszerint Helsinki szelleme olyan lényeges tartalmi változásokat hoz a két világrendszer kapcsolataiban, hogy az a BM III/II. Csoportfőnökség munkájában is kimutatható lesz kutatásom eredményeként nem nyert igazolást.
2. Minthogy Helsinki tartalmi fordulatot nem hozott a világ megosztottságában, ezzel összhangban a BM III/II. Csoportfőnökség is megmaradt a pártállami diktatúra elkötelezett kiszolgálójának, és a korábban meghatározott elhárítási irányokban nem volt érdemi változás. Vagyis a második hipotézisem igazolást nyert.
3. Harmadik, az előzővel összefüggő feltételezésem az volt, hogy a kémelhárító csoportfőnökség munkaintenzitásában sem volt tapasztalható csökkenés az 1975 utáni néhány évben. Ezen hipotézis szintén igazolás nyert. Ennek oka egyrészt, hogy a polgári demokráciákhoz tartozó országok változatlan hírigénnyel éltek a szocialista tábor, és így Magyarország ellen is. Másrészt az ország egyre nehezedő gazdasági helyzete, az eladósodás új feladatok elé állította a kémelhárító szolgálatot, a „népgazdaság” védelme egyre nagyobb feladatot jelentett a felderítés számára.
4. A negyedik hipotézisem a változatlanság mellett azokra a változásokra hivatkozott, amelyek a nyolcvanas évek magyar gazdasági és diplomáciai külkapcsolatait jellemezte. Hazánk gazdasági kitettsége a nyitott piacgazdaságokkal való együttműködés fokozását igényelte – ekkor csatlakozott az ország a Világbankhoz, és a Valutaalaphoz – ezért a titkosszolgálati tevékenyégtől elvárták, hogy ne nehezítse meg ezeket a törekvéseket. A BM III/II. Csoportfőnökség munkaintenzitásában, illetve irányában 1983-ban detektált változás alapján ezen hipotézist is bizonyítottnak tekintem.
5. Bemutattam, elemeztem és értékeltem a BM III/II. Csoportfőnökség legfontosabb operatív eszközének, a „hálózat”-nak a létszámadatait, foglalkoztatási funkcióit, -irányait, a lényegi jellemzőit, valamint ezek változásait az 1975-1985 közötti időszakban.

6. Bemutattam, elemeztem és értékeltem a BM III/II. Csoportfőnökség által folytatott operatív tevékenység legfontosabb szakaszát, az operatív ellenőrzéseket. Ez magában foglalta az előzetes ellenőrzés és a bizalmas nyomozás keretében vizsgált személyek létszámadatait, fő jellemzőit, az ügyek befejezésének módját, valamint ezen tényezők változásait az 1975-1985 közötti időszakban.
7. A kutatás során – a külső körülmények és az állambiztonsági szerv működését érintő lényegi jellemzők elemzésével, értékelésével – igazoltam, hogy egy ország titkosszolgálati szerve lehetőséget biztosíthat az adott ország politikai vezetése számára arra, hogy a nemzetközi térben a nyílt kommunikációjával akár teljesen ellentétes tevékenységet folytasson. Bizonyítottam, hogy az 1975-öt követő néhány évben a BM III/II. Csoportfőnökség kémelhárítási munkája nem volt összhangban a Kádár János által aláírt helsinki zárónyilatkozat tartalmával, illetve Kádár János ott elmondott pozitív hangvételű beszédével. A kutatás során – a hálózat és az operatív ügyek elemzésével, értékelésével – egyértelműen igazoltam, hogy nem történt meg az EBEÉ-t követően a magyar politikai vezetés által a szándéknyilatkozatban nyíltan vállalt magatartási irányváltás a nemzetközi kapcsolatokat érintően.
8. A kutatás során – a hálózat és az operatív ügyek elemzésével, értékelésével – igazoltam, hogy az állambiztonság területén a „*rendszer*váltás” már 1983-ban elkezdődött, amit a magyar gazdaság állapota kényszeríthetett ki.
9. Tudományos eredménye végül a dolgozatnak a hálózat és az operatív ügyek kapcsán történt adatok összegyűjtése, rendszerezése és közzététele, mivel az adatsorok további kutatások kiindulópontjául, érdemi kiegészítő adatbázisául szolgálhatnak.

5.3 AJÁNLÁSOK A TUDOMÁNYOS EREDMÉNYEK TOVÁBBI HASZNOSÍTÁSÁRA

A kutatás eredményeit hasznosítani lehet mindazon felsőoktatási intézményekben, kiemelten a Nemzeti Közzolgálati Egyetemen, ahol az oktatás témakörei között jelen van a titkosszolgálatok tevékenysége.

A szervezet működésével, a hálózatokkal és az operatív ügyekkel összefüggő ismeretek hasznosak lehetnek azon szakmai szervezetek munkatársainak, akik aktuálisan kémelhárítással foglalkoznak.

Az értekezés hasznosulásának fő területe lehet további tudományos kutatásokban történő felhasználása. A vizsgált időszakot és a - területeket figyelembe véve:

- kiindulási alapot képezhet a Főcsoportfőnökség teljes 28 évre vonatkozó kémelhárítási tevékenységének vizsgálatát célzó munkák során;
- a hálózat és/vagy az operatív ügyek adatait más adatsorokkal (operatív tisztek száma, napi operatív jelentések száma,...) összevetve tovább lehet vizsgálni a csoportfőnökség által folytatott munka hatékonyságát, illetve annak változásait;
- felhasználható az európai szocialista országok közötti, az ellenérdekelt hírszerző szervek tevékenységének feltárását, akadályozását célzó együttműködéseinek további vizsgálatához;
- az értekezés eredményei kiegészítő ismereteket nyújthatnak, illetve ellenpólust jelenthetnek a korszak kapitalista országai titkosszolgálatainak az MNK-t érintő tevékenysége vizsgálatához;
- a laikus olvasó számára átfogó ismereteket nyújt a kémelhárító munka általános tartalmáról.

6. KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

Az értekezés elkészítéséhez, illetve, hogy egyáltalán idáig eljuthattam nagyon sok segítséget kaptam, amelyek közül voltak kisebbek, és egy-egy olyan is, amely az egész munka eredményességét érdemben befolyásolta. Az alábbi felsorolás nem tükröz fontossági sorrendet, mert minden segítség akkor és ott nagyon sokat jelentett számomra az aktuális probléma megoldásában, vagy a feladatban történő tovább lépésben. Minden segítőt nevét sem fogom tudom leírni, de remélem, hogy azért az érintettek magukra ismernek.

Természetesen témavezetőmmel, Dr. Boda József nb. vezérőrnagy úrral kell kezdenem, akinek támogatását mind szakmailag, mind emberileg végig magam mögött tudhattam. A nemzetbiztonság területénél maradva sokat köszönhetek a jelenlegi munkatársaimnak – kiemelve közülük dr. Dobák Imre nb. ezredes, dr. Regényi Kund nb. ezredes és Drusza Tamás nb. százados urakat –, akik többek között a tudományos munkát érintő tanácsaikkal, a közös tudományos munka lehetőségeinek biztosításával, sőt, feladataim szükség szerinti átvételével nélkülözhetetlen segítséget nyújtottak ahhoz, hogy munkámat be tudjam fejezni. Köszönettel tartozom továbbá az Alkotmányvédelmi Hivatal vezetésének és egyes munkatársainak is, akik szintén támogatták tudományos tevékenységemet.

Rengeteg támogatást kaptam a Nemzeti Közszerológiai Egyetem munkatársaitól, a Rendészettudományi Doktori Iskola vezetőitől, tanáraitól. Az egyetem doktori iskoláinak hallgatói között is kialakult egy olyan kisebb csoport, akikkel folyamatosan, kölcsönösen segítettük egymást az előre jutásban hol tanácsokkal, hol pedig egy kis bátorítással.

Az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára munkatársainak is köszönettel tartozom közvetett és közvetlen segítségükért. Közülük ki kell emelnem Sz. Kovács Évát, referensemét, aki szintén alapvető támaszt jelentett számomra az értekezés elkészítése során.

Végül, de nem utolsó sorban meg kell említenem családomat, akik annak ellenére is támogattak munkámban, hogy időm nagyrészt – egyéb teendőimet hátra sorolva – a tudományos tevékenységre fordítottam.

7. FELHASZNÁLT IRODALOM

7.1 TUDOMÁNYOS MUNKÁK, PUBLIKÁCIÓK

Angyal Pál (1909): A titok védelme anyagi és alaki büntetőjogunkban. Budapest: Athenaeum Irodalmi és Nyomdai Részvénytársaság.

Árvai Zoltán – Gyarakai Károly (2019): 100 éves az önálló magyar katonai felderítés, hírszerzés és elhárítás 1918-2018. Budapest: Zrínyi Kiadó.

Áts József szerk. (2020): Rendészettudományi bibliográfia. Budapest: Nemzeti Közszolgálati Egyetem Közigazgatási Továbbképzési Intézet.

Az 1978. évi IV. törvény indokolása. Büntető Törvénykönyv. Budapest: Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó.

Bakonyi Péter szerk. (2000): Pokorny Hermann vezérezredes - Emlékeim - A láthatatlan hírszerző. Budapest: Hadtörténelmi Levéltár.

Bálint László (2014): A kommunista párt öklei: Államvédelmi és állambiztonsági tisztek Szegeden és Csongrád megyében, 1944-1990. Budapest: Kárpátia Stúdió.

Bán Ernő (1966): Kémek hazaárulók. Budapest: Zrínyi Katonai Kiadó.

Baráth Magdolna (2017): A szovjet tényező: szovjet tanácsadók Magyarországon. Budapest: Gondolat Kiadó

Bárczi Géza . – Ország László szerk. (1959): A magyar nyelv értelmező kéziszótára. Budapest: Akadémiai Kiadó.

Bedő János et al. (1968): Az imperialisták fellazítási taktikája. Budapest: Kossuth Könyvkiadó.

Békés Csaba – Kecskés D. Gusztáv szerk. (2006): A forradalom és a magyar kérdés az ENSZ-ben, 1956 - 1963: tanulmányok, dokumentumok és kronológia. Budapest: Magyar ENSZ Társaság.

Belovai István (1998): Fedoneve-SCORPION. Budapest: Magánkiadás.

Belügyminisztérium Tanulmányi és Propaganda Csoportfőnökség (1972): A.L. USA. kém ügye. Budapest: Belügyminisztérium.

Benjamin Róbert (1978): A fellazítás elve, módszerei, gyakorlata és az ellene folyó harc. Budapest: BM Tanulmányi és Propaganda Csoportfőnökség.

Béres János (2018): Külföldi nemzetbiztonsági szolgálatok. Budapest: Zrínyi Kiadó.

Boda József (2019): Rendészettudományi szaklexikon. Budapest: Dialóg Campus.

Boda József – Parádi József szerk. (2014): 1972 Felderítő-szolgálati utasítás Anleitung zum Kundschaftsdienste. Budapest: Nemzetbiztonsági Szakszolgálat, Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság.

Borhi László (2009): Magyar–amerikai kapcsolatok 1945–1989, Magyarország a Szovjet zónában és a rendszerváltás. Budapest: MTA Történettudományi Intézet.

Carl J Jensen – David H McElreath – Melissa Graves (2017): Bevezetés a hírszerzésbe. Budapest: Antal József Tudásközpont.

Cseh Gergő Bendegúz (1999): A magyarországi állambiztonsági szervek intézménytörténeti vázlat, 1945-1990. In Gyarmati György (szerk.): A Történeti Hivatal évkönyve - 1999. Budapest: Történeti Hivatal.

Dobák Imre – Endrődi Ferenc (2014): A magyar rádióelhárítás nemzetközi együttműködésének története (1955-1990). Budapest: Nemzeti Közszerológiai Egyetem.

Dobák Imre szerk. (2014): A nemzetbiztonság általános elmélete. Budapest: Nemzeti Közszerológiai Egyetem, Nemzetbiztonsági Intézet.

Finszter Géza – Sabjanics István szerk. (2017): Biztonsági kihívások a 21. században. Budapest: Dialóg Campus Kiadó.

Finszter Géza (1979): Az állam elleni és a politikai jellegű bűncselekmények kriminológiája. Budapest: Rendőrtiszti Főiskola.

Finszter Géza (1984): Az állam elleni bűncselekmények kriminológiája - Kandidátusi értekezés. Budapest: Magyar Tudományos Akadémia.

Finszter Géza (2018): Rendészettan. Budapest: Dialóg Campus Kiadó.

Fülöp Mihály – Sipos Péter (1998): Magyarország külpolitikája a XX. században. Budapest: Aula.

Gergely Attila (1980): Állambiztonsági Értelmező Kéziszótár. Budapest: BM Könyvkiadó.

Gyarmati György – Palasik Mária szerk. (2012): A Nagy Testvér szatócsboltja: tanulmányok a magyar titkosszolgálatok 1945 utáni történetéből. Budapest: Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára.

Gyarmati György – Palasik Mária szerk. (2013): Trójai faló a Belügyminisztériumban: az ÁVH szervezete és vezérkara 1953-1956. Budapest: Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára, L'Harmattan Kiadó.

Haraszi György szerk. (2007): Ujszászy István, Vallomások a holtak házából: Ujszászy István vezérőrnagynak, a 2. vkf. osztály és az Államvédelmi Központ vezetőjének az ÁVH fogságában írott feljegyzései. Budapest: Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára.

Hetesy Zsolt (2011): A titkos felderítés - Doktori értekezés. Pécs: Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Doktori Iskola. 8.

Jagodics Péter et al. (2018): A magyar katonai elhárítás története 1918-2018. Budapest: Metropolis Media Group Kft.

Janusz Piekalkiewicz (1997): A kémkedés világtörténete. Budapest: Zrínyi Kiadó.

Jobst Ágnes (2015): A Stasi működése Magyarországon: a keletnémet és a magyar állambiztonság kapcsolata 1955-1989. Budapest: Jaffa Kiadó.

Kádár János (1975): Az Európai és Biztonsági Együttműködés Értekezlet Záróokmánya. Budapest: Kossuth Könyvkiadó.

Kende Péter (2004): Titkos magyar szolgálatok: rege róka rejtem. Budapest: Hibiszkusz.

Kopátsy Sándor (2000): Kádár és kora. Budapest: Belvárosi Kiadó.

Krahulcsán Zsolt – Müller Rolf szerk. (2015): Az Államvédelmi Osztály 1946-1948, Dokumentumok a magyar politikai rendőrség történetéből 2. Budapest: Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára; L'Harmattan Kiadó.

Laufer Balázs (2013): A migráció rendvédelmi és nemzetbiztonsági kihívásai. – Doktori értekezés. Budapest: Nemzeti Közszerzői Egyetem.

Mark M. Lowenthal (2017): Hírszerzés - A titkoktól a politikai döntésekig. Budapest: Antal József Tudásközpont.

Müller Rolf (2005): Európai Kulturális Fórum és ellenfórum Budapest, 1985. Budapest: Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára.

Müller Rolf (2017): Az erőszak neve, Péter Gábor: az ÁVH vezetőjének élete. Budapest: Jaffa Kiadó.

Müller Rolf (2021): Dokumentumok a magyar politikai rendőrség történetéből 3. A Belügyminisztérium Államvédelmi Hatósága, Közelmúltunk hagyatéka. Budapest: ÁBTL, : Kronosz Kiadó.

Papp István (2015): Szemek a láncban: játszmák a magyar állambiztonság történetében. Budapest: Jaffa Kiadó.

Regényi Kund et al. (2019): Információszerzés kapcsolati forrásai. Budapest: Nemzeti Közszolgálati Egyetem; Közigazgatási Továbbképzési Intézet.

Remek Éva (2020): Az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet párbeszéd Vancouvertől Vlagyivosztokig. Budapest: Zrínyi Kiadó.

Resperger István szerk. (2018): A nemzetbiztonság elmélete a közszolgálatban. Budapest: Dialóg Campus Kiadó.

Révész Béla (2018): Jogtudósok titkai - Történetek a titkosszolgálatok és a jogtudományok neves művelőinek 20. századi kapcsolataiból. Szeged: Iuresperitus kiadó.

Révész Béla szerk. (2010): Források a titkosszolgálatok politológiai tanulmányozásához. Szeged: JATEPress.

Sallai János szerk. (2015): A magyar rendészettudomány története. Budapest: Nemzeti Közszolgálati egyetem Szolgáltató Nonprofit Kft.

Simon István (2021): III/1. - A belügyminisztérium állambiztonsági vizsgálati osztálya 1962-1989. Budapest: Állambiztonsági szolgálatok Történeti Levéltára.

Slachta Krisztina (2016): Megfigyelt szabadság: a keletnémet és a magyar állambiztonsági szervek együttműködése a Kádár-kori Magyarországon 1956-1990. Pécs: Kronosz Kiadó.

Sz. Iván András (2002): „Ügynök” voltam Magyarországon. Budapest: PallasAntikvárium Kft. 154-155.

Szakály Sándor (2015): A 2. vkf. osztály: tanulmányok a magyar katonai hírszerzés és kémelhárítás történetéből 1918-1945. Budapest: Magyar Napló Kiadó.

Szemerényi Réka (2007): Energia- és Biztonságpolitika a hidegháború idején Szénhidrogén- és biztonságpolitikai kölcsönhatások Európa és a KGST kapcsolataiban 1945-1990 - Doktori értekezés. Budapest: Pázmány Péter Katolikus Egyetem.

Szigeti János (1977): Egy tiszt a kémközpontból: bűnügyi elbeszélésciklus. Budapest: Kossuth.

Szun Ce (2012): A hadviselés tudománya. Budapest: Göncöl Kiadó.

Tabajdi Gábor – Ungváry Krisztián: Elhallgatott múlt: a pártállam és a belügy: a politikai rendőrség működése Magyarországon, 1956-1990. Budapest: 1956-os Intézet.

Varga Krisztián (2015): Ellenség a baloldalon: politikai rendőrség a Horthy-korszakban. Budapest: Jaffa Kiadó.

Az MSZMP KB Politikai Bizottságának határozata a nemzetközi kérdésekről folytatott agitáció és propaganda további feladataira (1982.04.14..) In: Vass Henrik (1988): A Magyar Szocialista Munkáspárt határozatai és dokumentumai 1980-1985. Budapest: Kossuth Könyvkiadó. 335.

Az MSZMP Központi Bizottságának határozata külgazdasági kapcsolataink alakulásáról, fejlesztésének feladatairól. In: Vass Henrik (1988): A Magyar Szocialista Munkáspárt határozatai és dokumentumai 1980-1985. Budapest: Kossuth Könyvkiadó. 369.

Cseh Gergő Bendegúz (1999): A magyarországi állambiztonsági szervek intézménytörténeti vázlat, 1945-1990. In Gyarmati György (szerk.): A Történeti Hivatal évkönyve - 1999. Budapest: Történeti Hivatal.

Dezső Tamás – Kertész István (2019): Információszerzés az ókorban. In: Boda József – Regényi Kund (szerk.): A hírszerzés története az ókortól napjainkig. Budapest: Dialóg Campus Kiadó, 15-34.

Finszter Géza (2019): Állambiztonság – nemzetbiztonság és a rendszerváltozás (1989–1990). In Drusza Tamás (szerk.): A magyar elhárítás fejlődése - Tanulmányok a katonai és polgári nemzetbiztonsági elhárítás múltjáról, jelenéről, jövőjéről. Budapest: Dialóg Campus Kiadó. 147-160.

Kovács Zoltán András (2019): Adalékok az információszerzés történetéhez. In Boda József – Regényi Kund (szerk.): A hírszerzés története az ókortól napjainkig. Budapest: Dialóg Campus Kiadó. 9-14.

Közlemény az MSZMP Központi Bizottságának üléséről (1982.04.07.) In: Vass Henrik (1988): A Magyar Szocialista Munkáspárt határozatai és dokumentumai 1980-1985. Budapest: Kossuth Könyvkiadó. 362.

Közlemény az MSZMP Központi Bizottságának üléséről (1982.06.23..). In: Vass Henrik szerk. (1988): A Magyar Szocialista Munkáspárt határozatai és dokumentumai 1980-1985. Budapest: Kossuth Könyvkiadó. 363.

Közlemény az MSZMP Központi Bizottságának üléséről (1983.06.06.) In: Vass Henrik (1988): A Magyar Szocialista Munkáspárt határozatai és dokumentumai 1980-1985. Budapest: Kossuth Könyvkiadó. 507.

Közlemény az MSZMP Központi Bizottságának üléséről (1983.12.07.) In: Vass Henrik (1988): A Magyar Szocialista Munkáspárt határozatai és dokumentumai 1980-1985. Budapest: Kossuth Könyvkiadó. 586.

Közlemény az MSZMP Központi Bizottságának üléséről. (1982.06.23..) In: Vass Henrik (1988): A Magyar Szocialista Munkáspárt határozatai és dokumentumai 1980-1985. Budapest: Kossuth Könyvkiadó. 361.

Krahulcsán Zsolt (2020): A kádár-korszak állambiztonsági szervei szervezeti felépítés, működés, állami-és pártirányítás (1956–1990). In Jámbor Orsolya Ilona – Tarján G Gábor szerk.: Megvalósult szükségszerűség. Az állami rendőrség megszervezése. Budapest: Rendőrség Tudományos Tanácsa. 288-348.

Tabajdi Gábor (2012): Titkos lakások Budapesten, 1956 – 1978. In Boda József – Csóka Ferenc (szerk.): Szakszolgálat Magyarországon, avagy tanulmányok a hírszerzés és a titkos adatgyűjtés világából 1785 - 2011. Budapest: Nemzetbiztonsági Szakszolgálat.

Takács Tibor (2019): Az állambiztonsági ügynökhálózat létszáma és összetétele a Kádár-korszakban. In Horváth Zsolt – Kiss Réka – Simon István: Az állampárt biztonsága - Tanulmányok a belügy és a kommunista párt kapcsolatrendszeréről a Kádár-korszakban. Budapest: Nemzeti Emlékezet Bizottsága. 265–341.

Ungváry Krisztián (2009): A Kádár-rendszer kémelhárítása. In Tischler János (szerk.): Kádárizmus: mélyfúrások. Budapest: 1956-os Intézet. 353–400.

Ungváry Krisztián (2014): Források és alulértékelésük. In Horvát Sándor (szerk.): Az ügynök arcai. Libri Kiadó. 89-106.

Urbán Attila (2019): Változások a magyar kémelhárítás feladatrendszerében és szervezeti rendjében az 1970-es évek első felében. In Drusza Tamás (szerk.): A magyar elhárítás fejlődése - Tanulmányok a katonai és polgári nemzetbiztonsági elhárítás múltjáról, jelenéről, jövőjéről. Budapest: Dialóg Campus Kiadó. 97-110.

Andreas Schmidt-Schweizer – Dömötörfi Tibor (2014): A magyar-nyugatnémet kapcsolatok dinamikus időszaka: a diplomáciai kapcsolatok felvételétől a határnyitáshoz, 1973-1989. Külügyi Szemle, 13(4) 19-43.

Baraczka Róbertné (1981): A hatósági jogalkalmazás helye, szerepe és módjai a közbiztonság védelmében. Belügyi Szemle, 19(4), 33-41.

Baráth Magdolna (2008): "Mi igen is büszkék vagyunk az Államvédelmi Hatóság harcos munkájára" - Részletek a rendőrség forradalom utáni átszervezéséről tartott értekezlet jegyzőkönyvéből. Betekintő, 2(1), 1-23.

Barna Péter (1962): Állam elleni büntettek az új Btk-ban. Rendőrségi Szemle, 10(3), 210-223.

Békés Csaba (2011): Magyar külpolitika a bipoláris világban, 1945–1991. Külügyi Szemle, (4), 95-127.

Bekő István (1963): Az USA lélektani hadviseléséről. Belügyi Szemle, 1(5), 14-22.

Bikki István (2010): A titkos operatív technikai rendszabályok és módszerek, valamint a K-ellenőrzés alkalmazására vonatkozó szabályok 1945–1990 között (rövid áttekintés). Betekintő, 4(1), 1-16.

Boda József (2014): A tudomány az állambiztonság és a nemzetbiztonság szolgálatában. Nemzetbiztonsági szemle, 6(2) Különszám, 81-100.

Boda József et al. (2016): A rendészettudományi kutatások elméleti megalapozása és főbb irányai. Államtudományi Műhelytanulmányok, 1(17). 1-24.

- Botz László (2013): A Magyar Néphadsereg szerepvállalása a dél-vietnámi Nemzetközi Ellenőrző és Felügyelő Bizottság munkájában, 1973-1975. Rendvédelem-történeti füzetek, 23(31-32-33-34), 41-46.
- Bruzsa Gábor (1966): A "fellazítási" taktika egyes megjelenési formái. Belügyi Szemle, 4(1) 10-15.
- Csáki György (2013): Az IMF és a magyar rendszerváltás. XXI. Század – Tudományos Közlemények, (29), 79-92.
- Dankó László (1981): A fellazítási politika kialakulása, ideológiai háttere, szakaszai II. rész. Belügyi Szemle, 19(1) 37-44.
- Drusza Tamás – Regényi Kund (2018): Adalékok Redl ezredes esetéhez, avagy a Monarchia leghíresebb árulójának máig ható tanulságai. Nemzetbiztonsági Szemle. (6)Különszám, 36-45.
- Erdős János (1988): Gondolatok a jogellenesen külföldön maradókról. Belügyi Szemle, 26(3), 92-94.
- F.L. (1971): A fellazítástól a kémkedésig. Belügyi Szemle, 9(4) 90-95.
- Finszter Géza (2019): Állambiztonság – nemzetbiztonság. Nemzetbiztonsági szemle, (7)3, 98-117.
- Gál István László: (2019): A kémkedés a magyar büntetőjogban. Nemzetbiztonsági szemle, 7(2), 38-49.
- Gyarmati György (2012): A titkosszolgálati iratok forrásértékének „filozófiai relativitáselmélete”, Múlt-kor, 2012. december 29.
- H.P. (1963): Polarizáció a nyugaton élő magyarság körében. Belügyi Szemle, 1(12) 28-31.
- Horváth Csaba (2014): The Sino-Russian relationship in the mirror of China's rise and Sino-American rivalry. Társadalomkutatás, 32(3), 247-263.
- Horváth István (1981): Az MSZMP XII. kongresszusa határozatainak végrehajtásából a Belügyminisztériumra háruló feladatok. Belügyi Szemle, 19(1), 3-12.
- Horváth István (1985): Internacionalista szövetségben. Belügyi Szemle, 23(4) 3-9.
- Illés István et al. (1986): A belügyi KISZ szervezetekről. Belügyi Szemle, 24(5), 16-26.

Izsák Lajos (1992): A polgári pártok felszámolása és az egypártrendszer létrehozása Magyarországon. Történelmi Szemle, 34(1-2) 61-93.

Jobst Ágnes (2015): A Stasi operatív csoportja Magyarországon – és a „Balaton-brigád”. Betekintő, 9(1) 1-26.

K. F. (1964): A Bundes Nachrichtendienst "Tibet" fedőnevű ügynöke. Belügyi Szemle, 2(8), 85-88.

Kada Mihály – Hegedűs Kálmán (1963): Névtelen fenyegető levelek és izgató röpcédulaterjesztők felderítése. Belügyi Szemle, 1(4) 102-105.

Kastyák János (1963): Feliratos izgatás büntettének nyomozása a helvéciai állami gazdaságban. Belügyi Szemle, 1(1), 83-89.

Kása Tibor – Fenyvesi István (1964): Szignalizáció az Állam Elleni Bűnügyekben. Belügyi Szemle, 2(7), 5-13., 7.

Köteles István (1963): Az állambiztonsági munka alapja - a szocialista törvényesség. Belügyi Szemle, 1(6), 5-12.

Kővári László (2019): Az amerikai–orosz fegyverzetkorlátozási, illetve -csökkentési megállapodások helyzete és perspektívája. Honvédségi Szemle, 147(5), 105.

Kőváriné Ignáth Éva (2010): Az 1969-es budapesti nyilatkozat helye az enyhülés időszakában. Külügyi Szemle (2), 175-191.

Krahulcsán Zsolt (2008): A nemzetközi kapcsolatok állambiztonsági szabályozása (1961–1965). Betekintő, 2(2), 1-23.

Krahulcsán Zsolt (2008): Egy ipari kém az állambiztonság hálójában - Aradi István ügye (1959-1960). Betekintő, 2(4), 1-26.

Krahulcsán Zsolt (2010): A be- és kiutazások állambiztonsági és pártellenőrzése (1965–1970), Betekintő, 4(1), 1-18.

Krahulcsán Zsolt (2011): A BM KEOKH és Útlevíl Osztály szervezettörténete, 1956–1962. Betekintő, 5(4) 1-23.

Krahulcsán Zsolt (2012): Ügynökkérdés a tudományos történetírásban Beszámoló a Történeti Levéltárban tartott kerekasztal-beszélgetésről. Betekintő, 6(2) 1-3.

- Lengyel László (2013): A Nemzetközi Valutaalap (IMF) a válságban, vagy válságban az IMF? Korunk, 24(1), 22-32.,
- Matus János – Szenes Zoltán (1998): A NATO és az európai biztonság. Iskolakultúra, (04), 4-21.
- Mezei József (2018): A Magyar Királyi Belügyminisztérium 1910-1911-es tevékenysége az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szerve békeidőszaki utasításának elkészítésében. Nemzetbiztonsági Szemle. 6(Különszám), 112-129.
- Mezei József (2021): The Appearance of Awareness Related to Counter Intelligence in the Home Affairs Review in the Early 1960s. Nemzetbiztonsági szemle, 9(1), 3-15.
- Müller Rolf (2008): „Mindenkiről mindent tudni” A besúgó hálózat megszervezése Magyarországon a II. világháborút követően. Betekintő, 2(3), 1-11.
- Nagy Katalin – Mezei József (2020): Nemzetközi kitekintés a terrorelhárítás területén folytatott biztonsgtudatosítási programokba. Nemzetbiztonsági szemle, (8)2, 50–65.
- O. Zs. (1964): A kémügynök nyugatnémet turista. Belügyi Szemle, 2(7), 96-102.
- Orbán-Schwarzkopf Balázs (2017): Merénylet a kolumbiai nagykövet ellen. Betekintő, 11(3). 1-3.
- Orgoványi István (2010): A politikai rendőrség hálózati munkájának szabályozása 1954 és 1989 között. Betekintő, 4(3), 1-15.
- Orgoványi István (2011): A Belügyminisztérium III. Főcsoportfőnökségének szigorúan titkos állománya. Betekintő, 5(1), 1-15.
- Orgoványi István (2012): A társadalomra különösen veszélyes ellenséges elemek ellenőrzése 1959–1989. Betekintő, 6(4), 1-17.
- Palasik Mária (2015): A Budapest Táncpalotától a bécsi boncasztalig A Lapusnyik-ügy – avagy egy titkosszolga disszidálása és halála a kádári konszolidáció kezdetén. Betekintő, 9(2). 1-17.
- Pap János (1963): A „Belügyi Szemle” elé...”. Belügyi Szemle, 1(1) 5-12.
- Pásztor Dezsőné (1964): Az állam elleni bűncselekmények megelőzésének néhány kérdése. Belügyi Szemle 2(12), 24-30.
- R.L. (1965): Az imperializmus aknamunkájáról. Belügyi Szemle, 3(3), 12-18.

Solti István(2022): Egy nem igazolt kémgyanú története: Esettanulmány egy svéd újságíró és a magyar kémelhárítás viszonyáról. Nemzetbiztonsági Szemle, 10(4), 43-64.

Szabó László (1964): Adalék a rendőrség és a sajtó vitához. Belügyi Szemle, 2(3) 72-76.

Takács Tibor (2013): Az állambiztonsági ügynökhálózat és az 1963-as amnesztia. Betekintő, 7(3)., 1-11.

T. I. – R. L. (1964): Az amerikai hírszerzés Horváth János fedőnevű ügynöke. Belügyi Szemle, 2(10), 75-81.

Tóth Eszter (2011): A politikai és gazdasági hírszerzés szervezettörténete, 1945 – 1990. Betekintő, 5(2), 1-41.

Varga József: Az imperialisták fellazítási politikája. Jászkunság, 14(1), 8-15.

Varga Krisztián (2009) Az 1945 előtti politikai rendőrség Wayand Tibor detektívfelügyelő önvallomásában. Betekintő, 3(1), 1-20.

Vágó Tibor (1963): Az államrend elleni izgatás differenciálása és annak egyes kérdései a cselekmények felderítése és értékelése során. Belügyi Szemle 1(1), 21-28.

Vörös Géza (2010): Az egyházakban foglalkoztatott ügynökhálózat. Betekintő, 4(2), 1-10.

Zalai Péter (1982): Kémkedés, gazdasági adatgyűjtés. Belügyi Szemle, 20(6), 33-41.

7.2 JOGSZABÁLYOK

1921. évi III. törvénycikk az állami és társadalmi rend hatályosabb védelméről.

1949. évi XX. törvény, A Magyar Népköztársaság Alkotmánya

1955. évi 22. törvényerejű rendelet a rendőrségről.

1956. évi 35. törvényerejű rendelet a rendőrségről szóló 1955. évi 22. törvényerejű rendelet kiegészítéséről.

1961. évi V. törvény a Magyar Népköztársaság Büntető Törvénykönyv 54. §.

1961. évi V. törvény a Magyar Népköztársaság Büntető Törvénykönyvéről

1962. évi 8. törvényerejű rendelet a büntető eljárásról

1974. évi 17. törvényerejű rendelet az állam- és közbiztonságról.

39/1974. (XI. 1.) MT rendelet a rendőrségről.

1978. évi IV. törvény a büntető törvénykönyvről.

1979. évi 5. törvényerejű rendelet.

1990. évi X. törvény a különleges titkosszolgálati eszközök és módszerek engedélyezésének átmeneti szabályozásáról.

1995. évi LXV. törvény az államtitokról és a szolgálati titokról.

2009. évi CLV. törvény a minősített adat védelméről.

2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről.

24/1966. (IX. 25.) Korm. rendelet a külföldiek be- és kiutazásáról, valamint az ország területén való tartózkodásáról.

26/1990. (II. 14.) MT rendelet a nemzetbiztonsági feladatok ellátásának átmeneti szabályozásáról.

3541/1956. (VIII. 22.) MT határozat a Magyar Népköztársaság Belügyminisztériumáról.

A Minisztertanács 6000/1975. sz. határozata az állambiztonsági feladatokról.
https://www.abtl.hu/sites/default/files/forrasok/1975_6000.pdf.

A Minisztertanács Elnökhelyettesének 1/1975. sz. utasítása az állam biztonságának védelmében alkalmazható eszközökről és módszerekről.
https://www.abtl.hu/sites/default/files/forrasok/1975_1.pdf.

Pub. L. No. Public Law 597 (1950). An Act to provide for the enlistment of aliens in the Regular Army.

7.3 LEVÉLTÁRI FORRÁSOK

10-21/12/1972. Hálózati Nyilvántartás Szabályzata.
https://abparancsok.hu/sites/default/files/parancsok/10-21_12_1972.pdf.

10-21/18/1975. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterének 0018. számú Parancsa - Az állambiztonsági szervek előzetes ellenőrző és bizalmas nyomozó munkája információfeldolgozásának szabályozása. <https://abparancsok.hu/node/1863>.

10-21/18/A/1975. Kitöltési jegyzék előzetes ellenőrző és bizalmas nyomozás adatszolgáltatásához. <https://abparancsok.hu/node/1864>.

10-21/23/A/1975. A katonai objektumok, létesítmények és harcgyakorlatok külső operatív védelméről szóló 0023/1975. számú parancs végrehajtási utasítása.
<https://abparancsok.hu/node/1869>.

10-21/5/1972. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterének 005. számú Parancsa az állambiztonsági szervek hálózati munkájának alapelveit tartalmazó szabályzat kiadása.
https://abparancsok.hu/sites/default/files/parancsok/10-21_5_1972.pdf.

10-21/7/1976. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterének 7/1976. számú Utasítása - A népgazdaság és társadalmi tulajdon védelmével kapcsolatos belügyi feladatok szabályozásáról. https://abparancsok.hu/sites/default/files/parancsok/10-21-7_1976.pdf.

10-22/22/1976. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterének 22/1976 . számú Parancsa - A BM állambiztonsági szervei konspirált villái, lakásai, állandó figyelő- és tartózkodási helyei, találkozási lakásai létesítésének, szervezésének, felhasználásának szabályzata.
https://abparancsok.hu/sites/default/files/parancsok/10-22-22_1976.pdf.

10-22/8/1978. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterének 8/1978. számú parancsa - Az állambiztonsági szervek „B” ellátmány-, „K” és „T” lakásgazdálkodási szabályzata.
https://abparancsok.hu/sites/default/files/parancsok/10_22_8_1978.pdf.

10-24/4/1963. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterhelyettesének 004. számú Utasítása a III. Főcsoportfőnökség Ügyrendjének kiadására.
https://www.abtl.hu/sites/default/files/forrasok/1963_004.pdf.

10-27/4/1976. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszter-helyettesének 4/1976. számú Intézkedése a népgazdaság és a társadalmi tulajdon védelmével kapcsolatos belügyi feladatok

szabályozásáról szóló 7/1976. BM utasításban foglalt állambiztonsági feladatok végrehajtására.
https://abparancsok.hu/sites/default/files/parancsok/10-27-4_1976.pdf.

10-27/4/1976. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszter-helyettesének 4/1976. számú Intézkedése a népgazdaság és a társadalmi tulajdon védelmével kapcsolatos belügyi feladatok szabályozásáról szóló 7/1976. BM utasításban foglalt állambiztonsági feladatok végrehajtására.
https://abparancsok.hu/sites/default/files/parancsok/10-27-4_1976.pdf.

10-530/1972. A Belügyminisztérium III. Főcsoportfőnöksége Ügyrendje.
https://abparancsok.hu/sites/default/files/parancsok/10-530_1972.pdf.

ÁBTL - 4.1 - A - 3169. Az illegális ügynöki tevékenység egyes mozzanatainak felismerhetőségi jegyei a kémelhárítási felderítő, szűrő-kutató munkában.

ÁBTL - 4.1. - A - 3168/1. Rajnai Sándor et al. (1984);, Állambiztonsági ismeretek - Elhárítási ismeretek. Budapest: BM Könyvkiadó.

ÁBTL - 4.2 - 10 - 21/10/1973/. A Magyar Népköztársaság belügyminiszterének 0010. számú Parancsa az állambiztonsági szervek előzetes ellenőrző és bizalmas nyomozó munkájának szabályozása tárgyában.

ÁBTL - 4.2 - 10 - 21/2/1974. A Magyar Népköztársaság belügyminiszterének 002. számú Parancsa - A BM állambiztonsági szervek operatív nyilvántartási szabályzatának kiadása.

ÁBTL - 4.2 - 10 - 22/12/1979. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterének 12. számú Parancsa. https://abparancsok.hu/sites/default/files/parancsok/10_22_12_1979.pdf.

ÁBTL - 4.2 - 10 - 22/26/1979. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterének 26/1979. számú Parancsa a BM III. (Állambiztonsági) Főcsoportfőnökség Ügyrendjének kidásáról.

ÁBTL - 4.2 - 10 - 24/1/1977. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszter-helyettesének 1/1977. számú Parancsa a Belügyminisztérium külső - a lakosság körében végzendő - propagandamunkájának 1977-1980. évekre szóló irányelveiről.

ÁBTL - 4.2 - 10 - 24/16/1973. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszter-helyettesének 0016. számú utasítása - A Központi Kémelhárítási Adattárral kapcsolatos feladatok.

ÁBTL - 4.2 - 10 - 24/23/1973. A Magyar Népköztársaság belügyminiszter-helyettesének 0023. számú Utasítása, Az állambiztonsági szervek előzetes ellenőrző és bizalmas nyomozó munkája szabályzatának oktatása.

ÁBTL - 4.2 - 10 – 27/8/1983. - A Magyar Népköztársaság Belügyminiszter-helyettesének 8/1983. számú Intézkedése a népgazdaság és a társadalmi tulajdon védelmével kapcsolatos belügyi feladatok szabályozásáról szóló 10/1983. BM számú utasítás végrehajtásáról.

ÁBTL - 4.2 - 10 - 27/9/1982. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszter-helyettesének 9/1982. számú Intézkedése a tartós külföldi kiküldetést teljesítő magyar állampolgárok, valamint a külföldön levő államtitkaink és szolgálati titkaink védelméről szóló 17/1981. BM számú utasítás állambiztonsági feladatainak végrehajtásáról.

ÁBTL - 4.2 - 10 - 721/1973. Szabályzat a Központi Kémelhárítási Adattár (KKA) adattározási rendszerére és az adatok felhasználásának rendjére.

ÁBTL - 4.2 - 10 - 94/4/1981. A BM Titkáság Vezetőjének Körlevele a Belügyminisztérium külső - a lakosság körében végzendő - propagandamunkájának 1981-1985. évekre szóló irányelveiről.

ÁBTL - 4.2 - 40 - 29 - a - 2/1981. A Belügyminisztérium II/II. és III/IV. Csoportfőnök 1. számú együttes Intézkedése - a tiltott helyen történő fényképezéssel, vázlat készítéssel összefüggő eljárásokat szabályozó 0010/1964. számú BM utasításban foglaltak egységes értelmezéséről és végrehajtásáról.

ÁBTL - 4.2 - 10 - 33/1/1978. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszter - helyettesének 1/1978 számú Elvi Állásfoglalása az állambiztonsági szervek állam elleni és politikai jellegű bűncselekmények megelőzését szolgáló operatív tevékenységének értelmezésére és gyakorlatára.

ÁBTL - 4.2. - 10 - 21 /14 /1968. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterének 0014. számú parancsa - Vasúti katonai szállítások biztosításának megszervezése tárgyában.

ÁBTL - 4.2. - 10 - 21 /14/A /1968. A 0014/1968. számú Belügyminiszteri Parancs I. számú végrehajtási utasítása.

ÁBTL - 4.2. - 10 - 24/15/1968. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterhelyettesének 015. számú Utasítása - Intézkedések az idegenforgalom differenciáltabb ellenőrzését szolgáló „KKA Értesítés”-i rendszer hatékonyságának növelésére.

ÁBTL - 4.2. - 10-21/20/1964., A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterének 0020. számú Parancsa.

ÁBTL - 4.2. - 50 -100 / 33 /1966. A BM. II/II. Csoportfőnök utasítása - A külföldről látogatóba érkező magyar állampolgárok be- és kijelentkezése.

ÁBTL - 4.2. -1 0 - 24 / 20 /1965. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterhelyettesének 0020. számú Utasítása - A határfigyelőztetés szabályozása.

ÁBTL - 4.2. -10 - 24 /15 /1965. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterhelyettesének 0015. számú Utasítása - Egyes kémelhárítási feladatok átcsoportosítása a BRFK-től a BM III/II- 3. Osztályához.

ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés az 1975. évi hálózati és operatív adatokról a statisztikai jelentés kiegészítéséhez. 40-15-9/1976.

ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés az 1976. évi hálózati és operatív adatokról a statisztikai jelentés kiegészítéséhez. 40-15-31/1977.

ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés az 1977. évi hálózati és operatív adatokról a statisztikai jelentés kiegészítéséhez. 40-15-12/1978.

ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés az 1978. évi hálózati és operatív adatokról a statisztikai jelentés kiegészítéséhez. 40-15-6/1978.

ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés az 1979. évi hálózati és operatív adatokról a statisztikai jelentés kiegészítéséhez. 40-15-8/1980.

ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés az 1980. évi hálózati és operatív adatokról a statisztikai jelentés kiegészítéséhez. 40-15-1442/1980.

ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés az 1981. évi hálózati és operatív adatokról a statisztikai jelentés kiegészítéséhez. 40-15-1445/1981.

ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés az 1982. évi hálózati és operatív adatokról a statisztikai jelentés kiegészítéséhez. 40-15-14/1983.

ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés az 1983. évi hálózati és operatív adatokról a statisztikai jelentés kiegészítéséhez. 40-15-2/1983.

ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés az 1984. évi hálózati és operatív adatokról a statisztikai jelentés kiegészítéséhez. 40-15-5/1985.

ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés az 1985. évi hálózati és operatív adatokról a statisztikai kimutatás kiegészítéséhez. 40/15-8/1986.

ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség szervénél lévő operatív ügyek és „F” dosszié alapján ellenőrzött személyek számában 1974. év XII. hó 31. napjától 1975. év XII. hó 31. napjáig történt változásokról. 40-15-9/76.

ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség szervénél lévő operatív ügyek és „F” dosszié alapján ellenőrzött személyek számában 1975. év XII. hó 31. napjától 1976. év XII. hó 31. napjáig történt változásokról. 1977. január 4.

ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség szervénél lévő operatív ügyek és „F” dosszié alapján ellenőrzött személyek számában 1976. év XII. hó 31. napjától 1977. év XII. hó 31. napjáig történt változásokról. 40-15-12/1978.

ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség szervénél lévő operatív ügyek és „F” dosszié alapján ellenőrzött személyek számában 1977. év XII. hó 31. napjától 1978. év XII. hó 31. napjáig történt változásokról. 40-15-6/1979.

ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség szervénél lévő operatív ügyek és „F” dosszié alapján ellenőrzött személyek számában 1978. év XII. hó 31. napjától 1979. év XII. hó 31. napjáig történt változásokról. 40-15-8/1980.

ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség szervénél lévő operatív ügyek és „F” dosszié alapján ellenőrzött személyek számában 1979. év XII. hó 31. napjától 1980. év XII. hó 31. napjáig történt változásokról. 40-15-1442/1980.

ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség szervénél lévő operatív ügyek és „F” dosszié alapján ellenőrzött személyek számában 1980. év XII. hó 31. napjától 1981. év XII. hó 31. napjáig történt változásokról. 40-15-1445/1981.

ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség szervénél lévő operatív ügyek és „F” dosszié alapján ellenőrzött személyek számában 1981. év XII. hó 31. napjától 1982. év XII. hó 31. napjáig történt változásokról. 40-15-14/1983.

ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség szervénél lévő operatív ügyek és „F” dosszié alapján ellenőrzött személyek számában 1982. év XII. hó 31. napjától 1983. év XII. hó 31. napjáig történt változásokról. 40-15-2/1984.

ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség szervénél lévő operatív ügyek és „F” dosszié alapján ellenőrzött személyek számában 1983. év XII. hó 31. napjától 1984. év XII. hó 31. napjáig történt változások. 40-15-5/1985.

ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség szervénél lévő operatív ügyek és „F” dosszié alapján ellenőrzött személyek számában 1984. év XII. hó 31. napjától 1985. év XII. hó 31. napjáig történt változásokról. 40-15-8/86. ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség hálózatának létszámában 1974. év XII. hó 31. napjától 1975. év XII. hó 31. napjáig történt változásokról. 40-15-9/76.

ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség hálózatának létszámában 1975. év XII. hó 31. napjától 1976. év XII. hó 31. napjáig történt változásokról. 40-15/31/77.

ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség hálózatának létszámában 1976. év XII. hó 31. napjától 1977. év XII. hó 31. napjáig történt változásokról. 40-15-12-/1978

ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség hálózatának létszámában 1977. év XII. hó 31. napjától 1978. év XII. hó 31. napjáig történt változásokról. 40-15-6/79.

ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség hálózatának létszámában 1978. év XII. hó 31. napjától 1979. év XII. hó 31. napjáig történt változásokról. 40-15-8/1980.

ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség hálózatának létszámában 1979. év XII. hó 31. napjától 1980. év XII. hó 31. napjáig történt változásokról. 40-15-1442/80.

ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség hálózatának létszámában 1980. év XII. hó 31. napjától 1981. év XII. hó 31. napjáig történt változásokról. 40-15-1445/81.

ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség hálózatának létszámában 1981. év XII. hó 31. napjától 1982. év XII. hó 31. napjáig történt változásokról. 40-15-14/82.

ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség hálózatának létszámában 1982. év XII. hó 31. napjától 1983 év XII. hó 31. napjáig történt változásokról. 40-15-2/1984.

ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség hálózatának létszámában 1983. év XII. hó 31. napjától 1984 év XII. hó 31. napjáig történt változásokról. 40-15-5/1985.

ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség hálózatának létszámában 1984. év XII. hó 31. napjától 1985. év XII. hó 31. napjáig történt változásokról. 40-15-8/86.

ÁBTL 1. 11. 1. 6. 12. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1974. évi munkájáról. BM III. Főcsoportfőnökség, 1975. január 31.

ÁBTL 1. 11. 1. 6. 13. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1975. évi munkájáról. BM III. Főcsoportfőnökség, 1976. február 9.

ÁBTL 1. 11. 1. 6. 14. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1976. évi munkájáról. BM III. Főcsoportfőnökség, 1977. február 10.

ÁBTL 1. 11. 1. 6. 16. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1977. évi munkájáról. BM III. Főcsoportfőnökség, 1978. február 8.

ÁBTL 1. 11. 1. 6. 16. Jelentés a BM III. Főcsoportfőnökség 1978. évi munkájáról. BM III. Főcsoportfőnökség, 1979. február 19.

ÁBTL 1. 11. 5. 13/1430/80. Emlékeztető az 1980. december 03-i III/II. Csoportfőnökség Vezetői Értekezletéről.

ÁBTL 1. 11. 5. 13/2621/79, A BM III/II Csoportfőnök jelentése a személyi állomány körében végzett parancsnoki nevelő munka tapasztalatairól.

ÁBTL 1. 11. 5. 13/2621/79. A BM III/II Csoportfőnök jelentése a személyi állomány körében végzett parancsnoki nevelő munka tapasztalatairól.

ÁBTL 1. 11. 5. 13-1132/78. Emlékeztető az 1978. május 10-i III/II. Csoportfőnökség Vezetői Értekezletéről.

ÁBTL 1. 11. 5. 13-115/78. Emlékeztető az 1978. január 18-i III/II. Csoportfőnökség Vezetői Értekezletéről.

ÁBTL 1. 11. 5. 13-1301-1/75. - Emlékeztető az 1975. szeptember 30-i III/II. Csoportfőnökség Vezetői Értekezletéről.

ÁBTL 1. 11. 5. 13-1301-2/75. - Emlékeztető az 1975. november 27-i III/II. Csoportfőnökség Vezetői Értekezletéről. 2.

ÁBTL 1. 11. 5. 13-1347/77. Emlékeztető az 1977. június 09-i III/II. Csoportfőnökség Vezetői Értekezletéről.

ÁBTL 1. 11. 5. 13-1488/77. - Emlékeztető az 1977. július 04-i III/II. Csoportfőnökség Vezetői Értekezletéről.

ÁBTL 1. 11. 5. 13-1488/77. Emlékeztető az 1977. július 04-i III/II. Csoportfőnökség Vezetői Értekezletéről.

ÁBTL 1. 11. 5. 13-2537/77. Emlékeztető az 1977. október 19-i III/II. Csoportfőnökség Vezetői Értekezletéről.

ÁBTL 1. 11. 5. 13-2585/78. Emlékeztető az 1978. október 18-i III/II. Csoportfőnökség Vezetői Értekezletéről.

ÁBTL 1. 11. 5. 430/44/78. Emlékeztető az 1979. május 29-i III/II. Csoportfőnökség Vezetői Értekezletéről.

ÁBTL 1. 11. 5. 45-148/1/76. 10-75-/7/1975. Feladatterv az Európai Biztonsági és Együttműködési Értekezlet záróokmányával kapcsolatban.

ÁBTL 1. 11. 5. 45-148/1/76. 45-148/1/76. Javaslat - EBEÉ.

ÁBTL 1.11. 9. 355/1/1969. Értékelő jelentés - Az 1964. január 1-től 1968. december 31-ig terjedő időszakban vizsgált kémkedési ügyek tapasztalatai.

ÁBTL 3.1.9. V-163430/1-5. Rimner Gábor és társai.

ÁBTL 3.1.9. V-165079/1-5. Belovai István.

ÁBTL- 4 . 2 . - 10-1513/1962. Körlevél. 1.

ÁBTL 4. 2. -10-23/21/1962. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszter-helyettesének 0021. számú parancsa. - A Magyar Néphadsereg objektumai fokozottabb védelmének megszervezése.

ÁBTL -4.2. - 10-1837/1967, A Belügyminisztérium III. Főcsoportfőnökség Ügyrendje.

ÁBTL-4 .2 .-10-23/7/1963. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterhelyettesének 007. számú Parancsa.

ÁBTL-4.2- 10-21/10/1983. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterének 10/1983. számú Utasítása a népgazdaság és a társadalmi tulajdon védelmével kapcsolatos belügyi feladatokról.

ÁBTL-4.2.-10-21/ 24/1966. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterének 0024. számú parancsa - A Belügyminisztérium szerveinek az imperialisták fellazító politikája elleni harcáról és a további feladatairól.

ÁBTL-4.2.-10-21/19/1964. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterének 0019. számú Parancsa. 3.

ÁBTL-4.2.-10-21/20/1967. (10-21/20/A/1967.) A 020/1967. számú Belügyminiszteri parancs Végrehajtási utasítása.

ÁBTL-4.2.-10-21/20/1967. (10-21/20/B/1967.) A 020/1967. számú Belügyminiszteri parancs Végrehajtási utasítása 2. számú kiegészítése.

ÁBTL-4.2.-10-21/20/1967. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterének 020. számú Parancsa - A BM. III. Főcsoportfőnökség Elemző Értékelő Osztálya. (BM. III/4. Osztály) létrehozásáról.

ÁBTL-4.2.-10-21/20/B/1967. (10-21/20/B/1967.) A 020 /1967. számú Belügyminiszteri parancs Végrehajtási utasítása kiegészítése.

ÁBTL-4.2.-10-21/22/1967. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterének 022. számú parancsa - Új koordinációs rendszer bevezetése a FEP pontokon.

ÁBTL-4.2.-10-21/23/1967. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterének 023. számú Parancsa - Hazatérés megtagadásokkal, tiltott határátlépésekkel és útiokmányokkal való visszaéléssel összefüggő eljárásokról.

ÁBTL-4.2.-10-21/32/1967. A 032/1967 számú Belügyminiszteri Parancs I. számú Végrehajtási Utasítása.

ÁBTL-4.2.-10-21/32/1967. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterének 032. számú Parancsa - A népgazdaság és a társadalmi tulajdon védelmével kapcsolatos feladatok a gazdaságirányítás új rendszerében.

ÁBTL-4.2.-10-21/32/1967., 10-21/32-a/1967, A 032/1967 számú Belügyminiszteri Parancs módosított mellékletei

ÁBTL-4.2.-10-21/8/1967. A BM III. Főcsoportfőnökség Operatív Nyilvántartási Szabályzata.

ÁBTL-4.2.-10-21/9 /1967. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterének 009. számú Parancsa - A BM III. Főcsoportfőnökség Operatív Hír- és Akcióközpontjának létrehozása, szervezete és működése.

ÁBTL-4.2.-10-21/9/A /1967. A 09/1967. számú Belügyminiszteri Parancs Végrehajtási utasítása.

ÁBTL-4.2.-10-22/1/1967/. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterének 001. számú Utasítása - A külföldiek be- és kiutazásával, valamint az ország területén tartózkodásával kapcsolatos rendészeti feladatok szabályozása.

ÁBTL-4.2.-10-23/10/1963. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterhelyettesének 0010. számú Parancsa - A társadalomra veszélyes ellenséges elemek kiválasztása és ellenőrzése.

ÁBTL-4.2.-10-24/1/1965. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterhelyettesének 001. számú Utasítása - A Vasúti igazgatóságok operatív védelme.

ÁBTL-4.2.-10-27/1/1963. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterhelyettesének és Honvédelmi Miniszterhelyettesének 001. számú Közös Utasítása - A hadititkok fokozottabb védelme.

ÁBTL-4.2.-211 -157/20/1973. A Nógrád Megyei Rendőrfőkapitányság Ügyrendje.

ÁBTL-I.- 1.11.10. 2. 1. - 394-24968. Kimutatás.

ÁBTL-I.- 1.11.10. 2. 1. Jelentés a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség hálózatának létszámában 1981. év XII. hó 31. napjától 1982. év XII. hó 31. napjáig történt változásokról.

ÁBTL - 3.2.5. - O-8-414/4. »ATLANTIK« USA-ra vonatkozó speciális szolgálati anyagok.

ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés - Ügyek és ügyjelzések felmérése során szerzett tapasztalatokról. 74/2, XIX-B-1-v.

ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Jelentés a BM. III/II-6/b. alosztály által foglalkoztatott hálózat „B” és „M” dossziék ellenőrzéséről összefoglaló. 40-15-1124/71.

ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Kimutatás a BM III/II. Csoportfőnökség hálózatának számáról, összetételéről. 394/33/66.

ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. Tájékoztató jelentés a III/II. Csfség. által 1957-től, 1966. június 30-ig kizárt hálózati személyek számáról, a kizárások okairól. 394/33/66.

ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. A BM III/II. Csoportfőnökség Vezetői Értekezletének 1980 évi téma-és ütemterve. 11-271/80.

ÁBTL 1 . 11. 5. 13-1301/75. - Emlékeztető az 1975. június 11-i III/II Csoportfőnökség Vezetői Értekezletéről.

ÁBTL -4.2. - 10-21/ 24/1966. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterének 0024. számú Parancsa a Belügyminisztérium szerveinek az imperialisták fellazító politikája elleni harcáról és a további feladatairól.

ÁBTL 4.2. - 10-21/30/1962. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterének 0030. számú Parancsa a BM III. Főcsoportfőnökség vezetőinek kinevezéséről.

ÁBTL -4.2. - 10-24/17/1967. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszter-helyettesének 017. számú Utasítása - Az idegenforgalom differenciáltabb ellenőrzését szolgáló „KKA Értesítés” megszervezése tárgyában.

ÁBTL -4.2. -10- 22 /10 /1964. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterének 0010. számú Utasítása - Tiltott helyen történő fényképezéssel kapcsolatos eljárások szabályozása.

ÁBTL - 4.2 - 16/1973. A Magyar Népköztársaság Honvédelmi Miniszterének és Belügyminiszterének 16. számú Parancsa.
https://abparancsok.hu/sites/default/files/parancsok/sz.n._16_1973_HM_BM.pdf.

ÁBTL -4.2. -10-21/ 23/1966. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterének 0023. számú Parancsa - A népgazdaság területén folyó ellenséges tevékenység elhárításának egyesítése.

ÁBTL -4.2. -10-21/14/1966. A Belügyminiszter 0014/1966. (III.19.) számú parancsa - A Belső ellenséges erők tevékenységéről, elhelyezkedéséről, az ellenük folyó harcról szóló 1966. február 1-i párthatározat belügyi feladatainak végrehajtása.

ÁBTL -4.2. -10-24/ 9/1966. A Magyar Népköztársaság - Belügyminiszterhelyettesének 009. számú Utasítása.

ÁBTL A 3007/2040/ 11-4-3/86. Tájékoztató a kémelhárítási operatív helyzet aktuális kérdéseiről.

ÁBTL A-3016/48. A Központi Kémelhárítási Adattár szerepe, feladata. Gépi adatfeldolgozás a kémelhárító munkában.

ÁBTL kiállítás.

ÁBTL munkatársai által a BM III/II. Csoportfőnökséget érintően összeállított archontológia.

https://www.abtl.hu/ords/archontologia/f?p=108:10:14681420457258::NO:RP:P10_SZE_ID:

3.

45-160-1/63. A Belügyminisztérium III. Főcsoportfőnökségének Ügyrendje.

https://www.abtl.hu/sites/default/files/forrasok/1963_004.pdf.

ÁBTL - 4.1. - A - 3168/2. Bajor Keresztély et al. (1984): Állambiztonsági ismeretek - Elhárítási ismeretek. Budapest: BM Könyvkiadó.

ÁBTL - 4.1. - A - 3168/3. Bajor Keresztély et al. (1988): Állambiztonsági ismeretek - Elhárítási ismeretek. Budapest: BM Könyvkiadó.

ÁBTL - 4.1. - A – 3168/4. Deák Zsigmond et al. (1988): Állambiztonsági ismeretek - Elhárítási ismeretek. Budapest: BM Könyvkiadó.

Rendkívüli események dosszié.

https://www.abtl.hu/sites/default/files/raktari_jegyzetek/3_2_9.pdf.

Sz. Kovács Évának az ÁBTL munkatársának a budapesti holland nagykövetség diplomatáit érintő ellenőrzésekkel összefüggő kutatása. - Az anyagot még nem publikálták.

7.4 INTERNETES FORRÁSOK

45 éves a Helsinki Záróokmány. OSA Archivum. <https://www.osaarchivum.org/node/1525>.

45-160-1/63. A Belügyminisztérium III. Főcsoportfőnökségének Ügyrendje. https://www.abtl.hu/sites/default/files/forrasok/1963_004.pdf.

A Nemzeti Emlékezet Bizottsága és az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára közös munkacsoportjának jelentése - az 1990 előtti állambiztonsági szervek mágnesszalagokon megőrzött adatállományának vizsgálatáról. www.abtl.hu/sites/default/files/pdf/Magnesszalag_jelentes.pdf.

A szocializmus reformkísérlete: Új Gazdasági Mechanizmus (1968). <https://ado.hu/ado/uj-gazdasagi-mechanizmus-1968/>.

Agreement on Ending the War and Restoring Peace in Vietnam. https://www.cvce.eu/content/publication/2001/10/12/656ccc0d-31ef-42a6-a3e9-ce5ee7d4fc80/publishable_en.pdf

Amerikai hírszerzők a bíróság előtt. Békés Megyei Népújság, 1966.május 27. https://library.hungaricana.hu/hu/view/BekesMegyeiNepujzag_1966_05/?pg=193&layout=s

Apollo space program. <https://www.britannica.com/science/Apollo-space-program>.

Apollo-Soyuz. <https://history.nasa.gov/apollo/apsoyh1st.html>

Az Amerikai Egyesült Államok Nemzeti Hírszerző Igazgató Hivatala nyilvánosságra hozott egy, az amerikai hírszerző közösség által összeállított jelentést a COVID-19 eredetéről. <https://www.dni.gov/files/ODNI/documents/assessments/Declassified-Assessment-on-COVID-19-Origins.pdf>

Az Európai Biztonsági és Együttműködési Értekezlet Záróokmánya. <https://www.osce.org/files/f/documents/5/c/39501.pdf>. (letöltve: 2019.01.13.)

Békés Csaba (2006): A Kádári külpolitika, 1956–1968. Országos Széchényi Könyvtár 1956-os Intézet és Oral History, http://www.rev.hu/ords/f?p=600:2:::::P2_PAGE_URI:tanulmanyok/kadarrendszer/kadar_kulpolitika.

Conference on Security and Co-operation in Europe Final Act. – Forrás: <https://www.osce.org/files/f/documents/5/c/39501.pdf>.

Csönge Attila (2017): Választási csalások 1947-ben. https://mnl.gov.hu/mnl/jnszml/hirek/valasztasi_csalasok_1947_ben.

Csönge Attila (2020): Különös választások 75 évvel ezelőtt. – Forrás: https://mnl.gov.hu/mnl/jnszml/hirek/kulonos_valasztasok_75_evvel_ezelott.

Dalgleish Charles K. (2004): „New »Lodge Act« for the U.S. Army - Strategic Tool for the Global War on Terrorism. National Defense University.

Germany expels Russian diplomats after Bucha. <https://www.dw.com/en/ukraine-germany-expels-russian-diplomats-with-bucha-deaths-in-focus-as-it-happened/a-61348480>.

Hadtudományi Doktori Iskola Kutatási Témáit a 2022/2023-as évre. [https://hdi.uni-nke-hu/2022%20t%C3%A9mahirdet%C3%A9s%20\(003\)_0215.pdf](https://hdi.uni-nke.hu/document/hdi-uni-nke-hu/2022%20t%C3%A9mahirdet%C3%A9s%20(003)_0215.pdf).

Helsinki Final Act signed by 35 participating States. <https://www.osce.org/mc/58376>.

<https://www.zdf.de/nachrichten/politik/cryptoleaks-bnd-cia-operation-rubikon-100.html>.

Ilyen például az Amerikai Egyesült Államok Szövetségi Nyomozóirodája (FBI) amelynek hivatalos „születésnapja” 1908. július 26., – Forrás: <https://www.fbi.gov/history/brief-history>.

Iron Curtain Speech. [http://Churchill's Speeches winstonchurchill.org/resources/speeches/1946-1963-elder-statesman/the-sinews-of-peace/](http://Churchill's%20Speeches%20winstonchurchill.org/resources/speeches/1946-1963-elder-statesman/the-sinews-of-peace/).

Kádár János 1982. márciusi beszéde. Forrás: <https://mf-cdn.index.hu/podcast/hang2.mp3>.

Kádár János. Nemzeti Emlékezet Bizottsága. <https://neb.hu/asset/phph9pkfx.pdf>.

Kölcsönös Gazdasági Segítség Tanácsa, KGST. <http://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/TenyekKonyve-tenyek-konyve-1/1988-2/nemzetkozi-szervezetek-100D/regionalis-es-egyeb-szervezetek-117A/kolcsonos-gazdasagi-segitseg-tanacs-kgst-11BF/>.

Magyar Kommunista Ifjúsági Szövetség Központi Bizottsága. <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/TenyekKonyve-tenyek-konyve-1/1988-2/magyarorszag-3C8C/tarsadalmi-es-tomegszervezetek-4387/magyar-kommunista-ifjusagi-szovetseg-kozponti-bizottsaga-4391/>.

Merkel tells Obama: 'Spying on friends is unacceptable' – Forrás: <https://www.bbc.com/news/av/world-europe-24659743>.

NATO. A short history of NATO.
https://www.nato.int/cps/en/natohq/declassified_139339.htm.

NSA collecting phone records of millions of Verizon customers daily.
<https://www.theguardian.com/world/2013/jun/06/nsa-phone-records-verizon-court-order>.

Office of the Historian. Milestones: 1945–1952. <https://history.state.gov/milestones/1945-1952/marshall-plan>.

Országgyűlési napló, 1963. I. kötet, 1963.03.21., 19. – Forrás:
https://library.hungaricana.hu/hu/view/OGYK_KN-1963_01/?pg=13&layout=s&query=k%C3%A9mked%C3%A9s.

Országgyűlési napló, 1963. I. kötet, 1963.03.21., 540.
https://library.hungaricana.hu/hu/view/OGYK_KN-1963_01/?pg=13&layout=s&query=k%C3%A9mked%C3%A9s.

Papp Gábor Zsigmond: Kémek a porfészekben – Rimner Gábor története - Dokumentumfilm.
<https://www.youtube.com/watch?v=In6rpjmbwnc>.

POLITISCHE MITVERANTWORTUNG DER SCHWEIZER BEHÖRDEN FÜR DIE AKTIVITÄTEN DER CRYPTO AG: DIE GESCHÄFTSPRÜFUNGSDELEGATION SCHLIESST IHRE INSPEKTION AB. <https://www.parlament.ch/press-releases/Pages/mm-gpdel-2020-11-10.aspx>.,

Proclamation 4891 -- Solidarity Day January 20, 1982.
<https://www.reaganlibrary.gov/archives/speech/proclamation-4891-solidarity-day-january-20-1982>

Rainer M. János: A Kádár-rendszer válsága. Országos Széchényi Könyvtár 1956-os Intézet és Oral History Archívum.
http://www.rev.hu/ords/f?p=600:2:::P2_PAGE_URI:tanulmanyok/kadarrendszer/rainer_valsag.

Révész Béla: Az Ellenzéki Kerekasztal és az állambiztonsági szervek.
<https://mek.oszk.hu/01900/01978/01978.htm>

Significant Cyber Incidents. Center for Strategic and International Studies.
<https://www.csis.org/programs/strategic-technologies-program/significant-cyber-incidents>.

Sino-Soviet border conflict, 1969.
<https://nsarchive2.gwu.edu/NSAEBB/NSAEBB49/index2.html>.

Solidarity. <https://polishhistory.pl/solidarity-the-40th-anniversary-of-the-birth-of-the-social-movement/>.

Somlai Kátain: Go West! A nyugati ösztöndíj-politika diskurzusai az 1960-as – 1970-es évek Magyarországon. 1956-OS Intézet – Oral History Archívum. <http://www.rev.hu/hu/node/138>.

Stage I of the CSCE - Final Recommendations of the Helsinki Consultations adopted.
https://www.osce.org/event/mc_1973.

Wasielewski G. Philip – Jones Seth G. – Bermudez Joseph S. Jr (2022): Russia's Gamble in Ukraine. Center for Strategic and International Studies. – Forrás: <https://www.csis.org/analysis/russias-gamble-ukraine>.

Strategic Defense Initiative (SDI), 1983. <https://2001-2009.state.gov/r/pa/ho/time/rd/104253.htm>.

Strategic Defense Initiative. <https://www.britannica.com/topic/Strategic-Defense-Initiative>.

Tabajdi Gábor (2019): A Párt nem politizál indulatból. ember 24. https://index.hu/techtud/2019/11/24/ha_megtanuljuk_uket_szekalni_meg_vegzalni_panaszkodjanak_a_szabad_europaban/.

Takács Tibor (2017): Miről szólnak az ügynökjelentések? Szempontok az „ügynökakták” értelmezéséhez. ÁBTL - Történelmi Kávéház előadás. https://www.abtl.hu/kavehaz/beszamolo/takacs_2017

Tapolca, mint állandó katonai helyőrség. <http://honvedlap.tapolcanet.hu/helyorsegtortenet05.html>.

The Olympic Boycott, 1980. <https://2001-2009.state.gov/r/pa/ho/time/qfp/104481.htm>.

The Soviet Grain Embargo. <https://www.heritage.org/trade/report/the-soviet-grain-embargo>.

The Threat Posed by the Chinese Government and the Chinese Communist Party to the Economic and National Security of the United States. <https://www.fbi.gov/news/speeches/the-threat-posed-by-the-chinese-government-and-the-chinese-communist-party-to-the-economic-and-national-security-of-the-united-states>.

The Vienna banking house. <https://guide-to-the-archive.rothschildarchive.org/the-vienna-banking-house/depts/the-creditanstalt/history-of-the-creditanstalt>.

Ukraine War: Dozens of Russian Diplomats Expelled by Four EU Nations. <https://www.bbc.com/news/world-europe-60920588>.

Varsói Szerződés Szervezete. <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/TenyekKonyve-tenyek-konyve-1/1990-7B2E/nemzetkozi-szervezetek-8BC9/regionalis-kormanykozi-nemzetkozi-szervezetek-8DF1/varsoi-szerzodes-szervezete-8E0B/>.

A SZERZŐNEK A TÉMAKÖRREL ÖSSZEFÜGGÉSSEN MEGJELENT PUBLIKÁCIÓI

Mezei József: A Magyar Királyi Belügyminisztérium 1910-1911-es tevékenysége az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szerve békeidőszaki utasításának elkészítésében, Nemzetbiztonsági Szemle (online) (2064-3756): 6 különszám pp 112-129 (2018)

Nagy Katalin; Mezei József: A biztonságtudatosítás megjelenése a terrorelhárítás területén, Nemzetbiztonsági Szemle (2064-3756): 7 4 pp 105-118 (2019)

Mezei József: A biztonságtudatosítás felértékelődő szerepe, In: Ruzsonyi Péter (szerk.), Közbiztonság : Fenntartható biztonság és társadalmi környezet tanulmányok III., Budapest: Ludovika Egyetemi Kiadó, pp 1041-1049 (2020)

Mezei József: Rendszerszintű válaszok és folyamatok, In: Ruzsonyi Péter (szerk.) Közbiztonság : Fenntartható biztonság és társadalmi környezet tanulmányok III., Budapest: Ludovika Egyetemi Kiadó, pp 983-995 (2020)

Dobák Imre; Mezei József; Regényi Kund: A konspiráció szempontjainak megjelenése az állambiztonság kapcsolati forrásból származó információgyűjtésének területein, Magyar Rendészet (1586-2895 1787-050X): 20 2 pp 35-48 (2020)

Fialka György; Dobák Imre; Mezei József: Az állambiztonsági felsőoktatás rendszerváltozás előtti kerete és annak lezárása, Nemzetbiztonsági Szemle (online) (2064-3756): 8 3 pp 33-43 (2020),

Deák József; Mezei József: Orosz és magyar rendészeti rendszerek, mint a hatalom forrásai és sírásói, In: Gaál Gyula; Hautzinger Zoltán (szerk.): A Hadtudománytól a rendészettudományig – Társadalmi kihívások a nemzeti összetartozás évében. Pécs: Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoport, pp 127-133 (2020) (Pécsi Határőr Tudományos Közlemények 1589-1674 ; 22),

Mezei József; Nagy Katalin: Nemzetközi kitekintés a terrorelhárítás területén folytatott biztonságtudatosítási programokba, Nemzetbiztonsági Szemle (online) (2064-3756): 8 2 pp 50-65 (2020)

Mezei József: A (Rendőrségi) Belügyi Szemlében közölt, az állambiztonság területével foglalkozó írások áttekintő elemzése az SzKP XXII. kongresszusát követő időszakban, Magyar Rendészet (1586-2895 1787-050X): 21 2 pp 189-200 (2021)

Mezei József: The Appearance of Awareness Related to Counter Intelligence in the Home Affairs Review in the Early 1960s, Nemzetbiztonsági Szemle (online) (2064-3756): 9 1 pp 3-15 (2021)

Mezei József: Az imperialista fellazítási politika és az állambiztonság arra adott válasza Magyarországon az 1960-as években, Szakmai Szemle: A katonai nemzetbiztonsági szolgálat tudományos-szakmai folyóirata (1785-1181): 19 1 pp 23-34 (2021)

Mezei József: Regényi Kund: Információszerzés kapcsolati forrásai (Budapest, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Közigazgatási Továbbképzési Intézet, 2019), Magyar Rendészet (1586-2895 1787-050X): 21 3 pp 205-207 (2021)

Mezei József; Koncz Veronika; Jasenszky Nándor: Biztonságtudatosság – hazai helyzetkép, hazai gyakorlat és példák 1. Nemzetbiztonsági Szemle (Online) 9 : 4 pp. 35-47. , 13 p. (2021)

Mezei József; Koncz Veronika; Jasenszky Nándor: Biztonságtudatosság – hazai helyzetkép, hazai gyakorlat és példák 2. Nemzetbiztonsági Szemle (Online) 9 : 4 pp. 48-61. , 14 p. (2021)

Mezei József: A Belügyminisztérium III/II. csoportfőnöksége által folytatott személyellenőrzések elemzése az Európai Biztonsági és Együttműködési Értekezlet Zárónyilatkozatának aláírását követő években, Szakmai Szemle 20: 1 pp. 22-34. , 13 p. (2022)

MELLÉKLETETEK

1. SZ. MELLÉKLET: DOKUMENTUMOK

I. DOKUMENTUM: A KÉMELHÁRÍTÓ CSOPORTFŐNÖKSÉG FELADATKÖRE AZ 1972. ÉVI FŐCSOPORTFŐNÖKSÉGI ÜGYREND ALAPJÁN¹⁰⁷⁴

„a) felderíti és operatív úton ellenőrzi az ellenséges hírszerző szervek MNK. ellen dolgozó hazai és külföldi egységeinek, fedőszerveinek (objektumainak) tevékenységét, valamint bizalmas nyomozást folytat azok hivatásos beosztottai és ügynöksége ellen aknamunkájuk felderítése, megszakítása és leleplezése érdekében;

b) operatív ellenőrző, kutató munkát végez az idegenforgalom és általában a nemzetközi érintkezés területein, a magyar és szovjet katonai objektumok környékén, az amnesztiával hazatértek és a lakosság egyéb olyan csoportjai körében, amelyek az ellenséges szervek ügynöki bázisául szolgálhatnak;

c) megszervezi a hadiipar, a biztonsági és katonai szempontból fontos közlekedési, hírközlési, valamint a kiemelt objektumok, az államtitkok, a Külügyminisztérium, a Külkereskedelmi Minisztérium és legfontosabb intézményeik preventív állambiztonsági védelmét;

d) intézkedéseket fogantatosít, akciókat szervez az ellenséges hírszerző szervek megtévesztése, terveinek keresztvezése, erőik dezorientálása céljából;

e) biztosítja az államtitok-védelem irányításából és ellenőrzéséből fakadó feladatok teljesítését a társmisztériumoknál és az országos hatáskörű szerveknél”.

---

¹⁰⁷⁴ 10-530/1972. A Belügyminisztérium III. Főcsoportfőnöksége Ügyrendje. – Forrás: https://abparancsok.hu/sites/default/files/parancsok/10-530_1972.pdf.

2. DOKUMENTUM: A KÉMELHÁRÍTÓ CSOPORTFŐNÖKSÉG FELADATKÖRE AZ 1979. ÉVI FŐCSOPORTFŐNÖKSÉGI ÜGYREND ALAPJÁN¹⁰⁷⁵

„a) országos hatáskörrel tervezi, szervezi, irányítja, végrehajtja és koordinálja az ellenséges hírszerző szervek, fedőszervezetek, csoportok, személyek MNK elleni tevékenységének felderítését, leleplezését;

b) intézkedéseket fogyanatosít, játszmákat kezdeményez, akciókat szervez az ellenséges hírszerző szervek félrevezetésére;

c) országos hatáskörrel szervezi és végzi az illetékességi körébe tartozó népgazdaság védelmi feladatokat;

d) állambiztonsági megelőző intézkedések rendszerével segíti a Magyarországon ideiglenesen állomásozó szovjet alakulatok elhárító szerveit az objektumok környezetének védelmében;

e) biztosítja az államtitokvédelem irányításából és ellenőrzéséből adódó feladatok teljesítését”.

---

¹⁰⁷⁵ ÁBTL - 4.2 - 10 - 22/26/1979. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterének 26/1979. számú Parancsa a BM III. (Állambiztonsági) Főcsoportfőnökség Ügyrendjének kidásáról.

„16. A BM. III/II-1. Osztály:

az Amerikai Egyesült Államok és egyes latin-amerikai országok hírszerző szerveinek elhárítását végzi.

17. A BM. III/II-2. Osztály:

az NSZK és Ausztria hírszerző szerveinek elhárítását folytatja.

18. A BM. III/II-3. Osztály:

a többi európai NATO- (és semleges) ország, valamint Törökország hírszerző szerveinek elhárításával foglalkozik.

19. A BM. III/II-4. Osztály:

a közel- és távol-keleti országok hazánk ellen tevékenykedő hírszerző szervei, a nemzetközi cionizmus, valamint a harmadik világhoz tartozó országok ösztöndíjasai körében ellenséges tevékenységet folytatók elhárítását végzi.

20. Az ellenséges hírszerző szervekre specializált, vonalas elv alapján támadó munkát végző III/II-1., III/II-2., III/II-3. és III/II-4. Osztály feladatai:

a) a fejlett tőkésországok külképviseletei ellenséges tevékenységének, valamint egyéb legális fedésű rezidentúrák és hírszerzők, ügynökök felderítése, ellenőrzése, tevékenységük leleplezése és korlátozása;

b) az illegális rezidentúrák, hírszerzők és ügynökeik felkutatása (felderítése), ellenőrzése, tevékenységük leleplezése, korlátozása és megszakítása;

c) hazai bázisról támadó intézkedések végrehajtása, operatív játszmák kezdeményezése, folytatása, akciók végrehajtása;

d) a kémkedési ügyek országos hatáskörű bizalmas nyomozása, illetve a központi osztályok és a rendőrfőkapitányságok III/II. osztályai kémügyekben folytatott bizalmas nyomozati munkájának irányítása és segítése;

---

¹⁰⁷⁶ 10-530/1972. A Belügyminisztérium III. Főcsoportfőnöksége Ügyrendje. – Forrás: https://abparancsok.hu/sites/default/files/parancsok/10-530_1972.pdf.

e) az ellenséges hírszerző szervek szervezeteinek, módszereinek, alkalmazotteszközeinek tanulmányozása és naprakész ismeretének biztosítása.

21. A BM. III/II-5. Osztály:

a határon túli operatív intézkedéseket hajtja végre.

A központi osztályokkal és a rendőrfőkapitányságok III/II. osztályaival szoros együttműködésben, azok adataira, jelzéseire és hálózatára, valamint hazai és határon túli bázisaira támaszkodva, a III/I. Csoportfőnökség illetékes osztályaival egyeztetett intézkedésekkel látja el feladatait:

a) az ellenséges hírszerző szervek – nyugat-németországi, ausztriai és olaszországi – objektumainak, hírszerzőinek és ügynökeinek felderítését, ellenőrzését végzi;

b) végrehajtja és koordinálja a Csoportfőnökség más szerveinek munkáját elősegítő határon túli intézkedéseket és akciókat;

c) beépül az ellenséges hírszerző szervek közvetlenül hazánk ellen tevékenykedő részlegeinek apparátusába, ügynöki hálózatába, játszmákat kezdeményez;

d) a megszerzett adatokat és jelzéseket – ellenőrzés és feldolgozás céljából – a kémelhárítás illetékes osztályainak rendelkezésére bocsátja;

e) szükség szerint koordinálja a Csoportfőnökség központi osztályai, valamint a rendőrfőkapitányságok III/II. osztályai által kezdeményezett ügynöki utazta tásokat.

22. A BM. III/II-6. Osztály:

a kiemelt népgazdasági ágazatok preventív védelmét végzi:

a) megszervezi a hadiipar, a biztonsági és katonai szempontból fontos közlekedési, hírközlési objektumok és más kiemelt területek védelmét, valamint a minisztériumok és főhatóságok katonai főosztályainak operatív biztosítását,

mely feladatok végrehajtása során a szükséges mértékben együttműködik a III/IV. Csoportfőnökség illetékes szerveivel;

b) felderíti a hatáskörébe utalt területeken az ellenséges hírszerzőket és ügynököket, biztosítja az operatív támadó munka feltételeit, feldolgozást folytat, intézkedéseket tesz az ellenséges tevékenység megelőzésére és megszakítására;

c) az ellenséges tevékenység kiszűrése érdekében operatív kutatómunkát végez a népgazdaság ágazatainak nemzetközi érintkezési területein;

d) szervezi a kormányzati utazások, katonai szállítások operatív védelmét;

e) országosan összefogja, segíti és ellenőrzi a rendőrfőkapitányságok III/II. osztályainak azonos jellegű munkáját.

23. A BM. III/II-7. Osztály:

a nemzetközi gazdasági érintkezés területeinek preventív biztosítását és az államtitok védelmét végzi:

a) felderíti a nemzetközi gazdasági érintkezések – külkereskedelem, műszaki együttműködés, külföldi munkavállalás – hatáskörébe utalt területein az ellenséges hírszerzőket és ügynököket, biztosítja e területek preventív, állambiztonsági védelmét és az operatív támadó munka feltételeit;

b) országos hatáskörrel koordinálja a BM-szervek államtitok-védelemmel, valamint a szocialista nemzetközi gazdasági együttműködés szervezeteinek állambiztonsági védelmével kapcsolatos munkáját, az állami szerveknél – hatósági jogkörben – ellenőrzi az államtitok-védelmi jogszabályok betartását.

24. A BM. III/II-8. Osztály:

kutatást, ellenőrzést, körözést folytat az ellenséges hírszerzők és ügynökeik felderítése céljából:

a) az amnesztiával hazatérték között ügynököket kutat fel, e célból operatív ellenőrzés alatt tartja a menekült-táborokat;

b) felderíti, leleplezi, megszakítja az idegenforgalom fedésével folytatott ellenséges tevékenységet a rendelkezésére álló lehetőségek (FEP-ek, vám, bel- és külföldi utazási irodák stb. operatív ellenőrzése) felhasználásával;

c) a területileg illetékes kémelhárító szervek szakirányításával és az érdekelt katonai elhárító szervekkel szorosan együttműködve szervezi, biztosítja a magyar és szovjet katonai objektumok környezetének védelmét, részt vesz a hadgyakorlatok operatív biztosításában;

d) felkutatja az ellenséges hírszerző szervekkel titkos összeköttetést tartó ismeretlen bűnelkövetőket;

e) irányítja a KKA Értéstitőben szereplő beutazó külföldiekkel szembeni operatív munkát;

f) országosan koordinálja, segíti és ellenőrzi a rendőrfőkapitányságok III/II. osztályainak azonos jellegű feladatait, munkáját;

g) a III. Főcsoportfőnökség más szervei, valamint a szocialista országok által kért és hatáskörébe utalt ügyekben operatív intézkedéseket hajt végre.

25. A BM. III/II-9. Osztály:

a Csoportfőnökség értékelő és tájékoztató szerve:

a) tájékoztatja a csoportfőnököt és a magasabb parancsnokokat a szervek által megszerzett jelentősebb értesülésekről;

b) elemző, értékelő tevékenységet végez, átfogó jelentéseket, előterjesztéseket készít az ellenséges tevékenység iránya, módszere stb. területén szerzett operatív tapasztalatok felhasználásáról, a csoportfőnök által meghatározott, valamint a III. Főcsoportfőnökség munkatervében szereplő, a kémelhárítás területeit érintő témákban;

c) feldolgozza az információkat a csoportfőnöki szintű koordináció céljaira a társszervek, egyéb szervek és a baráti szervek részére, időszakonként értékeli a baráti kémelhárító szervekkel kötött megállapodások végrehajtását;

d) megszervezi az információcserét és koordinációt a Csoportfőnökség szervei, illetve a Csoportfőnökség és a rendőrfőkapitányságok III/II. osztályai között;

a rendőrfőkapitányságok III/II. osztályai által feldolgozásra javasolt (új) ügyek, jelzések elemzését, esetleges kiegészítését és véleményezését végzi;

e) operatív értékű adatokat gyűjt, rendszerez és tárol a gépi adatfeldolgozó rendszerekbe;

f) kódolja a kémelhárítási operatív intézkedéseket és az ellenséges tevékenységre vonatkozó információkat, ellenőrzi a területi osztályok ilyen jellegű munkáját;

g) játszmás ügyekhez szükséges dezinformációs adatokat állít össze;

h) kezdeményezi és összefogja a kémelhárítási propagandatevékenységet.

26. A BM. III/II-10. Osztály:

a szocialista országokban levő magyar kolóniák biztosítását végzi a baráti állambiztonsági szervekkel együttműködve, felderíti és megakadályozza az ellenséges hírszerző szervek e téren folytatott harmadik országos tevékenységét:

- a) szervezi a szocialista országokba tartós jelleggel kihelyezett magyar állampolgárok körében a kémelhárító munkát, a fogadó országban fedéssel működő ellenséges rezidentúráknak hazánk és más szocialista ország ellen irányuló ügynöki tevékenysége felderítését, leleplezését, e feladatokat a kémelhárítás adott országban levő bázisairól, a baráti állambiztonsági szervekkel együttműködve végzi;
- b) felderíti, megakadályozza az ellenséges hírszerző szervek illegális rezidentúráinak és ügynökeinek a szocialista országok területéről hazánk és a baráti szocialista országok ellen folytatott harmadik országos ellenséges tevékenységét, vonalas elv alapján, az ilyen jellegű kémügyekben a bizalmas nyomozati munkát országosan irányítja és segíti;
- c) ellátja a KÜM, a KKI, valamint a szocialista országokban működő külképviseleteinken a diplomáciai szolgálatunk operatív, az államtitkok preventív állambiztonsági védelmét.

27. A BM. III/II-11. Osztály:

- a) a rendelkezésre álló híreszközökkel elősegíti az idegenforgalom felhasználásával folytatott ellenséges tevékenység elhárításának és más gyors intézkedéseket igénylő kémelhárítási feladatok magas szintű központi irányítását és koordinálását;
- b) átveszi a megyei rendőrfőkapitányságok, a FEP-ek és más szervek által küldött, kémelhárítási szempontból intézkedést igénylő jelentéseket, jelzéseket, amelyeket a hatáskörileg illetékes szerv vezetőjének továbbít;
- c) végrehajtja az arra illetékes szervek által továbbított határfigyelők elrendelését a FEP-ek útján, visszajelentés után gondoskodik az elrendelést kérő szerv értesítéséről, tájékoztatásáról és a határfigyelők visszavonásáról;
- d) végzi a Központi Kémelhárítási Adattár értesítési rendszeréből adódó feladatokat;
- e) operatív akcióközponti minőségében biztosítja a hírösszeköttetést, az akciót irányító parancsnok utasításainak továbbítását;
- f) sürgős esetben biztosítja a BM. III. Főcsoportfőnökség, valamint a BM. más központi és területi szervei között a soron kívüli távbeszélő- és rejtjeles távgépíró-összeköttetést, illetve a közlemények adását, vételét;
- g) a BM. Központi Panaszirodától érkező, a III/II. Csoportfőnökség területét érintő bejelentéseket, panaszokat koordinálja, szóbeli bejelentés esetén gondoskodik a személy meghallgatásáról;

- h) ellátja a BM. III/II. Csoportfőnökség állandó ügyeleti szolgálatával járó feladatokat;*
- i) vezeti a Csoportfőnökség operatív nyilvántartását, ennek helyzetéről időszakos jelentéseket és statisztikákat készít;*
- j) ellenőrzi a Csoportfőnökség szerveinél a TŰK-, a konspirációs és biztonságiszabályok betartását;*
- k) megtervezi a szervek operatív munkájához szükséges anyagi, pénzügyi eszközöket, „B”- és valutaellátmányt és felhasználási nyilvántartást vezet;*
- l) gondoskodik a teljes személyi állományt érintő akciók, riadók, lövészetek, sportfoglalkozások stb. anyagi, technikai és szervezési előkészítéséről, lebonyolításáról;*
- m) szervezi és ellenőrzi a személyi állomány szakmai továbbképzését;*
- n) végzi mindazokat a feladatokat, amelyek a Csoportfőnökség ügyintézésével, a személyi (nyílt és SZT-) állomány szociális ügyei intézésével kapcsolatosak.”*

4. DOKUMENTUM: AZ ÁLLAMBIZTONSÁGI SZERVEK ÁLTAL ALKALMAZHATÓ ESZKÖZÖK ÉS MÓDSZEREK AZ 1972-ES FŐCSOPORTFŐNÖKI ÜGYREND ALAPJÁN¹⁰⁷⁷

„7. A Főcsoportfőnökség szervei feladataik teljesítése során jogosultak a szocialista törvényesség elveinek betartásával a vonatkozó jogszabályokon alapuló nyílt és titkos eszközöket, módszereket alkalmazni. Ezek alapvetően a következők:

- a) szervezett titkos együttműködés létesítése magyar és külföldi állampolgárokkal,
- b) konspirált és találkozási lakások szervezése,
- c) figyelés alkalmazása,
- d) konspirált környezettanulmány készítése,
- e) postai küldemények titkos ellenőrzése,
- f) titkos kutatás, előállítás foganatosítása,
- g) operatív technikai eszközök alkalmazása,
- h) operatív nyilvántartások, adattárak vezetése,
- i) büntetőeljárás kezdeményezése és nyomozás folytatása,
- j) magyar, vagy külföldi állampolgárok által elkövetett bűncselekmények, szabálysértések ügyében folyamatba tett, vagy eljárás alá vont ügyeknek állambiztonsági operatív érdekből történő megszüntetése, hasznosítása,
- k) az ellenséges tevékenységet folytató csoportok mélyreható felderítése és tényleges szándékuknak, illetve tevékenységük méreteinek megállapítása, felszámolása érdekében a tevékenység egyes résztvevőinek „visszafordítása” , vonalaikba hálózati úton történő „beépülés” , „játszmák” kezdeményezése,
- l) az ellenség aknamunkájának zavart keltő dezinformációk útján történő akadályozása, felszámolása,
- m) a lakossággal közvetlen kapcsolatban álló fegyveres és polgári szervek, intézmények és objektumaik operatív intézkedés fedése céljából történő felhasználása az ott kialakult szabályok és kötelmek betartásával (kivéve a párt- és társadalmi szerveket),

---

¹⁰⁷⁷ 10-530/1972. A Belügyminisztérium III. Főcsoportfőnöksége Ügyrendje. – Forrás: https://abparancsok.hu/sites/default/files/parancsok/10-530_1972.pdf.

n) a BM. szigorúan titkos objektumainak polgári vállalati, vagy intézményi fedéssel való működtetése, III. fejezet A Főcsoportfőnökség eszközei és módszerei 8 o) a 7. k) alpontban megjelölt célból az ellenséges csoport, vagy szerv vonalaiba hivatásos állományú beosztottal történő „beépülés” , „játszma” kezdeményezése,

p) a Főcsoportfőnökség hivatásos állománya egyes tagjainak polgári fedéssel „SZT” állományban történő foglalkoztatása,

r) a Főcsoportfőnökség beosztottjainak operatív célból fedőigazolvánnyal és más okmánnyal történő ellátása.

8. A Főcsoportfőnökség szervei feladataik teljesítése során módszeresen építenek az állam biztonságát közvetlenül segítő állampolgárok széles körű támogatására:

a) a vezetők, vagy az azzal megbízott beosztottak hivatalos kapcsolatot tartanak a munkakörükkel összefüggő szervek és objektumok vezetőivel, tájékoztatják őket az állam biztonságát érintő negatív jelenségekről és igénylik segítségüket,

b) az önkéntesség szigorú betartásával kialakítják azoknak a társadalmi kapcsolatoknak a körét, akik elengedhetetlen segítőtársak az állambiztonsági feladatok végrehajtásában,

c) a lakosság állam elleni, vagy más politikai jellegű bűncselekményekre utaló bejelentéseit (a névteleneket is) körültekintően kivizsgálják és azok tapasztalatait az állambiztonsági munkában hasznosítják.”

„13. Nyílt erők, eszközök, módszerek és intézkedések:

a) mindazok az erők, eszközök, módszerek és intézkedések, amelyek alkalmazására a hatályos törvények és más jogszabályok, különösen a büntettekről, a büntető eljárásról, az állam- és közbiztonságról, a szabálysértésekről, a rendőrségről vagy más belügyi feladatokról szóló rendelkezések és azok alapján kiadott belső szabályozások az állambiztonsági szerveket kötelezik, illetve feljogosítják;

b) a hivatalos kapcsolatok, amelyeket az állambiztonsági szervek alakítanak ki az illetékességi területükhöz tartozó minisztériumok, intézmények, vállalatok stb. azon vezetőivel, akik beosztásuknál, hatáskörüknél fogvakellő áttekintéssel rendelkeznek az adott terület helyzetéről és készséget tanúsítanak az állambiztonsággal összefüggő adatok szolgáltatására, az operatív munkát elősegítő egyes személyi és tárgyi feltételek biztosítására;

c) a társadalmi kapcsolatok, amelyeket az operatív tisztek alakítanak ki az állam elleni és politikai jellegű bűncselekmények eredményes megelőzése és felderítése érdekében, az állambiztonsági szempontból érdekelt területeken olyan személyekkel, akik elhelyezkedésük, lehetőségük és alkalmasságuk alapján képesek az állambiztonságot érintő kérdésekben rész- vagy kiegészítő információkat szolgáltatni az adott területen jelentkező egyesjelenségekről, eseményekről, személyekről.

14. A Főcsoportfőnökség az alábbi operatív erők, eszközök és módszerek foganatosítására, illetve felhasználására jogosult:

a) titkos külső figyelmet alkalmazni;

b) titkos környezettanulmányt lefolytatni;

c) rejtett operatív-technikai lehallgatást és más megfigyelő eszközöket alkalmazni;

d) krimináltechnikai eszközöket titkosan alkalmazni;

e) postai küldeményeket titkosan ellenőrizni;

f) feladataik titkos ellátásához fedőigazolványokat készíteni;

g) azonosítási eljárásokat titkosan foganatosítani (személyt, tárgyat, nyomot, stb.);

h) operatív nyilvántartást (adattárat) vezetni;

i) magyar és külföldi állampolgárok által elkövetett szabálysértések és bűncselekmények nyomozását megszüntetni, illetve a megszüntetést az illetékes hatóságoknál kezdeményezni;

j) ellenséges csoportok és szervezetek soraiba hálózati úton vagy hivatásos állományú beosztottal rejtetten beépülni, illetve azok egyes tagjait felhasználni az ellenséges tevékenység mélyreható felderítése érdekében;

k) az ellenséget zavart keltő hírekkel félrevezetni;

l) titkos vagy leplezett előállítást, kutatást és motozást foganatosítani.

15. A Főcsoportfőnökség az operatív erők, eszközök és módszerek igénybevétele során jogosult továbbá:

---

¹⁰⁷⁸ ÁBTL - 4.2 - 10 - 22/26/1979. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterének 26/1979. számú Parancsa a BM III. (Állambiztonsági) Főcsoportfőnökség Ügyrendjének kidásáról.

- a) magyar és külföldi állampolgárokkal szervezett, titkos kapcsolatot létesíteni és együttműködést fenntartani (hálózat), magyar állampolgárokat hírszerzés végett külföldre telepíteni;
- b) állampolgárokat nyíltan vagy leplezetten meghallgatni;
- c) gazdasági vagy a lakossággal közvetlen kapcsolatban álló más szervek, intézmények, a fegyveres erők és fegyveres testületek tevékenységét, szerveit (helyiségeit) — a párt- és társadalmi szerveket kivéve — felhasználni az operatív intézkedések fedésére az adott szervekre vonatkozó kötelek megtartásával;
- d) a nemzetközi érintkezésben érdekelt állami- és gazdasági szervek rendeltetés szerinti tevékenységének keretei között hírszerzést folytatni, hírszerzőket, csoportokat (rezidenturákat) szervezni és foglalkoztatni;
- e) tevékenységük titkosságának biztosítására hivatásos állományúakat és szolgálati épületeiket polgári fedéssel foglalkoztatni, illetve működtetni;
- f) rejtett módon külföldön, külföldi szervek és személyek fedésével hírszerzőt, illetve csoportot szervezni és foglalkoztatni;
- g) feladatukhoz irattári, levéltári, nyilvántartási adatokat összegyűjteni.”

2. SZ. MELLÉKLET: TÁBLÁZATOK

1. A BM III/II. CSOPORTFŐNÖKSÉG ALÁRENDELTE SZERVEZETEI ÉS FELADATKÖRÜK¹⁰⁷⁹

Az alárendelt szervezet neve:	Létrehozásának ideje:	Megszűntetésének ideje:	Elhárítási területe:	Vezetője:	A vezetői pozíció betöltésének időtartama:
BM III/II-1.	1962	1990	USA és egyes latin-amerikai országok hírszerző szerveinek elhárítása	Tóth László	1962.08.15-1966.03.22
				Pék Márton	1966.04.01-1966.09.01
				Ambrus Sándor	1967.12.15-1971.07.01
				Kovács András	1971.07.01-1974.03.01
				Révész Imre (1956-ig Paulik Imre, "Paulik")	1974.03.01-1983.01.31
				Nagy Imre	1983.02.01-1989.09.30
				Rogán Gyula	1989.10.01-1990.02.28
BM III/II-2.	1962	1990	NSZK és Ausztria hírszerző szerveinek elhárítása	Kovács András	1962.08.15-1971.07.01
				Ambrus Sándor	1971.07.01-1973.04.01
				Szalma József, dr.	1973.04.01-1975.10.01
				Péter Mihály	1975.11.01-1983.10.31
				Rogán Gyula	1983.11.01-1989.10.01
				Apró Antal	1989.12.01-?

4. TÁBLÁZAT: A BM III/II. CSOPORTFŐNÖKSÉG ALÁRENDELTE SZERVEI, FELADATKÖRÜK ÉS VEZETŐIK

¹⁰⁷⁹ ÁBTL munkatársai által a BM III/II. Csoportfőnökséget érintően összeállított archontológia.
https://www.abtl.hu/ords/archontologia/f?p=108:10:14681420457258::NO:RP:P10_SZE_ID:3.

Az alárendelt szervezet neve:	Létrehozásának ideje:	Megszűntetésének ideje:	Elhárítási területe:	Vezetője:	A vezetői pozíció betöltésének időtartama:
BM III/II-3.	1962	1990	NATO-országok és Törökország hírszerző szerveinek elhárítása	Perényi Gyula (Putz Gyula)	1963.05.15-1966.04.01
				Bálint István	1966.04.01-1971.07.01
				Peredi Rezső, dr. (Pulcz Rezső)	1971.07.01-1983.06.01
				Lukács István	1983.06.01-1987.06.30
				Pénzely László	1987.07.01-1988.07.01
				Farkas Gyula	[1988]-[1988]
				Kovács Péter	1988.07.01-[1989]
BM III/II-4.	1962	1990	Közel- és távol-keleti országok, a harmadik világhoz tartozó országok hírszerző szerveinek elhárítása	Perényi Gyula (Putz Gyula)	1962.08.15-1963.05.15
				Kőműves László János	1963.10.15-1965.07.01
				Havasi László (Hemberger László)	1965.07.01-1966.04.01
				Katona László	1966.04.01-1982.05.31
				Pető Ferenc	1982.06.01-1987.03.31
				Kiss László	1987.04.01-1989.07.31
				Ádám Ottó	1989.10-1989.11
				Horváth Zoltán	1989.12.01-?

5. TÁBLÁZAT: A BM III/II. CSOPORTFŐNÖKSÉG ALÁRENDELTEK SZERVEI, FELADATKÖRŰK ÉS VEZETŐIK

Az alárendelt szervezet neve:	Létrehozásának ideje:	Megszűntetésének ideje:	Elhárítási területe:	Vezetője:	A vezetői pozíció betöltésének időtartama:
BM III/II-5.	1962	1990	Határon túli operatív intézkedések, 1984-től: támadólagos elhárítás	Katona László	1962.08.15-1966.04.01
				Igaz Andor	1966.04.01-1967.09.01
				Csonka István	1967.09.01-1971.07.01
				Bálint István	1971.07.01-1982.07.31
				Fülöp Ferenc, dr.	1982.08.01-1989.01.01
				Baranyai Mihály	1989.01.01-?
BM III/II-6.	1963	1990	A népgazdaság kiemelt területeinek preventív biztosítása	Kovács János (Kovácsik János)	1963.08.30-1965.09.01
				Perényi Gyula (Putz Gyula)	1966.04.01-1967.05.15
				Kőműves László János (Kőműves László János)	1967.07.01-1983.05.31
				Zarándi Ákos	1983.06.01-[1989]
				Tompa Mihály	1989.03.01-1989.09.30

6. TÁBLÁZAT: A BM III/II. CSOPORTFŐNÖKSÉG ALÁRENDELTEK SZERVEI, FELADATKÖRŰK ÉS VEZETŐIK

Az alárendelt szervezet neve:	Létrehozásának ideje:	Megszűntetésének ideje:	Elhárítási területe:	Vezetője:	A vezetői pozíció betöltésének időtartama:
BM III/II-7.	1987	1990	1987-től: közlekedés, hírközlés	Gyimesi György	1985.11.01-[1989]
	1971	1987	Külkereskedelem, KGST	Igaz Andor	1971.07.01-1972.10.15
				Rédei Miklós, dr.	1972.10.16-1973.01.31
				Rédei Miklós, dr.	1973.02.01-1973.12.31
				Petresevics András	1974.01.01-1977.06.30
				Mátraházi Elemér (Pischoff Elemér)	1977.07.01-1984.10.31
				Szabó Ferenc	1984.11.01-1984.12.31
				Szabó Pál	1985.01.01-1985.10.31
				Gyimesi György	1985.11.01-[1989]
	1963	1971	Külföldiek Ellenőrző Országos Központi Hatóság (KEOKH)	Bozsik János, dr.	1965.08.01-1971.06.01
BM III/II-8.	1966	1990	Idegenforgalom, kutatás-körözés, 1984-től: Idegenforgalom, kutatás, körözés, katonai objektumok külső védelme, elhárítás az amnesztiával hazatértek körében	Révész Imre (1956-ig Paulik Imre, "Paulik")	1966.06.01-1971.07.01
				Perényi Gyula (Putz)	1971.07.01-1973.01.31
				Igaz Andor	1972.10.15-1973.02.01
				Igaz Andor	1973.02.01-1975.02.01
				Varga József, dr.	1975.02.01-1984.12.31
			Szabó Ferenc	1985.01.01-1990.03.31	

7. TÁBLÁZAT: A BM III/II. CSOPORTFŐNÖKSÉG ALÁRENDELTEK SZERVEI, FELADATKÖRŰK ÉS VEZETŐIK

Az alárendelt szervezet neve:	Létrehozásának ideje:	Megszűntetésének ideje:	Elhárítási területe:	Vezetője:	A vezetői pozíció betöltésének időtartama:
BM III/II-9.	1966	1990	Elemzés, értékelés, tájékoztatás	Veres István	1966.06.01-1967.05.15
				Perényi Gyula (Putz Gyula)	1967.05.15-1971.07.01
				Révész Imre (1956-ig Paulik Imre, "Paulik")	1971.07.01-1974.03.01
				Hári Károly, dr.	1974.03.01-1984.12.31
				Tóth László, dr.	1985.01.01-1989.11.30
				Havi Béla	[1989.12.22]-?
BM III/II-10.	1967	1990	Szocialista országokban lévő rezidentúrák, magyar kolóniák, elhárítás a KüM és "X" területen (1972), 1987-től: terrorelhárítás, idegenforgalom	Thomann Ferenc, Thoman Ferenc	1967.12.15-1970.07.31
				Igaz Andor	1970.07.01-1971.07.01
				Bodrogi László Imre	1971.07.01-1973.12.31
				Szombath Jenő, dr.	1974.01.01-1976.03.31
				Julinszky Rezső	1976.04.01-1976.08.01
				Veress János, dr.	1976.08.01-1980.09.01
				Garzó Ferenc	1980.08.01-1984.05.31
				Kázsmér Ferenc	1984.06.01-1985.12.31
Varga József, dr.	1986.01.01-1989.05.31				

8. TÁBLÁZAT: A BM III/II. CSOPORTFŐNÖKSÉG ALÁRENDELTEK SZERVEI, FELADATKÖRŰK ÉS VEZETŐIK

Az alárendelt szervezet neve:	Létrehozásának ideje:	Megszűntetésének ideje:	Elhárítási területe:	Vezetője:	A vezetői pozíció betöltésének időtartama:
BM III/II-11.	1970	1990	Országos Hírközpont, Titkárság, 1972.07.01: a Titkárság beolvad az osztályba. 1985: feladata: anyagi, technikai, pénzügyi, TÜK, üdültetés.	Bodrogi László Imre	1970.03.15-1971.07.01
				Vincze István, dr.	1972.07.01-1982.05.31
				Nagy József, dr.	1982.06.01-1984.12.31
				Hári Károly, dr.	1985.01.01-1988.02.29
				Andó József	1988.03.01-1990.01.01
				Koi László, dr.	1989.12.01-?
BM III/II-12.	1985	1990	Rezidentúrák, K-vonalak, újságírók	Kázmér Ferenc	1985.01.01-[1988.06.01]
				Szombath Jenő, dr.	1988-1990
				Kőhalmi Péter	1990.01-1990.01
BM III/II-13.	1989	1990	Terrorelhárítás, A III/II-10/A (terrorelhárító) alosztályt önálló osztállyá szervezték.	Jónás Endre, dr.	1989.03.01-?

9. TÁBLÁZAT: A BM III/II. CSOPORTFŐNÖKSÉG ALÁRENDELTEK SZERVEI, FELADATKÖRŰK ÉS VEZETŐIK

Az alárendelt szervezet neve:	Létrehozásának ideje:	Megszűntetésének ideje:	Elhárítási területe:	Vezetője:	A vezetői pozíció betöltésének időtartama:
BM III/II-A.	1977	1990	államtitok-védelem, 1977-ben a III/II-7/C alosztályból szervezték önálló alosztállyá.	Skrabák Pál	1977-1984
				Potoczki Ottó	1984-1987
				Sulyán Jánosné, dr. (Kovács Margit)	[1988]-1989
BM III/II. Titkárság	1962	1972	1988-tól ismét önálló szervezeti egységként működött.	Tóth József	1963-1965
				Veres István	1965-1966
				Antonovics László	1966-1970
				Kubacska István	1970-1972
				Kalocsai Imre Gábor	1989-1990

10. TÁBLÁZAT: A BM III/II. CSOPORTFŐNÖKSÉG ALÁRENDELTE SZERVEI, FELADATKÖRÜK ÉS VEZETŐIK

2.. A BM III/II. CSOPORTFŐNÖKSÉG MŰKÖDÉSE

Objektumdosszié										
1975	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985
327	333	342	348	359	360	364	367	364	356	306

11. TÁBLÁZAT: A BM III/II. CSOPORTFŐNÖKSÉG ÁLTAL KEZELT OBJEKTUMDOSSZIÉK SZÁMA ÉVES BONTÁSBAN AZ 1975 – 1978 KÖZÖTTI IDŐSZAKBAN, (SAJÁT KÉSZÍTÉS)¹⁰⁸⁰

---

¹⁰⁸⁰ Éves jelentések a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség szervénél lévő operatív ügyek és »F« dosszié alapján ellenőrzött személyek számában történt változásokról 1975-1985 között. ÁBTL - I. - 1.11.10.2.1. 40-15-9/76; 40-15/31/77.; 40-15-12/1978.; 40-15-6/1979.; 40-15-8/1980.; 40-15-1442/1980.; 40-15-1445/1981.; 40-15-14/1983.; 40-15-2/1984.; 40-15-5/1985.; 40-15-8/86.

3. A MB III/II. CSOPORTFŐNÖKSÉG ÁLTAL SZERVEZETT HÁLÓZATTAL KAPCSOLATOS ADATOK AZ 1975-1985 KÖZÖTTI IDŐSZAKBAN

A hálózat létszáma								
A hálózat minősítése	1975		1976		1977		1978	
	Férfi:	Nő:	Férfi:	Nő:	Férfi:	Nő:	Férfi:	Nő:
Titkos munkatárs:	82	4	93	4	98	4	98	4
Titkos megbízott:	997	233	1073	244	1206	248	1242	263
Ügynök:	24	4	24	3	27	3	22	2
Összesen:	1103	241	1190	251	1331	255	1362	269
Összesen:	1344		1441		1586		1631	

12. TÁBLÁZAT: A BM III/II. CSOPORTFŐNÖKSÉG ÁLTAL FOGLALKOZTATOTT HÁLÓZAT LÉTSZÁMADATAI NEMEK SZERINT ÉVES BONTÁSBAN AZ 1975 – 1978 KÖZÖTTI IDŐSZAKBAN, (SAJÁT KÉSZÍTÉS)¹⁰⁸¹

A hálózat létszáma								
A hálózat minősítése	1979		1980		1981		1982	
	Férfi:	Nő:	Férfi:	Nő:	Férfi:	Nő:	Férfi:	Nő:
Titkos munkatárs:	100	5	102	4	108	3	121	5
Titkos megbízott:	1254	253	1205	282	1217	283	1259	293
Ügynök:	22	4	23	4	34	5	37	6
Összesen:	1376	262	1330	290	1359	291	1417	304
Összesen:	1638		1620		1650		1721	

13. TÁBLÁZAT: A BM III/II. CSOPORTFŐNÖKSÉG ÁLTAL FOGLALKOZTATOTT HÁLÓZAT LÉTSZÁMADATAI NEMEK SZERINT ÉVES BONTÁSBAN AZ 1979 – 1982 KÖZÖTTI IDŐSZAKBAN (SAJÁT KÉSZÍTÉS)¹⁰⁸²

¹⁰⁸¹ Az adatok forrása a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség hálózati és operatív adatokról készített statisztikai jelentéssel összefüggésben összeállított kiegészítő jelentései az 1975-1985 közötti időszakban: ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. - 40-15-9/1976.; 40-15-31/1977.; 40-15-12/1978.; 40-15-6/1978.; 40-15-8/1980.; 40-15-1442/1980.; 40-15-1445/1981.; 40-15-14/1983.; 40-15-2/1983.; 40-15-5/1985.; 40/15-8/1986.

¹⁰⁸² Az adatok forrása a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség hálózati és operatív adatokról készített statisztikai jelentéssel összefüggésben összeállított kiegészítő jelentései az 1975-1985 közötti időszakban: ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. - 40-15-9/1976.; 40-15-31/1977.; 40-15-12/1978.; 40-15-6/1978.; 40-15-8/1980.; 40-15-1442/1980.; 40-15-1445/1981.; 40-15-14/1983.; 40-15-2/1983.; 40-15-5/1985.; 40/15-8/1986.

A hálózat létszáma						
A hálózat minősítése	1983		1984		1985	
	Férfi:	Nő:	Férfi:	Nő:	Férfi:	Nő:
Titkos munkatárs:	111	3	119	3	109	4
Titkos megbízott:	1186	296	1170	306	1096	269
Ügynök:	36	6	37	6	37	7
Összesen:	1333	305	1326	315	1242	280
Összesen:	1638		1641		1522	

14. TÁBLÁZAT: A BM III/II. CSOPORTFŐNÖKSÉG ÁLTAL FOGLALKOZTATOTT HÁLÓZAT LÉTSZÁMADATAI NEMEK SZERINT ÉVES BONTÁSBAN AZ 1983 – 1985 KÖZÖTTI IDŐSZAKBAN (SAJÁT KÉSZÍTÉS)¹⁰⁸³

A hálózat MSZMP és KISZ tagjainak létszáma											
	1975	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985
MSZMP	323	351	349	381	387	390	394	407	380	402	393
KISZ tag	82	102	114	158	174	188	213	241	266	267	214
Összesen:	405	453	463	539	561	578	607	648	646	669	607

15. TÁBLÁZAT: A BM III/II. CSOPORTFŐNÖKSÉG ÁLTAL FOGLALKOZTATOTT HÁLÓZAT MSZMP ÉS KISZ TAGJAINAK LÉTSZÁMADATAI ÉVES BONTÁSBAN AZ 1975 – 1985 KÖZÖTTI IDŐSZAKBAN, (SAJÁT KÉSZÍTÉS)¹⁰⁸⁴

¹⁰⁸³ Az adatok forrása a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség hálózati és operatív adatokról készített statisztikai jelentéssel összefüggésben összeállított kiegészítő jelentései az 1975-1985 közötti időszakban: ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. - 40-15-9/1976.; 40-15-31/1977.; 40-15-12/1978.; 40-15-6/1978.; 40-15-8/1980.; 40-15-1442/1980.; 40-15-1445/1981.; 40-15-14/1983.; 40-15-2/1983.; 40-15-5/1985.; 40/15-8/1986.

¹⁰⁸⁴ Az adatok forrása a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség hálózati és operatív adatokról készített statisztikai jelentéssel összefüggésben összeállított kiegészítő jelentései az 1975-1985 közötti időszakban: ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. - 40-15-9/1976.; 40-15-31/1977.; 40-15-12/1978.; 40-15-6/1978.; 40-15-8/1980.; 40-15-1442/1980.; 40-15-1445/1981.; 40-15-14/1983.; 40-15-2/1983.; 40-15-5/1985.; 40/15-8/1986.

A hálózat létszámának növekedése			
Évkör:	Összes növekedés	Saját beszerzés	Saját beszerzések aránya a növekedésen belül
1975	225	150	66,67%
1976	252	168	66,67%
1977	296	208	70,27%
1978	254	183	72,05%
1979	196	141	71,94%
1980	225	150	66,67%
1981	253	167	66,01%
1982	274	186	67,88%
1983	231	162	70,13%
1984	213	137	64,32%
1985	215	137	63,72%
Összesen:	2634	1789	67,85%

16. TÁBLÁZAT: A BM III/II. CSOPORTFŐNÖKSÉG HÁLÓZATÁNAK NÖVEKEDÉSE, ILLETVE AZON BELÜL A SAJÁT BESZERZÉSEK SZÁMA ÉS ARÁNYA ÉVES BONTÁSBAN AZ 1975 – 1985 KÖZÖTTI IDŐSZAKBAN (SAJÁT KÉSZÍTÉS)¹⁰⁸⁵

Tanulmányozott, de be nem szervezet személyek száma											
A hálózat minősítése	1975	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985
Titkos munkatárs:									1		
Titkos megbízott:	23	23	36	26	42	23	32	28	41	21	23
Ügynök:	4	2	3	7	1	7	8	7	10	11	6
Összesen:	27	25	39	33	43	30	40	35	52	32	29

17. TÁBLÁZAT: A BM III/II. CSOPORTFŐNÖKSÉG ÁLTAL TANULMÁNYOZOTT, DE BE NEM SZERVEZETT SZEMÉLYEK LÉTSZÁMADATAI ÉVES BONTÁSBAN AZ 1975 – 1985 KÖZÖTTI IDŐSZAKBAN (SAJÁT KÉSZÍTÉS)¹⁰⁸⁶

¹⁰⁸⁵ Az adatok forrása a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség hálózati és operatív adatokról készített statisztikai jelentéssel összefüggésben összeállított kiegészítő jelentései az 1975-1985 közötti időszakban: ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. - 40-15-9/1976.; 40-15-31/1977.; 40-15-12/1978.; 40-15-6/1978.; 40-15-8/1980.; 40-15-1442/1980.; 40-15-1445/1981.; 40-15-14/1983.; 40-15-2/1983.; 40-15-5/1985.; 40-15-8/1986.

¹⁰⁸⁶ Az adatok forrása a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség hálózati és operatív adatokról készített statisztikai jelentéssel összefüggésben összeállított kiegészítő jelentései az 1975-1985 közötti időszakban: ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. - 40-15-9/1976.; 40-15-31/1977.; 40-15-12/1978.; 40-15-6/1978.; 40-15-8/1980.; 40-15-1442/1980.; 40-15-1445/1981.; 40-15-14/1983.; 40-15-2/1983.; 40-15-5/1985.; 40-15-8/1986.

A hálózatba beszervezett külföldi állampolgárok létszáma											
Állampolgárság:	1975	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984	Összesen:
osztrák	3	4	5	6	4	5	5	5	4	4	45
nyugatnémet	3	1	1		3	3	3	4			18
nyugatnémet - magyar							6	1			7
olasz		1			2	1	2		1		7
amerikai (USA)				1		2		3			6
szíriai				1				2	1	2	6
egyiptomi			1					1	1	2	5
jordán			1		1	1			1	1	5
osztrák-magyar				1				1		3	5
svájci		1		1					1	1	4
jugoszláv				1			1	1			3
hontalan	1	1				1					3
ausztrál				1	1						2
belga			1			1					2
brit						1			1		2
görög			1					1			2
iraki				1			1				2
kanadai-magyar						2					2

18. TÁBLÁZAT: A BM III/II. CSOPORTFŐNÖKSÉG ÁLTAL ÚJONNAN BESZERVEZETT KÜLFÖLDIEK ÁLLAMPOLGÁRSÁG SZERINTI LÉTSZÁMADATAI ÉVES BONTÁSBAN AZ 1975 – 1984 KÖZÖTTI IDŐSZAKBAN (SAJÁT KÉSZÍTÉS)¹⁰⁸⁷

¹⁰⁸⁷ A táblázatban rögzített adatok forrása a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség hálózati és operatív adatokról készített statisztikai jelentéssel összefüggésben összeállított kiegészítő jelentései az 1975-1985 közötti időszakban: ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. - 40-15-9/1976.; 40-15-31/1977.; 40-15-12/1978.; 40-15-6/1978.; 40-15-8/1980.; 40-15-1442/1980.; 40-15-1445/1981.; 40-15-14/1983.; 40-15-2/1983.; 40-15-5/1985.; 40/15-8/1986.

A hálózatba beszervezett külföldi állampolgárok létszáma											
Állampolgárság:	1975	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984	Összesen:
libanoni								1	1		2
perui		1					1				2
szovjet				1	1						2
francia				1							1
francia-magyar										1	1
indonéz			1								1
iráni									1		1
japán				1							1
jemeni							1				1
kanadai	1										1
kínai						1					1
palesztin				1							1
román									1		1
török									1		1
uruguayi			1								1
Összesen	8	9	12	17	12	18	20	20	14	14	144

19. TÁBLÁZAT: A BM III/II. CSOPORTFŐNÖKSÉG ÁLTAL ÚJONNAN BESZERVEZETT KÜLFÖLDIEK ÁLLAMPOLGÁRSÁG SZERINTI LÉTSZÁMADATAI ÉVES BONTÁSBAN AZ 1975 – 1984 KÖZÖTTI IDŐSZAKBAN (SAJÁT KÉSZÍTÉS)¹⁰⁸⁸

¹⁰⁸⁸ A diagramban rögzített adatok forrása a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség hálózati és operatív adatokról készített statisztikai jelentéssel összefüggésben összeállított kiegészítő jelentései az 1975-1985 közötti időszakban: ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. - 40-15-9/1976.; 40-15-31/1977.; 40-15-12/1978.; 40-15-6/1978.; 40-15-8/1980.; 40-15-1442/1980.; 40-15-1445/1981.; 40-15-14/1983.; 40-15-2/1983.; 40-15-5/1985.; 40-15-8/1986.

A hálózatba beszervezett külföldi személyek funkciói			
Évkör	titkos információszerzés	ellenséges tevékenységet folytató személyek azonosítása	operatív kombinációk végrehajtása
1978	17		
1979	11	1	
1980	17		1
1981	19	1	
1982	17		3
1983	11	3	
1984	11	3	
Összesen:	103	8	4

20. TÁBLÁZAT: A BM III/II. CSOPORTFŐNÖKSÉG ÁLTAL ÚJONNAN BESZERVEZETT KÜLFÖLDI ÁLLAMPOLGÁROK FUNKCIÓ SZERINTI LÉTSZÁMADATAI ÉVES BONTÁSBAN AZ 1978 – 1984 KÖZÖTTI IDŐSZAKBAN (SAJÁT KÉSZÍTÉS)¹⁰⁸⁹

¹⁰⁸⁹ A diagramban rögzített adatok forrása a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség hálózati és operatív adatokról készített statisztikai jelentéssel összefüggésben összeállított kiegészítő jelentései az 1975-1985 közötti időszakban: ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. - 40-15-9/1976.; 40-15-31/1977.; 40-15-12/1978.; 40-15-6/1978.; 40-15-8/1980.; 40-15-1442/1980.; 40-15-1445/1981.; 40-15-14/1983.; 40-15-2/1983.; 40-15-5/1985.; 40/15-8/1986.

A hálózatba újonnan beszervezett külföldi személyek funkciói						
Évkör	Kémelhárítás hazai bázison	Kémelhárítás külföldi bázison	Nemzetközi érintkezés	Népgazdaság védelme	Terror-elhárítás	Kiemelt objektumok védelme
1978	6	10	1			
1979	4	7				1
1980	5	12	1			
1981	4	16				
1982	6	12	2			
1983	4	4	5		1	
1984	3	4	5	1	1	
Összesen:	32	65	14	1	2	1

21. TÁBLÁZAT: A BM III/II. CSOPORTFŐNÖKSÉG ÁLTAL ÚJONNAN BESZERVEZETT KÜLFÖLDI ÁLLAMPOLGÁROK FOGLALKOZTATÁSI VONAL SZERINTI LÉTSZÁMADATAI ÉVES BONTÁSBAN AZ 1978 – 1984 KÖZÖTTI IDŐSZAKBAN (SAJÁT KÉSZÍTÉS)¹⁰⁹⁰

¹⁰⁹⁰ A diagramban rögzített adatok forrása a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség hálózati és operatív adatokról készített statisztikai jelentéssel összefüggésben összeállított kiegészítő jelentései az 1975-1985 közötti időszakban: ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. - 40-15-9/1976.; 40-15-31/1977.; 40-15-12/1978.; 40-15-6/1978.; 40-15-8/1980.; 40-15-1442/1980.; 40-15-1445/1981.; 40-15-14/1983.; 40-15-2/1983.; 40-15-5/1985.; 40/15-8/1986.

A hálózat csökkenése			
Évkör:	Összes csökkenés	A hálózatból kizárt személyek száma	A hálózatból negatív tulajdonság miatti kizárt személyek száma
1975	143	98	26
1976	155	117	16
1977	151	112	21
1978	208	145	27
1979	189	131	21
1980	243	173	29
1981	223	151	23
1982	203	133	20
1983	314	231	36
1984	210	149	23
1985	334	189	23
Összesen:	2373	1629	265

22. TÁBLÁZAT: A BM III/II. CSOPORTFŐNÖKSÉG HÁLÓZATÁNAK CSÖKKENÉSÉNEK LÉTSZÁMADATAI ÉVES BONTÁSBAN AZ 1975 – 1985 KÖZÖTTI IDŐSZAKBAN (SAJÁT KÉSZÍTÉS)¹⁰⁹¹

¹⁰⁹¹ Az adatok forrása a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség hálózati és operatív adatokról készített statisztikai jelentéssel összefüggésben összeállított kiegészítő jelentései az 1975-1985 közötti időszakban: ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. - 40-15-9/1976.; 40-15-31/1977.; 40-15-12/1978.; 40-15-6/1978.; 40-15-8/1980.; 40-15-1442/1980.; 40-15-1445/1981.; 40-15-14/1983.; 40-15-2/1983.; 40-15-5/1985.; 40-15-8/1986.

Kizárt hálózat száma												
A hálózat minősítése	1975	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985	Összesen :
Titkos munkatárs :	5	7	4	6	2	10	11	11	10	8	10	84
Titkos megbízott:	90	107	104	132	122	157	138	119	213	138	174	1494
Ügynök:	3	3	4	7	3	6	2	3	8	3	5	47
Összesen:	98	117	112	145	127	173	151	133	231	149	189	1625

23. TÁBLÁZAT: A BM III/II. CSOPORTFŐNÖKSÉG ÁLTAL KIZÁRT SZEMÉLYEK LÉTSZÁMADATAI ÉVES BONTÁSBAN AZ 1975 – 1985 KÖZÖTTI IDŐSZAKBAN (SAJÁT KÉSZÍTÉS)¹⁰⁹²

¹⁰⁹² Az adatok forrása a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség hálózati és operatív adatokról készített statisztikai jelentéssel összefüggésben összeállított kiegészítő jelentései az 1975-1985 közötti időszakban: ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. - 40-15-9/1976.; 40-15-31/1977.; 40-15-12/1978.; 40-15-6/1978.; 40-15-8/1980.; 40-15-1442/1980.; 40-15-1445/1981.; 40-15-14/1983.; 40-15-2/1983.; 40-15-5/1985.; 40-15-8/1986.

A hálózathól történt kizárás oka											
Évkör	Bűncselekményt követett el	Árulóvá vált	Feladatát nem végezte el	Találkozóra nem járt el	Dekonspirált	Erkölcstelen élet, iszákosság	Megbízhatatlan, nem őszinte	Eltűnt	Disszidált	Hazatérést megtagadta	Az együttműködést megtagadta
1975	5		3		3	3	8			1	3
1976	2	1	3	1	1	1	5			2	
1977	4		1	1	1	2	8			2	2
1978			5	2	1	4	6			2	7
1979	2		5	4	4					2	4
1980	2		5	2	1	5	3		4	1	6
1981			4	2	2	2	5			5	3
1982	3		2	1	4	3	2		1	3	1
1983	2		9		6	4	10		1	1	3
1984	3		6	2	2	7	2	1			
1985			5	4	3		6		1		4
Összesen:	23	1	48	19	28	31	55	1	7	19	33

24. TÁBLÁZAT: A BM III/II. CSOPORTFŐNÖKSÉG ÁLTAL NEGATÍV OKOK MIATT KIZÁRT SZEMÉLYEK LÉTSZÁMADATAI ÉVES BONTÁSBAN AZ 1975 – 1985 KÖZÖTTI IDŐSZAKBAN (SAJÁT KÉSZÍTÉS)¹⁰⁹³

¹⁰⁹³ Az adatok forrása a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség hálózati és operatív adatokról készített statisztikai jelentéssel összefüggésben összeállított kiegészítő jelentései az 1975-1985 közötti időszakban: ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. - 40-15-9/1976.; 40-15-31/1977.; 40-15-12/1978.; 40-15-6/1978.; 40-15-8/1980.; 40-15-1442/1980.; 40-15-1445/1981.; 40-15-14/1983.; 40-15-2/1983.; 40-15-5/1985.; 40-15-8/1986.

A tárgyévben pihentetése mellett döntöttek												
Pihentetés oka	1975	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985	
Tartós kiküldetés			1		2	2			2			
Hírszerző lehetősége megszűnése	5	7	1	13	8	13	6	9	15	11	18	
Dekonspiráció elkerülése						1				1		
Családi és személyi körülmények	3	1	4	3	5	2	5	4	4	7	13	
Betegség	1	1	1	3		2	3	2	5	2	3	
Egyéb					7							
Összesen:	9	9	7	19	22	20	14	15	26	21	34	196

25. TÁBLÁZAT: A BM III/II. CSOPORTFŐNÖKSÉG ÁLTAL PIHENTETETT SZEMÉLYEK LÉTSZÁMADATAI ÉVES BONTÁSBAN AZ 1975 – 1985 KÖZÖTTI IDŐSZAKBAN (SAJÁT KÉSZÍTÉS)¹⁰⁹⁴

¹⁰⁹⁴ Az adatok forrása a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség hálózati és operatív adatokról készített statisztikai jelentéssel összefüggésben összeállított kiegészítő jelentései az 1975-1985 közötti időszakban: ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. - 40-15-9/1976.; 40-15-31/1977.; 40-15-12/1978.; 40-15-6/1978.; 40-15-8/1980.; 40-15-1442/1980.; 40-15-1445/1981.; 40-15-14/1983.; 40-15-2/1983.; 40-15-5/1985.; 40-15-8/1986.

Foglalkoztatás vonala a kémelhárítás területén						
Évkör	A hálózat minősítése	Hazai bázison	Külföldi bázison	Nemzetközi érintkezést felhasználó ellenséges tevékenység felderítése, kiszűrése	Kiemelt objektumok, területek és államtitkok védelme	Egyéb kémelhárítás
1975	Titkos munkatárs:	22	9	40	15	
	Titkos megbízott:	376	87	487	269	11
	Ügynök:	8	13	4	3	
	Összesen:	406	109	531	287	11
1976	Titkos munkatárs:	21	11	47	18	
	Titkos megbízott:	391	101	542	272	11
	Ügynök:	8	12	4	3	
	Összesen:	420	124	593	293	11
1977	Titkos munkatárs:	21	21	44	10	6
	Titkos megbízott:	364	220	583	192	95
	Ügynök:	10	11	4	2	3
	Összesen:	395	252	631	204	104
1978	Titkos munkatárs:	19	23	41	11	8
	Titkos megbízott:	368	233	595	222	87
	Ügynök:	8	8	5	2	1
	Összesen:	395	264	641	235	96

26. TÁBLÁZAT: A BM III/II. CSOPORTFŐNÖKSÉG ÁLTAL FOGLALKOZTATOTT HÁLÓZAT FOGLALKOZTATÁSI VONALAK SZERINTI LÉTSZÁMADATAI ÉVES BONTÁSBAN AZ 1975 – 1978 KÖZÖTTI IDŐSZAKBAN (SAJÁT KÉSZÍTÉS)¹⁰⁹⁵

¹⁰⁹⁵ Az adatok forrása a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség hálózati és operatív adatokról készített statisztikai jelentéssel összefüggésben összeállított kiegészítő jelentései az 1975-1985 közötti időszakban: ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. - 40-15-9/1976.; 40-15-31/1977.; 40-15-12/1978.; 40-15-6/1978.; 40-15-8/1980.; 40-15-1442/1980.; 40-15-1445/1981.; 40-15-14/1983.; 40-15-2/1983.; 40-15-5/1985.; 40/15-8/1986.

Foglalkoztatás vonala a kémelhárítás területén						
Évkör	A hálózat minősítése	Hazai bázison	Külföldi bázison	Nemzetközi érintkezést felhasználó ellenséges tevékenység felderítése, kiszűrése	Kiemelt objektumok, területek és államtitkok védelme	Egyéb kémelhárítás
1979	Titkos munkatárs:	19	24	43	10	9
	Titkos megbízott:	366	243	591	233	74
	Ügynök:	9	8	6	3	
	Összesen:	394	275	640	246	83
1980	Titkos munkatárs:	27	24	41	9	5
	Titkos megbízott:	397	224	625	213	28
	Ügynök:	13	5	8	1	
	Összesen:	437	253	674	223	33
1981	Titkos munkatárs:	29	23	45	9	5
	Titkos megbízott:	394	252	621	209	24
	Ügynök:	15	9	13	2	
	Összesen:	438	284	679	220	29
1982	Titkos munkatárs:	28	28	59	8	3
	Titkos megbízott:	414	276	644	206	12
	Ügynök:	12	14	15	2	
	Összesen:	454	318	718	216	15

27. TÁBLÁZAT: A BM III/II. CSOPORTFŐNÖKSÉG ÁLTAL FOGLALKOZTATOTT HÁLÓZAT FOGLALKOZTATÁSI VONALA SZERINTI LÉTSZÁMADATAI ÉVES BONTÁSBAN AZ 1979 – 1982 KÖZÖTTI IDŐSZAKBAN
(SAJÁT KÉSZÍTÉS)¹⁰⁹⁶

¹⁰⁹⁶ Az adatok forrása a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség hálózati és operatív adatokról készített statisztikai jelentéssel összefüggésben összeállított kiegészítő jelentései az 1975-1985 közötti időszakban: ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. - 40-15-9/1976.; 40-15-31/1977.; 40-15-12/1978.; 40-15-6/1978.; 40-15-8/1980.; 40-15-1442/1980.; 40-15-1445/1981.; 40-15-14/1983.; 40-15-2/1983.; 40-15-5/1985.; 40/15-8/1986.

Foglalkoztatás vonala a kémelhárítás területén						
Évkör	A hálózat minősítése	Hazai bázison	Külföldi bázison	Nemzetközi érintkezést felhasználó ellenséges tevékenység felderítése, kiszűrése	Kiemelt objektumok, területek és államtitkok védelme	Egyéb kémelhárítás
1983	Titkos munkatárs:	28	29	48	7	2
	Titkos megbízott:	387	290	603	191	11
	Ügynök:	9	12	18	2	1
	Összesen:	424	331	669	200	14
1984	Titkos munkatárs:	27	28	57	8	2
	Titkos megbízott:	387	306	598	177	8
	Ügynök:	11	10	17	3	2
	Összesen:	425	344	672	188	12
1985	Titkos munkatárs:	28	25	50	8	2
	Titkos megbízott:	395	323	483	158	6
	Ügynök:	13	9	16	2	4
	Összesen:	436	357	549	168	12

28. TÁBLÁZAT: A BM III/II. CSOPORTFŐNÖKSÉG ÁLTAL FOGLALKOZTATOTT HÁLÓZAT FOGLALKOZTATÁSI VONALA SZERINTI LÉTSZÁMADATAI ÉVES BONTÁSBAN AZ 1983 – 1985 KÖZÖTTI IDŐSZAKBAN (SAJÁT KÉSZÍTÉS) ¹⁰⁹⁷

¹⁰⁹⁷ Az adatok forrása a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség hálózati és operatív adatokról készített statisztikai jelentéssel összefüggésben összeállított kiegészítő jelentései az 1975-1985 közötti időszakban: ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. - 40-15-9/1976.; 40-15-31/1977.; 40-15-12/1978.; 40-15-6/1978.; 40-15-8/1980.; 40-15-1442/1980.; 40-15-1445/1981.; 40-15-14/1983.; 40-15-2/1983.; 40-15-5/1985.; 40-15-8/1986.

A hálózat funkciói									
Évkör	A hálózat minősítése	Titkos információk szerzése, felderítés	Operatív kombinációk végrehajtása	Ellenséges tevékenységet folytató személyek felismerése, felkutatása	Kiemelt objektumok, terület, vonalak védelme	A hálózati munka egyes részfeladatainak teljesítése	Rezidensi teendők ellátása	Operatív technika speciális feladatai	Egyéb
1975	Titkos munkatárs:	52	7	3	5	1	17		1
	Titkos megbízott:	752	75	31	321	22	7	11	11
	Ügynök:	20	1	5	2				
	Összesen:	824	83	39	328	23	24	11	12
1976	Titkos munkatárs:	52	8	1	11		24		1
	Titkos megbízott:	833	80	29	328	21	6	9	11
	Ügynök:	18	2	5	2				
	Összesen:	903	90	35	341	21	30	9	12
1977	Titkos munkatárs:	57	8	1	11		23		2
	Titkos megbízott:	939	84	31	352	21		12	15
	Ügynök:	22	3	4	1				
	Összesen:	1018	95	36	364	21	23	12	17

29. TÁBLÁZAT: A BM III/II. CSOPORTFŐNÖKSÉG ÁLTAL FOGLALKOZTATOTT HÁLÓZAT FOGLALKOZTATÁSI FUNKCIÓ SZERINTI LÉTSZÁMADATAI ÉVES BONTÁSBAN AZ 1975 – 1977 KÖZÖTTI IDŐSZAKBAN (SAJÁT KÉSZÍTÉS)¹⁰⁹⁸

¹⁰⁹⁸ Az adatok forrása a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség hálózati és operatív adatokról készített statisztikai jelentéssel összefüggésben összeállított kiegészítő jelentései az 1975-1985 közötti időszakban: ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. - 40-15-9/1976.; 40-15-31/1977.; 40-15-12/1978.; 40-15-6/1978.; 40-15-8/1980.; 40-15-1442/1980.; 40-15-1445/1981.; 40-15-14/1983.; 40-15-2/1983.; 40-15-5/1985.; 40/15-8/1986.

A hálózat funkciói									
Évkör	A hálózat minősítése	Titkos információk szerzése, felderítés	Operatív kombinációk végrehajtása	Ellenséges tevékenységet folytató személyek felismerése, felkutatása	Kiemelt objektumok, terület, vonalak védelme	A hálózati munka egyes részfeladatainak teljesítése	Rezidensi teendők ellátása	Operatív technika speciális feladatai	Egyéb
1978	Titkos munkatárs:	61	7		11	1	20		2
	Titkos megbízott:	1008	78	32	337	23		8	19
	Ügynök:	20	1	3					
	Összesen:	1089	86	35	348	24	20	8	21
1979	Titkos munkatárs:	62	8	1	12	1	19		2
	Titkos megbízott:	1009	82	32	331	25		9	19
	Ügynök:	20	3	3					
	Összesen:	1091	93	36	343	26	19	9	21
1980	Titkos munkatárs:	65	10	1	11	1	16		2
	Titkos megbízott:	1007	84	36	303	32		10	15
	Ügynök:	23	2	2					
	Összesen:	1095	96	39	314	33	16	10	17

30. táblázat: A BM III/II. Csoportfőnökség által foglalkoztatott hálózat foglalkoztatási Funkció szerinti létszámadatai éves bontásban az 1978 – 1980 közötti időszakban (saját készítés)¹⁰⁹⁹

¹⁰⁹⁹ Az adatok forrása a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség hálózati és operatív adatokról készített statisztikai jelentéssel összefüggésben összeállított kiegészítő jelentései az 1975-1985 közötti időszakban: ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. - 40-15-9/1976.; 40-15-31/1977.; 40-15-12/1978.; 40-15-6/1978.; 40-15-8/1980.; 40-15-1442/1980.; 40-15-1445/1981.; 40-15-14/1983.; 40-15-2/1983.; 40-15-5/1985.; 40/15-8/1986.

A hálózat funkciói									
Évkör	A hálózat minősítése	Titkos információk szerzése, felderítés	Operatív kombinációk végrehajtása	Ellenséges tevékenységet folytató személyek felismerése, felkutatása	Kiemelt objektumok, terület, vonalak védelme	A hálózati munka egyes részfeladatainak teljesítése	Rezidensi teendők ellátása	Operatív technika speciális feladatai	Egyéb
1981	Titkos munkatárs:	72	7	2	16	1	12		1
	Titkos megbízott:	1036	69	37	295	37		10	16
	Ügynök:	30	4	4	1				
	Összesen:	1138	80	43	312	38	12	10	17
1982	Titkos munkatárs:	88	7	2	18	1	10		
	Titkos megbízott:	1101	68	38	282	38		9	16
	Ügynök:	34	3	5	1				
	Összesen:	1223	78	45	301	39	10	9	16
1983	Titkos munkatárs:	81	5	1	18	1	8		
	Titkos megbízott:	1041	64	40	269	41		11	16
	Ügynök:	33	2	6	1				
	Összesen:	1155	71	47	288	42	8	11	16

31. táblázat: A BM III/II. Csoportfőnökség által foglalkoztatott hálózat foglalkoztatási funkció szerinti létszámadatai éves bontásban az 1981 – 1983 közötti időszakban (saját készítés)¹¹⁰⁰

¹¹⁰⁰ Az adatok forrása a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség hálózati és operatív adatokról készített statisztikai jelentéssel összefüggésben összeállított kiegészítő jelentései az 1975-1985 közötti időszakban: ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. - 40-15-9/1976.; 40-15-31/1977.; 40-15-12/1978.; 40-15-6/1978.; 40-15-8/1980.; 40-15-1442/1980.; 40-15-1445/1981.; 40-15-14/1983.; 40-15-2/1983.; 40-15-5/1985.; 40/15-8/1986.

A hálózat funkciói									
Évkör	A hálózat minősítése	Titkos információk szerzése, felderítés	Operatív kombinációk végrehajtása	Ellenséges tevékenységet folytató személyek felismerése, felkutatása	Kiemelt objektumok, terület, vonalak védelme	A hálózati munka egyes részfeladatainak teljesítése	Rezidensi teendők ellátása	Operatív technika speciális feladatai	Egyéb
1984	Titkos munkatárs:	81	9	2	20	2	8		
	Titkos megbízott:	1039	61	39	267	41		11	18
	Ügynök:	31	1	8	2	1			
	Összesen:	1151	71	49	289	44	8	11	18
1985	Titkos munkatárs:	74	8	2	19	2	8		
	Titkos megbízott:	941	54	33	266	40		12	19
	Ügynök:	32	2	7	2	1			
	Összesen:	1047	64	42	287	43	8	12	19

32. táblázat: A BM III/II. Csoportfőnökség által foglalkoztatott hálózat foglalkoztatási funkció szerinti létszámadatai éves bontásban az 1983 – 1985 közötti időszakban (saját készítés)¹¹⁰¹

¹¹⁰¹ ¹¹⁰¹ Az adatok forrása a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség hálózati és operatív adatokról készített statisztikai jelentéssel összefüggésben összeállított kiegészítő jelentései az 1975-1985 közötti időszakban: ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. - 40-15-9/1976.; 40-15-31/1977.; 40-15-12/1978.; 40-15-6/1978.; 40-15-8/1980.; 40-15-1442/1980.; 40-15-1445/1981.; 40-15-14/1983.; 40-15-2/1983.; 40-15-5/1985.; 40/15-8/1986.

A hálózat iskolai végzettség szerinti megoszlása						
Évkör	A hálózat minősítése	Egyetem	Főiskola	Középiskola (érettségi)	8 általános, vagy azonos	8 általánosnál kevesebb
1975	Titkos munkatárs:	41	8	30	7	
	Titkos megbízott:	435	145	437	173	40
	Ügynök:	6	2	13	6	1
	Összesen:	482	155	480	186	41
1976	Titkos munkatárs:	41	12	36	8	
	Titkos megbízott:	487	164	463	171	32
	Ügynök:	7	3	11	5	1
	Összesen:	535	179	510	184	33
1977	Titkos munkatárs:	46	12	38	6	
	Titkos megbízott:	560	192	497	175	30
	Ügynök:	7	3	15	4	1
	Összesen:	613	207	550	185	31
1978	Titkos munkatárs:	47	15	35	5	
	Titkos megbízott:	583	209	503	181	29
	Ügynök:	6	3	12	3	
	Összesen:	636	227	550	189	29

33. TÁBLÁZAT: A BM III/II. CSOPORTFŐNÖKSÉG ÁLTAL FOGLALKOZTATOTT HÁLÓZAT ISKOLAI VÉGZETSÉG SZERINTI LÉTSZÁMADATAI ÉVES BONTÁSBAN AZ 1975 – 1978 KÖZÖTTI IDŐSZAKBAN (SAJÁT KÉSZÍTÉS)¹¹⁰²

¹¹⁰² Az adatok forrása a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség hálózati és operatív adatokról készített statisztikai jelentéssel összefüggésben összeállított kiegészítő jelentései az 1975-1985 közötti időszakban: ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. - 40-15-9/1976.; 40-15-31/1977.; 40-15-12/1978.; 40-15-6/1978.; 40-15-8/1980.; 40-15-1442/1980.; 40-15-1445/1981.; 40-15-14/1983.; 40-15-2/1983.; 40-15-5/1985.; 40/15-8/1986.

A hálózat iskolai végzettség szerinti megoszlása						
Évkör	A hálózat minősítése	Egyetem	Főiskola	Középiskola (érettségi)	8 általános, vagy azonos	8 általánosnál kevesebb
1979	Titkos munkatárs:	50	16	35	4	
	Titkos megbízott:	575	215	513	178	26
	Ügynök:	5	3	15	2	1
	Összesen:	630	234	563	184	27
1980	Titkos munkatárs:	51	18	35	2	
	Titkos megbízott:	573	223	500	160	31
	Ügynök:	6	2	16	3	
	Összesen:	630	243	551	165	31
1981	Titkos munkatárs:	56	20	31	4	
	Titkos megbízott:	580	242	501	152	25
	Ügynök:	12	2	21	4	
	Összesen:	648	264	553	160	25
1982	Titkos munkatárs:	70	23	27	6	
	Titkos megbízott:	610	258	522	140	22
	Ügynök:	14	2	23	4	
	Összesen:	694	283	572	150	22

34. TÁBLÁZAT: A BM III/II. CSOPORTFŐNÖKSÉG ÁLTAL FOGLALKOZTATOTT HÁLÓZAT ISKOLAI VÉGZETSÉG SZERINTI LÉTSZÁMADATAI ÉVES BONTÁSBAN AZ 1979 – 1982 KÖZÖTTI IDŐSZAKBAN (SAJÁT KÉSZÍTÉS)¹¹⁰³

¹¹⁰³ Az adatok forrása a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség hálózati és operatív adatokról készített statisztikai jelentéssel összefüggésben összeállított kiegészítő jelentései az 1975-1985 közötti időszakban: ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. - 40-15-9/1976.; 40-15-31/1977.; 40-15-12/1978.; 40-15-6/1978.; 40-15-8/1980.; 40-15-1442/1980.; 40-15-1445/1981.; 40-15-14/1983.; 40-15-2/1983.; 40-15-5/1985.; 40/15-8/1986.

A hálózat iskolai végzettség szerinti megoszlása						
Évkör	A hálózat minősítése	Egyetem	Főiskola	Középiskola (érettségi)	8 általános, vagy azonos	8 általánosnál kevesebb
1983	Titkos munkatárs:	66	18	26	4	
	Titkos megbízott:	559	251	523	131	18
	Ügynök:	15	1	22	4	
	Összesen:	640	270	571	139	18
1984	Titkos munkatárs:	73	19	26	4	
	Titkos megbízott:	564	254	503	141	14
	Ügynök:	15	4	19	5	
	Összesen:	652	277	548	150	14
1985	Titkos munkatárs:	68	17	25	3	
	Titkos megbízott:	527	232	471	126	9
	Ügynök:	15	5	16	7	1
	Összesen:	610	254	512	136	10

35. TÁBLÁZAT: A BM III/II. CSOPORTFŐNÖKSÉG ÁLTAL FOGLALKOZTATOTT HÁLÓZAT ISKOLAI VÉGZETSÉG SZERINTI LÉTSZÁMADATAI ÉVES BONTÁSBAN AZ 1983 – 1985 KÖZÖTTI IDŐSZAKBAN (SAJÁT KÉSZÍTÉS)¹¹⁰⁴

¹¹⁰⁴ ¹¹⁰⁴ Az adatok forrása a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség hálózati és operatív adatokról készített statisztikai jelentéssel összefüggésben összeállított kiegészítő jelentései az 1975-1985 közötti időszakban: ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. - 40-15-9/1976.; 40-15-31/1977.; 40-15-12/1978.; 40-15-6/1978.; 40-15-8/1980.; 40-15-1442/1980.; 40-15-1445/1981.; 40-15-14/1983.; 40-15-2/1983.; 40-15-5/1985.; 40/15-8/1986.

Nyelvismeret				
Évkör	A hálózat minősítése	Egy idegen nyelv	Két idegen nyelv	Három, vagy több idegen nyelv
1975	Titkos munkatárs:	20	25	32
	Titkos megbízott:	336	343	358
	Ügynök:	7	15	4
	Összesen:	363	383	394
1976	Titkos munkatárs:	23	26	34
	Titkos megbízott:	367	357	398
	Ügynök:	10	12	4
	Összesen:	400	395	436
1977	Titkos munkatárs:	23	26	40
	Titkos megbízott:	386	392	425
	Ügynök:	8	5	4
	Összesen:	417	423	469
1978	Titkos munkatárs:	23	27	41
	Titkos megbízott:	395	413	421
	Ügynök:	6	3	2
	Összesen:	424	443	464

36. TÁBLÁZAT: A BM III/II. CSOPORTFŐNÖKSÉG ÁLTAL FOGLALKOZTATOTT HÁLÓZAT NYELVISMERET SZERINTI LÉTSZÁMADATAI ÉVES BONTÁSBAN AZ 1975 – 1978 KÖZÖTTI IDŐSZAKBAN (SAJÁT KÉSZÍTÉS)¹¹⁰⁵

¹¹⁰⁵ Az adatok forrása a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség hálózati és operatív adatokról készített statisztikai jelentéssel összefüggésben összeállított kiegészítő jelentései az 1975-1985 közötti időszakban: ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. - 40-15-9/1976.; 40-15-31/1977.; 40-15-12/1978.; 40-15-6/1978.; 40-15-8/1980.; 40-15-1442/1980.; 40-15-1445/1981.; 40-15-14/1983.; 40-15-2/1983.; 40-15-5/1985.; 40/15-8/1986.

Nyelvismeret				
Évkör	A hálózat minősítése	Egy idegen nyelv	Két idegen nyelv	Három, vagy több idegen nyelv
1979	Titkos munkatárs:	23	29	43
	Titkos megbízott:	417	422	401
	Ügynök:	5	2	3
	Összesen:	445	453	447
1980	Titkos munkatárs:	22	26	49
	Titkos megbízott:	444	429	439
	Ügynök:	10	3	10
	Összesen:	476	458	498
1981	Titkos munkatárs:	23	24	54
	Titkos megbízott:	437	463	461
	Ügynök:	14	10	11
	Összesen:	474	497	526
1982	Titkos munkatárs:	28	28	61
	Titkos megbízott:	446	492	477
	Ügynök:	16	12	12
	Összesen:	490	532	550

37. TÁBLÁZAT: A BM III/II. CSOPORTFŐNÖKSÉG ÁLTAL FOGLALKOZTATOTT HÁLÓZAT NYELVISMERET SZERINTI LÉTSZÁMADATAI ÉVES BONTÁSBAN AZ 1979 – 1982 KÖZÖTTI IDŐSZAKBAN (SAJÁT KÉSZÍTÉS¹¹⁰⁶)

¹¹⁰⁶ Az adatok forrása a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség hálózati és operatív adatokról készített statisztikai jelentéssel összefüggésben összeállított kiegészítő jelentései az 1975-1985 közötti időszakban: ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. - 40-15-9/1976.; 40-15-31/1977.; 40-15-12/1978.; 40-15-6/1978.; 40-15-8/1980.; 40-15-1442/1980.; 40-15-1445/1981.; 40-15-14/1983.; 40-15-2/1983.; 40-15-5/1985.; 40/15-8/1986.

Nyelvismeret				
Évkör	A hálózat minősítése	Egy idegen nyelv	Két idegen nyelv	Három, vagy több idegen nyelv
1983	Titkos munkatárs:	26	31	48
	Titkos megbízott:	423	480	443
	Ügynök:	18	10	10
	Összesen:	467	521	501
1984	Titkos munkatárs:	30	33	50
	Titkos megbízott:	430	467	439
	Ügynök:	18	9	12
	Összesen:	478	509	501
1985	Titkos munkatárs:	23	29	51
	Titkos megbízott:	408	436	380
	Ügynök:	15	11	14
	Összesen:	446	476	445

38. TÁBLÁZAT: A BM III/II. CSOPORTFŐNÖKSÉG ÁLTAL FOGLALKOZTATOTT HÁLÓZAT NYELVISMERET SZERINTI LÉTSZÁMADATAI ÉVES BONTÁSBAN AZ 1983 – 1985 KÖZÖTTI IDŐSZAKBAN (SAJÁT KÉSZÍTÉS)¹¹⁰⁷

¹¹⁰⁷ Az adatok forrása a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség hálózati és operatív adatokról készített statisztikai jelentéssel összefüggésben összeállított kiegészítő jelentései az 1975-1985 közötti időszakban: ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. - 40-15-9/1976.; 40-15-31/1977.; 40-15-12/1978.; 40-15-6/1978.; 40-15-8/1980.; 40-15-1442/1980.; 40-15-1445/1981.; 40-15-14/1983.; 40-15-2/1983.; 40-15-5/1985.; 40/15-8/1986.

Állampolgárság							
Évkör	A hálózat minősítése	Magyar	Hontalan	Szocialista országok	Harmadik világ országai	Kapitalista országok	Kettős
1975	Titkos munkatárs:	83	1	1	1		
	Titkos megbízott:	1169	2	4	5	50	
	Ügynök:	16	1			11	
	Összesen:	1268	4	5	6	61	
1976	Titkos munkatárs:	95	1		1		
	Titkos megbízott:	1255	3	3	5	51	
	Ügynök:	16	1			10	
	Összesen:	1366	5	3	6	61	
1977	Titkos munkatárs:	100	1		1	58	
	Titkos megbízott:	1384	1	3	8	14	
	Ügynök:	15			1		
	Összesen:	1499	2	3	10	72	
1978	Titkos munkatárs:	100	1		1		
	Titkos megbízott:	1432	1	5	10	57	
	Ügynök:	9			1	14	
	Összesen:	1541	2	5	12	71	

39. táblázat: A BM III/II. Csoportfőnökség által foglalkoztatott hálózat Állampolgárság szerinti létszámadatai éves bontásban az 1975 – 1978 közötti időszakban (saját készítés)¹¹⁰⁸

¹¹⁰⁸ Az adatok forrása a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség hálózati és operatív adatokról készített statisztikai jelentéssel összefüggésben összeállított kiegészítő jelentései az 1975-1985 közötti időszakban: ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. - 40-15-9/1976.; 40-15-31/1977.; 40-15-12/1978.; 40-15-6/1978.; 40-15-8/1980.; 40-15-1442/1980.; 40-15-1445/1981.; 40-15-14/1983.; 40-15-2/1983.; 40-15-5/1985.; 40/15-8/1986.

A hálózat állampolgárság szerinti megoszlása							
Évkör	A hálózat minősítése	Magyar	Hontalan	Szocialista országok	Harmadik világ országai	Kapitalista országok	Kettős
1979	Titkos munkatárs:	103	1		1	56	
	Titkos megbízott:	1435	1	6	9	16	
	Ügynök:	9			1		
	Összesen:	1547	2	6	11	72	
1980	Titkos munkatárs:	105	2			1	
	Titkos megbízott:	1400	1	7	12	63	3
	Ügynök:	9			1	16	
	Összesen:	1514	3	7	13	80	3
1981	Titkos munkatárs:	110			1		
	Titkos megbízott:	1407	1	7	14	65	6
	Ügynök:	16	1	1	2	16	3
	Összesen:	1533	2	8	17	81	9
1982	Titkos munkatárs:	125			1		
	Titkos megbízott:	1446	1	5	19	73	8
	Ügynök:	18	1	2	1	18	3
	Összesen:	1589	2	7	21	91	11

40. TÁBLÁZAT: A BM III/II. CSOPORTFŐNÖKSÉG ÁLTAL FOGLALKOZTATOTT HÁLÓZAT ÁLLAMPOLGÁRSÁG SZERINTI LÉTSZÁMADATAI ÉVES BONTÁSBAN AZ 1979 – 1982 KÖZÖTTI IDŐSZAKBAN (SAJÁT KÉSZÍTÉS)¹¹⁰⁹

¹¹⁰⁹ Az adatok forrása a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség hálózati és operatív adatokról készített statisztikai jelentéssel összefüggésben összeállított kiegészítő jelentései az 1975-1985 közötti időszakban: ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. - 40-15-9/1976.; 40-15-31/1977.; 40-15-12/1978.; 40-15-6/1978.; 40-15-8/1980.; 40-15-1442/1980.; 40-15-1445/1981.; 40-15-14/1983.; 40-15-2/1983.; 40-15-5/1985.; 40/15-8/1986.

A hálózat állampolgárság szerinti megoszlása							
Évkör	A hálózat minősítése	Magyar	Hontalan	Szocialista országok	Harmadik világ országai	Kapitalista országok	Kettős
1983	Titkos munkatárs:	113			1		
	Titkos megbízott:	1379	1	4	22	68	8
	Ügynök:	18	1	1	3	16	3
	Összesen:	1510	2	5	26	84	11
1984	Titkos munkatárs:	120			2		
	Titkos megbízott:	1372	1	3	22	67	11
	Ügynök:	17	1	1	6	14	4
	Összesen:	1509	2	4	30	81	15
1985	Titkos munkatárs:	111			2		
	Titkos megbízott:	1263	1	4	21	64	12
	Ügynök:	19	1	1	5	16	2
	Összesen:	1393	2	5	28	80	14

41. TÁBLÁZAT: A BM III/II. CSOPORTFŐNÖKSÉG ÁLTAL FOGLALKOZTATOTT HÁLÓZAT ÁLLAMPOLGÁRSÁG SZERINTI LÉTSZÁMADATAI ÉVES BONTÁSBAN AZ 1983 – 1985 KÖZÖTTI IDŐSZAKBAN (SAJÁT KÉSZÍTÉS)

A hálózat tagjainak születési idő szerinti besorolása									
Évkör	A hálózat minősítése	1910 előtt	1911- 1920	1921- 1930	1931- 1940	1941- 1945	1946- 1950	1951- 1956	1956 után
1975	Titkos munkatárs:	3	10	39	22	10	2		
	Titkos megbízott:	25	137	385	333	179	138	33	
	Ügynök:		5	8	11	2	1	1	
	Összesen:	28	152	432	366	191	141	34	0
1976	Titkos munkatárs:	3	8	44	30	11	1		
	Titkos megbízott:	20	119	393	361	207	177	40	
	Ügynök:		4	7	10	2	2	1	1
	Összesen:	23	131	444	401	220	180	41	1
1977	Titkos munkatárs:	2	10	45	3	11	3		
	Titkos megbízott:	15	119	401	387	244	224	64	
	Ügynök:		4	10	9	3	3	1	
	Összesen:	17	133	456	399	258	230	65	0
1978	Titkos munkatárs:	2	9	43	31	10	6	1	
	Titkos megbízott:	14	103	378	396	262	259	93	
	Ügynök:		4	6	10	1	2	1	
	Összesen:	16	116	427	437	273	267	95	0

42. TÁBLÁZAT: A BM III/II. CSOPORTFŐNÖKSÉG ÁLTAL FOGLALKOZTATOTT HÁLÓZAT SZÜLETÉSI IDŐ SZERINTI LÉTSZÁMADATAI ÉVES BONTÁSBAN AZ 1975 – 1978 KÖZÖTTI IDŐSZAKBAN (SAJÁT KÉSZÍTÉS¹¹¹⁰)

¹¹¹⁰ Az adatok forrása a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség hálózati és operatív adatokról készített statisztikai jelentéssel összefüggésben összeállított kiegészítő jelentései az 1975-1985 közötti időszakban: ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. - 40-15-9/1976.; 40-15-31/1977.; 40-15-12/1978.; 40-15-6/1978.; 40-15-8/1980.; 40-15-1442/1980.; 40-15-1445/1981.; 40-15-14/1983.; 40-15-2/1983.; 40-15-5/1985.; 40/15-8/1986.

A hálózat tagjainak születési idő szerinti besorolása									
Évkör	A hálózat minősítése	1910 előtt	1911- 1920	1921- 1930	1931- 1940	1941- 1945	1946- 1950	1951- 1956	1956 után
1979	Titkos munkatárs:	2	7	44	33	13	5	1	
	Titkos megbízott:	12	80	360	395	285	272	101	2
	Ügynök:		5	5	9	1	5	1	
	Összesen:	14	92	409	437	299	282	103	2
1980	Titkos munkatárs:	2	7	45	35	8	7	2	
	Titkos megbízott:	8	71	328	386	284	298	108	4
	Ügynök:		3	4	10	3	4	2	1
	Összesen:	10	81	377	431	295	309	112	5
1981	Titkos munkatárs:	2	4	47	40	8	7	3	
	Titkos megbízott:	4	60	292	394	283	319	132	16
	Ügynök:		3	7	12	5	6	4	2
	Összesen:	6	67	346	446	296	332	139	18
1982	Titkos munkatárs:		5	54	42	10	11	4	
	Titkos megbízott:	4	47	258	402	303	339	165	34
	Ügynök:		2	9	12	6	6	6	2
	Összesen:	4	54	321	456	319	356	175	36

43. TÁBLÁZAT: A BM III/II. CSOPORTFŐNÖKSÉG ÁLTAL FOGLALKOZTATOTT HÁLÓZAT SZÜLETÉSI IDŐ SZERINTI LÉTSZÁMADATAI ÉVES BONTÁSBAN AZ 1979 – 1982 KÖZÖTTI IDŐSZAKBAN (SAJÁT KÉSZÍTÉS)¹¹¹¹

¹¹¹¹ Az adatok forrása a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség hálózati és operatív adatokról készített statisztikai jelentéssel összefüggésben összeállított kiegészítő jelentései az 1975-1985 közötti időszakban: ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. - 40-15-9/1976.; 40-15-31/1977.; 40-15-12/1978.; 40-15-6/1978.; 40-15-8/1980.; 40-15-1442/1980.; 40-15-1445/1981.; 40-15-14/1983.; 40-15-2/1983.; 40-15-5/1985.; 40/15-8/1986.

A hálózat tagjainak születési idő szerinti besorolása									
Évkör	A hálózat minősítése	1910 előtt	1911- 1920	1921- 1930	1931- 1940	1941- 1945	1946- 1950	1951- 1956	1956 után
1983	Titkos munkatárs:		4	48	34	11	12	5	
	Titkos megbízott:	3	35	211	369	290	332	185	57
	Ügynök:		2	7	11	8	6	6	2
	Összesen:	3	41	266	414	309	350	196	59
1984	Titkos munkatárs:		2	52	40	10	13	5	
	Titkos megbízott:	2	30	181	346	289	347	212	69
	Ügynök:		2	8	11	7	8	5	2
	Összesen:	2	34	241	397	306	368	222	71
1985	Titkos munkatárs:		2	47	39	11	11	3	
	Titkos megbízott:	1	23	150	307	263	325	216	80
	Ügynök:		4	7	10	5	7	5	6
	Összesen:	1	29	204	356	279	343	224	86

44. TÁBLÁZAT: A BM III/II. CSOPORTFŐNÖKSÉG ÁLTAL FOGLALKOZTATOTT HÁLÓZAT SZÜLETÉSI ÉV SZERINTI LÉTSZÁMADATAI ÉVES BONTÁSBAN AZ 1983 – 1985 KÖZÖTTI IDŐSZAKBAN (SAJÁT KÉSZÍTÉS¹¹¹²)

¹¹¹² Az adatok forrása a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség hálózati és operatív adatokról készített statisztikai jelentéssel összefüggésben összeállított kiegészítő jelentései az 1975-1985 közötti időszakban: ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. - 40-15-9/1976.; 40-15-31/1977.; 40-15-12/1978.; 40-15-6/1978.; 40-15-8/1980.; 40-15-1442/1980.; 40-15-1445/1981.; 40-15-14/1983.; 40-15-2/1983.; 40-15-5/1985.; 40/15-8/1986.

Beszerzés éve												
Évkör	A hálózat minősítése	1945-56	1957-63	1964-69	1970	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977
1975	Titkos munkatárs:	19	27	22	7		2	1	6	2		
	Titkos megbízott:	116	211	308	67	73	82	107	127	139		
	Ügynök:		2	9	1	1	4	3	5	3		
	Összesen:	135	240	339	75	74	88	111	138	144		
1976	Titkos munkatárs:	17	32	21	6		1	1	5	5	9	
	Titkos megbízott:	110	199	294	62	68	82	96	115	141	150	
	Ügynök:		3	7	1		4	3	5	3	1	
	Összesen:	127	234	322	69	68	87	100	125	149	160	
1977	Titkos munkatárs:	20	31	21	6		1	3	3	5	9	3
	Titkos megbízott:	108	195	279	60	61	72	92	106	134	156	191
	Ügynök:		3	6	1		3	2	4	3	1	7
	Összesen:	128	229	306	67	61	76	97	113	142	166	201

45. TÁBLÁZAT: A BM III/II. CSOPORTFŐNÖKSÉG ÁLTAL FOGLALKOZTATOTT HÁLÓZAT BESZERVEZÉSI ÉV SZERINTI LÉTSZÁMADATAI ÉVES BONTÁSBAN AZ 1975 – 1977 KÖZÖTTI IDŐSZAKBAN (SAJÁT KÉSZÍTÉS)¹¹¹³

¹¹¹³ Az adatok forrása a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség hálózati és operatív adatokról készített statisztikai jelentéssel összefüggésben összeállított kiegészítő jelentései az 1975-1985 közötti időszakban: ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. - 40-15-9/1976.; 40-15-31/1977.; 40-15-12/1978.; 40-15-6/1978.; 40-15-8/1980.; 40-15-1442/1980.; 40-15-1445/1981.; 40-15-14/1983.; 40-15-2/1983.; 40-15-5/1985.; 40/15-8/1986.

A beszerzés éve															
Évkör	A hálózat minősítése	1945-56	1957-63	1964-69	1970	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979	1980
1978	Titkos munkatárs:	19	29	19	7		1	4	4	4	9	3	3		
	Titkos megbízott:	101	171	257	56	62	59	82	96	123	140	184	174		
	Ügynök:		4	4			2	1	3	1	1	6	2		
	Összesen:	120	204	280	63	62	62	87	103	128	150	193	179		
1979	Titkos munkatárs:	19	28	22	8		2	1	4	4	9	3	3	2	
	Titkos megbízott:	91	153	235	48	62	53	70	90	118	123	168	174	122	
	Ügynök:		4	2			1	1	1	1	1	6	2	7	
	Összesen:	110	185	259	56	62	56	72	95	123	133	177	179	131	
1980	Titkos munkatárs:	20	28	17	6	1	2	1	4	5	10	3	4	2	3
	Titkos megbízott:	85	126	216	47	61	42	59	82	107	109	148	156	119	130
	Ügynök:		2	4		1		1	1	1	1	5	2	4	5
	Összesen:	105	156	237	53	63	44	61	87	113	120	156	162	125	138

46. TÁBLÁZAT: A BM III/II. CSOPORTFŐNÖKSÉG ÁLTAL FOGLALKOZTATOTT HÁLÓZAT BESZERVEZÉSI ÉV SZERINTI LÉTSZÁMADATAI ÉVES BONTÁSBAN AZ 1978 – 1980 KÖZÖTTI IDŐSZAKBAN (SAJÁT KÉSZÍTÉS¹¹¹⁴)

¹¹¹⁴ Az adatok forrása a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség hálózati és operatív adatokról készített statisztikai jelentéssel összefüggésben összeállított kiegészítő jelentései az 1975-1985 közötti időszakban: ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. - 40-15-9/1976.; 40-15-31/1977.; 40-15-12/1978.; 40-15-6/1978.; 40-15-8/1980.; 40-15-1442/1980.; 40-15-1445/1981.; 40-15-14/1983.; 40-15-2/1983.; 40-15-5/1985.; 40/15-8/1986.

A beszerzés éve													
Évkör	A hálózat minősítése	1945-56	1957-63	1964-69	1970-75	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983
1981	Titkos munkatárs:	21	25	20	24	11	3	3	1	2	1		
	Titkos megbízott:	73	123	201	353	95	128	136	112	136	143		
	Ügynök:		4	3	5	1	6	3	3	6	8		
	Összesen:	94	152	224	382	107	137	142	116	144	152		
1982	Titkos munkatárs:	28	24	19	28	12	4	3	4	2	1	1	
	Titkos megbízott:	64	109	184	326	93	110	131	104	125	145	161	
	Ügynök:		2	4	5	1	5	3	2	5	12	4	
	Összesen:	92	135	207	359	106	119	137	110	132	158	166	
1983	Titkos munkatárs:	23	19	15	27	13	4	3	4	1	2	2	1
	Titkos megbízott:	50	90	164	265	85	97	106	89	103	133	152	148
	Ügynök:		2	5	4	1	4	2	1	3	10	3	7
	Összesen:	73	111	184	296	99	105	111	94	107	145	157	156

47. TÁBLÁZAT: A BM III/II. CSOPORTFŐNÖKSÉG ÁLTAL FOGLALKOZTATOTT HÁLÓZAT BESZERVEZÉSI ÉV SZERINTI LÉTSZÁMADATAI ÉVES BONTÁSBAN AZ 1981 – 1983 KÖZÖTTI IDŐSZAKBAN¹¹¹⁵

¹¹¹⁵ Az adatok forrása a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség hálózati és operatív adatokról készített statisztikai jelentéssel összefüggésben összeállított kiegészítő jelentései az 1975-1985 közötti időszakban: ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. - 40-15-9/1976.; 40-15-31/1977.; 40-15-12/1978.; 40-15-6/1978.; 40-15-8/1980.; 40-15-1442/1980.; 40-15-1445/1981.; 40-15-14/1983.; 40-15-2/1983.; 40-15-5/1985.; 40/15-8/1986.

Beszerzés éve															
Évkör	A hálózat minősítése	1945-56	1957-63	1964-69	1970-75	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985
1984	Titkos munkatárs:	22	21	17	26	11	5	3	4	5	3	2	1	2	
	Titkos megbízott:	45	75	150	233	76	93	100	81	95	123	137	146	122	
	Ügynök:		3	3	4	1	4	2		2	8	3	8	5	
	Összesen:	67	99	170	263	88	102	105	85	102	134	142	155	129	
1985	Titkos munkatárs:	19	20	18	24	9	4	2	5	5	2	2	1	2	
	Titkos megbízott:	40	62	126	197	62	78	79	67	83	95	115	126	117	118
	Ügynök:		2	3	3	1	2	2			7	3	8	6	7
	Összesen:	59	84	147	224	72	84	83	72	88	104	120	135	125	125

48. TÁBLÁZAT: A BM III/II. CSOPORTFŐNÖKSÉG ÁLTAL FOGLALKOZTATOTT HÁLÓZAT BESZERZÉSI ÉV SZERINTI LÉTSZÁMADATAI ÉVES BONTÁSBAN AZ 1984 – 1985 KÖZÖTTI IDŐSZAKBAN (SAJÁT KÉSZÍTÉS)¹¹¹⁶

¹¹¹⁶ Az adatok forrása a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség hálózati és operatív adatokról készített statisztikai jelentéssel összefüggésben összeállított kiegészítő jelentései az 1975-1985 közötti időszakban: ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. - 40-15-9/1976.; 40-15-31/1977.; 40-15-12/1978.; 40-15-6/1978.; 40-15-8/1980.; 40-15-1442/1980.; 40-15-1445/1981.; 40-15-14/1983.; 40-15-2/1983.; 40-15-5/1985.; 40/15-8/1986.

A foglalkoztatás alapja										
Évkör	A hálózat minősítése	Hazafias	Terhelő adat		Kompromittáló adat			Anyagi érdekeltség	Személyi és egyéb érdekeltség	Az alapok kombinációja
			Politikai	Nem politikai	Politikai	Nem politikai	Erkölcsei			
1975	Titkos munkatárs:	86								
	Titkos megbízott:	1227						1	2	
	Ügynök:		2	12		3	1	4	4	2
	Összesen:	1313	2	12	0	3	1	4	5	4
1976	Titkos munkatárs:	97								
	Titkos megbízott:	1310						1	1	5
	Ügynök:		2	10		3	2	4	3	3
	Összesen:	1407	2	10	0	3	2	5	4	8
1977	Titkos munkatárs:	102								
	Titkos megbízott:	1444						1	1	8
	Ügynök:		2	11		2	1	4	4	6
	Összesen:	1546	2	11	0	2	1	5	5	14
1978	Titkos munkatárs:	102								
	Titkos megbízott:	1495						1	3	6
	Ügynök:			9		2		3	4	6
	Összesen:	1597	0	9	0	2	0	4	7	12

49. TÁBLÁZAT: A BM III/II. CSOPORTFŐNÖKSÉG ÁLTAL FOGLALKOZTATOTT HÁLÓZAT FOGLALKOZTATÁSI ALAPOK SZERINTI LÉTSZÁMADATAI ÉVES BONTÁSBAN AZ 1975 – 1978 KÖZÖTTI IDŐSZAKBAN (SAJÁT KÉSZÍTÉS)¹¹¹⁷

¹¹¹⁷ Az adatok forrása a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség hálózati és operatív adatokról készített statisztikai jelentéssel összefüggésben összeállított kiegészítő jelentései az 1975-1985 közötti időszakban: ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. - 40-15-9/1976.; 40-15-31/1977.; 40-15-12/1978.; 40-15-6/1978.; 40-15-8/1980.; 40-15-1442/1980.; 40-15-1445/1981.; 40-15-14/1983.; 40-15-2/1983.; 40-15-5/1985.; 40/15-8/1986.

A foglalkoztatás alapja										
Évkör	A hálózat minősítése	Hazafias	Terhelő adat		Kompromittáló adat			Anyagi érdekeltség	Személyi és egyéb érdekeltség	Az alapok kombinációja
			Politikai	Nem politikai	Politikai	Nem politikai	Erkölcsei			
1979	Titkos munkatárs:	105								
	Titkos megbízott:	1493		1		1		1	4	7
	Ügynök:			7		2	1	4	4	8
	Összesen:	1598	0	8	0	3	1	5	8	15
1980	Titkos munkatárs:	106								
	Titkos megbízott:	1463				1	1	1	6	15
	Ügynök:			4		5	4	3	4	7
	Összesen:	1569	0	4	0	6	5	4	10	22
1981	Titkos munkatárs:	111								
	Titkos megbízott:	1476					1		7	16
	Ügynök:		1	5		13	4	4	2	10
	Összesen:	1587	1	5	0	13	5	4	9	26
1982	Titkos munkatárs:	126								
	Titkos megbízott:	1522					1	1	8	20
	Ügynök:		2	4		15	3	6	2	11
	Összesen:	1648	2	4	0	15	4	7	10	31

50. TÁBLÁZAT: A BM III/II. CSOPORTFŐNÖKSÉG ÁLTAL FOGLALKOZTATOTT HÁLÓZAT FOGLALKOZTATÁSI ALAPOK SZERINTI LÉTSZÁMADATAI ÉVES BONTÁSBAN AZ 1979 – 1982 KÖZÖTTI IDŐSZAKBAN (SAJÁT KÉSZÍTÉS)¹¹¹⁸

¹¹¹⁸ Az adatok forrása a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség hálózati és operatív adatokról készített statisztikai jelentéssel összefüggésben összeállított kiegészítő jelentései az 1975-1985 közötti időszakban: ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. - 40-15-9/1976.; 40-15-31/1977.; 40-15-12/1978.; 40-15-6/1978.; 40-15-8/1980.; 40-15-1442/1980.; 40-15-1445/1981.; 40-15-14/1983.; 40-15-2/1983.; 40-15-5/1985.; 40/15-8/1986.

A foglalkoztatás alapja										
Évkör	A hálózat minősítése	Hazafias	Terhelő adat		Kompromittáló adat			Anyagi érdekeltség	Személyi és egyéb érdekeltség	Az alapok kombinációja
			Politikai	Nem politikai	Politikai	Nem politikai	Erkölcsei			
1983	Titkos munkatárs:	113								1
	Titkos megbízott:	1453					1	7		21
	Ügynök:		1	4		17	2	6	2	10
	Összesen:	1566	1	4	0	17	2	7	9	32
1984	Titkos munkatárs:	121								1
	Titkos megbízott:	1444					1	8		23
	Ügynök:		1	4		17	1	6	3	11
	Összesen:	1565	1	4	0	17	1	7	11	35
1985	Titkos munkatárs:	112								1
	Titkos megbízott:	1337					1	6		21
	Ügynök:			4		14	1	8	4	13
	Összesen:	1449	0	4	0	14	1	9	10	35

51. TÁBLÁZAT: A BM III/II. CSOPORTFŐNÖKSÉG ÁLTAL FOGLALKOZTATOTT HÁLÓZAT FOGLALKOZTATÁSI ALAPOK SZERINTI LÉTSZÁMADATAI ÉVES BONTÁSBAN AZ 1983 – 1985 KÖZÖTTI IDŐSZAKBAN (SAJÁT KÉSZÍTÉS)¹¹¹⁹

¹¹¹⁹ Az adatok forrása a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség hálózati és operatív adatokról készített statisztikai jelentéssel összefüggésben összeállított kiegészítő jelentései az 1975-1985 közötti időszakban: ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. - 40-15-9/1976.; 40-15-31/1977.; 40-15-12/1978.; 40-15-6/1978.; 40-15-8/1980.; 40-15-1442/1980.; 40-15-1445/1981.; 40-15-14/1983.; 40-15-2/1983.; 40-15-5/1985.; 40/15-8/1986.

	1975	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985
"T"	45	46	53	53	58	58	59	68	58	56	56
"K"	79	81	78	70	71	74	74	71	72	72	72
Összesen	124	127	131	123	129	132	133	139	130	128	128

52. TÁBLÁZAT: A BM III/II. CSOPORTFŐNÖKSÉG ÁLTAL LÉTESÍTETT „T” ÉS „K” LAKÁSOK SZÁMADATAI ÉVES BONTÁSBAN AZ 1975 – 1985 KÖZÖTTI IDŐSZAKBAN
(SAJÁT KÉSZÍTÉS)¹¹²⁰

¹¹²⁰ Az adatok forrása a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség hálózati és operatív adatokról készített statisztikai jelentéssel összefüggésben összeállított kiegészítő jelentései az 1975-1985 közötti időszakban: ÁBTL - I. - 1.11.10. 2. 1. - 40-15-9/1976.; 40-15-31/1977.; 40-15-12/1978.; 40-15-6/1978.; 40-15-8/1980.; 40-15-1442/1980.; 40-15-1445/1981.; 40-15-14/1983.; 40-15-2/1983.; 40-15-5/1985.; 40/15-8/1986.

4. A MB III/II. CSOPORTFŐNÖKSÉG ÁLTAL FOLYTATOTT ELLENŐRZÉSEK ADATAI AZ 1975-1985 KÖZÖTTI IDŐSZAKBAN

Ügyek és az azokban érintett személyek száma											
Ügy formája	1975	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985
Személyi ügy	408	413	413	416	407	422	440	384	99	93	84
Csoport ügy	6	5	7	10	8	9	10	10	11	10	12
Csoport ügyben érintett személy	21	13	19	32	30	63	64	65	69	63	71
Összes ügy	414	418	420	426	415	431	450	394	110	103	96
Összes személy	429	426	432	448	437	485	504	449	168	156	155

53. TÁBLÁZAT: A BM III/II. CSOPORTFŐNÖKSÉG ÁLTAL FOLYTATOTT ELLENŐRZÉSEK SZÁMADATAI ÉVES BONTÁSBAN AZ 1975 – 1985 KÖZÖTTI IDŐSZAKBAN (SAJÁT KÉSZÍTÉS)¹¹²¹

¹¹²¹ Jelentések a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség szervénél lévő operatív ügyek és »F« dosszié alapján ellenőrzött személyek számában történt változásokról 1975-1985 között. ÁBTL - I. - 1.11.10.2.1. 40-15-9/76; 40-15/31/77.; 40-15-12/1978.; 40-15-6/1979.; 40-15-8/1980.; 40-15-1442/1980.; 40-15-1445/1981.; 40-15-14/1983.; 40-15-2/1984.; 40-15-5/1985.; 40-15-8/86.

Az ellenőrzések indoka														
Évkör	Terror	Izgatás	Tiltott határátlépési kísérlet	Hazaárulás	Kémkedés						Állam és szolgálati titoksértés	Népgazdaság elleni tevékenység	Cionista jellegű ellenséges tevékenység	Egyéb ellenséges tevékenység
					Amerikai	Angol	Francia	Nyugatnémet	Osztrák	Más kapitalista ország részére folytatott				
1975					52	59	33	42	33	193	1	3	7	6
1976					46	55	32	43	37	200		2	5	6
1977					57	50	30	44	37	196	2	6	5	5
1978					60	52	33	42	28	206	4	9	6	8
1979		1			61	37	35	46	28	194	1	16	6	12
1980		36	1	1	69	36	30	37	27	223		3	6	16
1981	1	36		1	62	37	30	41	28	240	1	7	6	14
1982	1	36			58	23	28	40	21	217	2	8	5	10
1983	7	37			28	8	16	13	6	30	2	14	4	3
1984	7	36			30	8	13	15	5	30	1	8	2	1
1985	7	36			29	11	11	14	5	24		8	6	4
Összesen	23	218	1	2	552	376	291	377	255	1753	14	84	58	85

54. TÁBLÁZAT: A BM III/II. CSOPORTFŐNÖKSÉG ÁLTAL FOLYTATOTT ELLENŐRZÉSEK INDOKAI ÉVES BONTÁSBAN AZ 1975 – 1985 KÖZÖTTI IDŐSZAKBAN (SAJÁT KÉSZÍTÉS)

1122

¹¹²² Éves jelentések a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség szervénél lévő operatív ügyek és »F« dosszié alapján ellenőrzött személyek számában történt változásokról 1975-1985 között. ÁBTL - I. - 1.11.10.2.1. 40-15-9/76; 40-15/31/77.; 40-15-12/1978.; 40-15-6/1979.; 40-15-8/1980.; 40-15-1442/1980.; 40-15-1445/1981.; 40-15-14/1983.; 40-15-2/1984.; 40-15-5/1985.; 40-15-8/86.

A személyellenőrzések számának országok szerinti megoszlása a "Más kapitalista országok" ellenőrzési kategórián belül												
Ország	1975	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985	Összesen:
Olaszország	3	8	6	11	12	8	8	6	1	2	2	67
Irak	4	1	1	14	2	7	7	4	1			41
Kanada			11	2		8	8	7	3			39
EAK	3	3				6	12	3				27
Japán		5	4	4	4	2		6				25
Görögország	3	2	1	4	1	4	7	2				24
Svájc			3		8	1	7	2				21
Törökország		2	4	3	4	2	3	1				19
Brazília	2	7		3	2	4						18
India	5	1	5			3		3				17
Svédország	1	3	3	1	3	2	3	1				17
Finnország	1	3	1	1	5	1	3	1				16
SzírIA	3	1	3	1	2	1	2	2	1			16
Hollandia	1	4	2	1	3		3	1				15
Indonézia	5		2	4		2		2				15
Mexikó		2	3	2	1	2	2	1				13
Belgium	1	3	2	3	2		1					12

55. TÁBLÁZAT: A BM III/II. CSOPORTFŐNÖKSÉG ÁLTAL FOLYTATOTT SZEMÉLYELLENŐRZÉSEK LÉTSZÁMADATAI A „MÁS KAPITALISTA ORSZÁGOK” CSOPORTON BELÜL ÉVES BONTÁSBAN AZ 1975 – 1985 KÖZÖTTI IDŐSZAKBAN (SAJÁT KÉSZÍTÉS)¹¹²³

¹¹²³ Éves jelentések a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség szervénél lévő operatív ügyek és »F« dosszié alapján ellenőrzött személyek számában történt változásokról 1975-1985 között. ÁBTL - I. - 1.11.10.2.1. 40-15-9/76; 40-15/31/77.; 40-15-12/1978.; 40-15-6/1979.; 40-15-8/1980.; 40-15-1442/1980.; 40-15-1445/1981.; 40-15-14/1983.; 40-15-2/1984.; 40-15-5/1985.; 40-15-8/86.

A személyellenőrzések számának országok szerinti megoszlása a "Más kapitalista országok" ellenőrzési kategórián belül												
Ország	1975	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985	Összesen:
Dánia	2	2		2	2	1		3				12
Portugália		4	1		1	2	1	1				10
Spanyolország		3			1	2	2	2				10
Venezuela		1	3	1		4	1					10
Irán	1		1	1	2	1		1		1		8
Líbia				3		2		3				8
Norvégia	1	1	2	1	1		1	1				8
Algéria						4	3					7
Argentína			3	1			2		1			7
Egyiptom			1	5	1							7
Kolumbia		1	2		2			2				7
Bolívia			2		1	1	1					5
Peru	1	1		1		1			1			5
Uruguay	1	1				1						3
Izrael	1	1										2
Chile		1										1
Ismeretlen								1				1
Összesen:	43	62	67	83	62	79	84	60	9	3	2	513

56. TÁBLÁZAT: A BM III/II. CSOPORTFŐNÖKSÉG ÁLTAL FOLYTATOTT SZEMÉLYELLENŐRZÉSEK LÉTSZÁMADATAI A „MÁS KAPITALISTA ORSZÁGOK” CSOPORTON BELÜL ÉVES BONTÁSBAN AZ 1975 – 1985 KÖZÖTTI IDŐSZAKBAN (SAJÁT KÉSZÍTÉS)¹¹²⁴

¹¹²⁴ Éves jelentések a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség szervénél lévő operatív ügyek és »F« dosszié alapján ellenőrzött személyek számában történt változásokról 1975-1985 között. ÁBTL - I. - 1.11.10.2.1. 40-15-9/76; 40-15/31/77.; 40-15-12/1978.; 40-15-6/1979.; 40-15-8/1980.; 40-15-1442/1980.; 40-15-1445/1981.; 40-15-14/1983.; 40-15-2/1984.; 40-15-5/1985.; 40-15-8/86.

Bizalmas nyomozásban érintett személyek munkaköre, foglalkozása													Összesen:
	1975	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985		
Külföldi állampolgárok	Diplomata	213	210	228	227	232	240	244	224	44	40	35	1937
	Szolgálati útleveles	153	162	142	150	125	135	146	116	22	20	19	1190
	Külkereskedő	14	13	16	15	16	16	15	17	18	15	16	171
	Értelmiségi, alkalmazotti munkakör	19	11	8	11	24	26	25	23	23	17	20	207
	Szakember	1		1	1	3	2	2	3	2	2	1	18
	Ösztöndíjas				4	2	2	4	3	2	2	1	20
	Egyéb foglalkozású	8	8	4	4	1	43	44	43	37	38	38	268
Összesen:	408	404	399	412	403	464	480	429	148	134	130	3811	

57. TÁBLÁZAT: A BM III/II. CSOPORTFŐNÖKSÉG ÁLTAL FOLYTATOTT SZEMÉLYELLENŐRZÉSEK KÜLFÖLDI ÁLLAMPOLGÁROK MUNKAKÖRE, FOGLALKOZÁSA SZERINTI LÉTSZÁMADATAI ÉVES BONTÁSBAN AZ 1975 – 1985 KÖZÖTTI IDŐSZAKBAN (SAJÁT KÉSZÍTÉS)¹¹²⁵

¹¹²⁵ Éves jelentések a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség szervénél lévő operatív ügyek és »F« dosszié alapján ellenőrzött személyek számában történt változásokról 1975-1985 között. ÁBTL - I. - 1.11.10.2.1. 40-15-9/76; 40-15/31/77.; 40-15-12/1978.; 40-15-6/1979.; 40-15-8/1980.; 40-15-1442/1980.; 40-15-1445/1981.; 40-15-14/1983.; 40-15-2/1984.; 40-15-5/1985.; 40-15-8/86.

Bizalmas nyomozásban érintett személyek munkaköre, foglalkozása													Összesen:
Magyar állampolgárok	Vezető, irányító munkakör	6	10	16	13	5	10	12	11	8	9	7	107
	Különböző értelmiségi munkakör	7	3	4	5	9	4	6	5	4	5	6	58
	Különböző alkalmazotti munkakör	4	7	11	14	14	4	3	1	5	6	8	77
	Fegyveres testületi beosztott					1	1	1				1	4
	Iparban fizikai dolgozó					1	1				1	1	4
	Mezőgazdaságban fizikai dolgozó	1											1
	Önálló (kisiparos, kereskedő,..)	2			1	1						1	5
	Nyugdíjas, eltartott	1	1	1	2	2		1	2	3	1	1	15
	Foglalkozás nélküli				1	1	1	1	1				5
	Egyéb		1	1									2
Összesen:	21	22	33	36	34	21	24	20	20	22	25	278	

58. TÁBLÁZAT: A BM III/II. CSOPORTFŐNÖKSÉG ÁLTAL FOLYTATOTT SZEMÉLYELLENŐRZÉSEK MAGYAR ÁLLAMPOLGÁROK MUNKAKÖRE, FOGLALKOZÁSA SZERINTI LÉTSZÁMADATAI ÉVES BONTÁSBAN AZ 1975 – 1985 KÖZÖTTI IDŐSZAKBAN (SAJÁT KÉSZÍTÉS)¹¹²⁶

¹¹²⁶ Éves jelentések a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség szervénél lévő operatív ügyek és »F« dosszié alapján ellenőrzött személyek számában történt változásokról 1975-1985 között. ÁBTL - I. - 1.11.10.2.1. 40-15-9/76; 40-15/31/77.; 40-15-12/1978.; 40-15-6/1979.; 40-15-8/1980.; 40-15-1442/1980.; 40-15-1445/1981.; 40-15-14/1983.; 40-15-2/1984.; 40-15-5/1985.; 40-15-8/86.

Az ellenőrzésekben érintett személyek állampolgársága												
	1975	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985	Összesen:
Kapitalista ország állampolgára	399	398	393	406	386	450	467	421	129	118	112	3679
Előzően magyar állampolgár volt	9	6	4	3	3	3	4	2	13	12	12	71
Hontalan				1	1	1						3
Szocialista ország állampolgára			2	2	13	10	9	6	6	4	6	58
Magyar állampolgár	21	22	33	36	34	21	24	20	20	22	25	278
Összesen:	429	426	432	448	437	485	504	449	168	156	155	4089

59. TÁBLÁZAT: A BM III/II. CSOPORTFŐNÖKSÉG ÁLTAL FOLYTATOTT SZEMÉLYELLENŐRZÉSEK ÁLLAMPOLGÁRSÁG SZERINTI LÉTSZÁMADATAI ÉVES BONTÁSBAN AZ 1975 – 1985 KÖZÖTTI IDŐSZAKBAN (SAJÁT KÉSZÍTÉS)¹¹²⁷

¹¹²⁷ Éves jelentések a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség szervénél lévő operatív ügyek és »F« dosszié alapján ellenőrzött személyek számában történt változásokról 1975-1985 között. ÁBTL - I. - 1.11.10.2.1. 40-15-9/76; 40-15/31/77.; 40-15-12/1978.; 40-15-6/1979.; 40-15-8/1980.; 40-15-1442/1980.; 40-15-1445/1981.; 40-15-14/1983.; 40-15-2/1984.; 40-15-5/1985.; 40-15-8/86.

Bizalmas nyomozás megszüntetésének oka													
		1975	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985	Össz.:
Megelőző, akadályozó, korlátozó, megszakító célú intézkedéssel lezárva	Befolyásolás, lejáratás, bomlasztás			1									1
	Szignalizáció	1			1								2
	Nevelő jellegű beszélgetés												0
	Rendőrhatósági figyelmeztetés			1		2			1		1		5
	Titkos, vagy leplezett előállítás												0
	Rendőri felügyelet, vagy kitiltás												0
	Kiutazásból történő kizárás												0
	Beutazási engedély megtagadása	1					3	1		7	2	1	15
	Kiutasítás							2					2
	Tartózkodási engedély megtagadása												0
Az ÁB szerv jelzésére, más szerv által tett intézkedés	Fegyelmi eljárás		1										1
	Szabálysértési eljárás												0
	Kiszorítás					1							1
	Egyéb intézkedés												0
Felfüggesztve			2		1								3
Büntetőeljárás kezdeményezve		8	6	2	2	5	14	4	6	1	6	-	54
Összesen:		10	9	4	4	8	17	7	7	8	9	1	84

60. TÁBLÁZAT: A BM III/II. CSOPORTFŐNÖKSÉG ÁLTAL FOLYTATOTT BIZALMAS NYOMOZÁSOK MEGSZÜNTETÉSÉNEK OKAI AZ 1975 – 1985 KÖZÖTTI IDŐSZAKBAN (SAJÁT KÉSZÍTÉS)¹¹²⁸

¹¹²⁸ Éves jelentések a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség szervénél lévő operatív ügyek és »F« dosszié alapján ellenőrzött személyek számában történt változásokról 1975-1985 között. ÁBTL - I. - 1.11.10.2.1. 40-15-9/76; 40-15/31/77.; 40-15-12/1978.; 40-15-6/1979.; 40-15-8/1980.; 40-15-1442/1980.; 40-15-1445/1981.; 40-15-14/1983.; 40-15-2/1984.; 40-15-5/1985.; 40-15-8/86.

Bizalmas nyomozás megszüntetésének oka													
		1975	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985	Össz.:
Megszüntetés oka	Nincs, vagy nem történt bűncselekmény	4	2	6	8	14	11	3	17	9	4	8	86
	Korábban elj. Kiv. Eredm. Fel.-ségre von. V. b. elj. F.												0
	Feld. Nem sik.a továbbiakban sem várható eredmény	1	6	3	3						1		14
	Büntethetőséget kizáró vagy megszüntető ok forog fent												0
	Végleg elhagyta az ország területét, vagy kiutazása nem várható	110	117	134	119	136	116	114	147	113	19	16	1141
	A bűncselekmény bizonyítására nincs mód, illetve dekonspirációt eredményezne	2	12	2	6	6	10	5	1	6	7	1	58
	Operatív célra használják fel	2	1								1		4
	Meghalt	1	1	3		3	3	1	1	2	1		16
	Egyéb	5	1	3		1	2			185		6	203
Összesen:	125	140	151	136	160	142	123	166	315	33	31	1522	

61. TÁBLÁZAT: A BM III/II. CSOPORTFŐNÖKSÉG ÁLTAL FOLYTATOTT BIZALMAS NYOMOZÁSOK MEGSZÜNTETÉSÉNEK OKAI AZ 1975 – 1985 KÖZÖTTI IDŐSZAKBAN (SAJÁT KÉSZÍTÉS)¹¹²⁹

¹¹²⁹ Éves jelentések a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség szervénél lévő operatív ügyek és »F« dosszié alapján ellenőrzött személyek számában történt változásokról 1975-1985 között. ÁBTL - I. - 1.11.10.2.1. 40-15-9/76; 40-15/31/77.; 40-15-12/1978.; 40-15-6/1979.; 40-15-8/1980.; 40-15-1442/1980.; 40-15-1445/1981.; 40-15-14/1983.; 40-15-2/1984.; 40-15-5/1985.; 40-15-8/86.

A büntetőeljárás kezdeményezésének indoka									
Évkör	Izgatás	Hazaárulás	Kémkedés			Állam és szolgálati titoksértés	Népgazdaság elleni tevékenység	Egyéb ellenséges tevékenység	Összesen
			Amerikai	Angol	Nyugatnémet				
1975						5	3		8
1976			2		1		3		6
1977					2				2
1978			1				1		2
1979		1			1	1	2		5
1980		1			2		9	2	14
1981			2				2		4
1982		1	2	1			2		6
1983							1		1
1984	1					1	4		6
Összesen:	1	3	7	1	6	7	27	2	54

62. TÁBLÁZAT: A BM III/II. CSOPORTFŐNÖKSÉG ÁLTAL KEZDEMÉNYEZETT BÜNTETŐELJÁRÁSOK ELHÁRÍTÁSI VONAL SZERINTI SZÁMADATAI AZ 1975 – 1984 KÖZÖTTI IDŐSZAKBAN (SAJÁT KÉSZÍTÉS)¹¹³⁰

¹¹³⁰ Éves jelentések a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség szervénél lévő operatív ügyek és »F« dosszié alapján ellenőrzött személyek számában történt változásokról 1975-1985 között. ÁBTL - I. - 1.11.10.2.1. 40-15-9/76; 40-15/31/77.; 40-15-12/1978.; 40-15-6/1979.; 40-15-8/1980.; 40-15-1442/1980.; 40-15-1445/1981.; 40-15-14/1983.; 40-15-2/1984.; 40-15-5/1985.; 40-15-8/86.

Életkor						
Évkör	18-25 éves	26-35 éves	36-45 éves	46-55 éves	56-65 éves	65 éven felüli
1975		1	3	4		
1976		1	1	3	1	
1977		1	1			
1978		1	1			
1979						
1980		4	2	7		1
1981	1	1	1	1		
1982	1		3	2		
1983				1		
1984		1	2	2		1
Összesen:	2	10	14	20	1	2

63. TÁBLÁZAT: A BM III/II. CSOPORTFŐNÖKSÉG ÁLTAL KEZDEMÉNYEZETT BÜNTETŐELJÁRÁSOKBAN ÉRINTETT SZEMÉLYEK ÉLETKORA AZ 1975 – 1984 KÖZÖTTI IDŐSZAKBAN (SAJÁT KÉSZÍTÉS)¹¹³¹

¹¹³¹ Éves jelentések a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség szervénél lévő operatív ügyek és »F« dosszié alapján ellenőrzött személyek számában történt változásokról 1975-1985 között. ÁBTL - I. - 1.11.10.2.1. 40-15-9/76; 40-15/31/77.; 40-15-12/1978.; 40-15-6/1979.; 40-15-8/1980.; 40-15-1442/1980.; 40-15-1445/1981.; 40-15-14/1983.; 40-15-2/1984.; 40-15-5/1985.; 40-15-8/86.

Az ellenőrzés alatt tartott személyek életkor szerinti létszámadatai												
Életkori kategóriák	1975	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985	Összesen:
18-25 éves	27	38	33	40	30	33	38	36	5	6	5	291
16-35 éves	109	116	115	126	109	134	144	134	53	50	48	1138
36-45 éves	103	103	107	117	127	141	150	128	55	54	58	1143
46-55 éves	113	100	97	98	106	109	105	92	32	25	24	901
56-65 éves	64	58	73	64	54	63	62	56	21	19	18	552
65 éven felüli	8	5	2	3	11	5	5	3	2	2	2	48
Összesen:	424	420	427	448	437	485	504	449	168	156	155	4073

64. TÁBLÁZAT: A BM III/II. CSOPORTFŐNÖKSÉG ÁLTAL FOLYTATOTT SZEMÉLYELLENŐRZÉSEK ÉLETKOR SZERINTI LÉTSZÁMADATAI ÉVES BONTÁSBAN AZ 1975 – 1985 KÖZÖTTI IDŐSZAKBAN (SAJÁT KÉSZÍTÉS) ¹¹³²

¹¹³² Éves jelentések a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség szervénél lévő operatív ügyek és »F« dosszié alapján ellenőrzött személyek számában történt változásokról 1975-1985 között. ÁBTL - I. - 1.11.10.2.1. 40-15-9/76; 40-15/31/77.; 40-15-12/1978.; 40-15-6/1979.; 40-15-8/1980.; 40-15-1442/1980.; 40-15-1445/1981.; 40-15-14/1983.; 40-15-2/1984.; 40-15-5/1985.; 40-15-8/86.

Az ellenőrzés alatt álló személyek iskolai végzettsége												
	1975	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985	Összesen:
Egyetem, vagy főiskola	11	15	20	20	16	11	16	16	15	14	18	172
Középiskola, vagy gimnázium	8	4	9	11	16	8	6	3	4	3	4	76
8 általános, vagy kevesebb	2	3	4	5	2	2	2	1	1	5	3	30
Összesen:	21	22	33	36	34	21	24	20	20	22	25	278

65. TÁBLÁZAT: A BM III/II. CSOPORTFŐNÖKSÉG ÁLTAL FOLYTATOTT SZEMÉLYELLENŐRZÉSEK KÉPZETTSÉG SZERINTI LÉTSZÁMADATAI ÉVES BONTÁSBAN AZ 1975 – 1985 KÖZÖTTI IDŐSZAKBAN (SAJÁT KÉSZÍTÉS)¹¹³³

¹¹³³ Éves jelentések a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség szervénél lévő operatív ügyek és »F« dosszié alapján ellenőrzött személyek számában történt változásokról 1975-1985 között. ÁBTL - I. - 1.11.10.2.1. 40-15-9/76; 40-15/31/77.; 40-15-12/1978.; 40-15-6/1979.; 40-15-8/1980.; 40-15-1442/1980.; 40-15-1445/1981.; 40-15-14/1983.; 40-15-2/1984.; 40-15-5/1985.; 40-15-8/86.

Az ellenőrzött személyek pártállása												
	1975	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985	Összesen:
MSZMP tag	4	6	10	10	10	8	10	13	10	11	15	107
MSZMP-bő kizárt	1	1	1	1	1	1	1	0	1			8
Összesen	5	7	11	11	11	9	11	13	11	11	15	115

66. TÁBLÁZAT: A BM III/II. CSOPORTFŐNÖKSÉG ÁLTAL FOLYTATOTT SZEMÉLYELLENŐRZÉSEK PÁRTÁLLÁS SZERINTI LÉTSZÁMADATAI ÉVES BONTÁSBAN AZ 1975 – 1985 KÖZÖTTI IDŐSZAKBAN (SAJÁT KÉSZÍTÉS)¹¹³⁴

Körözés									
Ügy típusa		1975	1976	1977	1979	1982	1983	1984	1985
Kémügy	Amerikai	2	3	1					
	Angol	2	1	1					
	Francia	1	1	1					
Hazaárulás					1	3	4	3	3

67. TÁBLÁZAT: A BM III/II. CSOPORTFŐNÖKSÉG ÁLTAL ELRENDELTE KÖRÖZÉS LÉTSZÁMADATAI A KÖRÖZÉS INDOKÁVAL ÉVES BONTÁSBAN AZ 1975 – 1985 KÖZÖTTI IDŐSZAKBAN (SAJÁT KÉSZÍTÉS)¹¹³⁵

¹¹³⁴ Éves jelentések a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség szervénél lévő operatív ügyek és »F« dosszié alapján ellenőrzött személyek számában történt változásokról 1975-1985 között. ÁBTL - I. - 1.11.10.2.1. 40-15-9/76; 40-15/31/77.; 40-15-12/1978.; 40-15-6/1979.; 40-15-8/1980.; 40-15-1442/1980.; 40-15-1445/1981.; 40-15-14/1983.; 40-15-2/1984.; 40-15-5/1985.; 40-15-8/86.

¹¹³⁵ Éves jelentések a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség szervénél lévő operatív ügyek és »F« dosszié alapján ellenőrzött személyek számában történt változásokról 1975-1985 között. ÁBTL - I. - 1.11.10.2.1. 40-15-9/76; 40-15/31/77.; 40-15-12/1978.; 40-15-6/1979.; 40-15-8/1980.; 40-15-1442/1980.; 40-15-1445/1981.; 40-15-14/1983.; 40-15-2/1984.; 40-15-5/1985.; 40-15-8/86.

Ellenőrzési dosszié										
1975	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985
5	8	8	9	13	14	12	15	19	18	18

68. TÁBLÁZAT: A BM III/II. CSOPORTFŐNÖKSÉG KÖZPONTI SZERVEI ÁLTAL A MEGYEI RENDŐRKAPITÁNYSÁGOKON FOLYTATOTT ELLENŐRZÉSEK KOORDINÁLÁSÁRA NYITOTT DOSSZIÉK SZÁMA CSOPORTON BELÜL ÉVES BONTÁSBAN AZ 1975 – 1985 KÖZÖTTI IDŐSZAKBAN (SAJÁT KÉSZÍTÉS)¹¹³⁶

¹¹³⁶ Éves jelentések a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség szervénél lévő operatív ügyek és »F« dosszié alapján ellenőrzött személyek számában történt változásokról 1975-1985 között. ÁBTL - I. - 1.11.10.2.1. 40-15-9/76; 40-15/31/77.; 40-15-12/1978.; 40-15-6/1979.; 40-15-8/1980.; 40-15-1442/1980.; 40-15-1445/1981.; 40-15-14/1983.; 40-15-2/1984.; 40-15-5/1985.; 40-15-8/86.

Rendkívüli ügy dosszié										
1975	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985
2	9	11	10	15	22	21	24	20	24	28

69. TÁBLÁZAT: A BM III/II. CSOPORTFŐNÖKSÉG SZERVEI ÁLTAL MEGNYITOTT RENDKÍVÜLI ÜGYDOSSZIÉ SZÁMAI ÉVES BONTÁSBAN AZ 1975 – 1985 KÖZÖTTI IDŐSZAKBAN (SAJÁT KÉSZÍTÉS)¹¹³⁷

A kémelhárítási csoportfőnökség Alap- és Kutató nyilvántartása											
	1975	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985
Alap nyilvántartás	3423	3697	3674	3769	3679	3652	3638	3790	4006	4135	4387
Kutató nyilvántartás	660	671	569	555	538	532	528	521	497	494	485
Összesen:	4083	4368	4243	4324	4217	4184	4166	4311	4503	4629	4872

70. TÁBLÁZAT: A BM III/II. CSOPORTFŐNÖKSÉG ÁLTAL NYILVÁNTARTÁSBA VETT SZEMÉLYEK LÉTSZÁMADATAI ÉVES BONTÁSBAN AZ 1975 – 1985 KÖZÖTTI IDŐSZAKBAN (SAJÁT KÉSZÍTÉS)¹¹³⁸

¹¹³⁷ Éves jelentések a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség szervénél lévő operatív ügyek és »F« dosszié alapján ellenőrzött személyek számában történt változásokról 1975-1985 között. ÁBTL - I. - 1.11.10.2.1. 40-15-9/76; 40-15/31/77.; 40-15-12/1978.; 40-15-6/1979.; 40-15-8/1980.; 40-15-1442/1980.; 40-15-1445/1981.; 40-15-14/1983.; 40-15-2/1984.; 40-15-5/1985.; 40-15-8/86.

¹¹³⁸ Éves jelentések a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség szervénél lévő operatív ügyek és »F« dosszié alapján ellenőrzött személyek számában történt változásokról 1975-1985 között. ÁBTL - I. - 1.11.10.2.1. 40-15-9/76; 40-15/31/77.; 40-15-12/1978.; 40-15-6/1979.; 40-15-8/1980.; 40-15-1442/1980.; 40-15-1445/1981.; 40-15-14/1983.; 40-15-2/1984.; 40-15-5/1985.; 40-15-8/86.

3. SZ. MELLÉKLET: ÁBRÁK JEGYZÉKE

1. ábra: Az állambiztonság helye a Belügyminisztérium szervezeti rendjében az 1979-es BM ügyrend alapján	63
2. ábra: a Belügyminisztérium III. (Állambiztonsági) Főcsoportfőnökség szervezeti felépítése és együttműködése más szervekkel 1979-ben.....	69

4. SZ. MELLÉKLET: DOKUMENTUMOK JEGYZÉKE

1. dokumentum: a kémelhárító csoportfőnökség feladatköre az 1972. évi főcsoportfőnökségi ügyrend alapján	276
2. dokumentum: a kémelhárító csoportfőnökség feladatköre az 1979. évi főcsoportfőnökségi ügyrend alapján	277
3. dokumentum: a kémelhárító csoportfőnökség feladatköre az 1972. évi csoportfőnökségi ügyrend alapján	278
4. dokumentum: Az állambiztonsági szervek által alkalmazható eszközök és módszerek az 1972-es főcsoportfőnöki ügyrend alapján	284
5. dokumentum: Az állambiztonsági szervek által alkalmazható eszközök és módszerek az 1979-es főcsoportfőnöki ügyrend alapján	286

5. SZ. MELLÉKLET: DIAGRAMOK JEGYZÉKE

1. diagram: A BM III/II. Csoportfőnökség által kezelt objektum (vonal) dossziék száma éves bontásban az 1975 – 1985 közötti időszakban (saját készítés)	97
2. diagram: A BM III/II. Csoportfőnökség által foglalkoztatott hálózat létszámadatai éves bontásban az 1975 – 1985 közötti időszakban (saját készítés)	150
3. diagram: A BM III/II. Csoportfőnökség által tanulmányozott, de be nem szervezett személyek létszámadatai éves bontásban az 1975 – 1985 közötti időszakban (saját készítés)	154
4. diagram: A BM III/II. Csoportfőnökség által az adott évben újonnan beszervezett hálózati személyek létszámadatai éves bontásban az 1975 – 1985 közötti időszakban (saját készítés)	155
5. diagram: A BM III/II. Csoportfőnökség által foglalkoztatott hálózat minősítés szerinti létszámadatai éves bontásban az 1975 – 1985 közötti időszakban (saját készítés)	156
6. diagram: A BM III/II. Csoportfőnökség által beszervezett külföldi állampolgárok létszámadatai éves bontásban az 1975 – 1984 közötti időszakban (saját készítés)	158
7. diagram: A BM III/II. Csoportfőnökség által kizárt hálózat létszámadatai éves bontásban az 1975 – 1985 közötti időszakban (saját készítés)	162
8. diagram: A BM III/II. Csoportfőnökség által foglalkoztatott hálózat növekedésének és csökkenésének létszámadatai éves bontásban az 1975 – 1985 közötti időszakban (saját készítés)	163
9. diagram: A BM III/II. Csoportfőnökség által foglalkoztatott hálózatból negatív okokból kizárt személyek létszámadatai a negatív okok bontásában (saját készítés)	164
10. diagram: A BM III/II. Csoportfőnökség által pihentetett hálózati személyek összesített létszámadatai a pihentetés okai szerinti bontásban az 1975 – 1985 közötti időszakban (saját készítés)	168
11. diagram: A BM III/II. Csoportfőnökség által foglalkoztatott hálózat foglalkoztatási vonal szerinti létszámadatainak átlaga az 1975 – 1985 közötti időszakot vizsgálva (saját készítés)	170
12. diagram: A BM III/II. Csoportfőnökség által foglalkoztatott hálózat foglalkoztatási vonal szerinti létszámadatainak változása éves bontásban az 1975 – 1985 közötti időszakban (saját készítés)	171
13. diagram: Az MNK területére beutazó személyek létszámadatai éves bontásban az 1975 – 1985 közötti időszakban (saját készítés)	173

14. diagram: A BM III/II. Csoportfőnökség által foglalkoztatott hálózat foglalkoztatási funkció szerinti létszámadatainak átlaga az 1975 – 1985 közötti időszakot vizsgálva (saját készítés)	175
15. diagram: A BM III/II. Csoportfőnökség által a „ <i>Titkos információk szerzése, felderítés</i> ” feladatkörben foglalkoztatott személyek részaránya az összlétszámban éves bontásban az 1975 – 1985 közötti időszakban (saját készítés)	176
16. diagram: A BM III/II. Csoportfőnökség által foglalkoztatott hálózat foglalkoztatási alap szerinti létszámadatainak egy évre vetített átlaga az 1975 – 1985 közötti időszakot vizsgálva (saját készítés)	180
17. diagram: A BM III/II. Csoportfőnökség által foglalkoztatott hálózat állampolgárság szerinti létszámadatainak átlaga az 1975 – 1985 közötti időszakot vizsgálva (saját készítés).....	182
18. diagram: A BM III/II. Csoportfőnökség által foglalkoztatott hálózat külföldi állampolgársággal rendelkező tagjainak létszámadatai éves bontásban az 1975 – 1985 közötti időszakban (saját készítés)	183
19. diagram: A BM III/II. Csoportfőnökség által foglalkoztatott hálózat képzettség szerinti létszámadatainak átlaga az 1975 – 1985 közötti időszakot vizsgálva (saját készítés).....	184
20. diagram: A BM III/II. Csoportfőnökség által foglalkoztatott hálózat képzettség szerinti létszámadatai éves bontásban az 1975 – 1985 közötti időszakban (saját készítés)	185
21. diagram: A BM III/II. Csoportfőnökség által foglalkoztatott hálózat nyelvtudás szerinti létszámadatai éves bontásban az 1975 – 1985 közötti időszakban (saját készítés)	186
22. diagram: A BM III/II. Csoportfőnökség által foglalkoztatott hálózat MSZMP és KISZ tagjainak létszámadatai éves bontásban az 1975 – 1985 közötti időszakban (saját készítés)	187
23. diagram: A BM III/II. Csoportfőnökség által foglalkoztatott hálózat életkor szerinti létszámadatai 1975-be és 1984-ben (saját készítés).....	188
24. diagram: A BM III/II. Csoportfőnökség által foglalkoztatott hálózat MSZMP és KISZ tagjainak aránya az összlétszámon belül éves bontásban az 1975 – 1985 közötti időszakban (saját készítés)	189
25. diagram: A BM III/II. Csoportfőnökség által létesített „T” és „K” lakások száma éves bontásban az 1975 – 1985 közötti időszakban (saját készítés)	192
26. diagram: A BM III/II. Csoportfőnökség által folytatott ellenőrzések számadatai 1975 – 1985 közötti időszakban (saját készítés)	203

27. diagram: A BM III/II. Csoportfőnökség által kiemelt kémelhárítási irányokban ellenőrzött személyek egy évre vetített átlagadatai országok szerinti bontásban az 1975- 1985 közötti időszakban (saját készítés)	206
28. diagram: A BM III/II. Csoportfőnökség által ellenőrzött személyek létszámadatai országonként, éves bontásban az 1975 – 1985 közötti időszakban (saját készítés).....	207
29. diagram: A BM III/II. Csoportfőnökség által kémelhárítási ügyekben ellenőrzött személyek létszámadatai éves bontásban az 1975 – 1985 közötti időszakban (saját készítés)	208
30. diagram: A BM III/II. Csoportfőnökség által folytatott ellenőrzések területek szerinti összesített létszámadatai az 1975 – 1985 közötti időszakban (saját készítés)	209
31. diagram: A BM III/II. Csoportfőnökség által ellenőrzött személyek egy évre vetített átlagadatai állampolgárság szerint az 1975- 1985 közötti időszakban (saját készítés).....	211
32. diagram: diagram: A BM III/II. Csoportfőnökség tevékenységével összefüggésben elrendelt körözések száma és okai éves bontásban az 1975 – 1985 közötti időszakban (saját készítés)	212
33. diagram: A BM III/II. Csoportfőnökség által folytatott személyellenőrzésekben érintett külföldi állampolgárok munkakör és foglalkozás szerinti átlagos létszámadatai az 1975 – 1985 közötti időszakban (saját készítés)	213
34. diagram: A BM III/II. Csoportfőnökség által folytatott személyellenőrzésekben érintett külföldi állampolgárságú munkakör és foglalkozás szerinti átlagos létszámadatai az 1975 – 1985 közötti időszakban (saját készítés).....	215
35. diagram: A BM III/II. Csoportfőnökség által folytatott személyellenőrzésekben érintett magyar állampolgárok munkakör és foglalkozás szerinti összlétszáma az 1975 – 1985 közötti időszakban (saját készítés)	216
36. diagram: A BM III/II. Csoportfőnökség által ellenőrzött személyek életkor szerinti létszámadatai az 1975- 1985 közötti időszakra vonatkozó átlagadatok alapján (saját készítés)	219
37. diagram: A BM III/II. Csoportfőnökség által ellenőrzött személyek MSZMP kötődés szerinti létszámadatai éves bontásban az 1975- 1985 közötti időszakban (saját készítés)	220
38. diagram: A BM III/II. Csoportfőnökség által ellenőrzött magyar állampolgárokon belül az MSZMP-hez köthető személyek aránya éves bontásban az 1975- 1985 közötti időszakban (saját készítés).....	221

39. diagram: A BM III/II. Csoportfőnökség által megelőző, korlátozó, akadályozó céllal megszüntetett bizalmas nyomozások számadatai az 1975- 1985 közötti időszakban (saját készítés)	225
40. diagram: A BM III/II. Csoportfőnökség által kezdeményezett büntetőeljárások száma az elhárítási vonal szerint az 1975- 1985 közötti időszakban (saját készítés)	227
41. diagram: Az állambiztonsági szerv által büntetőeljárás alá vont magyar és külföldi állampolgárok létszámadatai éves bontásban az 1975 – 1985 közötti időszakban	229
42. diagram: Az állambiztonsági vizsgálati szervek által állam elleni és háborús bűncselekményekért büntetőeljárás alá vont személyek száma éves bontásban az 1975 – 1985 közötti időszakban.....	230
43. diagram: A BM III/II. Csoportfőnökség által folytatott bizalmas nyomozások megszüntetésének létszámadatai éves bontásban az 1975 – 1985 közötti időszakban (saját készítés).....	231
44. diagram: A BM III/II. Csoportfőnökség által „ <i>végleg elhagyta az ország területét, vagy kiutazása nem várható</i> ” ok miatt megszüntetett bizalmas nyomozások létszámadatai éves bontásban az 1975 – 1985 közötti időszakban (saját készítés)	232
45. diagram: A BM III/II. Csoportfőnökség által aktív intézkedésekkel lezárt ellenőrzések aránya az összes ellenőrzésben éves bontásban az 1975- 1985 közötti időszakban (saját készítés).....	233
46. diagram: A BM III/II. Csoportfőnökség szervei által megnyitott rendkívüli esemény dossziéinak száma és okai évenkénti bontásban az 1975 - 1985 közötti időszakban (saját készítés).....	234
47. diagram: A BM III/II. Csoportfőnökség központi szervei által megnyitott ellenőrzési dossziék száma évenkénti bontásban az 1975 - 1985 közötti időszakban (saját készítés).....	236

6. SZ. MELLÉKLET: TÁBLÁZATOK JEGYZÉKE

1. táblázat: a BM III/II. Csoportfőnökség alárendelt szervezeti egységei és feladatkörük.....	88
2. táblázat: A BM III/II. Csoportfőnökség által beszervezett külföldi állampolgárok létszámadatai éves bontásban az 1975 – 1984 közötti időszakban (saját készítés)	159
3. táblázat: A BM III. Főcsoportfőnökség által folytatott személyellenőrzés létszámadatai az időtartam szerint éves bontásban az 1975 – 1985 közötti időszakban (saját készítés)	202
4. táblázat: A BM III/II. Csoportfőnökség alárendelt szervei, feladatkörük és vezetőik.....	288
5. táblázat: A BM III/II. Csoportfőnökség alárendelt szervei, feladatkörük és vezetőik.....	289
6. táblázat: A BM III/II. Csoportfőnökség alárendelt szervei, feladatkörük és vezetőik.....	290
7. táblázat: A BM III/II. Csoportfőnökség alárendelt szervei, feladatkörük és vezetőik.....	291
8. táblázat: A BM III/II. Csoportfőnökség alárendelt szervei, feladatkörük és vezetőik.....	292
9. táblázat: A BM III/II. Csoportfőnökség alárendelt szervei, feladatkörük és vezetőik.....	293
10. táblázat: A BM III/II. Csoportfőnökség alárendelt szervei, feladatkörük és vezetőik.....	294
11. táblázat: A BM III/II. Csoportfőnökség által kezelt objektumdossziék száma éves bontásban az 1975 – 1978 közötti időszakban, (saját készítés).....	295
12. táblázat: A BM III/II. Csoportfőnökség által foglalkoztatott hálózat létszámadatai nemek szerint éves bontásban az 1975 – 1978 közötti időszakban, (saját készítés).....	296
13. táblázat: A BM III/II. Csoportfőnökség által foglalkoztatott hálózat létszámadatai nemek szerint éves bontásban az 1979 – 1982 közötti időszakban (saját készítés).....	296
14. táblázat: A BM III/II. Csoportfőnökség által foglalkoztatott hálózat létszámadatai nemek szerint éves bontásban az 1983 – 1985 közötti időszakban (saját készítés).....	297
15. táblázat: A BM III/II. Csoportfőnökség által foglalkoztatott hálózat MSZMP és KISZ tagjainak létszámadatai éves bontásban az 1975 – 1985 közötti időszakban, (saját készítés).....	297
16. táblázat: A BM III/II. Csoportfőnökség hálózatának növekedése, illetve azon belül a saját beszervezések száma és aránya éves bontásban az 1975 – 1985 közötti időszakban (saját készítés).....	298
17. táblázat: A BM III/II. Csoportfőnökség által tanulmányozott, de be nem szervezett személyek létszámadatai éves bontásban az 1975 – 1985 közötti időszakban (saját készítés)	298
18. táblázat: A BM III/II. Csoportfőnökség által újonnan beszervezett külföldiek állampolgárság szerinti létszámadatai éves bontásban az 1975 – 1984 közötti időszakban (saját készítés).....	299

19. táblázat: A BM III/II. Csoportfőnökség által újonnan beszervezett külföldiek állampolgárság szerinti létszámadatai éves bontásban az 1975 – 1984 közötti időszakban (saját készítés).....	300
20. táblázat: A BM III/II. Csoportfőnökség által újonnan beszervezett külföldi állampolgárok funkció szerinti létszámadatai éves bontásban az 1978 – 1984 közötti időszakban (saját készítés).....	301
21. táblázat: A BM III/II. Csoportfőnökség által újonnan beszervezett külföldi állampolgárok foglalkoztatási vonal szerinti létszámadatai éves bontásban az 1978 – 1984 közötti időszakban (saját készítés)	302
22. táblázat: A BM III/II. Csoportfőnökség hálózatának csökkenésének létszámadatai éves bontásban az 1975 – 1985 közötti időszakban (saját készítés)	303
23. táblázat: A BM III/II. Csoportfőnökség által kizárt személyek létszámadatai éves bontásban az 1975 – 1985 közötti időszakban (saját készítés).....	304
24. táblázat: A BM III/II. Csoportfőnökség által negatív okok miatt kizárt személyek létszámadatai éves bontásban az 1975 – 1985 közötti időszakban (saját készítés)	305
25. táblázat: A BM III/II. Csoportfőnökség által pihentetett személyek létszámadatai éves bontásban az 1975 – 1985 közötti időszakban (saját készítés)	306
26. táblázat: A BM III/II. Csoportfőnökség által foglalkoztatott hálózat foglalkoztatási vonalak szerinti létszámadatai éves bontásban az 1975 – 1978 közötti időszakban (saját készítés)...	307
27. táblázat: A BM III/II. Csoportfőnökség által foglalkoztatott hálózat foglalkoztatási vonala szerinti létszámadatai éves bontásban az 1979 – 1982 közötti időszakban (saját készítés)...	308
28. táblázat: A BM III/II. Csoportfőnökség által foglalkoztatott hálózat foglalkoztatási Vonala szerinti létszámadatai éves bontásban az 1983 – 1985 közötti időszakban (saját készítés) ..	309
29. táblázat: A BM III/II. Csoportfőnökség által foglalkoztatott hálózat foglalkoztatási funkció szerinti létszámadatai éves bontásban az 1975 – 1977 közötti időszakban (saját készítés)...	310
30. táblázat: A BM III/II. Csoportfőnökség által foglalkoztatott hálózat foglalkoztatási Funkció szerinti létszámadatai éves bontásban az 1978 – 1980 közötti időszakban (saját készítés)...	311
31. táblázat: A BM III/II. Csoportfőnökség által foglalkoztatott hálózat foglalkoztatási funkció szerinti létszámadatai éves bontásban az 1981 – 1983 közötti időszakban (saját készítés)...	312
32. táblázat: A BM III/II. Csoportfőnökség által foglalkoztatott hálózat foglalkoztatási funkció szerinti létszámadatai éves bontásban az 1983 – 1985 közötti időszakban (saját készítés)...	313
33. táblázat: A BM III/II. Csoportfőnökség által foglalkoztatott hálózat iskolai végzettség szerinti létszámadatai éves bontásban az 1975 – 1978 közötti időszakban (saját készítés)...	314

34. táblázat: A BM III/II. Csoportfőnökség által foglalkoztatott hálózat iskolai végzettség szerinti létszámadatai éves bontásban az 1979 – 1982 közötti időszakban (saját készítés)...	315
35. táblázat: A BM III/II. Csoportfőnökség által foglalkoztatott hálózat iskolai végzettség szerinti létszámadatai éves bontásban az 1983 – 1985 közötti időszakban (saját készítés)...	316
36. táblázat: A BM III/II. Csoportfőnökség által foglalkoztatott hálózat nyelvismeret szerinti létszámadatai éves bontásban az 1975 – 1978 közötti időszakban (saját készítés)	317
37. táblázat: A BM III/II. Csoportfőnökség által foglalkoztatott hálózat nyelvismeret szerinti létszámadatai éves bontásban az 1979 – 1982 közötti időszakban (saját készítés)	318
38. táblázat: A BM III/II. Csoportfőnökség által foglalkoztatott hálózat nyelvismeret szerinti létszámadatai éves bontásban az 1983 – 1985 közötti időszakban (saját készítés)	319
39. táblázat: A BM III/II. Csoportfőnökség által foglalkoztatott hálózat Állampolgárság szerinti létszámadatai éves bontásban az 1975 – 1978 közötti időszakban (saját készítés)	320
40. táblázat: A BM III/II. Csoportfőnökség által foglalkoztatott hálózat Állampolgárság szerinti létszámadatai éves bontásban az 1979 – 1982 közötti időszakban (saját készítés)	321
41. táblázat: A BM III/II. Csoportfőnökség által foglalkoztatott hálózat Állampolgárság szerinti létszámadatai éves bontásban az 1983 – 1985 közötti időszakban (saját készítés)	322
42. táblázat: A BM III/II. Csoportfőnökség által foglalkoztatott hálózat születési idő szerinti létszámadatai éves bontásban az 1975 – 1978 közötti időszakban (saját készítés)	323
43. táblázat: A BM III/II. Csoportfőnökség által foglalkoztatott hálózat születési idő szerinti létszámadatai éves bontásban az 1979 – 1982 közötti időszakban (saját készítés)	324
44. táblázat: A BM III/II. Csoportfőnökség által foglalkoztatott hálózat születési év szerinti létszámadatai éves bontásban az 1983 – 1985 közötti időszakban (saját készítés)	325
45. táblázat: A BM III/II. Csoportfőnökség által foglalkoztatott hálózat beszerzési év szerinti létszámadatai éves bontásban az 1975 – 1977 közötti időszakban (saját készítés)	326
46. táblázat: A BM III/II. Csoportfőnökség által foglalkoztatott hálózat beszerzési év szerinti létszámadatai éves bontásban az 1978 – 1980 közötti időszakban (saját készítés)	327
47. táblázat: A BM III/II. Csoportfőnökség által foglalkoztatott hálózat beszerzési év szerinti létszámadatai éves bontásban az 1981 – 1983 közötti időszakban	328
48. táblázat: A BM III/II. Csoportfőnökség által foglalkoztatott hálózat beszerzési év szerinti létszámadatai éves bontásban az 1984 – 1985 közötti időszakban (saját készítés)	329
49. táblázat: A BM III/II. Csoportfőnökség által foglalkoztatott hálózat foglalkoztatási alapok szerinti létszámadatai éves bontásban az 1975 – 1978 közötti időszakban (saját készítés)...	330

50. táblázat: A BM III/II. Csoportfőnökség által foglalkoztatott hálózat foglalkoztatási alapok szerinti létszámadatai éves bontásban az 1979 – 1982 közötti időszakban (saját készítés)...	331
51. táblázat: A BM III/II. Csoportfőnökség által foglalkoztatott hálózat foglalkoztatási alapok szerinti létszámadatai éves bontásban az 1983 – 1985 közötti időszakban (saját készítés)...	332
52. táblázat: A BM III/II. Csoportfőnökség által létesített „T” és „K” lakások számadatai éves bontásban az 1975 – 1985 közötti időszakban (saját készítés)	333
53. táblázat: A BM III/II. Csoportfőnökség által folytatott ellenőrzések számadatai éves bontásban az 1975 – 1985 közötti időszakban (saját készítés)	334
54. táblázat: A BM III/II. Csoportfőnökség által folytatott ellenőrzések indokai éves bontásban az 1975 – 1985 közötti időszakban (saját készítés).....	335
55. táblázat: A BM III/II. Csoportfőnökség által folytatott személyellenőrzések létszámadatai a „más kapitalista országok” csoporton belül éves bontásban az 1975 – 1985 közötti időszakban (saját készítés)	336
56. táblázat: A BM III/II. Csoportfőnökség által folytatott személyellenőrzések létszámadatai a „más kapitalista országok” csoporton belül éves bontásban az 1975 – 1985 közötti időszakban (saját készítés)	337
57. táblázat: A BM III/II. Csoportfőnökség által folytatott személyellenőrzések külföldi állampolgárok munkaköre, foglalkozása szerinti létszámadatai éves bontásban az 1975 – 1985 közötti időszakban (saját készítés)	338
58. táblázat: A BM III/II. Csoportfőnökség által folytatott személyellenőrzések magyar állampolgárok munkaköre, foglalkozása szerinti létszámadatai éves bontásban az 1975 – 1985 közötti időszakban (saját készítés)	339
59. táblázat: A BM III/II. Csoportfőnökség által folytatott személyellenőrzések állampolgárság szerinti létszámadatai éves bontásban az 1975 – 1985 közötti időszakban (saját készítés)...	340
60. táblázat: A BM III/II. Csoportfőnökség által folytatott bizalmas nyomozások megszüntetésének okai az 1975 – 1985 közötti időszakban (saját készítés).....	341
61. táblázat: A BM III/II. Csoportfőnökség által folytatott bizalmas nyomozások megszüntetésének okai az 1975 – 1985 közötti időszakban (saját készítés).....	342
62. táblázat: A BM III/II. Csoportfőnökség által kezdeményezett büntetőeljárások elhárítási vonal szerinti számadatai az 1975 – 1984 közötti időszakban (saját készítés)	343
63. táblázat: A BM III/II. Csoportfőnökség által kezdeményezett büntetőeljárásokban érintett személyek életkora az 1975 – 1984 közötti időszakban (saját készítés).....	344

64. táblázat: A BM III/II. Csoportfőnökség által folytatott személyellenőrzések életkor szerinti létszámadatai éves bontásban az 1975 – 1985 közötti időszakban (saját készítés)	345
65. táblázat: A BM III/II. Csoportfőnökség által folytatott személyellenőrzések képzettség szerinti létszámadatai éves bontásban az 1975 – 1985 közötti időszakban (saját készítés)...	346
66. táblázat: A BM III/II. Csoportfőnökség által folytatott személyellenőrzések pártállás szerinti létszámadatai éves bontásban az 1975 – 1985 közötti időszakban (saját készítés)...	347
67. táblázat: A BM III/II. Csoportfőnökség által elrendelt körözés létszámadatai a körözés indokával éves bontásban az 1975 – 1985 közötti időszakban (saját készítés)	347
68. táblázat: A BM III/II. Csoportfőnökség központi szervei által a megyei rendőrkapitányságokon folytatott ellenőrzések koordinálására nyitott dossziék száma csoporton belül éves bontásban az 1975 – 1985 közötti időszakban (saját készítés)	348
69. táblázat: A BM III/II. Csoportfőnökség szervei által megnyitott rendkívüli ügydosszié számai éves bontásban az 1975 – 1985 közötti időszakban (saját készítés)	349
70. táblázat: A BM III/II. Csoportfőnökség által Nyilvántartásba vett személyek létszámadatai éves bontásban az 1975 – 1985 közötti időszakban (saját készítés)	349